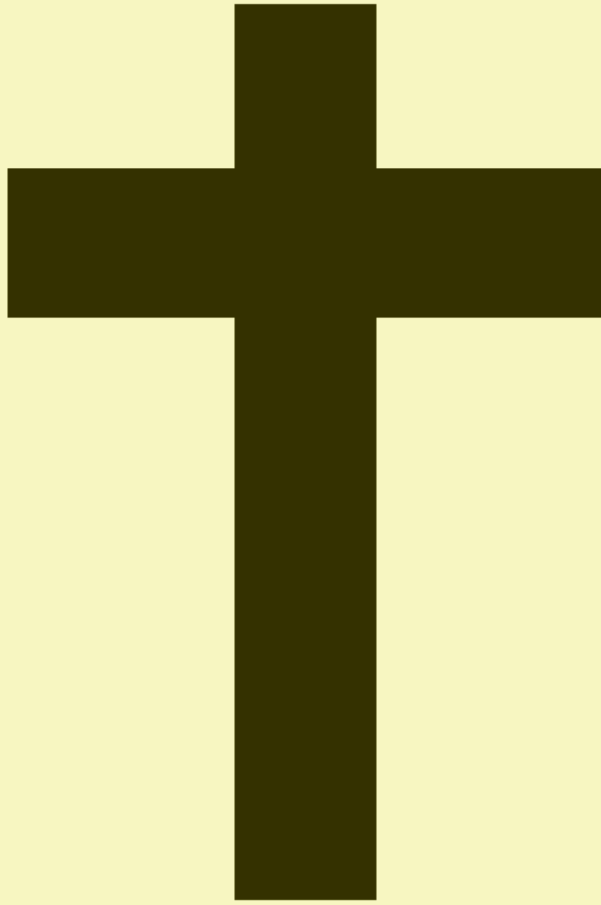

Na'inbí Sedó Yôesiví Tųu / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʉʉ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun
New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʉʉ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

MARK	1
LUKE	30
JOHN	80
ACTS	116
ROMANS	166
PHILIPPIANS	190
1 THESSALONIANS	196
2 THESSALONIANS	201
1 TIMOTHY	204
2 TIMOTHY	211
TITUS	216
PHILEMON	219
JAMES	221
1 PETER	228
1 JOHN	235
2 JOHN	241
3 JOHN	242

I Híwó?di Tun Jesus Christ-Ví?gedi Mark Ita?nandi?

John i? p'ó?p'oekandi?di Jôesiví tun in t'owa ovâytunphadende?

¹ Ná?i-ân namuu i? híwó?di tun Jesus-ví?gedi, i-á namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, i?bá Jôesi Tádáví ay ûnmuu. ² Hân?oe Jôesi Tádáví tukhe?bi?, Isaiah gin nakháwá?i?, ita?nan háa Jôesi Tádá iví ay itu?annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepa?aa?i? uví páadé wînsankhâymaa.

I?dân ugí? in p'ôe wônkhây?amí.

Oe ahkon deedi i? t'ôepa?aa?i? ûntuhkwíntúuní,

“In p'ôe binkhây?an i? shánkí natsonji?igí?”

Hâ?i p'ôe?ây-á wá? igí? binta?ge?an.”

⁴ John i? p'ó?p'oekandi-ân i? t'ôepa?aa?i? namuu. Oe ahkon deedi Jôesiví tun in t'owa ovây?t'ôekanhondi ovâytumáa, “Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owóje?-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amí.” ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú?windá ee naji? iwepiye dimää, hedi in to?wên dívít'aywó?dihäätsi?annin in Jordan p'o?k'ay iwe ovâyp'ó?p'oe?an.

⁶ John-bí aa kamáyo phódi ûnpa?an, hedá napújeba?áamuu, hedi khowí?dá hedá thaawää?áp'o ishaa?i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovâytumáa: “Wí to?wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owóje?-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amíkhuu imáa?i naví tí?úugé napowagí?o, hedi naa ihay híwó?di wó?muupí dáy't'ää-ídí iví anto wänbo dônma?p'äädi-ídí. ⁸ Naadá p'oeidá? wâyp'ó?p'oe?o?, hewänbo i?dá i? Yä?dâa?i P'oewaahâa wovâysankhâymaa wí p'ó?p'oekan waagibá.”

Jesus óep'ó?p'oe?an

⁹ Ihayhääbá Jesus oe Nazareth bú?dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o?k'ay iwe John-di óep'ó?p'oe?an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedi nats'anpee?ä? ihaydi, makówá nakhuudeemändi i? Yä?dâa?i P'oewaahâa wí k'o?wee waagibá nawândi imû?, hedi iví?di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísígí?i-ân unmuu. Hânho u?di ohíhchan.”

Penísendi ikhääde Jesus óehíwóhpikannamídi

¹² Ihaydi i? Yä?dâa?i P'oewaahâadi Jesus ahkónupiye óeho?. ¹³ Jónántä (40) thaa iwe naji?, hedi Satan i? Penísendi namuu?i? ikhääde? óehíwóhpikannamídi. Ihayhäädi wíyá to?wí i-ádí wína?ánpí, in ahkónuwin animáa hääwênda?mân iwe diji?, hewänbo in makówáwin t'ôepa?aa?indiho óekhäge?nan.

Jesus-di jónu paawó?in ovâytuhkánnan i-ádí dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i? p'ó?p'oekandi? oe Judea óepansóge, hedi tí?úugédi Jesus oe Galilee-piye namää, Jôesi Tádáví híwó?di tun in t'owa ovây?t'ôekanhondi. Ovâytumáa, “Nää-ânho híwó? diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymuu wovâysíghóenídí. Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedá ná?i Jôesi Tádáví híwó?di tun bíwáyú.”

¹⁶ Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademän dihaydi, Simon-dá iví tí?úu Andrew-ádí dânpa?akanunde?di ovânmu?, indá paawó?in damuudi. ¹⁷ Hedi ovântu?an, “Naa-áadí bákä?ve. Nää dânpaahónde?, hewänbo naagí? dînt'owahóení?in wânhá?amí.” ¹⁸ Wesebo inbí pa?akanu?i dânjoe?andi i-ádí damää.

¹⁹ Wíyá háy namää ihaydi, James-ádí iví tí?úu John-dáadí ovânmu?, indá Zebedee-ví ây damuu. Inbí pa?akanu?i dânko?di?o? inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovânmu?di ovântu?an i-ádí damú-í?in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe?indádi ovâyjoe?andi i-ádí damää.

Jesus-di wí yä?dâapí? p'oewaahâa wí senbí?wedi óekhehiye

²¹ Capernaum bú'ay dipówá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovâyhá'o an. ²² Haa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpidân, hewânbo i'dá ovâyhá'o an ta'gendi itsonkhuumáa waagi.

²³ Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yä'dâapí' p'oewaahâa'adi óemáa, hedi ituwínú, ²⁴ “Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi'. Ti un'ää dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dînhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'ähkí yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'.”

²⁵ Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaahâa' óet'e'yandi óetu'an, “Hânda'dibo', ná'i senbí'wedi ópeeve.” ²⁶ Hedi i' yä'dâapí' p'oewaahâa' ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedi napee'ädi.

²⁷ T'ähkí in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, “Hânnan namuu ná'in? Wên ts'aaamin háhkannân imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'o'. In yä'dâapí'in p'oewaahâa' wânbo ovâytsomnáa, hedi indi óe'a'gindo'.” ²⁸ Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähkí t'owa iví'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháa'an

²⁹ I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namáa. James-ádi John-dádí wá' damáa. ³⁰ Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo úntsáwäp'ídehay'in. ³¹ Hedi i' kweeví whohte iwepiye namáadi man diwedi óeyä'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo ûnhán, hedi ovâyhúujôn.

³² Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa napháde, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähkí hedá in to'wên yä'dâapí'in p'oewaahâa'adi ovâymaa'indá wáy Jesus na'án diwepiye ovâyhúja'. ³³ In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähkí ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. ³⁴ Hedi báyéki t'owa ovâyhehkháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wânbo', hedá báyéki yä'dâapí'in p'oewaahâa' t'owaví'wedi ovâykhepiye. Hewânbo in p'oewaahâa' wí'ovâyhí'mágipi, gá to'wí namuu'in dînhanginnândân.

Jesus wí'bo ijúusu'an

³⁵ Wa'déedí Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hânda' naná' diwepiye namáa, hedi iwe ijúusu'an. ³⁶ Simon-dá in wé'gen i-ádi diji'indádí dimáa óenuuwá-ídí. ³⁷ Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, “T'owa t'ähkídí wóetu'wámáa.” ³⁸ I'di ovâytu'an, “Jaho gimú-í o'i wé'ge'i bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádáví tun dovây't'óe'amídí. Hangí'-ânkun o'ää.”

³⁹ T'ähkí Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádáví tun ovây't'óekanhon, hedá in yä'dâapí'in p'oewaahâa' t'owaví'wedi ovâykhepiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ònehkháa'an

⁴⁰ Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, “Dînhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dînjâa'amídí, unda'di.” ⁴¹ Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtäqädi iví mandí óetäge, hedi óetu'an, “Naa oda'ákun wînehkháa'amí'in. Unhehkháapúuwí.” ⁴² Wesebo i' phéetay ûnhándí nahhehkháapóe. ⁴³⁻⁴⁴ Hedi Jesus-di óepunjôn, hewânbo páadé kaygindi óetu'an, “Óet'óeyan, to'wí wânbo ná'i úpóe i'gedi wínâat'óe'amípí. Moses ita'nán Jôesi Tádáví ta'nin diwe, únkhat'ä' wí hääwí i' ow'v'piye bînhúuwí'in Jôesi Tádá óemâánídí, in t'owa ovâyhangin'annamídí íhehkháapóe'in. Náä ópún, ha'wâa ó'an.” ⁴⁵ Hewânbo i' sen iwedi namáadi báyéki ihée'an ní'gedi, hedá háa ûnpóe'indá t'âmäpiye in t'owa ovây't'óe'an. Haa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'ûnkodipí kee'eedi i' bú' nats'úunídí, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapí iwe iwóyí'. Hewânbo ee na'án diwe in t'owa t'âmaphä'gedi dipóya'.

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namää, hedi iví? na'ánnin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho wínajáanápí phódi nú? wänbo joe, hedi Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an. ³ Wây-á t'owa di'ää, hedi in diwedi jónu sená'di wí sen ûn'a'yäkankodipí? whohpa? k'éwédí óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wídínkodipí Jesus-ví nú? óekáanídí, hediho wha?k'l'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâypohkídi, hedi whohpa? wóegé i? sen ûn'a'yäkankodipí? oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu? ihaydi i? nahay'i? óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe t'aywó'di i'owóejé-ídí, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde?"

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ûnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wâa úví'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ûn'a'yäkankodipí? dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mänke'di ójýé,' wé'i-an shánki wínabâapu'wanpí hedânho bînmúunídí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Nää háäwí dókhâymaa wâykeeyamídí naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i dínk'óe'in náä oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídí wá.'" Hedáhá? i? sen ûn'a'yäkankodipí? óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mänke'di uvi'piye unmu-í." ¹² Hedi i? sen wesebo iwínú, hedi iví whohpa? iké'di napee. T'ähkídi'bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên háäwên gi'min wáymúu wänbo wí'âymu'pí," hedi Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúwí'in

¹³ Jesus i? bú'dí napeedi oe p'oekwíkingépiye wíyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedi ovâyhá'o?. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwá'i? óemú? i? phahsan chá? dâywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-ví ay ûnmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádí óká've," hedi iwínúdí Jesus-ádí namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádí diji?, ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytumáa t'ôeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádí iví khäge'nindádí dívíhúujo?. ¹⁶ Hedi wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in sená?, indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemú? ná'in gi'min t'owa-ádí ihúujo. Hedi Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindádí hedá ná'in t'ôeyanpí'indádí ihúujo?" ¹⁷ Jesus nat'oeđi ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dín'táy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkanin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haqadá i'gedi

¹⁸ Ihayháábá John i? p'ó'p'oekandiví khäge'nindádí in Pharisee t'owaví khäge'nindádí dívíhaqadá'o?, hedi wên t'owa Jesus ûnpówá'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindádí in Pharisees-ví'indádí dívíhaqadá'o?, uvíndá joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánki'eediná? dihaydi, ti i? soyingiví k'ema'in dívíhaqadá'o wa'di indádí najidibo? Joe, há'to ha'wâa díví'amí wa'di indádí dín'ándí. ²⁰ Hewänbo owáy háädi i? soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaqadákhâymaa." *

Jesus-di ovâythayyan in Hudíyoví hay owáydi?i kuu-á hedá iví ts'aqabi kuu-á wídánwónde-pí'in

²¹ "To'wí wänbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí't'i'k'úya'pí. Ha'wâagi i'andá, dâw'owídi in aa'ay nat'i'k'óe'in nats'úuní, hedá shánki wänbo-á in to-á

* 2:20 Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i? soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i? soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

nasivedee-í. ²² Hedi to'wí wänbo wí úuva p'oe ts'aabi w'ikuudepí wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Ha'wâagi i'andá, i' úuva p'oe nakaypóedí nasôedi i' p'oemúu napání, hedá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aabi-á p'oemúu ts'aabi eejân ûnkuukhây'ä'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówa thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówa thaa naná'di', wí táhtân nava i'ge Jesus-ádí iví khäge'nindádí dimän, hedi in khäge'nin dâyták'éthehondi dâykoehon. ²⁴ Hedi in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háadan uví khäge'nin ha'wâa díví'o'?' Háa díví'o'in kaykhanwówa thaa naná' diwe nakhâk'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo bîntunnapí'an háa David hán'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'dédi'án dihaydi. David-dá hedá in senä' i-ádí diji'indádí dihähsêndi wí hääwí dâyk'o'i'in wíðâymaapí, hediho Jôesi Tádáví tewhá ee dits'ú, hedi i' pává ee nasaa'i David ihógidi ik'oe, hedá in senä' i-ádí diji'indá wá' ovâymági, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wänbo', hediho in owha'da'mân dínk'óe dâyk'o'ídi. ²⁷ Jôesi Tádádí t'owa ovâykhíjé i' kaykhanwówa thaa dâywänpi'a'geenídá joe, hewänbo i' kaykhanwówa thaa-á t'owa ovâymági ovâykhäge'namídi. ²⁸ Hediho naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúunídi háa t'owa kaykhanwówa thaa iwe wänbo dínkodi'in díví'amídi."

3

Kaykhanwówa thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhekháa'an

¹ Jesus i' Hudíyoví méesate'ay ee wíyá nats'ú, hedi wí sen wáyhángedí namant'aamuu'i' iwe na'án. ² Hedi in t'owadi Jesus áyngidi óemúnde', tigúba kaykhanwówa thaa i' sen ònhekháa'amí, hedi ònhekháa'andá ònt'e'p'êede-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ná'in t'owaví páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ovâytsika'yan, "Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe íví'amídi: Ti wí to'wí âykhäge'namí háa âywa'amí? Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi ây'aywoeni'in háa âyháyji'in?" Indá háabo wíditúhpí. ⁵ Hedi Jesus ibéedí tyngidi óemúnde', tigúba k'aygi ovâymúnde', gá wídisígitaachanpoe'opíðân, hedi wídisihkanápóepídi óewa'an. Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi iví man ûnwówadi páadédi ûnmuu waagibá ûnpóe. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedi wesebo Herod-ví k'ema'in ovâyhée'an wên hí' dâyk'úuwídi hádídi Jesus óeháyji'in.

Báyéki t'owa oe p'oekwí kóngépiye Jesus-ádí dimää

⁷ Jesus-ádí iví khäge'nindádí iwedi dívíjâa'an, hedi oe p'oekwíngépiye dimäädi báyéki t'owa dínwóemää. Ná'in t'owa di'ää oe Galilee nangedi, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'dá, Idumea nangedá, Jordan p'o' p'ánädá, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Ná'in t'owa-á háa i'o' i'gedi dit'oedi iví'piye dimää. ⁹ Hedi Jesus iví khäge'nin itu'an wí kophé ûnkhâychaní'in, in báyéki t'owadi wí'óet'äämá've-ípidí. ¹⁰ Báyékiho ovâyhekháa'an, hediho nää-á t'ähkí in dihay'in iví'piye dívít'ä't'á'máa óetääge-ídi. ¹¹ Hedi in t'owa in yä'dâapí'in p'oweahhâdi ovâymáa'indi óemú'di iví páadépiye dívídege'dikw'ódi, hedi dívítuwínú, "U-á Jôesi Tádáví ay-ân unmuu." ¹² Hewänbo kay'indi in yä'dâapí'in p'oweahhâ ovâykhâk'ú' wíditú'be-ípidí to'wí namuu'in.

Jesus-di tä'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídi

¹³ Jesus okú'i'piye namää, hedi in to'wên nada'in ovâytuhkánnan, hedi ee naji' iwepiye dimää. ¹⁴ In diwedi tä'di wíje senä' ovâyde'man i-ádí dimú-ídi, hedá ovâypunjônídi iví tun in t'owa ovâytuñphaadé-ídi. ¹⁵ Hedá inbá ovâyk'ú' in yä'dâapí'in p'oweahhâ t'owaví'wedi ovâykhepeeyé-ídi.

¹⁶⁻¹⁹ Ginnân in senä' dikháwá: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekháwámági), James-á John-dá (ná'indá Zebedee-ví ây ûnmuu, hewänbo Jesus-di ovânkháyä' Boanerges gin,

hedí náʔin kháwǎ Boanerges-á Greek-ví tundi “Kwahtaḡ” gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwediʔi namuuwän*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekhpekhâymáaʔi-á namuu).

Ditú Penísendiđi Jesus óekhägeʔmáaʔin

²⁰ Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedí báyéki t'owa wíyá diwéʔgepóedí Jesus-á iví khägeʔnindá húu wänbo wíʔovâymähpí. ²¹ Hedí iví maatuʔin háa ûnpoeʔoʔin dínhang-impóedí ûnkenmäa. “Hádée iví hangintan wíʔimáapí” gin ditúʔ.

²² Wên Hudíyoví khuu dâyháʔoʔin oe Jerusalem búʔdí diʔääʔin wáʔ ditúʔ, “Jesus-á Penísendiđi óemáa. In yäʔdâapíʔin p'oewâhâḡvî p'óʔdédíʔ dínmuuʔiʔ, Beelzebul gin nakháwǎʔiʔdân óekhägeʔmáa in yäʔdâapíʔin p'oewâhâḡ t'owavíʔwedi ovâykehpeeyé-ídí.” ²³ Hedí Jesus-di in t'owa ivíʔwe ovâywéʔgeʔandi náʔi híʔ wên óʔgédíʔay waagiʔbá namuuʔiʔ ovâytuʔan ovâyháʔamidí: “Hádídan Satan iʔ Penísendi namuuʔiʔ ûnkođi wíʔbo ipikkehpeeyé-ídí? ²⁴ Ti wíʔúnhanginnáhpíʔan wí nangewin t'owa wíʔbo dívípihánbodá, háʔto inbí nange dínkâypúuwí. ²⁵ Hedí t'owa inbí k'aygi ee wíʔbo dívípiyándedáhoʔ, háʔto híwó inbí k'aygi dínpuuwí. ²⁶ Hedí hanbá Satan iví khägeʔnindáđi iyándedá, háʔto nakâypúuwí, hewänbo iwebo iví kay ûnhâni.

²⁷ “Toʔwí wänbo wíʔúnkođipí wí sen nakayʔiví tewhá ee nats'úunídí iví hääwí ônsän-hóeníđí, páadé iʔ sen nakayʔiʔ óewhisógepidíboʔ. Óewhisógedíđáʔmânho ônsänhóení iví hääwí.

²⁸ “Taʔgendi wâytumáa, nakođi ovâyʔowóejé-ídí t'owaví t'aywóʔdi t'ähki hedá t'ähká inbí híʔdí Jôesi Tádá óeʔaʔginhánundeʔi-á. ²⁹ Hewänbo toʔwí iʔ Yäʔdâaʔi P'oe-wâhâḡvîʔgedi aʔginkhanuđi ihíʔmáadá, Jôesi Tádáđi háʔto hânhay wänbo ôñʔowóejé-í. Wên t'aywóʔnin iʔo háʔto hânhay wänbo naʔowójedee-íʔin.” ³⁰ Haʔwâagi Jesus ihéeʔan gá in Hudíyoví khuu dâyháʔoʔin ditúđan, “I-á wí yäʔdâapíʔ p'oewâhâḡđi óemáa.”

Jesus-ví jíyá-á tíʔúuwindá ûnpówá

³¹ Ihayhääbá Jesus-ví jíyá-á iví tíʔúuwindá iʔ tewhá wáy naʔán diwe dipówá, hedí jáʔwé dívítsíkhawindi wí toʔwí Jesus ûntuhkants'ú. ³² Báyéki t'owa ee naʔán dee dikw'ôn, hedí óetuʔan, “Uví jíyá-áđi uví tíʔúuwindáđi oe jáʔwé dijiʔ hedí wóetuʔwämáa.” ³³ Jesus-di ovâytuʔan, “Wây-á t'owa dijiʔ jíyá-á tíʔúuwindá waaginbá dimuuʔin naagíʔ.” ³⁴ Hedí in t'owa dibúukw'óʔnin ovâybéepuwämáadı natú, “Náʔin wáʔ naví jíyá-á naví tíʔúuwindá dínmuu. ³⁵ Toʔwên háa Jôesi Tádá nadaʔ waa dívíʔoʔinnânho naví tíʔúuwindá naví jíyá-á dínmuu.”

Jesus-di wên háhkangíʔin óʔgédí koʔji iʔgedi in t'owa ovâytuʔan

4

¹ Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kینگé wíyá ovâyháʔoʔ, hedí ee najiʔ iwe báyéki t'owa dívíwéʔgeʔandi wí kophé naʔán diwe itógidi isóge, hedí t'ähki in t'owa ee nange p'oekwí kینگé dívíwóyíʔ. ² Iwe ovâyʔóʔgédíʔan báyéki hääwí ovâyháʔamidí. Wên óʔgédí ovâytuʔannin ginnân namuu: ³ “Bít'ôeyan. Wí koʔjikwoʔi namäa iví koʔji wóegé, hedí ee nava iʔge ikoʔjiwáde. ⁴ Wáy wí koʔji in p'ôeʔay nava pínu nak'óe iʔge najemu, hedí in tsídé dipówáđi t'ähki dâyk'oe. ⁵ Wíyá koʔji-á nak'uunáʔ deedá najemu, báyéki wínanankw'óhpí iwe, hedí wâhphade wínanank'aanáhpíđi iʔ nan nasúwáđi wesebo natsijópúpóe. ⁶ Hewänbo iʔ than napee ihayđi, t'ähki nat'aadi óephahánú, ihay wínapúutsiyedipíđi. ⁷ Wíyá koʔji-á wääʔi phéʔyávi jâa-á najemu, hedí iʔ phéʔyávi nasôedi iʔ koʔji óeʔánhógidi háäbo wínapaapí. ⁸ Hewänbo wíyá koʔji-á híwóʔdi nan diwá najemu, hedí napeedi nasôe, hedí wáy wí koʔji iwedi powintä maʔkw'anukí shánkí napaa,

* 3:16-19 In Zealot t'owa-á Israel nangegiʔ dívíhánboʔ in Rome-ʔin ovâykehpeeyé-ídí

wíyá iwedi sígíntä-á, hedá wíyá iwedá tägíntä-á. ⁹ To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'öeyaaní'in dínkhây'ä'."

¹⁰ Jesus wí'bo naji' ihaydi, iví tä'di wíje khäge'nindá hedá in wé'gen i-ádi di-ji'indá oetsika'yan hânnan ná'in ó'gédí natunda'in. ¹¹ Ovâythayyandi natú, "Jôesi Tádádí wovâymági ika'póewídí hádídí i'di náä t'owa ovâysígíhónde' i'gedi, hewänbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho dovâyhá'odi ó'gédída' dovâytumáa hedânho wídika'póewípídí. ¹² Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa háädi wänbo t'ähkí dâymunde wänbo

wídínkeepoe'opí,

hedá háädi wänbo t'ähkí dit'oe'o

hewänbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jôesi Tádáví'piye dívíbee-í hedi i'di ovây'owójeé-í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

¹³ Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti ná'in háhkangí'in ó'gédí i' ko'ji i'gedi wí'ika'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i háhkangí' ó'gédí wâytumáa'i' ika'póewí?"

¹⁴ Ná'i ko'ji i' sen ikoe'i Jôesi Tádáví tun waagi'ba namuu. ¹⁵ Wí ko'ji in p'öe'ay i'gepiye najemu nanankâymuu eedi, hedi wên t'owa ná'i nan waaginbá dimuu. Ná'i Jôesi Tádáví tun dit'oe'di wesebo i Penísendi Satan na'äädi inbí'wedi ovâyhónde'.

¹⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedi wây-á wên t'owa-á ná'i wâhphade k'aapí' nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe'di wesebo híhchandi dâysígí'o'.

¹⁷ Hewänbo wídípúumuupí waaginbá dimuu. Pín ta'gedi wídívíwâyundepídí háy tähkída' diyääpoe'o. Dâyt'öephadededáhá' t'owadá ovâywá'o' ná'i Jôesi Tádáví tun namuudi, hediho wesebo inbí wâyü dínhánde'. ¹⁸ Wíyá ko'ji-á wä'ä'i phé'yävi jáa-á najemu, hedi wây-á wên t'owa-á i' tun dit'oe'di ná'i nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háäwí náä oepáa k'aydiwidi ovây'âyîngimä', hedi hânho dâychä'sígídí in ta'gen namuu iwedi dívíhänge'o', hedá báyéki wíyá háäwí-á dida', hediho i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jôesi Tádáví hí' dâ'y'ódé'dedi wên híwó wänbo wí'ovây'ohpí. ²⁰ Wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi wây-á wên t'owa-á ná'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe'odi dâysígí'o', hedi híwó'di háäwí díví'o'. I' ko'ji powintä háa sígíntä háa tägíntä ma'kw'anukí shánkí napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi wáy wên shánkí híwó díví'o' wây-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

²¹ Hedi wá' ovâytu'an, "Ti wên phakó bînts'úya' wên t'un napekichá'nin pho' háa whohte pho' bînkêenídí? Joe, wên phakóbay-á dâykée'í wáy nakohkeet'ôení iwepí'an.

²² Hedi hanbá t'ähkí háäwí náä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintä háa sígíntä háa tägíntä ma'kw'anukí shánkí napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi whedi háäwí náä naka'powamuupí wänbo-á naka'powadee-í. ²³ To'wên naví hí' dit'oe'indá dínkhây'ä' híwó dívít'öeyaaní'in.

²⁴ "Hewänbo áyîngídi bít'öeyanbe. Wí híyääwän úvít'öeyandáho', wí híyääwän ika'póewí. Hewänbo híwó úvít'öeyandá híwó wá' ika'póewí, hedá shánká íhâhpúuwí.

²⁵ To'wí naka'pówá'i-á shánkí óeka'powamääni. Hewänbo to'wí híwó naka'pówápí'-á, i' waagibá, ná'in t'owa iwedi whíyää naka'pówá'i' ônkaayámí."

Wíyá wí ko'ji i'gedi ovâytu'an

²⁶ "Naadi wâythayyamí háa Jôesi Tádáví háhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. ²⁷ Khun waagi i' sen najókháyä', hedá hédén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópúpuwamändi nasôemän, hewänbo i' sen wí'ûnhanginnáhpí háadí gin napoe'o'in. ²⁸ I' nan diwedi napípee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypóe. ²⁹ Hedi nakâypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódí its'á', táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naadi wâytuhkankhâymáa háawin Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in. Ná'i háhkangí' hí' wâytu'amí wâythayyamídí háa ûnwadedee-f'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân ûnpoe'o waagibá. Ná'i tândá shánkí hínchââ'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'âhkívi'wedi, ³² hewânbo óekoedi napee ihaydi, shánkí nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondivi'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsídé'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyáhpá'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkangí' ó'gédi'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dín-t'ôeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewânbo wí'bo iví khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háäwí t'âhkí ovâythayjo'.

Jesus i' waa hânda' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'ânäpiye." ³⁶ Hediho t'âhkí in t'owa ovâyjoe'andi in tã'di wíje khäge'nin i' kophé iwe dívítogidi indádi óeho'. Wây-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'úupiye p'ônwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi iví khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi?, ti áyîngi wíwóemähpí'an na'in díp'ot'akhanukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwínda óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándí t'âhkí nahángípóe. ⁴⁰ Hedi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Háadan íkhunwôeda?? Ti in wäyü wíwîn máapi'an?" ⁴¹ In khäge'nin hânho dikhunwôeda', hedi dívítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa'di wânbo p'oe'di wânbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yä'dâapi'in p'oewaahâa wí senbí'wedi ovâykhehpiye

¹ P'oekwí' p'ânäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídí. Ná'i sendá wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypenikhä'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wí nawhisogedee'ipí, kadéna'di wânbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadéna'dá óemanwhi'an, hewânbo i' kadéna itäadi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi náa to'wí wânbo wí'ûnkodipí óesaháanú-ídí, ívíwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínunde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemú'di iví'piye i'ää, hedi iví páadépiye idége'dis-óge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yä'dâapi' p'oewaahâa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínudí i' p'oewaahâa natú, "Háadan ánpí wí'dí'ohpí, Jesus, u Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándivi' ay unmuu'i'?" Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída'máa, wí'dít'ôephadekannamípi." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Hânnan unkháwá'?" "Gá Báyéki gân" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gijidân." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yä'dâapi'in p'oewaahâa wí'ovâysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä'dâapi'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísân inbí tú' eeje ívítôenídí." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ovây mági, hediho in yä'dâapi'in p'oewaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkí'dí p'oekwí' diwepiye díví'ääwávedí díví'ot'ahánú. Ná'in pehtsude ma'di wíje maapaasôn (2,000) ihay diji'.

¹⁴ In dâyphehtsude'âyînmáa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dâyt'ôeho'. Hediho in t'owa dâymúunídí dimää. ¹⁵ Jesus-ví'we dipówá ihaydi i' sen báyéki yä'dâapi'in p'oewaahâa iví'wedi ônkhehpiye'i' óemú'. Náa-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemú' ihaydi dikhunwôeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dâymú'indi in t'owa dipówá'in ovâytu'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in

pehtsude dínpoé'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatää-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yä'dâapí'in p'oweahhâ ivi'wedi ônkhehpiye'i'di pín ta'gedi óedaa'an, "U-ádi dípunmää." ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí'óepunmáigipi. Óetu'an, "Uví'piye ópûndi uví t'owa ovâyt'ôe'amí t'âhkí háa i' shánkí natsónji'i'di ugí' wôn'annin, hedá háa uví'piye nasehkanápóe'indá." ²⁰ Hediho i' sen i' nange Tä Bú'wi Nange gin dâytü'o' iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ôn'annin ovâyt'ôe'an. T'âhkí in t'owa dit'oe'in ovâyháa'an.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oekwí' p'ânädi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyéki t'owa diwé'gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu. I'di Jesus óemû'di ivi páadépiye idége'disóge óekhäge'-daa'amídi, ²³ hedi pín ta'gedi óetu'an, "Naví ayúkáy dínchuwamää'ä. Naví k'aygipiye unnú-í hedi uví mandi náatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówáyêeni." ²⁴ Hediho Jesus i-ádi namää.

Báyéki t'owa dánwóemää, hedi indi Jesus óet'á't'á'chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tá'di wíje (12) paayo ivi ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipi. ²⁶ Ikhäge'tuwämäadi ivi háäwí t'âhkí iku'ch'áadáhá' ivi chä'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánkí óewänpit'ôephadekannan, hedi óekhäge'namívi'wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Ná'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, hediho ivi tí'ûuphá'gedi t'owa jáa nats'ú ivi k'éwé'in to ôntäägé-ídi. ²⁸ Ginnân i'ánshaamáa: "Jesus-ví k'éwé'in to k'áygedí wän dôntägedibo owôewa-í." ²⁹ Hedi ôntägedi wesebo ivi ûnp'oe ûnwóyí'dee, hedi ivi tú' iwe nataachanpóe ivi tawä ûnehkháapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus ûnhanginpóe ivi pínnándi to'wí nahekhápóe'in, hedi in t'owa jáadi ibeedí natú, "To'dan naví aa dîntäge?" ³¹ Ivi khäge'nindi óetu'an, "Ná'in báyéki t'owadi u' wóet'á't'á'chänumáadi ovâymundepí'an, hediho háadan untú', 'To'dan naa dítäge?' gin" ³² Hewänbo Jesus-á ibémáa, to'dan óetäge'in óemúunídi. ³³ I' kwee ûnhanginpóe háa ûnpóe'in, hedi nakhunwôeda'póedáhá' nathathapóe, hedi Jesus-ví'piye namäädi ivi páadépiye idége'disóge, hedi óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo ópûn. Unhekháamúuní-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédí'vi'wedi dipówá, hedi óetu'an, "Janbo Jesus-á ibémáa, to'dan irus, i' háhkandi ánpí ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu." ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ovây'áyîngi'anpí, hedi ná'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi, ówänpiwäyü." ³⁷ Hedi Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'ûu ûnmuu'i', indá' i-ádi ovâypunmági. ³⁸ I' tsondiví tewhá já'wé napówá ihaydi hânho dîntú'di nat'oe. Wáy wên diséji', wây-á wëndá dívísiltuwínúnde'. ³⁹ Hedi nats'ú' dihaydi ovâytü'an, "Háadan hânho untú', háadan íséji'? I' ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijókhawäk'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ônwänpip'áhkaa. Hediho Jesus-di t'âhkí ovâykhehpiye, hedi i' ayúkáyví tádá-á jíyá-á in poje khäge'nindá i-ádi ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ônyä'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Ná'i hí' ginnân natunda?: "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tá'di wíje paayo ihay'i namuu), hedi hânho ovâyháa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ovâykhâ'an to'wí wänbo wídayhangin'ánnamípi'in háa napóe'in, hedi ovâytü'an i' ayúkáy óehúujôeni'in.

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi ivi khäge'nindádi ivi ówîngepiye namää. ² I' kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedi in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin

dívít'ôeyannin ovâyháa'an, hedi ditú, "Wáhâä-an ná'i natû'di t'ähki ûnhanginpóe, hedi to'dan óhangintanmági? Hádídan ná'i pinnán t'ôe i'o?" ³ Ti i-á i' phé't'ôe'i'da? wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in senä? James-á Joses-á Judas-á Simon-dá iví tí'ûuwín wí'ûnmuupí'an? Hedá in kwiýä? iví tí'ûuwín ûnmuu'in wá?, ti na'indádí wídijihpí'an?" Gin in t'owa ditû? gá i-ádí híhchan wídínpóepídân.

⁴ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí Jôesi Táaví tukhe'bi-á wáhâä wänbo t'ähki óe'a'gin, hewänbo iví nange iwá joe, iví t'owa-ádá joe, hedá iví k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedi wên híyâädida? t'owaví'di imank'û'di hehkháa ovây mági, hewänbo wíyá pinnán t'ôe wänbo wí'ûnkodipí i'amídí. ⁶ Inbí wâyupídí óeháa'an.

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

Ee bú'ây i'ge Jesus namändi ovâyhähkanhon. ⁷ Hedá in tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ovâywé'getu'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedi iví t'ôe díví'amídí ovâysan. Dimääpídíbo? i'di ovâyk'û' in yã'dâapí'in p'oewaahâa ovâytaanídí. ⁸ Ginnân ovâyjôn: "Ímân dihaydi uduphéda'mân bínhûuwí, wíyá háäbo-á joe — wí koegí? wänbo joe, hediháa wí múu bínhäwíkuu-ígí? wänbo joe, hediháa wí chá? únmuhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda? bínhûuwí, hedá wíje to-á wíwínhûuwípí." ¹⁰ Ovâytu'an wá?, "Wáhâä ímää wänbo?, wí tewhá ee wovâysígi'andi eebo úwíwóyí'ní, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wáhâä wovâysígi'anpídá, hediháa wovây't'ôeyanpídá, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídíví'anpí'in."

¹² Hediho iví khäge'nin iwedi dimäädi in t'owa ovây't'ôe'an inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí. ¹³ Báyékí yã'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiye, hedá báyékí t'owa dihay'indá olive ka?p'oe-á ovây'âyüdi hehkháa ovây mági.

John i' p'ó'p'oekandi óehay

¹⁴ Hedi Herod i' nangewi tsondi namuu'i? ûnhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-ví'gedi dívíhí'máadí. Wên ditû?, "I-á John i' p'ó'p'oekandi namuu nawáywówápóe'i?, hedân kavêe ná'i pinnán t'ôe i'o?" ¹⁵ Wây-á ditû?, "Elijah-ân namuu." Hedá wây-á wëndá ditû?, "In wé'gen Jôesi Tádví tukhe'min diwedi'i-ân namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu."

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i' p'ó'p'oekandi-ân namuu, i' to otsonpóe óek'é'ts'áa-í'i-ân nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wâa Herod natú gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídí hedá pantewhá ee óewhisôege-ídí. Iví kwee Herodias-gí? ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'ûu ûn'án, Philip gin nakháwá'i?, hedi tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänbo?, Herod-di óekhó'yâ?. ¹⁸ Hedi John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupí uvi tí'ûuvi kwee mánkáyjídí." ¹⁹ Hedânho Herodias-di John óet'aydi nada? to'wídí óeháyjí'in, hewänbo wí'ûnkodipí, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwôeda'dân. Herod-dá ûnhanginná John iví wówátsi ta'ge ihonnin hedá yã'dâa'i-á namuu, hediho ôn'aywonde?. Herod óehí'an John-bí hí? óntôeyaanídí, hewänbo ónt'ôeyandedi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadepí.

²¹ T'ôediwän híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánkí'eedipaa, hedi in tsonnindá in sundado p'ó'dédí'indá hedá in kodit'owa senä? Galilee-windá ovâyhúutu'an. ²² Hedi Herodias-ví a'yú ûnts'ûndi ovâyjáde, hedi Herod-á in ovâyhúutu'annindá ovâyhí'an iví shade. Hediho Herod-di i' a'yú óetu'an, "Dídaa'an naa háäwí unda'i?, hedi naadi i' wímääni." ²³ Iví tun imági Jôesi Tádví páadépiye ginnân: "Häwí unda'póe'i?, naadáho wímääni, naví nan wänbo píngé haydi wímääni." ²⁴ Hedi i' a'yú napeedi iví jíyá óetsika'yan, "Häa-an oda'púuwí?" Iví jíyádí óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandiví p'ónnân unda'púuwí." ²⁵ I' a'yú iwánäho'di wesebo ee Herod na'án dee nats'ú, hedi óetu'an: "Naa oda? wesebo dímmääni'in wên sä'wé pháagîn diwedi John i' p'ó'p'oekandiví p'ôn."

²⁶ Herod nat'oeđi báyékí nachanpóe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye iví tun imági'in namuudibo wínada'pí "joe" gin óetu'amí'in. ²⁷ Hedího wí sundado áyí'dí' óepunjôn John óek'é'ts'âa-ídí pan tewhá ee, iví p'ôn ònkáyjídí. ²⁸ Hedí i' sundado han i'andi John-bí p'ôn wên sä'wé pháagîn diwedi ònmaa. I' a'yú òn'andáhá' i a'yúdá iví jíyá-á òn'an. ²⁹ John-ví khäge'nin dínhanginpóe ihayđi di'ää i' pení dáykáyjídí, hedí dáykhä'k'ú'.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

³⁰ Jesus-ví t'òekhuwa'in Jesus-ví'piye diwáy'ää, hedí t'ähkí háa díví'an waa hedá hääwí t'ähkí dáyhá'annindá óet'òe'an. ³¹ Báyékí t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymähpi. Hedího Jesus iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe hânda' naná' diwepiye wí'bo giyêenídí, hedí owe ívíkaykhanwówá'amí." ³² Hedího kophé iwedi oe hânda' naná' diwepiye dimää.

³³ Hewänbo dívíjâa'andi báyékí t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâymû', hedí ovâytaa, hedí oe p'oekwí kíngé nangedibo díví'a'yúu'andi Jesus-ví páadébo dipówá. ³⁴ Jesus i' kophé iwedi nawhave'ädi in báyékí t'owa ovâymû', hedí inbí'piye nasehkanápóe gá wên k'úwá waagibá áyí'dipídíbo dijidân, hedího báyékí hääwí ovâyhá'an. ³⁵ Nakinmân dihayđi iví khäge'nin iví'piye di'äädi óetu'an, "Náwe na'ahkonná, hedá nää-á nakinmân. ³⁶ Ná'in t'owa ovâypunjônbe i' nava hää tsowa nanân deejepiye hedá i' bú'ây eejepiyá, dáyhääwíkuumá-ídí dívíhúuyamídí." ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undidânho bínhúujôení." Indi óetu'an, "Hádídan ây'amí? Ti unda' gimú-í'in wáygín tägintä (200) thaa t'òe díví'andi wá'âa âyháanú-ídí koegí' âykuumá-ídí, hedá âymääní dáyk'o'ídí?" ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú-an koegí' bînmáa? Ja binmú'dí." Hâyú dâymáa'in dínhanginpóe ihayđi ditú, "P'ánú pává'ây hedá wíje pa'ây-á."

³⁹ Hedí in t'owa t'ähkí ovâytu'an ee táa tsáwá eedi dívíböedíkw'ôení. ⁴⁰ Hedí dívíwhaadíkw'ódi tágín tágindá (100's) hedá p'ánán tágindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówápiye ibeedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ⁴² T'ähkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, ⁴³ hedí iví khäge'nin tä'di wíje (12) t'ún p'éedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dáywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'da'bo dívíhúuyannin p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus iví khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôenídídí, hedí ovâytu'an oe p'oekwí' p'ánäpiye dipáadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôenídídí. ⁴⁶ Hedí in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áyepiye namää ijúusu'amídí.

⁴⁷ Nakhunpóe ihayđi i' kophé oe p'oe pinudi namän, hedí Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'òekanhondi ovâymû', i' wäädí páadépiye wí'ovâypunmähpidí. Hédénpiye naná' dihayđi p'oe kw'áayé naji' ovâykâanídí, hedí ovâyphadekhâyamáawän. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najídi óemû', hedí wí p'oewäähäa i' namuu gin di'ândi dívítuwínú dikhunwôeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídí óemû'di dívípíhäädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí pí'ná khó'jé íkaymúuní. Naa Jesus-ân omuu. Wí'íkhunwôeda'ípi." ⁵¹ Hedí i' kophé iwe indádí ipitógi, hedí i' wäa nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudân. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávadí wí pínán t'òe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhehkháa'an

⁵³ Oe p'o' p'ánäpiye diphadedí Gennesaret nange dipówá, hedí i' kophé dáywhisóge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihayđi wesebo in t'owađi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáygé naji'in dínhanginpóe ihayđi, in t'owa t'ähkí díví'a'yúu'an in dihay'in inbí whohpá' wóegé ovâykâanídí. ⁵⁶ Wähäa Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hedíháa bú' já'wé

ive in t'owaḍi ná'in dihay'in bûu píngé ive ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedi óedaa'o' iví to' k'áygedí wän öntääge-ídí, hedi t'ähki in óetäge'in dihehkháapoe.

7

In hán'oe'inbí hähkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädí Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâymû' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídípídíbo' in Hudíyoví kuu waa.

³ Ná'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídípídíbo', haa in hán'oe'in Hudíyoví kuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dâyhäwíku'ch'áade' iwedí di'äädí wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídípídíbo'; hedá báyéki ha'bi kuu-á dâya'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dâya'owídinde haa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí kuu.

⁵ Hedi ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khäge'nin in hán'oe'in se'daaví kuu dâya'ginnamíví'wedí, inbí húugi' dâyk'o' wa' dívíman'owídípídíbo' haa nakhây'ä' waagi?" ⁶⁻⁷ I'di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvijánúmáa'in ímuu'in, hán'oe híwó Isaiah-ḍi unbi'gedí ita'nan háawin t'owa ímúuní'in. Ginnân haa Jôesi Tádá natú'in ita'nan:

Ná'in t'owa híwó naví'gedí dívíhée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'náda han wídíchäpí.

Ditû' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchä'muupí,

gá t'owaví hí'da' dâyhá'odân, hedá ditû' inbí hí'-á naví hähkan dínmuu.

⁸ Haa Jôesi Tádá natsónpoe'in bînjoegi'o', hedi t'owaví kuu-á bínhónde'.

⁹ "Íchanpoe hânho únhanginnân waa, haa Jôesi Tádá natsónpoe'in bínhänge'odi unbi kuu bîn'a'ginnamídí. ¹⁰ Moses natú'hpí'an, Unbí tádá'in jíyá'in bîn'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádáví'gedí haa iví jíyáví'gedí híwóhpí ihée'andi, i-á óeháyjí.

¹¹⁻¹² Hewänbo undá ginnân ítû': Wí to'wí ún'ä' iví tádá haa iví jíyá itü'äamí'in, 'Naví hääwí i'gedí otû' Korban gin.' (Hudíyoví tundá Korban natunda', 'Ná'i hääwí-áho Jôesi Tádá dómági' gin.) Hedi tobá i' hääwídí i' tádá haa i' jíyá óekhäge'namí wänbo', ná'i to'wí gin natú'i hääwí wänbo ingí' wíwínkanmäänpí. ¹³ Báyéki hääwí ha'wáagi bîn'o', hediho unbi kuu bínhá'odi Jôesi Tádáví hí' wí'únchä'muupí waa bínkanmáa."

I' hääwí Jôesi Tádá natú'di yä'dâapí' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ovâywé'ge'an dihayḍi, Jesus-di ovâytu'an, "T'ähkídíbo bít'ôeyan, hedânho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí hääwí namuu wänbo t'owa dâyk'o'i'dá yä'dâapí'in wídípoe'opí. Hewänbo hääwí híwóhpí' inbí pí'ná khó'jé iwedí dínpee'i'dáho yä'dâapí'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'ôeyaaní'in."

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihayḍi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan ná'i hí' hânnan natunda'in. ¹⁸ Hedi ovâytu'an, "Ti un wá' ka'powapí'in ímuu? Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapí' wínapoe'opí wí hääwí iví já'wédí únst'ündídi, ¹⁹ gá ná'i hääwí wí'únst'úya'pídân iví pí'ná khó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedi iví tú' iwedí únwänpiphade'." (Ná'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'ähki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

²⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "Hääwí wí to'wíwí pí'nádí únpee'i'dibâa yä'dâapí' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpí ánshaa wí to'wí iví pí'ná khó'jé imáadí i-á nasánda'; nat'owat'akhanuda'; wínakhótsaa'ánpí wänbo to'wí-ádí iwíhohkumáa; haa tobá nakhótsaa'án wänbo', wíyá to'wíwí kwee-ádí haa sendádí iwíhohkumáa; hääwí wé'gen t'owa dâymáa'i-á nada'; jänákíkandi namuu; nahójo; haa nawänpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owaví'gedí

híwóhpí ihée'o'; ichaa'o'; t'ôeyanpí' namuu. ²³ Ná'i yä'dâapí' hääwí wí to'wíwí pí'ná khó'jé iwedi ûnpeedi, i'dibâa yä'dâapí' óepa'."

Wí kweeví wäyü

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tsowapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wí-nada'pí to'wí wänbo ûnhanginnáaní'in ee na'ánnin, hewänbo wí'ûnkodipí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oedi wesebo ee na'án deepiye namää. Ná'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yä'dâapí' p'oewaahâadi ònmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi kaygindi óedaa'an i' yä'dâapí' p'oewaahâa iví a'yúví'wedi ònkhehpeeyé-ídí. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wíðínkhây'âhpi in wé'gen t'owa dovâykhâge'namí'in, in Hudíyo t'owa dovâykhâge'-nanpídíbo'. U' páadé wíkhâge'nandá, in áyyâáví húugí' in tsé'ây dovâyma' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewänbo i' pávátá máasa pho' in áyyâä dínjemu'i' in tsé'ây wänbo dâyk'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúdího naadi i' yä'dâapí' p'oewaahâa uví ayúkáyví'wedi ònkhehpiye. Jaho uví'piye ópûn." ³⁰ Hedi i' kwee iví' napówá ihaydi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemû', hedi i' yä'dâapí' p'oewaahâa ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpí' namuu'i' ònhehkháa'an

³¹ Tyre bú'dí Jesus napeedi Sidon bú' i'ge naphade, heda iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymää, i' nange Tä Bú' Nange gin dâytu'o' iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aa'i namuu'i' heda tunpí'-á ònkán, hedi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetäägé-ídí ònhehkháa'amídí. ³³ Jesus-di i' sen in t'owaví'wedi wí'bo' óejâa'an, hedi iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, heda háa' imankhúsóp'o'andi i' senbí hân òntäge. ³⁴ Hedi makówápiye ibéedí kaygi ihâa'an, hedi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Ná'i tun Ephatha-á "nakhuudee-i" gân natunda' Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojephò ûnkhudee, iví händá ûnjudedee, hedi thay'eedi ihée'an. ³⁶ Hedi Jesus-di in t'owa ovâykhâa'an to'wí wänbo wíðây't'òe'amípídí, hewänbo indá shánkí ovâykhâa'andá shánká dâyt'òe'an. ³⁷ In t'owa dit'oedi hânho ovâyháa'an, hedi ditú, "Hääwí t'âhkí híwó i'o'. In ojet'aa'in wänbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívíhée'o'."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhâäbá wây-á báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi hääwí wänbo dâyk'o'ígí' wíðây máapí. Jesus iví khâge'nin itu'andi ovâytu'an, ² "Naa ná'in t'owaví'piye osehkanápóe. Poje thaa naa-ádí diji', hedi nää-á hääwí koegí' wänbo wíðínphadepí. ³ Hedi dihâhsêndibo inbí'piye dovâypunjônda, wáy p'óegébo hâadi dikaanú-í, wáy wên kayí'di di'äädi." ⁴ Iví khâge'nindi óetsika'yan, "Wâhâä-an nää ahkon deedi wí koegí' âyhóení, ná'in t'owa âyhúujôenídí?" ⁵ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'òení gin. Hedá háa' i' pává ihógidí ikú'daa'an, hedi ihávedí iví khâge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí, hedi han díví'an. ⁷ Wên háyú pa'ây wá' in khâge'nin dâymáa, hedi Jesus ikú'daa'andi in khâge'nin ovâytu'an dâypaadé-i'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, hedi in khâge'nin tsé ihay t'un p'éedí i' dínphade'i' koegí' dâywé'ge'an. ⁹ Ná'in t'owa dívíhúuyannin maði jónu maapaasôn (4,000) ihay diji'. ¹⁰ Hedi Jesus-di in t'owa ovâyypunjôndi wesebo i' kophé iwe itógi iví khâge'nindádí, hedi Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pínnán t'òe i'amídí

¹¹ In Pharisee t'owa di'ää hedi Jesus óetuhánmáa. Óeda'máa wên taa makówádí ovâykeeyamídí, gá óetayí'ní'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un nääwin t'owa wên taa bînmúuní'in ída'?" Ta'gendi wâytmáa, un t'owa wí hääwí

ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymaapí." ¹³ Hedi ovâyjoe'andi wíyá iví kophé iwe itógi, hedi iwáybun oe wáyhánäpiyebá.

Jesus iví khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedi

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhúuwídí — wí wêe pávada' i' kophé iwe indádí dâymaa. ¹⁵ I'di ovâytu'an, "Bí'âyîngi'an há'in Pharisee-ví oewáaseedi, hedá Herod-ví'dá." * ¹⁶ Hedi in khäge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'âyávámaapídân." ¹⁷ Háa ditû'nin Jesus ûnhanginpóe, hedi ovâytsika'yan, "Háadan ítû' wívînpávámaapí'in? Ti háa otunda'in wa'di wí'únhanginpoe'opí'an, hediháa wa' wí'íka'póya'pí'an? Ti íka'powakâymuu? ¹⁸ Ítséemuu, hedi háadan handi wí'únkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedi háadan handi wí'ít'oe'opí? ¹⁹ Ti wí'ún'ánshaapí'an háa dáy'annin? Ná'i p'anú páva in p'anú maapaasôn (5,000) t'owagi' dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegí' bînwé'ge'an?" Óetu'an, "Tá'di wíje (12) ihay." ²⁰ "Hedá tsé ihay páva in jónu maapaasôngí'-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegí' bînwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Hedi ovâytu'an, "Hedi háadan wa'di wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedi wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ònhekháa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedi wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedi indi Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetäägé-ídí ònhekháa'amídí. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepahké', hedi oe bú'dí já'wépiye óepahó'di tsée eedi wí só'p'oeđi óe'äyü, hedá iví mandá óetägedi óetsika'yan, "Ti háäwí úkeepoe'o?" ²⁴ I' tsí't'aa'i' ipuwábéedi natú, "T'owa dijidi dovâymunde', hewänbo háäwí wí tay waagibá dínchaa." ²⁵ Hedi wíyá i' senbí tsée Jesus-di òntäge. Náä-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwákhäädí nawówa, hedi wesebo háä t'ähki kee'eedi ûnkeepóe. ²⁶ Hedi Jesus-di i' sen iví'piye óepunjõndi óetu'an, "Hää bú' wí'unwáyts'úunípi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

²⁷ Jesus iví khäge'nindádí i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepiye namää. Dimän dihaydi iví khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" ²⁸ Óetu'an, "Wên ditû' John i' p'ó'p'oeokandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditû' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáyje wëndá ditû' wí Jõesi Tádáví tukhe'min diwedi'i-ân unmuu." ²⁹ Hedi ovâytsika'yan, "Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jõesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." ³⁰ Hedi kaygindi ovâykhâak'ú' wíyá to'wí wänbo wíđâyhangin'ânna mípídí to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'òephadekhâymaa i'gedi hedá nachuwagi'o i'gedá

³¹ Hedi ihaydi háa ûnpuwagi'o i'gedi ovâyhée'andi ovâytu'an, "Ná'in nakhây'ä' napúuwí'in: Naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' báyéki dont'òephadekhâymaa, hedi in Hudíyo tsonnindádí in ow'ha' p'ó'déđí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí wé'ge naa díjoegikhâymaadá wíđísí'gí'kaykhâymaapí. Díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owáywówápuwagi'o." ³² Ná'i háäwí thay'eedi ovâytu'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wâa wí'untúunípi." ³³ Jesus ibéedi in wé'gen khäge'nin ovâymunde', hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendi', naví'wedí óhadi. U-á t'owa waabá bí'ánshaamáa, Jõesi Tádá í'ánshaa'o waagá joe."

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'amí'in Jesus óeyuuhúuwí'in dida'di

³⁴ Hedáhá' iví khäge'nindá in wé'gen t'owa t'ähká ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádí dikä'äada'indá wíđínkhây'ähpí háa diwänpida' waa díví'amí'in, hewänbo inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuuuhúuwí. † ³⁵ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoení'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên inbí wówátsi naagi'?

* 8:15 Jesus "oewáasee" gin natúdí inbí háhkan ni'gedân ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđika'pówápí. † 8:34 Ná'in natunda', dikhâymuuní dâyt'òephaadé-ídí, Jesus in phé'win deedi it'òephade waagibá.

hedá Jôesi Tádávi híwó'di tungí'-á dívímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ³⁶ Tobá wí to'wí hääwí t'ähkí náá oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', wé'innan wên híwó óekhâymáa iví wówátsi iwáyho'di? ³⁷ Wí to'wí wí'ünkodipí hääwí wänbo imäänídi iví wówátsi nawáyt'anpúuwídi. ³⁸ In náäwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Tádá dâjjoegi'an, wí kwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wívi sendádi ithaayé-ídi waagibá. Naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i náá oepáa k'aydipiye owáy'ä', naví Tádávi sa'wó'di kohthay wógegé hedá in yä'dâa'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegá o'ä'. Hedí to'wên náá naa díwôeda'in hedá naví hâhkandá dînwôeda'indá, naadi wá' dovâywôeda'khâymáa owáy i' thaa owáy'ä'i napówá ihaydi.

9

¹ “Ta'gendi wâytumáa, Jôesi Tádádi iví kay ûnmuu'in wovâykeeyamí hedí bînpuwâkhâymáa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'di wáy wên náwe íji'in íhánpídíbo'.

Háa Jesus ûnchaa waa ûn'egópóe

² Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádi ovâyho', hedí wên p'in tuwä'in kw'áyeipiye wí'bo dimää, hedí inbí páadépiye Jesus háa ûnchaa'in ûn'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ä'i ûn'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä'i i'owêedi-í. ⁴ Hedí Moses-ádi Elijah-ádi tsíkhagipi dakeepóe, hedí Jesus-ádi dânhí'máa. ⁵ Peter-di Jesus óetu'an, “Hâhkandi', híwó namuu náwe gikw'ôndi. Jaho poje ókhkun tewhá'ây âyk'wôení, wêe u'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á.” ⁶ Moses-ádi Elijah-ádi dakeepóedí in khâge'nin hânho ovâypíhää, hedânho ha'wâa Peter natú, gá háa natúun'in wí'ûnhanginnáhpídân. ⁷ Hedí wí okhúwá napówádi ovây'ókhkunnan, hedí ná'in tun okhúwá jáadidi napee: “Ná'i-ân naví ay dînmuu donsíg'i'. I' bînt'ôeyaani.” ⁸ Wesebo i'ge t'ähkí dívíbee, hewänbo Jesus-da'mân dâymû', wíyá hääwí wänbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä' i'gedi

⁹ Oe p'in kw'áyedi diwhave'ä' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, “To'wí wänbo hääwí bînmû'in wíwînt'ôe'amípi, owáy naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' ochuudi wíyá owáywówápóe píhay.” ¹⁰ Iví tun ôn'a'gin, hewänbo wí'ná táye dívítsika'yan, “Hânnan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedi?” ¹¹ Hedí Jesus óetu'an, “In Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú', i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídi na'ääpídíbo' Elijah-á napowagí'o. Háadan ha'wâa ditú'?” ¹² Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi Elijah páadébo na'ää-í'in nakhây'ä'-ákun, hääwí t'ähkí ikhây'amídi. Hedí hânnan nata'muu naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'iví'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'ôephadekhâymáa, hedá t'owadá díjoegikhâymáa. ¹³ Hewänbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'ää-ákun, hedí híwóhpí óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi ûnta'muu háa óekhâymáa'in.” *

Jesus-di wí yä'dâapí' p'oweahhâ wí enúkáyví'wedi ônkhehpiye

¹⁴ Jesus-ví wé'gen khâge'nin diji' iwe tsowa dipówá, hedí báyéki t'owa búuk'úwákí diwindi dâymû'. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khâge'nindá dívítuhánmáa. ¹⁵ In t'owadi Jesus óemû'di ovâyháa'an, hedí iví'piye díví'ää óesengitu'âamídi. ¹⁶ Jesus-di ovâytsika'yan, “Háadan úvítuhánmáa?” ¹⁷ Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, “Hâhkandi', naví e'nú wînmaa, i-á wí yä'dâapí' p'oweahhâadi óemáadi wí'ûnhí'kodipí. ¹⁸ Hedí häädi wänbo ná'i p'oweahhâ it'ôe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde', hedí i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwäpúts'indo', hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uví khâge'nin dovâydaa'an ná'i p'oweahhâ ônkhehpeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipí.” ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Un t'owa-á wäyupí'in ímuu. Häädi puwahay-an undádi oyêeni úwíwäyü-ídi,

* 9:13 “Elijah” gin Jesus natúdi, John i' p'ó'p'oeandiví'gedi ihí'máa.

hãädi puwahay-an undádi dáyyää'ámí? Ja' i' enúkáy naví'piye binmá'." 20 Hedí óemaadi i' p'oewaahãädi Jesus óemú'dibo ná'i enúkáy óethãthãkannan, hedí i' e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, "Hãädi waabon gin ûnpoe'o?" I' tádádi óetu'an, "Gá hýyã'i namuudibo-ân. 22 Hedá háyân wänbo i' p'oewaahãädi phaa iwe hedá p'oe eewá óechãnunde' óeháyjídí. Úkodidáho nanbí'piye dísehkanã'an, háawin wên wänbo wên khãge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan dítumáa, 'Úkodidáho'?' To'wí iwäyunde'i-á ûnkoði hãäwí namûuge i'amídí." 24 Wesebo ná'i enúkáyví tádá kaygindi natú, "Naa dáywäyunde', díkhãge'nan wíyá shánkí dáywäyü-ídí."

25 Jesus-di wây-á báyéki t'owa a'yüugi dívíkhãdimá'dí ovâymû', hedí wesebo ná'i yã'dãapí' p'oewaahãä óet'e'yandi óetu'an, "U yã'dãapí' p'oewaahãä, u'dí t'owa ovây'o-jet'aa'o'i', tunpí'indá ovâypa'i', naadi wítumáa, ná'i enúkáyví'wedí ópeeve, hedí wíyá wí'unts'úunípi." 26 I' p'oewaahãä ituwínúdí ná'i enúkáy óekanudi hânho óethãthãkannan, hedáhá' iví'wedí ûnpee. I' enúkáy wí pení waabá ûnchãä, hedího in t'owadi óemú'dí ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man õnyã'dí óekwínukhãge'nandi iwínú. 28 Hedí Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedí iví khãge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan na'in wíginkodipí i' yã'dãapí' p'oewaahãä äykhhepeeyé-ídí?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjûusu'odidã'mân únkoedí-í wí yã'dãapí' p'oewaahãä gi'bibá bínkhepeeyé-ídí."

Jesus nachuwagi'o i'gedí wíyá ihée'an

30 Jesus-ádí iví khãge'nindádi iwedí dimää hedí Galilee nange i'ge diphãde. Jesus wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginpúuwí'in wãhãä naji'in, gá dimãndibo iví khãge'nin ovâyhãhkanhondân. 31 Ovâytumáa, "Naa t'ãhkí t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i wây-á t'owaví mangepiye díkáani. Indáho díkhe'khâyumáa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówápuwagi'o." 32 In khãge'nin ná'i hãäwí Jesus-di ovâytumáa'i wídika'póya'pí, hewänbo diwõeda' óetsika'yãamídí i'gedí.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówá, hedí wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khãge'nin ovâytsika'yan, "Oe p'óegé gi'ãdi hãä i'gedan úvítuhãnmáa?" 34 Indá hãnda' dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedí i' shánkí hay'i namuu i'gedí dívítuhãnmá'dân. 35 Jesus isóge, hedí ná'in tã'dí wíje (12) khãge'nin ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wí i' p'ó'dé'dí namúuní'in nada'dá, i-á ûnkhây'ã' t'í'úugé'i namúuní'in, hedá t'ãhkíví khãge'di-á." 36 Hedí Jesus-di wí ay óepahkê'dí inbí páadépiye óeho', hedáhá' ná'i ay óeba'aa'andi ovâytu'an, 37 "To'wídí naa dída'dí wí ay ná'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá' dísigikénde waabá i'o'. Hedí to'wí naa dísigikénde'i'dá naada'ba wídísígikéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísandí' wá' óesígikénde'."

To'wídí Jesus-ví'piye háa nachaapí'-á iví'nãpiye napoe'o

38 John-di óetu'an, "Hãhkandi', tóewí sen äymû' yã'dãapí'in p'oewaahãä t'owaví'wedí ovâykhehpiyendedí uví khãwã natú'dí, hedí äytu'an han wí'i'amípí'in, na'in diwedí'i wínamuupídí." 39 Hewänbo Jesus natú, "To'wí gi'bi wívínkhãä'amípí. To'wí namuu'i naví khãwã natú'dí ipínnánt'õe'andi-á wesebo híwóhpí naví'gedí wí'ihée'amípí. 40 To'wí nanbí'piye háa wínachãapí'-á nanbí'nãpiyebá napoe'o. 41 Ta'gendi wâytumáa, to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwãjõndi, naví'in ímuu'in ûnhanginnãndi, i-á Jõesi Tádádi óewá'ãakhâyumáa."

Jesus t'aywó'dí i'gedí ihée'an

42 "Hedí to'wídí wêe wänbo ná'in hí'innin naví'piye dívíväyunde'in diwedí óet'aywóhá'andá, shánkí híwó i' to'wí ûnpúuwíwän wa'dí han óehá'anpídíbo wí k'uu khãa'i iví k'áy eedí õnwhisõege-í'in hedí mãap'oe iwe óechãñú-í'in. 43 Hedí wéhpêe mandi úvít'aywó'dodá, shánkí híwó namuu bínst'ãa-í'in, wíyá indi

úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêda' ímanmuu wänbo?, shánkí híwó namuu wówátsi nahándepe'ín bínkáyjídí, péyégepiye ímú-íví'wedi wí'gín ímanmuudi.
⁴⁴ Oe péyéga t'owa hânhay wänbo t'ähkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁵ Hedi wéhpêe ândi in ta'ge'in p'ôegedí wovâyhänge'odá, shánkí híwó namuu bînts'âa-í'in wíyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêda' í'ânmuu wänbo?, shánkí híwó namuu wówátsi nahándepe'ín bínkáyjídí, péyégepiye wovâychäänú-íví'wedi wí'gín í'ânmuudi.
⁴⁶ Oe péyéga t'owa hânhay wänbo t'ähkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁷ Hedi wéhpêe tséedí híwóhpi háäwí wovâypuwä'odá, shánkí híwó namuu bînwhahkáyjí'in, wíyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêda' ítséemu wänbo?, shánkí híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyégepiye wovâychäänú-íví'wedi wí'gín ítséemuudi. ⁴⁸ Oe péyéga t'owa hânhay wänbo t'ähkí dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa.

⁴⁹ “To'wên t'ähkí phaadi ovây'ayäähkâymaa. †

⁵⁰ Ayääh híwó'di namuu, hewänbo i' ayääh na'áhhándáho?, há'to wíyá áhsää'i napúuwí. Undá únkhây'ä' ayääh na'áhhándepe'ín waaginbá ímúuni'in, hedi tsaaginpidíbo wé'ge ítháani.”

10

Jesus khótsaqawije í'gedi óetsika'yan

¹ Jesus iwedi ijâa'an, hedi Judea nangepiye namäadi Jordan p'o' p'ânäpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa iví nú' dívíwé'ge'an, hedi háädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedi wên Pharisee t'owa ûnpówádí óetsika'yan, “Ti híwó namuu wí sen nakhóht-saa'ándi? iví kweevi'wedi ithaaweeje-ídí? Hân i' tsontun natú'?” Gin ditú Jesus óetay-í'nídí, tigúba híwóhpi natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, “Hân Moses-di wovâyjôn?”

⁴ Indi óetu'an, “Moses-di ná'in tun dînjo'e'an: Wí sen wên khóhtsaawije ta'nin ita'namí hedi handidi iví kwee ijoe'amí.” ⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Hewänbo Moses-di ha'wâagi wovâyta'k'ú' gá t'ôeyanpi'in ímuudân, unbí kwiyä' bînwänpijoeanmáadíbo?”

⁶ Hewänbo oe ts'anpáadé nanân diwe Jôesi Tádádí sendádí kwee-ádí ovânkhíjé. ⁷ Hedi natú wí sen ikhó'yâ'dáho?, iví tádá-á iví jíyá-á ijoe'amí'in ûnkhây'ä'. ⁸ Hediho i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oe'dá dapoe'o, hediho wíje wídamuupí, wêedá' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádí ovânwónnindá to'wí wänbo wí'ûnkhây'ähpi ovânweeje-í'in.”

¹⁰ I' tewhá ee diwáyts'úndi iví khäge'nindi ná'i hí' í'gedi óetsika'yan. ¹¹ Hedi ovâytu'an, “Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yâ'dá, iví kweevi'piye t'aywó i'o'”. ¹² I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wíyá sendádí ikhó'yâ'dá, iví senb'piye t'aywó i'o'.”

Jesus-di in hí'ínnin ovâysíghógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyääh Jesus-ví'we dâykán i'di ovâytäägé-ídí, hedi iví khäge'nindi in t'owa ovâyte'yandi ovâytu'an ha'wâa wídíví'amípi. ¹⁴ Hedi Jesus-di in khäge'nin háa díví'o'in ovâymu'di inbí'piye híhchan wínachaa'apí, hedi ovâytu'an, “In hí'ínnin áyyääh naví'piye binkä'äämää, wíwínkhâa'amípi, gá to'wên ná'in áyyääh waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in ûmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo Jôesi Tádáví' wínapúuwípi wí hínchää'i' ay waaginbá iwâyupídí.” ¹⁶ Hedáhá' in áyyääh ovâyba'aahógidi wí'inbo ovâytägedi ingí' ovâyjûusu'an.

† ^{9:49} Ná'i hí'-á kây'i namuu gika'póewídí. Wáy wên t'owa di'ánde ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dâ'yanimâahánunde Jôesi Tádá óemâánídí, hedi dínkhây'ä' i' píví dâ'yayääh'amí'in wínaha'dânpúuwípidí. In t'owa Jôesi Tádáví'piye dívípimági'indá dâyt'ôepaadé-í, háäwí phaadi ovâyphahánunde waaginbá, hebo ná'i t'ôephade namuudi shánkí híwó'nin dimúuní.

Wí sen kodit'owa namuu'i? Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wíyá Jesus nats'anmän dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ääpiye i'ääkán, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi?, hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahándepe'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o"? Jôesi Tádáda'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádáví tsontun ho mântaa. I-á natú wívînt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wí'úvíwhohkwomá've-ípi, wí'úvísä'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvîhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví háäwí wívînhóenípi, unbí tádá-á jíyá-á bîn'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi?, naa enúkáy omuudibo t'ähki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wây-á háawên útáy bi'amí'in. Jaho ópûn, háäwí úkw'ó'di t'ähki mänku'ch'âaní, hedi i' chä' mánhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymäáni, hedânho oe makówa kodit'owa unmúunídí. Hedi nâaku'ch'áadá ovâymagídá naa-ádí ókã've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'aypóe, hedi iví pí'ná khó'jé ûnkhaápóedí iwedi namää, gá báyékí háäwí ûnkw'ôndân hediho wínakuchada'pi.

²³ Jesus ipuwäbéemáa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyékí kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Tádá natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." ²⁴ Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewänbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ây, ívíwo nabâapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí." ²⁶ Nábâa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an ûnkođi ûn'aywondee-ídí?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovây múndedi ovâytu'an, "To'wí wänbo wí'bo wí'ûnkođipi. Jôesi Tádáda'mân ûnkođi t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á háäwí t'ähki ûnkođi i'amídí."

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná háäwí t'ähki âyjo'e annin u-ádí gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ûnmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jíyá-á, háa iví ây-á, háa iví nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tãgintã (100) ma'kw'anukí shánki ihóení, tewhá-á, tí'úuwíndá pá'dâyí'indá, jíyá'indá, ây-á, nava-á — hedá it'ôephadekhây máa iví wâyü ûnmuudi. T'ähki ná'i ihóení wa' náä oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi náä oepáa k'aydi ûnbo'wan dihaydá wówátsi nahándepe'indá ikáyji. ³¹ Hewänbo báyékí t'owa náä p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedi báyékí t'owa-á náä tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédí'indá dipúuwí."

Powíng? Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedi iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimännindá dikhunwóeda?. In tã'di wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedi háa ûnpúwágí'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bít'ôeyan, náä-á Jerusalem-piye gimän, hedi naa, t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi díkáaní in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá inbí mange. Indáho ditúuní naa dínkhây'ä' ochuu-í'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáaní. ³⁴ Ná'indi dînp'áhkaakhây máa, hedá dí'ohphaykhây máa. Púwhí'dí díwhädikhây máa, hedá díkhe'khây máa. Hewänbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádí John-dádí háäwí dada'póe

³⁵ Ihaydibá James-ádí John-dádí Zebedee-ví ây damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedi óetu'an, "Háhkandi?, na'in háäwí gadapúuwí hedi u'di dîn'amí'in gada?" ³⁶ Ovântsika'yan, "Häa-an dada' wân'amí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uví khoe gamúuní'in gada?, wêe ko'díngedí, wêe-á yã'mángedá." ³⁸ Jesus-di ovântu'an,

“Undá wídánhanginnáhpí hääwí dada?in. Ti dánkodi dânt'ôephaadé-ídí naa don-t'ôephadekhâymaa waabá? Hedi naa hääwí kháa?i donphadekhâymaa waabá, ti dánkodi dânphaadé-í?in?” ³⁹ Óetu?an, “Gánkodi-ákun.” Jesus-di ovântu?an, “Ta?gendi undá wá? dânt'ôephadekhâymaa, hedá hääwí kháa?i dânphadekhâymaa, naa dânpúuwí waabá. ⁴⁰ Hewänbo naa wíðink'óepí naví khóe wânde?mamí?in ko?díngeđá yá?mángéđá. Jôesi Tádáđá?mân ûnk'óe ovâyde?mamíđí to?wên hạ?min dimúuníđí.”

⁴¹ In wé?gen tä khäge?nin James-á John-dá inbí hí? i?gedi dínhanginpóe ihayđi inbí?piye dit'ayyaapóe. ⁴² Hediho Jesus t'áhkí iví khäge?nin iwé?ge?andi ovâytu?an, “Únhanginná in Hudíyo dimuupí?in t'owaví tsonnin hânho ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ovâytsónmá?ve-í?indá diwânpidá? ⁴³ Hewänbo undá wí?únkây?áhpí hạ?min ímúuní?in. To?wí un diwedi hay?i namúuní?in nada?dá, i-á unbí khäge?diđá? namúuní?in ûnkây?á?. ⁴⁴ Hedi to?wí p'ó?dédí? namúuní?in nada?dá, i-á wí pant'óe?i un t'áhkígí? waagi?bá namúuní?in ûnkây?á?. ⁴⁵ Naa wänbo?, t'áhkí t'owagí? o?aypuyá?i? omuu?i-á o?ää t'owa dovâykhäge?namíđí, indi naa díkhäge?namíđá joe. O?ää ochuu-íđí, hedá naví wówátsi-á dáywá?áa-íđí t'áhkí t'owa dínkoedí-íđí inbí t'aywó?di iwedi dima?p'áníđí.”

Jesus-di wí sen natsí?t'aamuu?i? iví keetan óemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú? Jesus iví khäge?nindáđí báyékí t'owa-áđí dipówá, hedi iwedi dipeemän dihayđi wí sen tsí?t'aa?i namuu?i? owáy p'óe hángé wáy nahääda?án, i-á Bartimaeus gin nakháwá, Timaeus-ví ay ûnmuu?i?. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú?wi na?á?in, hedi ituwínú, “Jesus, ɔ David-ví ây iwedi?i? unmuu?i?, naví?piye ósehkanäpuwawe.” ⁴⁸ Báyékí t'owadi i? sen óet'e?yandi óetu?an, “Hândá?dibo?.” Hewänbo i-á shánkí kaygá ituwínú, “U David-ví ây iwedi?i? unmuu?i?, dísehkanä?an.” ⁴⁹ Jesus iwóyí?dí ovâytu?an, “Bintu?an na?ää-íđí.” Indi i? tsí?t'aa?i? óetu?an, “Jesus-di wóetuhkánmáa. Ówínú, óhíhchanpuwawe.” ⁵⁰ I? sen iví k'éwé?in to ip'áđi, hedi wesebo iwínúđí Jesus-ví?piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika?yan, “Hännan wín?ámí?innan unda??” I? sendi óetu?an, “Gá dínkeepúuwí?innân oda?, Nanbí sedó.” ⁵² Jesus-di óetu?an, “Ópûn, uví wâyü úmuudânkun unwówa.” Hedi wesebo i? sen ûnkeepóedí Jesus-áđí namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú? óesígikê?

¹ Jesus-á iví khäge?nindáđí Jerusalem bú? tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'óe “Olive Okú” gin dâytu?o?, hedi ná?i okú iwe nú? wáy ná?in wíje bú?ây daná, Bethpage-áđí Bethany-áđí. Hedi wíje iví khäge?nin ovânsan dapáadémú-íđí. ² Ovântu?an, “Jaho bápûn há?i bú?ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú? dihayđá wí búdu?ay dânshaa-í nawhiwíndi, i-á wa? wáymûu wänbo to?wí wänbo wí?i?íhsógepí. Dânwhisuudi dânmá?í náwe. ³ Hedi to?wíđí wovântsika?yandáho?, ‘Háadan ha?wâa dân?o?’, ginnân dântu?ámí: ‘Gá Nanbí Sedó i? ûntáyđân, hedi hây napóedíbo wônwáymá?í.’ ”

⁴ Damääđi wí búdu?ay p'óe hángé wên phóđi nú? nawhiwíndi dânshaa. ⁵ Hedi dânwhisuudedi in t'owa iwáyge diwinnindi ovântsika?yan, “Hännan dân?o? Háadan há?i búdu?ay dânwhisuude?” ⁶ In khäge?nin háa Jesus-di ovântu?an waa datú, hediho ovânmägi. ⁷ I? búdu?ay Jesus ônhó?, hedi inbí k'éwé?in to dânp'áđidi i? búdu k'éwé ônpá?k'ú?, hedi Jesus i?íhsóge. ⁸ Hedi wáy Jesus óe?íhon ni?ge báyékí t'owa inbí k'éwé?i to oe te?p'óegé ônpá?kwohon, hedi wây-á wé?gendá dâytaykhóepá?kwohon, i? nava iwe dâyt'sá?i?. ⁹ Hedi in to?wên páadé dimännindá hedá in tí?úuge ûnwóe?á?indá dívítuhkwínuhon, “Wísígikénde?” “Nanbí Sedó Jôesi Tádáđí wóesan, hediho híwó wóe?ámí.” ¹⁰ “Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-íđân, nanbí thehtáy pahpâa David natsondi?án waagibá.” “Jôesi Tádá oe makówá na?ándi-á hay?i namuu.”

¹¹ Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedi ibéemáadí háäwí t'áhkí imúnde'. Hebo nathí'êemändibo in tã'di wíje (12) khäge'nindáadí oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuupí'in

¹² Wíyá tháwán Bethany-di dipee, hedi Jesus naháshéhpóe. ¹³ Háy kayí' diwe wên fig tay nachândi imú' nakaamuudi. Iwepiye namää imúunídí tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówá ihaydi fig wänbo wí'ishaapí, wa'di na-fig-púuwí ihaydi wínanáhpídí. ¹⁴ Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uví'wedá to'wí wänbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípí." Iví khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedí in dâyhääwíku'cháade'in ovâykhehpiye

¹⁵ Jerusalem bú'piye wíyá dimää, hedi Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhääwíku'ch'áade'indáadí in dâyhääwíkumände'indáadí iwedí ovâykhehpiye, hedi in dâychä'egó'o'inbí máasa-á hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovâyjánú. ¹⁶ Hedi to'wí wänbo oe-á náa-á ee méesate íve wí'ovâyphademápipí inbí háäwí wóegé. ¹⁷ Hedi in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá iví ta'nin diwe ginnân natúhp'an:

Naví tewhá-á t'áhkí nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'ôenígí' napóe."

¹⁸ In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedí páadépiye hádídí óeháyjí'in dâytuwámáa, hewänbo óekhunwôeda', iví hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

¹⁹ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindáadí ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedí diháhpóe waa

²⁰ Hédéndí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadi dâymú'. ²¹ Peter háa Jesus natú'in ún'ánpówá, hedi óetu'an, "Háhkandi', in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'áhkí nat'aa." ²² Jesus-di ovâytu'an, "Bíwáyú Jôesi Tádá-á háä t'áhkí i'amí'in únkodi. ²³ Ta'gendi wâytumáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe máap'oe iwe ópichánú,' hedi háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ôn'amí-ákon. Hewänbo pín ta'gedí iwäyú-í'in únkhây'ä'. ²⁴ Hedân wâytumáa, úvívûusu'andi i' háäwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úvívâyundedáho', hedáho bînhóení-áhe'. ²⁵ Hewänbo háädi úvívûusu'o' ihaydi, to'wíví'piye híwó wí'íchaapídí, i-á bîn'owóje-í, hedânho unbí Tádá oe makówá na'ándi'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owóje-ídí. ²⁶ Hedi wên t'owa bîn'owójepídá, Jôesi Tádá oe makówá na'ándi'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owóje-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'ú' iví t'ôe i'amídí

²⁷ Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe nají' ihaydi in owhá' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á in Hudíyoví tsonnindá ún'pówá. ²⁸ Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan in ta'gen wónk'ú' ná'i háäwí náa'amídí?" ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpêe tsika wâytsika'yamí, hedi dítu'andá, naadá wâytu'âamí to'wídí in ta'gen dînk'ú'in ná'i háäwí dó'amídí. ³⁰ Dítu'an, to'dan John ônk'ú' t'owa ovây'p'ó'oe'amídí, ti Jôesi Tádáadí háa t'owadi ônk'ú'?" ³¹ Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádáadí John ônk'ú' gin gitúdáho', Jesus-di dítikagí'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úvívâyupí'. ³² Hewänbo wígitúní'pí, 'T'owadida' ônk'ú' gin." (In t'owa dâykunwôeda'dibo ha'wâa dítú, gá t'áhkí in t'owa dívívâyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi únmuu'in.) ³³ Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ônk'ú'in." Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amí'pí to'wídí in ta'gen dînk'ú'in dó'amídí ná'i háäwí dó'o'i'."

12

Jesus-di in yä'dâapí'in úuva áaphää áyí'ninbí'gedi ovâytu'an

¹ Jesus-di in tsonnin ná'i háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedí i' nava iphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá iphoyää i' úuva ip'omap'ee-ígí', hedí wí tewhá tųwä'i-á ik'ú' iví nava i'áyí'namídí. Hedáhá' i' nava wên senä' úuva áaphää áyí'nin dimuu'in ovâypíyémágidí wíyá pi'wí nangepiye namää. ² I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'ôe'i' i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayámu'i' óemäänídí. ³ Hewänbo indi i' t'ôe'i' óeyâ'di óewhádi, hedí mandá'dibo óewáybun. ⁴ Hedí i' sendá wíyá t'ôe'i-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhádi, hedá jänákí-á óe'an. ⁵ Hedá wíyá t'ôe'i-á óesandi-á óehay. Hedá wây-á wên t'ôe'indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhádi, wây-á wëndá ovâyhanú. ⁶ Hedí iví ayda' ûnjoekandee, i' isígí'i'. Ná'ího t'ä'gediho in dâynavapíyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madân naví ay-á dîn'a'geení.' ⁷ Hewänbo indá wé'ge dívíhée'andi ditú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i háäwí t'ähkí ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho âyháyí, hedí ná'i háäwí nayámu'i-á nanbí'-á gínmuuni.' ⁸ Hedího i' ay óeyâ'di óehay, hedí i' nava iwedi óep'égi."

⁹ Hedí Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân ná'i nava iví' ûnmuu'i' i'amí? Gá namäädá in senä' dâynavapíyé'annin ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypíyémääní. ¹⁰ Bîntunnanpí'an ná'i hí' Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i': I' k'uu in tewhátehpaa'in dâypoegi'andi-á, náä shánkí natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánkí natsonji'i gin i'an, hedí na'in âymû'di díháa'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hedí dida' óepankáyji'in, hewänbo in t'owa dâyxhunwôeda'máadí wí'óepankê'pí, hedí iwedi dimää.

Jesus tax wá'âa i'gedi óetsika'yan

¹³ Tí'úugedí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjon háäwí óetsika'yamídí. Dida' óekáyji'in híwó wí'ihí'máapídí. ¹⁴ Hedí ûnpówádí óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná uví hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ähkí t'owa handá'ba ovâymaa, háa t'owa dínwânpichaa waa háabo wí'unmuupí, hedího ta'gendá Jôesi Tádáví khuu i'gedá t'owa ovâyhá'o'. Dítu'an, hânnan nanbí tsontun gíntú'? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe? Ti gínkhây'ä' âywá'âa-i'in háa joí óetsika'yamídí. Dida' é?" ¹⁵ Hebo Jesus ûnhanginná gin óetsika'máadí inbí ánsaaho ta'ge wídâymaapi'in, hedího ovâytu'an, "Háadan dítayinde'? Wí denarius chá' dînmá' naa dómúunídí." ¹⁶ Ônmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chá' eedi ûnk'óe, hedá to'ví kháwá-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmää, hedí wá' háäwí Jôesi Tádáví' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." Hedí iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'ää, háäwí óetsika'yamídí. (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Háhkandi', Moses-di ná'in tsontun dînta'nan: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i' senbí tí'úu ûnkhây'ä' i' kwee-áadí ikhó'yâa-i'in, hedânho dân'âykw'óenídí i' pá'dâyví kháwá' ónhûuwídí. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín senä' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yâ', hebo âypídíbo nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá' i' kwee-áadí ikhó'yâ', hedí ná'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. Hedí i' powage'i-á hanbá ûnpóe. ²² Hedí handá' t'ähkí in tsédí diji'in tí'úuwín dînpóe, t'ähkí wí'inbo i' kwee-áadí dívíkhó'yâ'di wêe wänbo wí ay wídâysógepí. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Ná'in tsé ihay tí'úuwín i' kwee-áadí

dikhóhtsaakw'ônwän, hediho dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'úhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nin háa ûntû'nin, hedá wá' wí'úhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, sená'dá kwiyá'dá há'to wíyá dívíkhó'yáa-í, gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí í'gedi dítsika'máa, hewänbo bîntunnanpí'an háa Moses-ví ta'nin diwe ûnta'muu'in in wáä'i phé'yávi nakoje' ní'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádádí ginnân Moses óhéé'an:

Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Ná'in sená' dichuu wänbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudân, in dichumuu'inbí-á joe. Hedânkun t'âhkí ípedeekw'ó úwíwâyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánkí kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedí'i nat'oe dívíhí'máadí, hedi Jesus-di híwó'nin hí' ovây mági'in ûnhanginná, hediho Jesus-ví'piye namáädi óetsika'yan, "Wé'innan t'âhkí Jôesi Tádáví tsontun diwedí in shánkí kay'in ûnmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Ná'innân in shánkí kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi í' shánkí natsonji'i namuu'i' í' wêeda' Jôesi na'ándí' namuu,

³⁰ hedi undá únkây'ä' ná'i shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i-á pín ta'gedi bînsígí-í'in,

unbí pí'ná khó'jé-á, unbí hâa iwá, unbí ánshaadá, hedá unbí kay t'âhkídá.

³¹ Hedi ná'indá in eedi'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úwípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.

Wây-á tsontun ná'in wíjeví shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Ná'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di Jesus óetu'an, "Hâhkandi', híwó bihéé'an. In ta'gen namuu untú waa, wêeda' Jôesi na'án, hedi wíyá Jôesi-á wína'ánpí, í'da'. ³³ Híwó namuu animâa âyhúuwí'in oe méesate eepiye âyphamá-ídí Jôesi Tádá âymâánídí, hedá wíyá háäwí-á âymâání'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi âysígí-í'in nanbí pí'ná khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'âhkídá, hedá wá' wây-á t'owa-á âysígíhúuwí'in íwípísígí waabá." ³⁴ Jesus ûnhanginná ná'i sendi híwó'di hí' óemági'in hedi óetu'an, "U-á híyâäda' útáy unkhây múunídí Jôesi Tádáví tsonkhuu mânsígíkáyjídí." Hedi iwedi t'âhkídíbo diwôeda'póe Jesus wíyá háäwí óetsika'yâamídí.

I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, to'ví ay-an ûnmuu?

³⁵ Jesus-di í' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditû', í' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedi'i'da' ûnmuu? ³⁶ I' Yä'dâa'i P'oe wâahâadi David óehá'andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngedí ósoge,

hedi uví hánmin dovây't'aaní hedá uví mange wînkáaní.'

³⁷ Ná'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi'i'da'mân ûnmúuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípí

In báyéki t'owa híhchangidi dívít'ôeyande Jesus-di ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Ná'in t'owa Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'áyíngi'an. To whaadi'in di-to'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovây-sengitu'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähki dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shánki ovâyutuhchänukhâymaa."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähki Jôesi Tádáví'piye imági

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuudedi ovâymunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude'. ⁴² Hedí wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji'i-á napówádí wíje chä' p'í'in itógi, híyâäda' i' chä' namuu. ⁴³ Hedí Jesus iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánki itógi t'ähki in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívímági, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnkw'ôhpi wänbo háyú imáa'i t'ähki itógi — iví wówátsi i'amígi' t'ähki imági."

13

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedi'i'di óetu'an, "Háhkandi', námú'dí ná'i sa'wó'di tewhá náwe nakw'ó'di', hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náä nâamúndepí'an. Hewänbo t'ähki há'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedí wêe wänbo wí k'uu há'i tehpa iwedi wínate'deegi'opi."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedí p'ohuuge onä p'ánäbo i' méesate hay'i imunde'. Hedí Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'äädí óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hânhay-an ná'i háäwí i'gedi dítu'andi napuwagi'o? Háä-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnánídi háädi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an to'wídí wänbo piháa wíwovâywâyü'amípidí. ⁶ Báyéki t'owa naví kháwá' i'gedi dikä'äagi'o, hedí wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Gindidi báyéki t'owa inbí hójo ovâywâyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívíhánbo' i'gedi ít'oedá, wíwovây'áyíngimâänípi. Nakhây'ä' ná'i háäwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i thaa wa'di wína'ähpi. ⁸ T'owa wêe nangewin dívíhánkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhánkhâymaa. Wáyjé t'ähki nanan'a'yäpuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwagi'o. Hewänbo ná'i háäwí-á wí kwee páadé na'ejehay waagi'ba namuu, wa'di shánki napuwagi'o.

⁹ Undá wí'bo bí'áyíngi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovây-húuwí, hedí i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí, naví'gedi bînt'ôe'amídi. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'ä'ge'i thaa napówápídi'bo', Jôesi Tádáví híwó'di tun t'ähki nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidi tunjó wháagé wovâykándí, wa' ípówápídi'bo wíwovây'áyíngimâänípi háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípíhí'khâymaapi, i' Yä'dâa'i P'owâhâädân wovâykhäge'khâymaa bînhée'amídi. ¹² T'owa inbí tí'úuwín

páadé?in inbí hánminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanu-ídi, hedi in tádá?indá hanbá inbí ây dâykâmáa, hedá in ây-á inbí tádá?in jíyá?inbí?piye dívíhánsaadi tson diwe ovâykwokhâmáa ovâyháanu-ídi. ¹³ Báyékí t'owadi wovâyt'aykhâdédí?inbí?piye hedá wé?ymáa naví?in íwânpimuudi, hewânbo in to?wên dívít'ôphadeyää?annin dichuu píhay, indá ovây?aywoeni."

Jesus-di i? Nahá?dânkant'ôe?iví?gedi ovâytü?an

¹⁴ "Jôesi Tádávi ta?nin diwe Daniel ita?nan i? Nahá?dânkant'ôe?iví?gedi, i? Jôesi Tádádí wânbo ôet'ay?i?. (Bîntunnanpi?an, hedi únkhây?ä? íka?póewi?in.) Owáy ee únkhây?âh-pí?we nawindi bînmû?di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó?nin únkhây?ä? oe okú i?piye íjáani?in. ¹⁵ Hedi wí to?wí iví wha?k'ay iwe naji?i? iwedí nawândi wí?únkhây?âhpi ihayjêe?amí?in i? tewhá ee nats'úunídi wí háäwí wânbo ikáyjídí. ¹⁶ Hedi to?wí nava iwe naji?i-á wí?ibuunípi iví k'léwé?in to wânbo ikáyjídí. ¹⁷ Owáy i? thaa napówa ihaydá, sehkaná in kwiyä? disâamuu?in hedá in dây?âytsää?o?indá, gá ingí?á nakâypúuwídân dijáani?di. ¹⁸ Úvíjûusu?amí ná?i háäwí te?núdí wínapúuwípi, ¹⁹ gá báyékí t'ôephade na?ädân. Jôesi Tádá ná?i nan oepáa íkhíjé waabo t'owa dâyt'ôephadende?, hewânbo owáy i? thaa napówa ihaydá shánki báyékí dâyt'ôephadekhâmáa, hedi há?to wíyá ha?wâa dâyt'ôepaadé-í. ²⁰ Hewânbo in to?wên Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ovâyde?mannin dimuudiho?, in t'owa báyékí thaa wí?ovâyt'ôephadepâkhâmáapi, gá imágidá to?wí wânbo há?to nawówayêenídân.

²¹ "Hedi ihaydá t'owa ditúdáho?, 'Binmú?dí, náawân naji?i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoeni?di, hedi háa wây-á ditúdá, 'Oe-ân naji?', háa ditú waa wí?úvíwäyú-ípi, ²² gá hójo?in t'owa dikä?äggí?odân hedi wên ditúuní innânho dimuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoeni?di, hedá wéndá ditúuní Jôesi Tádávi tukhe?mindá dimuu. Ná?in hójo?indá wên pínnán taa-á dâykeeyamí in t'owa ovâyháa?amídi, hedi inbí hójo?ibo in Jôesi Tádádí ovâyde?mannin in ta?gen namuu?in diwedí ovâyhange?amí, ho nakodídi. ²³ Undá bí?áyîngi?an. Wâyümáa háäwí t'âhkí napúuwí i?gedi wa? napóepídíbo?."

I? to?wí t'âhkí t'owagí? na?aypuyä?i nawáy?ä?

²⁴ "Hedi i? thaa naná? dihaydi há?in t'ôephade nahán dihaydi, i? than nakhunpuwagí?o, i? p'óethay wânbo wínakeepúuwípi. ²⁵ In agóyó-á makówádá dijajmú-í, hedá t'âhkí oe makówa nasaa?i-á na?ay?yápúuwí. ²⁶ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'âhkí t'owagí? o?aypuyä?i? omuu?i? okhúwá jâa ó?ádi dímuuní, báyékí pínnán kay wóegé hedá sa?wó?di kohthay wóegá o?ää-í. ²⁷ Hedi in makówáwin t'ôepa?aa?in dovâypunjöeni in dovâyde?mannin ovâywé?ge?amídi p'inpiyedá tsânpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'âhkí náa oepáa k'aydi dikw'ó?nin deejedá ovâywé?ge?amí."

Jesus-di wên fig tay i?gedi ihée?an háäwí ovâyhá?amídi

²⁸ "Wên fig tay binmú?dí háäwí íhâhpúuwídi. I? taykhóe?ây na?ohphuupoe?odi nats'antsáwâpuwamân dihaydi, únhanginná nata?ánpowa?ä?inpi?an. ²⁹ Hedi gindidibá owáy ná?i háäwí i?gedi wâyt'ôe?an bînmû? ihaydá únhanginnáani púnú? naná?nin naa owáy?ää-ídi, phódi nú? owin waagi namúuní. ³⁰ Ta?gendi wâyümáa, t'âhkí in náawin t'owa há?to diháani wa?di ná?i háäwí t'âhkí páadé nats'anpoe?opídíbo?. ³¹ Makówa-á hedá oepáa k'aydá t'âhkí nakhangí?o, hewânbo naví tundá há?to dínháani."

Hâädi Jesus nawáy?ä?in to?wí wânbo wí?únhanginnáhpí

³² "Hewânbo háädi ná?i háäwí napuwagí?o?in to?wí wânbo ta?gendi wí?únhanginnáhpí. In makówáwin t'ôepa?aa?in wânbo wídínhanginnáhpí, hedá naa Jôesi Tádávi ay omuu?i wânbo-á wídínhanginnáhpí. Jôesi Tádáda?mân únhanginná. ³³ Hediho bíkhây?andá bí?áyîngi?an, háädi ná?i háäwí napuwagí?o?in wí?únhanginnáhpídi. ³⁴ Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe?andi wáy kayi?piye namäädi iví t'ôe?in

ovâyk'û' iví hääwí òn'áyîngi'ámídí hedá háa inbí t'òe dâý'ámí'indá ovâyjôn, hedí i' phódi áyí'di' óetu'an nakhâymúuní. In t'òe'in wídnhanginnáhpí häädi ná'i sen nawáy'ä'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'ba naa omuu, hedího íkhâymúuní, wí'únhanginnáhpí häädi owáy'ä'in — hádeewáy kindi, háa khun pinudi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ä' ihaydi. ³⁶ Úví'áyîngi'anpídá wáy tsíkhagipí opówádí íjó'kw'òndibo wâyshaa-í. ³⁷ Háa un wâytu'an waa, t'ähkí t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhâymúuní'in únkhây'ä'."

14

Wên hí' dâyk'û' Jesus óekáyjídí

¹ Wa' wíje thaa ûntáy in Hudíyoví shánkí'eedí Passover gin dâytú'o'i dínpoewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dâytúwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyjí'in óeháyjídí. ² Dítú, "Nää-á wa'di ná'in shánkí'eedí napoe'odi wí'íví'ámípí. Ha'wâa íví'andá, wáy ná'in t'owadi na'in díyâa-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ká'p'oe òn'ewe

³ Ihayhäädíba Jesus oe Bethany bú'ay nají', hedí wí sen Simon gin nakháwä'íví' ihúhuo', ná'i sendá naphéetaymuuwân. Jesus nahúu'án dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'ä'i'í'di ûnpa'an hedí wí ká'p'oe "nard" gin dâytú'o'i' ûnku'un. Ná'i ká'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachä'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ká'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé òn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dik-w'ó'nin dâymú'di dit'ayjí', hedí wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'i ká'p'oe-á ipede'an? ⁵ Powin tägintä (300) thaa t'òe díví'andi wá'âadi nakuhchadee-íwân, háa madi shánkí wânbo', hedí i' chä' in sehkanäwó diwówáji'in ovây máäníwân." Hedí i' kwee-á hânho óetunsúu'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bînt'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Häädi wânbo in sehkanäwó diwówáji'in t'owa undádí únkwó'ní, hedího häädi wânbo náwe hääwí híwó bîn'ámí'in ída'dá, únkođi bîn'ámídí. Hewânbo naa-á náwe hânhay wânbo t'ähkí undádí wí'ochangí'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkođi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhä'kw'ódipí'dibo' inbí'di dâyká'p'oe'ewende', hedí hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupí'dibo'. ⁹ Ta'gendi wâytumáa, wáhää wânbo ná'in Jôesi Tádáví híwó'di tun ònphadende' eeje náä oepáa k'aydi t'ähkí, háa ná'i kwee i'annin ovây t'òe'ámí, iví'gedí díví'ánshaa'ä'amídí."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyíní

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tä'di wíje khäge'nin diwedi'i namuu'i', in owha' p'ó'dédí'inbí'wepiye namää Jesus óeku'p'âyíní. ¹¹ Hedí ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ähkí dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemági chä' óewá'âa-ídí. Hedího iwedi Judas ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní'in, häädi únkođi ihaydi.

Jesus-ádi iví khäge'nindádí dimän i' Passover shánkí'eedí koegí' dâyk'o'ídí

¹² In Hudíyo dínshánkí'eedípoe'o, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'i'. I' páadé'i shánkí'eedí thaa in k'úwá'ây dâyhánúnde', Passover koegí' gin dâytú'o'i dâyk'o'ídí. Hedí Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan, "Wáhää-an na'in gimú-í'in unda' hääwí âykhây'ámídí i' Passover koegí' âyk'o'ídí?" ¹³ Hedí wíjedi in khäge'nin ovânsan dân'ámídí. Ovântú'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedí wí sen wên p'onbay ihondi'di wovânjay-í. I-ádíba damú-í. ¹⁴ Hedí wáy i-á nats'úndá i' sen iví tewhá ûnmuu'i' dântú'ä'amí, 'Nanbí háhkandi'di dítú'an wítsika'yâ'amídí, Wé'i íve-an naagí' dínmuu, eewân naví khäge'nindádí ná'i Passover koegí' âyk'o'í'?" ¹⁵ Hedí i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovânkeeyámí, hää t'ähkí gíntáy'i nakw'òndi. Ee-áho i' koegí' dânkhây'ámí." ¹⁶ Hedího

in khäge'nin damäädi i' bú' iwe dats'ú, heḍi hääwí t'ähkí háa Jesus natú waagibá dânskaa, heḍiho i' Passover koegí' dânkây'an.

¹⁷ Nakin dihayḍi Jesus-á iví khäge'nindáḍi i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'ôn dihayḍi Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâyḥumáa, wêe un naa-áḍi úvihuújo'in diweḍi'i'ḍi naa díkuhpekhâymaa." ¹⁹ In khäge'nin diháachanpóe, heḍi wí'ínbo óetu'an, "Ti naa-ân gin dáy'ámí? Naa-á há'to?" ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wêe un tä'ḍi wíje iweḍi naa-áḍi iví pává ná'i sää iwe ip'ohtôen'i'i, i'dân díkuhpekhâymaa. ²¹ Naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' ochuwagí'o, Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewänbo ná'i to'wí díkuhpekhâymaa'i-á t'ôephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwän na'aypuyäpíḍi."

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

²² Dívihuújo' ihayḍi Jesus wí pává ikê'ḍi Jôesi Tádá óekú'daa'an, heḍáhá' ihávedá iví khäge'nin ovâymaḍgi, heḍi ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dînmuu." ²³ Heḍáhá' wên k'édé ikê'ḍi wíyá Jôesi Tádá óekú'daa'andi ovâymaḍgi, heḍi t'ähkíḍibo wí dâysuwä. ²⁴ Heḍi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dînmuu. Naví ûnp'oe-á t'ähkí t'owagí' doncha'gí'o, heḍi owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Tádávi tun imáḍgi'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâyḥumáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi Tádáḍi naa dítsondisóge píhay, heḍi ihayḍá wíyá pí'wí méena waagibá dósuwäkhâymaa." ²⁶ Heḍi dâyjúusukha'wandi i' tewhá iweḍi dipee, heḍi oe Olive Okú gin dâytú'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúḥní naa wíḍítaapí'in"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'ḍi' dóháyjí,
heḍi in k'úwá dívíwadegí'o.

Ha'wâabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâymaáḍáhá' undá t'ähkíḍi díjoe'andi úvíwadekhâymaa. ²⁸ Heḍi owáy owáywówápóe ihayḍá Galilee nangepiye unbí páadé omän." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'ähkíḍi wóejoe'an wänbo', naadá há'to'." ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Ná'in ta'gendi wítú'âamí: Nääavi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'ḍi' dóháyjí,
heḍi in k'úwá dívíwadegí'o.

Ha'wâabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâymaáḍáhá' undá t'ähkíḍi ná'i khunbo', wí dee sen wa'ḍi wáyḡin ikinpíḍibo' u-á powin untúḥní naa wíḍítaapí'in." ³¹ Hewänbo Peter-di shánkí kay'indi óetu'an, "Tobá u-áḍi naa díhay wänbo', naa há'to hânhay wänbo otúḥní wíwítaapí gin." Heḍi t'ähkí in wé'gen khäge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijúusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dâytú'o', heḍi Jesus iví khäge'nin itú'an, "Náwe bíkw'o'. Naaáḍáhá' undá t'ähkíḍi o'äämú-í dâyjúusu'ámíḍi." ³³ Hewänbo Peter-á James-á heḍá John-dá i-áḍi ovâyho'. Ihayḍi khunwôeda'ḍi óemáa heḍá iví pí'ná ûnkháapóe. ³⁴ Heḍi ovâytu'an, "Naví pí'ná khó'jé hânho otaachanpoe'odi hääwí ochuu-í waa ochäa. Náwebo úvítsíkhakw'ôení heḍá áyîngíḍi bíkwo'be." ³⁵ Wíyá háy namääḍi iwe nange iseewhaadik'û', heḍi ijúusu'an ná'in nats'anpuwagí'o'in wí'ûnpúuwípi, nakodidáho'. ³⁶ Ginnân ijúusu'an: "Naví Tádá, u-á hää t'ähkí úkodi bí'ámíḍi. In t'ôephade donkhâymaa'in naa oda' dînjâa'ámí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Heḍi in poje khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymääḍi dijókhawäkw'ôndi ovâymu', heḍi ovâyjóhsandi Peter óetu'an, "Simon, háaḍan unjókha? Ti wí háy tähkí wänbo wí'úkodipí'an áyîngíḍi unchaníḍi? ³⁸ Áyîngíḍi bíkwo'be heḍá bíjúusu'an, heḍânho

wovâytayinde? ihaydi híwóhpi wí'úví'ámípi. Pín ta'gedi híwó úví'ámí'in ída?, hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypi.”

³⁹ Hedáhá? nawáymäädi háa hânhay ijûusu'an waagibá wíyá ijûusu'an. ⁴⁰ Hedi iví khäge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wíyá ovâyjôhshaa, hânho dikayhándí, hedi wíđín-hanginnáhpí háa óetu'ámí'in.

⁴¹ Hedi powingi? ijûusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, “Ti wa'di íjó'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'o"? Hâhayda'dibo?" Ihaydiho naná. Nää-á to'wíđí in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'âhkí t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i? ⁴² Bíwínú, gimú-ího?. Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá.”

Jesus óepankê?

⁴³ Wa'di ihí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tä'di wíje khäge'nin diwedi'i'ábá namuu. Báyéki wây-á t'owa i-áđí diji?. In owhá? p'ó'déđí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in Hudíyoví tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. ⁴⁴ Dipówápíđíbo Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, “I' sen dóp'ohtsääkhâymaa'i-áho i' namuu. Bînpánkáyji hedi áyîngidi bînhûuwí.”

⁴⁵ Hedi Judas wesebo Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, “Hâhkandi?,” hedi óep'ohtsää, ⁴⁶ hedi in t'owadi Jesus óeyâ'di óepanho?. ⁴⁷ Wí Jesus-ví khäge'di? iwe nú' nawindi iví tsijó phá' iwahkê'di i' owhá? p'ó'déđí'ví t'ôe'i? p'ó'dé óewhádi, hedi iví oje he'yinbo ónt'ó'ts'â?. ⁴⁸ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “Háadan tsijó phá'-áđí phé-áđí íkhehpówá dípankáyjídí wí jänäkíkandi? omuu waabá? ⁴⁹ Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undáđí oji' wâyhá'odi, hedi wíđípankê'pí. Hewänbo nää-á gin úví'o?, háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûntû' waa napúuwíđí.” ⁵⁰ Hedi t'âhkí iví khäge'nindi óejoe'andi dijân.

⁵¹⁻⁵² Wí e'nú wá? wên aa ts'ä'inda? na'aamuudi Jesus ûnwóeji?, hedi in t'owadi óeyâ?, hewänbo najândi in aada? dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedi óetsika'máa

⁵³ Jesus i' owhá? shánki p'ó'déđí'ví'piye óeho?. Eebá in wé'gen p'ó'déđí'in owhá-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá díwíwé'ge'an. ⁵⁴ Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didibo-á nawóemän, hedi i' p'ó'déđí' owhá'ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundado áyí'nindáđí isóge isúwá'ámíđí ee naphaa iwe. ⁵⁵ Oe íve in owhá-áđí hedá in tunjowa? dímuu'indáđí dâytuwämáa wí to'wí híwóhpi Jesus-ví'gedi ihée'ámíđí, hedânho Jesus óeháyjídí, hewänbo wíđâyshaapi. ⁵⁶ Báyéki t'owa iví'gedi dívíhójo'an, hewänbo handá? wíđítúhpí.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ihaydi wên hójo'in díwíwínúđí ginnân ditú: “Git'oe natúđí, ‘Ná'i méesate hay'i t'owa dâytege'i dónayukhâymaa, hedi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dâyk'ú'pí' naa dótegegi'o.” ⁵⁹ Hewänbo ná'in t'owa wänbo wí'ínbo handá? wíđítú'pí.

⁶⁰ Hedáhá? i' owhá? p'ó'déđí' in t'owa t'âhkíví páadépiye iwínúđí Jesus óetsika'yan, “Ti háabo wí'untúunípi'an ná'i hääwí indi wônchânunde? i'gedi?” ⁶¹ Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'angepí. Wíyá i' owhá? p'ó'déđí'đí óetsika'yan, “Ti ɯ-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí? Ti ɯ-ân i' ây'a'ginmä'iví ay unmuu?” ⁶² Jesus natú, “Naa-ânkun omuu, hedi un t'âhkíđí dípuwâkhâymaa naa, t'âhkí t'owagi? o'aypuyä'i? o'ándí i' to'wí t'âhkí kay imáa'iví ko'díngédí. Hedá makówáđí okhúwá jáadi o'ädi dípuwâkhâymaa.”

⁶³ Ha'wâagi Jesus natúđí i' owhá? p'ó'déđí' iví k'éwé'in to isíve, in t'owadi óemúuníđí nat'ay'in, hedi natú, “Wây-á to'wên wígintáypí iví'gedi dívíhée'ámíđí. ⁶⁴ Háa natú'in ít'oepe'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'ábá namuu. Hânnan ída? áy'ámí'in?” T'âhkíđíbo ditú, “Gá óeháyji-ân, híwóhpi áyshaadi.”

⁶⁵ Hedi wëndi Jesus óe'ohphay, hedi óetsíwhi'andi óemahpúudi óetu'an, “Dítú'an to'dan wóemahpúu'in.” Hedi in méesatewin sundadođi óeyâ'di háyânbo óemapháve.

Peter-di ovâytu an Jesus wí'óetaapí'in

⁶⁶⁻⁶⁷ Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di naji', hedi wí a'yú i' owha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i namuu'i Peter-ví'we napówádí óemû' isúwá'odi, hedi óedamúndedi óetu'an, "U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádí unjiwän." ⁶⁸ Hewänbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí háäwí i'gedi bihi'máa'in." Hedi iwedi napeedi in tehpaá phódi nú'piye namää. ⁶⁹ I' a'yúdí wíyá óemû', hedi in iwe diwinnin ovâytu'an, "Ná'i sen in Jesus-ví'in diwedi'i'ba namuu." ⁷⁰ Hebo Peter wíyá natú, "Naa-á joe." Hây napóe ihaydi in diwin diwedi wí to'wídí Peter óetu'an, "Ta'gendi u-á Galilee-wibá unmuudibo Jesus-ádí'ba unjiwän." ⁷¹ Peter natú, "Jôesi Tádádí díjuhcháänú-í ta'ge dáyhi'máapídí. Há'i sen iví'gedi úvíhi'máa'i-á wídótaapí." ⁷² Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedi Peter ûn'ánpówá háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: "Wa' i' dee sen wáygin ikinpídíbo', u-á powin untúuní naa wídítaapí'in." Hedi Peter hânho isíhtää.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

¹ Wa'deedí nanân dihaydi in owha' p'ó'dédí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá t'ähki in tunjowa' dimuu'indá dívíwé'ge'an háa díví'amí i'gedi dívíhée'amídí. Hedi Jesus óewhi'andi iwedi óeho'di Pilate-ví mange óekán. ² Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ³ Hedi in owha' p'ó'dédí'indi báyékí híwóhpí' Jesus ónchänunde'. ⁴ Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, "Ti háabo wí'untungí'opí'an? Ti ná'i báyékí híwóhpí' u' wónchänundedi wí'unt'oe'pí'an?" ⁵ Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatúhpí, hedi Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyjí, hewänbo Barabbas-á óema'p'á'di

⁶ Paayo waagi ná'i Passover shánki'eedi dínnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'á'dinde', to'wí in t'owa dida'i'. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakháwá'i-ádí wây-á sená'dádí dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovâyte'ya'nandi in p'ó'dédí'in-bí'piye dívíhânsaa, hedi ihaydi dáy't'owat'ahánú. ⁸ In t'owa Pilate-ví nú'piye dívíhá'di óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'o waa. ⁹ Pilate-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Jesus wâyma'p'á'di-í'in ída', un Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'?" ¹⁰ Há'wâa Pilate natú gá ûnhanginnândân in owha' p'ó'dédí'indi Jesus óethúumáadíbo iví'we óemangekánnin. ¹¹ Hewänbo in owha' p'ó'dédí'indi in t'owa báyékí ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-ân óema'p'á'di-ídí, Jesus-á joe. ¹² Hediho Pilate-di wíyá in t'owa ovâytsika'yan, "Hedi hânnan dó'amí ná'i?, i' bínkháyá'de'i Hudíyoví tsondi hay'i gin?" ¹³ In t'owa dívítuwínú, "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'" ¹⁴ Pilate-di ovâytsika'yan, "Háadan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?" Indá shánká dívítuwínú, "Phé'win deedi nát'óhtägek'u'" ¹⁵ Pilate nada' in t'owa ovâyhíhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'á'di. Ihaydá natsonpóe Jesus óewháäní'in, hedi in sundadóví mange óejoe'an phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídí.

In sundadódi Jesus óejänáki'an

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundadó t'ähki ovâywé'getu'an. ¹⁷ Hedi wên p'í tsáawá'in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'ba namuu'in, hedá wên wáäkhän dáy'ophídé'annindá óep'óhtógi. ¹⁸ Hedi óejänákisengitu'andi óetu'an, "Hân un'án, Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'." ¹⁹ Hedi háyänbo p'ó'dé óewhá' wên phédí, hedá óe'ohphayde', hedá dívídege'dikw'óe'ó'dí óe'a'gin waa-á díví'an. ²⁰ Óesúugímáadí díví'bowa ihaydi, in p'í tsáawá'in to óep'á'di di ivíndá óewáy'tógi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídí.

Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

²¹ Ihaydibá wí sen Simon gin nakháwá?i? oe nava iwedi i? bú? eepiye na?á??. I-á Cyrene bú?wi namuu, hedi Alexander-ádí Rufus-ádí iví áy ûnmuu. In sundadođi ná?i sen óekaygi?an Jesus-ví phé?win ónhúuwíđí, ²² hedi Jesus in okú Golgotha gin dâytü?o? iwe óeho?. (Ná?in tun Golgotha-á “p'óhkhúbay” ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádí ná?i woe myrrh gin dâytü?o?i-ádí dawóemuu?i? óemági, hewänbo wí?isuwäpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whänu iwe naná phé?win deedi óet'óhtägek'ú? ihayđi. In sundado-á díví?áywan iví aa dívíweejé-íđí. ²⁶ Hedi wên phéphá?ay phé?win kw'áye dâyt'l'k'ú? eedi hääwí dâyta?nan in t'owa dínhanginnáanídí hääwí i?gedi óetuhchänunde?in. “In Hudíyoví tsondi hay?i?” gin dâyta?nan. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá? i-ádí ovânt'óhtägek'ú?, i? wêe ko?díngeđí, i? wêe-á yá?mángéđá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tádáví ta?nin diwe ûnta?muu waa: “I-á wá? wí jänákíkandi-ân namuu” gin t'owa ditüni.

²⁹ Hedi in t'owa diphade?nin dívip'ónwáđá?o? óeháachannamídí, hedá t'ämägá óe-tumáa. Ditú, “U-ân ná?i méesate hay?i nâanayukhâyamáawän, hedi poje thaa iwebo wíyá nâakuhkhâyamáawän. ³⁰ Nää-á wí?bo ópi?aywon, hä?in phé?win diwedi ówhanbe.” ³¹ In owaha? p'ó?dédí?indáđí hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indáđí wá? Jesus ón-p'áhkaadi ditü?, “Wé?gen t'owa-áho i?di ovây?aywonde?, hewänbo wí?bo-á ipi?aywoenídí wí?unkodipí. ³² Ná?i sendá i? to?wí Jôesi Tádáví óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí namuudáho?, hedá Israel nangewi tsondi hay?i-á namuudáho?, i-á ûnkhây?á?hä?in phé?win diwedi nawáani?in âymúunídí, hedânho iví?piye ívíwäyü-íđí.” Hedi in wíje i-ádí phé?win deedi dawhi?k'óe?indá wá? óejänákítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná? dihayđi i?ge t'ähkí nakhunpóe thí?êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihayđi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Ná?i hí?-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe?an?) ³⁵ Wên t'owa nú? diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, “Bít'ôeyan, Elijah óekháyá?de?” ³⁶ Wí to?wí i?ää wên hääwên nap'ohsaadee?in ikáyjídí, hedi wí méena ojohay?i iwe ip'ohtógidi wên poesú hay?in diwedi óntege ip'ohúunídí, hedi natú, “Âymúuní tigú Elijah na?ää-í ná?in phé?win diwedi óewäqve-íđí.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúđí t'ä?gedi ihäa?an.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaaná?nin i? méesate hay?i khó?jé nawhi?wonnin nasivedee, kw'áyedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i? sundado p'ó?dédí? Jesus-ví páadépiye nawindi háđíđí Jesus nachuu?in imû?, hedi natú, “Ta?gendi ná?i sendá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.”

⁴⁰ Wên kwiýä? wá? iwe diji?, indá háy kayi? diwedi dâymúnde?. Ná?in poje dikháwá Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú?wi namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i? tí?úuge?i-á inbí jíyá dánmuu). ⁴¹ Ná?in poje kwiýä? Jesus-ádí dimändi óekhäge?máa wa?đi oe Galilee naji? ihayđi, hedi ná?indá i-ádí wây-á kwiýä?dádí Galilee-đi Jerusalem-piye wé?ge di?ää.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây?o?, gá wíyá tháwándá kaykhanwówá thaa nanáanídân. Hedi nakinpuwamän dihayđi wí sen Joseph gin nakháwá?i napówá, i-á Arimathea bú?wi namuu, in tunjowa? diwedi?i?bá namuu hedá na?a?ginmuu, hedi natsíkhaji? Jôesi Tádáví óesóge-íđí i? to?wí t'owa ovây?aywoení?i?. Wesebo khunwóeda?ginpídí Pilate-ví?piye namää i? pení óedaa?amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu?in Pilate nat'oeđi hânho óeháa?an, hedi in sundadoví p'ó?dédí? óetsika?yan háa ta?gendi Jesus nachuu?in háa joe. ⁴⁵ Óetu?an nachuu-ákun, hediho Joseph i? pení óehúuwí?in óemági. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'á?in ikumä, hedi i? pení in phé?win diwedi óewávedí in aadi óe?ánnan. Hedáhá? i? pení wí t'owápho dâykíđi iwe óetógi, hedi wí k'uu hay?i? i? pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i? Joses-ví jíyá unmuu?i-á, dánmû? wáyge Jesus óek'ú?in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jíyá ûnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dâykumä, Jesus óe'äyü-ídi. ² Dumîngu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimää. ³ Wa' dimän dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, "To'dan i' k'uu dînhânge'amí i' t'owápho iwedi?" (Ná'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Hedi dívíbéedí i' k'uu ho nahângemuudi dâymû'. ⁵ Hediho dits'ú ee t'owápho ee, hedi wí e'nú wên ts'ä'in to whaadi'in nato'ondi ko'díngedí na'ándí óemû', hedi ovâypihää. ⁶ Hebo i'di ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípi. Jesus oe Nazareth-wi bîntuwámáa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'û'i', hebo i-á náá wína'ánpí, i-á nawáywówápóe. Binmú'dí hää óek'û' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bîntu'ä'amí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namän, hedi iwe bînmúuní, háa wovâytu'an waa.' " ⁸ Hedi i' t'owápho iwedi dipeedi dijân, ovâypihäädi dithathapoe'o. Hânho dikhunwôeda'di to'wí wänbo háabo wídyäytü'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

⁹ Dumîngu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Ná'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yä'dâapí'in p'oewāahā ōnkheh-piye'i'. ¹⁰ Hedi Mary namäädi Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi hedá diséejidi ovâyshaa, hedi háa ûnpóe'in ovâyt'ôe'an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-di óemû'in dit'oedi wídvíwäyupí.

Wíjedi Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ûncháadi wên wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'dí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dänwáybun, hedi háa dänmû' waa in wé'gen Jesus-ví khäge'nin ovâyt'ôe'an, hewänbo wídvíwäyupí.

Jesus-ví tä'di wêe khäge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úugedí in tä'di wêe khäge'nin dívíhúujo' ihaydi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, hedi wäyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovâyt'e'yan, in to'wëndi nawáywówápóe'in óemû'in wí'ovâywäyundepídi. ¹⁵ Hedáhá' ovâytu'an, "Ja' náá oepáa k'aydi t'ähkí bípûn, hedá t'owa t'ähká Jôesi Tádávi híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ähkí to'wên dívíwäyunde'indá hedá ovâyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoení. Hewänbo to'wên dívíwäyunde-pí'indá ovâyтуhchänukhây máa. ¹⁷ In dívíwäyunde'in naadi dovâyk'úuwí ná'i pín-nán t'ôe dâ'y'amídi: In yä'dâapí'in p'oewāahā t'owaví'wedi dâykhehpeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhée'amí. ¹⁸ Di'ânpidíbo dâypäyuhógidi, háa hääwí nakhe't'óe'i dâysuwädi, há'to háabo dipúuwí; hedá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovâytägedi, indá dihekháapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Hedi Jesus i' shánkí natsonji'i'di ovâyhí'bowa ihaydi, makówápiye napee, hedi Jôesi Tádávi ko'díngedí isóge. ²⁰ Iví khäge'nin iwedi dimää t'owa wāhā t'ähkí iví tun ovâyt'ôekanhûuwídi, hedi Jôesi Tádávi ovâykhäge'nan, hedi i' pín-nán t'ôe napoe'o'i'di in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'máa'in.

* 16:8 Ná'i hí' náá 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehääwi Mark-ví ta'di gínkw'ó' deeje wínata'muupí.

I Híwó[?]di Tun Jesus Christ-Ví[?]gedi Luke Ita[?]nandi[?]

¹⁻² Híwó[?]di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dâytanan t'âhki i[?] hääwí wáy wên nanbí t'úuwín páadé[?]in páadé iwedibo dâymú[?]i[?]. I[?]gedá na[?]in dítu[?]an, hedi áyíngidi háa dâymú[?] waa dâyta[?]nan. ³ Naa wá[?] hääwí páadé iwedibo nakodipóe[?]i[?] áyíngidi dónuwä, hedi naa ochanpóe híwó namúuni[?]in ugí[?] dóta[?]namídí ná[?]i hääwí háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy[?]o[?] hedânho úkodihanginnáandí i[?] hääwí Jesus-ví[?]gedi wóehá[?]andi[?] ta[?]gen namuu[?]in.

John i[?] p'ó[?]p'oekandi na[?]aypuyägi[?]o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnân dihaydi, wí owha[?] Zecharias gin nakháwá[?]i na[?]án. I-ádí wây-á owha[?]-ádí wé[?]ge dívít[?]oemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin ûnkháwá, hedi i[?] wá[?] wí owha[?]ví ay ûnmuu. ⁶ Zechariah-ádí iví kwee-ádí inbí wówátsi ta[?]ge dânhon háa Jôesi Tádá nada[?] waagibá. Áyíngidi Jôesi Tádávi tsonnun dâna[?]gindo[?] hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dâna[?]an. ⁷ Hebo Elizabeth-á âypí[?] namuudi wídán[?]ay[?]ánpí, hedá náä-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-[?]inbí thaa dínpóe dívít[?]oemáa, hediho Zechariah-á Jôesi Tádági[?] iví owha[?] t'ôe i[?]o[?]. ⁹ In owha[?] dâykháwáwhahónde[?] dâyde[?]mamídí to[?]wí Nanbí Sedó Jôesiví méesate hay[?]i pingewi íve iwe nats'úuni[?]i[?], i[?] sa[?]wó nasundi[?] hääwí iphaháanú-ídí. Hedi náä Zechariah-ví kháwá ònwhahkê[?], hediho nats'ú. ¹⁰ Ee íve i[?]eyä[?]o[?] ihaydibá oe já[?]wé báyéki t'owa-á dívíjûusu[?]o[?].

¹¹ Tsíkhagipí i[?] máäsa ko[?]díngedí i[?] eyä[?]nachá[?] diwe wí makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i Jôesi Tádáchariah-ádí iví kwee-ádí dí óesandi[?] nakwinudee. ¹² Zechariah óepihää i[?] makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?] óemú[?]di, hedi khunwôeda[?]di óemáa. ¹³ Hewänbo i[?] makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?]di óetu[?]an, “Zechariah, wí[?]unkhunwôeda[?]ípi. Jôesi Tádádi uví jûusu wónsígí[?]an. Elizabeth uví kwee úmuu[?]i wí enúkáy i[?]ayyamí, hedi John gin nâakháyá[?]ní. ¹⁴ Owáy na[?]aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví[?] úmúuni, hedá báyéki wây-á t'owa wá[?] dihíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jôesi Tádávi he[?]ennin sená[?] diwedí[?]i namúuni. I-á wí[?]ûnkhây[?]âhpí iméenasuuwá-í[?]in háa wíyá hääwí naháapúuwí[?]i-á, hedi nats'an[?]aypuyädibo[?] i[?] Yä[?]dâa[?]i P'oweahhâa pín ta[?]gedi imá[?]ve-í. ¹⁶ I[?]dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jôesi i[?] shánkí natsonji[?]i namuu[?]iví[?]piye[?] ovâywáymá[?]í. ¹⁷ Uví ay-á iví pí[?]ná khó[?]jé i Yä[?]dâa[?]i P'oweahhâa imá[?]ve-í, Elijah-di iví pí[?]ná khó[?]jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natúhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi[?] napáadémú-í Nanbí Sedóvi tun wóegé, hedá tádá[?]indá ovâykhäge[?]namí inbí áyyä[?]á-á wíyá dâysígí-ídí, hedá in dit'ôeyanháhpí[?]indá ánshaa-á ovaymâáni hedânho in to[?]wên inbí wówátsi ta[?]ge dâyhonnin waaginbá dimúunídí. I[?]di in t'owa ovâykhây[?]amí hedânho i[?] shánkí natsonji[?]i[?] óesígí[?]amídí” gin i[?] makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?]di Zechariah óetu[?]an.

¹⁸ Zechariah-di i makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?] óetu[?]an, “Hebo hândidan ta[?]gendi dînhanginnáani ná[?]i untú[?]i napúuwí[?]in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá[?] hânho kwijó dînmuu.”

¹⁹ I[?] makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?]di óetu[?]an, “Naa Gabriel-ân omuu. Naa häädi wänbo t'âhki Jôesi Tádávi nú[?] owin. I[?]dânkun naa dísan wíhée[?]amídí hedá ná[?]i híwó[?]di tun wînmá[?]ídi.

²⁰ Híwó[?] ót'ôeyan. Híwó naná[?] dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo u-á ná[?]i wítu[?]andi[?] wíwíwáyupídího[?] tunpí[?] unpúuwí, i[?] ay na[?]aypuyä píhay.”

²¹ Oe já[?]wé in t'owadi Zechariah wa[?]di óetsíkha[?]máa, hedi dívítumáa, “Heháadan thaa t'âhki óeho[?] i[?] méesate ívedi napee-ídí?” ²² Hedi napee ihaydá wí[?]ûnhí[?]kodipí, hediho[?] in t'owa dînhanginpóe wí hääwí ûnkeepóe[?]i[?] i[?] méesate íve imú[?]in. Tunpí[?] najoekandeedí iví mandího ovâyhée[?]an.

²³ Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha[?]wi t'ôe ûnbo[?]wandi iví[?]piye iweeho[?]. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee únsáhpóe, i[?] makówáwi t'ôepa[?]aa[?]i[?]di

óetu'an waa, hedi p'ánú p'óe iví k'aygidi wínapéepí. ²⁵ Hedi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tádádí naagí' ná'i dín'an. Nábâa t'òediwän naa-ádí híwó'di namuu. Naa owôeda'wän wíday'âyjohpídí, hewänbo nää-á naví wôeda' dínjâa'an.”

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasâamuu ihaydi Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa'aa'i Gabriel gin nakháwá'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dâytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapí' a'yú Mary gin nakháwá'iví'piye Gabriel óesan. Mary-ádí wí sen Joseph-á dí dakhóhtsaatunpâ'an, hedi Joseph-á David-ví ây iwedi'i'íba namuu. ²⁸ Hedi Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmúuní ù Jôesi Tádádí hânho wóesígí'i'. Jôesi Tádá-á ù-ádí naji'.”

²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaapí, hedi napitú, “Hângúba ná'i sengitun natunda'?” ³⁰ Hedi i' makówáwi t'òepa'aa'i' di óetu'an, “Mary, wí'unkhunwôeda'ípí. Jôesi Tádádí wóesígí'in wônkeekankhâymaa. ³¹ Ót'òeyan, ù-á unsáhpúuwí, hedi wí enúkáy bi'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyá'ní. ³² I-á báyékí hay'i namúuní, hedi i' shánkí kw'áye'i namuu'i' di óetu'âamí 'Naví ay unmuu' gin, hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí bá tsondi hay'i óesôege-í, iví hehâäwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. ³³ I'dá hânhay wänbo t'âhkí in Israel t'owaví tsondi dínmuuní. Iví tsonkhuu-á há'to hânhay wänbo ûnhâani'.”

³⁴ Mary-di i' makówáwi t'òepa'aa'i' óetsika'yan, “Hândidan ná'i napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídí?” ³⁵ I' makówáwi t'òepa'aa'i' di óetu'an, “I' Yä'dâa'i P'oweahhâa úwâani, hedi i shánkí kw'áye'i namuu'i' di iví pínánadí wóetäägé-í, hediho i ay shánkí yä'dâa'i bi'ayyandi' Jôesi Tádáví ay gin óetu'âamí. ³⁶ Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe nasâamuu tobá ho nakwijópaa wänbo', hedi wí enúkáy i'ayyamí, tobáhâa âypí' namuu gin t'owa di'ân wänbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á hää t'âhkí ûnkodi.” ³⁸ Mary-di óetu'an, “Naa Nanbí Sedó Jôesi Táaví t'òe'i' omuu. Oda' hää t'âhkí untú'i naa dînpúuwí'in.” Ihaydiho' i makówáwi t'òepa'aa'i' di óejoe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhây'andi wí bú'ay iwepiye iwánäho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ní'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedi nats'ûndi Elizabeth óesengitú'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'á'yä'nán. Elizabeth i' Yä'dâa'i P'oweahhâa pín ta'gedi imáadí kaygi natú, ⁴² “Jôesi Tádádá ugí' híwó'di hääwí wôn'an, shánkí híwó wänbo t'âhkí in wé'gen kwiyä'gí'v'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyä'gí'o' híwó'íba ôn'amí. ⁴³ ù-á Nanbí Sedóví jíyá unmuu, hediho háadan ná'i hääwí hay'i naa dînpúuwí naví' unpuwä'äädí? ⁴⁴ Ti úhanginná, unpówádí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay naví seephoge donmáa'i' nahíhchanpóedí i'á'yä'nán. ⁴⁵ Hedi híhchandi ù-á unmúuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemági'in úpuwagí'o gin biwâyundédân.”

Mary hânho híhchandi ihée'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedi Mary natú, “Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedi naví pí'ná khó'jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dínmuudân. ⁴⁸ Jôesi Tádádí naa iví t'òe'i' omuu'i' dí'ánshaa'an, tobá kw'áye'i wó'muupí wänbo', hedi nää thaa iwedi páadépiyá t'âhkí t'owa ditúuní i'dá naagí' híwó dín'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánkí tsonkhuu imáa'i' dá báyékí naagí' dín'an. I-á yä'dâa'ida' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wên i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanäpoe'o, in ho di'âyuyä'indá hedá in di'âyuyä'gí'o'indá wá'. ⁵¹ Báyékí nakaydi he'endi hääwí i'o', hedi in to'wên inbí pí'ná khó'jé dijêngi'ánshamuu'in t'ämäpiye ovâywádénde'. ⁵² In to'wên tsonkhuu dâymáa'in waa dichäa'in áagépiye i'di ovâywávénde', hewänbo in he'ennin dimuupí'indá shánkí kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In dihâhsé'nindá híwó'di hääwí ovâymä' dishu'múunídí, hewänbo in

kodit'owa dimuu'indá hääwípídíbo-á ovâyjâatäädé? ⁵⁴⁻⁵⁵ Haa nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'o'. Na'in Israel-'in iví t'ôe'in gimuu'in díkhäge'do', hedí wí'ün'ódepí häädi wänbo t'ähkí Abraham-dádí hedá t'ähkí Abraham-bí äy iwedi'indádí ovâysehkanä'âamídí" gin Mary natú.

⁵⁶ Hedí Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä

⁵⁷ I' thaa Elizabeth i'ayyamídí ûnpówá, hedí wí enúkáy i'ayyan. ⁵⁸ In to'wên iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-ádá dívíhíhchanmáa.

⁵⁹ Wí jâadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídí. Iví tádá Zechariah waabá óekháyä'khây máa in t'owadi, ⁶⁰ hewänbo iví jiyá ûntú, "Ha'wâgá joe. John gân âykháyä'ní." ⁶¹ Indi óetu'an, "Hewänbo wé'i wí wänbo uví maatu t'owa ha'wâa wínakháwápi." ⁶² Hedí inbí mandi i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídí hânnan i ay óekháyä'ní'in nada'. ⁶³ I'di wên hääwên ovâydaa'an eedi ita'namídí, hedí wên phéphá'ay ôn'andi ginnân ita'nan: "John gin iví kháwá ûnmuu." T'ähkídíbo ovâyháa'an. ⁶⁴ Wesebo nahänjudedeedi nahí'dee, hedí natú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in. ⁶⁵ T'ähkí inbí tsowa dithaa'in dí'ánde hânngú napóe, hedá t'ähkí oe Judea nange na'okúná' ni'ge dithaa'indá i'gedi dívíhí'máa. ⁶⁶ T'ähkí dit'oe'in ná'i hääwí i'gedi díví'ánshaamáa, hedí dívípitsika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuní?" Hedí ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuní i'gedi Zechariah ihée'o'

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah ûnmuu'i' i' Yä'dâa'i P'oweahâa pín ta'gedi imáadí wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnân natú: ⁶⁸ "Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädân díkhäge'namídí hedá nanbí hánminbí mangedá díma'p'âädi-ídá. ⁶⁹ Jôesi Tádádá wí hânho kay'i aywondi na'in dímági. David-á hán'oe Jôesi Tádáví t'ôe'i ûnmuu, hedá ná'i aywondi-á David-ví äy iwedi'i'ba' ûnmuu. ⁷⁰ Jôesi Tádádí dí't'oe'an gin ikhây máa'in, hedí i' hí' iví hán'oe'in yä'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dînsan. ⁷¹ Natú na'inbí hánminbí'wedi dîn'aywoení, in dí't'ay'inbí mangedi díjâa'amí. ⁷² Natú nanbí hehääwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanäpúuwí hedá wá' in yä'dâa'in tun Abraham-dádí ik'ú'indá há'to ûn'óede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádádí iví tun ta'gendi Abraham óemági nanbí hánminbí mangedi díwhahónídí, hedânho gínkoedi-í khunwôeda'ginpídíbo' i' äy'a'ginmäänídídí, ⁷⁵ hedânho gin ívíkanhondíbo t'ähkí na'inbí wówátsi thaa yä'dâa'in gimúuní, hedá ta'gebo-á nanbí wówátsi-á äyhúuwí" gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á óetu'an, "Naví ay, u-á i' shánkí kw'áye na'ándi namuu'iví tukhe'bi gin wóetu'âamí. Hedá u-á i' shánkí natsonji'iví páadé unmu-í in p'ôe igí' mánkhây'amídí. ⁷⁷ U'dá iví t'owa ovâyhangin'annamí ovây'aywoení'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanät'óedân, hedího i' to'wí i' thanbí muwäthay waagi'ba' namuu'i' oe kw'áyedi nanbí'piye nakä'äägí'o, ⁷⁹ hedí in to'wên in chuwa dâykhunwôeda'di khun ni'ge dimännindáho i'di ovâykomääní. I'dáho na'in díkhäge'khây máa hedânho ánsahaaginpídíbo giyêenídí" gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasôedi iví hangintan wá' ûnsôe, hedí tí'úugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jâa its'ant'ôe'an píhay.

2

Háa Jesus na'aypuyä waa

¹ John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánkí hay'i Caesar Augustus gin nakháwá'i'di t'ähkí t'owa i' nange itsonmáa eejewin ovây't'ôephade dívíkháwáta'kwogihúuwídí. ² Nää páadé in t'owa dívíkháwáta'kw'ódi Quirinius oe Syria

nange natsondimuu ihaydi. ³ Hedihho t'ähkí t'owa inbí thehtáy pahpá?inbí bú?piye dimää dívíkháwáta?kw'óenídí.

⁴ Joseph wá? ikháwáta?kugiho?. I-á Galilee nange naná? diwedi Nazareth bú?aydi napee, hedi wíyá bú?ay oe Judea nange Bethlehem gin dâytu?o? iwepiye namää. Joseph-á David-ví ây iwedi?i?bá namuu, hedi David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hediho Joseph iwepiye ûnpuphóe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíbá óeho?. Indá dakhóhtsaatunpá?ân, hedi Mary-á nasâamuu. ⁶ Bethlehem daji? ihayhâábá i? thaa napówá Mary i?ayyamídí. ⁷ Hedi iví páadé?i? ay i?ayyan, hedi aa?ây iwe óe?ánnankídí i háäpanbí húuphébay iwe óek'ú?, gá ee dívíwho?kw'óe?ó?i tewhá iwe wínajâanâhpídân.

In makówáwin t'ôepa?aa?indi in k'úwá áyí?nin ovâyhée?an

⁸ Iwáy bú?ay tsowa wáy wên k'úwá áyí?nin dikw'ó, indá khu?déedí oe ahkónu inbí k'úwá dâ?âyînmáa. ⁹ Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa?aa?i? inbí?piye ovâysan, hedi inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwînuðee, hedi Nanbí Sedó Jôesiví kohthaydi ovây?ánhógídi hânho dikhunwôeda?póe. ¹⁰ Hedi i? makówáwi t'ôepa?aa?i?di ovâytu?an, “Wí?íkhunwôeda?ípí. Bít'ôeyan, naadâ híwó?di tun wâymá?, t'ähkí t'owa hânho ovâyhíhchan-namídí. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú? wí aywondi ungi? na?aypuyä. I-á i? to?wí namuu Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, i-á i? shánkí natsónji?i namuu. ¹² Hedi ná?in bînmúuní únhanginnáanídí háa wáytu?an waa ta?gen namuu?in: Wí ay bînshaa-í aa?ây iwe na?ánmuudi, háäpanbí húuphébay iwe nak'óedí.”

¹³ Tsíkhagipí i? makówáwi t'ôepa?aa?i-ádí wây-á báyéki makówáwin t'ôepa?aa?in dikeepóe. T'ähkídiibo Jôesi Tádáví?gedí híwó dívíhí?máadí ditû?, ¹⁴ “Makówá kw'áayé t'ähkí ditúuní Jôesi Tádá-á hânho hay?i namuu?in, hedi náä oepáa k'aydá in to?wên Jôesi Tádá óehíhchanmä?indá ánshaaginpídíibo dikwoní.”

In k'úwá áyí?nin Jesus óemúunídí dimää

¹⁵ In makówáwin t'ôepa?aa?in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí?nin wí?ná táye dívítumáa, “Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná?in napóe?in âymúunídí, i?gedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádí na?in díhangin?ánnan.” ¹⁶ Hedihho dívíwânâho?di Mary-á Joseph-á hedá i? ay ee háäpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I? ay óemû? ihaydi háa in makówáwin t'ôepa?aa?indi iví?gedí ovâytu?an waa ditunji?. ¹⁸ T'ähkí in iwe diji?in ovâyháa?an i? háäwí in k'úwá áyí?nindi ovây?t'ôe?andi dit'oeđi. ¹⁹ Mary-á ná?i háäwí t'ähkí napóe?i wí?ún?ódepí, hedi háäđi wânbo t'ähkí i?gedí i?ánshaamáa. ²⁰ In k'úwá áyí?nin inbí k'úwá diji? iwepiye diwáymää, hedi Jôesi Tádá-á kw'áayébo? óemáadí ditû? hânho hay?i namuu?in, gá ná?i? háäwí dâymû?i-á dit'oe?i-á namuudân. T'ähkí háa i makówáwi t'ôepa?aa?i?di ovâytu?an waagibá napóe.

Jesus i? méesate hay?i eepiye óeho?

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i? ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa?an, hedi Jesus gin óekháyá?. Ná?in kháwá-á i? makówáwi t'ôepa?aa?i?di óemági wa?di iví jíyá únsáh-póepídíibo?.

²² Hedi ihaydihho napóe dân?amídí háa Moses ita?nan waa, in Hudíyo inbí kuu dínmuudi dínkhây?á? díví?amí?in wí ay na?aypuyä ihaydi, hediho? i? ay oe Jerusalem-piye dânho?, i? méesate hay?i iwe Jôesi Tádá óetu?âamídí, “Nanbí ay wímääni.” ²³ Gin dân?an gá ná?in tsontun Jôesi Tádáví ta?nin diwe ûnk'óedân:

T'ähkí in páadé di?aypuyä?in e?nûn áyyä-á Jôesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá? nata?muu in jíyá?indá wíje k'o?wee háa wíje tsídé?ây ha?wâagi?in dâyhúuwí, hedi ná?in tsídé dâyhaydi Jôesi Tádá óemääni. Hedihho Mary-á wá? han ikháymáa.

Háa Simeon Jesus-ví?gedí natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwá?i?. Iví wówátsi-á ta?ge ihon, hedá Jôesi Tádáví kuu-á ôn?a?gin. Natsíkha Jôesi Tádádí in Israel?in inbí t'ôephade

iwedi ovâywhahóenídí, hedi i' Yä'dâa'i P'oewâhâa i-ádí naji'. ²⁶ I' Yä'dâa'i P'oewâhâađibá Simeon óehangin'annan wínachuwađi'opí'in i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemû'pídíbo'. ²⁷ I' Yä'dâa'i P'oewâhâađi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jíyá-ádí tádá-ádí i' wá' óets'úde, hedânho indi igí' ôn'amíđi háa nakhây'ã'in Jôesi Tádá natsompóe waagibá. ²⁸ Dits'ú' dihayđi Simeon-di i' ay óekê', hedi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: ²⁹ "Nanbí Sedó Jôesi, nábâa hîn naa uví t'ôe'i' omuu'i híhchandi díchuwamáa, uví tun bimáđi waagibá. ³⁰ Naa ohíhchan, gá nää-á naví tséedí i' aywondi u'đi dînsandi' dópimû'dân. ³¹ Hedi ná'indá bí'an t'ãhkí nange'in t'owa dâymúuníđi. ³² Ná'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupí'in ovâykeeyamíđi, hedi i' namuudi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí." ³³ Gin Simeon i' ayví'gedi ihée'andi i' tádá-á jíyá-á hânho ovânháa'an. ³⁴ Hedáhá' Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovânmaßnıđi, hedá Mary-á óetu'an, "Wáy wên in Israel-'in i' óesíıkáyjı, hediho ovây'aywoení, hebo wáy-á wênda wí'óesíıkáyjıpı hediho dipede-ı. I'dá t'ãhkı t'owa háa Jôesi Tádá nada' waagi ovâykeeyamı, hewânbo in t'owadá óejoegikhâymaa, ³⁵ hedi báyékı t'owa háa inbí pı'ná khó'jé di'ánshaamuu waa ovâykeeyamı. Hedi u-á báyékı mânt'ôephadekhâymaadı wı to'wıdı wı tsijó phá'dı uvı pın wônjún waagibá unchaa-ı."

Anna ikú'daa'an

³⁶ Hedá iwebá wı kwee Anna gin nakháwã'i wá' naji', i-á wı Jôesi Tádávı tukhe'bibá namuu. Ná'i kwee-á Phanuel-vı a'yú ûnmuu, hedi Asher-á ivı hehãwi thehtáy pahpâa ûnmuu. ³⁷ Tsé ihay paayo nakhótsaa'ánwân, hedi khávéntã'di jónu (84) paayo ûnná ivı sen ûnchuu iwedi. Hãđi wânbo t'ãhkı i' méesate hay'i iwe naji', hedi háyânbo' ihaadã'odá ijúusu'odá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ³⁸ Wa'di Simeon ihı'máa ihayđibá i' kwee nats'ú, hedi i' aygı' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá ivı'gedá ovây't'ôe'an t'ãhkı in Jerusalem-win ditsıkhakw'ó'nin Jôesi Tádáđi ovâyma'p'ãđi-ıdı.

Joseph-ádı Mary-ádı oe Nazareth bú'aypiye dänweeho'

³⁹ Joseph-ádı Mary-ádı dän'an háa Nanbí Sedó Jôesivı tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dänweeho', i-á Galilee nangá nak'óe. ⁴⁰ Hedi i' ay nasô'di nakaypoe'ó hedá báyékı hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádáđá báyékı óekhãge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhée'an

⁴¹ Paayo p'óe waagi i' Passover shánkı'eedi dinná' dihayđi, Jesus-ví jíyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'ã. ⁴² Hediho Jesus tã'di wıje (12) paayo'i namuu ihayđi Jerusalem-piye dimää, hãđi waa dívı'ó waagibá. ⁴³ I' shánkı'eedi dínk'ewe' dihayđi in t'owa dívıweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyı'. Hewânbo ivı tádá-á jíyá-á wıdánhanginnáhpı iwe iwóyı'nin. ⁴⁴ Indá da'ánde wáy-á t'owa indáđibá dimännindáđi naji'in, hedi wı thaa t'ãhkı Jerusalem diwedi damää. Ihayđi inbí k'ema'in deejje hedá inbí maatu'in deejá óenuwã, ⁴⁵ hewânbo wı'óeshaapıdı Jerusalem-piye dänwáybun óenuuwã-ıdı. ⁴⁶ Wıje thaa naphade ihayđi i' méesate hay'i ee in Hudıyovı háhkannindáđi óeshaa. Háa dívıhı'máa'in i'di ovây't'óeyande hedáhá' báyékı hãwı ovâytsıka'máa. ⁴⁷ Ivı hangintandá hedá ivı hí' in háhkannin ovâyıtumáa'i'dá t'ãhkı t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. ⁴⁸ Ivı tádá-á jíyá-á wıdánhanginnáhpı háa dän'ánshaa'amı'in. Ivı jíyáđi óetu'an, "Navı ay, háadan gin na'in dí'an? Ti wı'úhanginnáhpı'an u'đi báyékı áyngı uvı tádá-ádı naa-ádı dímagı, hedá t'ãmäpiye wıtıwãmáa?" ⁴⁹ Jesus-di ovântı'an, "Ti wıdánhanginnáhpı'an naa dínkhây'ã' navı Tádávı tewhá ee ochanı'in?" ⁵⁰ Hewânbo háa ovântı'annin wıdaka'pówápı.

⁵¹ Ivı tádá-á jíyá-á indáđibá oe Nazareth-piye nawáymää, hedi t'ãhkı háa óetu'an waa i'a'gindo'. Ivı jíyá ná'i hãwı t'ãhkı napóe'i wı'ún'ódéndepı. ⁵² Hedi Jesus-á nasóemändi

shánkí báyéki hangintandá ihónde?, shánkí nasenpuwamän, hedí Jôesi Tádá-ádí in t'owa-ádí shánkí wänbo óesígí.

3

John i? p'ó?p'oekandi?di Jôesiví tun in t'owa ovâytunphadende?

¹⁻² Tiberius Caesar t'ähkí i? Rome-wi nange tä?di p'ánú (15) p̄ayodi natsonji? ihaydi, Zechariah-ví ay John i? p'ó?p'oekandi? oe ahkónu naji?, hedí Jôesi Tádádí óetu?an iví hí? ónt'ôe?amídi. Ihayhããbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnán, Herod-ví tí?úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnán, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnán, hedá Annas-ádí Caiaphas-ádí owha? p'ó?dédi?indá damuu. ³ Hedí John t'ãmäpiye Jordan p'o?k'ay tsowa i?ge najidi in t'owa Jôesiví tun ovâyt'ôekanhon. Ovâytumáa, “Unbí t'aywó?di binjoe?an hedânho Jôesi Tádádí wovây?owóje-ídi, hedá naadá wâyp'ó?p'oe?amí.” ⁴ Hedí ná?i háa John i?o waa Jôesi Tádáví tukhe?bi? Isaiah iví ta?nin diwe ho ita?nan. Ginnân ûnta?muu: Wí to?wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúuní,

‘In p'ôe binkhây?an i? shánkí natsonji?igí?.

Hä?i p'ôe?ây wá? igí? binta?ge?an.

⁵ T'ähkí hége?ây napidedee-í.

T'ähkí okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namäginá? deejá nata?gepúuwí,

hedí i? p'ôe nabôebôená?di? nata?gepúuwí.

⁶ Hedí t'ähkí t'owa dâymúuní Jôesi Tádádá t'owa ovây?aywonde?in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää?ä John-di ovâyp'ó?p'oe?amídi. I?di ovâytumáa, “Un p̄äyü wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu?in, to?dan wovâytu?an háa úv'ámí?in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovâyтуhchããnú-ípídi? ⁸ Híwó úv'ãamí hedânho nakeep-úuwídi unbí t'aywó?di ta?gendi bínjoe?annin. Wí?ijêngitúunípi, ‘Abraham-bí ây iwedi?inbá gimuu.’ Ná?in wâyту?amí, Jôesi Tádá-á nada?dáho ûnkođi ná?i k'uu nááyé nak'wó?diđi wây-á Abraham-bí ây ovâypa?ídi. ⁹ Nãáho gin waagibá napoe?o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú? óets'âa-ídi. T'ähkí i? tay nabaypoe?opí?-á óets'âa-í, hedí phaa iwe óechããnú-í.”

¹⁰ Hedí in t'owadi óetsika?yan, “Hân gínkhây?ä? ív'ámí?in háa untú waa wígín-púuwípidí?” ¹¹ I?di ovâytu?an, “Gá ginnân: Wí to?wí wíje k'éwé?in to ûnk'óedáho?, i-á ûnkhây?ä? wéhpêe wí to?wí ûnk'óepi? óemãäní?in. Hedí wí to?wí ûnkoegi?bá?yendi-áho ûnkhây?ä? wí to?wí ûnkoegi?kw'óhpi? óemãäní?in.” ¹² Wên tax phahsannin iví?piye dimää ovâyp'ó?p'oe?amídi, hedí ditsikapóe, “Hähkandi?, heyâa na?indá, hân ív'ámí?” ¹³ I?di ovâytu?an, “I? chã? háyú unbí tsonnindi wovâytu?an ihayda?mân bínwé?ge?amí.” ¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, “Heyâa na?indá, hândá ív'ámí?” I?di ovâytu?an, “Háyú wovâywá?âa?i?di bíhíhchannan. T'owa wívînkaygi?amípi wíyá shánkí wovâyãmãänídi, hediháa in t'owa híwóhpi wídví?anpídáho?, wí?ovâytu?ãmípi híwóhpi dív'annin wí chã? inbí?wedi bínhóenídi.”

¹⁵ In t'owa dichanpoe?o wí hääwí hay?i napuwagi?o waagibá, hedí John i p'ó?p'oekandiví?gedi báyéki dív'ánshaamáa, tigúba i-ân namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óeso-gekhâymaa?i? t'owa ovây?aywoenídi. ¹⁶ Hedí John-di t'ähkíđibo ovâytu?an, “Naadi p'oedida? wâyp'ó?p'oe?o?, hewänbo wí to?wí naví shánkí tsonkhuu imáa?i napowagi?o, naa ihay híwó?di wó?muupí iví anto wänbo dönpi?ããdi-ídi. I?dá wíyá pí?wí p'ó?p'oekan waagibá wovâyãmãäní. Wáy wên un i? Yã?dãa?i P'oewããhãã wovâyãmãäní, wáy wëndá phaadá wovâyтуhchããnú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovâyweeje-ídi, wí to?wí i? táhtân i? tákhowa iwedi iwijende waagibá. I? táhtân iwé?ge?an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i? tákhowa-á wí phaa hânhay wänbo naphahpaadi?i? iwe ich'âanı.” ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi?bibá John-di kay?indi in t'owa ovâyhée?an, Jôesi Tádáví híwó?di tun ovâyto?odi.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá? óetu'an i? kwee Herodias-ádí t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuví kwee ûnmuu wânbo? ônkê?. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá? John óepansóge, hedi ná'in in shánkí p'ándíki? i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o? ihaydi Jesus wá? óep'ó'p'oe'an. Hedi iwebá Jesus ijûusu'o? ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedi i? Yä'dâa'i P'oewâhâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígi'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan."

Jesus-ví páadé kã'ää'in t'owa ûnmuu'in

²³ Jesus-á mađi powintä (30) paayo'i namuu páadé its'anhákanjýyé ihaydi. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-á Levi-ví ay ûnmuu, Levi-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmuu, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmuu, Amos-á Nahum-bí ay ûnmuu, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmuu, Esli-á Naggai-ví ay ûnmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay ûnmuu, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmuu, Semein-dá Josech-ví ay ûnmuu, Josech-á Joda-ví ay ûnmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay ûnmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Addi-ví ay ûnmuu, Addi-á Cosam-bí ay ûnmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmuu, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmuu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay ûnmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmuu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay ûnmuu, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmuu, Judah-á Joseph-ví ay ûnmuu, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmuu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmuu, Melea-á Menna-ví ay ûnmuu, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmuu, Nathan-dá David-ví ay ûnmuu, ³² David-á Jesse-ví ay ûnmuu, Jesse-á Obed-ví ay ûnmuu, Obed-á Boaz-ví ay ûnmuu, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmuu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmuu, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmuu, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmuu, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmuu, Perez-á Judah-ví ay ûnmuu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay ûnmuu, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmuu, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmuu, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmuu, Terah-á Nahor-ví ay ûnmuu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay ûnmuu, Serug-á Reu-ví ay ûnmuu, Reu-á Peleg-ví ay ûnmuu, Peleg-á Eber-ví ay ûnmuu, Eber-á Shelah-ví ay ûnmuu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay ûnmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmuu, Shem-dá Noah-ví ay ûnmuu, Noah-á Lamech-ví ay ûnmuu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmuu, Enoch-á Jared-ví ay ûnmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmuu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay ûnmuu, Enos-á Seth-ví ay ûnmuu, Seth-dá Adam-bí ay ûnmuu, Adam-dá Jôesi Tádávi ay ûnmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i? Yä'dâa'i P'oewâhâa pín ta'gedi imáadí in Jordan p'o'k'ay naná? diwedí nawáymää, hedi i? Yä'dâa'i P'oewâhâađi ahkónupiye óeho?. ² Iwe jónántä (40) thaa i? Penísendi ikháäde? óet'aywóhkannamíđi. I? jónántä thaa t'ähki háäbo wí'ik'oepí, hedi t'ähki i? thaa naphade ihaydi hađdi óemáa. ³ Hedi Penísendiđi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di nâajôení napávapa'íđi." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûntü?, T'owa-á wíyá shánkí díntáy páváví'wedí heđânho in kodí wówátsi dâymá've-íđi."

⁵ Hedáhá? i? Penísendiđá owáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, hedi t'ähki nange náä oepáa k'ayđi wémúuđibo? ônkeeyan, ⁶ hedi óetu'an, "Naadı t'ähki tsonkhuu

t'ähkí ná'i nan deeje wímâání, inbí sa'wó'di hääwí wóegé. Ná'i-á t'ähkí naví mange dínkw'ódiho', hedí to'wí naa oda'i dómâání. ⁷ Hedânho naví páadépiye bidége'disógedi dí'a'ginmâánídí, ná'i t'ähkí uví' úmúuní." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'ámí. Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûnta'muu:

Jôesi Tádá i' shánkí natsonji'i' bá namuudi bîn'a'ginmâání.

I-á unbí Jôesi únmuu, hedího i' dâ'mân bîn'a'geení."

⁹ Ihaydá Penísendiá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho', hedí i' méesate hay'i shánkí natu'wân deedi óepiye, hedí óetu'an, "Jôesi Tádáví ay unmuudá náwedí óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itü'ámí wóe'áyîngí'ámídí.

¹¹ Hedá gin wá' nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâá-í hedânho k'uu eedi wívi'ânchâänú-ípídí."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'ámí, gá iví ta'nin diwebá ûntú'dân, Uví Jôesi i' shánkí natsonji'i' namuu'i' wínâatayí'nípí nâamúunídí háa in natú'in i'ámí'in háa joe."

¹³ T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikhää ihaydi Jesus-ví'wedí ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

¹⁴ I' Yä'dâa'i P'oewâahâadá Jesus báyékí pínán óemági, hedí Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i' bú' eeje t'ähkí t'owa Jesus-ví'gedí dit'oe, ¹⁵ hedí t'ähkí Hudíyoví méesate eeje i' dí ovâyhá'o', hedí t'ähkí t'owa di kw'áayébo' óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe'i bú' namuu. I' kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää, háädi wânbo t'ähkí i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádáví ta'nin diwedí in t'owa ovây tunnámídí, ¹⁷ hedí indi in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiah ita'nannin ón'an, hedí imahsanusuudi ná'i hí' nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádáví i' Yä'dâa'i P'oewâahâa naa dînsan, hedího i-á naa-á dí naji', gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovây't'ôe'ámídí.

I' dí naa dîsan in pan dovây't'ôe'ámídí dovây mahpädikhây máa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáy káyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovây wáy taygé-ídí,

hedá t'owa-á dovây tu'âámí dá ihaydiho naná Nanbí Sedó dí ovây keeyámí dí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá' Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedí i' méesate iwewi khäge'di' ónwáy'andi isóge. T'ähkí ee méesdiwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovây't'ôe'ámídí.

I' dí naa dîsan in pan dovây't'ôe'ámídí dovây mahpädikhây máa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáy káyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovây wáy taygé-ídí,

hedá t'owa-á dovây tate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde'. ²¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovây tu'an, "Ná'i hääwí Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe nää thaa ít'ôeyankw'ôndibo'."

²² T'ähkí díbo dichanpóe híwó ihée'annin. T'ähkí ovây háa'an, gá sa'wó'di tundi ovây hée'andân, hedí ditú', "Hádídan ná'i hääwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ay dâ'mân wí'ûnmuup'an?" ²³ I' dí ovây tu'an, "Mađi undi ná'i tuní,

hedá t'owa-á dovây t'owa ditú'di dítu'âámí, 'Woekandi, páadé bipihkháa'ámí.'

Han ítú dáho unbí hí' ginnân úntunda'í: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'an-nin, hedího nää-á nää naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'ä' dáy'ámí'in.

²⁴ Hewânbo naadá ta'gendi wây tu'ámí, wí Jôesi Tádáví tukhe'bi-á iví nange iweho wí'óesígi'ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wây tu'ámí háa báyékí paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádáví tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá píngé paayo

wí'ikwá?nanpí, hedího t'áhkí i? nange wáy báyékí dihaapóe. Hedí tobá Israel-win kwiya? inbí sená? dín't'ahánnin báyékí diji wánbo?, há?in kwiya?bí?wepiye Jôesi Tádádí Elijah óesaaníví?wedi oe Sidon bú?piyân óesan, wí bú? Zarephath gin dâytú?o? iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu?i? óekhâge?namídí. ²⁷ Hedá wá? Jôesi Tádáví tukhe?bí? Elisha nawówáji? ihayháâ, báyékí in Israel-win diphéetaymuu, hedí wéná wánbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwá?ida?mân nawówa, hedí i-á Syria nangewi-ân namuu.” ²⁸ In méesate ee dikw'ó?nin ná?i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsíkhagipí dívíwínúdí i? bú?dí já?wépiye Jesus óechänupiye. I? bú?-á okú wáhkí nak'óe, hedí oe okú kw'áyepiye óepiye t'owá k'áygedí óeke?t'âave-ídí. ³⁰ Hewánbo i-á inbí jáagé i?ge naphadedibo? iwedi namää.

Jesus-di wí yä?dâapí? p'owëaahâa wí senbí?wedi óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wiyá Galilee nangewi bú?ay Capernaum gin dâytú?o? iwepiye namää, hedí i? Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínna? dihaydi in t'owa ovâyhá?o?. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá?annindi ovâyháa?an, gá wí to?wí báyékí tsonkhuu imáa?i waag-ibá ihí?máadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na?án wí yä?dâapí? p'owëaahâadi óemáa?i?, hedí ituwínú, “Íví?wân u Jesus Nazareth-wi?, ánpí dí?an. Ti un?ää dít'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to?wí unmuu?in — u-á i? t'áhkí yä?dâa?i? unmuu, i? Jôesi Tádádí wóesandi?” ³⁵ Jesus-di i? yä?dâapí? p'owëaahâa t'aydi óehée?andi óetu?an, “Hânda?dibo?, há?i senbí?wedi ópeeve.” I? p'owëaahâadi i? sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedí i senbí?wedi napee wí?óewa?anpídíbo?. ³⁶ T'áhkí dikw'ó?nin ovâyháa?andi dívítumáa, “Jesus-ví hí?-á hânho ûnkay. I-á báyékí tsonkhuu ûnk'óe in yä?dâapí?in p'owëaahâa to?wênbí?wedi ovâypeejôenídí, hedího dâya?gindo?” ³⁷ Hedí t'ámäpiye t'áhkí in t'owa iwéngéwin iví?gedí dívíhí?máa.

Jesus-di báyékí t'owa ovâyhehkháamági

³⁸ Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedí Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde?, hedí Jesus igí? ónhá?ge?daa?an. ³⁹ Hedího Jesus namäädi i? kweeví whohte hânge iwínú, hedí i? tsáwäp'íde i kweeví tú?dí napee-ídí ijôn. Wesebo i? tsáwäp'íde ûnhándí i? kwee ishaa, hedí ovâyhúujôn.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i? kaykhanwówá thaa ho naphade, hedí to?wên wây-á dihay?in dínkw'ó?nin Jesus-ví?piye dâyo?, tobá háawi inbí hay dínmuu wánbo?, hedí iví mandi ovâytagedi t'áhkí ovâyhehkháamági. ⁴¹ In yä?dâapí?in p'owëaahâa báyékí t'owaví?wedi dínpee, hedí dipee?ädi dívítuwínú, “U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu.” Hewánbo i?di t'aydi ovâyhée?andi wiyá wí?ovâyhí?mágipí, gá dínhanginnândân i-á nammu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, hedí wa?di wínada?pí in t'owa dínhanginnánídí to?wí namuu?in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate?ây eeje in t'owa Jôesi Tádáví tun ovây't'óe?o?

⁴² Namuwätthay ihaydi Jesus ee bú?dí napee, hedí wáhhâa tóebo wínathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetu?wáho?, hedí óeshaa ihaydá dívíkhäde? inbí?wedi wí?ijâa?amípidí. ⁴³ Hewánbo i?di ovâytu?an, “Naa dínkhây?ä? i? wé?ge?i bú?ây eejepiye omú-í?in, hedânho dovây't'óe?amídí ná?i híwó?di tun hádídí Jôesi Tádádí in t'owa ovâysíghónde? i?gedí. Hangí?ânkun naa dísan.” ⁴⁴ Hedího Jôesi Tádáví tun i? Hudíyoví méesate?ây eeje in Hudíyoví nange i?ge t'áhkí ovây't'óekanhon.

5

Jesus-di iví páadé?in khâge?nin ovâyde?man

¹ Wí thaa Jesus i? p'oekwîn Genessaret gin dâytú?o? iwe tsowa wáy nawin, hedí báyékí in t'owa dívíchänumáa shánkí iví nú?piye dívíhâadi-ídí hedânho shánkí híwó?Jôesi Tádáví hí? dit'oe-ídí. ² Wíje kophé owáy p'o? k'áygé wáy da?ándí imû?. In paawó?indá wiyá wáygé

diji' inbí pa'akanu'i dâý'owêedi-ídí. ³ Wí kophé-á Simon-bí' ûnmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an hây p'oe iwepiye ònhâadi-ídí, hedí iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedí ovâyhí'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánkí nawä'an diwepiye mänhadi, hedí unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bînpaawhahóenídí." ⁵ Simon-di óetu'an, "Háhkandi', khun t'áhkí hânho ívít'òe'an, hedí wêe wänbo paa wí'âywhahkê'pí. Hewänbo nää-á gin u' untúdího i' pa'akanu'i dówhaajé-í." ⁶ Hedí han díví'an dihaydi báyéki paa dâýwhahógi, hedí inbí pa'akanu'i dînsivekhâypóe. ⁷ Hedího dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídí ovâýkhäge'namídi, hedí indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'áhkí dînp'ídepóedí báyéki dînpaaku'undi ovâý'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedí óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedí óhadi, naa-á t'aywóhkandída' omuu." ⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyéki paa dâýwhahógi, hedí t'áhkí in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídí ovâýkhäge'namídi, hedí indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'áhkí dînp'ídepóedí báyéki dînpaaku'undi ovâyi-adí diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Ná'in wíje senä'dá Zebedee-ví ây damuu, hedí indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi. Nää-á paa mänhónde', hewänbo nää iwedi páadépiyá t'owa-ân naagí' dînkxonkhâymaa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kîngépiye dâýwâyhádídi háäwí dînk'ó'di t'áhkí dâýjoe'an, hedí Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ònhekhâa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedí wí sen iví tú' t'áhkí naphéetaymuu'i Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'ää, hedí óekhäge'daa'andi óetu'an, "Dînhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dînjâa'amídi, unda'di." ¹³ Hedí Jesus ikhóhtäädí iví mandi i' sen óetägedi óetu'an, "Oda'-ákun wíhekhâamâänídi. Unhekhâapúuwí." Wesebo i' senbí phéetay ûnhán. ¹⁴ Hedí Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wänbo háa úpóe'in wínaat'òe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí háäwí i' owha'ví'piye bînhûuwí'in Jôesi Tádá óemâänídi, hedânho in t'owa ovâýhangin'annamídi íwówa'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewänbo nää-á shánká báyéki t'owa Jesus-ví'gedi dînhanginpóe, hedí báyéki t'owa t'ämapha'gedi di'äädi dívíwé'ge'an ònt'òeyaanídi hedá i'di ovâýhekhâamâänídi. ¹⁶ Hewänbo i'di ovâýjoe'andi oe ahkónupiye namää ijûusu'amídi.

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipi' ònhekhâa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedí wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Ná'indá di'ää i' bú'ây eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádí Jesus báyéki kay óemági in t'owa hekhâa ovâýmâänídi. ¹⁸ Ihaydibá wên senä' dipówá, indá wí sen ûn'a'yäkankodipi' wên whohpa'ay eedi nak'óedí óekán, hedí dívíkhäë ívepiye óets'ûude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídi. ¹⁹ Hewänbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádídi óets'ûude-í'in wídâyshaapí, hedího oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyhádídi dâýkhó'jéphohkídi, hedí i' sen iví whohpa'ay wóge in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâýwâyumáa'in Jesus-di ovâýmú' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an ná'i namuu gân na'ánde'? Jôesi Tádádá'mân ûnkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wänbo-á joe. Hedího ná'i sen gin ihí'maadí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'." ²² Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí ovâýtsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bînmáa? ²³ Naa otúdá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúdá, 'Ówínúdá ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâapu'wanpí hedânho bînmúunídi háa ta'gendi dînkodi'in háa joe? ²⁴ Nää háäwí dókhâymaa wâykeeyamídi naa t'owa t'áhkígí' o'aypuyä'i' dînk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovâý'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipi'-á óetu'an, "Naadi

wítumáa, ówínú, uví whohpa⁷ay mánke²di uví⁷piye unnú-í.”²⁵ Wesebo i⁷ sen in t'owaví páadépiyebo⁷ iwínú, hedí iví pa⁷ay iwe ûnk'óe⁷i⁷ ikê⁷di iví⁷piye iweeho⁷, Jôesi Tádá kw'áayébo⁷ óemáadí namää.²⁶ In t'owa hânho ovâyháa⁷an hedá dikhunwôeda⁷póe. Hedí indi wá⁷ Jôesi Tádá kw'áayébo⁷ óemáadí ditú, “Nää thaa âymû⁷ wí hääwí hânhay wânbo âymû⁷pí⁷.”

Jesus-di Levi óetu⁷an i-áadí namú-í⁷in

²⁷ Ná⁷i t'âhkí napóe ihaydi Jesus i⁷ bú⁷ay iwedi namäädi wí tax phahsandi Levi gin nakháwá⁷i⁷ óemû⁷ i⁷ phahsan chá⁷ dâywé⁷ge⁷o⁷i⁷ tehwa⁷ay ee na⁷ándí. Jesus-di óetu⁷an, “Naa-áadí óká⁷ve.”²⁸ Levi iwínúdí hääwí t'âhkí ûnk'ó⁷di ijoe⁷andi Jesus-áadí namää.

²⁹ Hedí Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho⁷di ônshánki⁷eedipaa. Wây-á báyekí tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indáadí dívíhúujo⁷di.³⁰ In Pharisees-áadí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá⁷o⁷indáadí wí⁷ovâyhí⁷anpí Jesus-á ná⁷in t'owa-ádí ihúujo⁷in, hedího Jesus-ví khäge⁷nin ovâytsika⁷yan, “Heháadan ná⁷in tax phahsannindáadí hedá ná⁷in wé⁷-gen t'óeyanpí⁷in dimuu⁷indáadí úvíhúujo⁷?”³¹ Jesus-di ovâytu⁷an, “In díhay⁷indá⁷mân wí woekandi díntáy, in díhaypí⁷indá joe.³² Naa o⁷ää in to⁷wên t'aywóhkannin dimuu⁷in dínhanginná⁷nin dovâytu⁷âamídí inbí t'aywó⁷di dâyjoe⁷amídí, in to⁷wên inbí wówátsi ta⁷ge dâyhon gin dí⁷ánde⁷indá joe.”

Jesus haqadá i⁷gedi óetsika⁷yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu⁷an, “John i⁷ p'ó⁷p'oekandiví khäge⁷nin ihayda⁷ dívíhaadá⁷o hedá báyekí dívíjûusu⁷o⁷, in Pharisees-ví khäge⁷nin wá⁷ hanbá díví⁷o⁷. Heháadan uví khäge⁷nin húukandáadí suwä-ádída⁷ díví⁷o⁷?”³⁴ Jesus-di ovâytu⁷an, “Dínkhóht-saashánki⁷eediná⁷ díhaydi ti únkodi i⁷ soyingiví k'ema⁷in bínhaadákannamí⁷in wa⁷di i⁷ soyingi indáadí najidibo⁷?” Hedân joe.³⁵ Hewânbo owáy häädi i⁷ soyingi inbí⁷wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaadá⁷amí.” *

Jesus-di ovâythayjo⁷ in Hudíyoví hay⁷owáydi⁷i kuu-á hedá iví ts'aabi kuu-á wídanwóndepí⁷in

³⁶ Jesus-di ná⁷i háhkaní⁷ hí⁷ wá⁷ ovâytu⁷an: “To⁷wí wânbo wên to ts'aamin diwedi wí⁷isívéndepí wây-á to naphohchá⁷nin diwe it'í⁷k'úuwídí. Han waagi i⁷andá, in to ts'aamin wí pho ûchaní, hedá in to ts'aamin diwedi⁷in t'ihku-á wá⁷ há⁷to in to khannin deedi híwó nakeet'óení.³⁷ Hedá wá⁷ to⁷wí wânbo wí méena ts'aabi⁷ k'úwá khowa múu kayjee eeje wí⁷ikuudepí. Gin waagi i⁷andá, i⁷ méenadi i⁷ múu óephuudi óepâave-í, hedá i⁷ méena nacha⁷dee-í hedí i⁷ múu-á óepedee⁷amí.³⁸ Nakhây⁷ä⁷ méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi⁷ eeje óekuu-í⁷in.³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwädá há⁷to méena ts'aabi-á disuwäda⁷í. Ditúuní, ‘Ná⁷i méena kayjee-á shánki híwó⁷di namuu.’”

6

Jesus-á kaykhanwówá thaa wá⁷ natsonji⁷

¹ Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná⁷di⁷, Jesus-áadí iví khäge⁷nindáadí wí táhtân nava i⁷ge dimän, hedí iví khäge⁷nin dâyták'éthohon, hedá inbí mandi dâyhúu⁷andi i⁷ táhtân dâyk'o⁷.² Wên Pharisees-di ovâytu⁷an, “Kaykhanwówá thaa háa úví⁷o waagá nakhâak'óe. Heháadan ha⁷wâa úvíkanhon?”³ Jesus-di ovâytu⁷an, “Undá bîntunnan-pí⁷an háa David hedá in senä⁷ i-áadí diji⁷indáadí hán⁷oe díví⁷annin díhahsên díhaydi.⁴ Jôesi Tádáví tewhá ee David nats'ûndi i⁷ pává ee nasaa⁷i⁷ ihógi hedí ik'oe, hedá in senä⁷ i-áadí diji⁷indá wá⁷ ovâyamági, tobá i⁷ pává Jôesi Tádágí⁷ ûnwijesaa wânbo⁷, hedího in owá⁷da⁷mân dínk'óe dâyk'o⁷ídí.”⁵ Jesus ná⁷in wá⁷ ovâytu⁷an: “Naa t'âhkí

* 5:35 Jesus wí⁷bo iví⁷gedi ihí⁷máa. I-á i⁷ soyingi waagi⁷bá namuu, hedí iví khäge⁷nindá i⁷ soyingiví k'ema⁷in waaginbá-á dimuu.

t'owagí? o'aypuyä?i? omuu?i dînk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodí?in díví?ámídí.”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu?i? ônehkháa'an

⁶ Wíyá kaykhanwówá thaa naná? diwe Jesus wí Hudíyoví méesate?ay ee nats'ûndi in t'owa ovâyhá?o?. Wí sen iví ko'díngédí?in man ûnt'aamuu?i? iwe na?án. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá hedá wên Pharisees-á wá? dikw'ó. Indi áyîngidi óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to?wí hehkháa óemâáni?in, hedí gin i?andáho? ônt'e?p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di?ánshaamuu?in, hedí i? sen namant'aamuu?i? óetu?an, “Ówínúdí náá páadépiye óká?ve.” ⁹ Hedáhá? Jesus-di ovâytu?an, “Ná?in tsika wâysikakhây máa: Kaykhanwówá thaa wé?i-an gínk'óe íví?ámídí: Ti gínkhây?ä? wí to?wí iví wówátsi áy?aywoeni?in háa áyháyji?in?” ¹⁰ Hedí íbéedí wí?ínbo ovây múnde?, hedáhá? i? sen óetu?an, “Ókhóhtää.” Hedí íkhóhtäädi iví man ûnwówadi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó?nin hânho dit'aydi díví?ámí?in.

Jesus-di tä?di wíje sená? ovâyde?man iví khäge?nin dimúunídí

¹² Ihayhâädhíki Jôesi Tádávi?piye ijúusu?an. ¹³ Nathay ihaydi iví khäge?nin iví?piye ituhkännan, hedí in diwedi tä?di wíje ovâyde?mandi ná?inbá ovâytu?an, “Undá naví t'ôekhuwa?in ímuu.” Ginnân dikháwá: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá? óekhávámági), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí?ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á “I? Zealot namú?de?i?” gin wá? óetu?o?*), Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwá), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhây máa?i-á namuu).

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamági

¹⁷ Okú kw'áyedi t'âhkídíbo diwá, hedí Jesus nanantayedíná? diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádi diji? hedá báyéki wây-á t'owa-á wá?, indá di?ää Jerusalem bú?dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedí, hedá i? mâap'oe p'o? k'áygéwin bú? Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá? di?ää. ¹⁸ Ná?in t'owa-á di?ää Jesus ônt'ôeyaanídí hedá inbí hay ovâyjâ?ámídí. Hedá in yä?dâapi?in p'oewâhâädi ovây t'ôephadekando?in wá? di?äädi dihehkháapóe. ¹⁹ T'âhki in t'owa dívíkhäädé? óetäägé-ídí, gá wí pinnán ûnpee?i?di dihaywówa?dân.

Jesus-di in t'owa ovâytu?an to?wên dimuu dâyhíhchanmá?ve-í?indá hedá híwóhpi dínpúuwí?indá

²⁰ Jesus íbéedí iví khäge?nin imúndedi ovâytu?an, “Un sehkanäwó íwówáji?in híhchan bînmá?ve-í, gá Jôesi Tádávi t'owa ímuudân. ²¹ Un náä bînhahphadende?in híhchan bînmá?ve-í, gá íshuhpúuwídân. Un náä ísééji?in híhchan bînmá?ve-í, gá híhchandi úvíp'âhkaa-ídân. ²² Naa t'âhki t'owagí? o'aypuyä?i? omuudi t'owadi wovây t'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ámäge unbí?gedí dívíhí?máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovây t'umáadá, híhchan bînmá?ve-í. ²³ Gin waagi únpóedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây?andibo Jôesi Tádádi báyéki híwó?di hääwí oe makówá wovây máänídân. Wí?ún?ôede-ípi ná?in t'owavi hehâäwin thehtáy pahpá?indi wá? in Jôesi Tádávi tukhe?min hanbá ovây?an.

²⁴ “Hewänbo un náä íkodit'owamuu?in t'ôephade únpúuwí, gá undá unbí híwó?di thaa ho únphadedân. ²⁵ Un náä íshu?muu?in t'ôephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwídân. Un náä íp'âaji?in t'ôephade únpúuwí, gá undá íbo?apúuwídân hedá íséeyêeni. ²⁶ T'âhki t'owa unbí?gedí híwó dívíhí?máadá t'ôephade únpúuwí. Háadi? Gá ná?in t'owavi hehâäwin thehtáy pahpá?in híwó?báho dívíhée?andân in hójo?inbí?gedí ditú?in Jôesi Tádávi tukhe?min dimuu?in.”

* 6:14-16 In Zealot t'owa-á Israel nangegi? dívíhánbo? in Rome-?in ovâykhhepeeyé-ídí

*Jesus-di ovâytu*ʼan dínkhâyʼäʼ inbí hánmin ovâysígi-íʼin

²⁷ “Hewänbo un naa dîntʼôeyandeʼin naadi wâytumáa, unbí hánmin bînsígi-í, hedá in wovâyʼtʼayʼindá híwóʼdá bînʼámí. ²⁸ Jôesi Táadá bîndaaʼámí wí hääwí híwóʼdi ovâyʼámíʼin in toʼwên híwóhpíʼ únpúuwíʼin didaʼin, hedá in toʼwên unbíʼgedi wovâyjânákíhéeʼoʼingíʼ ovâyjûusuʼámí. ²⁹ Wí toʼwídí wéhángedí wovâyʼtsʼemaphávedí, oe wéhángedí wáʼ bîntsʼemaphavemääni. Wí toʼwídí unbí kʼéwéʼin to wovâyʼkêʼdi, unbí to wáʼ wovâyʼkáyjídí wívínkhâʼámí. ³⁰ Wí toʼwídí wí hääwí wovâydaaʼandi bînmääni, hedí wí toʼwídí wí hääwí únmuuʼi wovâyʼkêʼdá, wíyá wívîndaaʼámí. ³¹ Háa tʼowađi un wovâyʼámíʼin ídaʼ waagibá, hanbá bînʼámí.

³² “In toʼwên wovâysígiʼindáʼmân bînsígidá, ti tʼowa unbíʼgedi ditúuní híwó úvíʼoʼin? Hedân joe. In tʼaywóhkannindi wänbo wáʼ ovâysígi toʼwên in ovâysígiʼin. ³³ Hedí in toʼwên híwó wovâyʼoʼingíʼdaʼmân híwó bînʼodá, ti tʼowa unbíʼgedi ditúuní híwó úvíʼoʼin? Hedân joe. Tʼaywóhkannin wänbo wáʼ híwó ovâyʼoʼ in toʼwên híwó in ovâyʼoʼin. ³⁴ Hedí in toʼwên wovâyʼwáywáʼâa-íʼindáʼmân bîncháʼpíyémädá, ti híwó úvíʼo gin tʼowa ditúuní? Hedân joe. Tʼaywóhkannin wänbo wáʼ wây-á tʼaywóhkannin dâychäʼpíyémäʼ, dínhanginnândáho háyú dívípíyémägi ihaybá ovâyʼwáywáʼâa-íʼin. ³⁵ Ginnân úvíʼámí: Uví hánmin bînsígi-í, hedá híwóʼdá bînʼámí. Bînpíyémääni hääwí, hedí jʼgedi wíʼúvíʼánshaaʼámí háa wíyá bînhoení háa joe. Gin waagi úvíʼandi, wíyá shánki híwó bînhoení, hedí taʼgendi iʼ shánki kwʼáye naʼándivi áy ímuu gin tʼowa ovâyʼkeeyámí. Iʼdá in toʼwên dikúʼdaapoeʼoʼpíʼin wänboʼ in ditʼaywóʼtʼóeʼin wänbo-á híwó ovâyʼoʼ. ³⁶ Únkhâyʼäʼ tʼowaviʼpiye ísehkanápúuwíʼin, uví Táadá Jôesi uvíʼpiye nasehkanápoeʼo waagibá.”

*Jesus-di ovâytu*ʼan wây-á tʼowa wíʼovâyʼtʼaywóʼdichánuʼbe-ípi

³⁷ “Ihaydáʼ tʼowa wívîntʼaywóʼdichánuʼbe-ípi, hedânho un wíwovâyʼtʼaywóʼdichäänú-ípídí. Ihaydáʼ wíʼítúʼbe-ípi toʼwên dimuuʼin ovâyʼtuhchäänú-íʼin, hedânho wíwovâyʼtuhchäänú-ípi. Wây-á tʼowa bînʼowóje-í hedânho wovâyʼowóje-í. ³⁸ In tʼowa hääwí bînmääni, hedânho Jôesi Táadí un wáʼ wovâyʼmääni. Unbí tʼún wovâyʼpʼíde waagibá únpúuwí, hedáháʼ in tʼún wovâyʼtʼáʼtʼáʼnandá wovâyʼwádáʼámí shánki báyéki únsadee-í, pʼéedí chʼaʼkí únsadee-í. Wây-á toʼwêngíʼ bîntaajo waagibáho wovâyʼtaayámí.”

³⁹ Jesus-di náʼi háhkangíʼ híʼ wáʼ ovâyʼtuʼan: “Wí tsíʼtʼaaʼi-á wúnkodipí wíyá tsíʼtʼaaʼiʼ óepahúuwídí. Gin iʼandá wíʼgíndíbo kwiʼónú dakeʼtʼáʼanípíʼan. ⁴⁰ Wí toʼwí naháhpoeʼoʼi-á iví háhkandivi shánki wínaháhpí, hewänbo ho naháhpóe ihaydá iví háhkandi waagiʼbá namúuní.

⁴¹ “Heháadan iʼ phétá wíyá toʼwíwí tsée ûntoʼondi bînmúndeʼ, hedí in phé unbí tsée ûntoʼonnindá wívînʼáyîngíʼohpí? ⁴² Wíʼúnkodipí bîntuʼâamídí, ‘Ókáʼ kʼema, háʼi phétá uví tsíʼdí wínwhahkáyjí, gá wên phé uví tsíʼ útoʼondi híwó wíʼúnkeetʼóepídân. Undá paa úvíjânúmaaʼin waaginbá ímuu. Páadé háʼin phé unbí tsíʼdí bînwhahkeʼ hedânho híwó únkeetʼôení wíyá toʼwíwí tsíʼdí háʼin phétá bînwhahkáyjídí.”

Iʼ bay napaʼi wên bay tay iwe

⁴³ “Wên bay tay híwóʼnin deedi híwóhpíʼ bay wínapaʼpí, hedí wên bay tay híwóhpíʼin namuuʼin deedi bay híwóʼdi namuuʼi wínapaʼpí. ⁴⁴ Úhanginná háawin wên tay namuuʼin iʼ hääwí napayedee iwedi. Figs-á phéʼyávi nawäämuu iwedi wíʼóetháyʼépi, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wíʼóetháyʼépi. ⁴⁵ Hedí hanbá wí toʼwí híwóʼdi namuuʼi-á híwó iʼoʼ, gá iví píʼná kóʼjé báyéki híwóʼdi imáadân, hedí wí toʼwí híwóhpíʼ namuuʼi-á híwóhpíʼ iʼoʼ, iví píʼná kóʼjé-á híwóhpíʼ imáadí. Tʼáhkí tʼowa háa inbí píʼná kóʼjé dâymáa waagibá dívíhéeʼoʼ.”

Wáy wên in Jesus-ví híʼ ditʼoeʼin náʼi híʼ dâysígiʼámí, wây-á wëndá joe

⁴⁶ “Heháadan undi naa ihayda’ díkháyá’de ‘Nanbí tsondi p’ó’dédí’” gin, hewänbo háa naadi wâytu’an waa wí’úví’ohpí? ⁴⁷ To’wên naví’piye di’äädi naví hí’ dit’oedi dín’a’gindodá naadi wâythayyamí háawin dimuu’in. ⁴⁸ Indá wí sen wí tewhá ik’ú’i waaginbá dimuu, iví tepúgí’ báyékí iphoyää hedá k’uudá itepútógi. Hedi nap’ohsôe ihaydi i’ p’oedi i’ tewhá óenán, hewänbo i’ sen híwó ik’ú’ího i’ tewhá wí’óe’a’yä’nanpí. ⁴⁹ Hewänbo in to’wên naví hí’ dit’oedi dín’a’gindopí’indá wí sen itewhák’ú’í tepúpídíbo waaginbá dimuu, hedi i’ p’o’k’ay nap’ohsôe ihaydi i’ p’oedi iví tewhá hânho ônnándí wesebo t’ähkího ônp’onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundadoví t’ôe’i ônhekhháa’an

¹ Ná’i t’ähkí Jesus-di in t’owa ûnt’ôeyanji’in ovâyhi’bowa ihaydiho iwáygedí oe Capernaum bú’aypiye namää. ² Iwe wí sundado p’ó’dédí’ naji’, i-á wí t’ôe’i ûn’án hânho ida’i’, hedi ná’i t’ôe’i-á nahaydi chuwa k’áygé nak’óe. ³ I’ sundado p’ó’dédí’ Jesus-ví’gedi nat’oe ihaydi wên Hudíyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa’amídí na’ää-ídí iví t’ôe’i’ óehekhháamääní. ⁴ Jesus naji’ iwe dipówá ihaydi pín ta’gedi óekhäge’daa’an. Óetu’an, “Ná’i sundado p’ó’dédí’-á ihay híwó’di namuu ná’i i’gí’ mân’amídí, ⁵ gá i’dá t’ähkí nanbí t’owa dînsígídân, hedá nanbí bú’wi méesate’ay dînkú’.”

⁶ Hediho Jesus indádí namää. Owáy i’ sundadoví tewhá tsowa wáy dipowamän dihay-hää i’dí iví’wedi wên k’ema’in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu’an, “Nanbí Sedó, wíyá áyîngi wí’úyêenípí, naa ihay híwó’di wó’muupí naví k’aygi unts’úunídí, ⁷ hedá wá’ ochanpóe naa ihay híwó’di wó’muupí’in uví’piye wänbo omú-ídí. Naví t’ôe’i’ dînhekhháapúuwí gin untúdí, nahekhháapúuwí-ákun. ⁸ Ná’indá naa dînhanginná, gá naa wá’ hääwí díjõndi dó’a’gindodân, hedi naadi wây-á sundado dovâytsõnmáa, hedi dâya’gindo’. Wí sundado ‘Ópûn’ gin dótu’andi, i-á namää’ä, hedi wíyá wêe ‘Ókã’ve’ gin dótu’andá, i-á na’ää’ä. Naví pant’ôe’i’ ‘Ha’wâa ó’an’ gin dótu’andi, háa otú waa i’o’.” ⁹ Jesus óeháa’an ná’in nat’oedi, hedi ibéedí in t’owa ûnwóe’ã’in ovâytu’an, “Ná’in wâytu’amí, hânhay wänbo wí to’wí báyékí wâyü ná’i sen waagi imáa’i wídóshaapí, Israel iwe’in wänbo-á joe.” ¹⁰ Hedi i’ sundado p’ó’dédí’ví tewhá iwepiye in iví k’aygi’in di’ää’in diwáymää, hedi i’ t’ôe’i’ nawówadi óeshaa.

Jesus-di wí e’nú óewáywówápa

¹¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wí bú’ay Nain gin dâytu’o’ iwepiye namää. Iví khäge’nindá hedá wây-á báyékí t’owa-á i-ádíbá dimää. ¹² Ee bú’ tehpa phódi tsowa dimän dihayhää wí e’nú nachuu’i’ óekhähkugihon. I’ e’nú nachuu’i-á wí kweeví wêeda’ ay ûn’ándí’ ûnmuu, hedi i’ kweeví sedó wá’ ho ûnchuu. Báyékí i’ bú’in t’owa i’ jíyá-ádí díji. ¹³ Nanbí Sedó Jesus-di i’ kwee óemú’ ihaydi iví’piye nasehkanápóe, hedi óetu’an, “Wívisihtää-ípi.” ¹⁴ Hedi ihádídi i’ peníphébay itäge, hedi in dâyhonnin díwíwóyí’, hedi Jesus natú, “E’nú, óshaa.” ¹⁵ Hedi i’ nachuu’i’ idaygisógedi ûnhí’paa, hedi Jesus-di i’ jíyá óetu’an, “Nää uví e’nú ú’án.” ¹⁶ T’ähkídíbo dikhunwôeda’póe, hedi Jôesi Tádá kw’áayébo’ óemáa. Ditú, “Wí Jôesi Tádáví tukhe’bi hay’i na’ää na’indádí nachanídí, Jôesi Tádá-á na’ää iví t’owa ikhäge’namídí.” ¹⁷ In Hudíyoví nange t’ähkí hedá i’ nange bûu k’uwakí nakw’ó’di-á in t’owa háa Jesus i’annin dit’oe.

John i’ p’ó’p’oekandi’di Jesus óetsika’yan to’wí namuu’in

¹⁸ John i’ p’ó’p’oekandíví khäge’nindi John óetu’an ná’i hääwí t’ähkí napóe i’gedi. ¹⁹ Hedi John-di wíje iví khäge’nin ovântuhkännan, hedi Nanbí Sedó Jesus-ví’piye ovânsan óetu’amídí, “Hán’oe ditú’ wí to’wí Jôesi Tádádí dînsankhâyamáa’in. Ti û-ân i’ unmuu, háa wíyá to’wí âynuuwã-í?” ²⁰ Jesus naji’ iwe dapówá ihaydi óetu’an, “John i’ p’ó’p’oekandi’di na’in dîsan uví’piye wên háawên wítsika’yamídí,” hedáhá’ John-bí tsika óetsika’yan. ²¹ Dapówá ihayhäädíbá Jesus-di in t’owa t’ämäge dihay’in

hehkháa ovâymä?, hedá yä?dâapí?in p'oe-wâhâ-á in ovâymáa?inbí?wedi ovâykkheh-piyende?, hedá ditsí?t'aamuu?indá inbí keetandá ovâymä?. ²² Hediho Jesus-di ovântu?an, “Jaho báwáypûn hedi John dântu?âamí háa dânmû? hedá dat'oe waagibá. In tsí?t'aa?in inbí keetan dâwáyhónde?, in ditsi?dee?ipí?indá ditsi?dee, in diphéetaymuu?indá di-wówa?, di'ojet'aamuu?indá dit'oe'o, in dichuu?indá diwáywówápoe'o, hedá Jôesi Tádávi híwó?di tundá in sehkanáwó diwówáji?in ovâyt'ôe'o?. ²³ I' to'wí iví wâyü naví?piye? wí?ûnhánde?í?-á híhchan imá?ve-í.”

Jesus híwó ihée'o? John i' p'ó?p'oe-kandiví?gedi

²⁴ In John-bí?wedi da?ää?in dawáymää ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji?in ovâytsika?yan, “Ahkónupiye John í?oe-ídi imää ihaydi, háä-an í?ân bînmúni?in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wâadi óepheðemáa?i? ²⁵ Hedi hangí? wí?ímääpídí, háä-an handi bînmúunídí imää? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu?i? Ti wí?ûnhangin-náhpí?an iowápoe'o, hedá Jôesi Tádán sa?wó?gí díví?awende?indá hedá háäwí t'âhkí dâymáa?indá tsonninbí tewhá he?endi eeje dithaa. ²⁶ Hedi wí to'wí gi?bi? ípuwämääpídí háä-an handi ípuwämää? Ti wí Jôesi Tádávi tukhe?bi gáhân? Naadi wâyü?âamí John-dá wí Jôesi Tádávi tukhe?bi namuu-ákun, hewänbo shánki wänbo namuu. ²⁷ John-nânkun namuu i' t'ôekhuwa?i Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví?gedi nata'muu?i'. Jôesi Tádávi i' to'wí óesogekhây máa?i' t'owa ovây?aywoenídí óehí?máadi óetu?an, Ót'ôeyan, naadi wí naví t'ôekhuwa?i? uví páadé wînsankhây máa. I'dân in p'ôe wónkhây?amí unpówápídíbo?.”

²⁸ Hedáhá? Jesus natú, “Naadi wâyü máa, to'wí wänbo náä oepáa k'aydi náä puwahay na'aypuyä?i John-bí shánki kw'áye wînamuupí. Hewänbo náä phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádávi tun t'owa ovâyt'ôe'o?indáho John-bí shánki kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí?in waagin dimuu.

²⁹ “Hedi in tax phahsannindádi hedá wây-á báyéki t'owa-ádi John ônt'ôeyan, hedi John-di ovây p'ó?p'oe?an. Gin díví?andá dâykeeyan dívíwâyunde?in Jôesi Tádá-á híwó i'o?in. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví kuu dâyhá?o?indá wídhíjepí John-di ovây p'ó?p'oe?amídí, hediho gindidi dâykeeyan dâyjoegi?annin háa Jôesi Tádá nada? waa ingí? ovây?amí?in.

³¹ “Hânnan otúuní ná?in náä diwówáji?in t'owaví?gedi? Háawin t'owa-an dimuu? Háä waagi?innan dimuu? ³² Gá áyyää dimuu búu pingé dikw'ó?nin waagi?innân dimuu, wáy wêndi in wé?gen ovâyüwínúndedi, ‘Wâykhóhtsâakha?púwhä?andi wí?úvíjádéndepí, hedá wâypeníkha?wandá wí?úvísihtäädepí.’ ³³ Ginnân otunda?: John i' p'ó?p'oe-kandi napówa ihaydi ihaadá?an hedá wí?iméenasuwäpí, hediho un ítü, ‘Wí yä?dâapí? p'oe-wâhâadi óemáa.’ ³⁴ Hewänbo naa t'âhkí t'owagi? o'aypuyä?i? wé?gen t'owa-ádi dâyhúujo hedá dósuwände?, hediho ítü, ‘Bînmú?dí, i-á nahá?t'aa, hedá suwâto?i-ân namuu, hedá há?in tax phahsannindádi in wé?gen t'aywóhkannindádi inbí k'ema dínmuu.’ ³⁵ Hebo tobá gin ítü? wänbo?, in to'wên Jôesi Tádádi hangintan ovây mági?indá ditü?, ‘Ta?gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintan máa.’”

Wí kwee t'aywóhkandi namuu?i Jesus-ví ân deedi iká?p'oe?äyü

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwá?i?di Jesus óehúutu?an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúusóge. ³⁷ Ee bú?bá wí kwee t'aywóhkandi namuu?i nathaa. Ná?i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví?we ihúujo?in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä?in p'onbay?ay sa?wó nasundi ká?p'oe ûnku?unnin i-ádi iho?. ³⁸ Jesus-ví ân nú? idége?disóge, hedi isíhtääde?. Iví tsí?p'oe Jesus-ví ân deedi ûnjemu?di iví whândi ônt'awe, hedi óe?ânp'ohstá?, hedi i' ká?p'oe sa?wó nasundidá ân deeda? ônt'ewedáhá? óe?äyü. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu?andi? ná?i imû? ihaydi i?ânshaamáa, “Ná?i sen ta?gendi Jôesi Tádávi tukhe?bi namuudáho?, ûnhanginnáaniwän ná?i kwee óetägende?iví?gedi to'wí hedá háawi namuu?in, i-á t'aywóhkandi namuudi.”

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu'an, "Naa ɔ-ádí ohí'da?" Simon-di Jesus óetu'an, "Hedáho háhkandi, háä-an naa dítu'ami'in unda?" ⁴¹ Jesus-di ginnân óetu'an: "Wíje sená' wí chá' píyépä'i sen dachä'phaamuu. I' wêe p'ánán tãgintã (500) kwák'u ts'ã'i naphaamuu, hedi i' wêe-á p'ánántã-á (50). ⁴² Hewänbo wídánkodipí dänwá'âa-ídí, hediho wí'gíndí i' daphaamuu'i'di ovân'owójé. Wé'idan in wíje sená' diwedi shánkí óesígí? Hân ɔ-á un'ánde?" ⁴³ Simon-di Jesus óetu'an, "Gá i' shánkí báyéki òn'owójé'i'dân shánkí óesígí, gin naa o'ánde?" "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. ⁴⁴ Hedi Jesus ibeedí i' kwee óemúnde, hedi Simon óetu'an, "Ti ná'i kwee nâamúnde? Naa uví k'aygi ots'ûndi ɔ'dá wí p'oe wänbo wídímáigipí naa dáy'ân'owêedi-ídí, hewänbo i'dá iví tsí'p'oedi dí'ân'p'oe'an, hedá iví whândá dí'p'oepídi. ⁴⁵ ɔ'dá wídíp'ohtsãäpí uví k'aygi dísigí'amídí, hewänbo i'dá ots'ûn waagibo dí'ân'p'ohtsãdi wí'iwóyí'pí. ⁴⁶ ɔ'dá wídíp'ohká'anpí dínkeeyamídí uví k'aygi díhéegí'annin, hewänbo i'dá há'i kã'p'oe sa'wó nasundi' naví ân deedi dí'äyü. ⁴⁷ Hediho wítu'âamí, ná'i kwee-á iví báyéki sígí ûnmuudi ikeejo' báyéki t'aywó'di ûn'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ánde hínchãäda' ûn'owó'jennin, i-á hínchãäda' sígí imáa." ⁴⁸ Hedáhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." ⁴⁹ Wây-á i-ádí dívíhújuo'in díví'ánshaamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natú' t'aywó'di i'owójénde wá?" ⁵⁰ Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wäyü úmuudiho wôn'owójé. Ánshaaginpidíbo' ópûn."

8

Wên kwiyã'di Jesus óeyuuhon

¹ Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedi i' híwó'di tun ovây't'òekanhon háa Jòesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysígíhónídí. Iví tã'di wíje (12) khãge'nin wá' i-ádí'á dji. ²⁻³ Wên kwiyã' wá' Jesus-ádí dji, indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyã' dihaywän hedá yã'dãapí'in p'oewãhãäda' óemáawän, hewänbo Jesus-di hehkháa ovây'mági. Mary-á t'owadi óekháyã'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tsédí dji'in yã'dãapí'in p'oewãhãä iví wedi ònkhehpiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihãäwí'áyí'do? Wây-á báyéki kwiyã' wá' Jesus-ádí iví khãge'nindá'dí dimän, hedi i' háäwí ná'in kwiyã' dínkw'ó'di Jesus-á iví khãge'nindá diyãmu.

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gédí ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

⁴ T'owa báyéki bú'ây eejedi Jesus-ví'piye dimää, hedi báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an: ⁵ "Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'òe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé díví'ãhsaa, hedi tsídé dívíshunwãvedí i' ko'ji dáy'k'oe. ⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deeda' najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína'omúnãhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá ko'ji-á wãä'i phé'yãvi jãa-á najemu, hedi i' phé'yãvi nasòedi óe'ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan deeda' najemu, hedi tãgintã (100) ma'kw'anukí shánkí napaa." Gin Jesus-di ovâytu'an hedáhá' kay'indi natú, "To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó díví't'òeyaaní'in dínkhây'ã?"

⁹ Jesus-ví khãge'nindi óetsika'yan hân ná'in ó'gédí natunda'in. ¹⁰ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Jòesi Tádádí wovây'mági íka'póewídí hádídí i'di náä t'owa ovâysígíhónde' i'gedi, hewänbo in wé'gendá dovâyhá'odi ó'gédí'da' dovây'tumáa, hedânho wídika'póewípídí. Jòesi Tádáví ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa dâymúnde wänbo wídínkeepoe'opí,
hedá dit'oe'o wänbo wídika'póya'pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

11 “Ná’i hí’ i’ ko’ji i’gedi ginnân natunda? I’ ko’ji-á Jôesi Tádávi tun waagi’bá namuu. 12 Wáy wên t’owa i’ nan nava pínu nap’ôe’aymân ni’ge nakâymuu’i waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit’oe, hewânbo Penísendi na’äädi i’ tun inbí pí’ná khó’jédi ovâywhahónde’, hediho wídíwáyundepí há’to ovây’aywoení. 13 Wây-á t’owa-á i’ nan nak’uuná’di waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit’oedi híhchandi dâysí’o’, hewânbo wídípúumuupí waaginbá dimuu. Hây tãhkídã’ dívíwáyunde’, hewânbo ovây-tayinde’ ihaydá wíyá wídíwáyundepí. 14 Wây-á t’owa-á i’ wää’i phé’yávi nasaa’i nan iwáygé wí ko’ji najemu’i waagi’bá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit’oe, hewânbo báyéki háäwí náä oepáa k’aydiwidi ovây’áyîngimã’, dikodit’owamúuni’indá dida’, hedá háa dihíhchanpúuwí i’gedidã’ díví’ánshaa’o’. Hedânho hanbá dínpo’e’o i’ ko’ji óe’ánhógi’i waaginbá, inbí’wedi háäbo wínapayedee’ipí waaginbá napoe’o. 15 Hewânbo wây-á t’owa-á i’ híwó’di nan iwáygé wí ko’ji najemu’i waagi’bá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit’oedi pín ta’gedi inbí pí’ná khó’jé dâyhónde’, hedá híwó’nin ánshaa’in dimuudi wídâyjoe’opí, hedi dívíyää’odibo híwó’di háäwí díví’o’.”

Jesus-di wên phakó i’gedi ovâytu’an

16 “To’wí wânbo wên phakó iko’ankídí wí sã’wédí wí’ikaajopí háa whohte pho’ wí’itoe’opí. Hewânbo wên phakóbay iwân ikée’í, hedânho to’wí íve nats’ûndi i’ ko imúunídí. 17 Hedi hanbá háäwí t’ãhkí náä nakaamuu’i-áho owáy háä’dibo nakeepúuwí, hedá háäwí náä naka’powamuupí’-áho owáy háä’dibo nathaypúuwí naka’powapúuwídí. 18 Hedânho áyîngidi naví hí’ dînt’ôeyanbe. To’wí it’ôeyandedi naví hí’ dínka’póya’di-á shánki wânbo óeka’powamãäni. Hewânbo to’wí naka’póya’pí’-á, tobá naka’póya’ gin na’ánde wânbo’, i híyää ho naka’pówa’i’ ònkaayamí” gin Jesus-di ovâytu’an.

Jesus-ví jíyá-á tí’ûuwindá ûnpówá

19 Jesus-ví jíyá-ádí iví tí’ûuwindádí ee Jesus na’án diwepiye dimää, hewânbo báyéki dit’owajidi wídínkodipí iví tsowa dívíhãadi-ídí. 20 To’wídí Jesus óetu’an, “Uví jíyá-ádí uví tí’ûuwindádí oe já’wé diwin hedi wóemúuni’in dida’.” 21 Jesus-di in t’owa ovâytu’an, “In to’wên Jôesi Tádávi tun dâyt’ôeyandedi dâya’gindo’innânho naví jíyá-á naví tí’ûuwindá dînmuu.”

Jesus i’ wãq hãnda’ i’an

22 Wí thaa Jesus-ádí iví khãge’nindádí wí kophé iwe dívítógi, hedi Jesus-di ovâytu’an, “Jaho oe p’oekwí’ p’ãnäpiye gimú-í.” Hediho iwepiye dimää. 23 Wa’ p’oe iwéngé dimân dihayháä Jesus najókhã. Ihaydíbá wí wãq hãnho kay’i’ i’ p’oekwíngé napówá, hedi hãnho nap’oet’úkhúpoe’odi inbí kophé dín’ohkuudee hedi ovây’ugekhây’an. 24 Jesus nak’óe iwepiye dimãädi óejóhsan, hedi óetu’an, “Nanbí tsondi’, díp’ot’akhanukhây’o’.” Hedi Jesus ishaadi kay’indi i’ wãq-á i he’endi p’oet’úkhú-á ovãnhée’an, hedi i’ wãq nawóyí’dee, i’ p’oe-á nahángípoe. 25 Ihaydá iví khãge’nin itü’an, “Heháadan wãyupí’in ímuu?” In khãge’nindá dikhunwôeda’dá ovâyháa’an, hedi dívípitumáa, “Háawi sennan ná’i namuu? Wãq-á p’oe-á wânbo ijõndi óe’a’gindo’.”

Jesus-di báyéki yã’dãapí’in p’oewãhãã wí senbí’wedi ovâykehpiye

26 Oe p’oekwí’ p’ãnä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánã p’oekwí’ p’ãnädá Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wãypiye i’ kophé iwedi nawá’ dihaydi, wí sen i’ bú’wi namuu’i na’ää óejay-ídí. Ná’i sendá yã’dãapí’in p’oewãhããdi óemáa, hedá báyéki pãayo aapídíbo’ ijíyénde’, hedi tewhá ee wínthaa, hewânbo t’owápho eejân nathaa, dâypeníkhã’kw’óe’ó iwe. 28-29 I’ yã’dãapí’ p’oewãhããdi i’ sen háyãnbo óekaygi’an i’amídí háa i’ yã’dãapí’ p’oewãhãã nada’ waagi, hedi tobáhãa t’owadi i’ sen wí pan waaginbá kadénaði óemanwhi’o hedá óekwák’ukhúwhi’o wânbo’, ihaydá’ iwihí’ts’ã’dí nama’p’ãnde’, hedá i’ yã’dãapí’ p’oewãhããdi oe ahkónupiye óeshavekando’. Jesus-di i’ yã’dãapí’ p’oewãhãã óejõn i’ senbí’wedi napee-ídí, hedi i’ sendi Jesus óemú’di iví

páadépiye idége?disóge hedi ituwínú, “Heháadan u?di ánpí wídí?ohpí Jesus, u Jôesi Tádá i? shánkí kw'áye na?ándiví ay unmuu?i? Naadi kay?indi wída?máa, wídít'ôephadekan-namípi.”³⁰ Jesus-di óetsika?yan, “Hân unkháwá?” Hedi natú, “Gá 'Báyékí' gân.” Gin natú gá báyékí yä?dâapí?in p'oewaahâadi óemáadân.³¹ In yä?dâapí?in p'oewaahâadi Jesus kay?indi óedaa?an oe péyégepiye wí?ovâysaanípi.³² Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyékí pehtsude dihúuji?. In yä?dâapí?in p'oewaahâadi Jesus kay?indi óedaa?an ovâymâánidí in pehtsudeví tú? eeje dívítôenidí, hediho ovâymági.³³ In yä?dâapí?in p'oewaahâa i? senbí?wedi dipeedi in pehtsudeví?ye dívítógi, hedi in báyékí pehtsude i? okú wáhkí oe áagépiye díví?äwáve, hedi i? p'oekwí? diwe diwândi dívíp'ot'ahánú.

³⁴ In pehtsude áyí?nin háa napóe?in dâymû?di dijân, hedi iwáy bú? hedá bú?dí já?wé-á i?gedi dâyt'ôeho?,³⁵ hediho in t'owa dimää dâymúunidí. Oe Jesus na?án diwe dipówa ihaydá i? sen iví?wedi in yä?dâapí?in p'oewaahâa ovâykehpiye?i Jesus-ví ân nú? na?ándi dâyshaa. Nää-á na?amuú hedá iví hangintandá imáa. Óemû? ihaydi dikhunwôeda?póe.³⁶ Hedi in t'owa háa napóe?in dâymû?indi in wé?gen dipówa?in ovâytu?an hádídí i? sen ônehkháa?annin.³⁷ Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa?indá dikhunwôeda?di Jesus óedaa?an inbí nangedi ijâatä-ídi. Hediho i? kophé iwe itógi p'o? p'ânäpiye nawáymú-ídi.³⁸ I? sen in yä?dâapí?in p'oewaahâa iví?wedi ônjâa?andi?di Jesus pín ta?gedi óedaa?an, “Naa u-ádí dípunmää.” Hewänbo Jesus-di óepunjôndi óetu?an,³⁹ “Uví?piye ópûn, t'áhkí háa Jôesi Tádádí ugí? wôn?annin ovây't'ôe?ámí.” Hediho namäädi to?wên t'áhkí ee bú? ovâytu?an háa Jesus-di igí? ôn?annin.

Jesus-di wí kwee ûn?ûnp'oepee?i? ônehkháa?an, hedá wí a'yú nachuu?i-á óewówápaa

⁴⁰ Jesus oe p'oekwí? p'ânädi nawáy?ää, hedi napówa ihaydi báyékí t'owa óet-síkha?máa?indi óesígikê?.⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwá?i na?ää, i-á in Hudíyoví méesate?aywi p'ó?dédi? namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége?disógedi pín ta?gedi Jesus óedaa?an iví tewhá ipiye namú-ídi.⁴² Iví wêe a'yú ûn?ándi? ûnchuwamää?ä. I? a'yú-á madi tä?di wíje (12) paayo?i namuu.

Jesus i? tádá-ádí namäädi in t'owa iví nú? dívít'á?t'á?bóedímáa.⁴³ Wí kwee wá? ûn-wóemän, i-á nap'óehaydi tä?di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí?ûnwóyí?dee?ipi, hedi to?wí wänbo wí?ûnkodipi ônehkháa?ámídi.⁴⁴ Ná?i kwee-á Jesus-ví tí?ûuphá?gedi na?äädi iví k'éwé?in to? k'áygédí ôntäge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí?dee.⁴⁵ Jesus natsikapóe, “To?dan naa dítäge?” Hewänbo t'áhkí ditú, “Naa-á joe.” Hedá Peter-dá óetu?an, “Háhkandi?, báyékí t'owa dijidi náa uví nú?piye dívíkhadímá?dí wóet'á?t'á?chänumáa.”⁴⁶ Hewänbo Jesus natú, “To?wídáho dítäge-áakun. Naa dínhanginná hekháa pín-nán naví?wedi dínpee?in.”⁴⁷ I? kwee náa ûnhanginná há?to ikaamá?ve-i?in, hediho nathathapóedí na?äädi Jesus-ví páadépiye idége?disóge, hedi in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadí Jesus óetäge?in hedá háa wesebo-á nahewówa?indá.⁴⁸ Jesus-di óetu?an, “Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo? ópûn.”

⁴⁹ Wa?di ihí?máa ihaydibo wí to?wí i? méesatewí p'ó?dédi?ví tewhá iwedi napówa hedi natú, “Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I? háhkandi? ánpí ó?an.”⁵⁰ Hewänbo Jesus ná?i nat'oedi Jairus óetu?an, “Wí?unkhunwôeda?ipi. Biwänpiwäyü-i-á nawôewa-i?in hediho nawôewa-í-áakun.”⁵¹ I tewhá ee dipówa ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádí jíyá-ádí Jesus-di ovâytsudemági, wíyá to?wí wänbo-á joe.⁵² I? ayúkáy nachuudi t'áhkídíbo dívísíhtuwínúndedá dívípíhkhúmáhpúude?, hewänbo Jesus-di ovâytu?an, “Wí?úvísíhtä-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókhawák'óe-á.”⁵³ Indi ônwänpip'áhkkaa, dínhanginnândi i? ayúkáy-á ho nachuu?in.⁵⁴ Hewänbo Jesus-di iví man ônyá?di kaygi óetu?an, “Óshaa ayúkáy.”⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, hedi wesebo ishaa, hedi Jesus-di ovâytu?an, “Wí háäwí binmää ik'o?ídi.”⁵⁶ I? tádá-á i? jíyá-á hânho ovânháa?an, hewänbo Jesus-di ovânkhâak'ú? to?wí wänbo wídânhangin?ánnamípi?in háa napóe?in.

9

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

¹ Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin iwé'ge'andi pinnán ovâymági hedá ovâyk'û' in yã'dâapí'in p'owëqahâ t'owaví'wedí ovâykhehpeeyé-ídí, hedá inbí hay-á ovâyjâa'amídá. ² Hedáhá' ovâypunjôn in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádáví'piye dívímäänídí, hedá ovâyhehkháa'amídí. ³ Ovâytu'an, "Häawí wänbo wíwínhúuwípí ímändi, wên uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhääwíkuu-ígí', háa wí koegi', háa wí chá', háa wây-á wéhpêe to wänbo wíwínhúuwípí. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígí'an deebo úwíwóyí'ní, wíyá wáypiye ímää píhay. ⁵ Hewänbo wáygé wíwovâysígí'anpí'we, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídíví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. ⁶ Hedího iví khäge'nin iwedi dímmädi í' bú'ây í'ge t'ähkí dívítsi'hon. Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhon, hedá in dihaymuu'indá hehkháa ovâypähon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedí nat'oe

⁷ Herod í' Galilee nangewi tsondi namuu'i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedí wí'ûnhanginnáhpí háa ná'i häawí í'gedí í'ánshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedí ditû'dân í-á John í' p'ó'p'oekandi namuu nawáywówápóe'i', ⁸ hedá wây-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wây-á ditû' wénä wí in Jôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John í' p'ó'p'oekandi óek'é'ts'âa-í'in. To-angú ná'i sen namuu, iví'gedí ná'i häawí ot'oe'o'i'?" Hedího ikhääde Jesus óemúuni'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'ôe'an háa díví'annin t'ähkí. Hedí oe Bethsaida bú'aypiye í-ádí ovâyho' wí'bo dikwonídí. ¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypiye namää'in, hedího t'ähkídíbo ûnwóemää. I'dá t'ähkí ovâyysígí'an, hedí ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâyysígíhóenídí í'gedí, hedá in to'wên dínhehkháatáy'indá hehkháa-á ovâymági.

¹² Nakinmän dihaydi iví tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ûn'äädi óetu'an, "Ná'in t'owa ovâypunjônbe í' bú'aypiye hedá nava hää tsowa nanän deejepiyá, wáygé dívíwho'k-w'ôení'in dâynnuwá-ídí hedá dâykoegi'hóenídá, gá nääwá ahkondá' nanândân." ¹³ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undânho bínhúujôení." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'âyda' hedá wíje pá'âyda'ba'âymaa. T'ähkí ná'in t'owagí' wígínkoegi'saapi, âykoegi'kumädiqamânho'." Gin ditú gá in senä'dá'dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay dijidân. ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ánán tägin (50's) dívíwé'ge'amí hedá hää nangá dívíkw'ôení." ¹⁵ Hedího iví khäge'nin háa ovâytu'an waagi díví'andi t'ähkí in t'owa dívíkw'ôení gin ovâytu'an. ¹⁶ Hedí Jesus í' p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówápiye íbéedí ikú'daa'andi í' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ¹⁷ T'ähkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, hedí in khäge'nin tã'di wíje (12) t'ún p'léedí í' naphade'i koegi' dâywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí'bo ijúuso'o'. Iví khäge'nin iwáy tsowa diji', hedí ovâytsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" ¹⁹ Indi óetu'an, "Wên ditû' John í' p'ó'p'oekandi-ân unmuu. Wây-á wëndá ditû' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáy wëndá ditû' wí Jôesi Tádáví hán'oe'i tukhe'bi nawáywówápóe'i-ân unmuu." ²⁰ Hedí ovâytsika'yan, "Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í'ände'?" Peter-di óetu'an, "Gá í' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, í-ân unmuu." ²¹ Hedí kay'indi ovâykhâak'û' wíyá to'wí wänbo wíðyhangin'annamípídí to'wí namuu'in, ²² hedá wá' ovâytu'an, "Naa t'owa t'ähkígí' o'aypyä'i ta'gendi báyéki dont'ôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin

hedá in owhá? p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá naa díjoegikhâmáa. Díkhe'khâmáa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owáywówápuwagi'o."

Háa t'owa dínkhây'ä? díví'ami'in Jesus óeyuhúuwí'in dida'di

²³ Hedáhá? t'ähkí in t'owa ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'äda'indá wídínkhây'ähpi háa diwänpida? waagi díví'ami'in, hewänbo häädi wänbo t'ähkí inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuhúuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoeni'in didin hedá in owhá? p'ó'dédá'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi' inbí wówátsi dívímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí hääwí t'ähkí náa oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo?, iví wówátsi ipede'andi tuhchänu iwän napówáda wé'innan wên híwó ná'i hääwídi óekhâmáa? ²⁶ Naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i sa'wó'di kohthay wóegé owáy'ä?. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi'-ádi in yä'dâa'in makówáwin t'öpa'aa'inbí'-ádi gínmuu. Hedi to'wên náa naa díwôeda'in hedá naví háhkan dînôeda'indá, owáy naa owáy'ä ihaydi naadi wá' in dovâywôeda'i. ²⁷ Ta'gendi wâytumáa, naa tsondi omuu'in bñpüwäkhâmáa, hedi ná'in napúuwí wa'di wáy wên náwe íji'in íhánpídibo?."

Jesus háa ünchaa waa ün'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'ähkí ná'i ovâytu'an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepiye i-ádi ovâyho' ijúusu'amídi. ²⁹ Hedi iwáygé ijúusu'o' ihaydi iví ts'ay háa ünchaa'in piháa ünkeepóe, hedi iví aa t'ähkí ts'ää ots'á'i? ünpoe. ³⁰⁻³¹ Tsíkhagipi wíje senä? kohthay jáadidi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-ádi dänhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o i'gedi, Jôesi Tádá i'ánshaamági waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendáda téegindi dijókhawäkw'ó, hewänbo dijósa'wo, hedi Jesus i? kohthay jáadidi dâymû?, in wíje senä? i-ádi dawinnindádi. ³³ In wíje senä? Jesus-ví'wedi dänjáakhâmáawän, hedi Peter-di óetu'an, "Háhkandi?, híwó namuu náwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây äykw'öeni, wêe ugí?, wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." Hewänbo i'ánshaa'anpídibo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádi ovây'óhkhunnan, hedi i? okhúwádi ovây'ánhógi di dikhunwôeda'póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân naví ay dñmuu, i-ân dóde'man. I? bñt'öeyaaní." ³⁶ I? tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji? iví khäge'nindádi. Ná'in napóe'in iví khäge'nin inbí pí'nábo dâymáa, hedi ihaydi to'wí wänbo wídây't'öe'anpí háa i? thaa dâymû'in, tí'úugédânho dâyhingin'annan.

Jesus-di wí yä'dâapi? p'oewahâa wí enúkáyví'wedi ònkhepiye

³⁷ Wíyá tháwán oe p'in kw'áyedi diwáywá? dihaydi báyéki t'owa Jesus ün'ayjaymäa, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi?, kaygindi wída'máa un'ää-ídi naví e'nú dñmúunídi. I?da? dñ'e'nú'án. ³⁹ Ginnân ná'i ünpoe'o: Wí yä'dâapi? p'oewahâadi óekéndedáhá? tsíkhagipi óetuhkwínkando?, hedi tú? t'ähká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedi óechänundedi óeteetsáwá'o? tú? t'ähkí. Há yä t'ähkí wänbo ná'i yä'dâapi? p'oewahâadi wí'óejoe'ohpi. ⁴⁰ Naadi uví khäge'nin kaygindi dovâydaa'an ná'i p'oewahâa óekhepeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipi." ⁴¹ Jesus natú, "Un náawin t'owa-á wäyupí'in ímuu hedá pí'wên p'öe i'ge ímân. Ti undádi häädi wänbo t'ähkí dáyyä'ami gáhân?" Hedáhá? i? tádá óetu'an, "Uví enúkáy náapiye mänmä?" ⁴² Wa? i? e'nú ná'ä? ihaydi i? yä'dâapi? p'oewahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i? p'oewahâa óet'e'yan hedi i? e'nú óehkhámáagi, hedi i? e'núví tádá óetu'an, "Náwe uví e'nú ú'án." ⁴³ To'wên t'ähkí ná'i Jôesi Tádávi' pinnán dâymû'di ovâyháa'andi ditú?, "T'ähkí Jesus ikanhondi-á wäyupíwó'di namuu."

* ^{9:23} Ná'in natunda?, dikhâymúuní dâyt'öepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'öephade waagibá.

Waʔdi kin dívíhíʔmáadí Jesus iví khägeʔnin ituʔan, ⁴⁴ “Náʔin wâytuḥkankhâmáaʔin híwó bítʔôeyan: Naa tʔowa tʔähkígíʔ oʔaypuyäʔiʔ omuuʔi wây-á tʔowaví mangepiye díkáani.” ⁴⁵ Iví khägeʔnin wídínhanginnáhpí háa náʔi tun natundaʔin. Inbíʔwedi waʔdi in tun nakaamuu, hedânho wídikaʔpówápi. Hewänbo diwôedaʔ óetsikaʔyâamídí iʔgedi.

To-an iʔ shánki hayʔi namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khägeʔnin dívítuḥkanmáa wénä wí in diwedi shánki hayʔi namuu iʔgedi. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa diʔánshaamuuʔin, hedího wí ay óekêʔdi iví hängedi óewínú, ⁴⁸ hedí ovâytuʔan, “Toʔwídí naa dídaʔdi náʔi ay óesígíkendedí, naa wáʔ dísigíkénde waabá iʔoʔ. Hedí toʔwí naa dísigíkêʔiʔdi iʔ toʔwí naa dísandí wáʔ óesígíkéndeʔ. Wí toʔwí un diwedi shánki híyâäʔiʔ ipipaʔi-á taʔgendi hayʔi namuu.”

Toʔwí Jesus-víʔpiye háa nachaapíʔ-á ivíʔnäpiye napoeʔo

⁴⁹ John-di Jesus óetuʔan, “Háhkandiʔ, toéwí sen âymûʔ yäʔdâapiʔin pʔoewaḥhâ tʔowavíʔwedi ovâykehpiyendedí uví kháwá natûʔdi, hewänbo âykhâʔamíʔin gidaʔ, naʔin diwediʔi wínamuupídí.” ⁵⁰ Hewänbo Jesus natú “Toʔwí giʔbi wívínkhâʔamípí. Toʔwí unbíʔpiye háa nachaapíʔ-á unbíʔnäpiyeʔiʔbá napoeʔo.”

Wên Samaria-ʔin tʔowaʔdi Jesus wíʔóesígíkêʔpi

⁵¹ Iʔ thaa tsowa napowaʔäʔ Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedí kaygindi iʔánshaamági oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. ⁵² Hedí wên senäʔ iví páadé ovâysan wáygé nachangíʔoʔin dâykḥâyʔamídí. Wí Samaria-wi búʔay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in tʔowa wídidaʔpí óesígíkáyjíʔin, gá oe Jerusalem-piye naʔahchândân. ⁵⁴ Wíje iví khägeʔnin James-ádí John-dádí damuuʔin háa óeʔan níʔgedí datʔoe, hedí óetuʔan, “Nanbí Sedó, ti undaʔ wí phaa ántuḥkannamí makówáʔdi nawaḥnídí tʔähkí náʔin tʔowa ovâyphaháanú-ídí?” ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbíʔpiye ibéedí ovântuʔan, “Haʔwâagi wídänhéeʔamípí.” ⁵⁶ Iwedi wíyá búʔaypiye dimää.

Nabâapuʔwan taʔgendi Jesus óeyuḥhûuwídí

⁵⁷ Pʔóégé dimän dihaydi wí sendí Jesus óetuʔan, “Wáy unmäe eejé wänboʔ, naa eejepiyebá u-ádí omú-í.” ⁵⁸ Jesus-di óetuʔan, “In déʔây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsídé-á dínyâhsaa, hewänbo naa tʔähkí tʔowagíʔ oʔaypuyäʔiʔ omuuʔi wáygé dáykaykhanwówáʔamígíʔ wídinnáhpí.” ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetuʔan, “Naa díyuumáʔí.” Hebo iʔ sendí óetuʔan, “U-ádí omääpídíbo díwáypunmäe naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhäʔkʔúuwídí.” ⁶⁰ Jesus-di óetuʔan, “In dichumuuʔin waagin dimuuʔindá inbí tʔowa dínchuuʔin ovâykhäʔkwʔôení. U-áho ópûn tʔowa ovâytuʔamídí Jôesi Tádávíʔpiye dívímääniʔin.” ⁶¹ Wíyá toʔwídí óetuʔan, “Nanbí Sedó, naa odaʔ u-ádí omú-íʔin. Hebo u-ádí omääpídíbo dípunmäe naví kʔaygiʔin dovâysengituʔamídí.” ⁶² Jesus-di óetuʔan, “Han biʔandáho wíʔunchäʔmuupí Jôesi Tádágíʔ bitʔôeʔamídí. Wí toʔwí iwhäädédi ihaydaʔ tʔúupiye ibéedeʔi waagiʔbá unmuu.”

10

Jesus-di tségintäʔdi wíje (72) senäʔ ovâysan iví tʔôe dívíʔamídí

¹ Náʔi naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wây-á tségintäʔdi wíje (72) senäʔdá ovâydeʔman, hedá wíʔjengin ovâysan iví páadé dimú-ídí, iʔ búʔây eejé hedá ówíngé eejá wáy namän deepiye tʔähkí. ² Iʔdi ovâytuʔan, “Báyékí tʔowa dijiʔ Jôesi Tádágíʔ ovâywéʔgeʔamídí, tʔowa dâyhäwéʔgeʔoʔ waabá, hebo tʔôeʔindá háyú wänbo wídí-jíhpí. In tʔowa-á Jôesi Tádávíʔin ûnmuu, hedího ivíʔpiyeʔ úvîjûusuʔamí wây-á tʔôeʔin ovâysaanídí hedânho báyékí náʔin tʔowa ônwéʔgeʔamídí. ³ Jahó bípûn, nää wên kʔúwáʔây ímuu waaginbá naadi wâysandeʔ in toʔwên khunjó waaginbá dimuuʔin dijiʔ iwepiye. ⁴ Wívínchäʔhûuwípí, wí múu bînhäwíkuu-ígíʔ wänbo-á joe, in íʔantomuuʔindáʔdibo ímú-í. Wíʔúvîhayjêeʔamípí häe pʔóégé tʔowa bînjayʔin thaa tʔähkí bînhéeʔamídí. ⁵ Hedí wáy

wí tewhá íts'ú' deewá, páadé in t'owa bînsengitú'âamídí ginnân ítúuní, 'Jôesi Táadáho wovâykhäge'namí hedânho náá tewhá íthaa'in ánsaaginpidíbo' íkwoní.' ⁶ Wí to'wí háa bîntú'an waa isígí'i na'ándáho', unbí sengitun i-ádí ûnjoekandee-í, hewânbo to'wí iwe na'ándí' hã'bi namuupídá, unbí hí' wí'ûnchã'púuwípí. ⁷ I' tewhá eebo úvíwóyí'ní hedá indáda úvíhúuyamí, gá wí t'ôe'i-á iví wá'âaho it'andân. Náawá hãäwá oe-á wíyá tewhá eeje wí'ímú-ípí wovây'áyîngi'amídí. ⁸ Hedí wí bú' iwe íts'ûndí wovâysígí'andi, hãäwí wovâysaa'i bînk'o'í. ⁹ In dihay'in i' bú' ee dikw'ó'nin bînehkháamâáni, hedí ovâytu'âamí, 'Nää-á Jôesi Táadádi wovâyutúmaa iví t'owa ímúunídí.' ¹⁰ Hebo wí bú' ee íts'ûndí wovâysígí'anpídá, ee bú'wí p'óegé i'ge ímú-í hedí ovâytu'âamí, ¹¹ I' na'jee unbí bú'wí nanbí anto eeje dîntsîndí wânbo ívípêedi-í wâykeeyamídí híwó wí'úví'ohpí'in ída'pídí Jôesi Táadávi t'owa ímúunídí.' ¹² Naadi wâyutúmaa, owáy i' thaa Jôesi Táadádi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâytu'an dihaydi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owavi'wedí."

Háa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dînpúuwí'in

¹³ Hedí Jesus ná'in wá' natú, "In t'owa i' bú'ay Chorazin gin dâytú'o' iwe'in t'ôephade dînpúuwí. In t'owa i' bú'ay Bethsaida gin dâytú'o' iwe'indá wá' t'ôephade dînpúuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jâa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívijâa'anpí. Ná'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádí Sidon-dádi gin dâytú'o' eeje hán'oe ovây'andáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívihayjê'amípiwân k'oe'i aa díví'aawé-ídí, hedá nûu ee-á dívíkw'ôeníwân, dâykeeyamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. ¹⁴ Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaidawindá shánká dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí'wedí owáy Jôesi Táadádi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'ôe'ó ihaydi. ¹⁵ Mađi in t'owa Capernaum bú'aywin di'ánde' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewânbo indá oe péyégepiyânho diwhavemân."

¹⁶ Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "To'wên wovây'tôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Hedí to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', hedí to'wêndí naa díjoegi'odá gindídi i' to'wí naa dísandi wá' óejoegi'o'."

In tségintã'dí wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ãã

¹⁷ Tí'úugédí in tségintã'dí wíje (72) senã' híhchangídi diwáy'ãã, hedí ditú, "Nanbí Sedó, in yã'dâapí'in p'oewãhããdi wânbo na'in dí'a'gin, uví khãwã wînkháyã'dí."

¹⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádi tsíkhagipí nake't'ândí, tsígówãnú nawândí waabá. ¹⁹ Bít'ôeyan, naadi wâyk'ú' yã'dâapí'in p'oe-wãhãã bînt'aanídí, wí páäyü háa wí ts'e'k'ãavi'dí úví'ãhsaa waagibá, hedá shánkí kay-á wây mági in kay i' Penísendi unbí hánbí' únmuu imáa'iví'wedí, hedího há'to hãäwídí wânbo wovâywã'amí. ²⁰ Hewânbo tobá in yã'dâapí'in p'oewãhããdi wovây'a'ginnandi íhíhchan wânbo', únkháy'ã' shánkí íhíhchãã-i'in unbí khãwã oe makówá únta'muudí."

²¹ Ihaydibá i' Yã'dâa'i P'oewãhããdi báyéki híhchan Jesus óemági, hedí Jesus natú, "Naví Táadá, u-á oe makówá-ádí hedá náá oepáa k'aydá shánkí untsonji'i' unmuu. Hedí ná'i hãäwí naví khäge'nin dâymú'i-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'in-bí'wedá nâakaayan hedânho wídây múunípídí, hedí ná'in namuudí naadi wíkwí'daa'o'. Naví Táadá, gin bí'amídí wóehíhchanmági." ²² Hedáhá' in t'owa ovâytu'an, "Naví Táadádi hãäwí t'ãhkí naví mange dînjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'ûnhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Táadáda'mân ûnhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'ûnta'gendihanginnáhpí to'wí naví Táadá dînmuu'in, naa iví ay omuu'i'da'mân dínhanginná. Hedá wáy wêndídáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho'."

²³ Hedí iví khäge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâytu'an indá' dit'oe-ídí, "Undá híhchan bînmá've-í ná'i hãäwí napóe'i bînmúndedi. ²⁴ Wâyutú'âamí, báyéki in hán'oe'in

tsonnindá in Jôesi Tádáví tukhe?mindá dida? dâymúuní?in i? hääwí nää bînmún-de?i?, hewänbo wíðâymû?pí, hedá i? hääwí un ít'oe'o?indá dida? dit'oe-i?in, hewänbo wíðit'oe-pí.”

I? híwó?di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá?o?in diwedí?i namuu?i Jesus-ví?we napówá óetay-í?nídí, hedí óetsika?yan, “Háhkandi?, hân dáy?amí in wówátsi nahánde-pí?in donkáyjídí?”

²⁶ Jesus-di óetsika?yan, “Hân natû? i? tsontun Moses ita?nandi?? Hää-an iwe nâatunnan?”

²⁷ I? sendi Jesus óetu?an, “Gá ginnân:

I? shánkí natsonji?i? unbí Jôesi únmuu?i? undá únkhây?ä? pín ta?gedí bînsígí-i?in, unbí pí?ná khó?jé-á, unbí hâa iwá, unbí kay t'áhkíðá, hedá unbí ánsheedá.”

Hedá wá? natú,

“Háa un wí?bo úvípísígí waagibá, wé?gen t'owa wá? bînsígíhúuwí.”

²⁸ Jesus-di óetu?an, “Híwó bihéé?an, hedího háa untú waa bí?âamí, hedânho wówátsi wóemääni.”

²⁹ Hewänbo in Hudíyoví háhkandi nada? ipikeeyamí?in híwó?di namuu waagibá, hedího Jesus óetsika?yan, “Wé?in t'owa dovâysígí-i?” ³⁰ Jesus-di ónthayyamídí ginnân óetu?an: “Wí sen oe Jerusalem bú? iwedi i? bú? Jericho iwepiye namän, hedí wên sänmindi óeyâ?di iví aa óep'áðí hedí hânho óemahpúudí chu?i waagibá óejoe?an. ³¹ Hedí ihaydibá wí Hudíyo owhá?-á ee p'óegá namän, hedí i? sen óemû? iwe nak'óedí, hedí p'ôe p'ánäpiye naphadedí iwedi namää. ³² Hây napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na?ää, i-á i? méesate hay?iwi khäge?di namuu, hewänbo i? wá? p'ôe p'ánäpiye naphadedí iwedi namää. ³³ Hedí wí sen oe Samaria nangewi namuu?i? oe p'óegé namän, hedí i? sen nak'óe iwe nú? napówá, hedí óemû?di iví?piye nasehkanápóe. ³⁴ Hedího ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsaá eeje olive ka?p'oe-áðí méena-áðí ón?ewedi aa?âydi ónwhi?an, hedáhá? iví búdu eedi óe?í'k'û?di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho?, hedí iwe óe?âyíngi?an. ³⁵ I? tháwándá wíje thaa t'ôe?i chá? iví chá? múu iwedi iwahógídi i? whohkwo tewháwi p'ó?dédí? ón?andi óetu?an, ‘Ná?i sen nâa?âyíngi?amí, hedí wíyá shánkí úchá?muudáho? owáy owáy?ää ihaydi wíwá?áa-í.’ ” ³⁶ Hedí Jesus-di i? háhkandi óetsika?yan, “Hân un?ân, wé?íðan in poje iwedi i? sen in sänmindi óeyâ?i? ta?gendi óeseegí?” ³⁷ I? háhkandi?di Jesus óetu?an, “Gá i? nasehkanápóe?i?ðân.” Jesus-di óetu?an, “Ja? ópûn, háa i?an waa ó?an.”

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na?á?ðâaji?

³⁸ Jesus-áðí iví khäge?nindáðí iwedi dimäädi wí bú?ay iwe dipówá, hedí wí kwee Martha gin nakháwá?i?di ovâysígí?andi iví tewhá eepiye ovâyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí?úu Mary gin nakháwá?i-á ún?ân, hedí i-á ee nange Jesus-ví ân nú? isóge iví háhkan ónt'óeyaanídí. ⁴⁰ Martha hânho najashapoe?o báyéki t'ôe únjidi ovâyhúujóenídí, hedího Jesus-ví?piye namäädi óetu?an, “Nanbí Sedó, ti áyíngi wíwóemähpi?an naví tí?úudi wí?bo díjoe?andi i? koegí? dókhây?amídí? Natú?an díkhäge?namí?in.” ⁴¹ Jesus-di óetu?an, “Sehkanä Martha, u-á hääwí t'áhkí i?gedí báyéki áyíngidi wóemáa, ⁴² hebo wí hääwída?mânho ta?gendi natáy, hedí Mary-áho i? ide?man. Hedí ná?i shánkí híwó?di namuu?i? ide?mandi-á iví?wedi há?to óekwee-í.”

11

Jesus-di iví khäge?nin jûusu i?gedí ovâyhá?o?

¹ Jesus-á wíyá wáhää ijûusu?o?, hedí ibowa ihaydá wêe iví khäge?di?di óetu?an, “Nanbí Sedó, na?in wá? díjûusuhá?an, John iví khäge?nin ijûusuhá?an waabá.” ² Jesus-di ovâytu?an, “Úvíjûusu?andá gin waagi ít'úní: Tádá, uví kháwá? wîn?a?ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na?in dítsonnámídí. ³ Thamuwaagi i? húugi? gíntáy?i dímmá. ⁴ Nanbí t'aywó?di dîn?owójé, in na?inbí?piye dívít'aywó?nannin ây?owójénde waagibá. Hedí wíginpúuwípi wáhpshade dítayí?nídí.”

⁵ Hedáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Heyâagú khunpinuđi wí k'emaví tewhá eepiye ímääđi bîntu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyé máá. ⁶ Wíyá k'ema nángé naphademändi náá naví' napówá, hebo naa háäbo wíđînsaapí dókoejôeníđi.' ⁷ Heyâagú i'đi oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpí dí'an, in phóđi-áho naphéhto'on heđi naví áyyä-áđi naa-áđi giwho'kw'ó, heđiho naa wíđînkodipí dáyshaa-íđi háäwí wímääníđi.' ⁸ Naadi wâytu'âamí, tobá háäwí wíwovâymäänípí wänbo unbí k'ema únwänpimuudibo?, ihayđá? bînda'máadáho? ishää-í, heđi háäwí úntáy'i wovâymääní. ⁹ Heđi hanbá namuu úvíjûusu'andi: Bînda'má've-í háäwí, heđiho bînhóení. Bîntuwámá've-í háäwí, heđiho bînshaa-í. Bînpópó'âamí, heđiho in phóđi-áho ungi' wovâyhoo-í. ¹⁰ To'wên ihayđá? dâйда'máa'indáho dâyhóení, to'wên ihayđá? dâytuwámáa'indáho dâyshaa-í, heđi to'wên ihayđá? dâypópó'o'indáho in phóđi ingi' ovâyhoo-í.

¹¹⁻¹² "Un táđá'in ímuu'in, unbí e'núđi wí paa wovâydaa'andi ik'o'íđi, ti wí páäyu bînmääní? Heđiháa wí wáa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'âa bînmääní? Joe, há'to? ¹³ Tobá híwóhpí'in ímuu wänbo undá únhanginná háđiđi híwó'di háäwí unbí áyyä bînmääní'in. Heđiho shánkí wänbo i' Táđá oe makówá na'ándi'đi in to'wên óedaa'annin i' Yä'dâa'i P'owäähâa ovâymääní."

Dítu Penísendiđi Jesus óekhäge'máa'in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpí'ví'wedí wí yä'dâapí' p'owäähâa ônkhepiye. I' yä'dâapí' p'owäähâa napee ihayđi i' sen únhi'kodi, heđi in t'owa ovâyháa'an. ¹⁵ Hewänbo wáy wëndáho dítu, "I' Penísendi Beelzebul gin nakháwá'i?, i' yä'dâapí'in p'owäähâa'ávi p'ó'đéđi' dínmuu'i'đân Jesus óekhäge'do ná'in yä'dâapí'in p'owäähâa t'owaví'wedí ovâykhepeeyé-íđi." ¹⁶ Hedá wây-á wëndá dida' Jesus óetayi'ní'in, heđiho óedaa'an wên pínán taa makówáđi ovâykeeyamíđi, heđânho dínhanginnáanıđi háa Jôesi Táđáđi óesandi' namuu'in háa joe. ¹⁷ Hewänbo háa díví'ánshaamáa'in Jesus-á únhanginná, heđiho ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodáho? inbí nangeho dâyp-ihá'đânna. Heđi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyándeđáho?, i' k'aygá há'to nakâypúuwí. ¹⁸ Heđi hanbá Penísendi wí'bo ipiyándeđáho há'to háäđi wänbo natsonyêení. Undi dítu'an Penísendiđânho naa díkhäge'máa, heđânho in yä'dâapí'in p'owäähâa t'owaví'wedí dovâykhepiyende?. ¹⁹ Hewänbo handiđi dovâykhepiyendeđáho?, háđiđan unbí t'owa'indi ovâykhepiyende?? Unbí t'owaho dítu'uni in ta'gen wí'úvíhée'opí'in. ²⁰ Hewänbo Jôesi Táđávi pínándânho in yä'dâapí'in p'owäähâa dovâykhepiyende?, heđi ná'indiho únhanginná Jôesi Táđáđi naa dítsondisóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'áhkí iví k'uuphé háäwíđi iví tewhá i'áyingi'odi, t'áhkí i' háäwí iví únmuu'i' híwó únkw'ó. ²² Hewänbo wí to'wí iví shánkí kay'i namuu'i' na'äđá i' sendáđi iyâa-íđi, i' sen óet'aaní, heđi tobá i' sen kwák'u hán aa nato'on wänbo?, heđá na'ánde' ná'i kwák'u aadi óekhäge'nami'in, ná'i wêe sen shánkí kay'i namuu'i'đi i' senbí háäwí ónhóení, heđi iví k'ema'indáđi dívíweejé-í. ²³ To'wí naví'näpiye namuupí'-á naví'piye háa nachâa, heđi to'wí in t'owa naví'piye ovâymáyä'pí'-áho? ovâykhepiyende waagibá i'o'?

²⁴ "Wí yä'dâapí' p'owäähâa wí t'owaví'wedí napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ituwámáa, heđi ishääpíđáho wí'bo natú?, 'Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-í, i' to'wí'piye naví tewhá waagi'bá dínmu'đe'i?.' ²⁵ Heđi nawáymää ihayđá ná'i to'wí'ba óeshaade?, wí tewhá na'aanándá napi'đindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá? wíyá napeedi tsé ihay wây-á yä'dâapí'in p'owäähâa iví shánkí yä'dâapí'in dimuu'in ovâymá?, heđi ná'i to'wí'piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-íđi, heđiho ná'i to'wí-á shánkí p'ándíki'-á napoe'o páadéđi namuu'iví'wedí."

Háa ta'gendi gihhchanpúuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, “I’ kwee wóe’ayyandi’ hedá wóetsää’andi-á híhchan imáa.” ²⁸ Jesus natú, “Hebo shánkí dihíhchan in to’wên Jôesi Tádáví hí’ dâyt’ôeyande’in hedá dâyt’a’gindo’indá.”

In t'owa dida’ Jesus wí pinnán t’ôe i’ámí’in

²⁹ In t'owa Jesus-ví’we shánkí diwé’gepoe’o, hedí ovâytu’an, “Un nääwin t'owa-á yä’dâapí unbí wówátsi bînthon. Ihaydá’ wí pinnán taa bînmúunídí Ída’poe’o, hewänbo wêeda’ pinnán bînmúuní, i-á Jonah ikeeyandi’ waagi’bá namúuní. ³⁰ Haa Jonah ûnpóe’in namuudi in t'owa Ninevah bú’win dínhanginná ta’gendi Jôesi Tádádí óesannin, hedí hanbá nää naa t'owa t’ähkígí’ o’aypuyä’i háa dînpúuwí’in namuudi in nääwin t'owa dínhanginnáani ta’gendi Jôesi Tádádí dísannin. ³¹ Hedânho owáy i’ thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví’annin ovâykeekw’óe’ó ihaydi, i’ kwee oe Sheba nange p’ó’dédí’ namú’de’i’ i’áhtuyedi un nääwin t'owaví wâyupí wovâykeeyamí. Hân’oe i-á kayi’ wâhâäwi nangedá na’ää háyú Solomon ûnhanginná’dí’ ônt’ôeyaanídí, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay’i omuu wänbo hedá náwe undádí oji wänbo’, undi naa wíðint’ôeyandepí. ³² Hedá wá’ owáy i’ thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví’annin ovâykeekw’óe’ó ihaydi, in t'owa i’ bú’ Ninevah-win díví’áhtuyedi un nääwin t'owaví wâyupí wovâykeeyamí. Hân’oe Jonah-di Jôesi Tádáví tun ovâyt’ôe’odi há’in Ninevah-win t'owa dit’oedi indá inbí t’aywó’di dâyjoe’an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay’i omuu wänbo hedá náwe undádí oji wänbo’, unbí t’aywó’di wíwínjoe’ohpí.”

Jesus-di ovâytu’an iví hí’ ônjoe’gí’odáho’, wên ko wên t’ún pho’ dâykée’í waagibá díví’o’

³³ “To’wí wänbo wên phakó iko’andi pho iwe wí’ikaakée’ípi, háa wên t’ún napekíchá’nin pho’ wí’ikée’ípi, hewänbo wên phakóki eedân ikée’í hedânho to’wên dit-s’úya’nin i’ ko dâymúunídí. ³⁴ T’owaví tsée-á wên phakó ingí’ namuu, hedí híwó’nin tsée dínmuudáho in tséedá t’ähkí ovâyko’. Hewänbo híwóhpí’in tsée dínmuudáho’ t’ähkí ovâyphahkhunjo’ waagi’bá dínpo’e’o. ³⁵ Hedânho úví’áyîngí’ámí unbí tséedí in ko óetsudemääni’in, khun ni’ge wí’íyêenípídí. ³⁶ Wí to’wí ta’gendi ûnkonândá hedá wáygé wänbo wí’ûnphahkhunáhpídá, t’ähkího ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá.”

Jesus-di in Pharisees-ádí in Hudíyoví khuu dâyhá’o’indádí ovâytu’an t’ôephade dín-púuwí’in

³⁷ Jesus ihí’bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu’an, hedího i’ Pharisee-ví tewhá eepiye dats’ûndi Jesus ihúúsóge. ³⁸ I’ Pharisee óeháa’an Jesus óemû’di ihúúsógedi wa’di iman’owíðipídíbo’ in Hudíyoví khuu waagibá. ³⁹ Hedího Nanbí Sedó Jesus-di óetu’an, “Naa dînt’ôeyan, un Pharisees-á t’owa waaginbá ímuu inbí húugí’ k’édé-á sã’wé woegi’-á já’wédída’ dâyt’owíðinde’in. Undá ída’ híwó íkeet’ôení’in, hewänbo unbí pí’ná khó’jé nakeet’óepí iwá há’t’aa’indá’ hedá yä’dâapí’indá’ ímuu. ⁴⁰ Un ánshaapí’in, Jôesi Tádá-á háäwí nakeet’óe’i’ ipaa. Ti i’bá háäwí nakeet’óepí’ wá’ wí’ipaapi’an? ⁴¹ Únkhây’ä’ háäwí unbí sã’wé únsaa’i’ in sehkanáwó diwówáji’in bînmääni’in, handíðibo yä’dâa’in wówátsi bînhúuwí.

⁴² “T’ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i’ su’ts’ígí’-á tsímáháa-á hedá wé’ge’i háäwí ha’wâagi’i’ bînpaye iwedi tä taa únkw’ôndi Jôesi Tádá wêe bînmä’, hewänbo t'owa-áho ta’ge wíwín’ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwínsígípi. Háäwí bînt’andedi ta’gendi únkhây’ä’ tä taa únkw’ôn diwedi Jôesi Tádá wêe bînmääni’in, hewänbo wí’ún’ôede-ípi ná’i wé’ge’i híwó’di háäwí wá’ úví’âamídí. ⁴³ T’ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i’ méesate páadépiye úvíkw’ôení’in wovâyhi’an, hedá oe búu pingé wovâyhi’an t’owa’di a’gindi wovâysengitu’âamí’in. ⁴⁴ T’ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä’kw’ódi

eeje nataamuupí? waaginbá ímuudân, t'owa díví'ahsahondi wídínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

⁴⁵ Wí Hudíyoví kuu ovâyhá'o'i'í'ótu'an, "Háhkandi?, in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihé'e'odi na'inbí'gedi wá' jänákí bihé'e'o'." ⁴⁶ Jesus natú, "T'ôephade un Hudíyoví kuu bîn'há'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kây'i háäwí díví'amí'in bîntu'o', hewânbo undá háy wânbo wíwínkhäge'dopí dây'amídí. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bînkodi'odân, inbá unbí hehâäwin thehtáy pahpá'indi ovâyhánú. Hewânbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé kâ'ää'in díví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú wânbo undá inbí penípho bînwänpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyékí hangintan imáadí ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'ôekhuwa'indá in t'owaví'piye donsaaní, hedí in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây'amí, wáy wëndá ovâyhâanú-í.' ⁵⁰ Hedího un t'owa nääwin wovâychänukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhí'jen dihaydibo' ovâyhánúdí. ⁵¹ I' páadé óhay'i-á Abel namuu, hedí i' t'í'úugé óhay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antâa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudi óhay. Naadi wâytu'âamí, undáho in t'ähkí ovâyhánúdí ta'gendi wovâyutuhchänukhâymaa. ⁵² Un Hudíyoví kuu bîn'há'o'in t'ôephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bînkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídiháhpúuwípídí. Undáho wí'iháhpóepí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwínmähpí diháhpúuwídí."

⁵³ Jesus ná'i Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedí i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhäädé' t'ämäge i'gedi óetsika'yamídí. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhêe-ídí ônk'úya' waabá muu'in bînkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídiháhpúuwípídí. Undáho wí'iháhpóepí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwí'andi ditsíkha wên háawên híwóhpí'in natuhpee-ídí.

12

Jesus iví khäge'nin itu'an díví'âyîngi'amí'in

¹⁻² Ihaydi báyékí maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji, hedí hânho dibá'yendi dívídachänu'o'. Jesus-dí in t'owa ovâyhée'an, hebo iví khäge'nin páadé itu'an, "Úví'âyîngi'amí hä'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípídí, indá paa dívíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpí' díví'o'i-áho dínsôe-í oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasô' waagibá. Hedí hanbá t'ähkí nää nakumuk'óe wânbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähkí nää nakaak'óe wânbo óepeeyé-í napu'wäänidí. ³ Hedího wên háawên phakhun dee ítu'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wíví oje phóge bînsanhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéenú-í, t'ähkí dit'oe-ídí."

Jôesi Tádádá'mân âykhunwôeda'í

⁴ "Naví k'ema'in, wâytu'âamí, wíwínkhunwôeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyhâanú-ídí dínkodi wânbo shánkí wovây'amídí wídínkodípi. ⁵ Naadi wâythayyamí to'wí namuu'in i' bînkhunwôeda'í'i': Jôesi Tádá-ânho bînkhunwôeda'í. I-á ûnkodi wovâyhâanú-ídí hedá wá' ûnk'óe péyégepiye wovâysaanídí. ⁶ P'ánú ts'í' tsídé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áadepí'an. Hewânbo tobá wâphade dichä'muupí wânbo Jôesi Tádádá wêe wânbo in diwedi wí'óe'ódéndepí. ⁷ Hewânbo undá Jôesi Tádágí' báyékí tsídéví shánkí íchä'muu. I-á ûnhanginná háyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wânbo', hedího wí'íkhunwôeda'ípi."

Jesus-ví'piye ívíwâyundédáho gínkhây'ä' han gitúuní'in

⁸ "Naadi wâytu'âamí, to'wên in t'owaví páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dînmuu'in. ⁹ Hewânbo to'wên in t'owaví páadépiyebo ditú'in

* 11:44 In Hudíyo wí penípho iwe díví'ahsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'úuní'in páadé dívíkhây'anpídíbo inbí kuu dînmuu waa.

naví'in wídimuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídnmuupí'in. ¹⁰ Nakodi t'ähkí t'owa dín'owó'jaynídí hääwí híwóhpi dívíhée'annin naví'gedi, naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' omuu'i', hewänbo to'wên jänäki i' Yä'däa'i P'owäähâvî'gedi dívíhée'annindáho há'to dín'owó'jayní.

¹¹ “Owáy in méesate eeje'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovây'tunjó'namídí wovâyho' ihaydi, wí'í'áyîngi-ípi háa ítúuní'in úví'aywoenídí, háa úvíhée'ámí'in wíwovây'áyîngimäänípi, ¹² gá ihaydáho i' Yä'däa'i P'owäähâvî'gedi i' hí' wovây'määnídan hedänho híwó úvíhée'ámídí” gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapí' namuu'iví'gedi ovâytu'an

¹³ Wí sen in t'owaví jáa naji'i'di Jesus óetu'an, “Háhkandi', naví pá'dây dîntu'an i' hääwí nanbí tádádí na'in dînjo'e'andi naa-ádí iweejé-í.” ¹⁴ Hebo Jesus-di i' sen óetu'an, “To'wídí wänbo naa wídnk'ú'pí otúunídí háa unbí hääwí dänweejé-í'in.” ¹⁵ Hedáhá' Jesus-di t'ähkí in t'owa ovâytu'an, “Häädí wänbo t'ähkí úví'áyîngi'ámí hedänho há't'aa'inda' wí'imúunípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapi báyéki hääwí únwänpikw'ôndibo'.”

¹⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an, “Wí kodit'owa sen únnavakw'ó, hedí báyéki únpayedee. ¹⁷ Hediho ginnân na'ân: “Wähhä naví hääwí dînpaa'i donkw'ôení wídnnáhpí. Hân hân dá'y'ámí? ¹⁸ Ma' ginnân dá'y'ámí: Naví denkw'o'i tewhá donts'ávedí wíyá shánki he'endi donkw'ôení, hediho ee naví táhtándá naví wé'ge'i hääwí-á dondenkw'ôení. ¹⁹ Hedáhá' gindá opitúuní: ‘Nää-áho báyéki híwó'di hääwí híwó hay paayogí' dîndenkw'óho', nää-áho wíyá wídayt'ôe'ámípi. Húukandá suwä-áda dá'y'ámí, hedá naví wówátsi-á híhchandi donhúuwí.’ ²⁰ Hewänbo Jôesi Tádádí i' sen óetu'an, ‘U' ánsaapí', nää khunbo uví wówátsi wínkekhâymaa. Ihaydáho to-an há'i hääwí ugí' mändenk'ódi'i' ikhonkhâymaa?’ ” ²¹ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “Ha'wäagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki hääwí dâydenkw'óe'ó'in hewänbo Jôesi Tádá-á natú' ta'gendi kodit'owa wídimuupí'in.”

Jesus-di ovâytu'an hääwí i'gedi wídi'áyîngi-ípi

²² Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, “Hedänkun wâytumáa, wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi i' koegi' úntáydi íwówayêenídí, háa i' aa úntáydi unbí tú'gí'. ²³ Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegi'da'bí'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bí shánki únchä'muu. ²⁴ In odoví'gedi úví'ánshaa'ámí. Indá wídayko'jikopí, hedá wídayhäawé'ge'opí, hedá wähhä dâyhäawidenkw'ôení'i wänbo wídnnáhpí, hewänbo Jôesi Tádáho ovâyhúujómá'. Hedi undá shánki íchä'muu ná'in tsidévi'wedi. ²⁵ Wená wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wêe thaa wänbo bîntää-í íwänpi'áyîngidibo'. ²⁶ Hääwí híyää'i ha'wäagi'i wänbo há'to úví'ámí, hediho háadan wíyá hääwí i'gedi úví'áyîngimä'? ²⁷ Úví'ánshaa'ámí há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídvít'ôe'opí wídaypa'p'ándepí wänbo', Jôesi Tádá sa'wó'di aa waagi ovâymaa'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. ²⁸ Jôesi Táa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yávigí' ônpaa, tobá ná'i phé'yávi-á wêe thaada' nasaa wänbo hedá wíyá tháwándáho t'owa dâypa'kw'ôení dâyhäähá'ámídí, hediho un wá' shánki híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä' ná'in úvíwäyü-í'in, hewänbo híyääda' wâyü bînmáa'in ímuu. ²⁹ Ihayda' wí'ítú'be-ípi, ‘Hää-angú äyk'o'í, hää-angú äysuüwä-í? Wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi i'gedi. ³⁰ T'ähkí t'owa Jôesi Tádá óetaapí'indá hânho dívíwänpikhäade ná'i hääwí dâyhóení, hebo unbí Tádá oe makówa na'ándi-á ho únhanginná undá úntáy'in. ³¹ Undá shánkidí únkhây'ä' Jôesi Tádáví tsonkhuu i'piye úvíkhä-í'in, hedi gin úví'andáho ná'i hääwí úntáy'i bînhóení.

³² “Wí'ikhunwôeda'ípi tobá híyäädi wên k'úwá waa íji wänbo'. Unbí Tádá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhúuwídí. ³³ Hääwí únkw'ó'di' bînkü'ch'âaní,

hedí i' chá'dá in sehkanäwó diwówáji'indá bînmmâáni. Gindidáho wí chá'múu há'to únwhéepúuwí'i' waagibá bînmmá've-í, hedânho i' hääwí únchá'muu'i-á oe makówa úndenkwodee-í. Iwá hääwí unbí' únmuu'i há'to únhááni, háa wên sänmin wänbo há'to dâytäägé-í, háa wên khä'nin wänbo há'to dâyhä'ní. ³⁴ Wähää unbí hääwí únchá'muu'i' únkwl'ôn diwebá unbí pí'ná khó'jé ida'í ikwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itü'an dikhâymuúni'in

³⁵⁻³⁶ "Wên t'ôe'in waabá únkây'ä' ímuúni'in, inbí p'ó'dédí' wên khóhtsaá shánki'eedi iwedí iweemá'ídí dâysíkha'máa'in. Indá dívít'ôe'amígí' di'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phódi ipópó'andi wese igí' dâyhuu-í. ³⁷ Ná'in t'ôe'in inbí p'ó'dédí' dínpówa ihaydi áyîngidi dikw'ó'nin ovâyshaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, i-á ipí'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídí, hedí ovâytu'âamí dívíkw'ôení dívíhúuyamídí, hedí hääwí ovâyssa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánki häädanho nanân wänbo na'ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho híhchan dâymá've-í. ³⁹ Ná'in ta'gendi únhanginnáani: Wí to'wí ûntewhák'ôe'i häädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'in ûnhanginnândáho', há'to óemâáni in phódi ithâani'in háa wháphódi ihâave-í'in nats'úunídí. ⁴⁰ Hedí un wá' íkhâymuúni, gá naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wá' häädi nanân wänbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapí ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'indá'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'âhki in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?" ⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'ôe'i hääwí nawó'ná'di' híwó i'o'i hedá híwó'di hangintan imáa'i-á waaginbá únkây'ä' ímuúni'in. Gi'bi t'ôe'i-ânho iví p'ó'dédí'di óesôege-í i' tewhá ee in wé'gen t'ôe'inbí tsondi dínmuúni'dí, hedí inbí koegí' hääwí ovâymmâdân, dítsíkha'máaäänídí häädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'ôe'i imá've-í iví p'ó'dédí'di gin i'odi óeshaadi iví iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'âamí, i' tewhá p'ó'dédí'di gi'bi t'ôe'i óesôege-í t'âhki iví hääwí òn'âyînmá've-ídí. ⁴⁵ Hebo i' t'ôe'i híwó i'amíví'wedi wí'bo natúdáho', 'Naví tsondi-á nahayjêepóe na'ää-ídí,' hedího in wé'gen t'ôe'in kwiyä'dá senä'dá ovâymah-púovâymmâdân, dítsíkha'máauchânumáadá, hedí i-á húukangí'-á súwägí'-ádídá'ba-á namuudá, hedá naháapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' iví p'ó'dédí' ûnwáy'ää-í óetsíkha'máapídí, häädi i' t'ôe'i' ûnhanginnáhpí ihaydi, hedí i' p'ó'dédí'-á natsonpúuwí i' t'ôe'i hânho óetuhcháänú-í'in, hedá óesaani in wé'gen t'owa t'ôeyanpí'indá' dimuu'in dikw'ôn diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ôe'i-á háa iví p'ó'dédí' ûnda' waa ûnhanginnân wänbo hääbo wí'ianpídí, i-áho báyéki whädidi óetuhcháänú-í. ⁴⁸ Hewänbo wí t'ôe'i híwóhpí i'andi gindidi únkây'ä' whädidi ótuhcháänú-í'in, hewänbo háa iví p'ó'dédí' ûnda'in ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídí, i-áho wâhphade wí'óetuhcháänú-í'pí. To'wên t'âhki báyéki ovâymmági'indáho báyéki'ba dínkhây'ä' dâywáymâáni'in, hedí to'wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi'indáho báyéki'ba dínkhây'ä' iwedí díví'amí'in."

Jesus natú i' namuudi t'owa dívíwíjekhâymaa

⁴⁹ "Naa náa oepáa k'aydipiye o'ää wí phaa waabá namuu'i dómá'ídí, hedí hânho oda' ho nakoje'ní'in. ⁵⁰ Naa dínkhây'ä' dont'ôephaadé-í'in, hedí naví pí'ná khó'jé hânho ochanpúuwí gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í'ände'? Ti t'owa dívíwóeni naa náa oepáa k'aydipiye o'äädibo'? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Náa iwedáho gin waagi namúuni: Mađi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedí diwíjedeedi wêege'in dipúuwí, wíjediho wé'ge, pojedá wé'gá, hedí in wíjediho in pojeví'piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví'piyá. ⁵³ I' tádá-áho iví e'núví'piye háa nachaa-í hedí i' e'nú-áho iví tádáví'piyá. I' jýyá-áho iví a'yúví'piye háa nachaa-í, hedí i' a'yú-á iví jýyáví'piyá. I' jahkwíjo iví sâa'iví'piye háa nachaa-í, hedí i' sâa'i-á iví jahkwíjoví'piyá."

Jesus-di ovâytu'an híwó'di hangintan dâymá've-í t'âhki hääwí i'gedi

⁵⁴ Hedáhá? in báyéki t'owa iwe dikw'ó?nin ovâytu?an, “Wí okhúwá oe tsânpiyedi na?ädi bînmû?di, wese ítû? ikwahkhâymaa?in, hedi híwó ítû? gá han napúuwídân. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha?gedi wovâywaanámá?di, ítû? hânho itsáwâkhâymaa?in, hedi híwó ítû?, gá han napúuwídân. ⁵⁶ Undá paa dívíjánúmáa?in waaginbá ímuu. Náa oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i? okhúwá-á waa-á nakeet'óe waa bînmúndedi únhanginná háa nanáani?in, hedi háadan handi wí?únkeepoe?opí háa natunda?in i? wé?ge?i háäwí náa ná?i thaa eeje Jôesi Tádá i?o?i?”

Jôesi-ádi híwó?gí ó?an wa?di úkodiibo?

⁵⁷ “Hedi háadan unbo wí?úvípi?ánshaa?ohpí únhanginnánídí wé?i wí háäwí híwó?di namuu?in úví?ámídí? ⁵⁸ Heyâagú wí to?wídí háawên wovâychânundedi hedá wovâyturn-jó?diwehondá, wa? ímândibo? i-ádi úvíkodi?ámí hedânho i?di wovâyma?p'âädi-ídí hedá i? tsondiví páadépiye wíwovâyhúuwípi. Eepiye wovâyho?dáho mađi i? tsondidáho i? pan áyí?diví mangá wovâyjoe?ámí hedá i?dáho wovâypanhúuwí. ⁵⁹ Wâytu?âámí, gin únpóedáho há?to wovâyma?p'âädi-í háyú íphaamuu t'âhkí úvíwá?âa píhay” gin Jesus-di ovâytu?an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu?an inbí t'aywó?di dâyjoe?anpídá dichuu-í

¹ Ihayháäbá wên t'owa iwe diji?indá Jesus-á óetu?an háa wên Galilee nangewin dínpoé?in. Ditú i? méesate hay?i ee Pilate-di ná?in Galilee-?in ovâyhánú wa? dâj?animâahanúndedibo Jôesi Tádá óemâánídí. ² Jesus-di ovâytsika?yan, “Hedi hân í?ánde?? Ti há?in Galilee-?in ha?wâa dínpoedíbo shánki t'aywóhkannin dimuu in wé?gen Galileewinbí?wedi? ³ Joe, há?to?. Wâytumáa, undá wá? unbí t'aywó?di bînjoe?anpídá íchuu-í. ⁴ Hedi in tá?di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú?in i? tewhá tu?wândi dínkanuđi, hândá inbí?gedi í?ánde?? Ti indá shánki híwóhpí díví?o?indá dimuuwân in wé?gen t'owa oe Jerusalem bú? dithaa?inbí?wedi? ⁵ Joe, há?to?. Wâytumáa, undá wá? unbí t'aywó?di bînjoe?anpídá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i?gedi ovâyhée?an háäwí ovâyhá?ámídí

⁶ Hedáhá? ná?in háhkangí?in ó?gedí ovâytu?an: “Wên fig tay wí senbí nava iwe ûnchá, hedi i? sen namää ihäap'aynuuwá-ídí, hebo háäbo wí?ishaapí. ⁷ Hediho iví nava t'ôe?i itu?an, ‘Ót'ôeyan, náa-ádiho poje paayoho o?äa donhäap'aynuuwá-ídí ná?in tay iwe, hewänbo wa?di háäbo wídonshaapí. Náts'a?, nawänpidachá.’ ⁸ Hebo i? nava t'ôe?i?di óetu?an, ‘Naví tsondi?, wíyá wêe paayowän náasôemâáni, hedi ee napúuji? i?ge dónahpaa-í hedá dósá?kw'ôení. ⁹ Hediho náa wíyá paayo nahäap'aypóedáho?, híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í.’ ”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ônhhekháa?an

¹⁰ Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate?ay ee ovâyhá?o?. ¹¹ Wí kwee wí yá?dâapí? p'oewaahâadi óemáa?i? iwe naji?, hedi tá?di kháve (18) paayo óehay?an, hedi nadapháygípóedí wínata?gepoe?opí. ¹² Jesus-di i? kwee óemû?di óetu?an, “Kó?ôe, ná?i hay wóemáa?i wînjâa?ámí.” ¹³ Hedi i? kwee óetägedi wesebo nata?gepóe, hedi i?di Jôesi Tádá-á kw'áayébo? óemáa.

¹⁴ Hewänbo i? Hudíyoví méesate?ay p'ó?dédí? nat'ayji?, kaykhanwówá thaa Jesus-di i? kwee óehhekháamägídi, hediho in t'owa ovâytu?an, “Sí t'ôe thaa naná jâadi waa, hedi iwedi wé?i wí thaa wänbo í?ä-í wovâyhekháamâánídí, i? kaykhanwówá thaa-á joe.” ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu?an, “Un paa waaginbá úvíjánúmáa?in ímuu?in, ti kaykhanwówá thaa nanân wänbo to?wídí wänbo un diwedi unbí wáasí háa búdu wíwînwhisuudepi?an hedânho phékháa iwedi napee-í bînp'oemâánídí? ¹⁶ Hedi náwe ná?i kwee Abraham-bí áy iwedi?i?bá namuu?i naji?, i-á i? Penísendi Satan-di tá?di kháve

(18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema?p'âädi-ídi kaykhanwówa thaa nanân wänbo?" 17 Hediho t'ähki in óetunsúumáa'in diwôeda?póe, hedá t'ähki in wé?gen t'owa-á dihíhchanpóe, t'ähki häáwí he?endi híwó i?andi.

Jesus-di ovâyhée'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedi ovâyhá'amídi

18 Jesus-di wíyá ovâyhée?andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnánídi háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Háfidan wâythayyamí hää waagi namuu'in? Gá ginnân: 19 Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen ikê'di iví nava iwe ikoe'i waagi'ba namuu. Natsijópúpóedí nasôedá wên tay napaa, hedí in tsídé dívíshunwáve i' wa'jáy khóe eeje dâyyáhpá'ídi."

20 Hedá wíyá ovâytu'an, "Hân wâytu'amí wâythayyamídi hää waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? 21 Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándádi iwóndi? waagi'ba namuu, hedí nasôedi hanwaapídi'bo? i' oewáa t'ähki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

22 Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedí i' bú'ây eeje ówînge eejá namändi t'owa ovâyháhkanhon. 23 Hedí wí to'wídi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owada? ovây'aywoeni?" 24 Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'inda? namuu, hediho hânho úvíkhää-í iwe íts'úunídi. Wâytu'amí, báyéki un ítsüdeda'í, hebo há'to únkoedi-í. 25 Jôesi Tádá i' iwe'i? p'ó'dédi? namuu'i-áho in phódi it'eedi-í, hedí un ho íts'úhpí'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedí bín-pópó'odi ítúuní, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dínhuu hedânho gits'úunídi.' Hewänbo i-á natúuní, 'To'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí.' 26 Hedí undi bîntu'amí, 'U-ádi ívíhúuyan, hedí nanbí bú' iwe u'di díhá'an.' 27 Hewänbo i-á natúuní, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí. Un yä'dâapí tsiyekannin ímuu'in, naví'wedí bíjâatää.' 28 Hedí Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'ähki in Jôesi Tádávi tukhe'mindá oe makówá bînpuwákhâymaa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho í'taydi úvíshtääkhâymaadáhá? úvíwä'ts'eekhâymaa. 29 Iwe t'owa-áho p'inpha'gedá tsân-pha'gedá aakonpha'gedá thanpha'gedá diwé'gepóewí, hedí dínshánki'eedinân waabá dínpuuwí. 30 Hedí ihaydi wên to'wên nää tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédi'in dipúuwí, hedí wên to'wên p'ó'dédi'in dimuu gin di'ánde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-?indá óejoegi'an

31 Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na'án diwá dipówádi óetu'an, "Shánki híwó náwedí unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédi? namuu'i wóeháyji'in nada'dân." 32 Jesus-di ovây-tu'an, "Ja' bintu'an hä'i p'óséwhâa, wí háyú thaawän t'owa dovâyhehkháamá've-í, in yä'dâapí'in p'oewáahâa-á dovâykehpiye?be-í, hedí ihaydânho naa naví t'ôe donboewá-í. 33 Hewänbo nää ná'i thaa eeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omän. Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä? oe Jerusalem diwedá'mânho únpuuwí'in.

34 "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádávi tukhe'min bîndahánúnde?, hedá in t'ôepa'aa'in Jôesi Tádávi unbí'piye wovâysannindá bînk'usâyunde?. Háýánnanho oda? wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewänbo undi wídmáhpí. 35 Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'amí, há'to wíyá undi dímuuní owáy i' thaa napówá píhay naví'gedí ítú ihaydi, 'Jôesi Tádávi híwó óe'äämí i' to'wí ònk'ú'i? na'ää-ídi.' "

14

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí sen iví tú? ûnteemuu'i? ònhehkháa'an

1 Wí kaykhanwówa thaa Jesus wí p'ó'dédi? Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamídi, hedí in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyngidi óemúnde?. 2 Wí sen iví nú? na'án,

i-á iví tú? t'ähkí hânho ûnteemuu. ³ Jesus-di in Hudíyoví khuu dâyhá? o'indá in Pharisees-á ovâysika? yan, “Ti i? tsontundi na? in dímä? wí to? wí kaykhanwówá thaa nanân wânbo âyhehkháamâánídí háa joe?” ⁴ Hewânbo indá háabo wíditúhpí. Hedího Jesus-di i? sen óetägedi óehhkháamági, hedí iwedi óesan. ⁵ Hedáhá? ovâytu? an, “Wénä wí un wí e?nú háa wí wásí ú?ándí? wí p'obú? iwe nake? t'ândí, ti wesebo wímänwhahkáyjípí? an tobá kaykhanwówá thaa nanân wânbo?” ⁶ Hebo háawin wên wânbo wíđínhanginnáhpí óetu? amídí.

Jesus-di ovâytu máa wíđívítaygé-ípi

⁷ Hedí Jesus-di ovâymu? wáy wên ovâyhúutu? annin in shánkí kw'áye? inbí sogeeje dívíkw'óe? ódí, hedího ná? i tumakhe ovâytu? an: ⁸ “Wí to? wídí wí khóhtsaa shánkí? eedípiye wovâytu? andá, in kw'áye? in dimuu? inbí sogeejá wí? úvíkw'óenípí. Mađi wáy to? wên unbí shánkí kw'áye? in dimuu? in wá? ovâyhúutu? an, ⁹ hedího i? to? wí in wé?gendádí undádí un t'ähkí ihúutu? andí? di wovâytu? aamí, ‘Un bíhadi, ná? in wé?gen senä? náwe dívíkw'óení,’ hedí íwôeda? póedí úvíkw'óení wáy in shánkí áagé? in dívíkw'óe? óeeje. ¹⁰ Hewânbo wovâyhúutu? andá gin úví? amí: In shánkí he? ennin dimuupí? inbí sogeeje úvíuní, ‘Hä? indá hîn kw'áye? innânkun dimuu.’ ¹¹ To? wên t'ähkí he? ennin dívípipa? indáho hí? innin ovâypa? í, hedá to? wên hí? innin dívípipa? indáho he? ennindá ovâypa? í.”

¹² Hedáhá? Jesus-di ná? i sen i? óehúutu? andí? óetu? an, “Wên shánkí? eedí mänpaadi tobá háädi nanân wânbo?, wímänhúutu? aamípí uví k'ema? inda?, háa uví pá? dâ? indá tí? úuwíndá inda?, háa uví maatu? inda?, háa uví ówínn dimuupí? inbí sogeeje úvíá? in kodit'owa dimuu? inda?. Indáho wóewáyhúutu? aamí, hedí gindídiho wóewá? áa-í. ¹³ Hewânbo wên shánkí? eedí mänpaadá ovâyhúutu? aamí in sehkanäwó diwówáji? indá, in dikhóhaymuu? indá, in ditsi? dee? ipí? indá, hedá ditsít'aamuu? indá. ¹⁴ Gin bí? andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há? to díngoedí-í wóewáywá? áa-ídí, hewânbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta? ge dâyhonnin diwáywówápóe ihaydi Jôesi Táadáho wóewáywá? áa-í.”

Jesus-di wên shánkí? eedí i? gedí ovâytu máadi háäwí ovâyhá? an

¹⁵ Wí to? wí i? máása na? ándí? ná? i nat'oeđi Jesus óetu? an, “In to? wên oe makówá dikwoní? in híhchan dâymá? ve-í. Indá wí shánkí? eedí naná? diwe dikw'ón waabá dínpúuwí.” ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu? an, “Wí sen wí hay? i shánkí? eedí ipaa hedí báyéki t'owa ovâyhúutu? an. ¹⁷ Nahäwíkhâymuu ihaydi iví t'ôe? i? itu? an, ‘In t'owa ovâytu? aamí, Bíkâ? ve, háäwí t'ähkí nakhâymuu.’ ¹⁸ Hedí t'ähkíđibo wí? inbo dí? owójéda? póe. Wí wêe natú, ‘Naa wí nava donts'ankumä hedího omän donmúunídí. Nâatu? aamí dîn? owóje-ídí i? shánkí? eedípiye wíđínpuhkodípídí.’ ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, ‘P'ánú pu? wa? in wéyu donts'ankumä hedí omän dovâyjâyé-ídí, hedího nâatu? aamí dîn? owóje-í i? shánkí? eedípiye wíđínpuhkodípídí.’ ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, ‘Naa dáyts'ankhó? yâ?, hedího wíđínkodípí omú-ídí.’ ²¹ I? t'ôe? i nawáymäädi iví p'ó? déđí? itu? an háa ditú? in, hedí i? p'ó? déđí? nat'ayjaapóedí i? t'ôe? i? óetu? an, ‘Ówänäki? i? bú? wi p'óegé eeje i? p'ôe? ay eejá ópün, in sehkanäwó diwówáji? indá in dikhóhaymuu? indá ditsi? t'aamuu? indá hedá in ditsi? dee? ipí? indá ovâyamá? í.’ ²² Hedího i? t'ôe? i namää, hedí nawáy? äädi óetu? an, ‘Naví tsondi?, háa untú waa naa dáy? an, hewânbo wa? wây-á t'owagí? najâaná.’ ²³ Hedího iví t'ôe? i? itu? an, ‘Ópün oe p'óegé he? endí-á hí? indí-á oe bú? já? wé eeje, hedí kay? indí in t'owa ovâytu? aamí naví tewhá eepiye dí? ää-í hedânho dit'owabá? yainídí. ²⁴ Wítumáa, in páadéđí ovâyhúutu? annin diwedi tóebo naví shánkí? eedí koegi? há? to ik'ó? í.’ ”

Jesus-di ovâytu? an nabâapu? wan ta? gendi iví khäge? nin dipúuwídi

²⁵ Hedí Jesus iwedi namäädi wây-á báyéki t'owadi óeyuho?, hedí ibéedí ovâytu? an, ²⁶ “Wí to? wí naví? piye na? äädáho naví khäge? di dînmúunídí, hewânbo naaho shánkí wíđísígípídí iví táda-á jíyá-á inbí? wedí, háa iví kwee-á áyyä? á pá? dâ? indá tí? úuwíndá

inbí?wedi, hedá iví wówátsiví?wedi wänbo-á, há?to ta?gendi naví khäge?di napúuwí. ²⁷ Wí to?wí iví phé?win ihonpídí hedá naa díyuhonpídí, há?to naví khäge?di napúuwí. *

²⁸ “Wí to?wí wí tewhá hay?i ik'úuwí?in nada?dá, háyú chä? ûntáy?in páadé imaapa?í hedânho ûnhanginnáanídí háa ihay chä? imáa?in iboewá-ídí háa joe. ²⁹ Hedí páadé imaapaapídí mađi iví tepúda?mân iboewá-í, hedí i? tewhá-á há?to ûnkoedí-í iboewá-ídí, hedí in to?wên gin ûnpoe?odi dâymû?indáho ônp'áhká?ve-í, ³⁰ hedí ditúuní, ‘Ná?i sendá wí tewhá its'anpáadékúya?, hewänbo há?to iboewá-í.’ ³¹ Hedá wí nangewi p'ó?dédí?-á wétä maapaasôn (20,000) sundado ûnkw'ó?di wíyá nangewi p'ó?dédí? óeyâa-ídí namäädá, hedí ná?i-á tä maapaasônđá?bá (10,000) ûnkw'ó, wa?di dívíyâ?pídíbo? i? tä maapaasônđá? ûnkw'ó?di-áho páadé i?ánshaa?amí hedí ipitsika?yâamí háa nat'anpúuwí?in háa joe. ³² Hedí nat'anpúuwípídáho? wa? in wé?gen kayi? deedi di?ädíbo? iví t'ôekhuwa?in isaaní i? wêe p'ó?dédí? óetsika?yamídí háa dän?amí?in hedânho dányâa-ípídí. ³³ Hedího un wá? hanbá híwó úv'ánshaa?amí. Unbí hääwí ijokanda?pídáho há?to naví khäge?nin ípúuwí.”

Jesus natú iví khäge?nindá aayäa waaginbá dimuu

³⁴ “Aayäa-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wíyá ähsää?i napúuwí. ³⁵ Ná?i aayäa na?áhhándá wínachä?muupí. Híwó wínamuupí óewóenídí nandádí háa nasátábóedí?ándí-ádí wänbo?, i-á dâywänpich'áade?. T'áhkí naví hí? dit'oe?in dínkhây?ä? híwó dînt'ôeyaaní?in” gin Jesus-di ovâytu?an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji?iví?gedi ovâytu?an

¹ Báyéki tax phahsannindádí hedá wé?gen t'owa t'ôeyanpí?in gin ovâytumáa?indádí di?äa?ä Jesus-ví hí? ônt'ôeyaanídí. ² In Pharisees-ádí hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indádí háa napoe?o?in wí?ovâyhí?anpí, hedího ditú, “Ná?i sendá há?in t'aywóhkan-nin ovâysí?o hedá indádá ihúujo?”

³ Hedího Jesus-di in Pharisees ná?i háhkangí? hí? ovâytu?an: ⁴ “Wí sen tägintä (100) k'úwá ipamáadí, wí wêe ûnpeedeđi hân i?amí? Gá in whägintä?di whänu (99) ee p'ohtsaa búge diji?in ovâyjoe?ankídí namú-ípí?an i? wêe napedee?i? óenuuwá-ídí ishaa píhay. ⁵ Hedí ishaa ihayđi hânho nahíhchanpóedí iví k'uuwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedí iví?piye iho?di t'áhkí iví k'ema?indá iví ówíná?indá iví k'aygipiye ituhkánnamí, hedí ovâytu?amí, ‘Naa-ádí úv'íhíhchannamí, gá nää-á naví k'úwá dînpedee?i donshaadân.’ ” ⁷ Hedáhá? Jesus natú, “Naadi wâytumáa, oe makówa wá? ginbá namuu. Oe makówa dív'íhíhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu?i? iví t'aywó?di ijoe?an dihayđi, hewänbo whägin-tä?di whänu (99) t'owa di?ánde?in inbí wówátsi ta?ge dâyhonninbí?gedá oe makówa wídív'íhíhchandopí.”

Wí kwee wí chä? wáy iho?iví?gedi Jesus-di ovâytu?an

⁸ “Hedí wí kwee tä ihay kwák'u ts'ä?i chä? ûnjidi wêe wáy iho?di, iko?amípí?an, hedá iví tewhá ee t'ämäpiye i'aa?amí i? chä? inuuwá-ídí ishaa píhay. ⁹ Hedí ishaa ihaydá iví k'ema?indádí hedá iví ówíná?indádí iví k'aygipiye ituhkánnamí hedí ovâytu?amí, ‘Naa-ádí úv'íhíhchannamí, nää-á naví kwák'u ts'ä?i donwáyho?i donshaa.’ ” ¹⁰ Hedáhá? Jesus natú, “Naadi wâytumáa, hanbá oe makówa napoe?o. Wêe wänbo t'aywóhkandi? iví t'aywó?di ijoe?andá Jôesi Tádáví makówáwin t'ôepä?aa?in dív'íhíhchando?”

Jesus-di wí e'nú napedeeji?iví?gedi ovâytu?an

¹¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, “Wí sen wíje e'nûn ûn?án. ¹² I? tí?úugé?i? e'nú iví tádá itu?an, ‘Táa, nää naa dímää uví hääwí iwedi i? dîn?ä?i?’ Hedího i? tádá i? hääwí

* ^{14:27} Ná?in natunda?, dikhây múuní dâyt'ôephaadé-ídí, Jesus in phé?win deedi it'ôephade waagibá.

ûnkw'ó'di' iví wíje e'nûn ovânwíje. ¹³ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi ná'i tí'úugé'i' e'nú iví háäwí iku'ch'áakídí iví tádávi k'laygídi napee i' chá' wóegé, hedí wí nange kayi' naná' diwepiye namää, hedí háa nawánpida' waagi iví wówátsi ihondi iví chá' t'áhkí iwánpihánú. ¹⁴ Iví chá' t'áhkí ihánú ihayháäbá i' nange iwáygá hânho dihaapóe, hedího háäwídí iví wówátsi i'ámí'in wí'ûnkw'ó'hpí. ¹⁵ Hedího it'ôenuuwá-ídí namää, hedí wí sendi óet'ôemáigídi owáy iví nava iwáygépiye óesan iví pehtsude ovâyhúujôenídí. ¹⁶ Hânho nada' i' háäwí pehtsude dâyk'o'i wánbo ik'o'í'in nashu'múunídí, khúnkhowa háäwí namuu wánbo', hebo to'wídí wánbo koegí' wánbo wí'óemáigipí. ¹⁷ Hedáhá' wí thaa iví hangintan iwáyké'di gin i'ánshaa'an: Naví tádávi t'ôe'in wánbo háyú dívíshivi wówátsi i'ámí'in wí'û'ámí'in koegí' dínkw'ó, hedá shánki wánbo-á dínkw'ó, hedí náäwá naa-á oháhchuwamää'áda o'án. ¹⁸ Naví tádávi'piye omú-í hedí dótu'áamí, Táa, naa dáyt'aywó'nán i' makówa na'ándivi'piye, hedá uví'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupí uví ay gin wíyá dítu'áamídí, hewánbo uví t'ôe'i waagibá díma've-í.'

²⁰ "Hedího iví tádávi'piye namää, hewánbo wa' kayi'di na'ádibo' iví tádávi óemú', hedí i' tádá iví e'núv'piye nasehkanápóedí i' e'núv'piye i'ää hedí óeba'aa'andá óesígip'ohtsää. ²¹ Hedí i' e'nú iví tádá itu'an, 'Táa, naa dáyt'aywó'nán i' makówa na'ándivi'piye hedá uví'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupí uví ay gin wíyá dítu'áamídí.' ²² Hewánbo i' tádá iví t'ôe'in itu'an, 'Bíwánásadi wên sa'wó'nin k'éwé'in to binmá', hedí binto', hedá iví mankhú eedá binmankhúto'an, hedá iví ân deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wáasí'ay áytúu'o'i binmá' áyháyjídí, hedí áyshánki'eedipa'í. ²⁴ Ná'i naví e'nú-á nachuu waagibá únpoé, hewánbo náä nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewánbo náä-á donwáyshaa.' Hedího dâyshánki'eedipaa.

²⁵ "Ná'i t'áhkí napuwamán dihaydi i' páadé'i e'nú owáy nava iwáygé naji', hedí iwedi na'ádi owáy tewhá tsowa wáy napowa'á ihaydi dâykha'wodá dâypúwhää'odá hedá dívíjádédédá nat'oe. ²⁶ Hedího wí t'ôe'i óetuhkánandi óetsika'yan, 'Hánnan napoe'o?' ²⁷ I' t'ôe'i'di óetu'an, 'Uví tí'úu-ân iwáyweekán, hedího unbí tádá natsónpóe i' wáasí'ay áytúu'o'i dâyháyjí'in, gá iví e'nú bahpíbo únwáypówádân.' ²⁸ I' páadé'i e'nú ná'i nat'oe'di nat'ayjaapóe, hedí owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Iví tádá únpeedi óedaa'an nats'úunídí. ²⁹ Hewánbo iví tádá itu'an, 'Ot'ôeyan tádá, naa báyéki paayo hânho ugí' dáyt'ôemáa, háädi wánbo t'áhkí háa untsonpóe waagi dá'y'a'gindo', hewánbo wí k'úwá'ay sí'jaa'i wánbo wídímáigipí naví k'ema'indá'di donshánki'eedipa'ídí. ³⁰ Hewánbo ná'i wêe e'nú uví' úmuu'i-á háäwí t'áhkí nâamáigí'i' ipedee'an. Iví chá'dá t'áhká ihánú a'yûn t'aywóhkannin dimuu'indá'di iwho'k'úwídí, hedí náä iweekándá i' wáasí'ay áytúu'o'i-á i'gí-á mânhay.' ³¹ I' tádádi óetu'an, 'Naví ay, u háädi wánbo t'áhkí naa-á'dí un'án, hedí háäwí naa dínkw'ó'di-á uví' wá' úmuu. ³² Hewánbo gínkhây'á' áyshánki'eepa'í'in hedá gihíhchaa-í'in. Ná'i uví tí'úu úmuu'i nachuu waagibá, hewánbo náä-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwán, hewánbo náä-á áywáyshaa.'"

16

Jesus-di chá' í'gedi ovayhée'an

¹ Jesus-di iví t'ôe'in gin wá' ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'ôe'i' ûn'án, hedí i' sendi háäwí ûnkw'ó'di t'áhkí i' t'ôe'i' óe'áyínjoe'an. Hedí wí to'wídí i' sen óetu'an, 'Hä'i t'ôe'i' ú'ándidá uví háäwí wónwánpipedee'o'." ² Hedího i' kodit'owa sen iví t'ôe'i' ituhkánandi óetu'an, 'Háa bi'o'in naa dínhanginpóe. Náta'nán háyú chá' in t'owaví'wedí nâahógi'in hedá háyú-á nâahánú'indá. Náä iwedi naví háäwí dín'áyínmáa'i wíyá wú'múunípi.' ³ I' t'ôe'i-á ginnân i'ánshaa'an: 'Naví tsondidá náä naví t'ôe dínjáakankhây'máa. Hândá naa dá'y'ámí? Naa ihay wó'kaypí nava t'ôe dá'y'ámídí, hedá owôeda' ohäada'yêenídí. ⁴ Náä-á dínhanginná háa dá'y'ámí'in, hedânho owáy ná'i t'ôe

dó'o?i dînjáa'an dihaydi hä'in t'owadi inbí k'aygi eeje dísigi'amídí.' ⁵ Hediho wí'in wí'ingin in t'owa iví tsondi ünphaamuu'in ovâytuhkánnan, hedi i' páadé'i napówá'i' óetsika'yan, 'Hâyú-an naví tsondi ünphaamuu?' ⁶ I' sendi óetu'an, 'Gá tägintä (100) kwääbay olive ka'p'oe-ân.' I' t'ôe'i'di óetu'an, 'Nää uví phahsan ta'nin. Ówänäki', ósoge hedi ná'egó'an p'ánántä (50) kwääbay gin natúunídí.' ⁷ Wíyá wêe sen napówá'i-á óetu'an, 'Heyâa u-á, háyú-á ünphaamuu?' I' sen natú, 'Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.' I' t'ôe'i'di i' sen óetu'an, 'Nää uví phahsan ta'nin. Ná'egó'an khávén tägintä (800) gin natúunídí.' ⁸ I' t'ôe'iví tsondi natú ná'i hójo'i t'ôe'i híwó'nin nap'ônbaymmu, gá híwó ipi'âyîngi'andân. Ta'gendi wâytumáa, in to'wên Jôesi Tádá dâytaapi'in ívíwo dihá in wé'gen t'owa in waaginbá dimuu'indádí híwó dívíkanhûuwídí hedânho híwó dívípi'âyîngi'amídí, hebo Jôesi Tádáviây ünmmu'indá wáyjédi ihay wídihápi.

⁹ "Hediho unho naadi wâytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpí'di dâychä'hónde wänbo', undá únkhä'ä' t'owa bínkhä'ge'nandi unbí chä'dibo bínk'emahóení'in, hedânho owáy i' chä' wíyá wínachä'muupí ihaydá, wí wháagé nahándepí iwe oe makówa wovâysíghóení. ¹⁰ Wí to'wí chääda' onjoe'andi híwó i'âyîngikanhondi-á hääwí hehâyú'i wá' híwó i'âyîngikhâymaa, hedi wí to'wí chääda' onjoe'andi isäbo'i-á hääwí shánki hehâyú'i wá' isä'mamí. ¹¹ Hediho ná'i chä' nää oepáa k'aydiwi nawänpimuu'i híwó wíwín'âyîngi'anpídá, há'to i' hääwí ta'gendi nachä'muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hääwí wíyá to'wíwí' únmmu'i bín'âyîngi'anpídá, há'to wovâymmáani i' hääwí wovâyppákhâymaaawän.

¹³ "Wí t'ôe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningi' híwó it'ôemá've-ídi. I' wêe óet'ay-í hedá óejoegi'amí, i' wêe-á óesígi-í hedá óe'a'geení. Chä'gí'da' úvít'ôemáadáho' wí'únkodipí Jôesi Tádági'-á wá' úvít'ôe'amídí."

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

¹⁴ In Pharisees ná'i hí' t'ähki dit'oe'o, hedi indi Jesus t'amäge óetumáa, gá indá dichä'ha't'aadân. ¹⁵ Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Undá ída' t'owa di'âani'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewänbo Jôesi Tádá-á ünhanginná háa unbí pí'ná khó'jé bínmaa'in. Wáy wí hääwí in t'owa di'ánde shánki híwó'di namuu, inbí ánskaa piháa dínmuudi, hebo Jôesi Tádági'-á ná'i hääwí-á wí'únchä'muupí.

¹⁶ "John i' p'ó'p'oe'kandi napówá píhay i' tsonnun Moses ita'nandádí hedá i' hääwí Jôesi Tádávi tukhe'min dâyta'nandádí únk'w'ó wovâyhá'amídí. Hewänbo John napówá iwedi i' híwó'di tun makówa i'gedi t'owa ovây't'ôe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhääde'. ¹⁷ Shánki wínabâapu'wanpí makówa-á ná'i oepáa k'aydá naháanídí, in shánki hínchää'in hí'ay Jôesi Tádávi ta'nin diwe nak'óe'in naháaníví'wedi. ¹⁸ Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yä'dá it'aywó'do', hedi wí sen wá' i' kwee óejoe'andi-ádí ikhó'yä'dá it'aywó'do'."

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedi wí sehkanäwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

¹⁹ "Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachä'muu'i'di, hedá thamu waaga hânho híwó'dá ihúujo'. ²⁰⁻²¹ Iví tewháwin phódi wáy wí sen sehkanäwó nawówáji'i naháape'k'óe, i-á Lazarus gin nakháwá. Nada' i' koegi'tá i' kodit'owa senbí máása iwedi najemu'i'di ihawówá'amí'in. Tú' t'ähki naphéemuudi in tsédi i' phée ônhä't'aade'. ²² Ná'i sen sehkanäwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'ôepa'aa'indi makówápiye óepiye, hedi Abraham-bí hângebá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedi óekhä'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'ôephadende', hedi ibéedí kayi' diwe Abraham na'ándí óemû' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hângebá na'án. ²⁴ Hedi kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ósehkanäpuwawe. Lazarus natú'an imankhúp'ohógikídí naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dînp'oe'amí dîn'oet'êepúuwídí. Naa nää phaa iwe hânho dont'ôephadende'." ²⁵ Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapi'an

wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di háäwí úkw'ó'nin, hewänbo Lazarus-á híwóhpí'-á ûnk'w'ó. Hewänbo nää-á náwe híwó iphadende', hedí ʘ-á mänt'ðephadende'. ²⁶ Hedá wá' wên he'yin kôndá háä pinuđi nak'óe, in to'wên náwe dikw'ó'nin wíđínkodipíđi nánäđi hânäpiye diphaadé-íđi, tobá dida' wänbo', hedá wá' wínakodipí hânäđi nánäpiye diphaadé-íđi.' ²⁷ I' kođit'owa sen natú, 'Hedá nää kay'indi wída'máa táđá Abraham, Lazarus nâasaaní naví táđáví tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú tí'úuwín naa dínkw'ó, hedí Lazarus-di ovâytu'âamí naa dáy'an waagi wíđíví'amípí, hedânho náwe naa dont'ðephadende' iwebá wíđipóewípíđi.' ²⁹ Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindáđi in Jôesi Táđáví tukhe'min dâyta'nannindáđi dínkw'ó. Háa há'in dâyta'nannin waa uví tí'úuwín dínkhây'ä' dâya'a'ginnamí'in.' ³⁰ I' kođit'owa sen natú, 'Joe, Táđá Abraham, há'to han díví'amí. Hewänbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedi inbí'piye namäädáho', indá dívíwâyüđi inbí't'aywó'di dâyo'e'amí.' ³¹ Abraham-di óetu'an, 'Moses-áđi in Jôesi Táđáví tukhe'mindáđi ovây't'ðeyanpíđá, há'to to'wíđi wänbo ovâywâyükannamí, tobá chuwa iwedi nawâywówápóe wänbo'.' "

17

Jesus-di t'aywóhkan ní'gedi ovâyhée'an

¹ Jesus iví khäge'nin itü'an, "Ta'gendi tobá háäđi nanân wänbo háäwíđi wänbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâyto'e'ó, hewänbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'ðephade ûnpuwagi'o. ² Wí to'wí gin ovâykeejo'i'-á shánki híwó ûnpúuwí wí k'uu kháa'i' iví k'áy eedi ònwhisógedi mâap'oe iwe óechäänú-íđi, wêe wänbo ná'in hí'ínnin diwedi óet'aywóhá'amí'wedi. ³ Úví'áyîngi'amí háa uví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhâ'amí wíyá wí't'aywó'námipíđi. Hewänbo iví t'aywó'digi' na'owójé-da'póedá bín'owóje-í. ⁴ Tobáháa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nann wänbo', tségín na'owójéda'äđi mân'owóje-í."

Jesus-di wâyü i'gedi ovâyhée'an

⁵ Jesus-ví t'ðekhuwa'indi óetu'an, "Díkhäge'nann hedânho wíyá shánki uví'piye ívíwâyü-íđi." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wâyü-á wí hânho hínchä'ä'i tân'ayví hay'ida' únmúuní wänbo', únkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachá'nin bîntü'amíđi, 'Púu iwedi ópúwhahke'đi oe p'òekwíngé ókhähto', hedí háa ítú waagi i'amí."

Háa wí pant'ðe'i' ûnkhây'ä' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'ðe'i' ûn'ándí iwhäädedi háa ònk'úwá'áyînmáadı, nava iwedi iweets'údedi, ti óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. ⁸ Ha'wâa óetu'amí'wedi ginnân óetu'âamí: 'Dínhúukhây'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'áyîngi'an naa dâyhúubowa píhay, ihayđânho bits'anhúuyamí ʘ'.' ⁹ Hedí i' pant'ðe'i' háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'?' Hedân joe, i-á pandá' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' háäwí wovâyjôndi bînbowa ihaydá ítúuní, 'Wíđíkú'daa'âamípí. Háa gínkhây'ä' waa gida'mân ívítsiye'an.' "

Jesus-di tä ihay senä' diphéetaymuu'in inbí phée dínmuu'i ovâyjáa'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedí Samaria-áđi Galilee-áđi inbí nantaa kíngé namän. ¹² Wí bú' tsowa napowamän dihaydi tä senä' diphéetaymuu'indi óemü', hedí iví'wedi kayi' diwebo dívíwóyí', ¹³ hedí Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', na'inbí'piye óeshkanäpuwawe." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'đi ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owha'đi wovâymuúníđi íwówa'in." Hedího iwedi dimää, hedí wa' p'óegé dimändibo diwówa. ¹⁵ Hedí in senä' diwówa'in diwedi wêe iwâybun Jesus óekú'daa'amíđi nawówađi, hedí kaygi hí'máadı Jôesi Táđá-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví ân nú' idége'disogedi ip'ó't'äädí óekú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Ti tä ihay wí'íwówapí'an? Wáyho in wé'gen whänu? ¹⁸ Ná'i pí'wí nangewi

senda'mân ibun Jôesi Tádá óékú'daa'amídí." ¹⁹ Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ówínúdí ópûn, uví wäyü úmuudiho unwówa."

Jesus iví khäge'nin itu'an nawáy'ä' i'gedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Häädan Jôesi Táadí t'owa ovâytsonkhâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "I' hääwí bînmunde'i'dida' há'to únhanginpúuwí Jôesi Tádádí t'owa ovaytsonmaa'in. ²¹ Hedi to'wí wänbo wí'únkhây'ähpí natúuní'in oweda' háa wíyá wáygeda' Jôesi Tádádí t'owa ovâytsonmaa'in, gá unbí jâa iwebo t'owa ovâytsonmaadân."

²² Ihaydáhá' iví khäge'nin itu'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ída'í dímúuní'in naa, t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i wí hây tähkí wänbo otsonjidi, hewänbo ihaydi há'to únkoedí-í. ²³ T'owadi naví'gedi wovâytu'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Náwe hîn naji'. Hewänbo indádí wí'ímú-ípi. ²⁴ Owáy naví thaa owáy'ää-ídi dînpówa ihaydi, tsígówánú hää makówa náwedá onähay namuwäpoe'o waagibá naa opóewí. ²⁵ Hewänbo owáypówápídi'bo páadé báyéki dont'öephadekhâymaa, hedá in t'owa náä diwówáji'indá díjoegikhâymaa.

²⁶ "Hedi naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' owáy'ää ihaydibá t'owa díví'âamí háa hân'o'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Náwe hîn naji'. Hewänboe in t'owa díví'o waagibá Noah nawówáji' ihaydi. ²⁷ I' thaa Noah i' kophé hay'i ipaa-ídi ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowadi itógi píhay, in t'owa húukandádí suwä-ádi dívíwänpi'o hedá dívíkhó'yánde'. Ihayhääbá i' kwä'p'oe napówádí t'ähkí in wé'gen t'owa ovâypp'ot'ahánú. ²⁸ Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa dívíwänpihúujo', dâysuwände', dâyhääwíkwümände' hedá dâyhääwíku'ch'áade', dâyko', hedá dâytewhák'óe'ó. ²⁹ Hewänbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówádí najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedi t'ähkí t'owa ovâyhánú. ³⁰ Ha'wâagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' owáykeepóe ihaydi.

³¹ "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'únkhây'ähpí iví tewhá ee nats'úuní'in iví hääwí ee únk'w'ó'di' ihóenídí. Hedi wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'únkhây'ähpí iví tewhá iwepiye ibuunídí. ³² Wí'ún'öede-ípi háa Lot-ví kwee únpóe'in Sodom bú'piye iwáybuunídí ibée ihaydi. ³³ Wí to'wí iví wówátsi i'gí'da' nada'di, iví wówátsibá iwänpipedee'amí. Hewänbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengi' imági'i-á iví wówátsibá i'aywonde'. ³⁴ Wâytu'amí, owáy i' thaa naa owáy'ää-ídi napówa ihaydá wíje senä' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádí wêe óekekähâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankähâymaa. ³⁵ Wíje kwiyä' dân'o't'a'in diwedi wêe óekekähâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankähâymaa. ³⁶ Wíje senä'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekekähâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankähâymaa" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáygan ná'i napuwagí'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáyge i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekhâymaa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o

¹ Jesus-di wên háhkanzí'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídí dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí dívíjûusu'âamí'in hedi wídívíjûusuwóyí'nípi. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpi. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen únchuu'i nathaa, hedi ihaydá' ná'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'ädi óetu'o', 'Díkhäge'nân hedânho i' to'wí naa díhääwík-weede'i wídít'aanípídí.' ⁴⁻⁵ Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhäge'da'mää'ä, hewänbo wí'önt'öeyandepí. T'öediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmähpí wänbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpi wänbo', ná'i kwee dókhäge'namí, gá dókhäge'nanpídá ihaydá' na'ää'ädi naa báyéki díkayhäänú-ídan.' "

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ít'oe háa ná'i híwóhpi' tsondi natú'in. Tobá híwóhpi namuu wänbo i' kwee óekhäge'nân. ⁷ Hewänbo Jôesi Táadí shánkí wänbo in to'wên

ûnde²muu²in ovâykhäge²namí²pí²an, khuu-á thaa-á pín ta²gedi iví²piye dívíjûusu²odi. Ti thaa t'âhki i²di ovâytsíkhakannamí? Joe, há²to². ⁸ Naadi wâytumáa, i²dá wesebo ovâykhäge²namí. Hewänbo owáy naa t'âhki t'owagi² o²aypuyä²i omuu²i náa oepáa k'aydipiye owáy²äa ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa² naví²piye dívíwâyunde²in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví²gedi hedá wí tax phahsandiví²gedá ovâytu²an

⁹ Wên t'owa di²ánde² inbí wówátsi ta²ge dâyhonnin hedího wé²gen t'owaví shánki híwó²nin dimuu. Hedího Jesus-di ná²in háhkan²gí²in ó²gedí ovâytu²an: ¹⁰ "Wíje senä² i² méesate hay²i ee dats'ú dänjûusu²amí²dí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i² wêe-á tax phahsandi-á. ¹¹ I² Pharisee wí²bo nawindi ginnân ijûusu²an: 'Jôesi Táa, naadi wí²kú²daa²o² naa t'aywóhkandi² wó²muupí²dí wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta²ge²indá wídínmuupí, hedá pi²wênbí kwiyä²dádá dívíwhohkwomáa. Hedá wí²kú²daa²o wá² há²i tax phahsandi² owe nawindi waagi²bá wänbo wó²muupí²in. ¹² Jáadi waa wáygín dáyhaadá²o², hedá t'âhki tã hääwí dont'an diwedá wêe-á wímä².' ¹³ Hewänbo i² tax phahsandi-á háy kayí² diwe wí²bo nawindi nawôeda² makówápiye ibée-í²dí. Ipí²khúmahpúude nataachanpóedí it'aywó²nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví²piye ósekanäpuwave. Naa wí t'aywóhkandi²da²mân omuu.' ¹⁴ Hedí wí²gín dänweeho². Naadi wâytu²amí, Jôesi Tádádí ná²i tax phahsandiví t'aywó²di ôn²owóje, i² Pharisee-ví²-á joe. To²wên t'âhki he²ennin dívípipa²indáho hí²innindá²bá ovâypa²i, hedá to²wên hí²innin dívípipa²indáho he²ennindá ovâypa²i."

Jesus-di in áyyäa ovâysigíhógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí²innin áyyäa Jesus-ví²we dâykán i²di ovây²täägé-í²dí. Iví khäge²nindi gin dâymú²di in t'owa-á ovây²t'e²yandi ovâytu²an ha²wâa wídíví²amí²pí. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá²in jíyá²in ovâytu²an inbí áyyäa iví nú²piye dâymá²i, hedí iví khäge²nin itu²an, "In áyyäa naví²piye binkä²äämäa, wí²vínkhâ²amí²pí. To²wên ná²in áyyäa waaginbá dimuu²indá Jôesi Tádáví²in ûnmuu. ¹⁷ Ta²gendi wây²tumáa, to²wí Jôesi Tádáví² wí²napúuwí²pí wí hínchä²i² ay waagibá iwâyupí²dí."

Wí sen kodit'owa namuu²i Jesus-ví²piye na²äa

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu²i²di Jesus óetsika²yan, "Híwó²di háhkandi², hân dáy²amí hedânho in wówátsi nahándepí²in donkáyjídí?" ¹⁹ Jesus-di óetsika²yan, "Ti úhanginná háa untú²nin naa híwó²di gin dítu²odi? Jôesida²mân híwó²di namuu, wíyá to²wí-á joe. ²⁰ Jôesi Tádáví tsontun ho mântaa. I-á natú wíyá to²wíwí kwee-ádí háa sendádí wí²úvíwhohkwomá²ve-í²pí, wí²vínt'owat'aháanú-í²pí, wí²úvísä²mamí²pí, t'owaví²gedí wí²úvíhójo²amí²pí, unbí tádá-á jíyá-á bñ²a²ginmá²ve-í." ²¹ I² sendi Jesus óetu²an, "Ná²i tsontun t'âhki dó²a²gin enúkáy omuudíbo²." ²² Jesus ná²in nat'oe ihaydá i² sen óetu²an, "Wa²di wây-á háawên bí²amí²in útáy. Háyú úkw'ó²di t'âhki mänkü²ch'âaní, hedí i² chä² mánhógi²i² in t'owa sehkanäwó diwówáji²in ovây²määni, hedânho kodit'owa unmuuni oe makówa. Hedí nâaku²ch'áadá ovây²mágidá naa-ádí óká²ve." ²³ Ná²in nat'oe ihaydi i² sen iví pí²ná² khó²je báyéki nataachanpóe, gá báyéki hääwí ûnkwl'ôndân, hedí wínakuchadá²pí. ²⁴ Jesus-di i² sen háa nachäa waagi óemúndedí natú, "Báyéki kây²in namuu wí to²wí nakodit'owamuu²i háa Jôesi Tádá natú waa i²amí²dí hedânho ôn²aywoenídí. ²⁵ Nabâapu²wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i²ge nats'ú²unídí, hewänbo shánki nabâapu²wan wí to²wí kodit'owa namuu²i háa Jôesi Tádá natú waa i²amí²dí hedânho ôn²aywoenídí." ²⁶ In to²wên ná²i hí² dit'oe²indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûn²aywondee-í²dí?" ²⁷ Hedí Jesus-di ovâytu²an, "Háa t'owa dínkodipí²indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu²an, "Na²indá hääwí t'âhki gínkw'ó²di² ayjoe²an u-ádí gimú-í²dí." ²⁹ Jesus-di ovâytu²an, "Naadi ta²gendi wây²tumáa, háa Jôesi Tádá natú waa ôn²a²ginnamí²dí wí to²wí iví tewhá ijoe²andi, háa iví kwee, háa iví tí²úuwíndá pá²dây²indá,

iví jíyá-á tádá-á, háa iví ây-á ijoe'andá, ³⁰ i-á ta'gendi báyéki shánkí ma'kw'anukí ihóení wa' náa oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá iví wówátsi náa oepáa k'aydi ûnbo'wan di'an, "Na'indá hääwí t'âháydá in wówátsi nahándept'indá imá've-í."

Powingí' Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³¹ Jesus iví tã'di wíje khäge'nin wéhánäpiye iho', hedí ovâytu'an, "Bít'ôeyan, náä-á Jerusalem-piye gimän, hedí eewá naa t'âhki t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i dînpúuwí háa in Jôesi Tádávi tukhe'min naví'gedi dâyta'nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupí'ínbí mange díkání, hedá indá dînp'âhkaakhâymáa, hedá díjânâkíkhâymáa, hedá dí'oh-phaykhâymáa. ³³ Púwhí'dí díwhädikhâymáa, hedá díkhe'khâymáa. Hewänbo iwedi i' powage'i thaa iwe owáywówápúuwí." ³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge'nin ná'i natú'i hääbo wídika'pówápi. Háa ovâytu'andi-á wídínthaypóepí, hedího hääwí i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápi.

Jesus-di wí sen natsi't'aamuu'i' iví keetan óemági

³⁵ Jericho bú' tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'ôe hángé wáy nahääda'án. ³⁶ I' sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, "Hän napoe'o?" ³⁷ Indi óetu'an, "Jesus Nazareth-wi-ân na'ã?" ³⁸ Hedí i' sen ituwínú, "Jesus, u David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." ³⁹ In ton Jesus-ví páadé dimännindá i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hândã'dibo'." Hewänbo i' sendá shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." ⁴⁰ Jesus iwóyí', hedí ovâytu'an i' sen iví'piye óemá'í'in, hedí Jesus-ví'we napówa ihaydi Jesus-di óetsika'yan, ⁴¹ "Hännan wín'ámí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda' dínkeepúuwí'in." ⁴² Jesus-di óetu'an, "Uví keetan mänke'. Uví wäyu úmuudân unwówa." ⁴³ Wesebo i' sen ûnkeepóe, hedí Jesus-ádi namändi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Hedí t'âhki in t'owa dâymû'in ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví'piye na'ádâamää

¹ Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedí i'ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwã'i' iwáyge na'án. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédí'-ân namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikhääde' Jesus óemúunídí ûnhanginpúuwídí to'wí namuu'in, hewänbo hínchää'ida' Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji', hedího wí'ûnkeet'óepí. ⁴ Hedího in t'owaví páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedänho Jesus naphademändi óemúunídí. ⁵ Jesus in tay iwe napówadí kw'áye ibeedí Zaccheus óetu'an, "Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, náa thaa uví k'aygi dáywóyí'khâymáa." ⁶ Zaccheus tay kw'áyedi iwänäwáve, hedí híhchangidi Jesus iví k'aygi piye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dâymû' ihaydá t'aydi ditû', "Ná'i sendá wí t'aywóhkandiví tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdí Nanbí Sedó Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, i' hääwí naa dínkw'ó' diwedi píngé hay dówijekhâymáadáhá' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa dovâyphâymáa, hedí wí to'wí dósã'mandi-á jónán ma'kw'anukí dópâkhâymáa." ⁹ Jesus natú, "Náa thaa náa k'aygiwi' ôn'aywon. Ná'i sendá wá' Abraham-bí ây iwedi'i' bá namuu. ¹⁰ Naa t'âhki t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i' o'ää in dipedeje'i' dovâynuuwã'ídí hedá dovây'aywoenídí."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ã' i' hääwí ovâymagi'i'di híwó díví'ámí'in

¹¹ Náa-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa dí'ände wesebo natsondisogedee'í'in, hedího Jesus-di wáy-á háhkaní'in ó'gédí ovâytu'an ovâythayyamídí han wí-napúuwípi'in. ¹² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen kw'áyewi namuu'i' ipikhây'owän wí nange kayí' wáhää iwepiye namú-ídí. Iwe i' tsondi shánkí p'ó'dédí'di ná'i sen óetsondi-pakhâymáa hedänho iví nangepiyebá nawáymú-ídí natsonsogedee-ídí. ¹³ Hewänbo wa'

i' wêe nangepiye namäapídíbo tä ihay iví t'ôe'in ituhkánandi wí'ínbo wí chä' ovây'an, hedi ovâytu'an, 'Ná'i chä'di wí hääwí bínkuumá-í, hedáhá' i-á bínku'ch'âani, hedânho wíyá shánkí chä' dînt'aanídí.' Hedáhá' namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa iví nange'indá ná'i sen óet'ay, hedi wên t'ôekhuwa'in i' namää iwepiye dâysan, i' tsondi p'ó'édédí' óetu'amídí, 'Ná'i sendá wígida'pí nanbí tsondi gínmuuní'in.'

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá' iví nangepiyebá nawáymää. Hedi iví t'ôe'in ituhkánann, in ton ovâychä'annin, hedânho imúunídí háyú ônychä't'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu'an, 'Naví tsondi', naa tägin ma'kw'anukí chä' dót'an u'di dîn'an diwedi.' ¹⁷ I' t'ôe'i óetu'an, 'Híwó bí'an, u-á híwó'di t'ôe'i unmuu. Naa dînhanginná u-á háa úkhây'ä' waa bí'an hínchää hääwídíbo'. Hediho náä-á tä bú' eeje ovâytsommá've-ídí wísôege-í.' ¹⁸ Wíyá wêe t'ôe'i nats'ú'di-á natú, 'Naví tsondi', i' chä' naa dîn'an diwedi p'ánú ma'kw'anukí chä' dót'an.' ¹⁹ I' tsondidi óetu'an, 'U-á p'ánú bú' eeje wí tsondi wísôege-í.' ²⁰ Ihaydá wíyá t'ôe'i-á nats'ú, hedi natú, 'Naví tsondi', uví chä' dîn'andi-á wên aa iwe dó'annan. Námú'dí, náwe dómáa. ²¹ Wíkhunwôeda', jänäkí' unmuudi. U-á hääwí uví' úmuupí' nâahónde', hedi wáy pí'wên t'owa dâykoe iwe nâahääwé'ge'o'. ²² I' tsondidi óetu'an, 'U-á wí t'ôe'i háagi' wänbo unchä'muupí' unmuu. Náä-á háa naví'gedi untú waagi omúuní, hedi wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe'o naa jänäkí' sen omuu'in, hedân hääwí dînmuupí' dóhónde'. ²³ Háadan handi há'i chä' wínâaho'pí wáhää' dívichä'píyémá' iwepiye? Ha'wâa bí'andáho indá naví chä' dînpíyémâániwân, hedi iwediho wíyá shánkí dînt'aaniwân, hediho owáy'ää ihaydá shánkí báyéki dînchä'k-woníwân.' ²⁴ Hedáhá' i' tsondidi in iwáyge diwinnindá ovâytu'an, 'I' chä' bínkwee-í ná'i sen, hedi i' sen i' tägin ma'kw'anukí chä' it'andi bînmâáni.' ²⁵ Hebo indi i' tsondi óetu'an, 'Nanbí tsondi', i-áho tä ihay chä' ho imáa.' ²⁶ I'dá ovâytu'an, 'Naadi wâytumáa, wí to'wí anbo to'wí báyéki imáapí'-á, i' hínchää imáa'i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedi náä náwe binmá' in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuní'in wídida'pí'in, hedi náä naví páadépiyebo bint'aháanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú' nats'ú, hedi in t'owadi óesíg'an

²⁸ Jesus ihí' bowa ihaydi oe Jerusalem shánkí tsowapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' iwe nú' wáy ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tsowa wáy napowamän dihayhää wíje iví khäge'nin ovânsan dapáadémú-ídí. ³⁰ Ovântu'an, "Jaho bápûn há'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú' dihaydá wí búdu'ay ts'aabi namuu'i nawhiwindi dânshaa-í, i-á wa' wáymûu wänbo to'wí wänbo wí'i'fhsógepí. Dânwhihsuudi náwe dânmá'í. ³¹ Hedi to'wídí wovântsika'yandáho', 'Háadan dânwhihsuude'?", ginnân dântu'âamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáydan.' " ³² Hediho in wíje damäädi dânshaa háa Jesus-di ovântu'an waagibá. ³³ Hedi i' búdu'ay dânwhihsuude' ihaydi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi ovântsika'yan, "Heháadan dânwhihsuude'?" ³⁴ Ovâytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáydan."

³⁵ Hedi i' búdu'ay Jesus ônhó', hedáhá' inbí k'éwé'in to dânp'ádidá i' búdu k'éwé ônpá'k'ú', hedi Jesus óetege i'fhsôege-ídí. ³⁶ Hedi iwáy p'óege wáy óe'fhhon dihaydá in t'owa inbí k'éwé'i to dívípádhondá oe te'p'óegá ônpá'kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamän dihaydi in p'ôe owáy Olive Okú áagé wáypiye' nawánde' iwáyge báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in diji', hedi híhchandi dívítuwínunde' ditú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pínán t'ôe ho dâymû'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi ditú', "U-á tsondi hay'i' unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóesan hediho híwó wóe'âamí." "Hää t'áhkí sa'wó namuu oe makówá, hedá oe kw'áye'ebá ditúuní Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewänbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji'indi Jesus óetu'an, "Háhkandi', uví khäge'nin ovâytu'an dituháani'in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wâytumáa, há'in hândá'dibo dijidá, háa ditú' waa há'i k'uu iwe nakw'ó'di wänbo hanbá dívítuwéenu-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtää

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánkí tsowa namän dihaydi, i' bú' imú'dibo isíhtää, ⁴² hedí natú, "Jerusalem, nääho hây uví t'owa wá' dínhanginnândi híhchandi inbí wówátsi dínmúuní'in, hewänbo nää-á há'to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihaydi in wóehänbo'indi uví tehpa nuuge wónnanbóedíkwokhây máa, dívítuuyé-ídí oe búgepiye dits'úunídí, hedá wóebúge'andá t'ämäphá'gedá wóehänkhây máa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ähkí wónnayukhây máa, hedá in t'owa uví'we dithaa'indá ovâykhānukhây máa. Há'to wí k'uu wänbo natehpa'ándí wónjoekankhây máa. Ná'i t'ähkí úpúuwí gá Jôesi uví'we napówádân wón'aywoenídí, hebo wí'úhanginnáhpí na'ää'in."

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhääwiku'ch'áade'in ovaykhepiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namää, hedí in t'owa dâyhääwiku'ch'áade'in iwedi ovâykhepiye. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin deewá ná'in háa natú'in nata'muu:

Náví tewhá-á jûusugi'-ân namuu,

hewänbo undá i' bín'egó'an sänmin dívíwé'ge'amígí' namúunídí."

⁴⁷ Thamuwaagi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó'dédí'indá dâytuwámáa hádídí óeháyj'i'in. ⁴⁸ Hewänbo háa díví'amí'in wídâyshaadepí, in t'owa háa natú'in t'ähkí hânho dívít'óeyandedi.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'ôe i'amídí

¹ Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovâyhá'o' hedá Jôesi Tádávi híwó'di tu ovây't'ôe'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, ² hedí óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan ná'in ta'gen wônk'û'?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' wí hääwí wâytsika'yamí un. ⁴ Dítu'äämí, to'dan John ônk'û' t'owa ovây'p'ó'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi?" ⁵ Hedí wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítikagí'o, 'Hedí háadan handi wí'úvíwäyupí háa John natú'in?' ⁶ Hewänbo t'owadida' ônk'û' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dík'usääyú-í díháyjídí, gá John-dá Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu'in dívíwâyundedân." ⁷ Hedího indi Jesus óetu'an, "Na'indá wígínhaginnáhpí to'wídí ônk'û'in." ⁸ Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípí to'wídí naa dínk'û'in dó'amídí ná'i hääwí dó'o'i'."

Jesus-di in yä'dâapí'in úuva áaphää áyí'ninbí'gedi ovâytu'an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangí'in ó'gedí in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhäh-saa, hedáhá' i' úuva nava-á wên senä' úuva áaphää áyí'nin dimuu'in ovâypiyé'mági, hedáhá' wíyá pi'wí nangepiyá namää, hedí báyéki p'óe iwe iwóyí'. ¹⁰ I' úuva nap'e'yin dihaydi wí t'ôe'i' óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayámu'i' óemäänídí. Hewänbo indi i' t'ôe'i' óewhádidáhá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedí i' sendá wíyá t'ôe'i-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhádi hedá jänákí-á óe'an, hedí i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i' powage'i t'ôe'i-á óesan. I' wá' óewá'an, hedá nava iwedá óechänu. ¹³ Hedího i' sen i' nava ûnmuu'i' ginnân i'ánshaa'an: 'Hân hân dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsígí'i donsaaní. I-áho mađânho óe'a'geeni.' ¹⁴ Hewänbo in dâynavapíyé'annindi i' senbí e'nú ûn'ädi óemû' ihaydá wé'ge dívíhée'andi dítú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'ähkí ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho áyháyjí hedânho ná'i hääwí nayámu'i-á gínmúunídí.' ¹⁵ Hedího i' nava iwedi óep'égidi óehay."

Hedí Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava ûnmuu'i'di in senä' dâynavapíyé'annin ovây'amí? ¹⁶ Gá namäädá i'dá ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á

to'wênda ovâypíyémääni." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'âhpi napúuwí'in." ¹⁷ Jesus-di tsíhtaye ovâymúndedi ovâytu'an, "Hedi hân handi ná'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu'i natunda?":

I' k'uu in tewhâtehpaa'in dâyoegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹⁸ Hâ'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'âñchänudi nakaanú-i' waagi'ba namuu, hedi ná'i to'wí nakanudi iví tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá iví'di ûnke't'ândáho óet'ää-í."

¹⁹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí hedá in owha' p'ó'dédí'indádí dínhanginná Jesus ná'i hí' inb'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáji'in, hewänbo in t'owa dâykhunwôeda'máadí wí'óepanké'pí.

Tax wá'âa i'gedi Jesus óetsika'yan

²⁰ In Hudíyo tsonnindi áyîngidi Jesus óemúndedi dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapídí, hedânho in Rome-'inbí tunjó óemangekáanídí, ná'i tunjó-á shánki tsonkhuu imáadí. Hediho wên sená' kaaðibo ovâywá'âa Jesus hääwí óetsika'yâamídí. Ná'in sená'dá hójo'inda' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymaa. ²¹ Hedi ná'in hójo'in sená'di Jesus óetu'an, "Hâhkandi?, na'indá gínhanginná u-á ta'gedá' bihee'o hedá ovâyhá'o', u'dá t'âhki t'owa-á handa'ba ovâymaa, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá ovâyhá'o'. ²² Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntú?, ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe?" ²³ Hewänbo Jesus-á wesebo ûnhanginná háa inbí hójo'i ánshaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwá-á eedi ûnk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, hääwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmää, hedi wá' hääwí Jôesi Tádávi' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." ²⁶ Wídínkodipí wên piháawin hí' óetuhkannamídí in t'oa dit'oe-ídí, hedi iví hí'dí ovâyháa'andi wíyá háabo wí'óetu'anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'ää hääwí óetsika'yamídí (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwáywówápúuwí'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Hâhkandi?, Moses ná'in tsonnun dînta'nan: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i senbí tí'ûu ûnkhây'ä' i' kwee-ádí ikhó'yâa-i'in hedânho dân'âykw'ôenídí, i' pá'dâyví kháwá' ônhûuwídí. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwín sená' diji?. I' shánki páadé'i' ikhó'yâ', hebo âypídíbo nachuu. ³⁰ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádí ikhó'yâ', hedá ná'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá ûnpóe. Hedi handa' t'âhki in tsédí diji'in tí'ûuwín dínpóe, t'âhki wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yâ'di dichuu dâ'yâykw'ódipídíbo'. ³² T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'ûuwínho i-ádí dikhóhtsaakw'ônwân, hediho nää na'in dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyä'dádí sená'dádí dívíkhó'yánde' wa' nää oepáa k'aydi diwówáji' ihaydibo'. ³⁵ Hewänbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedi ovâywáywówápkhâymaa hediho há'to wíyá dichuu-í, hedânho ihaydi sená'dá kwiyä'dá wíyá wídívíkhóhtsaakhâymaa'pí, ³⁶ gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúuní'dân. Hedi Jôesi Tádávi ây dimuu gá i'dá wíyá ovâywáywówápkhâymaadân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádí t'âhki t'owa iví'in ûnmuu'in ovâymuunde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wänbo ná'in híwó ithayyan i' wää'i phé'yávi nakoje' ní'gedi ita'nan dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví'-á hedá Jacob-ví'-á, tobá ná'in ho dichuu wänbo'. Hediho dichuu wänbo ta'gendi diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'inbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví khuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Hâhkandi?, híwó bihee'an." ⁴⁰ Hedi diwôeda' wíyá hääwí óetsika'yamídí.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge?i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Heđi Jesus-di ovâytsika'yan, “Heháadan t'owa ditû' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedi'i'đá' ûnmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

‘Naví ko'đíngédí ósoqe,

heđi uví hânmin dovâyt'aaní heđá uví mangá wînkáaní.’

⁴⁴ Ná'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá háđídanho David-ví ây iwedi'i'đá' ûnmúuní?”

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

⁴⁵ Wa'đi t'âhkí in t'owadı Jesus ônt'ôeyande' ihaydi iví khäge'nin itu'an, ⁴⁶ “Ná'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'áyîngi'an. To whaadi'indi dit'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, heđá hânho-á ovâyhí'an t'owadı a'gindi ovâysengitû'âamí'in i' bú' pinge i'ge dijidi, heđá wá' in Hudíyoví méesate eje heđá nashánki'eediná' dihaydá in tsonninbí soqe eedi dívíkw'ôeni'in dida'. ⁴⁷ Kwiyã' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', heđáhá' thaa t'âhkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípiđá'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyutuhchânukhâymáa.”

21

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chã' t'âhkí imági

¹ Jesus ipuwábéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, heđi in kodit'owa dimuu'in inbí chã' dâykuudeđi i' chã' phébay iwe ovây múnde'. ² Heđá wí kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanáwó nawówáji'i wá' wíje chã' p'í'in itógidi óemû'. ³ Heđi natú, “Ta'gendi wâytû'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanáwó nawówáji'i-á shánki itógi t'âhkí in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. ⁴ In wé'gendáho inbí chã' dínphade iwedi dívímági, hewânbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'ólhpí wânbo t'âhkí iví wówátsi i'ámígi' imáa'i' itógi.”

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymáa

⁵ Wáy wên iví khäge'nin i' méesate hay'i i'gedi dívíhí'máa, heđi ditû', “Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi heđá i' háäwí ee nakw'ó'di' in t'owadı Jôesi Tádá óemági'i namuudá.” ⁶ Jesus-di ovâytu'an, “Nää-áho ná'i sa'wó'di háäwí bînmúnde', hewânbo wáy wí thaa naná' dihaydi ná'i méesate-á t'owa dâynayukhâymáa, heđi wêe wânbo wí k'uu há'i tehpaawedi wínate' deegi'opí.”

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ã'in

⁷ Indi óetsika'yan, “Hâhkandi', hânhay-an ná'i háäwí i'gedi dítu'andi' napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí heđanho gínhanginnánadí háäđi nats'anpúuwí'in?” ⁸ Jesus-di ovâytu'an, “Bí'áyîngi'an to'wíđi wânbo piháa wíwovâywâyukannamípidí. Báyéki t'owa naví kháwá' i'gedi dikä'ãägi'o, heđi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge?i' t'owa ovây'aywoenídí. Heđá wá' ditúuní i' t'ã'ge thaa tsowa nanânho'. Hewânbo inbí'nâpiyá wí'ímú-ípí. ⁹ Heđi t'owa-á inbí tsonnindáđi háa wíyá nangewin t'owa-ádi dívíhânbo' i'gedi ít'oeđá, báyéki wí'úv'áyîngi'ámípi. Nakhây'ã' ná'i háäwí napúuwí'in, hewânbo owáy napóe ihaydá i' t'ã'ge thaa wesebo wína'âhpi.”

¹⁰ Heđáhá' ovâytu'an, “T'owa wêe nangewin dívíhánkhâymáa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindáđi, heđá nangewin tsonnindá wá' dívíhánkhâymáa. ¹¹ Wáyje t'âhkí nanan'ã'yâpuwagi'o heđá báyéki dihaapuwaagi'o, heđá báyéki t'owa-á ihayđiđá'ba dihaypóeđá dichuwagi'o, heđá t'owa-á dâypuwâkhâymáa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe'odi báyéki ovâykhunwôeda'ámí'i'. ¹² Hewânbo gin napóepíđi bo wovâpanhóeni, heđá unbí wâyü únmuuđi bo jänáká wovây'ámí, heđá in Hudíyoví

méesatewin p'ó'dédí'inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwekáanídí, hedá wovâypankw'ôení, hedá in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí. Ná'i t'ähkí wovây'amí naví'in ímuudíbo'. ¹³ Hewänbo ná'i hääwí únpuuwí'i namuudi únkoedí-í naví'gedi bînt'ôe'amídí. ¹⁴ Hedího wa' napóepídíbo bí'ánshaamáá wí'úvíjâyye-ípi'in háa ítúuní'in úvípi'aywoenídí. ¹⁵ Naadi i' hí'-á i' hangintandá wâymaßání, hedânho to'wên wänbo wovây't'e'p'ídénde'in há'to dínkoedí-í dâyekeeyamídí háa ítú waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wíyá hääwí wänbo wídâyamá've-ípi ditúunídí. ¹⁶ Unbí hánminbí mangepiye unbí jýyá'indi tádá'indi wänbo wovâykáani, háa unbí tí'úuwíndá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wänbo', hedí wáy wên un wovâyháanú-í. ¹⁷ Hedí báyéki t'owadáho wovây't'aykhâymaa naví'in ímuudi. ¹⁸ Hewänbo Jôesi Tádádí wovây'âyîngimá've-í, wí háy t'ähkí wänbo há'to i'di wovâyjoe'amí. ¹⁹ Úvít'ôephadey'ää'andáho' in ta'gen wówátsi ít'anpuuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú'-á nandá' dâjjoekankhâymaa'in

²⁰ "Hewänbo báyéki sundaðo Jerusalem bú' já'wé búu k'úwákí diji'in bînmú' ihaydi, únhanginnáani hanwaapídíbo' i' bú' nandá' dâjjoekankhâymaa'in. ²¹ Hedí ihaydá in Judea nange dikw'ó'nin dínkhây'ä' oe okú eepiye dijáani'in, hedá in to'wên oe Jerusalem bú' iwe diji'indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji'indáho oe bú'piyá wídímú-ípi, ²² gá ihayháábáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-win ovây'tuhchänukhâymaa'dân, hedí t'ähkí háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in i' thaa í'gedi napúuwí. ²³ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiyä' disâamuu'in hedá in dâ'yâytsäá'o'indá, gá ingí'-á nakâypuuwídân dijáanídí. T'owa dâyt'ôephadegí'o ná'i nange í'ge t'ähkí, hedí Jôesi Tádádáho in t'owa ovây'tuhchänugi'o, indádí nat'aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá'dí ovâyháanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wíyá pí'wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Hudíyo dimuupí'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovây'tsonmá've-í owáy inbí thaa gin díví'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i na'ä'?

²⁵ "Ná'i taa-áho oe makówá gin nakeet'ôení: I' thandá p'óe-á agóyó-á piháa nakeepúuwí, hedá náä oepáa k'aydá t'ähkí nangewin t'owa-á háa díví'amí'in hedá háa díví'ánshaa'amí'in há'to dínhanginnáani, i' maa'p'oe hânho nasaatú'di hedá i' he'endi p'oet'úkhú namuudá. ²⁶ T'owa-á hânho dikhunwôeda'puwagí'odi dinagokhangí'o, háa náä oepáa k'aydi t'ähkí napuwagí'o í'gedi díví'ánshaamáadí. T'ähkí oe makówá nasaa'i-á na'ä'yäpúuwí. ²⁷ Hedí ihaydi in t'owadi naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i dímuuní okhúwá jáa o'ädi, pinnán kay wóégé hedá kohthay wóégá o'ä'. ²⁸ Owáy ná'i hääwí nats'anpuwamän dihaydá wíyá wí'úvíp'óhwháye'bé-ípi, kw'áye'piye úvíbée-í, gá tsowa wovây'aywoenídí napuwamändân."

Jesus-di wên fig tay í'gedi ihée'an hääwí ovâyhá'amídí

²⁹ Hedáhá' Jesus-di ginnân ovâytu'an wíyá ovâythayyamídí: "I' fig tay í'gedi hedá wé'ge'i tay í'gedá bí'ánshaa'an. ³⁰ Nats'antsáwápuwamän dihaydi unbo bînmúndedi únhanginná nata'ánpowa'ä'inpi'an. ³¹ Hedí gindidibá owáy ná'i hääwí í'gedi naadi wây't'ôe'an bînmú' ihaydá únhanginnáani ho púnú' naná naa owáy'ää-í'in otsondisogedee-ídi. ³² Ta'gendi wây'tumáa, t'ähkí in náawin t'owa há'to diháani wa'di ná'i hääwí t'ähkí páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³³ Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähkí nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Jesus-di ovâytu'an díví'âyîngi'amí'in

³⁴ Úví'âyîngi'amí hääwí í'gedi úví'ánshaahondi'. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví'äämípi, hedí wáhphade wí'úví'ánshaamá've-ípi háa unbí wówátsigí' úví'amí'in. Wáy i' thaa nat'ôephadepúuwí'i' únpoewí wa'di únhanginpóepídíbo'. ³⁵ Ihaydibá t'ämäpiye in náä oepáa k'aydi dithaa'in wên phay iwe diwêgí'o waagibá dínpuuwí.

³⁶ Hedího häädi wänbo t'ähkí íkhây múuni' in únkhây'ä?, hedá úvíjûusumá' ve-í hedânho ná'i hääwí t'ähkí napuwagí' o' i-á úvíyää' amí, hedá owáy naa t'ähkí t'owagí' o' aypuyä' iví páadépiye íwin dihaydi híwó únpúuwí" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷⁻³⁸ Ihayhääbá thamuwaa hédéndí hé' dibo t'owa dipóya' ee hay' i méesate iwe Jesus-ví hí' ònt' òeyaani dí. Thaadá i' di in t'owa iwe ovâyhá' o', hedá nakin dihaydá i' bú' iwedí napee' i oe Olive Okú gin dâytu' o' iwebo' iw honwóyí' ní dí khu' déedí.

22

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyjídí

¹ I shánki' eedi Passover gin dâytu' o' i púnú' naná, i' oewáaseepí' pává dâyk' o' i'.
² In owha' p' ó' dédí' indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá' o' indá hádí dí Jesus óeháyjí' in dâytuwámáa, hewänbo kaađibo díví' amí' in dida', gá in t'owa-á dâykunwôeda' dân.

³ Hedá Satan i' Penísendi-á Judas-ví pí' ná' khó' jé-á ûnts' ú. Judas-á Iscariot gin wá' óetu' o', hedí Jesus-ví tã' di wíje khäge' nin diwedí' i' bá namuu. ⁴ Hedáhá' namää in owha' p' ó' dédí' indá hedá in sundado i' hay' i méesate dâ' áyí' do' in bí tsonnindá in bí piye. Nada' ovâyhée' amí' in hádí dí Jesus óeku' p' áyní i' gedi, hedânho in bí mange óekáani dí. ⁵ Indá di híhchanpóedí Judas óetu' an chã' óewá' áa-í' in, ⁶ hedí i-á nahíjedího ituwámáa hádí dí Jesus in bí mange óekáani' in in t'owa dínhanginnáhpídíbo'.

Jesus-á dí iví khäge' nindá dí dimän i' Passover shánki' eedi koegí' dâyk' o' í dí

⁷ In Hudíyoví shánki' eedi dínpówa' i' oewáaseepí' pává dâyk' o' i', hedí ihay thaa-á naná in k' úwá' áy-á dâyhánunde', Passover koegí' gin dâytu' o' i' dâyk' o' í dí. ⁸ Hedí Jesus-di Peter-á dí John-dá dí ovântu' an, "Jaho i' hääwí binkhây' an i' Passover koegí' áyk' o' í dí." ⁹ Indí dá óetsika' yan, "Wáhää-an unda' gamú-í' in ánkhây' amí dí?" ¹⁰ I' di ovântu' an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú' piye bápûn, hedí iwe dats' ûndi wí sen wên p' onbay ihondi' di wovânjay-í. I-á dí bá damú-í hedá i' tewhá ee nats' ûndibá dats' úuní, ¹¹ hedí i' sen iví tewhá ûnmuu' i' dântu' áamí, 'Nan bí háhkandi' di dítu' an wítsika' yâamí dí, Wé' i íve eewan naví khäge' nindá dí ná' i Passover koegí' áyk' o' í?' ¹² Hedí i sendi wí wha' k' ay íve hay' i wovânkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy' i nakw' ó' di'. Ee-áho i' koegí' -á dânkhây' amí." ¹³ Hedího damäädi hääwí t'ähkí dânskaa Jesus natú waagibá, hedího i Passover koegí' dânkhây' an.

Jesus-ví t' ä' ge' in kindi' in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-á dí iví khäge' nindá dí i' máasa iwe dívíhúuk-w' ódi, ¹⁵ hedí ovâytu' an, "Hânho ná' i Passover koegí' undá dí okoeda', wa' ochuupídíbo'.
¹⁶ Naadá wâytumáa, há' to Passover koegí' wíyá dók' o' í i ta' gendi Passover shánki' eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá' in k' édé méena nasaa' in ikê' di ikú' daa' andi ovâytu' an, "Ná' in binke' di wí binsúwá wí' inbo'. ¹⁸ Naadi wâytumáa, náa-á wíyá wídóméenasuúwá- ípí hebo Jôesi Tádá dí dítsondisóge ihaydáho wíyá méena waagibá dósuwákhây máa." ¹⁹ Hedáhá' wí pává-á ikê' di Jôesi Tádá óekú' daa' an, hedáhá' ihávedá ovây mági, hedí ovâytu' an, "Ná' i-á naví tú' dínmuu, hedí naví tú' -á ungi' dáypákhây máa. Ná' i pává-á bínk' o' í naví' gedi úví' ánsaamá' ve-í dí." ²⁰ Hedí dívíkindihúubowadá in k' ede-á wíyá ovâyphade hedí ovâytu' an, "Ná' i-á naví ûnp' oe dínmuu. Ungí' naví ûnp' oe doncha' gí' o, hedí owáy gin dáy' andi ho Jôesi Tádá wí ts' aabi tun imági' i ho únpúuwí. ²¹ Náa bí' òeyan, i' to' wí naa díkuhpekhây máa' i-á náa naví nú' na' án, hedí i' máasa eedi namank' óe. ²² Naa t'owa t'ähkígí' o' aypuyä' i' ochuwagí' o, Jôesi Tádá hán' oe natú waagi, hewänbo ná' i to' wí díkuhpekhây máa' i-á t' òephade únpúuwí." ²³ Hedáhá' iví khäge' nin dívítsika' máa, "Wé' i-angú na' in diwedí ná' in natú' in ikhây máa?"

Jesus-vi khäge'nin dívítuhánbo wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá? in khäge'nin dívítuhkando? wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Ná?in Hudíyo dimuupí?inbí tsonnindi ovâytsomáa, hedá dida? t'owa ditúuní?in inbí?gedi, 'I'dá híwó na?in dí'o?.' ²⁶ Hewänbo ha?mindá wí?ímúunípi. Ginnân únkhây?ä? ímúuní?in: I? shánki hay'i namuu?i-áho únkhây?ä? híyâä?i-áho ipipa?i?in, hedi i? to?wí itsonmáa?i-áho khäge?dida?báho ipipa?i. ²⁷ Wé?i-an i? shánki hay'i namuu, ti i? máäsa iwe nahúu?áandi? háa i? t'ôe?i? ônkoegí?máýä?di?? I? máäsa nahúu?áandi-á i? shánki hay'i namuupí?an. Hewänbo naa undádí wa? oji? ihaydibo wí t'ôe?i waagi?bá omuu.

²⁸ "Undá naa-áadí úvíwóyí? tobáháa dont'ôephadende wänbo?, ²⁹ hediho naadá wâyk'úuwí tsonnin ímúunídí, naví Tádádí naa otsonyêenídí dínk'ú? waagibá. ³⁰ Hediho owáy otsonji? ihaydi undáho naví máäsa iwe naa-áadí úvíhúuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'ôeni, hedi in Israel-?in tá?di wêege?in t'owa ovâytu?âamí háa híwó háa híwóhpí díví?annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí?in."

³¹ Hedáhá? Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'ôeyan: I? Penísendi Satan nada?póe un t'ähki wovâyhóenídí hedânho wovâytayí?nídí, hedi wí to?wí itáhêejo waagibá wovâykhây máa. ³² Hewänbo naadi wínjûusu?an, hedânho uvi wâyü wí?úhâánípidí. Hediho? owáy naví?piye biwáybun dihaydi ná?in uvi tí?úuwín páadé?in úmuu?in ovâykhäge?namí hedânho inbí wâyü naví?piye shánki dínkaypúuwídí." ³³ Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-áadí dípansôege-ídí hedá díháýjídá." ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Peter, ná?in wítu?âamí: Ná?i khun wa? wí dee sen ikinpídíbo? u-á powin untúuní naa wídítaapí?in."

Jesus ivi khäge'nin itu'an tsijó phá? dâykuumá-ídí

³⁵ Ihaydi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Hânhay wâysan dihaydi naví hí? in t'owa ovây t'ôe?ámídí, chä?dá hedá wí múu unbí hääwí bínkuu-ígi?á hedá wây-á anto-á wíwínho?pi. Ihaydi ti wí hääwí úntáywän?" Hedi óetu'an, "Joe, hääbo joe." ³⁶ Hedáhá? ovâytu'an, "Nää-á to?wí únchä?kw'ó?di-áho ivi chä? ihúuwí, hedá wí múu-á ihääwíkuu-ígi? wá?, hedi to?wí wên tsijó phá? únk'ôepí?-á ivi k'éléwé?in to-á iku?p'âyni wên tsijó phá? ikuumá-ídí. ³⁷ Naadi wâytumáa nakhây?ä? ná?i tun Jôesi Tádáví ta?nin diwe naví?gedi nata?muu?i napúuwí?in:

T'owa ditúuní i-á wá? wí jänäkíkandi-ân namuu gin.

Hääwí t'ähki naví?gedi nata?muu?i-áho napuwagi?o-ákun." ³⁸ Ivi khäge?nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú?dí, náwe wíje tsijó phá?." I?di ovâytu'an, "Hâhay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu?o? iwe ijûusu?an

³⁹ Ihaydáhá? Jesus i? bú?dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu?o? iwepiye namää hedá ivi khäge?nindá únwóemää. Iwáho háýán wänbo najiwän. ⁴⁰ Iwe dipówá ihaydá ovâytu'an, "Úvíjûusu?ámí hedânho wovâytayinde? ihaydi híwóhpí wí?úví?ámípidí." ⁴¹ Hedi ovâyjoe?andi wí háy namää, wí k'uu bînsäyü-í iwehaybá, hedi idége?disógedi ginnân ijûusu?an: ⁴² "Tádá, unda?dáho in t'ôephade donkhây máa?in naa dínjâ?ámí. Hewänbo háa u-á unda? waa tobá napúuwí, naa oda? waagá joe." ⁴³ Hedi wí makówáwi t'ôepä?ä?i-á iví?we únkwínudee hedi kay óemági. ⁴⁴ Hedi hânho it'ôephadendedi shánki kay?indi ijûusu?an, hedi hânho naseep'ojaadedi i? seep'o-á wí ún p'oetá he?endi waagibá nange úntánde?. ⁴⁵ Hedáhá? wáy ijûusu?o? iwedi iwínúdí ivi khäge?nin dikw'ôn diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'áykháadá dikaykhanmuu, hediho dijókhá. ⁴⁶ Hedi ovâyjôh-sandi ovâytu'an, "Heháadan íjókhá? Bishaadi úvíjûusu?ámí hedânho wovâytayinde? ihaydi híwóhpí wí?úví?ámípi."

Jesus óepankê?

⁴⁷ Waʔdi ihíʔmáadíbo báyéki t'owa dipówá. Judas-di ovâypáadémáʔ, i-á wêe in tãʔdi wije khägeʔnin diwediʔiʔbá namuu, heđi Jesus nawin diwepiye namää óep'ohtsää-íđi. ⁴⁸ Hewänbo Jesus-di óetuʔan, “Judas, ti naa t'ähki t'owagiʔ oʔaypyäʔi díp'ohtsää náʔin t'owavi mange díkääníđi?” ⁴⁹ Hää Jesus óekhâymáaʔin ivi khägeʔnin i-áđi dijiʔin dâymûʔ, heđi óetsikaʔyan, “Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó pháʔdí häʔin t'owa âyyäa-í?” ⁵⁰ Wí wêe ivi khägeʔnin diwedi ivi tsijó pháʔdí iʔ owhaʔ p'óʔdédiʔvi t'ôeʔi p'óʔdé óewhádi, heđi ivi koʔdíngeđiwin oje heʔyinboʔ ónt'óʔtsâʔ. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytuʔan, “Wíyá haʔwâa wíʔúviʔamípi,” heđi iʔ senbí oje ónwáykiđiđi ûnwówa. ⁵² Náʔin diʔäaʔin Jesus óekáyjíđi in owhaʔ p'óʔdédiʔindá heđá iʔ hayʔi méesatewin sundadóvi tsonnindá heđá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsikaʔyan, “Heháadan unbí tsijó pháʔ wóege unbí phé wóegá íʔäa naa díyäa-íđi wí jänäkikandiʔ omuu waagibá? ⁵³ Thamuwaagi iʔ méesate hayʔi ee naa undáđi ojiʔ, heđi wíđipankêʔpi. Hewänbo náa-á ihayđihoʔ un únná náʔin úviʔamíđi, heđá iʔ Penísendi-á ihayđiho únná ivi kay ikeeyamíđi, i-á wáy t'owa dínkunnáʔ diwe natsonjiʔi-á namuu.”

Peter-di ovâytuʔan Jesus wíʔóetaapíʔin

⁵⁴ Jesus óepankêʔdi iʔ owhaʔ shánki p'óʔdédiʔvi tewhá eepiyeʔ óehoʔ, heđi óets'úde. Waʔ óehon dihayđi Peter-á tíʔúugá kayiʔdiđibo-á nawóemän. ⁵⁵ Iʔ tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahteʔen, heđi iʔge wên t'owa dívíkw'óđi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe naʔándi phaadi óekonámáʔ heđi wí t'ôeʔi aʔyúđi óedamúndedi natú, “Náʔi sennânkun Jesus-áđíba najiwän.” ⁵⁷ Hewänbo Peter natú, “Joe, naadá wíđótaapi.” ⁵⁸ Hây napóe ihaydá wíyá toʔwíđá Peter-á óemûʔdá óetuʔan, “In Jesus-víʔin diwedi unmuu-áakun.” Hewänbo Peter-di óetuʔan, “Joe, naa-á joe.” ⁵⁹ Heđi maʔ wí óda naphade ihaydá wíyá wêe-á kayʔindi natú, “Náʔi sendá Galilee-wibá namuudi taʔgendi Jesus-áđíba najiwän.” ⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetuʔan, “Naa wíđinhanginnáhpí hääwí iʔgedi bihiʔmáaʔin.” Waʔdi ihíʔmáa ihayđibo wí dee sen ikin. ⁶¹ Ihayđibá tewhá ívedi Nanbí Sedó Jesus ibeedí Peter óedamûʔ, heđi Peter ûnʔánpówá hää Jesus-di óetuʔan waa: “Thaʔdi hédéndi waʔ iʔ dee sen ikinpíđiboʔ, powin untúuni naa wíđítaapiʔin” gin ho óetuʔan. ⁶² Heđi Peter iʔ tehpaá jáʔwépiye napeedi hânho isíhtää.

In sundadóđi Jesus óejänäkiʔan

⁶³ In senáʔ Jesus óeʔáyînmáaʔindi t'âmäge óetumáa heđá óemahpúudeʔ. ⁶⁴ Heđá óetsíwhiʔandi óetuʔan, “U-á úhanginná hää napuwagiʔoʔin waʔ napóepíđiboʔ. Dítuʔan, toʔdan wóemahpúu?” ⁶⁵ Heđá wíyá shánkílilee-wibá namuudi taʔgendi Je t'âmäge hää óetumáa.

In Hudíyo tunjowaʔdi Jesus iviʔgedi óetsikaʔmáa

⁶⁶ Waʔdédi nanân dihayđi in Hudíyo tsonnindá in owhaʔ p'óʔdédiʔindá heđá in Hudíyoví khuu dâyháʔoʔindá dívíwéʔgeʔan, indá in Hudíyoví tunjowaʔ dimuu, heđi Jesus in tunjowaʔ wháagépiye óehoʔ, ⁶⁷ heđi óetsikaʔyan, “Ti taʔgendi u-ân unmuu iʔ toʔwí Jôesi Tádáđi óesógeʔiʔ t'owa ovâyʔaywoeníđi? Dítuʔan.” Iʔdi ovâytuʔan, “Wâytuʔan wänbo háʔto dînwäyü-í, ⁶⁸ heđi naadá undá hääwí wâytsikaʔyandá háʔto hääbo dít'ôeʔamí. ⁶⁹ Hewänbo náa iwedi páadépiye naa t'ähki t'owagiʔ oʔaypyäʔi omuuʔi Jôesi Tádávi koʔdíngeđi ochangiʔo, i-á t'ähki kay imáaʔi namuu.” ⁷⁰ Heđáháʔ t'ähkiđibo óetsikaʔyan, “Ti untundaʔ u-ân Jôesi Tádávi ay unmuuʔin?” Iʔdi ovâytuʔan, “Hää unbo ítú waa.” ⁷¹ Heđáháʔ dívítuʔan, “Wây-á toʔwên wígintáypí iviʔgedi dítuʔäamíđi. Ivi sópho iwediđibo náʔi tun gip it'oe.”

¹ Hedi in tunjowa? t'ähkí dívíwínú, hedi indihó Jesus oe Pilate-ví'piye óeho?. ² Hedi Pilate-ví'we óekándí ònt'aywó'dichänundeđi ditú, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovâyt'e'ya?do?, hedá i'di ovâytü'an Caesar wí'óe-tax-wá'âa-ípi, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda? wí tsondi hay'ibá namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika?yan, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owha? p'ó'déđi'in hedá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovâytü'an, "Ná'i sendá naadi wên t'aywó'nin wänbo wíðônshaapí." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "Í'dá iví hähkan ünmuu'i'di nanbí t'owa ovâyt'e'ya?do?. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá näa-á nääwá napówá hanbá i'amídí."

Jesus oe Herod-ví'piye óeho?

⁶ Pilate ná'in nat'oedi ovâytsika?yan, "Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Hedi "hoi" gin ditú ihayđi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'déđi' namuudân, hedi näa-á oe Jerusalem-dá na'ân. ⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemü'di. Gáhâädibo napuwáda?, iví'gediho nat'oedi, hediho nada? Jesus-di wên pínán òn'amídí imúuní'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika?yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owha? p'ó'déđi'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ònhíwóhpíchänunde?. ¹¹ Hedi Herod-dádí in sundado-áđi t'ámäge Jesus óe'o?, hedáân, hedi jänákí-á i-áđá dimuu. Herod-dá ovâytü'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá? Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihayđibo Herod-áđi Pilate-áđi hánmindá damuuwän, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe?khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema?p'áđi

¹³ Pilate-di in owha? p'ó'déđi'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'déđi'indáđi wây-á t'owa-áđi ovâywé'getü'an, ¹⁴ hedi ovâytü'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dînmaa, hedi ditü'an t'owa ovâyt'e'ya?do?in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedi dótsika?yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wänbo wíðônshaapí. ¹⁵ Herod-di wänbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ðónshaapí, hediho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá hääwí híwóhpi wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewháäní'in hedáhá? dóma?p'áđi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánki'eedi naná? dihayđi Pilate-di wêe pan óema?p'áđin-de?, hedânho gin natú. ¹⁸ Hewänbo t'ähkí in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe?, hedi Barabbas-á na'ingí? nâama?p'áđi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú? iwe'in p'ó'déđi'indáđi ovâytsaakannandân, hedá i'dá ovâyt'owat'ahánú.) ²⁰ Hewänbo Pilate nada? Jesus óema?p'áđi-í'in, hediho in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihayđá? dívítuwínunde?, "Wên phé?win deedi ná't'óhtägek'u?" ²² Pilate-di powingedi ovâytü'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'dâapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wänbo wíðônshaapí óeháyjídí. Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewháäní'in hedá dóma?p'áđi-í." ²³ Hewänbo kaygindi ihe?jidiđá? ditú? Pilate-dá Jesus phé?win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedi hânho dívítuwínundeđiho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, ²⁵ hediho Barabbas, i' sen in tsonnin ovâyÿâ'i? hedá ovâyt'owat'ahánú'i? namuu'i? óema?p'áđi, hewänbo natsónpóe Jesus óe'amí'in háa dida? waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho?

²⁶ Hedáhá? Jesus iwedi óeho?. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'i?, Simon gin nakháwá'i?, oe nava iwedi i' bú? eepiye na'áđi óejay, hedi in sundadođi in phé?win iví'di òn'í'k'ú'di Jesus-ví t'í'úuge óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá? Jesus ünwoemän, hedá wên kwiÿä? dimännindá hânho ditaachanpóedá dívípíhkhúmáhpúude?, hedá háa iphadende'in namuudi diséeji?. ²⁸ Jesus ibeedí ovâytü'an, "Un kwiÿä? Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvísíhtäë-ípi, hewänbo ungi-á unbí áyyägi-á úvísíhtäë-í. ²⁹ Wáy wí

thaa naná? dihaydi t'owa ditúuní 'Híhchan dâymá?ve-í in dínkodipí?in díví?áyyamídí, hedá in hânhay wänbo díví?ayyanpí?indá wí ay wänbo dây?âytsää?anpí?indá wá? híhchan dâymá?ve-í.' ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem-?in t'owa dida?í i? p'in inbí?di nakaanú-í?in hedá i? okúdá ovâykhä?kw'öeni?indá. ³¹ Naa wên tay wówá?in waagi?bá omuu?i híwóhpi dînpoe?o. Hewänbo indá tay t'aa?i waaginbá dimuudi shánkí p'ándíkí dînpuwagi?o."

³² Hedá wây-á wíje senä?dá Jesus-ádí?bá ovânthon ovânháyjídí. Ná?in senä?dá jänäkí?kanninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinuđi phé?win deedi óet'óhtägek'ú?

³³ Heđi wên okú iwe dipówá, "In p'óhkhú?bay" gin dâytú?o?, heđi Jesus phé?win deedi óet'óhtägek'ú?, hedá in wíje jänäkí?kannindá wá? hanbá ovân?an. Wêe Jesus-ví yá?mángédí óewínú hedá i? wêe-á iví ko?dínge?dá. ³⁴ Heđi Jesus natú, "Tá?dá, ovây?owóejé-í, háa díví?o?in wí?dínhanginnáhpídí." In sundado-á díví?áywan iví aa dívíweejé-í?dí. ³⁵ In t'owa iví nú? iwe diwindi óemúnde?, hedá in Hudíyo p'ó?dédí?indá t'ämägá óetumáa. Ditú?, "Pí?wéndá i?di ovây?aywon, heđi i-á i? to?wí Jôesi Tá?dádí t'owa ovây?aywoenídí óesóge?i? namuudá, wí?bo ipi?aywoení?in ûnkhây?ä?." ³⁶ Heđi in sundadodi wá? t'ämäge háa óe?o?. Iví?piye dimäädi wí méena ojohay?i-á ônpähtuye, ³⁷ heđi óetu?an, "In Hudíyoví tsondi hay?i unmuudá wí?bo ópi?aywon." ³⁸ Wên phéphá?ay iví phé?win kw'áye nat'í?k'óe eedi ginnân nata?muu: "Ná?i-á in Hudíyoví tsondi hay?i namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkandi? phé?win deedi nawhí?wondi?di óejänäkítumáa?dí, óetu?an, "Untúhpí?an ỳ-ân unmuu i? to?wí Jôesi Tá?dádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí. Hedáho wí?bo ópi?aywon, hedá na?indá wá? dîn?aywoení." ⁴⁰ Hebo i? wêe natú, "Ha?wáa wíwihé?ámípi. Ti Jôesi Tá?dá oe makówá na?ándi? wínâa? a?ginpí?an? Ná?i sen óetuhchänunde waagibá ỳ wá? wóetuhchänunde?, ⁴¹ heđi ỳ-á?dí naa-á?dí dítuhchänunde?di híwó namuu, gá híwóhpi án?andi nanbí tuhchänu-á gán?ä?ädân. Hebo ná?i sendá háabo híwóhpi? wí?i?anpí." ⁴² Hedáhá? Jesus óetu?an, "Jesus, owáy unp'ó?dédí?sogedeedi unwáy?ä? ihaydi naa wí?dí?ódé?nípi." ⁴³ Jesus-di óetu?an, "Ná?in wítú?ä?ámí, náa thaa-á owáy t'ähkí sa?wó naná? diwe naa-á?dí unchaní."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwá?piye naná, hebo i? than namuwähán, heđi i?ge t'ähkí nakhunpóe thí?êedi poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhá?bá in aa nakhaaná?nin i? méesate hay?i khó?jé nawhí?-wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá? Jesus kaygi natú, "Tá?dá, naa uví mange dáymá?, naví p'oweahhá? dínke?." Heđi gin natú ihaydiho t'ä?gedi ihä?an. ⁴⁷ I? sundado p'ó?dédí? iwe nawindi háa napóe?in imú?di Jôesi Tá?dá kw'áayébo? óemáa, heđi natú, "Ta?gendi ná?i sendá iví wówátsi ta?ge ihon." ⁴⁸ In báyéki t'owa iwe dik'aapuwäwinnin háa napóe?in dâymú?di inbí?piye dívíweeho?, heđi inbí p'íhkhú? dâymahpúude ditaachanpóedí. ⁴⁹ Hebo wáy wên kwi?yä? Galilee nange iwedi Jesus-ádí di?ä?ä?in, hedá wây-á t'owa iví k'ema?in ûnmuu?indá, kayi? diwebo diwin dâymúnde?di.

Jesus óekhä?k'ú?

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakháwá?i wá? iwebá naji?, oe Judea nangewi bú?ay iwe?i-ân namuu, Arimathea gin dâytú?o?i?. I-á iví wówátsi ta?ge ihon, heđi natsíkhaji? Jôesi Tá?dádí óesóge-í?dí i? to?wí t'owa ovây?aywoení?i?. I-á wínachanpóepí híwó?nin namuu?in háa in Hudíyo tunjowa? díví?ánshaamági?indá hedá díví?annindá Jesus óehá?yjí gin ditú ihaydi. ⁵² Heđiho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-ví?piye namää óedaa?ámí?dí i? pení óemääní?dí óekhä?k'úuwí?dí. ⁵³ Heđi óemági?di in phé?win diwedi óewáve, hedá wên híwó?nin aa iwá óe?ánk'ú?, heđi wí khähkugí? pho ee óek'ú?, i? t'owáwi k'uu iwe dâyt's'á?i?, iwá wa?di tóebo wí?óekhä?k'ú?pi. ⁵⁴ I? thaa-á in Hudíyo dívíhääwíkhây?o? kaykhanwówá thaagi?, heđi i? kaykhanwówá thaa-á ho napowa?ä??. ⁵⁵ In kwi?yä? Jesus-ádí oe Galilee nangedi di?ä?ä?indá Joseph-á ûnwóemää, heđi háa Jesus oe t'owápho ee

óek'û? waa dâymû?. ⁵⁶ Hedi inbí?piye diwáymää, hedi wí sa?wó nasundi woe-ádí ká?p'oe-ádí dâykhây?an i? pení óe?äyú-ídí. Hebo wiyá tháwán i? kaykhanwówá thaa nanândi wídvít'óe?anpí in Hudíyoví kuu dínmuudi.

24

Jesus wówá?i napee

¹ Wiyá tháwándá Dumîngu naná, hedi nathamupuwa?ä? ihaydi in kwiyä? i penípho iwepiye diwáymää i sa?wó nasundi woe dâykhây?andi wóegé. ² Iwe i? k'uu i? t'owápho iwedí ho nahângemuudi dâymû?, ³ hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahándi wídvíshaapí. ⁴ Iwe diwánpiwíndi wídvínhanginnáhpí háa díví'ánshaa?ámí?in. Ihaydi tsikhagipí wíje senä? waabá dánchaa?in inbí nú? dakwínudee, hânho ots'á'ída? da?a?wen-nin. ⁵ In kwiyä? hânho dikhunwôeda?di dívíwánpip'ó?t'áä, hedi in senä?di ovâytu?an, “Heháadan wí nawówáji?i? in pení ovâykhä?kw'óe?ó ee bîntuwämáa? ⁶ Jesus-á náwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún?ánshaapí?an háa wovâytu?annin wa? oe Galilee naji? ihaydi? ⁷ Ginnân natú: ‘Naa t'ähkí t'owagí? o?aypuyä?i-á in yä?dâapí?in t'owaví mange díkáani. Hedá phé?win deedá díkhe?khây máa, hewänbo iwedí i? powage?i thaa iwe owáywówápuwagí?o.’ ”

⁸ Ihaydi in kwiyä? dín?ánpówá háa Jesus-di ovâytu?annin, ⁹ hedi iwedí dimäädi in tã?di wêe Jesus-ví khäge?nindá hedá wây-á iví k'ema?indá háa napóe?in ovây?t'óe?an. ¹⁰ Ná?innân dimuu in kwiyä?: Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wiyá Mary-á, James-ví jiyá ûnmuu?i?, hedá wây-á kwiyä?dá wá? indádí diji?. ¹¹ Hewänbo Jesus-ví khäge?nin dí?ân háa in kwiyä?di ovâytu?an waa wâyupí? hí?dä?mân namuu?in, hediho háa ditú?in wídvíwâyupí. ¹² Hewänbo Peter-á napeedi i? penípho iwepiye i?ä, hedi it'äädí itsíhkídi, hedi wí aada? Jesus na?ánmú?de?i? imû?, hedi iví?piye nawáy máadi na?ánde?, “Hân hîn napóe?”

In wíje oe Emmaus bú?aypiye damänninbí?piye Jesus ipikeeyan

¹³ I? thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema?in wí bú?aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytu?o?, i-á maði tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje ná?i háa napóe i?gedí wí?bo dänhí?máa, hedi dantsika?máa “Háadangú ná?i t'ähkí gin napóe?” Jesus-di ovânkáa, hedi indádí bá namää. ¹⁶ Hewänbo indá wí?óetaapí, inbí tsée iwedí dánkaapóedí. ¹⁷ Hedi Jesus-di ovântsika?yan, “Hä? i?gedan hânho jashawó? dänhí?máa damändi?” In wíje dantsi?wóyí? hedi dabo?aats'aymuu, ¹⁸ hedi i? wêe Cleophas gin nakháwá?i?di óetu?an, “U?dä?mân kavêe t'ähkí in oe Jerusalem dí?ádâaji?in diwedí wí?úhanginnáhpí háa ná?i phade thaa eeje napoe?o?in.” ¹⁹ Jesus-di ovântsika?yan, “Hân handi napoe?o?” Óetu?an, “Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe?innân. I-á Jôesi Tádáví tukhe?bi ûnmuu, hedi Jôesi Tádá-ádí hedá in t'owa-ádí dâymû? iví hí?-á iví tsiyekandá ûnkay?in. ²⁰ Nanbí owhá? p'ó?dédí?indá hedá wây-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchänudi óeháyjídí, hediho phé?win deedi óet'óhtägek'ú?. ²¹ Hewänbo na?indá gi?ân i-ân i? namuu na?in Israel-?in dímahpädikhây máa?i?. Hedi náa thaa-á i? poje thaa-áho naná han napóe iwedí. ²² Hedá wá? wên kwiyä? na?inbí?wedí dimuu?indi dítu?an wên háawên na?in díháa?annin. Hédéndí hé?dibo ee Jesus óekhä?k'ú? iwáygé diji?, ²³ hewänbo wí?óeshaapí. Diwáy?äädí ditú wên makówáwin t'óepa?aa?in inbí?piye dakeepóedí ovâytu?an Jesus-á nawówáji?in. ²⁴ Wáy wên na?indádí diji?in i? penípho iwepiye dimää, hedi háa in kwiyä? ditú waa dâymû?, hewänbo Jesus-á wídvíwâyú?pí” gin in wíjedi Jesus óetu?an.

²⁵ Ihaydáhá? Jesus-di ovântu?an, “Undá ánshaapí?in damuu, hedá dawâyukâymuudi t'ähkí háa in Jôesi Tádáví tukhe?min ditú waa wídvánwâyundepí. ²⁶ Dítúhpí?an i? to?wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa?i? t'owa ovây?aywoenídí ta?gendi ná?i häwáwí it'óephadekhây máa?in, hedáhá? ên na?in díháa?annin. Hédéshánkí tsondi hay?i-á

óepa'í." ²⁷ Hedí Jesus-di háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe iví'gedi natú'nin t'áhkí ovân-thayyan. Háa Moses natú'in páadé ovântu'an, iwedáhá' in Jôesi Tádáví tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa ditú'indá.

²⁸ I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, hedí Jesus-á wa'di wíyá wáypiye namän waagibá i'an. ²⁹ Hewänbo óepunmääni'in wídada'pí, hedího' óetu'an, "Na'indadí ówóyí'. Häädanho napuwamän, nathaaphademänho'." Hedího indadí i' tewhá ee nats'ündi iwóyí'. ³⁰ Indadí nahúu'án dihaydi i' pává ikê'di ikú'daa'an, hedá iháve, hedá ovân mági. ³¹ Ihaydíbá datsíwaadee waa dapóe, hedího to'wí namuu'in dântaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. ³² Hedí dântumáa, "Oe p'óegé gimän dihaydi, Jôesi Tádáví hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gán'a'yäpóepí'an."

³³ Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymää, hedí Jesus-ví tã'di wêe khäge'nindadí hedá wây-á wên diwé'gekw'óndadí dänshaa. ³⁴ Ná'in diwé'gekw'ó'nindi ovântu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, hedí Simon Peter-bí'piye nakeepóe." ³⁵ Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'óegé damän dihaydi, hedá hádídí Nanbí Sedó Jesus dântaa'indá i' pává iháve ihaydi.

Jesus iví khäge'ninbí'piye ipikeeyan

³⁶ Wa'di dänhí'máa ihaydíbo Jesus-á inbí páadépiyá nakwinudee, hedí ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwoní." ³⁷ Hânho ovâypíhäädi di'ân wí p'oewäähâ-ân dínkeepóe'in. ³⁸ Hewänbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Héháadan íkhunwôeda'?? Háadan í'ánde' mađi naa ta'gendi wó'muupí'in? ³⁹ Naví mandá naví ánda dínmu'dí. Naa-ânkun omuu. Díttäggé-í, hedânho únhanginnáani wí p'oewäähâ wó'muupí'in. Naa tûu-á phékhkú-á omuu. Wí p'oewäähâ-á ha'wâa'i wínamuupí." ⁴⁰ Hedí ha'wâa natú ihaydá iví mandá iví ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihíhchan wänbo ovâyháa'an, hedá kây'indá dínpoe'o dívíwäyü-ídí háa natú'in. I'di ovâytsika'yan, "Ti koegí' hääwí náä únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Hedího wí paa natseemuu'i' óemági, hedí inbí páadépiyebo ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undadíbo wa' oji' ihaydi naadi wâytu'an hääwí Jôesi Tádáví ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwí'in, t'áhkí háa Moses ita'nandi-á, Jôesi Tádáví tukhe'min ditú'i-á, hedá i' Psalms gin dâytu'o' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Hedí ovâykhäge'-nan híwó dika'póewídí háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Ná'i tundáho nata'muu: I' to'wí Jôesi Tádáví óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'óephaadé-í nachuu píhay, hedí iwedá i' powage'i' thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedí i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé t'áhkí'in t'owa-á ovâytu'ámí inbí t'aywó'di dâyo'e'ámí hedânho ovây'owóje-ídí, gin nata'muu. ⁴⁸ Hedí undá ná'i hääwí bînmú' i'gedi t'owa bînt'óe'ámí. ⁴⁹ Hedí náä i' Yä'dâa'i P'oewäähâ unbí'piye wâysaaní, i-á naví Tádáví wovâytu'an wovâytmääni'in. Hewänbo náä Jerusalem-bo úvíwóyí'ní unbí kay oe makówádí wovây mági píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyho', hedí ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa'an híwó ovây'ámídí. ⁵¹ Wa' gin i'odíbo' inbí'wedi iwíjedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege'dikw'ódi óe'a'ginmäänídí, hedáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihaydá' dimää'ä hedá ditú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó[?]di Tun Jesus Christ-Ví[?]gedi John Ita[?]nandi[?]

I to[?]wí In Tụụ gin nakháwá[?]i[?] nawówátsipäyí[?], i-á Jesus-ân namuu

¹ Hân[?]oe ts'anpáadé nanân diwe i to[?]wí In Tụụ gin nakháwá[?]i nayiho[?]. I-á Yôesi Tádá-ádí nayí[?], heđi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayí[?]. ³ Hääwí t'ähkí ikhíyé, heđi i-á wí'ikhíyépidá háäbo wínakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyí[?], heđi ná[?]in wówátsi-á ko nakeepo[?] t'owagí[?] waagi[?]bá namuu. ⁵ Ná[?]i ko nakhụuná[?] dee nakeepo[?], heđi háädi wänbo t'ähkí nakeepo[?] tobáháa nakhụunân wänbo[?].

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwá[?]i Yôesi Tádádí óesan ná[?]i ko í[?]gedi t'owa ovâytu[?]âamídí, heđânho John-bí hí[?] dit'oedi to[?]wên t'ähkí dívíwhäyü-ídí i to[?]wí i ko namuu[?]iví[?]piye[?]. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na[?]ää t'owa ovâytu[?]âamídí to[?]wí i ko namuu[?]in. ⁹ Ná[?]i to[?]wí In Tụụ gin nakháwá[?]i[?] i ta[?]gendi ko namuu, heđi náä oepáa k'ayđipiye[?] na[?]äädi t'ähkí t'owa ovâykothayyo[?].

¹⁰ Náä oepáa k'ayđi i nayí[?], hebo tobáháa ná[?]i oepáa ho ikhíyé wänbo[?], in t'owa náädí diyi[?]indi wí[?]óetaapí. ¹¹ I háäwí ikhíyé[?] i iví[?] ûnmuu, heđi ipiye[?] na[?]ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí[?]óeséegí[?]anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséegí[?]andá iví[?]piye[?] dívíwhäyü, heđi ná[?]in t'ähkí idi ovây mági Yôesi Tádáví ây dipúwídí. ¹³ Heđi Yôesi Tádáví ây dipóe ihayđi wíyá di[?]âypuýä waa dínpóe, hewänbo t'owa di[?]âypuýä náä oepáa k'ayđi waagibá wí[?]âypuýäpí, heđiháa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, heđiháa wí sen nawänpitúđíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádân ná[?]in wówátsi ovây mági.

¹⁴ I to[?]wí In Tụụ gin nakháwá[?]i wí t'owa napaa, heđi wí háy tähkí na[?]indádí nayí[?]. Báyéki hay[?]i namuu[?]in âymû[?], gá Yôesi Tádáví wí[?] ayđä[?] ûn[?]ándi[?] namuudân. I-á báyéki séegísehkanä imáa, heđi háa i natú waa t'ähkí ta[?]gen namuu.

¹⁵ To[?]wí i namuu[?]in John-di in t'owa ovâytu[?]an. Oe ahkon deedi John nayí[?]di kaygi ovây tumáa, “Naadi wâytu[?]an naví tí[?]úugéba wí to[?]wí napowagít[?]óe[?]in, heđi i-á naví shánkí kw[?]áye namuu, gá naa o[?]aypuýäpí[?]đíbo i-á háädi wänbo t'ähkí nawówáyidân. Ná[?]i-ânkun i namuu iví[?]gedi wâyhi[?]máa[?]i[?].”

¹⁶ Báyéki séegísehkanä imáadí, ihayđä[?] híwó[?]di háäwí iví[?]wedi gín[?]ä[?]. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu[?]an iví tsontụụ na[?]in dí máäní[?]in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkanä-á heđá in ta[?]gen namuu[?]indá dínkeeyamídí. ¹⁸ To[?]wí[?]di wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí[?]óemû[?]pí. Hewänbo háawi i namuu[?]in iví wí[?]đä[?] ay ûnmuu[?]i[?] iví nú[?] na[?]ándidân na[?]in dínkeeyan.

Háa John i p[?]ó[?]p[?]oekandi[?] in t'owa ovâytu[?]annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu[?]ú wáh háädi in Hudíyoví p[?]ó[?]dé[?]dí[?]indi wên ow[?]há[?]-á heđá wên méesate[?]in khäge[?]nindá ovâysan John i p[?]ó[?]p[?]oekandi[?] óetsikáyí[?]nídí, “To-an unmuu” gin, ²⁰ heđi kinnân idi ovâytu[?]an: “Naa i to[?]wí Yôesi Tádádí óesóge[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí wó[?]muupí.” Kaaginpí[?]đíbo thay[?]eedi kin ovâytu[?]an. ²¹ Heđi óetsikáyin, “Heđi to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?” Idi ovâytu[?]an, “Naa-á i wó[?]muupí.” Heđáhá[?] óetsikáyin, “Ti Yôesi Tádáví tukhe[?]bi[?] i âytsíkha[?]máa[?]i-ân unmuu?” ²² Heđi ovâytu[?]an, “Yoe.” Heđáhá[?] óetu[?]an, “Dítu[?]an to-an unmuu, heđânho in to[?]wên na[?]in dí sannin âyt[?]óe[?]amídí háa untú[?]in. Uví[?]gedi dít[?]óe[?]an.” ²³ John-di ovâyhée[?]an heđânho dín[?]ánpówá-ídí háa Yôesi Tádáví tukhe[?]bi[?] Isaiah hân[?]oebo natú[?]in, heđi ná[?]i-á Isaiah-ví hí[?] ûnmuu:

Wí to[?]wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúní,

‘In p[?]óe binta[?]ge[?]an i shánkí natsonyi[?]igí[?].’

“Ná[?]i to[?]wí han natú[?]i waagi[?]bá naa omuu” gin John-di ovâytu[?]an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí' nídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wí'unmuupí, Elijah wänbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukhe'bi áytsíkha'máa'i wänbo-á yoe. Hedi háadan handi ná'in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o'?" ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytu'an, "Naadá p'oe'ida' dovây'p'ó'p'oe'o', hewänbo unbí yâadi wáydí wí to'wí bîntaapí' nayi', hedi tobá naví tí'úuge napówa wänbo', naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dönma'p'á'di-ídi."

²⁸ T'áhkí ná'i owáy Bethany búu'ú'ay wáhãã napóe, oe Jordan p'o' p'ánadi John nayidi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' iwe.

Jesus-á wí k'úwá'ay Yôesi Tádádí óesandi' waagi'ba namuu

²⁹ Wíyá tháwán John-di Jesus óemû' ee nayi' iwepiye' na'ädi, hedi iví'gedi natú, "Binmú'dí i na'ä'i'. I-á Yôesi Tádádí óesan wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-ídi, t'áhkí t'owaví t'aywó'di ovây'ya'amídi. ³⁰ Ná'ibá i namuu iví'gedi wáyhée'an. Naa otú, 'Naví tí'úugebá wí sen napówa-í, hedi i-á naví shánkí kw'áye namuu, gá naa o'aypuyäpídi'bo' i-á háadi wänbo t'áhkí nawówayidân.' ³¹ Tobá to'wí namúni'in naa wí'dîhanginnáhpí wänbo', naa o'ä-á p'oe'di wây'p'ó'p'oe'amídi, hedânho un Israel-'in t'owa i bîntáa-ídi."

³²⁻³³ John-di háa imû'in ovâytu'an. Natú, "Páadedí naa wí'dîhanginnáhpí to'wí Jesus namuu'in, hewänbo Yôesi Tádádí dísan p'oe'di wây'p'ó'p'oe'amídi, hedá idá dítu'an, 'I Yä'dâa'i P'oe'wãhãã nawhândi nâapuwãkhây'máa, hedi wí to'wíwí'di isogekhây'máa. Hedi ná'i to'wíwí'dân i Yä'dâa'i P'oe'wãhãã t'owa ovây'määní wí p'ó'p'oe'kan waagibá' kin Yôesi Tádádí dítu'an. Hediho' i Yä'dâa'i P'oe'wãhãã makówádí nawhândi wí k'o'wee waagibá dómû'-ákun, hedi Jesus-ví'di isóge." ³⁴ Naa kin napóedí dómû', hedânho naadi wáy'tumáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu."

Jesus-ví páadé'in khäge'nin

³⁵⁻³⁶ Wíyá tháwán John-dá'dí hedá wíye iví khäge'nindá'dí Jesus naphademändi óemû', hedi Jesus-ví'gedi John natú, "Binmú'dí i Yôesi Tádádí óesandi' namuu'i'. Wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-í."

³⁷ John-bí wíye khäge'nin háa John natú'in dat'oe, hedi Jesus-ví tí'úuge dawóemää. ³⁸ Jesus ibéedí ûnwóe'ädi ovânmu', hedi ovântsikáyin, "Hãã-an dada'?" Óetsikáyin, "Rabbi, wáhãã-an unthaa?" (Rabbi-á "háhkandi" gin natú'da'.) ³⁹ Idi ovânttu'an, "Naa-á'dí bákä've, hedânho wânkeeyamídi." Hediho' i-á'dí damäädi wáyge nathaa'in dânmu'. Dipówa ihaydáho thé'êedi yôenu iwepiye' naná, hediho' i-á'díbo dânwóyí'.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tí'ûu ûnmuu, hedi i-á in wíye in John-bí hí' dat'oe'di Jesus-á'dí damää'in diwedí'ibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví pá'dây Simon ituwãho', hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "Na'indi i Messiah áyshaa." (In hí' Messiah-á natú'da' "i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí" gin.) ⁴² Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví'piye' óeho'.

Jesus-di Simon óemû' ihaydi óetu'an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo náä iwedi páadépiye' Cephas gin unkháwã-í. (Ná'in kháwã Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natú'da' "wí k'uu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-á'dí ovântu'an i-á'dí damú-f'in

⁴³ Wíyá tháwán Jesus i'ánshaamági oe Galilee nangepiye' namú-ídi, hedi Philip óemû'dí óetu'an, "Naa-á'dí ókã've." ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wí namuu, i búu'ú'ay Andrew-á'dí Peter-á'dí dathá'de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetu'wãho', hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí áyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví'gedân Moses itã'nan iví ta'nin diwe, hedá in Yôesi Tádáví tukhe'min wá' iví'gedi dáyta'nan." ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wó'ânpí háãwí wänbo Nazareth-wi-á híwó'di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Ókã've naa-á'dí hediho wí'bo nâapimúni'."

⁴⁷ Jesus-di Nathanael ivi'piye' na'ädi óemû', hedi ivi'gedi natú, "Häwebâa wí na'ä' in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi', i-á wínahöeyóhâhpí." ⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, "Hádídán naa dítaa?" Jesus-di óetu'an, "I fig tay ókhhuu nú' un'án dihaydi naadi wímû', Philip-di wóetukánnanpídíbo'." ⁴⁹ Nathanael-di óetu'an, "Háhkandi', nábâa dínhanginná u-á Yôesi Tádáví ay-ân unmuu'in, u-á in Israel t'owaví tsondi hay'i unmuu." ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää naví'piye' biwhâyunde' gá wítu'andân in fig tay nú' naadi wímû'in, hewânbo hä'i wíts'antu'andiví shánkí he'endi häwí nâapuwâkhâymaa. ⁵¹ Ta'gendi wítumáa, makówá nakhuudeedi bñpuwägít'óe, hedá naa t'owa t'ähkígí' o'aypu'ä'ivi'we in Yôesi Tádáví t'öepa'aa'in diwhádedá diwáypi'dá bñpuwâkhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhóhtsqaná

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wáhâä dínkhóhtsaashánkí'diná, i búu'ú'ay Cana gin dâytu'o' iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namäädiho' iwe na'án, ² hedá Jesus-á iví khäge'nindádá wá' ovâyhúutu'andihó dimää. ³ T'ähkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyá'dí óetu'an, "Wíyá wídínméenasapí." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa'di ihaydi wídínnáhpí naví t'öe don'amídí." ⁵ Iví yíyá'dí in húukhâysa'in ovâytu'an, "Háa idi wovâytu'an waa úví'amí."

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napa'andi nasaa, t'owa dipówá'in díví'owídi-í'dí in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Ná'i p'onbay eeye wétä háa powintä galôn dihay nasadi'. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysa'in ovâytu'an, "Ná'i p'onbay bñp'ide," hediho p'eedí taye dâyp'íde. ⁸ Hedáhá' ovâytu'an, "Häwedihó wí binwhahó'gí, hedi unbí tsondiví'we binhúu." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an. ⁹ I p'oe dâyho'i naméenapaa, hedi in húukhâysa'inbí tsondi idää, hebo wí'únhanginnáhpí wáyge dâyhógi'in. In wé'ge'in dâyhúukhâysande'indá'mân dínhanginná. Hediho' idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu'an, "Wây-á t'owa i shánkí híwó'di méena páadé dâyk'hâysande', hedi t'owa díví'i-hay'an dihaydânho i shánkí nak'ägipi' dâyk'hâysande'. Hewânbo u-á han wíví'anpí, u-á bitsíkha'an i shánkí híwó'di tí'úuge ovâykhâysáa-í'dí."

¹¹ Ná'in Jesus ee Cana búu'ú'ay Galilee nange wáhâä i'annin in páadé'in pínán t'öe ovâykeeyannin namuu, hedi indihó in t'owa ikeeyan i-ân hay'i namuu'in, hedi iví khäge'nin shánkí wânbo iví'piye' dívíwhâyü.

¹² T'ähkí ná'i naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tí'úuwíndá hedá iví khäge'nindádí Capernaum búu'ú'aypiye' dimää, hedi iwého wí háyü thaa dívíwóyí'.

Jesus-di in dâyhäwíku'ch'áade'in i méesate hay'i iwedi ovâykhēpiye

¹³ In Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'i', hedi Jesus oe Jerusalem-piye' namää. ¹⁴ I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa dâyhäwênku'ch'áadedi ovâymu', wéyu-á k'úwá-á k'o'wee-á dâyku'ch'áade', hedá wá' in dâychä'egó'o'in inbí máasa eeye dikw'óndi ovâymu'. ¹⁵ Wên púwhí' whihkannindi ipaa, hedi t'ähkí i méesate hay'i iwedi ovâykhēpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóege, hedi in dâychä'egó'o'indá inbí chä' t'ämäpiye' ovâych'áa hedi inbí máasa ovâyánú. ¹⁶ Hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'indá ovâytu'an, "Binyâ'an ná'i häwí náwedi. Ná'i méesate-á naví Tádáví wháage'únná. Wí kuh'te'i waagibá wíyá wíwñpáa-í'pí." ¹⁷ Hediho' iví khäge'nin dín'ánpówá háa to'wí Yôesi Tádáví tã'nin diwe natú'in kin:

Hânho uví wháagédí dí'âyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waagibá ochanpo',
hedi dâymû' Jesus hanbá nachaa'in.

¹⁸ In Hudíyoví p'ó'dédí'in iwáygé diyí'indi Jesus óetsikáyin, “Háawin wên pínán úkoedi dínkeeyamídí, hedânho gínhanginnánídí ɥ úk'óe'in ná'in t'owa ovâykehpiyé-ídí?” ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Ná'i méesate binnayudi poeye thaa iwebo naa wíyá dótege-í.” ²⁰ Indi óetu'an, “Yónántä?di sí (46) p̄ayo ovâyho' ná'i méesate dâytege-ídí, hedí hádídan poeye thaa iwebo wíyá nâatege-í?”

²¹ Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhí'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. ²² Hedího chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedí Yôesi Tádáví t̄a'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i t̄u Jesus ihée'andi-á dívíwhäyü.

Jesus ûnhanginná t'ähki t'owa háawin dimuu'in

²³ Wa?di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí?di thaa Passover gin dâytu'o naná? dihaydi, báyéki t'owa i pínán ovâykeeyandi dâymû?di iví'piye? dívíwhäyü. ²⁴⁻²⁵ Hewänbo Jesus wí'ipimägipi inbí mange. I-á wí'üntáypí wí to'wídi t'owaví?gedi óetu'âamídí, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-ví'piye? namää

¹⁻² Wí sen Nicodemus gin nakháwá'i Jesus-ví'piye? khü'déedí namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedi'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, “Háhkandi?, gínhanginná Yôesi Tádádí wóesan na'in díhâ?amídí. Wí to'wí Yôesi Tádádí óekhäge'máa?idä'mân ûnkoedi ikeyamídí i pínán ɥdi dínkeeyo waagibá.”

³ Jesus-di óetu'an, “Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídi.”

⁴ Nicodemus-di óetsikáyin, “Hádídan wí to'wí nasówébo?wandi? wíyá nawáy'aypuyä-í? Wí'únkoedipí iví yíyáví aymúu iwe nawáyts'únídí wíyá na'aypuyä-ídí.”

⁵ Jesus-di óetu'an, “Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yä'dâa'i P'oewahâavi?wedá di'aypuyä'indá'mân dínkoedi makówápiye? dimú-ídí. ⁶ To'wên t'owaví?wedi di'aypuyä'in t'owadä'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyó to'wên i Yä'dâa'i P'oewahâavi?wedi di'aypuyä'indá i Yä'dâa'i P'oewahâa dâymáa. ⁷ Wíwóeháa'amípí naadi wítu'andi, wíyá í'aypuyä-í'in únkháw'ä?. ⁸ Oepiyá náäpiyá iwaa'o?, hedí i waa í't'o?, hewänbo wí'únhanginnáhpí wáhâapha?gedi na'ä'in háa wáypiyé? namännin. Hedí hanbá wí'íka?póya?pí hádídi wí to'wí i Yä'dâa'i P'oe-wahâavi?wedi na'aypuyä'in.”

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, “Ti nakoedí-í ná'i hääwí untû?di? napúwídi? Hândídan napúwí?”

¹⁰ Jesus-di óetu'an, “U-á wí Israel-'inbí háhkandi unmuu, hedí háadan ná'i hääwí i'gedí wí'unka?póya?pí? ¹¹ Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedí ivíhée'o?, hedá i hääwí âymû? i'gedá wâytu'o?, hewänbo undá háa gitû'nin wídniséegí'opí. ¹² Ná'i oepáa k'aydiwi hääwí i'gedí naadi wâytu'an, hedí un wí'úvíwhäyunde?di, hedího hádídan úvíwhäyü-í makówáwi hääwí i'gedí wâytu'andi? ¹³ Makówápiye? wíyá to'wí wänbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhá?didä'mân, hedí naa-ân i omuu, t'ähki t'owagi? o'aypuyä'í?”

¹⁴ Moses owáy ahkónu wáy i páäyü kwák'udi napa'andi? wên phé eedi iwíhí'k'û?di itege waagibá, naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'í? omuu'í? wá? phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ä? napúwí'in ¹⁵ hedího to'wên t'ähki naví'piye? dívíwhäyunde'in wówátsi nahánde?di'in dâymá've-í. ¹⁶ Yôesi Tádádí t'ähki t'owa hânho ovâyséegídí iví wí' ayda? ûn'ándí? imägi, hedího to'wên t'ähki iví ayví'piye? dívíwhäyü'in há'to dipedé-í hewänbo wówátsi nahánde?di'in dâymá've-í. ¹⁷ Yôesi Tádá iví ay isan náä oepáa k'aydipiye? in t'owa ovây'aywoenídí, dínkhây'ä? ovây'tuchänú-í'in ovâytu'âamídá yoe.

18 To'wên t'ähkí Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhäyunde'in há'to ovâytu'amí ovâyutuchänú-í'in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhäyupí'indá ovâyutuchänukhâymaa'in, gá iví wí' ayda' ün'ándiví'piye' wídívíwhäyupídân. 19 Yôesi Tádáví ay náä oepáa k'aydipiye' na'ää wí kohthay waagibá namúnídí hedânho t'owa dínkeepúwídí, hewänbo t'owa yä'dâapí dívítsiyekanhondi khuu eeyebo diyêeni'in shánkí ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-íví'wedi. Hedânho Yôesi Tádádí ná'in t'owabá ovâyutuchänukhâymaa. 20 To'wên t'ähkí yä'dâapí dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay, hediho ipiye' wídimänpí, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. 21 Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimän, hedânho nakeepúwídí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhäge'dodi díví'amídí."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

22 Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimää, hedi iwáy wáhää diyí' ihaydi wên t'owa ovâypp'ó'p'oe'an. 23-24 In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa' wí'óepansógepí, hedi idi wá' t'owa ovâypp'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayidi, hedi t'owa iví'piye' dimä' ovâypp'ó'p'oe'amídí.

25 Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádí p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhánbo'. 26 Hediho John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'áná hânhay u-ádí nayí'i hedá iví'gedi in t'owa udi ovâytu'andi', náä báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovâypp'ó'p'oe'amídí."

27 John-di ovâytu'an, "Hääwí i to'wí oe makówa na'ándidi dímgá'ida'mân áyhónde'. 28 Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa í'toe. 29 Häädi dínkhóhtsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedi i soyingi ihí'maadí nat'oedi ná'i k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedi i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Náä-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhcháa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'bá dimändân iví'in ún'múnídí. 30 Nakhây'ä' Jesus-á shánkí kw'áyepiye' óetegé-í'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

31 "Jesus-á oe makówádí na'ää, hediho t'ähkíví shánkí hay'i namuu. Naa náä oepáa k'aydiwi' omuu, hediho wí náädíwi waagibá dáyhée'o' náädí'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'ähkíví shánkí hay'i namuu. 32 Hääwí imú' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên háyúhaydida' t'owa háa natú'nin ónséegí'o'. 33 Hewänbo to'wên iví hí' dáyseegí'odi handidi dáykeeyo' dívíwhäyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. 34 Yôesi Tádáví ay isandi-á Yôesi Tádáví hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khäagipí i Yä'dâa'i P'oewahäa ho óemágidân. 35 Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'ähkí tsonkhuu óemági hääwí t'ähkí i'gedi natsonyêeni'dí. 36 To'wên t'ähkí Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahándepí'in dâymáa, hewänbo to'wên iví ay ónt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wídâyamá've-ípi, indá Yôesi Tádádí hânhay wänbo t'ähkí ovâyutuchänu'bé-í."

4

Jesus-ádí wí Samaria-wi kwee-ádí dänhée'an

1-3 In Pharisees dínhanginpóe shánkí báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandiví shánkí Jesus-di ovâypp'ó'p'oe'o'. (Hewänbo Jesus-ví khäge'nindida' t'owa ovâypp'ó'p'oe'o', ida' yoe.) Hedi ná'i hääwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus únhanginpóe ihaydi, i-ádí iví khäge'nindádí Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye' dimää. 4 Galilee-piye' namän dihaydi oe Samaria nange i'gedi únpuhp'o'. 5-6 Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytú'o' iwe napówa. Sychar-á kayí' wínanáhpí wí nava iwedi hán'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemági'i'. Ee dâyp'oewhahónde' iwe Jacob ishää'i naná, hedi Jesus kayí' wáhäädi na'äädiho nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówa'amídí.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahónídí napówá, hedi Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dí máá donsüwá-ídí." ⁸ Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoegei'kunmä, hediho i-á wí'bo na'án. ⁹ Hudíyo-ádí Samaria-índádí wídívíwóndepí, hediho i kweedi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan udi díp'oesüwägi'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí hääwí Yôesi Tádá napäyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeda'máa'i' omuu'in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnándáho' udá naa díp'oesüwádaa'amíwän, hedi naadá p'oe nawówátsipäyi'i wímääníwän." ¹¹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, hääwí wänbo wínâamáapí p'oewhakhongi'in, hedi náwe dâyp'oewhahónde' iwá nawä'án. Hedi hândidan ná'i p'oe nawówátsipäyi'i nâawhahóni? ¹² Na'inbí hehäwi thehtáy pahpâa Jacob-di náa dâyp'oewhahónde' iwe na'in dînyoe'an. I-ádí iví e'nündádí hedá iví hääpan hääwëndádí i p'oe náwedi dâywahógi'i dâysüwände'. Ti un'ánde' u-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhân?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähkí náwedi dâyp'oesüwände'in wíyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i'-á dâysüwáda, há'to wíyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí pí'ná waagibá napúwí, hedi iwediho in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyi." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Má'mää, ná'i p'oe í'gedi bihí'máa'i dí máá, wíyá wí'op'oesá'aapúwípídí, hedânho ihaydá' náwe wí'op'ohkhonná'be-ípídí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mänekéyi hedá náäpiye' nâamá'i." "Wídînsennánpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennánpí'in. ¹⁸ P'ánán khóhtsaq'i unmuu, hedi ná'i sen náa unthaa'i-ádí uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, náa naa dînkeeyan wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria-in t'owa gimuu'inbí páadé kã'ää'indi Yôesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítû'oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ä' Yôesi Tádá óe'a'ginmääní'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhäyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yôesi Tádá óe'a'ginmääní ná'i p'in diwedá'ba yoe háa oe Jerusalem diwedá'ba yoe. ²² Un Samaria-in ta'gendi wí'úhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí äy'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhây máa'i-á Hudíyo-ân namuu. ²³ Hedi náa iwedi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dâyp'a'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpákhây máa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmääní'in. ²⁴ Yôesi Tádá-á p'oweahhâada' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ä' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmääní'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dînhanginná i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ä', Christ gin óetu'o'i'. Napówá ihaydi hääwí t'ähkí dîn-thaykankhây máa na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu."

²⁷ Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówá, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádí ihí'máadi, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikáyinpí, "Häa-an unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpí, "Háadan i kwee-ádí bihí'máa'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bíkã've bînmúnídí wí sen t'ähkí háa naa dáy'annin dítu'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí." ³⁰ Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

³¹ Wa'di in t'owa búu'údí di'ädibá Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Hähkandi', shánkí yänbedi náäbo bihúuyami." ³² Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un í'gedi wí'úhanginnáhpí." ³³ Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídí ònkoegi'kán, gáhân?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandí' nada' waagibo naa dáyo', hedi in t'ôe idi naa díkanyônnin dóbowakhây máa. Ná'i hääwí dó'o'i' naví koegi' waagi'ba dînmuu."

³⁵⁻³⁶ Kin t'owa ditû'pí'an: Dâýko'yiko' iwedi dâyhäwíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'ôe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí binmú'dí in t'owa háä nava i'ge di'ä'in. Hä'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí háäwí napaa'i waagibá, hedi undá háäwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi há'in t'owa-á bîn wé'ge'amí Yôesi Tádáví'piye' bîn-húuwídí. Hedi kin úví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'aa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahánde'pí'in dâýkéyí. Wây-á wëndá ho Yôesi Tádáví hí' ovâykoe inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvîhchannamí há'in t'owa bîn wé'ge'an dihaydí. ³⁷ T'owa ditû'pí'an: Wí to'wí iko', wíyá to'wí-á ihäwé'ge'o'. Hedi háa ditû' waa náa ta'gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe'anpí'yepiye' naadi wâýsangít'ôe in t'owa Yôesi Tádágí' bîn wé'ge'amídí. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'ôe'an, hedi in t'ôe díví'annin namuudi undáho in t'owa bîn wé'ge'kähymáa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báýékí t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu'andân, "Jesus-di háa dáy'annin t'ähkí naa dítu'an." ⁴⁰ Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówá ihaydi óedaa'an indádí nachá'nídí, hediho wíye thaa iwe iwóyí'.

⁴¹ Tí'úugédí wây-á shánkí báýékí t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oedi iví'piye' dívíwhäyü, ⁴² hedi ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' na'in ívíwhäyü, hewänbo u untúdída'ba yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi ná'i-ân t'ähkí t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ònhehkháa'an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygedí iyâa'odi oe Galilee nangepiye' namää. ⁴⁴ I-á wí'bo ho natú, "Wí Yôesi Tádáví tuki'we dipówá ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wí dâý'a'ginpí," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegíké', gá oe Jerusalem dínshánkí'diná' dihaydi in wá' iwebá diyidân, hedi t'ähkí i'andi' óemú'.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytü'o iwepiye' Jesus nawáymää. Iwânkun naná hándídí p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayí', hedi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe ûnhayk'ôe. ⁴⁷ Ná'i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'äädi Galilee nange napówá'in, hediho Jesus na'án diwepiye' namäädi óetsikáyin, "Ti naví'piye' unmú-í naví ay dînhehkháamäänídí? I-á chuwa k'áýgé nak'ôe." ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'ämägi' pínán t'ôe bînmúndepídá há'to naví'piye' úvíwhäyü-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa-ádi óká've naví ay hehkháa dîn määnídí wí dînchúu-ípídí." ⁵⁰ Jesus-di óetu'an, "Uví'piye' ópûn, uví ay úwówaho'." I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwhäyü, hediho' iwedi namää. ⁵¹ Wa'di namän dihaydibo' iví t'ôe'indi óeyaydi óetu'an iví ay ûnwówa'in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, "Häyü ihaydan naná ûnhehkháapóe ihaydi?" Óetu'an, "Tsá'di thé'eedi wí' iwe i tsáwäp'íde ûnhán." ⁵³ I tádá ûn'ánpówá wí' ihaydibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihaydi, "Uví ay úwówa," hediho' i-ádi iví k'aygi'indádí Jesus-ví'piye' dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa' nayí' ihaydi, ná'inho in wáygingí'in pínán ovâykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehhehkháamägi

¹ Wíyá háädi naná' diwe in Hudíyo dínshánkí'diná, hedi Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'ôe, i-á Hebrew tuudi "Bethesda" gin dâytü'o'. P'o kíngé p'áanú pohtâa'ây nawhaadikw'ó, hedi iwe nú' wên phódi nachá i búu'ú'in tehpaawé, "K'úwági'in Phódi" gin dâytü'o'. ³⁻⁵ Ná'i pohtâa phoe'o eeye báýékí t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí't'aamuu, wáy wëndá pówhá'nin dimuu, hedá wây-á wí dín'á'yákankoe'pí. Iwe wí sen powintä'di khâave paayo nahay'i' nak'ôe. ⁶ Jesus-di ná'i sen iwe nak'óedí óemú', hedi ûnhanginná báýékí paayo nahay'in, hediho'

óetsikáyin, “Ti úhehkháapúwí’in unda?”⁷ I nahay’idi Jesus óetu’an, “Má’mää, naa to’wí wänbo wíðin’ánpí díp’osóge-ídí nap’o’a’yäpo’ ihaydi. Wa’di ots’únídí dáysó’dinde’ ihaydibo’, wíyá to’wí-á naví páadébo-á nats’úyá.”⁸ Jesus-di óetu’an, “Ówínú, uví whohpa’ay mänke’di óyíyé.”⁹ Wesebo i sen nawówaði iwínú, heði iví whohpa’ay ikê’di natsiyedee.

I thaa ná’in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná.¹⁰ In p’ó’dédí’in Hudíyodi i sen óetu’an, “Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâk’óe uví whohpa’ay wóegé unyêenídí.”¹¹ Idi ovâytu’an, “I sen dînhehkháa’andîðân dítu’an, ‘Uví whohpa’ay mänke’di óyíyé.’ ”¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, “To-an i sen namuu ha’wâa wóetu’andi’?” Hewänbo i sen nawówa’i’ wí’ûnhanginnáhpí to’wí namuu’in, gá báyéki t’owa iwe diyidân, heði Jesus-á óemû’pídíbo iwedi iyâ’an.

¹⁴ Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay’i iwe óeyay, heði óetu’an, “Ót’óyan, úhehkháapóe, heðiho nää-á wíyá wívit’aywó’nâamípi, hääwí shánki p’ándíki’ wí’úpúwípídí.”¹⁵ I sen iwáygedí namäädi in Hudíyoví p’ó’dédí’in ovâytu’an Jesus-dânho hehkháa óemági’in.

¹⁶ Heðiho ná’indi Jesus óeyanäkímáa, gá kî’bi hääwí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wänbo’.¹⁷ Jesus-di ovâytu’an, “Naví Tádá häädi wänbo t’âhkí it’ôemáa, heði naa-á hanbá, heðânho ná’i hääwí dókanhon.”¹⁸ Ná’in natú ihaydi in Hudíyoví p’ó’dédí’in shánki wänbo dida’ óedahéyí’in, i kaykhanwówá thaa i’a’ginhânúndedíðá’bá yoe, hewänbo wá’ natúðân Yôesi Tádá-á iví tádá ûnmuu, heði kindíðiho’ hääwí i-áðí Yôesi Tádá-áðí handa’ damuu waagibá i’o’.

Yôesi Tádáði Jesus tsonkhuu óemági

¹⁹ Jesus-di ovâytu’an, “Háa i Tádá i’o’ in naa dómúnde’, heði inbá naa dáyo’o’. Naa i ay omuu’i wíðinkoedípi hääwí wí’bo dáyo’amídi. Hääwí i Tádá i’o’i naa hanbá dáyo’o’.²⁰ I Tádáði naa díseegi, heðiho hääwí t’âhkí i’o’i dînkeeyo’, heði idá hääwí shánki he’endi-á dó’amí’i’in naa dînkeekankhâymáa, heðânho un wovâyháa’amídi.²¹ I Tádáði t’owa dichuu’in ovâywáywówápa’, heði handíðibá naa i ay omuu’idi in to’wên naa oda’in wówátsi dovâyâmâáni.²²⁻²³ I Tádá wänbo wínatúnípi t’owaví’gedi háa híwó’ háa híwó’pí díví’annin. Idi naa i ay omuu’i dînk’û’ han dó’amídi, heðânho t’âhkí t’owadi naa dí’a’geenídí, i Tádá óe’a’gin waabá. To’wêndi naa i ay omuu’i’ wíðí’a’ginpídí i Tádá naa dísandí’ wänbo-á wíðây’a’ginpí.

²⁴ “Ta’gendi wâytumáa, to’wên naví hí’ dînt’óyandedi heða i naa dísandiví’piye’ dívíwhâyundedá wówátsi nahánde’pí’in dâymáa, heði wí’ovâyutuchânú-ípi. Chu’in waagi’inbá nää wíðimupí, gá wówátsi dâykê’ðân.²⁵ Ta’gendi wâytumáa, nää iwedi páadépiye’ in chu’in waagi’inbá dimuu’in naví tuj dit’óe-í, naa Yôesi Tádávi ay omuu’i’, heði in dívít’óyande’indá wówátsi dâykéyí.²⁶ I Tádá in wówátsi napâyí’, heði handíðibá naa i ay omuu’i dînk’û’ t’owa dovâywówátsimâánídi.²⁷ Heða idá naa dînk’û’ t’owa dovâykeekw’ôenídí háa híwó’ háa híwó’pí díví’annin, gá naa wá’ t’owabá opóedân.²⁸ Ná’in naví hí’ wâytumáa’indi wíwovâyháa’amípi. Owáy wí thaa naná’ diwe in penípho eeye dikw’ó’nin naví tuj dit’óe-í,²⁹ heði ee dikhä’kw’ó’ deeyedi dipeegít’óe. In to’wên híwó’ dívít’óyande’annin chuwa iwedi ovâypiyegít’óe wówátsi dâykéyídi, heði in to’wên yä’dâapi dívít’óyande’annindá chuwa iwedi wá’ ovâypiyekhâymáa inbí tuchânu dâykéyídi.

³⁰ “Naa wí’bo háabo wíðinkoedípi dáyo’amídi, hewänbo naa t’owaví’gedi otú’ háawin dimuu’in Yôesi Tádáði dítu’an waabá, heðânho háa otú’ waa inbí’gedi ta’gen namuu, gá dáyo’odân háa i Tádá naa dísandí’ nada’ waagi, háa naa owânpida’ waagá yoe.”

Hádíðan gínhanginná to’wí Jesus namuu’in?

³¹ “Naa wí’bo naví’gedi dáyo’hi’máadi ma’dân un ítúní naví hí’ ta’gen wíðinmuupí’in.³² Hewänbo wíyá to’wí naví’gedi ihée’o’i nayí’, heði naa dînhanginná háa naví’gedi

ihée'o'in ta'gen namuu'in. ³³ Undá John i p'ó'p'oekandivi'piye' t'owa bînsan óe-hée'amídí, hedi i-á in ta'gen naví'gedi natú. ³⁴ Háa t'owa naví'gedi ditú' waa naa-á wí'ntáyí, hewänbo John-bí hí' í'gedi wây'tumáa hedânho háa natú'in úvíwhäyú-í'í' heda wovây'aywoenídí. ³⁵ John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepäyí'in waagibá namú'de, hedi wí háy t'ähkí ho iví kohthaydi wovây'hí'hchannan. ³⁶ Hewänbo wí hääwí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedi, hedi ná'i hääwí'á wovây'keeyo' to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa i Tádádí díyôn waa dáykanhon, hedi ná'i hääwí dáykanhondi' bînmú'di wovây'keeyo' i Tádádí naa dí'sannin. ³⁷ Heda i Tádá dí'sandi' wá' naví'gedi ihée'an. Hewänbo undá hânhay wänbo iví tuu wí'ít'oepí, hedi háawi i namuu'in wí'vînmú'pí, ³⁸ hedi iví hí' unbí p'í'ná'khó'yé wí'vînmáapí, gá naví'piye' wí'úvíwhäyundepídan, tobá í'dí dísan wänbo'. ³⁹ Yôesi Tádáví t'á'nin áy'ingídi bîntuu'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in hádídí wówátsi nahánde'pí'in bînkéyí'in, hedi ná'in t'á'nin diwebá naví'gedi natú'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkä'äädá'pí ná'in wówátsi bînkéyí'dí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dí'vîhée'amí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dînhanginná. Unbi p'í'ná'khó'yé Yôesi Tádá wí'vînséegípí. ⁴³ Naví Tádádí dí'sandibo o'ää hedi undi wí'dí'séegikê'pí. Hewänbo wíyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, i-á ma' bînséegikéyí. ⁴⁴ Háa i wí'dá' Yôesi ná'ándi' unbí'gedi natú'nin áy'ingi wíwovây'mähpí, háa híwó'gí natú' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedi dí'vîhée'odá inbí tuu hí'hchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-í'í'. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'äanípí naadân unbí t'aywó'di í'gedi i Tádá dót'e'hpidekhây'máa'in. Í'ánde' ná'i hí' Moses it'á'nandídi wovây'aywonkhây'máa'in, hewänbo iví hí'dí'bá unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'e'hpidekhây'máa. ⁴⁶ Moses naví'gedi it'á'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînwhäyudáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-í'wän. ⁴⁷ Hewänbo háa it'á'nannin wí'vînwhäyundepí, hedânho hádí'dan naví hí' dînwhäyú-í'" kin Jesus-di ovây'tu'an.

6

Jesus-di in p'áanú maapaasôn sená'dá in wé'ge'in t'owa-á ovây'húuyôn

¹ Wíyá häädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'ánäpiye' namää. (Ná'i p'oekwîndá Tiberias wá' gin dâytú'o'.) ² Báyékí t'owadi iví pínán ovây'keeyandi in dihay'in ovây'hehkhámädi dâymú'di óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytú'o'í púnú' naná. Jesus-á iví khäge'nindádí oe p'in kw'áyepiye' dipee hedi iwe dí'vîkw'ó'dí. ⁵ Jesus íbée'dí báyékí t'owa iví'piye' dí'ädi ovây'mú', hediho Philip óetsikáyin, "Wáhää-an ihay koegi' äykumá-í t'ähkí ná'in t'owa dâyk'óe-ígí'?" ⁶ Jesus-á wí'bo ûnhanginná háa ikhây'máa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayí'nídí hânngúbá natúní'in. ⁷ Philip-di óetu'an, "Wáygín t'ägintä (200) thaa t'óe dí'vî'andi wá'áa ihay wa' wínayipí ovây'koegi'kumá-í'dí, tobá t'ähkí'díbo hí'índa' diyámu wänbo'."

⁸⁻⁹ Wíyá khäge'di' Andrew gin nakháwá'í', i-á Simon Peter-ví t'í'úu ûnmuu'í'di Jesus óetu'an, "Náwe wí enúkáy nayí', i-á p'áanú táhtá phó'i pává'ây heda wíye paa-á imáa, hewänbo há'i-á ihay wínayipí t'ähkí ná'in t'owa ovây'húuyôenídí." ¹⁰ Iwáygé báyékí nataasaa, hediho Jesus iví khäge'nin itu'an in t'owa nangebo' ovây'kwoyôení, hedi han dí'vî'an. In sená'dá'dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyí'. ¹¹ Jesus i pává'ihógídi Yôesi Tádá óekú'daa'an, hedi iví khäge'nin ovây'andi ovây'tu'an in t'owa iwáygé dikw'ó'nin wí'ínbo' ovây'määní'dí, hedi hanbá in paa-á ovây'mági. Háyú in t'owa dida' ihay dâyk'oe, ¹² hedi dí'vîshu'an dihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Binwé'ge'an há'i dínphade'í', hedânho hääwí wänbo wínapedée-í'pí'dí." ¹³ Hediho t'ähkí dâywé'ge'an dihaydi, t'á'di wíye t'ún dâyp'í'de i naphade'í' pává'iwedi, in t'owa i p'áanú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná'in pínán ovây'keeyannin dâymú'di ditú, "Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádáví tukhé'bi' namuu, iví'gedi natá'muu náá oepáa k'aydipiye' na'á'." ¹⁵ Jesus

ûnhanginná dida' óekaygikhâymaa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídí, hedího' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áyepiye' bá wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'ánäpiye' oe Capernaum-piye' diwáymu-ídí. Wa' dimän dihaydibo' nakhuupóe, hedí Jesus inbí'we wa'di wínapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaá'an hedí hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâý'osande'i phédí dâysayde', hedí ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayidi i kophênbay tso'wapiye' na'ádi óemû', hedí dikhuwôeda'póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda'ípi." ²¹ Hedího híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedí p'o kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwämáa

²² In báyéki t'owa wa'di oe p'o' p'ánäbo diyí'indi Jesus-ví khäge'nin ho ovâymû' i kophênbay iwe wí'bo dívítógi diwedí dimú-ídí, hedího dínhanginná Jesus indádi wínamäpí'in. Wí'ða' wí kophênbay iwe na'ánwän, hedího dí'ân Jesus-á wa'di iwebo na'ánnin. ²³ Wíyá tháwándá wây-á kophênbay hí'innin oe Tiberias búu'údí dí'ää, hedí iwáy Jesus i pávágí' ikú'daamágidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedí Jesus-á iví khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymû' ihaydi, in kophênbay eeye dívítógi kídí oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwá-ídí.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi'i namuu'in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p'o' p'ánä óeshaadi óetsikáyin, "Háhkandi', háädan unpówa náwe?" ²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, i pínnaan naadi wáykeeyandibo nakepo' naa Yôesi Tádávi'wedi ó'ää'in, hewänbo há'i bînmû'di naa ví khäge'nindá iwe wídiyiwídtuwämáapí, i pává bînk'oe di íshuhpóedíbo dítuwämáa. ²⁷ I koegí' wówátsi nahánde'pí'in napäyi'ipiye' úvíkhää-í, i koegí' nahá'dânpo'ipiyeda' bá yoe. Naa t'áhkí t'owagi' ó'aypuyä'idi kí'bi koegí' wâymääní, gá Yôesi Tádádí kee'eedí dînk'ú'dân kin dáy'amídi" kin ovâytu'an. ²⁸ Hedího óetsikáyin, "Hânnan iví'amí Yôesi Tádá ây-híhchanmäänídi?" ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádí dísandiví'piye' úvíwhäyú-í. Ná'innân Yôesi Tádá nada' úví'amí'in." ³⁰ Indi óetsikáyin, "Háawin pínnaan udi dînkeeyamí hedânho wînwhäyú-ídí? Hânnan bikhâymaa? ³¹ Na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu'in owáy ahkónu iwéngé diyí' ihaydi ná'i koegí' manna gin dâytú'o'i dâyk'oe. Yôesi Tádávi' tã'nin diwe kinnân natã'muu:

Pává makówádi ovâymági dâyk'oe-ídí.

³² Ti háäwí ihaybá úkoe'di?" Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, Moses-á há'i pává wí'imági'pí, naví Tádá-ân imági. Hedí há'i pává-á kodi'di makówáwi pává wínamuupí, hewänbo náa-á naví Tádádá ta'gendi makówáwi pává wovâymä'. ³³ Hedí ná'i pává Yôesi Tádá napäyi'i-á makówádi na'ää'i namuu, hedí t'áhkí t'owa wówátsi ovâymä'."

³⁴ Indi óetu'an, "Na'inbí Sedó, háädi wänbo t'áhkí kí'bi pává dímá've-í." ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naa-ân pává waagi' bá omuu, t'owa wówátsi napäyi'i'. To'wí naví'piye' na'ää'i-á há'to naháhsení, hedí to'wí naví'piye' iwhäyú'i-á há'to nap'oesá'aapúwí.

³⁶ "Hewänbo ho wáytú'an waa, tobáháa dímû' wänbo', naa wídtínwhäyundepí. ³⁷ To'wên naví Tádádí naa dímá'in naví'piye' dí'ää-í, hedí to'wí wänbo naví'piye' na'ää'i-á naadi há'to dóyoegi'amí. ³⁸ Naa oe makówádi owhá dáy'amídi háa idi dísandi' nada' waagi, háa naa oda' waagá yoe. ³⁹ I dísandi' nada' in t'owa naa dímági'in naadi dovây'áyngi'amí'in hedânho wí' wänbo in diwedí wínapedée-ípi, hewänbo i t'á'gi thaa naná' dihaydi naadi in t'áhkí wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada' dáy'amí'in, gá nada'dân t'áhkí in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví'piye'

dívíwhäyunde'in wówátsi nahándepe'in dâymá've-í'in. Hedi i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápa-í' kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'in iví'gedi dívít'ayhí'máa, gá natú'dân, "Naa-á i pává makówádí owhá'di-ân omuu." ⁴² Kinnân ditú': "Ná'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi'an. Iví tádá-á iví yíyá-á âytaa. Hedi háadan náa-á natú' makówádí nawhân gin?" ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, "Ha'wâagi wí'úvít'ayhí'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'únkoedípi naví'piye' na'ää-ídi, naví Tádá i dísandídi naví'piye' óemaadída'mânho'. Hedi in naví'piye' di'ää'indá dovâywáywówápa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Táadáví tukhe'bi' hán'oe kinnân ita'nan:

Yôesi Táadá'dân t'ähkí t'owa ovâyhá'amí.

Hediho náa to'wên naví Tádá ônt'óyannindi iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' di'ää-í.

⁴⁶ Naa wó'tú'pí to'wídí i Tádá óemú'in. Naadída'mân Yôesi Tádá dómú', gá ee na'ân diwedi o'ää'dân.

⁴⁷ "Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo naví'piye' iwhäyunde'i wówátsi nahándepe'in imáa. ⁴⁸ Naa pává in t'owa nawówátsipäyi'i waagi'ba omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá'in oe ahkónu wéngé diyí' ihaydi i koegi' manna kin dâytú'o'ídi ovâykhóekhúumági wänbo', tí'úugedí dit'ahán. ⁵⁰ Hewänbo náa naadá pává makówádí nawhân ni'gedi wâytumáa, hedi wí to'wí ná'ídi óekhóekhúumági'i há'to naháani.

⁵¹ Naa-ân i pává makówádí na'äädi wówátsi napäyi'i waagi'ba omuu. To'wên ná'i pávádi ovâykhóekhúumági'in hânhay wänbo t'ähkí dâywówátsimá've-í. Ná'i pává naví túu'ú dînmuu t'ähkí t'owa dovâyypägít'óe'i dâywówátsikéyídi' kin Jesus-di ovâytu'an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, "Hân-didan ná'i sendi iví túu'ú dípägít'óe díkhóekhúumâänídi?" ⁵³ Jesus-di ovây-tu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'ivi túu ûnp'oedi wí-wovâykhóekhúumágipídáho', wówátsi wänbo wíwînmapí. ⁵⁴ To'wên t'ähkí naví túu ûnp'oedi ovâykhóekhúumági'indá wówátsi nahándepe'in dâymáa, hedá naadá i t'ä'gi thaa naná' dihaydi dovâywáywówápa-í. ⁵⁵ Naví túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá naví ûnp'oe-á ta'gendi sūwägi' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí naví túu ûnp'oedi óekhóekhúumági-i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-áda. ⁵⁷ Naví Táadádi naa dísandí-á i häädi wänbo t'ähkí nawówayi'i namuu, hedi i-á nawówayidi naa-á owówayi'. Handidíba to'wí naadi dókhóekhúumági'i naví'wedi íwówátsikéyí. ⁵⁸ Hediho naa-ân i pává makówádí na'ää'i' omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dâyk'oe'i' waagi'ba wí'omuupí. Hää'i pává dâyk'oe wänbo tí'úugedí dit'ahán. Hewänbo to'wên i pává naa omuu'i' dâyk'oe'indá hânhay wänbo t'ähkí dâywówátsimá've-í."

⁵⁹ Jesus ná'in natú' oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá'o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimá'nin dit'oedi ditú, "Ná'i hí-á nakâymuu âyhónídi. To-an iséegi'amí?" ⁶¹ Hewänbo to'wídí wänbo óetu'angepídi Jesus ûnhanginná ná'i ovâytu'an ni'gedi dívít'ayhí'máa'in, hediho' ovâytsikáyin, "Ti ná'i naadi wâytu'andi' wíwovây-hí'angepídi naa-ádi wíyá wí'ípunda'pí? ⁶² Hân í'ääní undi naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i dímu'di kw'áyepiye owáypeedi páadé o'ân diwepiye'ba? ⁶³ I Yä'dâa'i P'oewaahâa nawówátsipäyi', t'owa-á wí'bo wídínkoedípi. I hí' naadi wâytumáa'i i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedi na'ä' hedi ná'i hí'-áho nawówátsipäyi'. ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí'úvíwhäyundepí." Jesus-di ha'wâa ovâytu'an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to'wên iví'piye' wídívíwhäyukhâymapí'in dimuu'in, hedá ûnhanginnân wá' to'wídí óekuhpegít'óe'i namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ovâytu'an, "Kindidânkun wâytu'an, to'wí wänbo naví'piye' wí'únkä'ääkoedípi naví Táadádi óemágídi'da'mân."

⁶⁶ Iví hí? únmuudi báyéki in óeyuuhonnin i-ádí wíyá wídipunda? pí, hedího óeyoe? an. ⁶⁷ Hedí Jesus iví tã?di wíye khãge?nin itũ?an, “Heyâa un, ti undi wá? díyoe?amí?in ída?” ⁶⁸ Simon Peter-di óetu?an, “Na?inbí Sedó, toví?piyanho gimú-í? Udidã?mân dítumáa hádídí ná?in wówátsi nahánde?in áykéyí?in. ⁶⁹ Na?in ívíwhãyumãgiho hedá gínhanginnânho u i shánkí yã?dãa?i unmuu?in, i Yôesi Tádádí wóesandi?” ⁷⁰ Jesus-di ovãytu?an, “Naadi wí?bo un tã?di wíye wãyde?manpí?an, hewânbo wí? unbí?wedi Penísendi waagi?bá namuu.” ⁷¹ Simon Iscariot-ví ayví?gedi ihí?máa, i-á Judas gin nakháwã, hedí Penísendi waagi?bá namuu gin Jesus-di óetu?an gá tobá in tã?di wíye khãge?ninbí?wedi namuu wânbo Jesus óekuhpekhãymáadân.

7

Jesus-ádí iví tí?úuwindádí

¹ Ná?i háãwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i?ge t'ãhkí nayi? Judea nangepiye? wínamáapí, in Hudíyoví p'ó?dédí?in hádídída?mân dítumáa hádídí óehéyí?in dáy-tũwãmáadí. ² In Hudíyoví shánkí?di púnú? naná, dáy?ókhũute?ãkw'óe?ó?i shánkí?di gin dáytu?o?. ³ Hedího Jesus-ví tí?úuwindi óetu?an, “Náwedi ópũn hedí oe Judea nangepiye? unmu-í, hedânho in t'owa uví?piye? dívíwhãyunde?in iwe diyí?indi i pínán t'ôe bí?o?in wóemúnídí. ⁴ To?wí in t'owadi kee?eedi óetaa-í?in nada?di kaadibo háawên wí?i?opí. Hedânho kí?bi háãwí bikanhondi, úkhã?ã? to?wên t'ãhkíví páadépiye? bí?ãamí?in.” ⁵ Há?wãa óetu?an, gá tobá iví tí?úuwín dimuu wânbo? iví?piye? wídívíwhãyunde?pidân. ⁶ Jesus-di ovãytu?an, “Naagi? ihaydi wa? wídínnáhpí, hewânbo ungí?-á háãdi wânbo t'ãhkí híwó? dihaydi unná. ⁷ In t'owa Yôesi Tádá dáytaapí?in dimuu?in há?to wovãyt'áy-í, hewânbo naa-ân dít'ay, gá dovãytumáadân inbí yã?dãapí tsiyekan ni?gedi. ⁸ Unnân wáy dínshánkí?diná? diwepiye? bípũn. Naa-á wa?di wó?mãnpí híwó? dihaydi naagi? wínanáhpí? kin ovãytu?an. ⁹ Hedího? oe Galilee nange iwebo iwóyí?.

Jesus Jerusalem búu?úpiye? namãã

¹⁰ Iví tí?úuwín oe dínshánkí?diná? diwepiye? dimãã ihaydi tí?úugédí i wá? namãã, hewânbo kaadibo-ân namãã, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó?dédí?indi ee dínshánkí?diná? diwe óetu?ãmáa, hedí dívítsika?máa, “Wãyho i to?” ¹² In báyéki t'owa iwe diyí?in báyéki dívíkaahí?máa iví?gedi. Wên ditú?, “Híwó?di sen namuu” gin. Wãy-á ditú?, “Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta?gen namuu iwedí ovãyyãa?o?” ¹³ Hewânbo t'ãhkí in t'owa in Hudíyoví p'ó?dédí?in dáykhuwôeda?máadí kaadibo iví?gedi dívíhí?máa.

¹⁴ I shánkí?di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay?i ee nats'ú hedí in t'owa ovãyhã?o?. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó?dédí?in ovãyhãa?andi ditú, “Hândidangú ná?i sen hânho únhanginná, to?wídí óehã?anpí wânbo?” ¹⁶ Jesus-di ovãytu?an, “Naví háhkan naví?indã? wídínmuupí, hewânbo i dísandiví?in wá? únmuu. ¹⁷ In to?wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda?indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni?gedi, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda?indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni?gedi, háa Yôesi Tádáví?wedi dín?ãã?in hediháa naví ánshaa i?gedibó dáypihí?máa?in. ¹⁸ In to?wên inbí ánshaa dínmuu?ida? dívíhée?o?indá dívípítegé-í?in dida?. Hewânbo to?wên i ovãysandi? kw'áye óetegé-í?in dida?indá in ta?gen dívíhée?o?, hedá inbí pí?ná khó?yé-á hôeyó wânbo wídãymáapí. ¹⁹ Moses-di Yôesi Tádáví tsontuũ wovãytã?nanpí?an, hewânbo wená wí wânbo un iví tã?kan wíwín?a?gindopí. Háadan naa díhéyí?in ída?” ²⁰ To?wídí in t'owa yãadi óetu?an, “Háadan untú, to?wí nada? wóehéyí?in? U-á wí yã?dãapí? p'owããhãadi wóemáa, hedânho há?wãa untú.” ²¹ Jesus-di ovãytu?an, “Wên pínán t'ôe kaykhanwówá thaa iwe dáy?andibo un t'ãhkí wovãyhãa?an, ²² hewânbo undá unbí e?nũn áyyãã in Hudíyoví k'ewé? taadi bíntaa?o? inbí thaa dínná? dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wânbo?, gá hãn?oe Moses-di han wovãyyôndân. (Moses-á i páadé?i wínamuupí ná?in khuu i?andi?, hewânbo in shánkí hãn?oe?indáho hanho díví?an.) ²³ Náã wí enúkáy ná?in k'ewé? taadi óetaa?o? kaykhanwówá thaa nanân wânbo?,

hedânho Moses-ví tsontuu wíwîn'a'ginhánú-ípídí. Hedi háadan handi naa-ádí ít'ay wí sen túu'ú t'ǎhkíbo dônhehkháa'andi kaykhanwówá thaa nanân wänbo?? ²⁴ Wí hǎäwí háa puwädi nakeet'óe'in bînwanpimú'dibo' wesebo wí'ítúnípi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyîngidi bînnuwǎ'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í ítúnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óhéyí'in dida'i wínamuupí'an? ²⁶ Binmú'dí, hǎ'in t'owa t'ǎhkíví páadépiye' ihí'máa, hedi to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhäyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí. ²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ǎä ihaydá, to'wí wänbo wí'ünhanginnánípi wǎhǎäwi namuu'in, hewänbo t'ǎhkídíbo gínhanginná wǎhǎäwi ná'i sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítú' ünhanginná to'wí omuu'in hedá wǎhǎäwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ǎäpí. I to'wí naa dísandí' ta'gendi nawówáyí', hedi undi wíwîntaapí, ²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedí o'ǎädân, hedá idá dísan." ³⁰ Jesus-ví hí' ünmuudi óepankéyí'in dida', hewänbo óekéyí ihaydi wa' wí'ünnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí. ³¹ Hewänbo báyekí t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditú': "I-ánkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ǎä-í shánkí báyekí pínán ikeeyamídí ná'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyí'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i hǎäwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadí, hediho indádí hedá in owhá' p'ó'dedí'indádí wên sundado i méesate hay'i dáy'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí. ³³ Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tǎhkída' undádí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandiví'wepiye'. ³⁴ Hedáhá' undá dínuwǎ-í, hewänbo há'to díshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípi." ³⁵ In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypiyán ná'i sen namän? Natú' há'to áyshaa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí, hǎ'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí? ³⁶ Idi ditú'an, 'Undi dínuwǎ-í hewänbo há'to díshaa-í. Wáy ochangít'óe iwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípi.' Hânangú iví hí' üntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyí' i'gedí Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t'ǎ'gi shánkí'dí thaa-á shánkí hay'i thaa namuu, hedi Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi naví'piye' na'ǎä-í isuwǎ-ídí. ³⁸ Yôesi Tádáví tǎ'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên naví'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'ná khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dâymáa, hedi i p'oe-á nawówátsipäyí'i namuu." ³⁹ I p'oe i'gedí ihée'andi-á i Yǎ'dâa'i P'oewāhā-ân namuu, hedi to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yǎ'dâa'i P'oewāhā dáykéyí. Hewänbo ná'i Yǎ'dâa'i P'oewāhā-á wa'di wí'ovâymagípi, Jesus wa'di makówápiye' wínapépidí.

In t'owa wêege'in dipóe

⁴⁰ In t'owa ná'in ovâytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'i-á Yôesi Tádáví tukhe'bi' áytsíkha'máa'i namuu." ⁴¹ Hewänbo wáy-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wáy-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wi wínamúnípi. ⁴² Ti Yôesi Tádáví tǎ'nin diwe wínatú'hpí'an, i to'wí idi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví áy iwedi'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypuyägit'óe, i búu'ú'ay

David na² aypuyä iwebá.” ⁴³ Hedihó in t'owa Jesus-ví²gedi handa² wídíví²ánshaamáapídí wêege²in dipóe. ⁴⁴ Wáy wêndi óepankéyí²in dida², hewänbo to²wídí wänbo wí²óeyâ²pí.

In Hudíyoví p'ó²dédí²in Jesus-ví²piye² wídívíwhäyundepí

⁴⁵ In méesate²in sundado diwáymää in owha² p'ó²dédí²indá hedá in Pharisees-á dik-w'ó² diwepiye², hedí in sundado ovâytsikáyin, “Hedí háadan i sen wívínmaapí?” ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu²an, “Hânhay wänbo wí to²wí wí²ihée²anpí hä²i sen ihée²o waagibá.”

⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, “Ti un wá² in ta²gen namuu iwedi idi wovâyya²an?”

⁴⁸ Ti wí²úhanginnáhpí²an wí² wänbo na²in tsonnindá hedá na²in Pharisees-á iví²piye² wí²ívíwhäyundepí²in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí ná²in t'owa iví²piye² dívíwhäyunde²in ovây-tuchänukhâymaa, indá i tsontu² Moses ita²nandi wídâytaapí.” ⁵⁰ Wí sen in diwedi

Nicodemus gin nakháwá²idi ovâyhée²an, i-á hânhaybo Jesus-ví²piye² namää²i² namuu.

⁵¹ Kinnân ovâytu²an: “Wígínkoedipí gitúnídí háa wí to²wí híwó² háa híwó²pí i²annin páadé iví tu² git'oepidíbo², hedá háawên i²annindá gínhanginpóepídíbo². Na²inbí tsontu² kí²min gínmuupí²an.” ⁵² Indi óetu²an, “Háadan igí² bikhäge²hée²o²? Ti u wá² Galilee iwe²ibá unmuu gáhân? Áyngidi Yôesi Tádáví ta²nin mântu²amí, hedân úhanginpúwí wí² wänbo wí Yôesi Tádáví tukhe²bi² Galilee-wi wínamuupí²in.”

I kwee wíyá kweeví sendádí it'aywó²nandi²

⁵³ T'áhkídíbo inbí²piye² dívíweeho².

8

¹ Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu²o² iwepiye² namää. ² Wíyá tháwán hé²dibo² i² méesate hay²i eepiye² nawáymää. Báyéki t'owa únpowádí indádí isóge hedí ovâyhá²an.

³ Hedí in Hudíyoví kuu dâyhá²o²indádí in Pharisees-ádí wí kwee Jesus na²án diwepiye² óeho². Ná²i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó²dodi óekê². In t'owaví páadépiye² óekwínu²an, ⁴ hedí indi Jesus óetu²an, “Háhkandi², ná²i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó²dodíbo² óekê². ⁵ I tsontu² Moses ita²nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i²o²i² âyk'usâyuhéyí²in gínkhây²ä². Heyâ u, hân úchanpo²?” ⁶ Ná²in Jesus óetu²an óetayí²nídí wên háawên híwó²pí²in natu²hpée-ídí hedânho ónt'aywó²dichänú-ídí. Jesus it'áädí oe nange iví mankhúdí háäwí ita²nan. ⁷ Hewänbo ihayda² óetsikáyinde², hedihó² idaygi²andi ovâytu²an, “Wéná wí unbí²wedi wí²it'aywó²nanpí²di, idân i kwee páadé óek'usâyú-í.” ⁸⁻⁹ Hedí wíyá it'áädí oe nange iwáyta²nan. In sená² i kwee óets'úde²in ná²in dit'oedi wí²ingín t'áhkí iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedí Jesus-ádí i kwee-ádí wí²bo iwe dawindi ovânyoe²an. ¹⁰ Jesus wíyá idaygi²andi i kwee óetsikáyin, “Wáyho in ton? Ti wí² wänbo wínatúhpí²an wóetuchänú-í²in úkhây²ä²?” ¹¹ I kweedi óetu²an, “Má²mää, to²wí wänbo háabo wínatúhpí.” Jesus-di óetu²an, “Naa wänbo-á yoe. Hedího ópün, náä iwedi páadépiye² wíyá wívit'aywó²namípí.”

Jesus natú wí kohthay waagi²bá namuu²in

¹² Jesus wíyá ihée²andi in t'owa ovâytu²an, “Naa wí kohthay waagi²bá omuu t'owa t'áhkígí². To²wí naa-ádí nayí²i há²to khuu i²ge nayêení, hewänbo i kohthay nawówát-sipäyí²i² imá²ve-í.” ¹³ In Pharisees-di óetu²an, “U-á wí²bo uví²gedí bipihí²máa, hedânho háa untú²nin to²wí wänbo wí²únkhây²áhpí iwähäyú-í²in.” ¹⁴ Jesus-di ovâytu²an, “Tobá wí²bo naví²gedí wâytu²an wänbo², háa naadi wâytu²an waa ta²gen namuu, gá naa dínhanginnândân wáhää²di o²ää²in hedá wáhää²piye² omännindá. Hewänbo undá wáhää²di o²ää²in háa wáhää²piye² omännin wí²úhanginnáhpí. ¹⁵ Undi t'owa bínwänpimúndedíbo bînt'aywó²dichänunde². Naadá to²wí wänbo wídônchänundepí. ¹⁶ Hewänbo wí to²wí dônchänudáho², híwó² dáy²amí, gá wí²bo wídáy²opídân, hewänbo i dísandi-ádí naa-ádí handa² gatú². ¹⁷ Unbí tsontu² ta²nin diwe wänbo kinnân nata²muu: Wí to²wí óetsondiwekán dihaydi wên wíyedi handa² iví²gedí datú²dáho², únkhây²ä² úvíwhäyú-í²in háa datú waa ta²gen namuu²in. ¹⁸ Naa i wí² omuu naví²gedí dáypihée²o²i², hedá naví

Tádá dísendi? wá? naví?gedi ihée?o?” ¹⁹ Indi óetsikáyin, “Wáyho? uvi tádá?” Jesus-di ovâytu?an, “Undidá naa wídítaapí, naví Tádá wänbo-á wídîntaapí. Naa dítaadáho?, naví Tádá wá? dîntáa-íwän.”

²⁰ T'ähkí ná?in Jesus natú i méesate hay?i ee ovâyhá?o ihaydi, i chá? nate?kw'ó?di íve nú? naná? diwe. Hedi to?wídí wänbo wí?óepankê?pí, ihaydi wa?di wí?ûnpóepídí óekéyídí.

Jesus natú wáy namän dipiye? in t'owa wídínkoedí-ípi dimú-í?in

²¹ Jesus wíyá ovâyhée?andi ovâytu?an, “Naa náwedi omän, hedi undi dítuwäkhâymaa, hewänbo unbí t'aywó?di wa?di bînmáadíbo? íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye?bá wí?únkoedí-ípi ímu-í?in.” ²² Hediho in Hudíyoví p'ó?dédí?in dívítu?an, “I natú wáy i namän deepiye?bá wígínkoedí-ípi gimú-í?in. Háadan kin natú? Ti wí?bo ikhe?khâymaa gáhân?” ²³ Idi ovâytu?an, “Undá náá áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá náá oepáa k'aydiwindá? ímuu, naa-á yoe. ²⁴ Hedânkun naadi wâytu?an, unbí t'aywó?di bînmáadíbo? íchuwagít'óe, hedi to?wí naa omuu?in úvíwhâyundepídáho ta?gendi unbí t'aywó?di bînmáadíbo? íchuwagít'óe?in únpúwí. ²⁵ Hedi óetsikáyin, “To-an unmuu?” Jesus-di ovâytu?an, “Naadi páadédíbo wâytumáa to?wí omuu?in. ²⁶ Wíyá báyéki háäwí unbí?gedi otúní?i naa dómáa, hedá báyéki híwó?pí? úví?andi namuudi naa dínkoedí wâyte?p'íde-ídí. Hewänbo háa i dísandiví?wedi ot'oe?indá? t'ähkí t'owa dovâytu?o?, hedi i-á in ta?genda? ihée?o?”

²⁷ Hewänbo ná?in Hudíyoví p'ó?dédí?in wídika?pówapí i óesandi-á Yôesi Tádá namuu?in. ²⁸ Hediho Jesus-di ovâytu?an, “Owáy naa t'ähkí t'owagí? o?aypuyä?i? undi dí?óhtägetege ihaydáho? únhanginnání to?wí naa omuu?in, hedá únhanginpúwí naa wí?bo háawên wídáy?opí?in, hewänbo háa naví Tádádí díhá?andidá? dáyhée?o?. ²⁹ I dísendi? naa-ádí nayi?. Wí?bo wídíyoe?anpí, gá naa-á háädi wänbo t'ähkí i óehíhchandó?idá? dáy?odân.” ³⁰ Hedi kin ovâyhi?máa ihaydi báyéki t'owa iví?piye? dívíwhâyü.

To?innan ta?gendi Abraham-bí ay dimuu?

³¹⁻³² Jesus-di ná?in Hudíyo iví?piye? dívíts'anwhâyü?in ovâytu?an, “Naví hí? háädi waa dîn?a?ginhondáho?, ta?gendi naví?wedi íháhpúwí?in ímuu, hedá únhanginnání háäwí in ta?gen namuu?in, hedi pan waagi?inbá wíyá wí?ímúnípi.” ³³ Hedi óetu?an, “Na?indá Abraham-bí ay iwedi?innân gimuu. Na?indá hânhay wänbo to?wênbí pan wígimuu?in. Hedi háadan untú pan waagi?inbá wíyá wígimúnípi gin?”

³⁴ Jesus-di ovâytu?an, “Ta?gendi wâytumáa, to?wên t'ähkí dívít'aywó?kanhonnindá, t'aywó?didi ovâymaa?di pant'óe?in waagi?in dimuu. ³⁵ Wí to?wí pant'óe?i namuu?i-á iví tsondiví k'aygi iwe háädi wänbo t'ähkí wínachá?nípí, hewänbo i tsondiví ay ûnmuu?i-áho hânhay wänbo t'ähkí k'aygiwi-ân namuu. ³⁶ Hedi naa Yôesi Tádáví ay omuu?idi unbí t'aywó?di iwedi wâywhima?p'ádidáho?, ihaydibâa ta?gendi íwhima?p'ání. ³⁷ Naa dînhanginná un Abraham-bí ay iwedi?in ímuu?in, hewänbo undá ída? díhéyí?in, gá naví hí? unbí pí?ná khó?yé wíwînmaapí?dân. ³⁸ Háa naví Tádádí dînkeeyannin naadi wâytu?an, hewänbo undá háa unbí tádáví?wedi ít'oe waagibá úvíkanhon” kin Jesus-di ovâytu?an.

³⁹ Hediho indi óetu?an, “Abraham-dá na?inbí hán?oe?i? tádá gínmuu.” Jesus-dá ovâytu?an, “Abraham-bí ay ta?gendi ímuudáho?, háa Abraham í?an waabá úví?âamíwän. ⁴⁰ Hewänbo náá undidá díhéyí?in ída?, tobáháa in ta?gen naví Tádáví?wedi ot'oe?indá? wâytu?an wänbo?. Abraham-dá ha?wâa wí?i?anpí. ⁴¹ Undá háa unbí tádá í?o waabá úví?o?” Hedi óetu?an, “Tádápí?in ay wígimuu?in. Wí?da? wí tádá gín?án, i-á Yôesi Tádá namuu.” ⁴² Jesus-di ovâytu?an, “Yôesi Tádá ta?gendi unbí tádá únmuudáho?, naa díseegi-íwän, gá iví?wedi o?äädân, hedânho náa-á náwe oyi?. Naa opichanpóedíbo wó?äápí, idân naa dísan. ⁴³ Háadan wí?íka?póya?pí háa wâytumáa?in? Gá naví hí? wí?ít'óyanda?pí?dân. ⁴⁴ Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda? háa unbí tádá nada? waa. Páadédí waabo náa iwehay Penísendi-á t'owa t'ákhanu?i namuu, hedá in ta?gen namuu?in iví pí?ná wí?ihonpí?di iwedi ihänge?o?. Háädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu?in

ipikeeyo[?], gá wí hôeyó[?]i namuudân, hedá in dihôeyó[?]inbí tádá-á dínmuu. ⁴⁵ Hewänbo naadá in ta[?]gen wâytu[?]o[?], hedânho wíðînwhâyundepí. ⁴⁶ Wénä wí-an un ta[?]gendi ítúni naa dáyt[?]aywó[?]nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta[?]genda[?] wâytumáa, hedího háadan wíðînwhâyundepí? ⁴⁷ Wí to[?]wí Yôesi Tádáví[?] ûnmuu[?]idá iví hí[?] ònt[?]óyande[?]. Hewänbo undá Yôesi Tádáví[?]in ímuupídânkun wívînt[?]óyandepí” kin Jesus-di ovâytu[?]an.

Hán[?]oe Abraham-di Jesus óemû[?]

⁴⁸ In Hudíyoví p[?]ó[?]dédí[?]indi óetu[?]an, “In ta[?]gen gitúhpi[?]an, ụ-á Samaria-wi waagi[?]bá unmuu, na[?]inbí khuu wínâa[?]a[?]ginpídí, hedá wí yä[?]dâapí[?] p[?]oewâahâadi wóemáa.” ⁴⁹ Jesus-di ovâytu[?]an, “Naa wí yä[?]dâapí[?] p[?]oewâahâadi wídímáapí. Naa naví Tádáví[?]gedí híwó[?]da[?] dáyhée[?]o[?], hewänbo undá naví[?]gedí híwó[?]pí úvíhí[?]máa. ⁵⁰ Wí[?]bo wó[?]da[?]pí otúni[?]in naa hay[?]i omuu[?]in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada[?]i kin natúni[?]in, i-áho natú[?] háa undá in ta[?]gen bînmáa[?]in hedíháa naa-á. ⁵¹ Naadi ta[?]gendi wâytumáa, wí to[?]wí naví hí[?] dîn[?]a[?]gindo[?]i-á chuwa iwe há[?]to napówá-í.” ⁵² In Hudíyoví p[?]ó[?]dédí[?]indi óetu[?]an, “Nábáha[?] gínhanginná wí yä[?]dâapí[?] p[?]oewâahâadi wóemáa[?]in. Abraham nachuu, hedá t[?]âhkí in Yôesi Tádáví[?] hán[?]oe[?]in tukhê[?]mindá wá[?] dit[?]âhán. Hebo ụ-á untú[?] wí to[?]wí uví hí[?] i[?]a[?]gindo[?]i há[?]to hânhay wänbo chuwa iwe napówá-í. ⁵³ Ti na[?]inbí hehâäwi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánkí hay[?]i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádáví[?] tukhê[?]mindá dit[?]âhán. To-an ụ[?] unmuu gân un[?]ánde[?]?” ⁵⁴ Jesus-di ovâytu[?]an, “Naa wí[?]bo hay[?]i dáypipaadáho[?] háagí[?] wänbo wínachä[?]muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay[?]i dípa, hedí ítú[?] i-ân unbí Yôesi únmuu. ⁵⁵ Undidá hânhay wänbo wívîntaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapí gin otúdáho naa wí hôeyó[?]i omúni, un waagibá. Hewänbo naadá ta[?]gendi dótaa, hedí iví hí[?] dôn[?]a[?]gindo[?]. ⁵⁶ Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o[?]ä[?]i[?] ipuwâkhâyamáadân, hedí imú[?] ihaydiho nahíhchanpóe.” ⁵⁷ In Hudíyoví p[?]ó[?]dédí[?]indi óetu[?]an, “P[?]ánántä paayo[?]i wänbo wa[?]di wú[?]muupí. Hândidan Abraham nâamû[?]?” ⁵⁸ Jesus-di ovâytu[?]an, “Ta[?]gendi wâytumáa, wa[?] Abraham na[?]aypuyäpídíbo naa oyího[?].” ⁵⁹ Hedího dâyk[?]uuwóehógi óek[?]usâyuhéyídí, hewänbo i meesate ívedi kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít[?]aa[?]i na[?]aypuyä[?]iví keetan óemági

¹ Jesus oe p[?]óegé wáy namändi wí sen óemû[?], i-á tsít[?]aa[?]ibo na[?]aypuyä. ² Jesus-wí khäge[?]nindi óetsikáyin, “Háhkandi[?], ti ná[?]i sen wên t[?]aywó[?]nin i[?]andân, háa iví tádá[?]in dânt[?]aywó[?]nandi tsít[?]aa[?]i na[?]aypuyä?” ³ Jesus-di ovâytu[?]an, “Wên t[?]aywó[?]nin i[?]annin namuudi kin wí[?]ûnpóepí, háa iví tádá[?]in dânt[?]aywó[?]nandi wänbo-á yoe. Ná[?]indá ûnpóe hedânho Yôesi Tádádí wên háawên òn[?]amídí, hedí kindídi nakeepúwídí Yôesi Tádá-á nakay[?]in. ⁴ Thaa[?]di t[?]owa dívít[?]ôe[?]amígí[?] naná, khu[?]déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t[?]ôe ívít[?]amídí wa[?]di gínkoedíbo[?], gá owáy wí thaa naná[?] diwe na[?]in wíyá há[?]to gínkoedí-í ívít[?]ôe[?]amídí. * ⁵ Wa[?] náä oepáa k[?]aydi oyidíbo naa wí kohthay t[?]âhkí t[?]owagí[?] waagi[?]bá omuu.” ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp[?]ohén, hedí iví só[?]p[?]oedí wí nap[?]o[?]ay ipaadi i sen natsít[?]aamuu[?]i tsée eedi óe[?]äyu. ⁷ Hedáhá[?] óetu[?]an, “Ya[?] ópûn oe p[?]obú[?]ay iwepiye[?], Siloam kin dâytu[?]o[?]i[?], hedí uví tsée män[?]owídi-í. (Ná[?]in kháwá[?] Siloam-dá natú[?]da[?] “óesandi[?]” gin.) Hedího i sen namäädi i[?]oewää, hedí iwáybun dihaydiho[?] iví keetan imáa.

⁸ In to[?]wên i senbí tso[?]wa dithaa[?]in hedá in to[?]wên ihääda[?]sógéndedi óemû[?]in dívítsika[?]máa, “Ti ná[?]i i to sen ihääda[?]sógénde[?]i wínamuupí[?]an?” ⁹ Wên ditú, “I-ânkun namuu.” Wây-á wëndá ditú, “Yoe” gin, “i waagibá ûnwânpichaa.” Hewänbo i sendá natú, “Naa-ânkun i omuu.” ¹⁰ Hedího óetsikáyin, “Hândidan handi uví keetan mánkê[?]?” ¹¹ Idi

* ^{9:4} Kin natú ihaydi Jesus natú[?]da[?], wáyyédi t[?]ôegí[?] naná, wáyyéda wígínkoedípi ívít[?]ôe[?]amídí, hedí wa[?]di naná i-á it[?]ôe[?]amídí, gá óehéyí ihaydi wa[?]di wínanáhpídân.

ovâytu'an, "Wí sen Jesus gin nakháwá'i wí nap'o'ay ipaa, hedi naví tsée eedi dí'äyü, hedi dítu'an oe p'obú'ay Siloam gin dâytu'o' iwe dáy'owídi-í. Hediho' omäädi dáy'oewää, hedi naví keetan donkê?" ¹² Óetsikáyin, "Wáyho i'?" "Gáwáy" gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'i' óehí'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsí't'aamú'de'iví keetan óemági ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hediho to'wêndi in Pharisees-ví'piye' i sen óeho' indi óehée'amídi. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin hádídán iví keetan ikê'in. Ida ovâytu'an, "Wí sendi náä tsée eedi dínap'o'äyü, hedá dáy'oewää, hedi náä dînkeepóe." ¹⁶ Wáy wên in Pharisees dítu, "I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ônk'ú'pí, gá ná'i kaykhanwówá thaa wí'i'a'ginpídân." Hewänbo wây-á wêndá dítu, "Wí to'wí t'aywó'to'i namuu'i kí'bi pínán há'to ikeeyamí." Hediho wêege'in dipóe.

¹⁷ Hedi wíyá in Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'i' óetsikáyin, "Heyâa ü, hân iví'gedi úchanpo'?' Ü-ân unmuu uví keetan mänkê'i'." I sendi ovâytu'an, "I-á Yôesi Tádáví tukhê'bi namuu." ¹⁸ Hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédi'in wídíwíwhäyüpi ná'i sen ta'gendi natsí't'aamuuwän hebo náä ünkeepóe, hediho' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedi ovântsikáyi'nídí. ¹⁹ Hedi ovântsikáyin, "Ti unbí ay ná'i dánmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúni? Hádídán handi náä ünkeená?" ²⁰ I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gánhanginnândákun na'inbí ay gánmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadi náä ünkeená'nin wígánhanginnáhpí, hedá wá' wígánhanginnáhpí to'wídi óe-keetanmági'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igi' wí'bo ipihée'amí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédi'in dânkuwôeda'máa, gá dâywéhpê'andân i méesate ee ovâytsudekhâ'amídi to'wên dítu'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i't'owa ovây'aywoenídí. ²³ Handidânkunho datú, "Senho namuu, hediho bintsikáyi'be i'."

²⁴ Hediho wáygingí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údedi óetu'an, "Yôesi Tádáví páadépiye' uví tuu bimâáni in ta'gen untúnídi. Gínhanginná ná'i sen iví'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." ²⁵ Idi ovâytu'an, "Naa wídínhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo ná'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa hándídi otsí't'aamú'de wänbo', náä-á dínkeená." ²⁶ Hediho óetsikáyin, "Hânnan wóe'an? Hândídán wóekeetanmági?" ²⁷ Hedi ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háadan wíyá ít'oe-f'in ída'?' Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'amí'in hedânho iví'piye' úvíwhäyú-ídi?" ²⁸ Indi i sen háäwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "Ü-ân há'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví hí'dí díhá'anninnân gimuu. ²⁹ Yôesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo há'i sendá, wígínhanginnáhpí to'wídi óesannin." ³⁰ I sendi ovâytu'an, "Whäyüpiwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímagi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wídi óesannin. ³¹ Gínhanginná Yôesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopí'in híwó' díví'amídi, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa díví'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. ³² I nan oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo náä pu'wahaydi to'wí wänbo wí'ünkoedipi wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídi. ³³ Há'i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há'to ünkoedí-í háawên wänbo i'amídi." ³⁴ Indi óetu'an, "Ü-á t'aywó'to'ida' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân ü úkoedi'in na'in díhá'amídi?" Hedi iwáygedí óekhehpiyedi óekhâ'an i méesate ee wíyá nats'únídi.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'inbí'gedi Jesus ihée'an

³⁵ Jesus ünhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedi óenuwädi óeshaa, hedi óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähkí t'owagi' na'aypuyä'iví'piye' biwhäyunde'?" ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, "Má'mää, to-an ná'i to'wí namuu, t'ähkí t'owagi' na'aypuyä'i'?' Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhäyú-ídi." ³⁷ Jesus-di óetu'an, "Üdi nâamû'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu." ³⁸ I sendi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa uví'piye' dáywhäyunde'," hedi Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

³⁹ Jesus natú, “Naa náä oepáa k'aydipiye? o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó? dívíkanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó? pí dívíkanhonnin dimuu'indá. Naa o'ää in to'wên wídây múndepí? in dínhanginná? nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde? indá ditsí? t'aamuu waagibá dipúwí.”

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, “Ti un'ánde gáhân na'in wá? gitsí? t'aamuu'in waagi? inbá gimuu?” ⁴¹ Jesus-di ovâytu'an, “Ítsí? t'aamuu gin únhangin-nândáho?, t'aywó? di wívîn má? ve-ípi. Hewänbo náä ítú? únkeet'óe gin, hedího wa? di unbí t'aywó? di wíwovâyâa? anpi.”

10

I k'úwá áyí? di-ádi iví k'úwá-ádi inbí? gedi Jesus-di ovâytu'an

¹ “Naadi ta? gendi wây tumáa, wí to'wí kw'áayédí oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú? di i phékhkaa phódi í? gedi nats'úníví? wedi, i-á wí sänbiqá? namuu. ² Hewänbo i to'wí khaa phódi í? gedi nats'úya? di-á i k'úwá áyí? di namuu. ³ I to'wí in khaa phódi i'áyînmáa? idi i k'úwá áyí? digí? ònhuude?, hedí i k'úwá áyí? didi in k'úwá ovâykháyá? dedi iví tuu dit'oedi in khaa phódi í? gedá ovây pahpiyende?. ⁴ T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovây piye ihaydi inbí páadépiye? namá?, hedí indá iví tuu òntaadi únwóemá?. ⁵ Indá wíyá to'wí dâytaapí? ví? di há? to diwóemu-í, hewänbo iví? wedi dishání, gá wíyá pí? wíwí tuu wí? òntaapídân.”

⁶ Kin Jesus-di k'úwá ví? gedi in Pharisees ovây hée? an hääwí ovây há? amídí, hewänbo wídika? póya? pí háa natu? da? in.

Jesus-á i híwó? di k'úwá áyí? di namuu

⁷ Hedího wíyá ovây hée? andi kinnân ovây thayan: “Ta? gendi wây tumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwá gí?. ⁸ Báyéki in naví páadé di'ää? in sänmin waagi? inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi? inbá dimuu? indi wí? ovây t'óyanpi. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi? inbá omuu, hedá in naví? piye? dívíwhâyunde? in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú? nin waagi? inbá-á dimuu. Hedí k'úwá dipi? inbí koegí? dâysháa-ídí hedá wíyá dits'úya? waagibá, in naví? piye? dívíwhâyunde? in ovây? aywoeni hedá hääwí dántáy? i-á dâymá? ve-í. ¹⁰ Wí sänbi? -á na? ä? in k'úwá ovây sänhónídí hedá ovây t'ahánú-ídá, hedá ovây há? dännamídá. Hewänbo naa-á o'ää t'owa dovây wówátsimâänídí, hedí ná? in wówátsi dovây má? i-á shánkí híwó? nin namuu.

¹¹ “Naa-á híwó? di k'úwá áyí? di waagi? bá omuu. Wí híwó? di k'úwá áyí? di-á nakhây mui iví wówátsi iví k'úwá gí? in imâänídí. ¹²⁻¹³ Wí to'wí ik'úwá? áyí? namídí óewá? ánde? i-á i kodí? di k'úwá áyí? di wínamuupí, hedí in k'úwá-á iví? indá wí? únmuupí. Hedího wí khuyyó na? ädi imúndedi nashánde?, gá wá? áadida? it'òe? odân, hedího in k'úwá di ta? gendi wâhphade wí? óe? áyîngimâhpí. Hedího i khuyyó na? äädi in k'úwá ovây khugihónde hedá ovây wadéyiyénde?. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó? di k'úwá áyí? di waagi? bá omuu. Naví Tádádí naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedí hanbá in naví? in dînmuu? in dontaa, hedá indídá naa-á dítaa, hedí in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymâäní. ¹⁶ Wây-á t'owa nâwewin dimuupí? in diyí?, indá wá? naví k'úwá waagi? inbá dimuu, hedí naa dínkhây? ä? in wá? dovây wé? ge? amí? in. Indá naví tuu dînt'óyaani, hedí in wé? ge? indádí wí? da? dipúwí, hedá wí? da? wí? áyí? di dínchâ? ní.

¹⁷ “Naví wówátsi dáymâäní hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádí naa díséegí. ¹⁸ To'wídí wänbo naví wówátsi wídíkwee-ípi. Naví wówátsi-á wí? bo dáypâkhây máa. Naa dínk'óe naví wówátsi dáymâänídí hedá donwáykéyídá, gá naví Tádádí díyòndân kin dá? amídí.”

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánshaa iwe wêege? in dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, “Wí yä? dâapí? p'owâhâadi óemáa hedá bondoe? i-á namuu. Heháadan bînt'óyande?”

²¹ Hewänbo wây-á wëndá ditú, “Wí to'wí wí? yä? dâapí? p'owâhâadi óemáa? i há? to

ihée'amí ná'i sen ihée'o waagi. Hedá wá' ti wí yä'dâapí' p'owəqahəâ ûnkoedi wí natsí't'aamuu'ivi keetan óewáymäänídi? Hedân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoegi'an

²² Te'núdí naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánkí'dípóe, háa i méesate hay'i hán'oe dáywáytege waa dín'ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayi', ee Solomon-bí pohtaa gin dáytu'o' í'ge. ²⁴ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óebúuké'di óetu'an, “Häädí pu'wahay-an na'in dítsíkhakankhâymaa dítu'âamídi to'wí unmuu'in? I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi unmuudáho', náäbo thay'eedi dítu'an.” ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Naadi wâytu'anho', hewänbo wí'úvíwhâyundepí. T'ähkí pínán t'ôe dókanhondi-á naa dáy'o' gá naví Tádádí dínk'ú'dân, hedího háa naa dáy'o'indibo wovây-keeyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewänbo naví k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídiho wí'úvíwhâyundepí. ²⁷ In to'wên naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi naví tų dînt'óyande', hedí naadá in dovâytaa, hedí naa díyuumá', ²⁸ hedí wówátsi nahánde'pí'in dovâymä', hedí há'to hânhay wänbo diháani, hedá há'to-á to'wídi wänbo naví mangedi ovâyhóni. ²⁹ Naví Tádádí in dí mági, hedí i-á t'ähkíví shánkí hay'i-ân namuu, hedí to'wí wänbo wí'únkoedipí naví Tádáví mangedi ovâyhónídi. ³⁰ Naa-ádi naví Tádá-ádi wí'da' gamuu.”

³¹ Wíyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídi. ³² Jesus-di ovâytu'an, “Báyékí híwó'di háäwí bînmúnígí' naa dó'an, naví Tádádí dítu'an waagi. Hedí wé'in háäwên dáy'annin namuudan náä naa dík'usâyukhâymaa?” ³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, “Na'indá wên háawên híwó'nin bí'annin namuudi wíwík'usâyukhâymaapí, hewänbo a'ginhâhpíwó'di Yôesiví'gedi bihi'máadânho wík'usâyukhâymaa. U-á t'owađa'mân unmuu, hewänboänbo untú Yôesi unmuu gin.” ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “In tã'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Hä'in t'owa Yôesidi hán'oe iví tų ovây mági'in han ovâytu'an, hedí iví hí' hânhay wänbo t'ähkí ta'gen ûnmuu, ³⁶ hedí háadan handi náä ítú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhánúnde'in iví ay omuu'in otúdi? Naa-ânkun naví Tádádí díde'man iví t'ôe dôn'amídi, hedá náä oepáa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa naví Tádáví t'ôe dáy'opídáho', wíđínwhâyú-ípi. ³⁸ Hewänbo naa iví t'ôe dáy'o-á kun, hedího in dáy'o'in namuudi únkhây'ä' naví piye úvíwhâyú-í'in, tobáháa in otú'nin bînwhâyundepí wänbo'. Handidânho ta'gendi únhanginpúwí naví Tádá naa-ádi namuu'in hedá naa-á naví Tádá-áda omuu'indá” kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida', hewänbo inbí'wedi namap'á.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'ánäpiye' nawáymää, John-di páadédí in t'owa ovây p'ó'p'oe'an diwepiye'ba, hedí iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyékí t'owa iví'piye' dimää. Dítú, “John háäwí wänbo pínán wí'ikeeyanpí, hewänbo háäwí t'ähkí ná'i senbí'gedi natú'i ta'gen namuu.”

⁴² Hedí iwáygé báyékí t'owa iví'piye' dívíwhâyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwá'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi hedá Martha-ádi dítí'úuwinnmuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i kã'p'o sawó' nasuu'i Jesus-ví ân deedi óekâyukhâymaa'i hedáhá' iví phóda óepidikhâymaa'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ónt'ôesandi óetu'an, “Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nâaséegí'i nahay.” ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, “Tobáháa nahay wänbo nawówáyëení, hedího háa únpúwí'in namuudi in t'owa dáy'ú'di Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá naa iví ay omuu'i wá' kw'áayébo dí má've-í.”

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovây séegí wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygébo' itsíkha'andi wí'únpuwämääpi. ⁷ Ihaydáho' iví khäge'nin itú'an, “Yahoo' oe Judea-piye' giwáymú-í.” ⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, “Hähkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usâyuhéyí'in dida'pí'an.

Hedi háadan eepiye? unwáypunda??”⁹ Jesus-di ovâytu?an, “Thaadi naná? dihaydi tã?di wiye óda nakeenâhpi?an. Wí to?wí thaadi iyíyende?i wínakanundepí, gá i ko náá oepáa k'aydigí? namuu?ídi nakeenândân hedihó wáy namän ni?ge imúnde?.”¹⁰ Hewänbo wí to?wí khüüdi iyíyende?i-á nakanunde wí?ünkothaynáhpídi.”

¹¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, “Na?inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedi naa omän dóyóhsaanídi.”¹² Iví khäge?nindi óetu?an, “Háhkandi?, Lazarus nayókhândáho handídi nahewówa-í.”¹³ Indá di?ánde Jesus natu?da?in Lazarus ta?gendi nayókháwák'óe?in, hewänbo ho nachuu?in natu?da?-á.¹⁴ Hedihó thay?eedi ovâytu?an, “Lazarus-á ho nachuu.¹⁵ Hedi ungí? shánkí híwó? namuu naa iwe wó?yipídi i nachuu ihaydi, gá bînpwâkhây máadân háa dônkây máa?in, hedi handídi shánkí naví?piye? úvíwhâyumääni. Náá yaho? iví?piye? gimú-í.”¹⁶ Thomas i kwâati gin dâykhyá?de?ídi in wé?ge?in khäge?nin ovâytu?an, “Yaho gimú-í, hedi Jesus óhaydáho? i-ádíba gichúu-í.”

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa?i hedá wówátsi nahánde?i in ovâymä?i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu?ú?ay tso?wa napowa?ã? ihaydi óetu?an Lazarus óekhã?k'ú? iwedi yôenu thaahonaphade?in.¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi? wínanáhpí, wiye míya ihayháyú,¹⁹ hedi Mary-á Martha-á inbí?we báyéki Hudíyo dipówa ovân-síwówa?ámídi, inbí tí?úu dánmäädi.

²⁰ Jesus na?ã?in Martha ûnhanginpóe ihaydi na?ayyapee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí?.²¹ Martha-di óeyaydi óetu?an, “Na?inbí Sedó, naví tí?úu nahay ihaydi háy náwe unyídi há?to naháaníwän.²² Hebo naa dînhanginná náäbo háäwí Yôesi Tádá nâadaa?andi? ídi wóemääni.”²³ Jesus-di óetu?an, “Uví tí?úu úwáywówápúwí.”²⁴ Martha-di óetu?an, “Naa dînhanginná i t'ã?gi thaa naná? diwe t'ãhkí t'owa ovâywáywówápa ihaydi nawáywówápuwagít'óe?in.”²⁵ Jesus-di óetu?an, “Naa-ân i omuu t'owa dovâywáywówápa?i?, naadi dovâywówátsimã?. To?wí naví?piye? iwhâyü?i? iwówátsimá?ve-í tobá nachuu wänbo?.”²⁶ Hedi wí to?wí wa?di nawówáyí?i naví?piye? iwhâyüdi há?to nachúu-í. Ti biwhâyunde ná?in?”²⁷ Martha-di óetu?an, “Hedân háa, Na?inbí Sedó, naa dáywähâyunde? u-ân unmuu i Yôesi Tádádí wóesóge?i? t'owa ovây?aywoenídi, Yôesi Tádáví ay-ân unmuu. Ívítsíkha?máawän náá oepáa k'aydipiye? un?ã-ídi.”

Jesus isíhtää

²⁸ Kin natú ihaydiho Martha iweeho?, hedi iví tí?úu Mary itu?an i?ãähänge?ámídi hedi óesântu?an, “I háhkandi ho napówa hedi u-ádi nahí?da?.”²⁹ Mary ná?in nat'oe ihaydi wesebo? iwínú hedi ee Jesus nayi? iwepiye? namää.³⁰ Jesus i búu?ú?ay iwe wa? wínapówápi, hewänbo wa?di Martha-di óeyay iwáygebo nayi?.³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó?nin Mary óesíwówá?o?indi óemú? wese iwínúdi yá?wépiye? napeedi, hedi di?ân Lazarus nakhã?k'óe iwepiye? namännin isíhtää-ídi, hedihó ûnwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi? iwe napówa, hedi óemú? ihaydi iví páadépiye? idé?gendisógedi óetu?an, “Na?inbí Sedó, naví tí?úu nahay ihaydi háy náwe unyídi há?to naháaníwän.”³³ Mary-á in Hudíyo ûnwóe?ã?indá dívísíhtuwínúndedi Jesus-di ovâyümü? ihaydi, iví pí?ná khó?yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe,³⁴ hedi ovâytsikáyin, “Wáygan Lazarus óekhã?k'ú??” Óetu?an, “Na?inbí Sedó, hêe na?indádí óká?vedi nâamúnídi.”³⁵ Jesus isíhtää.³⁶ Hedihó in Hudíyo ditú, “Binmú?dí, ta?gendi Lazarus óeséegi.”³⁷ Hewänbo wáy wên ditú, “I to sen natsí?t'aamuu?iví keetan óemági. Ti wá? wí?ünkoedipí?an Lazarus ônhékháa?ámídi wa? nachuupídi?bo hedânho wínachúu-ípídi?”

Lazarus óewáywówápa

³⁸ Jesus wíyá iví pí?ná khó?yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá? diwe i pení nak'óe iwe napówa. Wí k'uu pháagi? nakhaawin t'ovápho ee.³⁹ Jesus-di ovâytu?an, “Hã?i k'uu wéhánäpiye? bînhänge?an.” I nachuu?iví pá?dây Martha-di Jesus óetu?an,

“Na’inbí Sedó, nää-áho nasuhkay, nää-á yôenu thaa nahán diwedí ûnná.” ⁴⁰ Jesus-di óetu’an, “Naadi wítu’anpí’an, biwhâyundedáho nâamúni Yôesi Tádá hânho nakay’in.” ⁴¹ Hedi i k’uu wéhánäpiye’ dâyhânge’an, hedi Jesus oe makówápiye’ ibéedí natú, “Tádá, naadi wíkú’daa’o naví yûusu dînt’óyandi. ⁴² Hedá dînhanginná hâädi wânbo t’âhki dînt’óyande’in, hewânbo naa ná’i tuu otú ná’in t’owa náwe diyí’in dit’óe-ídí udi naa dísannin dívíwhâyumâänídi.” ⁴³ Ihaydáhá’ kaygi natú, “Lazarus, ópive.” ⁴⁴ Hedi i sen nachu’k’óe’i napee. Wa’di aa saygi’didi na’anmuu, iví ândá mandá wânbo’, hedá iví ts’ay-á wá’ aadi ûn’anmuu. Jesus-di in t’owa ovâytu’an, “Bin’ânsuu hedânho iví’piye’ namú-ídí.”

In Hudíyoví p’ó’dedí’in dida’ Jesus óehéyí’in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-ví’piye’ di’ádâapóya’nin háa Jesus i’annin dâymû’, hedi iví’piye’ dívíwhâyü. ⁴⁶ Hewânbo wây-á in Pharisees-ví’piye’ dimää ovâytu’âamídi háa Jesus i’annin. ⁴⁷ Hediho in owha’ p’ó’dedí’indádí hedá in Pharisees-ádi in Hudíyoví tuyowa’ ovâywé’ge’an, hedi ovâytsikáyin, “Hânnan iví’ámí? Ná’i sendá báyéki ipín-nánt’óe’o’? ⁴⁸ Kin ikanhondi âymágidáho’, to’wên t’âhki iví’piye’ dívíwhâyü-í, hedá in Rome-win sundado di’âä-í hedi na’inbí méesate hay’i dînnayü-í hedá na’inbí t’owa-á dînwáde-í.”

⁴⁹ Wí sen in diwedí ihay paayo na’owha’p’ó’dedí’ân, i-á Caiaphas kin nakháwá, hedi idá ovâytu’an, “Undá hâäwí wânbo wí’únhanginnáhpí. ⁵⁰ Ti wí’únhanginnáhpí’an shánki yânbedí híwó’ namúni’in ungi’ wí’da’ wí to’wí t’âhki na’inbí t’owagi’ iví wówátsi imâänídi, hedi handidi na’inbí t’owa t’âhki wí’ovâyhánú-ípi.” ⁵¹ I-á iví ánskaa iwedibo ná’i hí’ wínatúhpí, hewânbo wí Yôesi Tádávi tukhê’bi namuu waagibá ihée’andânho háa napuwagít’óe’in natú, gá i paayo owha’ p’ó’dedí’ namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t’âhki in Israel t’owagi’ nachuwagít’óe’in. ⁵² Hewânbo ingí’da’ wí-nachuwagít’óepí, in to’wên Yôesi Tádávi ây ûnmuu’in wéngé t’âhki diwadekw’ó’ningí’ân wá’ nachuwagít’óe, hedânho ovâywé’ge’ámídi, hedá wí’da’ dipúwí.

⁵³ I thaa iwedi páadépiye’ in Hudíyoví p’ó’dedí’in dívíhí’máa hádídí óehéyí i’gedí. ⁵⁴ Hediho Jesus wíyá kee’eedi wí’iyíyéndepí, in Hudíyoví p’ó’dedí’indi wí’óemúnípidí, hewânbo iwedi iyâatâädi oe ahkónu nú’ naná’ diwepiye’ namää, wí búu’ú’ay Ephraim gin dâytu’o’ iwepiye’, hedi iwáyge’ iví khäge’nindádí iwóyí’.

⁵⁵ Ihayhâäbá in Hudíyoví shánki’di púnú’ naná, Passover gin dâytu’o’i’. Wa’ i shánki’di thaa napówápídi’bo báyéki t’owa Jerusalem búu’ú’ay yá’wé dithaa’in iwepiye’ dimää dívípikhây’ámídi in Hudíyoví khuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetu’wámáa, hedi iwáyge’ méesate hay’i íve diyidi dívítumáa, “Tigúba i nashánki’di’âä-í?” ⁵⁷ In owha’ p’ó’dedí’indádí hedá in Pharisees-ádi in t’owa ovâyôn Jesus wáyge’ nayí’in dînhang-inpóedí ovây’t’óe’ámí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka’p’oe sa’wó’ nasu’i’ ón’ewe

¹ Wa’di sí thaa natáy ná’in Hudíyoví shánki’di Passover gin dâytu’o’i’ dínánídi, hedi Jesus oe Bethany búu’ú’ay iwepiye’ nawáymää. Iwânkun Lazarus na’ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápa’ibá namuu. ² Iweho Jesus ónkindihúukhây’an. Martha-di ovâysääsande’, hedi Lazarus wá’ in wé’ge’indádí nahúu’ân. ³ Hedi Mary wí ka’p’oe sa’wó’ nasu’i’ nard kin dâytu’o’i’ imaa. I ka’p’oe-á wí’ taa nakháa hedá hânho nachä’muu. Hedáhá’ Jesus-ví ân deedi ón’ewe, hedá iví phódá Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka’p’oedi ee íve i’ge t’âhki sa’wó’ nasu’p’íde. ⁴⁻⁶ Hewânbo wí’ iví khäge’ninbí’wedí natsikapóe, “Háadan ná’i ka’p’oe sa’wó’ nasu’i’ wí’iku’ch’áapí poewin tägintä (300) thaa t’óe díví’andi wá’âadi, i chä’ in sehkanáwó’ diwówáyí’in ovâyumâänídi?” Ná’i sen kin natú’i-á nakháwá Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhâyímáa’i-ân namuu, hedi

ná?in natú sänbi? namuudi, in sehkanäwó? diwówáyí?indi óe?áyîngimädá yoe. Idá in khäge?ninbí chä? ovây?áyînmáa, hedi iwedi? isänhónde?. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu?an, “I kwee ánpí ná?an. Tobá hä?i ka?p'oe imá?ve-í. I thaa díkhä?k'úwígí? namuu. ⁸ Häädi wänbo t'ähkí in sehkanäwó? diwówáyí?in t'owa undádí diyêñí bînhääwímäänídí, hewänbo náwe naa-á hânhay wänbo t'ähkí há?to undádí ochá?ní.”

In owha? p'ó?dédí?in dida? Lazarus óhéyí?in

⁹ Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi?in, hediho iwepiye? dimää Jesus nayidida?bá yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa?i? óemúnídí wá?. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó?dédí?in ovây-oekanhondi Jesus-ví?piyeda? dívíwhäyuhon, hediho in owha? p'ó?dédí?in dâwêhpê?an Lazarus wá? óhéyídí.

Jesus wí búndu iwe na?í?ándí oe Jerusalem búu?ú nats'ú

¹² Wíyá tháwán in báyéki t'owa in Passover shánkí?dipiye? dipówá?in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye? na?á?in, ¹³ hedi palm taykhóe dâyts'á?di ûn?ayaymää, hedi kinnân dívítuhkwînuhon: “Wíséegikénde?.” “Na?inbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hediho híwó? wóe?âamí.” “U-á Israel-ví tsondi hay?i unmuu.” ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu?ay ho ônkê?di iwe na?í?án, hediho Yôesi Tádáví tã?nin diwe háa ûntû? waagibá napóe. Kinnân nata?muu:

Un t'owa Zion-win wíyá wí?íkhuwôeda?ípi.

Binmú?dí, unbí tsondi hay?i wí búndu?ay k'léwédí ún?á?.*

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khäge?nin ná?i hääwí napo?i? wídika?póya?pi, hewänbo tí?úugédí Jesus wíyá oe makówápiye? nawáypee ihaydânho ná?in iví?gedí nata?muu?in dín?án-pówá, hedá dínhanginná háa nata?muu waabá óe?annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádí diyí? i thaa idi Lazarus óewáywówápaa?di penípho iwedi napée-í kin óetu?an, hedi náa ná?in t'owadibá in wé?ge?in t'owa ovây-tumáa háa iwe i?annin. ¹⁸ Hediho ná?in wé?ge?in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná?in pinnán t'ôe i?annin, hedânkunho ûn?ayaymää. ¹⁹ In Pharisees wí?ná táye dívíchänu?odi ditû?, “Ti wíwînmúndepí?an háa ída? waagi wí?únpuwamänpí?in. Binmú?dí, báyéki t'owa i-ádída? dimän.”

Wên Greek t'owa Jesus-ádí dihí?da?

²⁰ Wên Greeks dimuu?in in wé?ge?in t'owa-ádí diyí?, in oe Jerusalem dínshánkí?díná? diwepiye? di?ää?in Yôesi Tádá óe?a?ginmäänídí. ²¹ Indá Philip-ví?piye? dimää (i-á Bethsaida búu?ú?ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu?an, “K'ema, Jesus-ádí gihí?da?.” ²² Philip namää Andrew óetu?âamídí, hedáhá? Philip-á Andrew-ádá Jesus-ví?piye? damää óetu?âamídí háa ditú?in. ²³ Jesus natú, “Ihaydi púnú? nanânho nakeepúwídí hay?i omuu?in, naa t'ähkí t'owagí? o?aypuyá?i?. ²⁴ Hebo ta?gendi wâytumáa, wí táhtá ko?yi óekoedi iví wówátsi imá? waagibá ûnpo? hedânho shánkí báyéki iwedi natáhpaa-ídí, hedi iví wówátsi imähpidá iwedi hääbo wínapa?pi, iwebo wí?bo nawänpik'óe. † ²⁵ To?wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí?da? dínmuu?indá inbí wówátsi dipedée-í, hewänbo to?wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí?da? wídínmuupí?indá, inbí wówátsi hânhay wänbo t'ähkí dâymá?ve-í. ²⁶ To?wên naagí? dívít'ôe?amí?in dida?di naa díyuumá?ve-í?in dínkhây?á?, hediho iwáyge? naa oyi? iwe, naví t'ôe?in iwáyge?ba diyêñí. To?wên naagí? dívít'ôe?o?in naví Tádádí ovâytu?âamí híwó? dívítisiye?annin.”

Jesus iví chuwa í?gedí ihée?an

* ^{12:14-15} Zion-dá Jerusalem búu?ú namuu. † ^{12:24} Jesus náwe wí?bo? iví?gedí ihí?máa. Natú?da?, i ko?yi iví wówátsi imá? hääwí iwedi napáa-ídí waagibá, i-á wá? ûnkhây?á? iví wówátsi imääni?in hedânho t'owa in wówátsi nahândepí?in dâykéyídí.

²⁷ “Nääho naví pí'ná khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'amí ná'in dínpuwagít'óe'in diwedi dín'aywoenídí? Hedân yoe, ná'in dínpuwagít'óe'in namuudânkun náä oepáa k'aydipiye' o'ää. ²⁸ Hedânho ná'in wída'máa naví Tádá, ovâykeeyamí ũ-á hay'i unmuu'in” kin Jesus natú. Ihaydi ná'i tũ makówádí nat'oet'óe: “Han dáy'anho', hedá wa' wíyá hanbá dáykhâymaa.”

²⁹ In t'owa iwáygé diwinnin i tũ dit'oe, hedi wáy wên ditú, “Ikwahta'a'an” gin, hedá wáy-á ditú, “Wí makówáwi t'ôepa'aa'idi óehée'an.” ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, “Ná'i tũ-á naagí'da' wínamuupí, hewânbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yôesi Tádádí in ôetaapí'in ovâykeekw'ôenídí híwó'pí díví'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náä nagedi dít'óhtägek'úwídí dítege ihaydi naadi t'ähkí t'owa dovâytukánnamí naví'piye' di'ää-ídí.” ³³ Ná'in natú ovâythayyamídí háawin chuwa ûnpuwagít'óe'in. ³⁴ Ee t'owa yâagedi to'wídí óetu'an, “Yôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhâymaa'i t'owa ovây'aywoenídí hânhay wânbo tãhkí nawówayêení'in. Heháadan untú' i to t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i' óetegé-í óet'óhtägek'úwídí? To-an namuu ná'i to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i'? Ti i-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i t'owa ovây'aywoenídí?” ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Wí kohthay waagi'ba' omuu, hewânbo undádí wí hây tãhkída' ochangít'óe. Naa oyi' iwe nakeená, hedího wa'di náä undádí oyidibo' unbí wówátsi naa-ádí binhûu, hedânho nakhúná' ní'ge wí'íyêenípídí. To'wí khuu i'ge namândi-á wáy namän ní'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'iví'piye' bíwhâyú wa' undádí oyidibo', hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí.”

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhâyundepí

Ná'in Jesus natú ihaydiho' iwáygedí namäädi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewânbo tobá báyékí pínán inbí páadépiye' ikeyan wânbo', wa'di iví'piye' wídívíwhâyundepí. ³⁸ Hedího háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah ita'nan waagi napóe. I-á hán'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i' wídívíwhâyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hedího wídínkoedípí dívíwhâyú-ídí, gá dínpóedân háa wíyá wáygé Isaiah ita'nan waa:

Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pí waagibá dínpúwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyya'an,

hedânho wídika'pówa-ípídí,

hedí naví'piye' wídí'ä'pí dovây'owóyé-ídí.

⁴¹ Isaiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'óe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví'gedi ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídívíwhâyupí wânbo', báyékí in Hudíyo p'ó'dédí'in wânbo iví'piye' dívíwhâyumági, hewânbo kee'eedi wídítúhpí dívíwhâyú'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhâ'a'amídí dikhuwôeda'dân, ⁴³ hedi ná'in Hudíyo p'ó'dédí'in shánkí dida' t'owa híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'in Yôesi Tádá híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'wedi.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dâyyoegi'an, hedânho ovâyutuchänukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu'an, “To'wí naví'piye' iwâyunde'i-á naví'piyeda' wí'i-whâyundepí, hewânbo i naa dísandiví'piyân wá' iwâyunde'.” ⁴⁵ Hedi to'wídí naa dímúndedi i naa dísandi' wá' óemúnde'. ⁴⁶ Naa náä oepáa k'aydipiye' o'ää wí kohthay waagi'ba' omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhâyunde'in khuu i'ge wídiyêenípídí.

⁴⁷ Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oe'di hewânbo wídây'a'gindopídí dínkhây'ä' ovâyutuchänú-í'in. Naa o'ää t'owa dovây'aywoenídí, dínkhây'ä' ovâyutuchänú-í'in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'ä'gi thaa naná' diwe ná'i naví hí' ho dovâytu'andi' namuudânkun in to'wên naa díyoegi'annin hedá háa otú waa wídínséegi'anpí'in ovâyutuchänukhâymaa,

⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí díсандидá naa díyôn waagida' dáyhée'o', háa owänpida' waaga yoe. ⁵⁰ Hedí dínhanginná i tsontuu naví Tádá imági'i wówátsi nahándepe'i in napäyi'in. Hedânho háa naví Tádádí dítu'anninda' naa otú' hedá ha'wâa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khäge'ninbí ân ovây'owídi

¹ Wí' thaa wa' natáy i Passover shánki'di thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'ä'in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádávi'piye' namú-ídi. Häädi wänbo t'ähki in iví'in ûnmuu'in ovâyséegi wa' náädí nayi' ihaydi, hedí náa ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegi'in.

² Wé'ge dívíkindihúuyo' ihaydi, Penísendi Simon-bí ay Judas Iscariot i ánskaa ho óemági Jesus óeku'p'âyni'dí. ³ Jesus ûnhanginná iví Tádádí t'ähki kay óemági'in, hedá ûnhanginná Yôesi Tádávi'wedi na'ää'in hedí iví'piye'ba nawáymännin, ⁴ hedího' ee nahúu'ân diwedi iwínúdi iví k'ewé'in to ip'ádi, hedí wên p'oepidi'in aadi iseeba'áa'an. ⁵ Hedáhá' wên oewääbay iwe ip'oesaadi iví khäge'nin i'ân'owídihon hedá in p'oepidi'in aa naseeba'áamu'indidá ovây'ânpidi. ⁶ Peter-ví'we napówa' ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, ti udi naa dí'ân'owídikhâymaa?" ⁷ Jesus-di óetu'an, "Nää wí'unhangin-náhpí háadi kin dáy'o'in, hewänbo wáy wí thaa ûhanginpúwí." ⁸ Peter-di óetu'an, "Há'to dí'ân'owídi-f'in wímääni." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owídipidá naví' wú'muupího'." ⁹ Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, naví man dín'owídi hedá naví p'ônda, naví ânda'ba yoe." ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'iví túu'ú t'ähki khäapi' ûnmuu, iví ânda' ûn'owídítáy. Hedí undá khäapi'in ímuu, hewänbo un t'ähkídíbo-á yoe." ¹¹ Jesus ûnhanginná to'wídi óekuhpegit'oe'i namuu'in, hedânho natú, "T'ähkídíbo khäapi'in wí'ímuupí" gin.*

¹² T'ähki inbí ân ovây'owídíbowa ihaydi iví k'ewé'in to iwáyto'gi, hedí indádi iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, "Ti ûnhanginná háadi kin wây'annin? ¹³ Undi naa dítu'o háhkandi-ádi p'ó'dédí'-ádi, hedí híwó' kin ítú', ha'bi-ânkun omuudi. ¹⁴ Hedího' undá ûnkây'ä' wí'ná táye bîn'ân'owídi-f'in, gá naa unbí háhkandi' hedá p'ó'dédí' omuu'idi wây'ân'owídídan. ¹⁵ Ná'i háa dáy'annin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wây'an waagibá un wá' wí'ná táye úvíkanhúuwí. ¹⁶ Ta'gendi wáytumáa, wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí, hedá wí t'ôekhuwa'i-á i óeyôndiví shánki hay'i wínamuupí. ¹⁷ Háa wáytu'an waa íka'póya'dáho', naví hí' bîn'a'ginnamí hedího íhíhchaa-í.

¹⁸ "Hewänbo naa wó'tú'pí un t'ähkídíbo háa wáytu'an waa úvíkhâymaa'in. Naa dínhanginná to'wên in dovâyde'mannin dimuu'in. Hewänbo ná'in háa Yôesi Tádávi tá'nin diwe natú' waa ûnkây'ä' napúwí'in: I to'wí naa-ádi ihúuyandi wänbo híwó'pí' naa díkhâymaa.

¹⁹ Nää wáytumáa háa napuwagít'oe'in wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa i omuu hán'oeđibo' oyi'i'. ²⁰ Ta'gendi wáytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi' óeséegi'odi, indi naa wá' díséegi'o waagibá díví'o', hedí to'wêndi naa díséegi'odá, i naa dísandi' wá' óeséegi'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'wídi óekuhpekhâymaa'in

²¹ Jesus-di ná'in ovâytu'an dihaydiho' iví pí'ná ûnkhäapóe, hedí thay'eedi ovây-tu'an, "Ta'gendi wáytumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekhâymaa." ²² Iví khäge'nin dívíwänpipuwä'o', to'wíwí'gedi hí'máa'in wídínhanginnáhpídi. ²³ I khäge'di Jesus-di óeséegi'i' iví nú'ba na'ân. ²⁴ Hedího Simon Peter imannan ná'i khäge'di óemúnídi, hedí óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." ²⁵ Hedího' i khäge'di Jesus-ví shánki nú' iháđidi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhâymaa'i'?" ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i säa iwe dóp'ohtôeni, hedí wí to'wí dópágit'oe.

* 13:11 Páadé ihaydi Jesus in hí' "khäa" kin natúdi inbí túu'ú i'gedi ihí'máa, hewänbo tí'úuge ihaydá Judas-ví t'aywó'di i'gedân ihée'an.

Ivî'gedân dáyhí'máa." Hedî wí pává ikê'dî ip'ohtógidi Judas óemáagi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. ²⁷ Judas i pává ikê' ihaydi wesebo' i Penísendi iví pí'ná ûnts'ú, hedî Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhây máa'i wesebo ná'an." ²⁸ Hewänbo to'wí wänbo' in dihúukw'ó'nin diwedî wí'ûnhanginnáhpí háadî Jesus-di kin óetu'annin. ²⁹ Judas-á i chá' múu imáa, hedîho wên di'ân Jesus-di óetu'an hääwí i shánkí'digí' dîntáy'i' ikumá-i'in, hedá wáy-á wëndá di'ân in sehkanäwó' diwówáy'i'in wí hääwí ovây máäní gân óetu'an. ³⁰ Hedîho Judas i pává ikê'dî wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontu imági

³¹ Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídí naa t'áhkí t'owagí' o'aypuyä'i' hay'i' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá' hay'i' namuu'in. ³² Hedîho Yôesi Tádádí hay'i' naa dípaá-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhây máa wesebo'. ³³ Naví áyyä, wí háyú thaada' undádí ochangít'óe, hedî náä in Hudíyoví p'ó'dédí'in dovâytu'an waagibá un wá' wây tumáa, undi dítuwákhây máa, hewänbo wáy omän diwepiye' wí'únkoedí-ípi náä ímu-i'in. ³⁴ Naadi wên ts'aamin tsontu náä wây päkhây máa, hedî kinnân namuu: Wí'ná táye úviséegíhúuwí. Naadi wây séegí waagibá, hanbá wí'ná táye úviséegíhúuwí. ³⁵ Úviséegíhondáho to'wên t'áhkí dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapí'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmán?" Jesus-di óetu'an, "Nää-á wí'úkoedípi wáy omän deepiye' díyuu húuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye' bá un mú-í." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedípi wíyuu húuwídí náä? Naa okhây muu naví wówátsi ugí' dáy máänídí." ³⁸ Jesus-di óetu'an, "Ti naa omuudi unkhây muu uvi wówátsi bimáänídí? Ná'in ta'gendi wítu'âamí: Wí dee sen wa' ikinpídíbo' u-á poewin untúni wídítaapí'in."

14

Yôesi Tádáví'piye' gipunda'dá, iví ay Jesus-ví'piye' páadé gimú-i'in gínkhây'ä'

¹ Hedáhá' Jesus t'áhkí iví khäge'nin itu'an, "Ánshaa iwe wí'íkwo'nípi. Yôesi Tádáví'piye' úvíwhâyuhúuwí hedá naví'piyá. ² Naví Tádáví k'aygi ûnná' diwe báyékí ûn'ívená. Ná'in ta'gen namuupídáho há'to wâytu'âamíwän ta'gen namuu'in. Hedîho náä omän wí íve wí'ínbo wâykhây'amídí. ³ Hedî wí íve wâykhây'amídí omäädá wíyá owáy'ää-í un wâyhúuwídí naa-ádí, hedânho wáy o'án diwebá un wá' íkwo'ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye' omännin, hedá in p'óe naa omän deepiye' wá' únhanginná." ⁵ Thomas-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, wíginhanginnáhpí wáypiye' unmännin wänbo'. Hedî hádídan in p'óe unmán deepiye' gínhanginnání?" ⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa-á in p'óe omuu, hedá in ta'gendá, hedá in wówátsi-á. To'wí wänbo wúnkoedípi naví Tádáví'piye' namú-ídí, naví'piye' páadé na'äädída'mânho'. ⁷ To'wí naa omuu'in ta'gendi únhanginnándáho naví Tádá wá' dîntáa-íwän. Náä iwediho bîntaa hedá bînmú'."

⁸ Philip-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, i Tádá na'in dînkeeyamí. Hähayda' gíntáy." ⁹ Jesus-di óetu'an, "Philip, gáhânhay waabo' undádí oyiho', hebo wa'di wí'úhanginnáhpí to'wí omuu'in. To'wên naa dímu'indá i Tádá wá' dâymú'. Hedî háadan dí tumáa i Tádá wâykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhâyundepí i Tádá-ádí omuu'in hedî i Tádá-á naa-ádá omuu'indá? Ná'i hí' wâytu'o'i naví'da' wídínmuupí, hewänbo naa dáyhí'máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu'i' iví t'óe i'o'. ¹¹ Ná'i naadi wây tumáa'i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádí omuu, hedá i Tádá-á naa-ádá namuu. Hewänbo naví hí' dînwhâyundepídáho', i hääwí dáy'o'i namuudi bíwhâyú wé'ge gamuu'in. ¹² Ta'gendi wây tumáa, to'wên naví'piye' díviwhâyunde'indá, naa dáy'an waabá in wá' dívikankhây máa, hedá wa'di shánkí he'endi hääwí-á dívikankhây máa, gá naa naví Tádáví'piye' omändân. ¹³ Úvíwhâyundedáho naa dînk'óe'in wây'amídí i ída'po'i', naadi wây'amí-ákun, hedî

hääwí naa Yôesi Tádávi ay omuu?i dó?o?idi t'owa dínhanginnání i Tádá hay?i namuu?in.
 14 Hääwí namúni wänbo ida?po?di, naa dínk'ôe?in wây?amídi úvíwhäyundedá, naa dó?amí-ákun.”

Jesus-di i Yä?dâa?i P'oewahhâa iví khäge?ninbí?piye? óesankhâymaa

15 “Undi díséegídáho? i tsontu wây mági?i dín?a?ginnamí. 16 Hedi naadi naví Tádá dódaa?amí wíyá to?wí wovâykhäge?namí?i wovâysaanídi, hedi han i Tádá i?amí. Ná?i wovâykhäge?khâymaa?i-á häädi wänbo t'ähki undádí nayêeni, i-á i Yä?dâa?i P'oewahhâa namuu, hedi in ta?gen naháhkanyi?. 17 In to?wên Yôesi Tádá dâytaapí?indá ná?i Yä?dâa?i P'oewahhâa wí?óemúndepídi hedá wí?óetaapídi há?to daykéyi. Hewänbo undidân bîntaa, undádí nayidi, hedá unbí pí?ná khó?yé i bînmá?ve-í.

18 “Naadi wên tádápi?in yíyápi?in waagi?inbá wíwâyyoekankhâymaapi, naa-á unbí?piye? owáy?ä?. 19 Hây napóe ihaydi in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indi naa wiya wídímúnípi, hewänbo undáho dímúní, hedá íwówayêeni gá naa owówayidân. 20 Hedi i thaa napówa ihaydá únhanginnání naa naví Tádá-ádi omuu?in, hedá undádí naa-ádi wé?ge gimuu?indá wá? únhanginnání.

21 “To?wên naví tsontu dínhógi?in hedá dín?a?gindo?indá, indânho naa díséegi, hedi to?wên naa díséegi?indá naví Tádádi ovâyséegi, hedá naadi wá? dovâyséegi, hedi dovâykhäge?namí shánki híwó? dítaa-ídi” kin Jesus natú. 22 Wí khäge?di? Judas gin nakháwá?i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, heháadan na?indá? díkhäge?khâymaa shánki híwó? wíttaa-ídi, hedi hä?in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indá yoe?” 23 Jesus-di óetu?an, “To?wên naa díséegi?indá naví hí? dín?a?gindo?, hedi naví Tádádáho ovâyséegímá?ve-í, hedi naví Tádá-ádi naa-ádi inbí pí?ná khó?yé ánthayé-í. 24 To?wên naa díséegípi?indá naví hí? wídín?a?gindopí. Hedi i hí? naadi wâytu?andi-á naví?dä? wídínmuupí, naví Tádádi dísandiví hí?-ân únmuu.

25 “Ná?i hääwí naadi wây tumáa wa?di náá undádí oyidibo?. 26 Hewänbo i to?wí wovâykhäge?namí?idá t'ähki úntáy?i wovâyhá?amí, hedá t'ähká naadi wâytu?andi-á wovây?ánshaakannamí. I-á i Yä?dâa?i P'oewahhâa-ân namuu, hedi naví Tádádi i wovâysaaní gá han dódaa?andân.

27 “Naadi wâykhäge?namí hedânho ánshaa iwe wí?íkwó?nípídi. Naada? dínkoedi han wây?amí?in, in to?wên Yôesi Tádá dâytaapí?indá wídínkoedípi. Unbí pí?ná khó?yé wí?í?áyîngi-ípi hedá wí?íkhuwôeda?ípi. 28 Naví Tádávi?piye? omän hedá unbí?piyá owáy?ä? gin wâytu?andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánki hay?i namuu hedi ta?gendi undi naa díséegídáho? íhíhcháa-í iví?piye? omändi. 29 Ná?i t'ähki náá wây tumáa wa?di napóepídi?bo?, hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí? dínwhäyú-ídi. 30 Wíyá shánki naadi wíwâytu?amípi, gá i Penísendi na?ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí?inbí tsondi dínmuu. Idá naa wídítsonmáapi. 31 Hewänbo náá naví Tádádi naa díyôn waa dáykhâymaa, t'ähki t'owa dínhanginnánídi i-ân dóséegi?in.

“Bíwínú, yaho náwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphää waagi?bá namuu

1 “Naa wên híwó?nin úuva áaphää waagi?bá omuu, hedi naví Tádá-á i áaphää áyi?di waagi?bá-á namuu. 2 In t'owa naví?in dínmuu?in áaphää wa?yáy khóe waagi?inbá dimuu. T'ähki wa?yáy khóe na?úuvapaapi? naví Tádá its'ándedi iyâa?o?, hedá i wa?yáy khóe na?úuvapaa iwedá i hí?índi híwó?pí? namuu?i-á iyâa?o shánki báyéki híwó? napáa-ídi. 3 Undá i híwó?pí? ho únyâamuu i hí? naadi wâytu?andi bînt'óyandi. 4 Häädi wänbo t'ähki naa-ádi ímúní?in únkhây?ä?, hedi naa-á häädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa?yáy khóe wänbo wí?bo wínahääpa?pi, ná?in wa?yáy khóe in áaphää eedi nachândida?mân

nahääpa?, hedi hanbá un naa-ádí häädi wänbo t'ähki ímuupídáho?, há'to únkoedí-í híwó?di hääwí úví'amídí.

⁵ “To'wên häädi wänbo t'ähki naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó? díví'amí. Naa-ádí ímuupídí hääwí wänbo há'to bîn'amí. ⁶ In to'wên naa-ádí häädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâyts'â'i? waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadí nat'a?, hedi dâywé'ge?andi dâyphamáade?. ⁷ Naa-ádí häädi wänbo t'ähki íkw'ôndá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bînmaadá, únkoedi hääwí wänbo ída'i Yôesi Tádá bîndaa'amídí, hedi idá wovâymâáni, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnáni naví Tádá hay'i namuu'in, hediho? undá báyéki híwó? úví'âamí, hedi kindidího ta'gendi naví khäge?nin ímúní.

⁹ “Naví Tádádí naa díséegi waagibá naadi wâyséegi. Naví séegi wóege häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa naví Tádáví tsontuü dön'a'gindodi iví séegi wóege häädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá naví tsontuü dîn'a'ginhondáho?, naví séegi wóege häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Ná'i t'ähki wâytu'an hedânho? i híhchan dómáa waagibá un wá? unbí pí'ná khó'yé bînma've-ídí, hedá t'ähki híhchanda? bînma've-í. ¹² Ná'in tsontuü naadi wâytumáa: Wí'ná táye úviséegíhúuwí naadi wâyséegi waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí? dívímági'indá shánki hay'in séegi namúní'in dâymáa. ¹⁴ Hedi undá hääwí naadi wâyyon waagi bînkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Nää iwedi páadépiye? naví t'ôe'in ginda? naadi wíwâytukankhâyamáapi, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa ikhâyamá'in wí'itü'opídân, hewänbo naví k'ema'innân gin wâytu'âamí, gá hääwí naví Tádádí dítu'andi? naadi wâyhangin'ânnândân.

¹⁶ Undi naa wídíde?manpí, naadá un wâyde?man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó? úví'amídí, hedi i híwó? úví'o'i-á nakâypúwí. Naví Tádádí naa dînk'û? hääwí ída'póe'i? wây'amídí, hediho úvíwhâyundedáho? idi wovâymâáni. ¹⁷ Kinnân naadi wâytsomáa: Wí'ná táye úviséegíhúuwí.”

In Yôesi Tádá dâytaapí'indi Jesus-ví khäge?nin ovâyt'áy-í

¹⁸ “In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovâyt'aydáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dít'ay'in. ¹⁹ In Yôesi Tádá dâytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho?, indi wovâyséegi-í, inbí'in dínmuu'in dâyséegi waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wâyde?man Yôesi Tádá bîntáa-ídí, hedânkun indího wovâyt'ay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wâytu'annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí. Hediho to'wên naa dít'ôephadekannannindi un wá? wovâyt'ôephadekannamí, hedi to'wên naví hí' dîn'a'ginnannindi unbí? wá? wovây'a'ginnamí. ²¹ Naví'in ímuudíbo t'ähki ná'i híwó?pí? hääwí t'owadi wovây'amí. Háadí? Gá i naa dísandí? wídâytaapídân. ²² Naadi naví hí' dovâytu'âamídí o'ääpídáho ná'i t'aywó?di wídínmuupíwän. Hewänbo o'ää-áku, hedânho náa wí? wänbo wí'únkoedípi natúnídí, ‘Naa wídínhanginnáhpí dâyt'aywó?nan-nin.’ ²³ To'wên naa dít'ay'indá naví Tádá wá'ho dînt'ay. ²⁴ Wa?di indádí oyi? ihaydi báyéki hääwí dáy'an wíyá to'wí wänbo hânhay wänbo i'angepí?. Kí'bi t'ôe dáy'angepídáho ná'i t'aywó?di wídínmuupíwän. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymû-áku, hedi naa-ádí naví Tádá-ádí wí'gíndíbo dít'ay. ²⁵ Hedi kin díví'andi naa háa inbí ta?kan naví'gedi nata?muu waa dînpóe, kinnân:

Wên híwó?pí'in wídáy'angepí wänbo naa dít'ay.

²⁶ “Owáy naví Tádáví'we opówá ihaydi i to'wí wovâykhäge?khâyamáa'i-á naadi wâysangít'óe. Ná'i naví Tádáví'wedi unbí'piye? nakä'äägít'óe'i-á i Yä'dâa'i P'oweahâa namuu. Hedi napówá ihaydi naví'gedi ihée'amí. ²⁷ Hedá undá wá? t'owa naví'gedi bîntu'âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an?an diwedíbo? un naa-ádí íyidân.

16

¹ “Ná’i háäwí naadi wâytu’an hedânho unbí whäyü wí’únháanípídí. ² In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa’amí, hedá wá’ shánkí wänbo únpuwí, wáy wí thaa naná’ diwe wovây’t’ahánúdáho di’áaní Yôesi Tádágí’ dívít’ôemáa’in. ³ Háadan kin dívíkhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dínmuu’i wídintaapídân, hedá naa wá’ wänbo wíditaapí. ⁴ Ná’i napuwagít’ôe’i wâytumáa wa’ napóepídíbo’, hedânho napóe ihaydá naadi wâytu’an ní’gedí ún’ánpowagít’ôe. Naadi ná’i háäwí wíwâytu’anpí páadé naví t’ôe donts’an’an dihaydi, gá wa’di undádí oyidân.”

Háa i Yä’dâa’i P’oewaaahâa ikhâymaa’in

⁵ “Nää tobá i naa dísandiví’piye’ omän wänbo’, wénä wí wänbo undi wídítsika’máapí wáhâäpiye’ omännin. ⁶ Ná’i háäwí wâytu’andidiho’ unbí pí’ná khó’yé nää báyéki únkháapo’. ⁷ Hewänbo in ta’gen wâytumáa: Ungí’ shánkí yänbedi híwó’ namuu naa omú-ídí, gá naa omääpídáho’ i to’wí wovâykhäge’khâymaa’i wína’áä-ípídân, hewänbo omädáho’ i dósaaní unbí’piye’. ⁸ Hedi owáy napówa ihaydá t’owa ovâythayyamí piháa di’ánshaamuudi wídika’póya’pí’in inbí t’aywó’di í’gedí, hedá i híwó’di namuu í’gedá, hedá Yôesi Tádádí t’owa ovâytechänukhâymaa í’gedá. ⁹ Idi ovâythayyamí dívít’aywó’-nannin, naví’piye’ wídívíwhâyundepídí. ¹⁰ Naa híwó’di’ omuu í’gedí ovâythayyamí, gá naa i híwó’di’ omuu’i naví Tádáví’piye’ omändân, hedi wíyá wídímúnípí. ¹¹ Yôesi Tádádí t’owa ovâytechänukhâymaa í’gedí ovâythayyamí, gá ho natúdân idi i Penísendi óetuchänukhâymaa, i-á in t’owa Yôesi Tádá dâytaapí’inbí tsondi dínmuu.

¹² “Naa wa’di báyéki wâytu’âamí’in oda’, hewänbo nää wí’únkoedipí ihay bínhónídí. ¹³ Hewänbo owáy i Yä’dâa’i P’oewaaahâa napówa ihaydi, i-á in ta’gen t’áhkí naháhkanyí’i’ namuu, idi wovâykhäge’khâymaa in ta’gen namuu’in naví’gedí ta’gendi únhangin-púwídí, gá iví ánshaa únmuu’ida’ wí’ihí’khâymaapídân, hewänbo háa Yôesi Tádádí óetu’an waagi natúní, hedá háa napuwagít’ôe’in wovâytu’âamí. ¹⁴ Háa natúní’in naví’wedí ihóní hedi wovâytu’âamí. Handidi wovâyhangin’ánnamí naa hay’i omuu’in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan únmuu’i-á naví’ wá’ dínmuu. Hedânho naa otú, i Yä’dâa’i P’oewaaahâa háa wovâytu’âamí’in naví’wedí ihóní.”

Jesus-ví khäge’nin inbí pí’ná khó’yé dikháapúwí, hewänbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ “Hanwaapídíbo’ undi wídímúnípí, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúní.” ¹⁷ Wên iví khäge’nin wí’ná táye dívítu’an, “Hännan hêe ná’in dítu’annin natu’da’? Natú, ‘Hanwaapídíbo wídímúnípí’ gin, hedá ‘Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúní’ gân. Hedá wá’ natú, ‘Kin napúwí gá naví Tádáví’piye’ omändân.’ ¹⁸ Hedi hânngú iví hí’ ‘hanwaapídíbo’ úntu’da’? Háäwí í’gedí ihí’máa’in wígínhanginnáhpí.”

¹⁹ Jesus únhanginná ditsikapúwí’in dida’, hediho’ ovâytsikáyin, “Ti úvítsika’máa háa otu’da’in wâytu’andi, ‘Hanwaapídíbo’ undi wídímúnípí, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúní’? ²⁰ Ta’gendi wâytumáa, undá íséeyêní hedá úvíshítwínú-í, hewänbo in t’owa Yôesi Tádá dâytaapí’indá dihíhchanpúwí. Hebo ík’áykháapóe wänbo ná’i-á únphadé-í hedi híhchan bínmá’ve-í. ²¹ Wí kwee na’eyekhâyí’i hânho nachanpo’, na’eyehaypúwí ihay nanândi. Hewänbo iví ay ún’aypuyä ihaydá, iví hay í’gedí wíyá wí’ún’ánpóya’pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ún’aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá nää únpo’. Un ík’áykháapo’ naa wáypíye’ omändi, hewänbo owáy naa wíyá o’ää ihaydá unbí pí’ná khó’yé íhíhchaa-í, hedi to’wí wänbo wí’únkoedí-ípí unbí híhchan únmuu’in wovâykwée-ídí.

²³ “Hedi ihaydi wí’úntâyínípí háäwí wänbo ditsikáyí’nídí. Ta’gendi wâytumáa, háäwí naví Tádá bîndaa’andi’, naví’piye’ úvíwhâyundedi, idi wovâymaa’ní. ²⁴ Nää pu’wahay wa’di háäwí wänbo wí’ida’póepí naví’piye’ úvíwhâyunde wänbo’. Nää bîndaa’an, hedânho bínhóní, hedá báyéki híhchan bínmá’ve-í.

²⁵ Ná’i háäwí wâytu’andi wâyhá’amídí únthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná’ diwe kindidi wíyá wíwâyhée’amípí, thay’eedân naví Tádáví’gedí wâytu’âamí. ²⁶ Hedi

ihaydi shánkí híwó? bîntaadi un íhääwída?púwí naví?piye? úvíwhäyundedi, hedi wíyá wínatâynípi naa naví Tádáví?piye? wâyüusu?amídi, hewänbo idi wovâyséegídi unnânho iví?piye? úvíyüusu?amí. ²⁷ Hedi idi wovâyséegi gá undi naa díséegídân hedá úvíwhäyund- edá naa iví?wedi o?ää?in. ²⁸ Náä oepáa k'aydipiye? naví Tádáví?wedân o?ää-ákun. Hedi náä-á náwedi naví Tádáví?piyebá ováymän."

²⁹ Iví khäge?nindi óetu?an, "Nábáha? thay?eedi bihí?máa, náä-á uví hí?-á ûnthaykan- táy?i? wí?úmuupí. ³⁰ Náä gínhanginpóe u hääwí t'ähkí úhanginná?nin, hedá hääwí to?wídi wóetsikáyí?ní?in nada?i? u úhanginnânho wa? wóetsikáyí?pídíbo?. Hedânho ívíwhäyunde Yôesi Tádáví?wedi un?ää?in." ³¹ Jesus-di ovâytu?an, "Náä-á ítú? naví?piye? úvíwhäyunde?in, ³² hewänbo náä iwedi un t'ähkí íwadedéé-í, hedi wí?inbo? unbí p'óege bînkéyí hedi naa wí?bo díyoe?amí. Hewänbo naví Tádá naa-ádi nayidi ta?gendi wí?bo há?to oyêeni. ³³ Naadi t'ähkí ná?i wâytu?an hedânho naa-ádi ímuudi ánshaa iwe wí?ík- wó?nípídi. In Yôesi Tádá dâytaapí?inbí yágé wa? íyi? ihaydibo bînt'ôephadekhâymaa, hewänbo kay?indi úvíwínú-í, naa i yä?dâapí? náä oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge?ningí? iyüusu?an

¹ Jesus iví khäge?nin ná?i t'ähkí itü?an dihaydi makówápiye? ibeedí kinnân iyüusu?an: "Tádá, ihaydiho dinná. Náä ovâykeeyan naa uví ay omuu?i hay?i omuu?in, hedânho u-á hay?i unmuu?in naadi dovâykeeyamí. ² Udi dísoge t'ähkí t'owaví tsondi omúnídi, hedânho naadi t'ähkí in udi dí mági?in in wówátsi nahándepe?in dovây máänídi. ³ Uda? i ta?gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i udi dí sandi? t'owa dovây?aywoenídi, hedi in to?wên u-ádi naa-ádi dítaa?indáho wówátsi nahándepe?in dâymáa. ⁴ Wa?di náä oepáa k'aydi oyi? ihaydi in t'owa dovâykeeyan u-á hay?i unmuu?in, gá in t'ôe udi díkanyônin t'ähkí dóbowadân. ⁵ Tádá, naa hay?i omuu wa?di u-ádi oyi? ihaydibo?, wa? hääwí wänbo nakhí?yenpi ihaydibo?. Náä uví?piye? owáymän, hediho ovâykeeyamí naa hay?i omuu?in, háa omú?de waagibá.

⁶ "In to?wên náä oepáa k'aydi udi naa dí mági?in dovâykeeyan háawi unmuu?in. Indá páadébo? uví?in úmuu, hedá udi indá dí mági, hedi uví hí? wôn?a?ginnan. ⁷ Náä in dínhanginpóe hääwí t'ähkí udi dí mági?i ta?gendi uví?wedi na?ä?in, ⁸ gá hääwí udi naa dítu?andi? naadi dovâytu?andân, hedi dâyséegi?an. In dínhanginná ta?gendi uví?wedi o?ää?in, hedá dívíwhäyunde? udi dí sannin.

⁹ "Naadi ingí? dovâyüusu?o?. Náä t'ähkí t'owagí?in wídáyyüusu?opí, hewänbo in udi dí mági?ingí?inda?mân dáyyüusu?o?, indá uví?in úmuudi. ¹⁰ T'ähkí naví?in dínmuu?in uví?in wá? úmuu, hedi uví?in úmuu?indá naví?inbí dínmuu. Hedi háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo? naa hay?i omuu?in. ¹¹ Náä uví?piye? omän, hedi náä oepáa k'aydi wó?yêenípi, hewänbo ná?indá náädíbo wa?di diyí?. Naví Tádá, u shánkí yä?dâ?i unmuu?i?, uví kay úmuu?idi áyîngidibo? ovây má?ve-í, i kay udi dí mági?idibá, hedânho wí?da? waagibá dimúnídi, naa-ádi u-ádi wí?da? gamuu waagibá. ¹² Wa?di indádi oyi? ihaydi áyîngidí híwó? dovây máa uví kay úmuu?idi, i kay dí mági?idibá, hedá dovây?áyîngimáadi wí?da?mân in diwedi napedee, i-á i há?bi namuu napedeegít'óe?i?, hediho háa uví tã?nin diwe iví?gedi nata?muu waa ûnpóe.

¹³ "Hedi náä uví?piye? omän, hedi dáyyüusu?odi ná?i t'ähkí otü? wa?di náä oepáa k'aydi oyidibo?, hedânho inbí pí?ná k'ó?yé t'ähkí híhchan dâymá?ve-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uví hí? dovây mági, hedi in t'owa wóetaapí?indi ovây t'ay, há?in t'owa waagi?in wídimuupídi, naa wänbo wá? in waagi wó?muupí waagibá. ¹⁵ Naadi wíwída?máapi náä oepáa k'aydi iwedi ovâyüü?amídi, hewänbo wída?máa udi áyîngidibo? ovây má?ve-í dâ, hedânho i Penísendi? wí?ovâyhónípidí. ¹⁶ In wóetaapí?in waagi?inbí wídimuupí, naa wänbo wá?-á yoe. ¹⁷ In ta?gen ovây há?amí hedânho ta?gendi uví?piye? dívimáänídi. Uví

híʔ-á in taʔgen namuu. ¹⁸ Uḍi naa náá oepáa kʼayḍipiyeʔ dísan waagibá, naaḍi náʔin navíʔin dínmuuʔin wáʔ tʼámäpiyeʔ náá oepaa kʼayḍi dovâysankhâymaa. ¹⁹ In navíʔin dínmuuḍi naa uviʔpiyeʔ dáymáʔ hedânho in wáʔ taʔgendi uviʔpiyeʔ dívímäänidí.

²⁰ “Naaḍi náʔingíʔindaʔ wíḍáyyûusuʔopí, hewänbo wéʔgeʔin tʼowagíʔ wáʔ dáyyûusuʔoʔ, in toʔwên náʔinbí híʔ dínmuuʔidi navíʔpiyeʔ dívíwhâyukhâymaaʔin, hedího wíʔḍaʔ waagibá dipúwíḍí. ²¹ Naví Tádá, u-á naa-áḍí unmuu, hedá naa-á u-áḍá omuu, hedí hanbá innân wáʔ naʔindáḍí dimúníʔin naa odaʔ. Hedí kin naa dáyyûusuʔoʔ hedânho tʼähkí tʼowa dívíwhâyú-íḍí uḍi naa dísanin. ²² Naaḍi heʔennin dovâypáa-í, uḍi naa hayʔi dípaa waagibá, hedânho wíʔḍaʔ dipúwíḍí, u-áḍí naa-áḍí wíʔḍaʔ gamuu waagibá. ²³ Naa indáḍí omuu, hedí u-á naa-áḍá unmuu, hedího taʔgendi wíʔḍaʔ dipúwí, hedí handidi tʼähkí tʼowa dínhanginnání uḍi naa dísanin, hedá dínhanginnání wáʔ uḍi náʔin naa-áḍí dimuuʔin ovâyséegíʔin, uḍi naa díséegí waagibá.

²⁴ “Naví Tádá, naa odaʔ in uḍi dímägiʔin naa-áḍí dikwoʔnʔin wáy naa ochangítʼóe iwebá, hedânho uḍi naa hayʔi dípaaʔin dâymúníḍí. Uḍi naa hayʔi dípaa gá ho waʔḍi náʔi nan oepáa nâakhíyépíḍíbo naa díséegíḍân. ²⁵ Tádá, u taʔgedáʔ biʔoʔiʔ unmuuʔiʔ, tobá báyéki tʼowadi wíwóetaapí wänboʔ, naaḍi wítaa, hedí náʔin navíʔin dínmuuʔin dínhanginná uḍi naa dísanin. ²⁶ Háawi unmuuʔin naaḍi dovâyhanginʔännan, hedá shánkí híwóʔ dovâyhanginʔänkhâymaa, hedânho uḍi naa díséegí waagibá ḥʔbi séegíba inbí píʔná khóʔyé dâymáʔve-íḍí, hedá naa-á indáḍá omúní.”

18

Jesus óepankêʔ

¹ Jesus iyûsubowa ihayḍi iví khägeʔnindáḍí iwedi dimää, hedí owáy Kidron kóʔ pʼänäpiyeʔ dimää. Iwáyge wí navaʔay na-olive-taysaaʔi nakʼóe, hedí Jesus-áḍí iví khägeʔnindáḍí i navaʔay iwe ditsʼú. ² Judas i Jesus óekuʔpʼégiʔiʔ ûnhanginná wáyge iwe nanáʔnin, háyán wänbo Jesus iví khägeʔnindáḍí iwepiyeʔ namääḍi. ³ Hedího Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hayʔi dâýʔáyiʔ doʔindá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedí phakó-á kohséephé naphaamuuʔi-á inbí kʼuuphé-á dínmahkánmuuʔi wóege iwe dipówá. ⁴ Jesus ûnhanginná hääwí tʼähkí háa ûnpuwagítʼóeʔin, hedího iʔahtuyedi inbí páadépiyeʔ iwínú, hedí ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáaʔ?” ⁵ “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân” kin óetuʔan. Iḍá ovâytuʔan, “Naa-ân i omuu.” Judas i óekuʔpʼégiʔiʔ iwebá indáḍí nayíʔ.

⁶ “Naa-ân i omuu” gin ovâytuʔan dihayḍi tʼíʔuupiyeʔ dívíhädíḍi dikanu. ⁷ Hedáháʔ wíyá ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáaʔ?” Indi óetuʔan, “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân.” ⁸ Jesus-di ovâytuʔan, “Wâytuʔanho naa-ân i omuu. Hedího naaḍáʔ dítuwämáaḍá, náʔin wéʔgeʔin binpunmäá.” ⁹ Haʔwâagi ovâytuʔan dihayḍi háa häädankánboʔ iyûusuʔan waa napóe. Kinnânho iyûusuʔan: “Wíʔ wänbo in dímägiʔin diwedi wíḍinpedée-ípi.” ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó pháʔ imáa, hedí iwhahkêʔḍi i owhaʔ pʼóʔḍéḍíʔví tʼóeʔi Malchus gin nakháwáʔiʔ óewhädíḍi iví koʔdíngéḍíʔin oeyay heʔyinbo ôntʼóʔtsʼáʔ. ¹¹ Jesus-di Peter óetuʔan, “Uvi tsiyó pháʔ häʔi súde iwebá mänwáytoʔ. Náʔin tʼôephade naví Tádáḍí naa dínsannindá dínkhâyʔäʔ donphadé-íʔin.”

Jesus oe Annas-víʔpiyeʔ óehoʔ

¹² In sundado-áḍí inbí tsondi-áḍí in hayʔi méesatewin áyiʔnindáḍí Jesus óepankêʔḍi óekhówhiʔan. ¹³ Iwedi oe Annas-víʔpiyeʔ páadé óehoʔ. Ihay paayo-á Caiaphas naʔowhaʔpʼóʔḍéḍíʔán, hedí Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví pʼóʔḍéḍíʔin häädankánbo ovâytumakheʔodi ovâytuʔan, “Shánkí yänbedi híwóʔ namúní wíʔḍaʔ wí toʔwí tʼähkí in tʼowagíʔ nachúu-íḍí.”

Peter natú iḍá Jesus óetaapíʔin

15-16 Simon Peter-ádí wíyá khäge²di-ádí Jesus-ví tí'úugé damän. I owha² p'ó'dédí²di ná'i khäge²di² óetaa, hedího i khäge²di² ûnkoedi nats'únídi i tewhá tehpaá búge i owha² p'ó'dédí² nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá²wébo-á phódi nú² óeyoe²an, hedího i khäge²di nawápee ná'i a²yú íphódi²áyînmáa²i' óehée²amídi, hedi Peter oe tehpaá búgepiye² óets'úde. 17 I a²yúdi Peter óetu²an, “Hä²i sen óepankê²iví khäge²dibá unmuupí²an.” Peter natú, “Naa-á yoe.”

18 Nat'êediho in t'ôe²indá in hay²i méesatewin sundado-á phaa²uudi dâyp²ha²t'égi, hedi phaa nú² disúwáwin. Peter wá² iwebá iwínu.

I owha² p'ó'dédí²di Jesus óetsika²máa iví hâhkan ni²gedi

19 I tewhá íve i owha² p'ó'dédí²di Jesus óetsika²máa iví khäge²ninbí²gedi hedá iví hí² in t'owa ovâyhá²o² i²gedá. 20 Jesus-di óetu²an, “Naa t'owa t'âhkíví páadépiye² dâyhée²owän, hedi hâädi wänbo t'âhkí dovâyhá²owän inbí méesate hí²indi² eeye hedá inbí méesate hay²i² ee-á, wáyge² t'âhkí in Hudíyo dívíwé²ge²o² eeye. Hâäwí wänbo kaadibo wó²túhpi. 21 Heháadan ná'i hâäwí naa dítsika²máa? In to²wên dîntóyannin ovâytsikáyí²ní háa dovâytu²annin. Indá dínhanginná háa otú²in.” 22 Jesus ná²in natú ihaydi, wí méesatewin sundado iwe nú² nawindi²di Jesus óets'emapháve, hedi óetu²an, “Há²wâagá i owha² p'ó'dédí² wí²nâahée²amípi.” 23 Jesus-di óetu²an, “Wên háawên híwó²pi²in naa otú²dáho², úkhây²ä² ovâytu²âamí²in hâäwí namuu²in. Hewänbo háa otú² waa in ta²gen namuu-ákun, hedânho wí²úk'óepí díts'emapháve-í²in.”

24 Hedáhá² Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuudi i owha² p'ó'dédí² Caiaphas-ví²piye² óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí²in

25 Oe yá²wé Peter wa²di nasúwáwin, hedi in wé²ge²in iwe diwinnindi óetsikáyin, “Ti u wá² há²i senbí khäge²dibá wí²unmuupí²an?” “Yoe,” kin natú, “naa-á yoe.” 26 Wí sen i owha² p'ó'dédí²ví t'ôe²ibá namuu²i² iwe wá² nawin, i-á i sen Peter-di óe²oyets'â²iví maatu²i² ûnmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, “Ti Jesus-ádí oe na-olive-taysaa iwe wíwímú²pi²an?” 27 Peter wíyá natú “yoe” gin, hedi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví²piye² óeho²

28 Wa²déedíbo naná, hedi Jesus-á Caiaphas-ví²wedi óeho² i Rome-wi tûyôn²bí tewhá hay²i iwepiye². In Hudíyo ná²i Rome-wi tûyôn²bí tewhá ee wídits'úhpi, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâk'óedân díts'úni²in, hediho díts'úndáho² wídín²âhpi ná²i Passover shánkí²di koegi² dâyk'óe-í²in. * 29 Hedího Pilate oe yá²wépiye² napee, hedi in t'owa ovâytsikáyin, “Háawin t'ehpide-an ná²i senbí²gedi dînmá²?” 30 In Hudíyodi óetu²an, “Ná²i sen wên t'aywó²nin i²anpídá há²to uví²piye² âymá²íwän.” 31 Pilate-di ovâytu²an, “Un wí²bo bínpihú i², hedá bintuyó²nandi bin²an unbí tsontuu úntú² waagibá.” In Hudíyodá óetu²an, “Hewänbo un Rome-í²indá na²in Hudíyo wídînk'úyá²pi wí to²wí âyhéyí²in, yä²dâapí i²andi âyshaa wänbo².” 32 Ná²in ditú² dihaydi Jesus-ví hí² háa nachuwagít'óe i²gedi ta²gen napee. †

33 Pilate iví tûyôn² tewhá ee nawáyts'ú, hedi Jesus óetukánnandi óetsikáyin, “Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay²i-ân unmuu?” 34 Jesus-di óetsikáyin, “Ti u-ân wí²bo unhangin²ânda², háa in Hudíyodi naví²gedi wóetu²andibo dítsika²máa?” 35 Pilate-di óetu²an, “Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un²ánde gáhân? Uví t'owa²dibo hedá in owha² p'ó'dédí²indádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó²ninnan bí²an?” 36 Jesus-di óetu²an, “Naa tsondi hay²i² omuu, hewänbo in náá oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Há²bi tsondi omuudáho² in to²wên dovâytsionmáa²in dívíhânsaa-íwän naa in Hudíyoví mange

* 18:28 I tûyônda² Hudíyo wínamuupí, hedi in Hudíyo-á dínkhâk'óe ná²in Hudíyo dimuupí²inbí hâäwí dâytägé-ídí. † 18:32 Jesus ho natú wên phé²wan deedi nachuwagít'óe²in. Handídi in Rome-í²indi in yanäkí²kannin ovâyhánunde², hewänbo in Hudíyodá ná²in yanäkí²kannin dimuu²in ovâyk'usâyunde² ovâyhánú-ídí.

wídíkáanípídí. Hewänbo otú waa, náädíwin tsonnin waagi wó'muupí." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho?, ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, ha'bi' omuu. Hedi náä oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyä, in ta'gen namuu i'gedi dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dînt'óyande'." ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Hândidan to'wí ûnhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'áđi

Pilate ná'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wänbo wídônshaapí. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí'di naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wâyma'p'áđi-ídí. Ti náä ná'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'áđi-í'in ída'?" ⁴⁰ Dívítuwínú, "Hä'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'áđi-í'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hediho Pilate natsonpóe waa in sundadođi Jesus óepiye hedi púwhí'dí óewhäh-whá'nan. ² In sundado wên wáäkhän dâyo'ophidé'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawá' in k'éwé' in to-á óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'inbá namuu'in, ³ hedi wí'ín wí'ínigin in sundado iví páadépiye' diphademändi óeyanäkítumáa, "Hännan un'án, u Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'i'," hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovâytu'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bînmúnídí, hedânho ûnhanginnánídí naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí'in." ⁵ Hediho Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wáäkhän ôn'ophidé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawá' in k'éwé' in to-á nato'on. Hedi Pilate-di in t'owa ovâytu'an, "Binmú'dí, náwe i sen nawin." ⁶ In owha' p'ó'édé'í'indádí hedá in hay'i méesate'in sundado-ádí óemú' ihaydi háyán wänbo dívítuwínú, "Wên phé'wan deedi nát'óhtägek'u'." Pilate-di ovâytu'an, "Unnân binhûu bînt'óhtägek'úwídí. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí." ⁷ In Hudíyodí Pilate óetu'an, "I-á natú Yôesi Tádáví ay namuu'in, hedi wên tsontuú gín'óe' in natú', wí to'wí kin ihée'o'i-á nachúu-í'in ûnkhây'ä'."

⁸ Pilate ná'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwôeda'póe, ⁹ hediho' iví tuuyôn tewhá ívepiye' nawáys'ú, hedi Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wá'hääwi-an unmuu?" Hewänbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, "Ti wídíhée'amípí'an? Ti wí'ûhanginnáhpí'an naada'mân dînk'óe háa wíma'p'áđi-í'in hediháa u dovâymaa'ní'in phé'wan deedi wóet'óhtägek'úwídí?" ¹¹ Jesus-di óetu'an, "Yôesi Tádádí wíwônk'ú'pídáho há'to úku'níwän háa wänbo naa dí'amídí. Hediho i sen uví mange naa dikándi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

¹² Pilate ná'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada' Jesus óema'p'áđi-í'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Ná'i sen nâama'p'áđidá, u i tsondi Caesar-ví'näpiye' wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natú'di-á Caesar-ví hánbí' namuu." ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye' óepiye, hedi in t'owa ovâytu'ó'do' iwe Pilate isóge. Iwáho dâytu'o nak'uupháagíkw'ó' diwe gin, hedi Hebrew tuudáho "Gabbatha" gin dâytu'o'.

¹⁴ Wa'di Passover shánkí'di yâadi naná. Ihay thaa-á dâyhääwíkhây'o wíyá tháwángí', kaykhanwówá thaa nanání'i'. Náä taage iwáypíye' naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, "Binmú'dí, náwe unbí tsondi hay'i únwin." ¹⁵ Dívítuwínú, "Náwedí náyâa'an, phé'wan deedi nát'óhtägek'u'." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wâyt'óhtägek'úwí?" In owha' p'ó'édé'í'indi óetu'an, "I-á na'inbí tsondi hay'i wígínmuupí. Na'indá wí'da' tsondi hay'i gín'án, i-á Caesar-ân namuu." ¹⁶ Hediho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtägek'úwídí.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú'

¹⁷ Hedáhá? Jesus óeho?di iwedí napee wên phé?wan igí?in ipi?íhhondi, hedi in okú “P'óhkhúbay” gin dâytú?o? iwe dipówá, Hebrew ṭuḍá ditú? “Golgotha” gin. ¹⁸ Iweho in sundadodi Jesus in phé?wan deedi óet'óhtägek'û?, hedá wá? wây-á wíye sená?dá Jesus-ví wí?ná kíngédí hanbá ovân?an, hedi Jesus-ví phé?wan pinudi ònkídi. ¹⁹ Pilate natsonpóe wên phéphá? eedi ná?i ṭuḍ dâytá?namí gin: “Ná?i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay?i?,” hedi kin dâytá?nandi in phéphá?-á ee phé?wá? kw'áye dâyt'óhtägek'û?. ²⁰ Jesus phé?wan deedi óet'óhtägek'û? iwe oe Jerusalem búu?ú tso?wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí?, hedi in phéphá? ee háa nata?muu?in dâyṭuḍ?an. Hebrew ṭuḍá, Latin ṭuḍá, hedá Greek ṭuḍá nata?muu. ²¹ In Hudíyo owhá? p'ó?dédí?indi Pilate óetu?an, “Wí?úkhây?ähpí nâata?namí?in ná?i hí? ‘Hudíyoví tsondi hay?i’ gin, hewänbo kinnân nâata?namí: ‘Ná?i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay?i omuu.’” ²² Pilate-di ovâyṭuḍ?an, “Háa otsonpóe waa dâytá?namí?in wí?ó?egókhây?máapí.”

²³ In yôenu sundadodi Jesus phé?wan deedi óet'óhtägek'û? ihaydi iví aa dívíwiye, hedi pí?dinbo wí?íngí dâyhógi. Hewänbo iví k'léwé?in to he?yinbo namuudi wáygé wänbo wí?ünpánye?enpí. ²⁴ Hediho ditú, “Hä?in k'léwé?in to-á wí?âysíve-ípi, hewänbo iví?áywámí äymúnídi to-angú in nat'anpúwí?in.” Hedi han díví?andi ná?in Yôesi Tádáví ṭa?nin diwe ho nata?muu?in napóe:

Naví aa dívíwiyedi pí?dinbo wí?íngí dâyhógi,
hedá naví k'léwé?in togí?in díví?áywan.

²⁵ Jesus-ví phé?wan nú? ná?in yôenu kwiyä? diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyáví tí?úu-á, hedá Clopas-ví kwiyó Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. ²⁶ Jesus iví yíyá iwe nawindi imû?, hedá iví khäge?di? iséegí?i wá? imû?, hediho iví yíyá itú?an, “Yíyá, nää iwedí hä?i sen uví ay waagi?bá úmúní.” ²⁷ Hedáhá? iví khäge?di? itú?an, “Ná?i-á uví yíyá waagi?bá úmuu nää.” Hediho i khäge?didi iví whäagépiye? Mary óeho? óe?áyîngi?amídi.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho ûnhanginná ná?i t'ähkí iphade?in hedânho háa Yôesi Tádáví ṭa?nin diwe iví?gedí nata?muu waagibá napúwídi. Ihaydáhá? natú, “Naa op'oesá?aa.” ²⁹ Iwe nú? wên sä?áwé whoegi?in naméena?oyohay?isaa?in nachá, hediho wên hääwên nap'ohsaadee?in i méena iwe dâyp'óhtógi, hedi wên poesú hyssop kin dâytú?o? eedi dâyt'i?k'û?di Jesus-ví sóe iwepiye? òntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá? natú, “Naví t'òe dînbo?wanho?,” hedi ip'óhwhayedibo? ipichuwamági.

Jesus oe wa?määgé óeyún

³¹ I thaa in Hudíyo dâyhäwíkhây?o?i kaykhanwówá thaagi? naná, hedi ná?i kaykhanwówá thaa na?ä?i shánkí hay?i thaa dínmuudi wí?dida?pí in chu?in ee phé?wan deedi ovâyoye?amí?in. Hediho Pilate óedaa?an natsonpúwídi in dit'óhtägek'w'ó?nin ovâyóthâani?in shánkí ä?yuyugi dichúu-ídi, hedá phé?wan deeyedá ovâywháve-í. ³² Hediho? in sundado dimäädi in sená? Jesus-ádí?bá phé?wan deeyebá ovânt'óhtägek'û?in wí?gíndíbo? ovânpotháa. ³³ Hewänbo Jesus-ví?we dipówá?di óemû? ho nachuu?in, hediho? iví pó wí?òntháapí. ³⁴ Wí sundado iví yún phédí Jesus wa?määgé óeyún, hedi p'oe-á?di ûndá?di wónkí ûnpee.

³⁵ (Kin napóe?in naa ná?in dóta?do?i dómû?, hediho i?gediho dóta?do?, hedânho un wá? ná?i hääwí uvíwhâyú-ídi. Háa otú? waa ta?gen namuu, naa dînhanginná in ta?gen otú?in.)

³⁶ Ha?wáa Jesus óe?an dihaydi ná?i Yôesi Tádáví ṭa?nin diwe nata?muu waa napóe: Wéhpêe wänbo iví phékhúu wí?ònthâanípí.

³⁷ Hedá wá? wíyá wáygé Yôesi Tádáví ṭa?nin diwe kinnân nata?muu:
In t'owadi i to?wí óeyúndi? óemúní.

Jesus óekhä?k'û?

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwá' oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedi Jesus-ví'piye' iwhäyunde', hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâykhuwôeda'di nâhâydi wínada'pí t'owa dínhanginnáni'in iwhäyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamâánídí, hediho Pilate-di óemágidi óeho'. ³⁹ Hedá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasuu'i tägintä (100) taa nakháa'i' ikándí, ná'i woe-á myrrh-ádí aloe-ádí nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khu'déedí namää'i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádí Nicodemus-ádí i pení óeho'di híwó'di aa ts'ä'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasuu'i woe wóegé. Kindidân in Hudíyodi wí pení óekhähkukhâymaa'i óekhây'o'. ⁴¹ Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i nak'óe, hedi iwe wí khähkugi' t'ovápho ts'äabi nachá, iwe to'wí wänbo wa'di wí'óekhä'k'ú'pí. ⁴² Hediho tso'wabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dinnândi dívíkhây'amí'in dínkhây'ädi, Jesus iwe óekhä'k'ú'.

20

Wáy Jesus óekhä'k'ú' iwe wí'óeshaapí

¹ Dumîngu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhä'k'ú' iwepiye' namää. Hé'déndí hé'dibo wa'di nakhuunândibo namää. Napówádí i k'uu pháagí' dâyt'ídi'i wéhánäpiye' nahângewindi imû'. ² Hediho Mary iwedi i'äädí Simon Peter-ádí i wí' khäge'di Jesus-di óeséegí'i-ádi ovânshaa, hedi ovântu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyâa'an, hedi wáygé óewáyk'ú'in wígínhanginnáhpí."

³ Hediho Peter-ádí i wí' khäge'di-ádi Jerusalem búu'ú'dí dapeedi i t'ovápho iwepiye' damää dânmúnídí háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dân'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánkí nasháadí Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówá. ⁵ It'ää itsíhkêenídí, hedi i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'òndi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedi i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'òndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imû'. Ná'indá na'íhpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-áda wí-nak'óepí. ⁸ Hediho' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi ná'i aa nakw'òndi' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwhäyu. ⁹ (Yôesi Tádáví ta'nin diwe natú' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'i hääwí i'gedi wídika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dânweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedi wíye makówáwin t'òepá'äq'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ándí ovânmu', i wí' iví p'ôn ûnk'óewän diwe na'án, hedi i wí'-á iví ân ûnk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'?" Ovântu'an, "Gá naví tsondi dînpiyedân, hedi wáygé óek'ú'in wídínhanginnáhpí." ¹⁴ Kin natú ihaydíbá íbé, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi' To-an nâatwämáa?" Mary-á na'ân Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hediho' óetu'an, "Má'mää, wáygépiye' nâaho'dáho', dítu'äamí wáygé nâak'ú'in hedânho' omú-í dókéyídi." ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekháyá', "Mary." Mary-á wíyá íbéedí Jesus-ví'di itsäakídi hedi óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tuudi natú'da' "hähkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'di wívitsäakêenípí, wa'di i Tádáví'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwín páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâytu'an naví Tádáví'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu." ¹⁸ Hediho Mary Magdalene iwedi namäädi in khäge'nin ovâytu'an, "Na'inbí Sedó Jesus dómû'," hedi ovây't'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Waʼdi Dumîngu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khägeʼnin wí tewhá íve diwéʼgekwʼó. In Hudíyoví pʼóʼdédíʼin ovâykuhwêdaʼdi tʼähkí i phódi dínphéhtiʼdín. Ihaydi Jesus inbí páadépiyeʼ nakeepóedí ovâytuʼan, “Ánshaaginpidíboʼ íkwóʼní.” ²⁰ Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví waʼmäägé-á háa ûnmuuʼin ovâykeeyan hedânho óetaa-ídí. Iví khägeʼnin báyéki dihihchanpóe Naʼinbí Sedó Jesus óemûʼdi. ²¹ Hedáháʼ wíyá ovâyhéeʼandi ovâytuʼan, “Ánshaaginpidíboʼ íkwóʼní. Naadi naví tʼôe dînʼamídí wâysankhâymaa, naví Tádádí iví tʼôe dônʼamídí dísan waagibá.” ²² Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedi ovâytuʼan, “I Yäʼdâaʼi Pʼoewâhâa unbí píʼná khóʼyé úntsʼúní. ²³ Toʼwênbí tʼaywóʼdi dínʼowóʼyennin ítúdáhoʼ, ho dínʼowóʼyen. Hewânbo wídínʼowóʼyenpí gin ítúdáhoʼ, waʼ wídínʼowóʼyenpí.”

Jesus-di Thomas óehéeʼan

²⁴ Hewânbo wíʼ in tãʼdi wíye iwedi in wéʼgeʼindádí wínaʼánpíwân Jesus dínpówá ihaydi. Náʼi khägeʼdi-á Thomas gin nakháwá, hedi Kwâati wáʼ gin óetuʼoʼ. ²⁵ Hedihoʼ in wéʼgeʼin khägeʼnindi Thomas óetumáa, “Naʼindá Naʼinbí Sedó Jesus âymûʼ.” Hewânbo Thomas natú, “Naada i kwákʼu ònkhähkídi iwe dómûʼpídá, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdí dótägepidá, hedá oe waʼmäägé ûnphohchân diwe wáʼ naví mandí dótägepidá, háʼto dáywhäyú-í nawówayiʼin.”

²⁶ Wí yâadi naphade ihaydi iví khägeʼnin tewhá íve wíyá dikwʼó, hedi Thomas-á indádí nää naʼán. Tʼähkí i phódi naphéhtiʼdín, hewânbo Jesus inbí páadépiyeʼ nakwînuudeedi ovâytuʼan, “Ánshaaginpidíboʼ íkwóʼní.” ²⁷ Hedi Jesus-di Thomas óetuʼan, “Náwe uví mankhúdí dítägé-í. Naví man dînmúʼdí. Ómankiʼ naví waʼmäägé iwe. Whäyupíʼ wíyá wíʼunmúnípi, hewânbo biwhäyú-í-á.” ²⁸ Thomas-di Jesus óetuʼan, “U-ân naví tsondi dînmuu, naví Yôesi-á.” ²⁹ Jesus-di óetuʼan, “Ti nábáhaʼ biwhäyú dímûʼdi? Hewânbo in dívíwhäyundeʼindá shánkí dihihchâa tobá dímûʼpí wânboʼ.”

Háadi náʼin tãʼnin óetaʼnannin

³⁰ Jesus-ví khägeʼnindi báyéki wíyá pínán tʼôe iʼandiʼ óemûʼ, hewânbo náʼin tãʼnin deeda tʼähkí i pínán tʼôe iʼan níʼgedí wínataʼmuupí. ³¹ Hewânbo náʼi híʼ-á nataʼmuu hedânho úvíwhäyú-ídí Jesus-áho namuu i toʼwí Yôesi Tádádí óesógeʼiʼ tʼowa ovâyʼaywoenídí, hedá wáʼ úvíwhäyú-ídí Yôesi Tádáví ay-á namuu, hedânho han úvíwhäyundeedi in wówátsi nahándeipiʼin imäʼin bînmáʼve-í.

21

Jesus-á tsédí diyíʼin khägeʼninbíʼpiyeʼ ipikeeyan

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi, Jesus iví khägeʼninbíʼpiyeʼ wíyá ipikeeyan oe Tiberias pʼoekwíngé. Kinnân napóe: ² Náʼinho wéʼge diyíʼ: Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetuʼoʼ), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búuʼúʼay Cana gin dâytuʼo iweʼi namuu), hedá Zebedee-ví eʼnûnda, hedá wây-á wíye Jesus-ví khägeʼnindádí. ³ Simon Peter-di in wéʼgeʼin ovâytuʼan, “Naa opaapʼokumän,” hedi óetuʼan, “Naʼin wáʼ u-ádí gimän.” Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewânbo khuu tʼähkí wídíséegípóepí. ⁴ Nathayʼäʼ ihaydi Jesus oe pʼoekwíʼ kʼáyge nawin, hewânbo iví khägeʼnindá wídínhanginnáhpí i namuuʼin. ⁵ Hedi Jesus-di ovâytsikáyin, “Kʼemaʼin, ti háäbo wíʼíséegípóepíʼan?” Óetuʼan “yoe” gin. ⁶ Idi ovâytuʼan, “Unbí paapʼokuʼin háʼi kophênbay koʼdínápiyeʼ pʼoe iwe bînchänú-í, hedi iwe bînhóní wên.” Hediho háa natú waa dívíʼan, hedi báyéki in ton paa dâywhahógidi wídínkoedípi in paapʼokuʼin dâytegé-ídí.

⁷ I khägeʼdi Jesus-di óeséegíʼidi Peter óetuʼan, “I-á Naʼinbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter iví kʼéwéʼin to napäʼdín itʼôeʼamídí, hedi náʼin óetuʼannin natʼoe ihaydi iwáyátógikídí ipipʼohkeʼtʼáve oe pʼoʼ kʼáygepiye ikohsáy-ídí. ⁸ I kophênbay pʼoʼ kʼáygedí

kayi? diwe wina?ánpí, ma? hádí poewintä (30) kwi?óhpa taa iwehaydida?, hediho? in wé?ge?in khäge?nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap'oku?in napaapi?dendi dâytäähondi.

⁹ P'o? k'áygé dipówá ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa'uu phaa iwe dipaakho?kw'ôndi dâymû?, hedá wí pává-á nakhâykw'ó. ¹⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Binmá? wên paa hä?in bînwhahógi?in diwedi." ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku?in oe p'o? k'áygé iwhaapiye. Tägintädáhá? p'ánántä?di poeye (153) paa gáhá?ánnin dito'on, hewänbo tobá báyékí dipaato'on wänbo? in paap'oku?indá wáydí wänbo wínasi?venpí. ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Bíkä?ve, bíhé?déndíhúuyan." T'ähkídíbo diwôeda? óetsikáyi?nídí "To-an unmuu" gin, i-á Na?inbí Sedó Jesus namuu?in dínhangin-nândi. ¹³ Hedi Jesus i húugi? nasaa iwepiye? namäädi i pává ihógi hedi ovâymági, hedá i paa wá? ovâymági.

¹⁴ (Nää poewingí? Jesus iví khäge?ninbí?piye? ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óhéé'an

¹⁵ Dívíhúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti udi naa díséegi ná?in wé?ge?indiví shánkí?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na?inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wíséegi?in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá?ây waagi?inbá dînmuu?in ovâyhúuyôení." ¹⁶ Wáygingí? óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na?inbí Sedó, u-ân úhanginná wíséegi?in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dînmuu?in ovây?âyíngi'amí." ¹⁷ Poewingí?we Jesus-di Peter óhéé?andi óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?" Peter naháachanpóe nää poewingí? Jesus-di óetsikáyindi, "Ti naa díséegi" gin, hediho? óetu'an, "Na?inbí Sedó, hääwí t'ähkí úhanginná, naadi wíséegi?in úhanginná." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dînmuu?in ovâyhúuyôení. ¹⁸ Ta?gendi wítumáa, shánkí ts'aabi? unmuu ihaydi wí?bo bipi?awende? hedá biyíyende? wéngé unda? i?ge t'ähkí. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtäakhây máa hedi wíyá to?wídí wônwhi?amí hedá wóepahkekähây máa hedá wáy unpunda?pí?wepiye? wóehúuwí." ¹⁹ Kin natúdího Jesus-di ónthayk'û? háawin chuwa ûnpuwagít'óe?in, hewänbo ná?in iví chuwa ûnmuu?indá t'owa dínhanginnání Yôesi Tádá hay?i namuu?in. Hedá Peter óetu'an, "Naa-ádi ókã?ve."

²⁰ Peter ibéedí i khäge?di Jesus-di óeséegi?i dánwóe?ädi óemû?. Hääđankánbo? i khüü dívíkindihúuyo? ihaydi ná?i-ânkun namuu i khäge?di Jesus-ví nú? na?ándí óetsikáyin, "Na?inbí Sedó, wé?i-an namuu i wóekuhpegít'óe?i?" ²¹ Hedi nää Peter-di i óemû?di Jesus óetsikáyin, "Heyâa ná?i sen, Na?inbí Sedó?" ²² Jesus-di Peter óetu'an, "Owáy naa owáy?ää píhay i nawówáyêeni?in oda?dáho?, naví áyíngi-ân dînmuu, uví?-á yoe. U-ân naa-ádi ókã?ve." ²³ Hedi in Jesus-ví khäge?nin ditû? ná?i khäge?di há?to nachúu-í?in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge?di wínachuwagít'óepí?in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy?ää píhay i nawówáyêeni?in oda?dáho?, naví áyíngi-ân dînmuu, uví?-á yoe."

²⁴ Ná?i Jesus-ví khäge?di-ân namuu ná?i hääwí ita?nandi?, hedi ibá natû? ta?gendi napóe?in. Hedi na?in gínhanginná háa i natú?in in ta?gen namuu?in.

²⁵ Jesus wíyá báyékí hääwí i?an ná?in ta?nin diwe nata?muupí?, hedi hääwí t'ähkí i?gedi nata?muudáho?, o?ánde t'ähkí nää oepáa k'aydi há?to nayâanání?in i ta?di dâytã?-nami?igi?.

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

¹⁻⁴ K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wînta'nannin diwe wítu'anpí'an t'áhkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in hándídíbo ovâyde'manninbí'piye háyánbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'áhkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyámídí ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâyttumáa. Napeepídíbo', wa'di indádi najidibo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa óekaymágidi ovâyttu'an, "Náä Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâyttu'an naví makówáwi Tádá iví tun imági wí to'wí wovâysangí'o'in. Hedího náä úvít síkha'amí ná'i na'ää píhay. ⁵ John i' p'ó'p'oekandidá ho wovâypp'óp'p'oe'an p'oedida', hewänbo náä iwedi báyéki thaa naphadepídíbo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa bînkáyji wí p'ó'p'oekan bînké' waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti náä-ân ihaydi naná untsondisogede-í'in hedânho na'in Israel-'in t'owa díma'p'áädi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâyttu'an, "Wíwovây mágipi ná'i háäwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe únhanginnáani'in háädi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagí'o'in. ⁸ Hewänbo ginnân undá únpuwagí'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwáani hedí ihaydá in kay bînkaykhây máa, hedí t'owa t'áhkí naví'gedi bîntu'âami náä Jerusalem bú', hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'ámápiye náä oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ovâyhí'bowa ihaydi, wa'di óemúndedíbo makówápiye Jôesi Tádádi óepiye, hedí okhúwá jáa nats'ûndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewänbo wa'di kw'áyepiye napeemändi óemúnde' ihaydíbo', tsíkhagipi wíje sená' waagi'inbá dâchâa'in, ts'á'i da'aamuu'in, inbí hânge dakwînudee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâyttu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweënípi. Tobá Jesus makówápiye napee wänbo', i'bo háa náä namää'in bînmú' waagibá nawáy'ä'."

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe òn'amídí

¹² Hedího Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áye'di diwândi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á "Olive okú" gin dâyttu'o', hedí Jerusalem tsowa naná, ma'di píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dipee. Ginnân dikháwá: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Simon-dá (i-á páadé'dí Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wíyá wêe James ginbá nakháwá'ívi ay ûnmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wên kwiyá'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úuwindá'dí háyánbo díwíwé'ge'o' díwíjúsusu'amídí.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in diwé'gekw'ó, ma'di tãgintãdáhá' wétã (120) ihay diji', hedí Peter iwínu ovâyhéé'amídí. ¹⁶ Ovâyttu'an, "Tí'úuwín páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa'di David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagí'o'in, hedí David háa óetu'an waa ita'nán. Hedí ná'in David ita'nannindá ûnkây'á' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáyge Jesus naji'in, indi óepankáyjídí. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedi'i'ba namuu, gá óede'mandân na'in iví'o'ínbá i'amídí" gin Peter-di ovâyttu'an.

¹⁸ (Ná'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dé'dí'indi óewá'âa yä'dâapí háäwí i'amídí hedáhá' i' chá' ihógi'í'di wí nava ònkumä, hedí iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedí

* 1:13 In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídí dida' in Rome-'in t'owa ovâykhepeeyé-í'in, hedí dikhâymuu indádi díwíhánmamídí.

nasihpândi iví see t'âhkí ûnpee. ¹⁹ T'âhkí in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe ná'in ûnpóe'in, hedího inbí tundi i' nava dâytú'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedí gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedí gin nata'muu: Iví wháagé ònjoe'amí, hedí tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí iví t'ôe òn'amí.

²¹⁻²² "Hedânkun gínkhây'ä' wíyá sen âysôege-í'in t'owa ovâytú'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi âytumáa waagibá. Nakhây'ä' ná'i âyde'mamí'i-á namúuní'in wí to'wí na'indádí bá namää'i' t'âhkí i' thaa wa'di Jesus na'indádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oe'kandí in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytú'an.

²³ Hedího' in iwe dikw'ó'nindi wíje senä' ovânde'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwá, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedí ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-á úhanginná t'owa t'âhkíví pí'ná khó'jé háa di'ánshaamuu'in. Judas uví t'ôekhuwa'i' úmuuwän, hewänbo iví t'ôe ijoe'andi in tuhchänu ûn'ä'in ûnpóe. Nää na'in dínkeeyamí wé'i-an ná'in wíje iwedi âysôege-ídí Judas-ví t'ôe òn'amídí." ²⁶ Hedí wíje k'u'ây eedi in senä'bí kháwá ovânta'k'û', hedí wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwá ûnk'óe'i'. Hedího Matthias-á wí Jesus-ví t'ôekhuwa'i-á napóedí in wé'gen t'ôekhuwa'indádí bá iwón.

2

I' Yä'dâa'i P'oe'wâhâa napówa

¹ In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówa, Pentecost gin dâytú'o', hedí t'âhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' diji'in i' tewhá ee diwé'gekw'o. ² Tsíkhagipí háäwí dit'oe wí wâa hânho kaygi waagibá makówádí nawândi, hedí i' wâa íve t'âhkí naji'. ³ Hedí báyéki pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hân'ây waagibá namuu'i', hedí ná'i nawadedeedi wí'inbo ovâytäge. ⁴ Hedí i' Yä'dâa'i P'oe'wâhâa pín ta'gedí dâymáadí ovâykhäge'nan báyéki wíyá pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówa'in, indá Jôesi Táda óe'a'ginmä'in dimuu. ⁶ Ná'in t'owa háäwí wí wâa waagi'ba namuu'i' dit'oe ihaydi, báyéki i' tewhá eepiye dimää. Wídínhanginnáhpí háa napoe'o'in, gá t'âhkí inbí tundi wí'inbo dipit'oe'dân in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dívíhí'máadí. ⁷ Hedího dit'oe'dí hânho ovâyháa'an, hedí ditú, "Ná'in t'owa dívíhí'máa'indá, ti t'âhkí Galilee nange'indá' wídímuupí'an? ⁸ Hedí háadan handi nanbí nange'i hí' dívíhí'máadí git'oe'o? ⁹⁻¹¹ Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'á'dâapówa. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimupí wänbo ná'in Hudíyoví khuu âyhon. Hewänbo tobá wâhâäwin gimuu wänbo', ná'in senä' nanbí tundi dívíhí'máadí git'oe'o, hedí dítumáa i' báyéki he'endi Jôesi Táda i'an ni'gedí." ¹² T'âhkí in t'owa ovâyháa'andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedího wí'ná táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o náwe?"

¹³ Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywänpip'âamáadí ditú, "Ná'indá báyéki diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Táda'ví tun ovâyt'ôe'o'

14 In tä'di wije (12) Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimää, hedí Peter-di kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayi' wáhãädi í'ää'in hedá náä Jerusalem íthaa'indá, ná'i hääwí wâytuhkankhâymaa'in naa oda' únhanginpúuwí'in, hedího áyîngidi bitôeyanbe. 15 Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígi-poe'opí, hédéndí whänu iwe nats'annândi. 16 Ná'i hääwí náä bînmunde'i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi Joel hán'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

17 Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

'I' t'ã'ge'i thaa púnú' napuwamän dihaydi gin naa dáykhâymaa:

Naví Yä'dâa'i P'oewaaḥḥâ khâagipídíbo dovâymâäní t'ãhkí nange'in t'owa.

Ihaydá unbí ây dívíhée'amí naví tukhe'min waagibá,

in e'nündá hääwí dovâykeeyandi' dâymúuní waagibá dínpuuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée'amí.

18 Owáy i' thaa napówá ihaydi

t'ãhkí in naagi'in dívít'ôemáa'in naví P'oewaaḥḥâ khâagipídíbo dovâymâäní,

kwiyä'dá senä'dá i' dovâymâäní,

hedânho in wá' naví tukhe'min waagibá dívíhée'amí.

19 Hedí makówá-á hedá náä oepáa k'aydá i'ge t'ãhkí

wí taa wâykeeyamí wovâyhá'amí'i':

Ûnp'oe hääwí waagi'ba bînpuwâkhâymaa,

hedá phaa-á, hedá eeyää khunwi-á.

20 I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'óe-á p'í'á napúuwí ûnp'oe waagibá.

Ná'i t'ãhkí napuwagi'o i' shánkí hay'i thaa naa dóde'mandi' napówápídíbo'.

21 Hebo to'wên t'ãhkí naa díkháyá'dedi díkhäge'daa'annin dovây'aywoeni,' gin Jôesi Tádáví hí' ûnmuu Joel ita'nandi'."

22 Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Un t'owa Israel-win, bit'ôeyan háa wây-tuškankhâymaa'in. Jesus Nazareth-wi t'âmäge'i pinnán t'ôe i'an. Jôesi Tádádí Jesus in kay óemági ná'i hääwí i'amídi hedí handidi wovâykeeyan ta'gendi óesannin. Unbo únhanginná háa napóe'in, hääwí Jesus i'andi bînpimû'di. 23 Hán'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamági hedá únhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dâya'ginpí'inbí mangá bînkán wên phé'win deedi óet'óhtäägé-ídi, hedânkun undi bînhay. 24 Hewänbo ná'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ônjâa'an, hedá óewáywówápaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí. 25 Hán'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná u-á hânhay wänbo t'ãhkí naa-ádí unji'in,

naví páadépiyá naví ko'dínäpiyá naa-ádí unji',

hedânho kay'indi dáywínunde' áns Haaginpídíbo'.

26 Hedího naví pí'ná khó'jé ohíhchan,

hedí naví híhchan ni'gedi dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dînhuu wänbo',

naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa owáywówápúuwí'in.

27 Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi u'di há'to naví hää dînjoe'amí in chu'indádí, owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemâäní.

28 U'dá naa dînkeeyan in p'ôe i'ge dáy'ahtuyehûuwí'in wówátsi donkáyjídí,

hedá naa-ádí unjidi u'di báyéki díhíhchanmâäní,

gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

29 Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "T'í'uwin páadé'in, náä thay'eedi wây-tuškankhâymaa nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví'gedi háa ûnpóe'in. I-á nachuu hedá óekhã'k'û', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhã'k'óe iwe, náwáy wáydí tsowa naná.

³⁰ David-á Jôesi Tádáví tukhe⁷bi namuu, hedí David ûnhanginná Jôesi Tádá iví tun ta⁷-gendi imági⁷in iví thehtáy pahpá⁷ây iwedi wí wêe ôntsondisogekhây⁷máa⁷in, David natsondi⁷án waagibá. ³¹ Haa napuwagi⁷o⁷in David ho imû⁷ waagibá napóe, hedí ûnhanginná i⁷ to⁷wí Jôesi Tádádí óesogekhây⁷máa⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí nawáywówápuwagi⁷o⁷in, hedího David ná⁷i to⁷wíwí⁷gedí ihée⁷andi natú, in chu⁷indádí wí⁷óejoekankhây⁷máapí, iví tú⁷ wánbo wí⁷ûnsijegi⁷opí. ³² I to⁷wí Jôesi Tádádí óewáywówápa⁷i-á Jesus-ân namuu, hedí na⁷in iví t'òekhuwa⁷in gimuu⁷indiho âymû⁷di gínhanginná nawáywówápóe⁷in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko⁷díngedí óesóge. Jôesi Tádá iví tun imági i⁷ Yä⁷dâa⁷i P'owəəhâa-á Jesus óemâänídí, hedí haa natú waa i⁷an. Hedího i⁷ hääwí nää náwe it'oe⁷o⁷i⁷ hedá bñmúnde⁷i-á i⁷ Yä⁷dâa⁷i P'owəəhâa-ân i⁷o⁷. ³⁴⁻³⁵ David-á iví⁷gedí wí⁷bo wí⁷ihí⁷máapí makówápiye napee-í⁷in, hewánbo Jesus-ví⁷gedân ihí⁷máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay⁷i⁷ óetu⁷an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

‘Naví ko⁷díngedí ósoge,

hedí uví hánmindá dovâyt⁷aaní hedá uví mangá wñmá⁷í.’

³⁶ “Un Israel t'owa t'âhkí únkhây⁷ä⁷ ná⁷in ta⁷gendi únhanginnáaní⁷in: Tobá Jôesi Tádá natú wánbo Jesus-ân namuu i⁷ shánkí natsonji⁷i-á hedá i⁷ to⁷wí t'owa ovây⁷aywoenídí óesóge⁷i-á, undá ída⁷póe wên phé⁷win deedi óet'óhtägek'úuwi⁷in” gin Peter-di ovây⁷tu⁷an.

³⁷ In t'owa haa Peter-di ovây⁷tu⁷an waa dit'oe ihay⁷di pí⁷ná khó⁷jé ditaachanpóe, hedí indi Peter-á hedá in wé⁷gen Jesus-ví t'òekhuwa⁷indá ovây⁷tsika⁷yan, “Tí⁷úuwin páadé⁷in, hánnan nää gínkhây⁷ä⁷ iví⁷amí⁷in?”

³⁸ Peter-di ovây⁷tu⁷an, “Un t'âhkí unbí t'aywó⁷di binjoe⁷an hedá íp'ó⁷p'oe⁷úuwi bñkeeyamídí Jesus Christ-ví⁷piye úvíwäyunde⁷in, hedího unbí t'aywó⁷di wovây⁷owóejé-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná⁷i wovâypägi⁷o⁷i bñkáyí, i-á i⁷ Yä⁷dâa⁷i P'owəəhâa namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun imágidân i⁷ Yä⁷dâa⁷i P'owəəhâa-á ovâypähkhây⁷máa⁷in to⁷wên t'âhkí iví⁷piye ovây⁷tuhkánkhây⁷máa⁷in — undádí, unbí tí⁷úugé kã⁷ää⁷indádí, hedá wé⁷gen t'owa owáy kayí⁷ ní⁷gedí dithaa⁷indádí.”

⁴⁰ Báyéki wíyá hã⁷bibá Peter-di kay⁷indi ovây⁷tu⁷an, hedá haa díví⁷amí⁷in ovây⁷tu⁷makhe⁷andi ovây⁷tu⁷an: “Úntáy wovây⁷aywoení⁷in hedânho wíwovây⁷tuhchää⁷nú-ípídí ná⁷in híwóhpí⁷in t'owa náwe dithaa⁷in ovây⁷tuhchänukhây⁷máa waagibá.”

In Jesus-ví⁷piye dívíwäy⁷in haa dithaa waa

⁴¹ Ná⁷in t'owa Peter-ví hí⁷ dâysígí⁷kê⁷in ovâyp'ó⁷p'oe⁷an, hedí i⁷ thaa ma⁷di poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé⁷gen ho dívíwäy⁷indádí dívíwón. ⁴² Hedí ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa⁷inbí hâhkan t'âhkí dâyt'òeyandedá dâysígíhónde⁷, hedá in wé⁷gen dívíwäy⁷indádí híhchandi dívíwé⁷ge⁷o⁷, hedá wé⁷gá dívíhúujodá dívíjûusu⁷o⁷. ⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa⁷in ovâykhäge⁷nan báyéki t'âmäge⁷i pinnán t'òe dâ⁷amídí, hedího in t'owa ná⁷i hääwí dâymúndedi ovâyháa⁷an. ⁴⁴ T'âhkí in Jesus-ví⁷piye dívíwäy⁷in wêe k'aygi⁷inda⁷ waagi⁷inbá dimuu, hedá hääwí t'âhkí dínkw'ó⁷di-á dívíwijende⁷. ⁴⁵ Hää⁷di inbí tewhá-á nava-á hedá wíyá hääwí dínkw'ó⁷di-á dâykú⁷ch'áa ginhay-á, in dántáy⁷indádí i⁷ chã⁷ dâyhógi⁷i dívíwijende⁷. ⁴⁶ Thamu waa i⁷ méesate hay⁷i⁷ iwe dívíwé⁷ge⁷o⁷, hedí wí thaa wí to⁷wíwí⁷we dívíhúujo⁷, wíyá thaa-á wíyá to⁷wíwí⁷wá. Híhchandá khãagipídíbo-á wé⁷ge dívíhúujo⁷. ⁴⁷ Ihay⁷da⁷ ditú⁷ Jôesi Tádá-á hânho híwó⁷di namuu, hedí t'âhkí in wé⁷gen t'owa inbí⁷piye híwó dichãa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánkí báyéki t'owa ovây⁷aywonde⁷, hedânho shánkí dit'owasôemän.

¹ Wí thaa Peter-ádí John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thi'êedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedi ihaydibá dapówá. ² In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dâytü'o' iwe wí sen na'án. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'áhkí na'aypuyä ihaydi waabo wûntsi'kodipí, hedi iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyä', in t'owa ditsudemännin ovâychä'daa'amídi. ³ Peter-á John-dá i' méesate eepiye datsudemändi i' sendi ovânmu', hedi ovânchä'daa'an.

⁴ Indi ta'gebo óemúndedi Peter-di óetü'an, "Hín na'in dímu'dí." ⁵ I' sen inbí'piye ibéedí itsíkha'an háäwí óemäänídi. ⁶ Hebo Peter-di óetü'an, "Chä' wänbo wídomáapi, hewänbo háäwí dómáa'i'á wípägi'o. Jesus Christ Nazareth-widi dínk'ú' wítu'âamídi, ówínúdi ójýé." ⁷ Hedi Peter-di i' senbí ko'díngédí'in man ônyâ'di óekwínukhäge'nan. Wesebo iví ánda ánpênda ûnkaypóe. ⁸⁻⁹ Kw'áyepiye ichänudi iwínú, hedi wesebo natsi'dee, hedi in wíje-ádí i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá náäpiyá naji' hedá ichänumáa, hedi natü' Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in. In t'owa t'áhkí ee diji'indi i' óemú', hedá háa natü'nindá dit'oe. ¹⁰ Hedi óemú'di óetaa to' namuu'in — ná'i-ânkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichä'da'sógénde'i namuu. Hediho náä nawówadi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay'i' ee ovâytu'an waa

¹¹ I' sen Peter-ádí John-dádí inbí'di natsaçhá owáy i' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná'i pohtâa-á "Solomon-bí pohtâa" gin dâytü'o'.) In t'owa t'áhkí hânho ovâyháa'andi in poje senä'bí'piye dívíwánäho'. ¹² Háa díví'o'in Peter imú' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa'an ná'i sen nawówadi, hedi háadan na'in dídamúnde"? Ti í'ánde' ná'i sen ônehkháa'annin na'innân kay ánmáadíbo', hedi háa Jôesi Tádá ánwänpi'a'gindibo'? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'ginmági, hedi i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedi Pilate-di óemahpädikhâyamáawän, hebo undá wí'íhíjepí. ¹⁴ Jesus-á yä'dâa'ida' namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewänbo undi bínjoegi'andi Pilate bîndaa'an wí to'wí t'owa t'akhänu'i namuu'i' óema'p'äädi-ídi, hedá Jesus i' nawówátsipäji'i namuu'i-á bînhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádí i' óewâywówápaa, hedi na'indibo' i' wíyá nawówájiidi âypimú'. ¹⁶ Na'in Jesus-ví'piye änwâyunde', hedi i'dânkun ná'i sen náwe bînmúnde'i hedá bîntaa'i' óekaymági. Jesus-di in wâyü dímgáidi ná'i sen unbí páadépiye nahekhääpóe.

¹⁷ "Hediho náä gin wâyütkankhâyamáa, tí'úuwín páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annin háa Jesus bîn'an waa wí'únhanginnáhpídi ta'gendi to'wí namuu'in. ¹⁸ Hân'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itu'an ná'i háäwí háa napuwagi'o'in, hediho indá dâyta'nan i' to'wí i'di óesogekhâyamáa'i t'owa ovây'aywoenídi it'ôephadekhâyamáa'in. Háa Jôesi Tádá natü waa napóe. ¹⁹ Hediho náä unbí t'aywó'di binjoe'andi Jôesi Tádáví'piye bípimáa, ihaydá i'di unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjáa'amí, hedânho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódí wovâyamáani, ²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáysaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesôege-ídi. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówá wáhää nachangí'o owáy Jôesi Tádá háäwí t'áhkí ts'aabi' iwáypa'ídi nakhâyumuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yä'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dítu'an gin ikhâyamáa'in. ²² Hediho Moses-di nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedí'i'bo namuu'i wovâysangí'o,

naa dísan waagibá,

Undá t'áhkí i'di wovâyütkankhâyamáa'i bîn'a'ginnamí,

²³ hedi wí to'wí iví hí' ônt'ôeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedí óeweejé-í hedá óeháyji.

²⁴ “Samuel wá?, hedá t'ähkí in wé?gen Jôesi Tádáví tukhe?min Samuel-ví wówátsi thaa iwedí páadépiye diwówáji?indá, indi dít'ôe?an háa náä ná?i thaa eeje napuwagi?o?in. ²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádáví tukhe?min ditú waa ungi?-ânkun ditú, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kã?ã?indádí iwéhpêe?an waa, undádí wá? inbá iwéhpêe?an. Ginnân Abraham óetu?an:

Wí uví ây iwedí?i namuu?i?di

t'owa t'ähkí náä oepáa k'aydi dikw'ó?nin ovâyhíwó?namí.

²⁶ Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede?man iví t'ôe?i namúunídí, hedi unbí?piye páadé óesan wovâyhíwó?namídí unbí t'aywó?di únmuu iwedí wovâyjâ?amídí.”

4

Peter-á John-dá ovântunjó?diwekán

¹ Wa?di Peter-ádí John-dádí in t'owa dânhi?máa ihaydi, wên Hudíyo owha?-á Sadducee t'owa-á hedá i? méesate áyí?di sundado p'ó?dédí?-ádí in dawin diwepiye dimää. ² Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá?o?in wí?ovâyhí?anpí, gá Jesus nawáywówápóe i?gedi ovây-tumáadân, hedi ná?i natunda? wé?gen t'owa ho dichuu?in wá? diwáywówápuwagi?o. *

³ Hediho ovânpansóge, hedi kindi nanândiho wíyá tháwán puwahaydi pan tewhá eebo? ovânjoe?an. ⁴ Hewänbo báyéki t'owa inbí hí? dit'oe?in Jesus-ví?piye dívíwäyü, hedi náä t'ähkí in t'owa dívíwäyü?in diwedibo hádée ma? p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji? in sená?da?.

⁵ Wíyá tháwán in Hudíyo p'ó?dédí?indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví kuuu dâyhá?o?indá t'ähkídíbo ee Jerusalem dívíwé?ge?an. ⁶ Annas i? owha? p'ó?dédí? namuu?i? iwebá na?án, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwá?i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa?indá dikw'ó. ⁷ Peter-á John-dá ovânts'úde in t'owaví páadépiye ovânwéenú-ídí, hedi ovântsika?yan, “To?dan in kay wovân mági ná?i sen hehkháa dânmäänídí? To?dan wovânk'ú? han dân?amídí?”

⁸ Hedi Peter pín ta?gedi i? Yä?dâa?i P'oeqaahâa imáadí ovâytu?an, “Un Hudíyo p'ó?dédí?indádí tsonnindádí, ⁹ náä thaa undi dít'sika?máa wên háawin híwó?nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i?gedi, hedá hádídí ûnehkháapóe?indá. ¹⁰ Hedânho un t'owa t'ähkí hedá t'ähkí in wé?gen Israel-?indá únkhây?ã? ná?in únhanginpúuwí?in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na?in dínk'ú? ná?i sen unbí páadépiye nawindi? ánehkháa?amídí. Hedi Jesus-bá phé?win deedi bînt'óhtägek'ú?, hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. ¹¹ Jesus-ví?gedi ginnân nata?muu:

I-ânkun wí k'uu waagi?bá namuu

hedi undá tewhátehpaa?in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi?an wänbo?

i-á i? k'uu shánkí natáy?i waagibá napóe tehpaá bé?dí.

¹² I?da?mân ûnkodi t'owa ovây?aywoenídí. Náä oepáa k'aydi t'ähkí wíyá to?wí wänbo wí?ônk'ú?pí dîn?aywoenídí, ná?i Jesus gin nakháwá?ida?mân” gin Peter-di ovâytu?an.

¹³ In Hudíyoví p'ó?dédí?in ovâyháa?an Peter-ádí John-dádí wôeda?ginpídíbo dän-hée?andi dit'oedi, dínhanginnândi ná?in wíjedá t'owa he?ennin háa ta?dihá?in wídamuupí?in. Hedi ihaydi dín?ánpówá Jesus-ádí dänjýénde?in damuu?in. ¹⁴ Hedi i? sen ónehkháa?andi? iwebá nawindi dâymú?diho wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu?ã?amídí. ¹⁵ Hediho ovântu?an in tunjowa? diwé?gekw'ó? diwedí já?wépiye dapee-í?in wí?bo dívíhée?amídí. ¹⁶ Hedi wí?ná táye dívítsika?yan, “Hännan ná?in sená? ây?amí? Báyéki in t'owa náä Jerusalem-?in dínhanginná ná?in pínán t'ôe hay?in dân?annin, hediho na?indá wígínkodipí gitúunídí wíðân?anpí?in. ¹⁷ Náä ná?in wíje sená? âyту?ã?amí

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu?indá há?to diwáywówápúuwí?in.

Jesus-ví'gedi wíyá dánhée'andáho âytuhchänukhâymaa, hedânho wây-á shánkí t'owa ná'i hääwí i'gedi wídit'oe-ípidí."

¹⁸ Hedího wíyá ovântsudejôndi ovântu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wídanhée'amípi hedá wídanhá'amípi. ¹⁹ Hewänbo Peter-ádí John-dádí ovâytu'an, "Wé'innan án'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jôesi Tádádí dítu'an waa na'in án'a'ginnamí? Undá únkhây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Tádá natúuni'in shánkí híwó'nin namuu'in. ²⁰ Hebo na'indá wígánkodípi hândá'dibo gachanídí. Gánkhây'ä' t'owa ántu'ã'amí'in háa án-mû'indá gat'oe'indá."

²¹⁻²² Hedáhá' in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi ovântu'an ovântuhchänukhâymaa'in, hewänbo ovänma'p'á'dí. Wên t'aywó'nin wänbo ovântuhchäänú-í'in wí'ovänshaapí, hedí ovântuhchänudáho in t'owa há'to ovâyhi'amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, iví pinnándí ná'i sen ûnehkháapóedí. I' sendá jónántä (40) paayo'iví shánkí' namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

²³ Ovänma'p'á'dí ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damää, hedí ovâytu'an háa in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin dítu'in t'ähki. ²⁴ Inbí k'ema'in ná'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádáví'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, û-ân hääwí t'ähki nâakhíjé. Makówá-á, náa oepáa k'aydi i'gá, mâap'oe-á, hedá hää t'ähki iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. ²⁵⁻²⁶ Hân'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in díhée'an nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedí ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwí nachä'muupí i'gedi díví'ánshaamáa? In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé'ge'an dívíhânsa'ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye

hedá i' to'wíwí'piyá i'dí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

²⁷ Hedího ta'gendi han napóe. Ná'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádí t'ähki dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehán-mamídí, i-á û'dí nâasóge t'owa ovây'aywoenídí. ²⁸ U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadí untú ná'i t'ähki ûnkhây'ä' napúuwí'in, hedí t'ähki háa untú waa napóe.

²⁹ Nanbí Sedó Jôesi Táa, náa-á inbí hí' háa dítu'nin ót'ôeyanbe. Dítu' indi jänákí na'in díkhâymaa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuuđi û'dá kay dímmâni uví hí' khunwôeda'ginpídíbo wínhée'amídí. ³⁰ Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'oe'in ovâyhekháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ámáge'i pinnán t'ôe-á nakodí'in."

³¹ Dívíjûusubowa ihaydi ee diwé'gekw'ó' diwe t'ähki na'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa, hedí khunwôeda'ginpídíbo Jôesi Tádáví tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in inbí hääwí wí'ná táye dívíyámunde'

³² T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in handá' di'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichâa inbí pí'ná khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpí, "Ná'i naa dómáa'i' naví'dá' dínmuu," hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähki dívíyámunde'. ³³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki ovâykaymági in t'owa ovâytu'ã'amídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähki indáda hânho híwó'di-á namuu. ³⁴⁻³⁵ Hedího tóebo hääwí wänbo wí'úntáypí. To'wí wänbo wí nava háa wí tewhá ûnmuu'i' iku'p'égidá, i' chá' ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja'ovây'ãanídí, hedá indá in shánkí dín'táy'inbí'piye ovâywijende'.

³⁶⁻³⁷ Wí sen Joseph gin nakháwá'i ginbá i'an. Wí nava iví' ûnmuu'i' iku'p'égi, hedí i' chá' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'dí ovây'an. Ná'i sendá wí Levi-ví ây iwedi'i' bá

namuu, oe Cyprus na'aypuyä'i?, hedi in t'òekhuwa'indi óekháyá? "Barnabas" gin. (Ná'in kháwá-á Hudíyoví tundi natunda? "Wí to'wí t'owa ovâykhäge?do'i? kwee waa sen waa di'ânídí" gin.)

5

Ananias-ádí Sapphira-ádí háa dânpóe'in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwá'i-á iví kwee Sapphira-ádí inbí nava dânku?p'égí, ² hedi i' chá? dânhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'ódi ingí?, hedi i' naphade'i chá? in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí?piye iho? ovây'aaínídí. Iví kwee ûnhanginná háa i'annin t'áhkí. ³ Peter-di óetu'an, "Ananias, Satan i' Penísendi uví pí'ná khó?jépiye nâatsudemágipi'an. I'dá wóetu'an i' Yä'dâa'i P'oewâhâavi?piye bihójo?amí'in, hediho t'áhkí i' chá? i' nava dânku?p'égí iwedi?i? wínâamaapí. ⁴ I' nava mánku?p'égípidíbo?, ti uví? wí'úmuupí'an? Hedá mánku?p'égí ihaydá, ti háa unda? waagi i' chá?di bí'amí'in wí'úkodipí'an? Hebo ná'in yä'dâapí'in ánsaađi wóekê?di Jôesi Tádáví?piye bihójo'an, t'owaví?piyeda?bá joe."

⁵ Ananias ná'in hí? nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedi in t'owa háa napóe'in dínhangin-póe ihaydi báyéki dikhunwôeda?póe. ⁶ In e'nûn iwe diji'in i' pení wên aa iwe dâ?ánk'ú?, hedi iwedi óepiyedi óekhâ?k'ú?.

⁷ Mađi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówá, hewânbo wa?di wí'ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe'in. ⁸ Peter-di óetu'an, "Dítu'an, ti náhayda?mân i' chá? wovânwá'aa i' nava dânku?p'égí ihaydi?" I-á natú, "Hedi haá, háhayda?mânkun."

⁹ Peter-di óetsika?yan, "Háadan wí'gíndíbo dânwêhpêe'an Nanbí Sedóví P'oewâhâa dântayi'nídí dânshaa-ídí tigúba wovântuhcháänú-í iví?piye dânhójo?andi? Ót'óeyan, háa phódi já?wé in uví sen óets'ankhâ?k'ú?in dín'ahsaatú?, hedi indíba chu?i wóepiyegí'o."

¹⁰ Wesebo i' kwee Peter-ví ân nú? nachuhkanu. In e'nûn dits'ûndi óechuhshaađa iwedi óepiyé, hedi iví senbí nú?bá óekhâ?k'ú?. ¹¹ T'áhkí in méesate'in t'owa hedá t'áhká in wé?gen t'owa ná'in háa napóe'in dínhangin-póedí khunwôeda?di ovâyhógi.

Jesus-ví t'òekhuwa'in dívípinánt'òe'o'

¹² In Jesus-ví t'òekhuwa'in báyéki t'ámäge?i pínán t'òe dâ?o' in t'owa dâymúunídí. T'áhkí in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in dívíwé?ge'o' i' méesate hay?iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytú'o'i?. ¹³ In wé?gen t'owa híwó dívíhée'an in Jesus-ví'in dimuu'inbí?gedi, tobá indáđí dívíwé?ge?amídí dikhunwôeda? wânbo?. ¹⁴ Hewânbo shánki wânbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwäyü, sená?dádí kwiya?dádí, hedi in wé?gen ho dívíwäyü?indáđí dívíwón. ¹⁵ Háa napoe'o'in in t'owa dâymú?di báyéki in dihay'in oe p'óegépiye ovâyho?, hedi inbí whohpa? eeje ahkhây eejá ovâykw'ódi, hedânho madân Peter naphademândi iví ókhundi wânbo ovâynaaní, hedi handídi wáy wên ovâyhehkháa?amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú'ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó? deejeda in dihay'in ovâymayä?, hedá in to?wên in yä'dâapí'in p'oewâhâađi ovây't'òephadekando'in wá? ovâymayä?, hedi t'áhkí ovâyhehkháa'an.

Jesus-ví t'òekhuwa'in ovây't'òephadekando'

¹⁷ Hediho? i' Hudíyo owha? p'ó?dédí? hedá in i-ádí diji?indá, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupóe. ¹⁸ Hediho in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí?piye dikhennmäadi in yä'dâapí tsiyekannin dipankw'ó? diwebá ovâypankw'ódi. ¹⁹ Hewânbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa?aa?i? óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedi i' makówáwi t'òepa?aa?i?di ovâypiyedi ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay?i eepiyé, hedi owe úvíwéenú-í, hedi in t'owa ná'in wówátsi ts'aamin ni?gedi bînt'òe?amí." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay?ä? ihaydi i' méesate hay?i eepiyé dits'ú, hedi in t'owa ovâyhâhkanhon. Wa? han díví'odíbo?i? owha? p'ó?dédí? hedá in i-ádí diji?indá inbí?we dívíwé?ge?andi in se'daa in Israel tunjowa? dimuu'in ovây'tuhkánan, hedi wên sundađo oe pan tewhá eepiyé

dâysan in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâymá'ídí. ²² Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówá ihaydi wí'ovâyshaapí, hedího dívíwáybundi inbí tsonnin ovây t'òe'an i'gedí. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymú' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá ná'in dit'oe ihaydi wí'dínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, "Hännangú dínpóe? Hännan wíyá napuwagí'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'úndi ovâytu'an, "Bít'òeyan, in senä' bñpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." ²⁶ Hedího i' méesatewin sundadóvi p'ó'dédí' iví khäge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedí in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwêda'dân in t'owadi ovâyk'uhsäyü'-í'in.

²⁷ Hedí in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye ná'in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâyts'údedí in tunjowa'ví páadépiye ovâywínú, hedí i' owha' p'ó'dédí'di ovây t'e'p'íde gin: ²⁸ "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i Jesus gin nakháwá'iví'gedí, hebo náä-á undá náä Jerusalem i'ge t'ähki in t'owa shánkí wänbo bñnhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ûnmuudi na'in dñchäñnú'-í'in ída'."

²⁹ Peter-ádí in wé'gen Jesus-ví t'òekhuwa?indádí óetu'an, "Shánkí gínkhây'ä' Jôesi Tádá háa dítu'an waa áy'a'ginnâami'in t'owaví tun áy'a'ginnamívi'wedí. ³⁰ Undí Jesus phé'win deedi bñt'óhtägedí bñhay, hewänbo Jôesi Tádá, i' to'wí nanbí páadé kã'ää'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewâywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Tádá iví ko'díngédí óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, ná'in Israel t'owa ovâykhäge'namídí inbí t'aywó'di dáyjoe'amídí hedânho ovây'owóje-ídí. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'ähki napóe'in, hedânho i'gedí wây tumáa, hedá i' Yä'dâa'i P'owäqahâadá hanbá wovây tumáa, ná'i P'owäqahâa-á Jôesi Tádádí in to'wên óe'a'ginmä'in ovây mági."

³³ In Hudíyo p'ó'dédí'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedí in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovây t'aháñnú'-í'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwá'i' iwínú in tunjowa' ovâyhée'amídí. I-á Hudíyoví khuu háhkandi namuu, hedí t'ähki in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'òekhuwa?in oe já'wépiye ovâypeeyé'-í'in, iwe wí háy tähki dívítsíkha'amídí.

³⁵ Hedí Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Naví t'owa Israel-wín, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bñ'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwá'i wí háyü paayo phade nángé nají, hedí ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i omuu,' hedí madi jónán tägintä (400) senä' i-ádí dívíwón. Hewänbo wên sundadódi óhay, hedáhá' in óeyuümáa'in t'amäpiye diwijedee, hedí háäwí t'ähki dáy'andi' háagi' wänbo wí'dínchä'póepí. ³⁷ Hedáhá' wíyá háyü paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwáhónde'i paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'ää, hedí báyékí t'owa ovâyhée'andi i-ádí dívíwón. Hedí háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá' ûnpóe. I-á óehaydá t'ähki in óeyuümáa'in diwijedee.

³⁸ "Hedânho náä wây tumáa, háa ná'in senä' bñ'o'in úvíwóyí'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'in hedá inbí t'òe-á inbí ánshaada' dñpimuudáho', háa Theudas-á Judas-á dñnpóe waagibá dñpúuwí, hedího há'to háa díví'o waa dñnkäypúuwí. ³⁹ Hewänbo Jôesi Tádádânho inbí t'òe iwe ovâykhäge'maadáho', ná'in senä'dá há'to bñt'aaní, hedá wá' madi Jôesi Tádáví'piyeda' úvíwänpíhansa'í."

⁴⁰ Hedího in Hudíyo p'ó'dédí'indi Gamaliel-ví tumakhe ónt'òeyan. In Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâywáytsudejôn, hedí ditsonpóe in sundadódi púwhí'dí ovâywhäñí'in, hedí Jesus-ví'gedí wíyá wí'dívlhée'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'ádi. ⁴¹ Hedího tunjówháagédí dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Tádá indádí báyékí nahíhchandi i'di ovây mágidân ná'in wêda' iwéhay ovâykánídí Jesus namuudi. ⁴² Hedí thamuwaagi

i' méesate hay'i ee hedá tewhá i'ge t'ähká dívíjyéndedá t'owa Jesus-ví'gedi ovâyt'ôekan-hon, hedí ovâyhá'o' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tsédí dji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Ihayhääbá shánkí wänbo t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde', hedí in Israel nangedi já'wédí di'ää'in Hudíyo in kodi Israel-'inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditú' in kwiyä' inbí senä' dín't'ahánnin thamuwaagi ovâykoegi'hääwímä' dihaydi ná'in já'wédí di'ää'in kwiyä' shánkí hí'índá' ovâykoegi'mä' in kodi Hudíyo kwiyä'ví'wedi. ² Hediho in tä'di wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ähkí ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "Na'indá gínwó'ná Jôesi Tádáví hí' äyt'ôe'odi, hedího híwó wínamúunípi nanbí t'ôe äyjo'e'ámídí äywänpikoegi'phaadé-ídí. ³ Hedânho tí'úuwín páadé'in, tsédí wên senä' unbí'wedi binde'man äykw'ôenídí ná'i koegi' ovâymaa'nídí. Ná'in senä' gi'min dimúuní'in dínkhây'ä': T'owa ditú' híwó'nin senä' dimuu'in, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáa'indá híwó'di hangintan dâymáa'indá dimúuní. ⁴ Hedí na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in gimuu'indáho ívíjüusu'ámí hedá Jôesi Tádáví hí' äyhá'ámí, hedí ná'indáho nanbí t'ôe-á gínmúuní."

⁵ T'ähkí in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ditú'in ovâyhí'an, hedího Stephen óede'man, i-á báyéki wäyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwäyunde'i' namuu). ⁶ Hedí ná'in senä' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedí inbí'di in t'ôekhuwa'in dívímankw'ódidi ingí' ovâyjüusu'an.

⁷ Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví hí' dit'oe, hedí oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in disôemän. Báyéki in Hudíyo owha' wänbo ná'i hí' dâya'gindi dívíwäyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedí Jôesi Tádádí kay óemägi, hedího t'ämäge'i pinnán t'ôe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dádí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'ôe'inbí Méesate" gin dâytü'o', hedí Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâa Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'ámídí, hedího in senä' wídínkodipí óet'aanídí.

¹¹ Hedího indi wên senä' ovâywá'äa iví'gedi dívíhójo'ámídí, hedí ná'in ditú, "Na'in git'oe a'ginpí waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jôesi Tádáví'gedá." ¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkí ovâyt'e'ya'nan, hedího Stephen-bí'piye dikhenmäadi óeyâ', hedí khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedí wên senä' ovâyts'úde iví'gedi dívíhójo'ámídí. Ginnân ditú: "Ná'i sendá häädi wänbo t'ähkí híwóhpí ihée'o ná'i Jôesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsonnun Moses ita'nan ní'gedá. ¹⁴ Hedí git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymaa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímagi'i-á t'ähkí i'egókhâymaa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedí iví ts'ay wí makówáwi t'ôepä'äa'iví'in waagibá ünkeepóe'in dâymü'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'dédi' Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Má'mää'indá tí'úuwin páadé'indá, naa dînt'ôeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpâa Abraham-bí'piye ipikeeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wáhâä nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namäápídíbo', ³ hedi Jôesi Tádádí óetu'an, 'Uví maatu t'owa mänjoe'amí hedá uví nangá,

hedí unnú-í ná'i nange wínkeekankhâymáa iwepiye.'

⁴ Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wáhâäpiye ithayegiho'. Iví tádá ûnchuu ihaydá Jôesi Tádádí óetu'an iwedá namú-f'in, hedi náä nange náä githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádádí Abraham háäwí wänbo ná'i nange iwe wí'óemágipí iví' ûnmúunídí, wí nan i'âhkêení'i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá iví tun imági wáy wí thaa ná'i nan óepâhkhâymáa'in iví' ûnmúunídí, hedá owáy nachuu ihaydá iví tí'úugé kâ'ää'indá inbí' dínpuwagi'o. Hedi ná'i t'âhkí Jôesi Tádádí Abraham óetu'an wa'di iví páadé'i ay ûnpuyäpídíbo'. ⁶ Óetu'an wá' iví tí'úugé kâ'ää'in wíyá nange inbí' dínmuupí'we dívíthayekhâymáa'in, hedi ee nange'in t'owadi jónán tägintä (400) paayo t'âhkí ovâypankhonkhâymáadá ovâyt'ôephadekankhâymáa. ⁷ Hebo óetu'an wá', 'Naadá in t'owa uví tí'úugé kâ'ää'in ovâypanhógi'in dovâytuhchänukhâymáa, hedá há'in t'owaví nangedi uví tí'úugé kâ'ää'in dipeegi'o, hedi ná'i nangepiye di'ää-í, hedi náwe naa dí'a'ginmääní.' ⁸ Hediho Jôesi Tádá gin iwéhpêe'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeyamídí nahíje'in. Hedi Abraham wí e'nú ûnpuyä, i-á Isaac gin nakháwä, hedi kháve thaa naphade ihaydi ná'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' iví e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á iví tä'di wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehâäwin thehtáy pahpá'in gínmuu.

⁹ "Ná'indá inbí tí'úu Joseph-ví'piye dithúupóedí óeku'p'égi, hedi wây-á senä' oe Egypt-piye dimännindi óekumádi indádí óeho'. ¹⁰ Hewänbo Jôesi Tádá wá' i-ádí namää, hedi t'âhkí iví t'ôephade iwedi óejâa'an. Jôesi Tádádí Joseph óekhäge'nandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'dédí' Pharaoh gin óetu'o'i'di báyéki óehí, hedá óemû' híwó'di hangintan imáa'in, hediho i'di Joseph óesóge in Egypt'inbí tunjó dínmuunídí hedá iví háäwí t'âhkí ôn'âyîngi'amídá.

¹¹ "Ihayhâäbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'âhkí dihaapóe, hediho báyéki t'owa dâyt'ôephadende'. Nanbí thehtáy pahpá'in wänbo wíðâykoegi'shaadepí. ¹² Hedi oe Egypt dínkoegi'bán'yennin Jacob ûnhanginpóe, hediho iví e'nún nanbí thehtáy pahpá'in gínmuu'in iwepiye isan dâykoegi'kuumá-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmäa. ¹³ Hedi wíyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí'úu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. ¹⁴ Hedi Joseph-di iví maatu t'owa-á hedá iví tádá Jacob-á ovâyt'ôesan iví'piye oe Egypt di'ää-f'in. Indá tségintä'di p'ánú (75) ihay diji'. ¹⁵ Hediho gindiði Jacob-ádí nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indádí oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívíthaye dichuu píhay. ¹⁶ Tíúugédí i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâyo' hedi iwe wí t'owápho iwe wíyá dâywákhä'kw'ódi. Báyéki paayo phade ná'i háäwí napóepídíbo ná'i t'owápho-á Abraham wí chä'di ho ikumä Hamor-ví e'núnbí'wedi.

¹⁷ "Iwedi báyéki paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wáhâä báyéki di'ây't'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ä' Jôesi Tádá i'amídí háa i'di Abraham óetu'an waa óekhâymáa'in. ¹⁸ Hedi ihaydi wíyá tsondi p'ó'dédí' ts'aabi' Egypt nange nasogedee, i-á háäwí wänbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ I-á wên háawên jänákí'in nanbí t'owaví'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykaygi'an inbí ây hí'innin já'wébo dâyoje'amídí dínchuu-ídi.

²⁰ "Ihaydibá Moses na'aypuyä, hedi hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Iví jíyá-ádí iví tádá-ádí poje p'óe t'âhkí inbí k'aygibo óe'âyîngi'an. ²¹ Ihaydáhá' oe já'wépiye óepiye óeje'amídí, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'äädi óeshaadi iví'piye óeho', hedi iví' ûnmuu

waabá óesówé. ²² Moses-á ná?in Egypt-winbí háhkan t'áhkí naháhpóe, hedi iví hí? -á hedá t'áhkí i?annindá ûnkay.

²³ “Moses-á jónántä (40) paayo?i napuwamän dihaydi i?ánshaamági iví t'owa in Israel-?in napuwámú-ídí. ²⁴ Hedi namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-?i? sen óewa?odi óemû?, hediho Moses-di ná?i Israel-?i? ôn?aywoenídí namää, hedi háa i? Egypt-widi i? Israel-?i? óe?an waabá Moses-di i? Egypt-wi óe?an óedahay pihay. ²⁵ Moses na?ánde? iví t'owa dínhanginnáani?in Jôesi Tádádí óesóge?in inbí t'ôephade iwedi ovâyma?p'âädi-ídí, hewänbo indá wídínhanginnáhpí.

²⁶ “Wíyá tháwán nawáy?ää ihaydi wíje Israel-?in dányádedi ovânmu?, hedi ovânk'e-makannamídí ikhää. Ovântu?an, ‘Bát'ôeyanbe un senä?, undá t'f'úuwín waaginbá damuu, hedi háadan wí?ná táye dänwá?o?’ ²⁷ Hewänbo i? sendi i? wêe sen óewa?o?i?di Moses óewänpichänudi óetu?an, ‘To?dan wônk'û? na?in dítsonmá?ve-ídí háa dítu?âamídí híwóhpí äñ?o?in? ²⁸ Ti naa wá? díháyjí?in unda?, tsá?di i? Egypt-wi nâa?an waabá?’ ²⁹ Moses ná?in nat'oedi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namäädi iwe wí já?wédí?i waagibá ithaye. Iwáy wáhâäho wíje e?nûn ûnpuyä.

³⁰ “Wíyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú? ahkónu wáy naji? ihaydi, wí makówáwi t'ôepa?aa?i wên wää?i phé?yávi nakoje?nin jáage nawindi óemû?. ³¹ Moses ná?i imû?di óeháa?an, hedi shánkí nú?piye ihádi híwó imúunídí, hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa ihée?andi nat'oe. Gin Moses óetu?an: ³² ‘Naa-á Jôesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá?in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí?a?ginmági?i?’ Moses nakhunwôeda?póedí nathathapóe, hedi wíyá imúuni?in wínada?pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Táadí óetu?an, ‘Ó?antop'âdi, há?i nan unwin diwe báyékí na?a?ginmuu, naví? dínmuudi. ³⁴ Ta?gendi naa dómú? háa in Egypt-windi naví t'owa ovây t'ôephadekando?in, hedá inbí haytuhkwínda ot'oe, hediho dovâyma?p'âädi-ídí owá. Nää-á u-á bikhây?amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymaa ovâykhäge?namídí.’

³⁵ “Hediho Jôesi Tádádí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dínmuunídí hedá ovâyma?p'âädi-ídá, tobá hándídí indi óejoegi?andi óetu?an wänbo?, ‘To?dan wônk'û? nanbí tsondi gínmuunídí hedá dítu?âamídá háa híwó háa híwóhpí iví?o?in?’ Hedi Moses in Israel t'owaví?piye namää ihaydi i? makówáwi t'ôepa?aa?i? in wää?i phé?yávi nakoje?nin jáagé nawindi óehée?andi?bá i-ádí namää óekhäge?namídí. ³⁶ Ná?i Moses-á t'ámäge ipínnánt'ôe?an oe Egypt nange wáhâä, hedá i? p'í? mâap'oe gin dâytu?o? iwe tsowa-á, hedá i? ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji? ihaydi. Handidiho i?di in Israel t'owa Egypt nagedi ovâypiye. ³⁷ Ná?i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu?an: ‘Jôesi Tádádí wí tukhe?bi? unbí t'owa iwedi?ibo namuu?i wovâysangí?o, naa dísan waagibá.’ ³⁸ Ná?i Moses-á in Israel-?indádí naji? oe ahkónu i?ge. Oe Sinai p'in nú? nanbí thehtáy pahpá?indádí naji?, i? makówáwi t'ôepa?aa?i?di wíyá óehée?an dihaydi, hedi i? t'ôepa?aa?i?di óehée?andi wí hí? nahándepí? ihógi na?in dítu?âamídí.

³⁹ “Hebo nanbí thehtáy pahpá?in wídida?pí Moses ônt'ôeyaaní?in, hediho óewän-pijoegi?an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda?di dibo?aakw'ó. Hediho Aaron dâytu?an, ⁴⁰ ‘Wí hääwí äy?a?ginmäänígí? hedá dínpadéhúuwígí?-á dínpa?í. Ná?i sen Moses oe Egypt-di dípiye?i-á, wíginhanginnáhpí háa ûnpóe?in.’ ⁴¹ Ihayhâädi wí hääwí wí wáasí?ay waa ûnchaa?i dâypaa, i-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dâ?animâat'ahánú inbí a?gin dívimäänídí, hedi ná?i hääwí inbí mandibo dâypaa?i?di báyékí ovâyhíhchanmági.

⁴² “Hediho Jôesi Tádádí ovâyjoe?an hedânho i? thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa?indá dâ?y?a?ginmäänídí. Hân?oebo wí Jôesi Tádáví tukhe?bi ita?nan háa Jôesi Tádá natú?in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji? ihaydi,
bîn?animâat'ahánúndedi unbí a?gin bînmäänídí,

ta'gendi naagî' wí'úví'anpí.

⁴³ Naa dí'a'ginmää'níwí'wedí

wí hý'ää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge bînhûuwídí,

hedá wí hääwí wí agóyó waabá ûnchaa'i' Rephan gin dâytü'o'i-á bînhon.

Ná'in wíjedí mandibo bînpaa'in bîn'a'ginmági.

Hedânho wên t'owa dovâysankhâymaa wovâyhûuwídí kayi' wâhâäpiye oe Babylon-ví shánkí onädi.

⁴⁴ “Jôesi Tádádí Moses óehée'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâyütü'amídí wí te'aa gáhâyú'i dâypa'i'in, hedí Moses ônkeeyan háa nakeet'ôení waa. Ná'i te'aa gáhâyú'i-á íve i' k'uu pháagîn dak'óe Jôesi Tádáví tsontun eedí nata'muu'i', hedí i' te'aa dâykée'i' oe ahkónu i'ge diji' ihaydi. ⁴⁵ Hedí nanbí thehtáy pahpá'indá i' te'aa gáhâyú'i-á inbí ây ovâyjoe'an, hedáhá' inbí ây-á i' te'aa dâymaa Joshua-di náa nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydibá in t'owa ná'i nan diwewin dimú'de'in Jôesi Tádádí ovâykhhepiye. Hedí ná'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedí gin ijûusu'an: ‘Nanbí Sedó Jôesi Táa, ü Jacob-di hán'oe wóe'a'ginmä'i', wí wháagé ugí' wînk'úuwí'in naa dímmá.’ ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí' ôntewhák'ú', David-dá joe.

⁴⁸ “Hewânbo Jôesi Tádá i' shánkí kw'áyewi namuu'i' i' tewhá t'owa inbí mandí dâykw'ódi eejeda'ba wínathaapí, i-á t'ämäpiye nathaa. Hán'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nan:

⁴⁹ Jôesi Táa natú,

‘Makówá t'ähkí naví sogé'i waagi'ba dînmuu,

hedá náa oepáa k'aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagî' namuu.

Wí wháagé dítôenídí wânbo wí'únkodipí bînk'úuwídí,

hedí wáyge dáykaykhanwówá'amí'in wídîntáypí.

⁵⁰ Ti naví mandibo hää t'ähkí wídókhíjepí'an?' gin Jôesi Táa natú.

⁵¹ “Un t'owa p'óhkây'indá' ímuu, hedí wâyüpí'in ímuudi Jôesi Tádáví hí' pí'ná khó'jé wí'únts'úya'pí hedá wí'ít'oe'opí. I' Yä'dâa'i P'oewahâa häädi wânbo t'ähkí bînjogimáa. Háa unbí hehääwin thehtáy pahpá'in díví'an waagibá úvíkanhon. ⁵² Indá Jôesi Tádáví tukhe'min t'ähkí ovây't'ôephadekannanpí'an. Ovây't'ahánú in t'ôepa'aa'in hán'oe ditú'in ná'i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i' nakä'äägi'o'in. Hedí i' napówá ihaydá undidá tunjówháagé bînmangekán, hedí handidi undibo bînhay. ⁵³ Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t'ôepa'aa'in ovâysan wânbo iví tsontun wovâymmäänídí, ná'i tsontundá wíwîn'a'ginnanpí.”

Stephen óek'usäyü

⁵⁴ Wa'dí Stephen-di ovâyhí'máadí in Hudíyo p'ó'dédí'in hânho dit'ayyaapóedí ôn-dawä'ts'inde'. ⁵⁵ Hewânbo Stephen-dá i' Yä'dâa'i P'oewahâa pín ta'gedí imáadí oe kw'áyepiye íbéé, hedí oe makówá Jôesi Tádáví sa'wó'dí kohthay ônmú', hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko'díngédí nawindi óemú'. ⁵⁶ Hedí Stephen natú, “Binmú'dí, makówá nakhuudeedí dómunde', hedá i' t'owa t'ähkígí' na'aypüä'i-á Jôesi Tádáví ko'díngédá nawin.”

⁵⁷ In iwe diwinnin díví'ojemankw'ódidí dívítuwínú, hedá t'ähkídíbo wé'ge iví'piye dikhenmää. ⁵⁸ Hedí khóhkaydi oe bú' já'wépiye óeho', hedí in ônt'e'p'íde'in inbí k'éwé'i to díví'p'ádidí wí e'nú Saul gin nakháwá'íwí nú' dâyjoe'an i'âyíngi'amídí, hedáhá' Stephen óek'usäyü óeháyjídí. ⁵⁹ Wa'dí óek'usäyunde' ihaydibo ijûusu'an gin: “Nanbí Sedó Jesus, naví hää dínke'.” ⁶⁰ Hedí idége'disógedí gin kaygi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t'aywó'nin ná'in t'owa díví'o'in wí'ovâychää'nú-ípi.” Gin natúdího' iví wówátsi íbowa íjó'k'ú' waagibá.

8

Saul-di in méesate'in t'owa ovâyt'ðephadekando'

¹⁻² Stephen óehaydi Saul-dá óehí'an. Hebo wây-á senä' Jôesi Tádá óe'a'gindo'indidá báyékí dívísíhtäädí Stephen óekhã'k'û'. I' thaa iwedi páadépiye t'ãhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem dikw'ó'nin báyékí ovâyt'ðephadekando', hedí in t'ãhkí dijândí t'ãmápiye diwadedee oe Judea nange Samaria nangá ì'ge t'ãhkí. In Jesus-ví t'ðekhuwa'indá' Jerusalem-bo dívíwóyí'.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyékí ovâyjänäki'o'. Tewhá ee t'ãhkí ijýéndedi kwiyã'dá senä'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende', hedá ovâypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ðe'o'

⁴ Hedího in t'ãmápiye dishavepee'in wéngé t'ãhkí dívíjýéndedi Jôesi Tádáví hí' ònt'ðekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú'piye namäädí Jesus-ví'gedí ovâyt'ðe'o'. Ovây-tumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyékí t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyngidi dívít'ðeyande', i' pínán t'ðe i'andi dâymû'dí. ⁷ Báyékí yã'dâapí'in p'oewãhãa dívítuwínúndedi in t'owa ovâymaa'in diwedi dipee, hedá báyékí in dín'a'yãkankodípí'indá dipóhay'indá ovâyhehkháa'an. ⁸ Hedânho in bú'win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú' wí sen Simon gin nakhãwã'i wí'bo natû' i-á hay'i namuu'in, hedí ichuget'ðe'odi báyékí paayo in Samaria nange'in t'owa ovâyháa'o'. Hedího gin i'odi t'ãhkí t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimuupí'indá ònt'ðeyande', hedí ditû', "Nã'i sendá i' namuu Jôesi Tádádí óepínnánkaymãgi'i'." ¹² Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jôesi Tádáví khuu ì'gedí ovâyt'ðe'o' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedí in t'owa dívíwâyüdi ovây'p'oe'an, kwiyã'dá senä'dá. ¹³ Simon wânbo wá' iwâyü, hedí óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádí wé'ge dãnjiyende', hedí hânho óeháa'o' t'ãmãge'i' pínán t'ðe Philip i'o'i' imû'dí.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'ðekhuwa'in dit'oe in Samaria-in t'owa Jôesi Tádáví tun ònkê'in, hedího Peter-á John-dá inbí'piye ovãnsan. ¹⁵⁻¹⁶ Nã'in wíje dapówa ihaydi in dívít'sanwâyü'ingí' ovâyjûusu'an i' Yã'dãa'i P'oewãhãa dâykáyjídí, gá i' Yã'dãa'i P'oewãhãa wa'dí inbí'piye wídín'ãápídân. Ovâywãnpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyüdi. ¹⁷ Hedáhã' inbí'dí wí'ingín dãnman'k'û'dí i' Yã'dãa'i P'oewãhãa dâykê'.

¹⁸ Hedí ná'in Jesus-ví t'ðekhuwa'in in t'owaví'dí dãnman'k'û'dí i' Yã'dãa'i P'oewãhãa dâykê'in Simon imû'dí ovãnchã'mãáni'in nada', ¹⁹ hedí ovãntu'an, "Naa wá' dínk'u' hedânho t'ãhkí naa inbí'dí dáymank'û'in i' Yã'dãa'i P'oewãhãa dâykáyjídí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chã' wóegebo péyégépiye unnú-í, gá un'andedân i' hããwí Jôesi Tádá imã'i chã'di nãakuumã-i'in. ²¹ Jôesi Tádádí wóemúnde pí'nã khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hedího ná'in t'ðe há'to úkoedí-í bi'amídí. ²² Nã-á ná'i yã'dãapíkan unkanda'i náJoe'an, hedí pín ta'gedí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye bijûusu'amí hádeebá nakodídi ná'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóje-í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho unthúut'óe'in, hedá uví t'aywó'dídi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovãntu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye dínjûusu'amí hedânho ná'i dítu'andi naa wídínpuuwípídí."

²⁵ Hedí Peter-ádí John-dádí hããwí Jesus-ví'gedí dãnhanginná'dí in t'owa ovây-tu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun ovâyt'ðe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymãa. Dãnweehon dihaydi báyékí Samaria nangewi bú'ây ì'gedí daphade, hedí Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ðekanhon.

Philip-ádí i' Ethiopia nangewi tsondi-ádí

²⁶ Ihayhãädíba wí makówáwi t'ðepa'ãa'i'dí Philip óetu'an, "Ókhây'andi ná'in aakon-piye'in p'ðe ì'ge unnú-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namãn." (Iwe wí ahkónu naná.)

²⁷ Hedihó ikhây'andi namää. P'óegé iwéngé namän dihaydi wí sen óemû?. Ná'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dé'dí? kweeví chä? t'ä'khí òn'âyînmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwá. Ná'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe'a'ginmääní, ²⁸ hedí nää iví'piye iweehon dihaydi iví te phoge na'ándí in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe'bi Isaiah ita'nannin itundo?. ²⁹ I' Yä'dâa'i P'oe'wâhâadi Philip óetu'an, "Ja' unmú-í hã'i te nâakâanídí."

³⁰ Hedihó Philip iwänákídídi óekáa, hedí i' sen itundo di nat'oe, hedí óetsika'yan, "Ti unka'póya' hã'i nâatundo'i'?" ³¹ Óetu'an Philip, "Hândidan oka'póewí wí to'wídí wíðinthayyohpídí? Han unchanpóedí ti nää te phoge bitôení naa-ádí bisôege-ídí?"

³² Jôesi Tádávi ta'nin diwe itundo'i' ginnân natû?:

Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho?,

hedí wí k'úwá'ay óephó'k'owandedí sígínpídíbo hânda'dibo nawânpik'óe waagibá, i'ba wá' háabo wínatúhpí.

³³ Óewôeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'òntunjó'nanpí.

To'wí wänbo háabo wí'ûnkodípí natúunídí iví tí'úugé kã'ää'inbí'gedí

gá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûnbowadeedân.

³⁴ Hedí i' Ethiopia-wi tsondidi Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo iví'gedí háa wíyá to'wíví'gedí ita'nán? Ti ù'dí dítu'ámí?" ³⁵ Hedihó Philip-di ònthayyan ná'i hí? Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá? i' híwó'di tun Jesus-ví'gedí shánká ònthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damändi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedí i' tsondidi Philip óetu'an, "Hín námú'dí, hãwe nap'o'k'óe. Ti wínakodípí'an díp'ó'p'oe'ámí?" ³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-á'kun un'p'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedí biwâyundedí." Hedí óetu'an Philip "Naa dáywâyunde-á'kun Jesus Christ-á Jôesi Tádávi ay namuu'in."

³⁸ Hedihó i' tsondidi i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóyí'ní gin, hedí Philip-ádí i' tsondi-ádí ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedí Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táavi P'oe'wâhâadi tsíkhagipí Philip iwedi óeho?, hedí i' tsondidi wíyá wí'óemû'pí, hebo iví'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedí iwediho? i' bú'ây i'ge t'ä'khí Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'òekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimági

¹ Ihayhããbá Saul ívíwo jänákí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'gedí ihí'máa. Natû? i' di ovâyt'akhânu'khây'ímáa'in. ² Hedihó in Hudíyoví owhá? p'ó'dé'dí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'ámí. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemági i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídí, hedihó wên t'owa, háa kwiyã? háa senä? dimuu'in Jesus-ví p'óe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'òenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsíkhagipí wí ko makówádí nawá, hedí óe'ánkê?. ⁴ Hedí nange nakanu, hedí wí to'wídí óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan ù'dí naa dí't'òephadekando?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedí óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, ù'dí naa dí't'òephadekando'i'?" ⁶ Ówínú, hedí i' bú'piye unmú-í. Iwânho wóetu'ámí háa bí'ámí'in."

⁷ In senä? i-ádí dimännin diwânpikwínudeedi háabo wíðitundeepí. Diwânpit'oe hewänbo hããbo wíðây'mû'pí. ⁸ Saul iwínú, hewänbo itsíwaa ihaydá hããbo wí'ûn-keet'óepí, hedihó Damascus-piye óepaho?. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá? húukan wänbo sūwä wänbo wí'i'ohpí.

¹⁰ Ná'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwá'i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyá'dedi waagibá ûnt'oepóe, hedi Ananias natú, "Nanbí Sedó, háä-an unda?"

¹¹ Hedi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmuí. Iví tewhá-á náá bú'win p'óe iwe na'án, Ta'ge'in P'óe gin dâytu'o'. Eedi wí sen Saul gin nakháwá'iví'gedi untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. ¹² Náäbo ijúusu'o', hedi i' tewhá ee na'án diwe untsudemändi wóemúnde waagibá náäho ûnts'anpuwamän, hedá wá' wóemúnde' uví mandá náatägedá iví keetan wíyá ikáyjídí."

¹³ Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owadi ná'i senbí'gedi dí't'óe'an. Dí'tú uví t'owa Jerusalem-windá i'dí hânho ovâyjänäkí'an. ¹⁴ Hedá in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'indi ónk'ú' náwe wá' in t'owa t'ähki wóekháyá'de'in dívijúusu'odi ovâypankw'óenídí."

¹⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópûn, naadân wí'bo dóde'man navi t'óe dîn'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovây't'óe'amí to'wí omuu'in naa. ¹⁶ Naadân wí'bo dônthayyamí báyéki it'óephadekhâymaa'in navi t'óe dîn'amídí."

¹⁷ Hediho Ananias i' tewhá óetu'an deepiye namää, hedi nats'ú. Hedi iví mandi Saul óetägedi óetu'an, "Tí'ûu páadé'i Saul, há'in p'óegé náá Damascus bú'piye un'á' ihaydi Nanbí Sedó Jesus uví'piye ipikeeyan. Hedi i'dibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá i' Yá'dâa'i P'oweahâa pín ta'gedi mänmá've-ídí." ¹⁸ Wesebo wí háäwí paa okhowa waagi'ba namuu'i' Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedí iwínú. ¹⁹ Ihaydiho óep'ó'p'oe'an, hedi ihúuyandi iví kay iwáyké'.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví'gedi ovây't'óe'o'

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyí' in t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí. ²⁰ Hedi wesebo i' Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjo' Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân ûnmuu'in. ²¹ In t'owa iví hí' dit'oe'in t'ähki ovâyháa'andi dívípitumáa, "Ti ná'i-ân wínamuupí'an i' to'wídí oe Jerusalem ovâyhanúnde'i' t'ähki in Jesus óekháyá'de'in dívijúusu'odi? Ti náäpiye wína'äpi'an há'min t'owa ovâywänpipanhóenídí, in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'inbí'piye ovâyhúuwídí?"

²² Hebo Saul-ví hí'-á shánkí wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta'gendi namuu i' to'wí Jôesi Táadádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hediho in Damascus-'in Hudíyo háäbo wídayshaapí óetu'âamídí.

²³ Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé'ge'an háawin wên ánshaa dâyk'úuwídí hádídí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khuu-á thaa-á i' bú' tehpaá phódi iwe óetsikha'máa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymaa'in, ²⁵ hedi wí khun wên iví hí' iwe dívíwäyunde'indi i' bú'wi tehpaá iwepiye óeho', hedi naphohchá' diwe wên t'únbay hay'in diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem bú' naji'

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí iwóení'in nada'. Hewänbo t'ähkídíbo i' dâykunwôeda', wídi'ânpídí ta'gendi Jesus-ví'piye iwäyunde'in. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'óekhuwa'inbí'piye óeho' indi óetaa-ídí, hedi ovâytu'an háa Saul ûnpóe'in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagi hedá Jesus-dá óehé'e'an waagá ovâytu'an. Ovâytu'an wá' háa Saul khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa oe Damascus Jesus-ví'gedi ovây't'óe'annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'óekhuwa'indi Saul óesí'gkê', hedi i-á oe Jerusalem i'ge t'ähki indádí naji'. Iwe wá' khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'óe'an. ²⁹ Wên t'owa iwe diji', Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já'wédí di'ää. Indádí wá' ihí'máadáhá' ituhkannan, hedi dit'aypóedí hádídí óeháyjí'in dâytuwämáa. ³⁰ Hewänbo in tí'úuwín páadé'in háa óekhâymaa'in

dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho', hedá iwedáhá' wiyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Ná'i naphade ihayháä in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in i' nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'wídí wänbo wí'ovâyjänäki'ohpi, hedí shánki dikaypóe. Hedí Nanbí Sedó Jôesi Taa báyéki dâya'ginmä' hedá i' Yä'dâa'i P'owëwähâädi ovâykhäge'maa, hedânkun shánki wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwäpówa. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwá'i' óejay. Ná'i sendá wí'ün'á'yäkankodipídi kháve paayo wí'ünkodipí ishaa-ídi. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, náä-á Jesus Christ-di wóehekhámági. Óshaa, mänpá'sháa." Hedí wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähki hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa ûnpóe'in dâymú', hedí báyéki in diwedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwá'i', Jesus-ví'piye iwäyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Ivi kháwá-á Greek tundi "Dorcas" ûnmuu, hedí ná'in hí' Dorcas-á "Pää" gin natunda'.) Ná'i kweedá háädi wänbo t'ähki t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanäwó diwówáji'indá ovâykhäge'maa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedí i' pení óe'owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedí oe wha'k'ay íve óek'ú'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayi' wínanáhpí, hedí ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedí wíje senä' iví'piye ovânsan óetu'âamídi, "Ti wesebo na'indádi wí'un'ää-ípi'an, hedí a'yüugi giwáymú-í."

³⁹ Hedího Peter wesebo ikhây'andi indádi namää. I' tewhá ee dipówa ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähki in kwiyä' dikw'ó'nin inbí senä' dín'tahánnin Peter-ví nú' diwindi disééji', hedí ônkeejo' i' báyéki to-á k'éwé'i aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydibo'. ⁴⁰ Peter-di t'ähki ovâypeejôndi idége'disóge ijûusu'amídi, hedí ibéedí i' pení óemúndedi natú, "Tabitha, óshaa." I' kwee itsíwaadi Peter óemú'di ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyâ'di óekwínukhäge'nandá in kwiyä'dádi in wé'gen Jôesivi t'owa-ádi ovâytuhkánnan dits'úunídi, hedí i' kwee wiyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedí báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü.

⁴³ Peter ee Joppa ná'i sen Simon gin nakháwá'iví'webo híwó hay thaa iwóyí'. Simon-dá púje távikandi'-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetu'khánnan iví'piye na'ää-i'in

¹ Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwá'i' nathaa. I-á tägintä (10) sundadóvi tsondi namuu, hedí iví sundadó-á "Italy-win" gin ovâytu'o'in diwedí'in dimuu. ² I-ádi iví k'aygi'indádi háädi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo', hedí in sehkanäwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychä'mä' ovâykhäge'namídi, hedá háädi waa Jôesi Tádávi'piye ijûusu'o'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'ôepä'ä'i' Cornelius ûnpówádi kee'eedi óemú' waagibá ûnpóe, hedí óekháyá'.

⁴ Cornelius hânho óepíháä, hedí i' makówáwi t'ôepä'ä'i' óedamúndedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háadan un'ää?"

Hedí i' t'ôepä'ä'i'di óetu'an, "Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá wóemú' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa ovâychä'mági'in hedího háa bí'annin wí'ün'ôede-ípi. ⁵ Náä-á wên senä' Joppa bú'piye ü'di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwá'i' óenuuwá-í náwepiye óemá'ídi, i' sendá Peter gin wá' nakháwá'. ⁶ I-á iwóyínde' wí púje távikandi' Simon ginbá nakháwá'iví tewhá ee, ná'i tewhá-á mâap'oe nú' nak'óe." ⁷ I' makówáwi t'ôepä'ä'i'di Cornelius óehí'bowa ihaydi ijâa'an, hedí Cornelius-di wíje iví tewhá'in

t'ôe'indá hedá wí sundado-á ovâytuhkánan, ná'i sundadodá häädi waa Cornelius óekháge?do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ⁸ Haa i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá' Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwán taagepiye wa'di in senä' p'óegé dimändi, i' bú' tsowa dipowamän dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijûusu'ámídi. ¹⁰⁻¹¹ Naháshéhpóedí ihúuyamí'in nada', hebo wa' dâyhääháa'odibo na'âak'óe waagibá ûnpóe, hedi makówá nakhuudee'in ûnkeepóe, hedi wí hääwí nangepiye nawhawe'ádi imû', i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ámáge'in animâa hääwên dikw'ôn, hääpandá p'oekanu-á páäyu-á hedá tsídé-á. ¹³ Hedi to'wídi óehi'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hã'in hedá ovâyk'ôe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hânhay wänbo wídók'oe'pí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi hääwí khâa'i gin âytumáa'i'."

¹⁵ Hedá wíyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhây'âhpí untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i'ánshaamáa hää-angú i' hääwí ûnkeepóe'i' namuu'in, hedi ihaydibá in senä' Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dâyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedi dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí'?"

¹⁹ Wa'di Peter i' hääwí ûnkeepóe i'gedi i'ánshaamáadi i' Yä'dâa'i P'oewaa'hâadi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje senä'di wóetu'wámáa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánshaagin-pídíbo' indádi ópûn. ²⁰ Naadân dovâytu'an náapiye di'ää-i'in." ²¹ Hedi Peter in senä' diji' iwepiye nawân hedi ovâytu'an, "Naa-ân i' omuu undi dítu'wámáa'i'. Háadan i'ää'?"

²² In senä'di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundádoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, hedi iví'gedi in Hudíyo t'âhkí híwó dívíhéé'o'. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an u' wóetu'âamídi iví tewhá eepiye unmu-ídi, hedânho wí hí' uví'wedí nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytu'an dits'úuní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídi i' khun.

Hedi i' tháwándá hé'dibo Peter ishaadi ipikhây'an, hedi indádi namää, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimää. ²⁴ Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'án, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovây-wé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'âhkí i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di óekwínukháge'nan, hedi óetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owadá'mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymu', ²⁸ hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnâhpí'an wí Hudíyo ûnkhâak'óe'in iví khuu ûnmuudi pi'wên t'owa-ádi iwóení'in hedá inbí'piye na'ádâamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wídínkhây'âhpí otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupi'in háa naa dínkhâak'óe'in indádi dáywóenídi. ²⁹ Hedânkun náwepiye o'ää-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpí. Hedi nää-á dítu'âamí háadi u'di dítuhkánannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'êedi, nää waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjûusu'odi o'án, hedi tsíkhagipi wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedi naví hânge nakwínudee. ³¹ I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá i' hääwí u'di in sehkanáwó diwówáji'in ovây mági'i' imû', hedi háa bí'o'in há'to ûn'ôede-í. ³² Nää-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídi uví'piye na'ää-ídi, i-á Peter gin wá' nakháwá. Wí púje távikandi'ví'we na'án, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên senä' dovâysan wóetu'kánnamídi, hedi u-á wesebo un'äädi híwó bi'an. Nää-á náwe t'âhkí gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' náwe na'indádíba na'án. Nää gikw'ó ívít'ôeyaanídi hääwí t'âhkí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá wóetu'an waa na'in dít'ôe'ámídi."

Peter-di in Cornelius-²in Jôesi Tádáví hí' ovâyt'ôe'o'

³⁴ Hedi ginnân Peter natú: “Nää naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí t'owa t'ähkí handa' ovâymáa'in. ³⁵ T'ähkí to'wên i' dâya'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'di ovâysíghónde', tobá wáhâäwin dimuu wänbo'. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymági, hedi ovâytu'an dínkodi i-ádí dívíwóenídí Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkígí' shánkí natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa tí'úugédí napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oepúuwí'in ovâytu'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yä'dâa'i P'oewaahâa ônsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeeyamídí hedá in pinnándá óemäänídá, hedi Jôesi Tádá i-ádí najídi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wänbo', hedá háyú i' Penísendiði ovâyt'ôephadekannannin hekháa ovâymági.

³⁹ “Hääwí Jesus-ví'gedi gínhanginná'di na'indi t'owa âyt'ôe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'di'. I-á óet'óhtägek'ú'di óehay. ⁴⁰ I-ânkun i' namuu Jôesi Tádádí óewáywówápaa'i', hedi dínkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähkí t'owa'dá wí'óemû'pí, hebo na'in iví'gedi ívíhée'amídí páadébo díde'mannindânho i' âymû'. Wíyá nawówápóe ihaydi i-ádí ívíhúuyan. ⁴² Hedi i'di na'in díjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa âytunphaadé-ídí, hedá âytú'âamídá ta'gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'ähkí t'owa ovâykeekw'óenídí háa híwó háa híwóhpí díví'annin, wí'gíngí in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. ⁴³ T'ähkí Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'ähkí to'wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ânkun ônk'ú' gin dín'amídí.”

In Hudíyo dimuupí'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê'

⁴⁴ Wa'di Peter-di gin ovâytumáadí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa nawá t'ähkí in iví hí' ônt'ôeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵ Hedi in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in Peter-ádí dí'ää'in hânho ovâyháa'an, i' Yä'dâa'i P'oewaahâa in Hudíyo dimuupí'in wá' báyékíbo ovâymági. ⁴⁶ Dínhanginpóe ovâymági'in inbí hí' ho dit'oedi, gá pi'wí tundi dívíhée'odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin ditú'dá.

⁴⁷ Hedi Peter-di in i-ádí dí'ää'in ovâytu'an, “Ná'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê', na'in i' âykê' waabá. Hedânkun tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídí p'oedi ovây'p'oe'amí'in, hewä.” ⁴⁸ Hediho in Cornelius-²in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oepúuwí'in, dâykeeyamídí Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí háyú thaa indá'dí iwóyí'nídí.

11

Peter-di ovâytumáa in Jerusalem-²in méesate'in háa napóe'in

¹ In Jesus-ví t'òekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'ähkí dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyú'in. ²⁻³ Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähkí t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyoví khuu wá' dâyhúuwí'in. Hediho Peter Jerusalem-piye namää ihaydi indi óetu'an, “Hääwí gínkhâak'óe'i bí'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapi'in t'owaví'we unji', hedá indá'dá bihúuyan?” ⁴ Hedi Peter-di ovâythayyan t'ähkí háa páadé iwedibo napóe'in.

⁵ Ginnân natú: “Oe Joppa bú' ó'án dihaydi naa dáyjûusu'o', hedi ó'ääk'óe waagibá dínpóedí wí háäwí dínkeepóe. Wên aa pháagín waaginbá namuu'in makówádí nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówá. ⁶ Hedi híwó in aa phoge dómû', hedi t'âmäge'in háäpandá p'oekanu-á páäyu-á tsídé-á dovâymû'. ⁷ Hedi to'wídí díhí'máadí ot'oe. Ginnân dítu'an: ‘Peter, ówínúdí ovâyhánú há'in hedá ovâyk'óe.’

⁸ “Hebo naa-á otú, ‘Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídótógipí wí háäwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi háäwí khâa'i gin âytumáa'i'.”

⁹ “Hebo oe makówádí wíyá i’ hí’ ot’oe, gin: ‘Wí’úkhây’âhpí untúuní’in nakhâak’óe’in hääwí Jôesi Tádá natú’i híwó’di namuu’in.’ ¹⁰ Powin gin napóe, hedá hää t’âhkí makówápiye óewáytege.

¹¹ “Ihaydíbáho poje senä’ Caesarea bú’ iwedi ovâysannin i’ tewhá ee o’án diwe dipówá. ¹² Hedi i’ Yä’dâa’i P’oewaahâadi dítu’an, ‘Ánshaaginpidíbo’ indádí ópûn.’ Wên sí tí’úuwín páadé’indá wá’ naa-ádi dimää, hedi i’ sen dítuhkännandiví tewhá ee gits’ú. ¹³ I’dân na’in dítu’an wí makówáwi t’ôepa’aa’i’ iví tewhá íve nawindi óemû’, hedi i’ t’ôepa’aa’i’ di ginnân óetu’an: ‘Wên senä’ oe Joppa-piye ovâysân ná’i Simon náwe óemá’ídí, i-á Peter gin wá’ nakháwá. ¹⁴ I’dibá wovây’t’ôekankhây máa hádídí u-á hedá háyú uví k’aygi’indá wovây’aywoeni’in.’

¹⁵ “Cornelius-di naa díhí’bowa ihaydáhá’ naadá dovâyhée’an. Wa’ di báyéki otúh-pídíbo i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa inbí’wepiye nawân, páadé na’in gínpoé waagibá. ¹⁶ Hedi dîn’ánpówá i’ to hí’ Nanbí Sedó Jesus háadi wânbo natú’ di’, gin: ‘John-di t’owa p’oedida’ ovây’p’o’p’oe’an, hebo undá i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa-á bînkáyjí wí p’o’p’oekan waagibá.’ ¹⁷ Jôesi Tádádí i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa ovây mági, hedá hanbá na’in dí mági, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví’piye ívíwäyü ihaydi. Hediho háä-an naa omuu, ti naa dînk’óe Jôesi Tádá dówóyí’nídí? Naa-á joe.”

¹⁸ Hediho in t’owa háa Peter-di ovây’tu’annin dit’oe ihaydi wíyá wíditúhpí híwóhpí i’annin. Dítú, “Jôesi Tádá hânho hay’i namuu. I’ di in Hudíyo dimuupí’in t’owa wá’ ovâykhäge’nan inbí t’aywó’di dâyjoe’amídí, wówátsi nahándepí’in dâymá’ve-ídí.”

Oe Antioch bú’ Jôesi Tádáví tun dâywäyunde’

¹⁹ Stephen óhay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví’piye dívíwäyunde’in ovâyjänäkí’o’ hediho t’ámäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú’piyá. Eeje indi in Hudíyo t’owada’ mânho Jesus-ví’gedi ovây’tu’an, in Hudíyo dimuupí’in t’owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wáy wên in díjá’nin senä’dáho oe Antioch bú’piyebá dimää’indá in Hudíyo dimuupí’in wá’ Nanbí Sedó Jesus-ví’gedi ovây’t’ôe’o’. Ná’in senä’dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ná’in senä’ ívíwo ovây’kaymágidí híwóhay t’owa Nanbí Sedó Jesus-ví’piye dívíwäyüdi iví’piyá dívimági.

²² Oe Jerusalem in méesate’in t’owa háa oe Antioch napóe’in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó’di sen namuu, hedi pín ta’gedi i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa-á imáa, hedi ívíwo Jesus-ví’piye iwäyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imú’ hânho híwó’di Jôesi Tádádí ovây’o’in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovây’tumakhe’an pín ta’gedi Nanbí Sedó Jesus-ádi dimúunídí. Báyéki t’owa Nanbí Sedó Jesus-ví’piye dívíts’anwäyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá’ Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú’ naná’ diwepiye namää Saul óenuuwá-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé’gen méesate’in t’owa-á wí paayo t’âhkí dívíwé’ge’o’, hedi in wíjedi báyéki t’owa ovâyhá’an. Ee Antioch in Jesus-ví’piye dívíwäyunde’in páadé ovâyts’ankháýá’ “Christian” gin.

²⁷ Ihaydíbá wên Jôesi Tádáví tukhe’min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakháwá’i’ iwínú, hedi in méesate’in t’owa ovây’tu’an, “I’ Yä’dâa’i P’oewaahâa naa dínhangin’annan dihaapuwa’gi’o’in wáhää t’âhkí.” Háa Agabus natú waa ta’gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-wín Jesus-ví’piye dívíwäyunde’in t’âhkí dâywéhpêe’an háyú dínkodí ihay inbí chá’ dâywé’ge’amí’in, in tí’úuwín páadé’in oe Judea dithaa’inbí’wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Hediho han díví’andi Barnabas-ádi Saul-ádi i’ chá’ ovân’an, hedi indá in Jerusalem méesate’in tsonninbí’wepiye dâhno’.

12

In Jesus-ví'piye' d'ívíwäyunde'in wíyá ovâyt'ôephadekannan

¹ Ihayhâä han napoe' o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänäkí'amídi natsompóe. ² Hedá wá' natsompóe James wí tsijó phá'dí óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây ûnmuu. ³ Herod ûnhanginpóe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannan-nin, hediho Peter wá' óepankáyjídí natsompóe. Gin i'an ná'i Hudíyoví shánkí'eedi d'ínná' dihaydi, "Oewáaseepí' pává koe shánkí'eedi" gin dâytü'o'. ⁴ Peter óeyâ'di óepansóge, hedi tä'di sí (16) sundadodi óe'áyînmaa, jó'nängin d'íví'egó'o'. Iwedânho i' Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytü'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó'namídi. ⁵ Hebo wa'di Peter napannán dihaydi, in méesate'indi ihayda' ônjûusu'o' Jôesi Tádádí óekhäge'namídi.

Peter i' pan tewhá iwedi óema'p'âûnwhihisuu.

⁶ Khu'déedí naná, hedi wíyá tháwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wije sundadoví jáagé, hedi handidi najó'k'óe. In wây-á wije sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyînwin. ⁷ Tsíkhagipí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' iwe nakwinudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'ôepa'aa'idi Peter k'uuwoe eedi óewadá'andi óekhehshaa, hedi óetü'an, "Ówänäki', óshaa." Hedi i' kadéna khóe eeje nawhimuu'i' ûnwhihisuu. ⁸ Hedi Peter óetü'an, "Uví siba'áa-ádi uví anto-ádi óto'." Hediho Peter han i'an. Hedáhá' óetü'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto', hedi naví tí'úugé unwóe'ää-i'."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i' i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háäwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyînwin diwe daphade, hedá wíyá wêe-á, hedáhá' in kwák'ku phódi iwe dapówá, i' bú' p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wéhpêe p'ôe daphade, ihaydáhá' i' makówáwi t'ôepa'aa'i' wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi ûnpóe'in, âäda' wínamuupí, hedi ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dínhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepa'aa'i' isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owavíwedá dín'aywoenídí, hedânho háawên jänäkí'in dikanda'in wídi'amípidí."

¹² Ihaydáhá' John Mark-ví jiyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyü-anho t'owa d'ívíjûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'ôe'i a'yú, Rhoda gin nakháwá'i namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oe'di i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-íví'wedí oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovâyt'ôe'amídi, "Peter oe já'wé tehpa phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetü'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yú-á ihe'jidida' natü', "Háa wâytü'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetü'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepa'aa'i' namuu, Peter óe'áyînmaa'i'."

¹⁶ Wa'di d'ívíhí'maadíbo Peter-á ihe'jidida' ipópó'o', hedi in phódi dâyhoo ihaydi to'wí namuu'in dâymû'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, hedi ovâyt'ôe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Taa iví makówáwi t'ôepa'aa'i' isan waa i' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá' ovâytü'an, "James-á hedá in wé'gen tí'úuwín páadé'indá bint'ôe'an háa dînpóe'in." Hedi iwedi wíyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho d'íntü'. ¹⁹ "Wáyho Peter?" gin d'ívítsika'máa. Herod natsompóe dâynnuuwá-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hediho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, hedi in wí'dínhanginnáhpídi natsompóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá' Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedi wí háyü thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wije bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugi' dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívíhée'amídí, hedáhá' wên senä' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dédí' t'ôe'i-ádí dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwá, hedi i' óetu'an Herod óedaa'amídí wíyá indádí wínat'ay-ípídí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá' i' tsondi púwédé eedi isóge, hedi thaa t'ähki in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân dívítuwinunde', "Jôesidân dhí'máa waagibá nat'oet'óe, wí sendida'ba joe." ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídí, hedi pubádí iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu'angepídí Jôesi Tádáda'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewânbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun shánki wânbo dit'oe'o, hedá báyéki ônsíghónde'.

²⁵ Ihayhâábá Barnabas-á Saul-ádí inbí t'ôe oe Jerusalem dânbowa, i' chá' in méesate'in tsonnin ovây mágidi, hedi iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá' indádí dânho', i-á Mark gin wá' nakháwá.

13

Barnabas-á Saul-á ovânde'mandá ovânsan Jôesi Tádáví hí' t'owa ovây t'ôe'amídí

¹ Oe Antioch bú' iwe in wé'gen méesate'indádí wên Jôesi Tádáví tukhe'mindá hedá wên iví hí' ovâyhá'o'indá diji'. Ginnân dikháwá: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o'), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-ádí hedá i' tsondi Herod-ádí wé'ge dasôe). ² Wí thaa diwé'gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe'a'ginmâänídí hedá dívíhâadá'amídá, hedi i' Yä'dâa'i' P'oweahâadi ovâytu'an, "Naadi Barnabas-á Saul-ádí dovânde'man wí t'ôe hääwí dîn'amídí. Nää-á undá in wíjebá bînsôege-í han dân'amídí." ³ Hediho wíyá dívíhâadá'an, hedi in wíjeví'di dívímankw'ódi ovânjúusu'an, hedi ovânsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Hediho Barnabas-á Saul-ádí damää, i' Yä'dâa'i' P'oweahâadi ovântu'an waa. John Mark wá' indádí naji' ovânkhäge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá' kophé iwedi wí p'ojâadi Cyprus gin dâytu'o' iwepiye dimää. Hedi Salamis bú'-á dipówá, hedi iwe Jôesi Tádáví tun in Hudíyoví méesate eeje ovây t'ôe'o'.

⁶ In poje senä' ná'i p'ojâadi i'ge t'ähki diji', ihaydáhá' oe Paphos bú' dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû', Bar-Jesus gin nakháwá'i' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwá). I-á pinnándi namuu hedi natû' i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi-ân namuu, hewânbo ihójomáa. ⁷ Ná'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, hedi Jôesi Tádáví hí' nat'ôeyanda'di Barnabas-á Saul-á ovântuhkannan. ⁸ Hebo ná'i pinnándi nada' ovânkhâ'amídí, hedânho i' tsondi' óetumáa, "Wíwíwäyü-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Hedi Saul (näa Paul gin wá' óekháyá'de') i' Yä'dâa'i' P'oweahâa pín ta'gedi imáa, hedi tsíhtáye Elymas óedamunde', ¹⁰ hedi óetu'an, "U-á Penísendí ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójo'ida' unmuu, hääwí bi'o'i-á yä'dâapi'da' namuu, hääwí híwó'di namuu'i-á nâat'ay, u-á Jôesi Tádáví ta'ge'in p'ôe mânmäagi'amí'in unda'. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádáda wóetuhchänukhây máa, hedânho untsí't'aapúuwí, hedá ívíwo hay thaa i' than wânbo wí híyää wânbo wínnámúunípi'."

Paul ihí'bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhâdeedi t'ähki ûnkhunpóe, hedi oepiyá náäpiyá najidi wí to'wí óetuwámáa óepaamá've-ídi. ¹² Háa Elymas ûnpóe'in i' tsondidi óemû' ihaydi Jôesi Tádáví tun iwäyu. I' hääwí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'gedi naháhpóe'i'di óeháa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú? Pisidia nange naná? diwe daji?

¹³ Paul-á dí iví k'ema?indá dí Paphos-di kophé iwedi dimää, hedi oe Pamphylia nange iwe Perga bú? dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovânjoe?an hedáhá? i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá? Antioch bú? oe Pisidia nange dapówá. Hedi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate?ay ee dats'ú Jôesi dân?a?ginmääní dí. ¹⁵ Wí to?wí wí háyú haa Moses ita?nan diwedi itunnan, hedá wíyá to?wí-á háyú-á in Jôesi Tádáví hán?oe?in tukhe?min dâyta?nan diwedá itunnan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó?dédí?indi to?wí óetu?an Barnabas-á Saul-á dí ovântu?amí dí, “Tí?úuwín páadé?in, ti wên tumakhe wänbo ná?in t'owa ovây máäní? Dada?dáho náä ovây héé?amí.” ¹⁶ Hediho Paul iwínú dí imannan dívít'ôeyaaní dí, hedi ginnân ovây tu?an:

“Un Israel t'owa, hedá un wé?gen t'owa Jôesi bîn?a?ginmä?indá, bít'ôeyanbe. ¹⁷ Na?in Israel t'owa Jôesi Tádáví?piye íwíwâyunde?, hedi hán?oebo? i?dân nanbí thehtáy pahpá?in dînde?man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge?nan díví?âyt'owasôewé-ídí, tobá iwewin wídimuupí wänbo?, hedáhá? iví kaydi há?i nange iwedi ovây piye. ¹⁸ Hedi jónántä paayo ahkon ní?ge diji? ihaydi ovây?âyîngi?an. ¹⁹ Hedi Jôesi Tádádí ovâykhäge?nan tsé ihay háäge?in t'owa ná?i nange Canaan gin dâytu?an diwe ovây háänú-ídí, hedáhá? i?di in Israel t'owa Canaan ovâywije. ²⁰ Jónán tägintädáhá? p'ánántä (450) paayo óeho? ná?i t'ähkí napúuwí dí.

“Iwedáho Jôesi Tádádí ovâytsonninkw'óe?ó, iví tukhe?bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Hedi in t'owadi Samuel óedaa?an wí kw'áye?i tsondi ovâysoege-ídí, i? wé?ge?i nange?in t'owa dín?án waagibá, hediho Jôesi Tádádí Saul ovây mági, i-á Kish-ví ay ûnmuu, hedi in Benjamin-bí ay iwedi?i?báho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye?i tsondi dínmuu. ²² Ihaydiho híwóhpí i?andi Jôesi Tádádí óejáa?an, hedi David óesóge inbí kw'áye?i tsondi dínmuuní dí, i-á Jesse-ví ay ûnmuu. Jôesi Tádá natú, ‘Naa dînhanginná David-ví ánshaa-á naví? waagibá ûnmuu?in, hedá i-á háäwí t'ähkí haa naa otú waa ikanhúuwí.’ ²³ Jôesi Tádá iví tun imági David-ví thehtáy pahpá?ây iwedi wí na?ä?in ná?in Israel-win t'owa ovây?aywoení dí, hedi i-áho náä napówá, i-á Jesus-ânho namuu.

²⁴ “Hewänbo wa?di Jesus iví t'ôe its'an?anpídíbo?, John i? p'ó?p'oe kandi?di in Israel-win t'owa t'ähkí ovây tumáa, ‘Unbí t'aywó?di binjoe?an, ihaydânho wâyp'ó?p'oe?amí.’ ²⁵ Hedi John iví t'ôe ibowakhây?o? ihaydi, ihaydä? ovây tumáa, ‘Ti naa-ân i? bîntsíkha?máa?i? omuu gin í?ánde?? Naa-á joe. Bít'ôeyanbe, naví shánkí tí?úugá wíyá to?wí napowagi?o, i-á naví shánkí itsonmáa?i? namuu. Naa ihay híwó?di wó?muupí iví anto wänbo dönpl'äädí-ídí, ginnânho John natú.

²⁶ “Tí?úuwín páadé?in, un Abraham-bí ay iwedi?in ímuu?indá hedá un wé?gen t'owa Jôesi Tádá bîn?a?ginmä?indá, undá dí na?indá dí Jôesi Tádádí dítu?an hádí dí in t'owa ovây?aywonde?in. ²⁷ Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa?in hedá inbí tsonnindá ta?gendi wídínhanginnáhpí to? Jesus namuu?in, hedá i? hí? Jôesi Tádáví tukhe?min Jesus-ví?gedí dâyta?nandi wídika?póya?pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa ná?i hí? dâytundo wänbo?, híwó wídika?póya?pí. Hedânho dítú Jesus óeháyjí?in ûnkây?ä?, hediho haa in Jôesi Tádáví hán?oe?in tukhe?min dâyta?nan waa ta?gendi napóe. ²⁸⁻²⁹ Háäwí t'ähkí Jesus óe?andi Jôesi Tádáví ta?nin diwe ho nata?muu. Ná?in t'owadi Pilate óedaa?an natsonpúuwí dí Jesus óeháyjí dí, tobá wên t'aywó?nin wí?ônshaapí wänbo?. Hedi han óe?andá nachuudá in phé?win diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú?.

³⁰⁻³¹ “Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Háýán wänbo wên t'owaví?piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to?wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa? nachuupí díbo?. Hedi ná?in t'owadá wé?gen t'owa ovây tumáa nawáywówápóe?in dâymú?.

³²⁻³³ “Hedi náä-á na?indá wá? ná?i? híwó?di tun wâyt'ôe?o?: Jôesi Tádá nanbí heháäwi thehtáy pahpá?in iví tun imági Jesus óewáywówápakhây máa?in, hedi haa ovây tu?an waa

na'in inbí ây iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâymaa'in,
hedi un wá' hanbá wâykhâymaa.

Hedi ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówá-pakhâymaadân, hedi há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wây-á wéhpêe Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yá'dâa'i ayví tú' wínâasijepâkhâymaa'pi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedi wí'ihí'máapí. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagí' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedi iví páadé kã'ää'in ovâykhã'kw'ódi iwebá óekhá'k'û', hediho iví tú'ho ûnsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápa'a'i namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in nää wâytułkankhâymaa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhãäde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjâa'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyundedáho wovâyjâa'amí-ákun. ⁴⁰ Nää undá bí'âyîngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádáví hí' iví tukhe'min dâyta'nannin wí'ûnpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wí'dînchã'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeje wí hääwí wâyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâymaa,
hedi wí'úvíwâyukhâymaa'pi tobá wí to'wí'dí wovâythayjo wânbo'.

Hediho wovâyháa'amí, hewânbo wí'úvíwâyü-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul ihí'bowa, hedi i-ádí Barnabas-ádí i' Hudíyoví méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hääwí dit'oe i'gedibá shánki ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedi dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyékí in t'owa Paul-ádí Barnabas-ádí dimää, hedi in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádáví sígísehkanä iwe dívíwâyühúuwí'dí. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wânbo in Hudíyoví khuubá dâyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähkí waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádáví tun Paul-ádí Barnabas-ádí dânt'ôe'odi dit'oe-í'dí. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ná'in báyékí t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâymu' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedi ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'ûnmuupí, hedá iví'gedá híwóhpí dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádí Barnabas-ádí khunwóeda'ginpídíbo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'ã' Jôesi Tádáví hí' un Hudíyo páadé wây't'ôe'amí'in, hediho han än'an. Hebo bînjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi nahándepí'in bînkáyjí'in wí'ímuupí'in, hedânho nää na'indi wâyjoekankhâymaa, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví ta'nin diwe na'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídí,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-í'dí,

in t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi hádídí ovây'aywoeni'in ovâytu'ã'amídí."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oe'di hânho dihíhchanpóe, hedi dítú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' híwó'di ûnmuu." Hedi t'ähkí in to'wên Jôesi Tádádí ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándepí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwâyü.

⁴⁹ Hedi shánki wânbo t'owa i' nange t'ähkí dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewânbo in Hudíyodi in bú'win kwiyã' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nan, hedá in senã' kw'áye'in dimuu'in wá', hediho ná'indá Paul-á Barnabas-á ovânjänákí'an hedá inbí nan diwedi ovânkehpiye. ⁵¹ Hediho inbí anto iwedi dâanna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídí kodi wí'díví'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú'

Iconium eepiye damää. ⁵² Hedi in Antioch bú? dithaa?in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta?gedá i? Yä?dâa?i P'oewaahâa-á dâymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú? ovâyt'ôe'o?

¹ Haa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dânpóe waabá oe Iconium wá? dânpóe. I? Hudíyoví méesate?ay ee dats'ú, hedi hânho híwó ovâyhée?andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu?indá Hudíyo dimuupí?indá Jesus-ví?piye dívíwäyü. ² Hewänbo wên Hudíyo inbí hí? dívíwäyundepí?indá wây-á Hudíyo dimuupí?in ovâyt'e?ya?nan, hediho ná?in Hudíyo dimuupí?in in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?inbí?piye háa dichaa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dânwóyí?, hedi khunwôeda?ginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-ví?gedi dânhí?máa. Hedi i?dá ovânkaymági pinnán t'ôe dâñ?amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i? hí? iví sígísehkanä ûnmuu i?gedá ta?gen namuu?in. ⁴ Hebo in t'owa i? bú?windá dit'oedi handa? wídi?ánshaamuupí. Wêndá in Hudíyo-ádi dipóe, wêndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwa?indádá.

⁵ Hediho wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí?indádí in bú?win p'ó?dédí?in wóege díví?ánshaamági ovânwa?amídí hedá ovânk'usäyü-ídá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovânkâyímáa?in Paul-á Barnabas-á dânhanginpóe, hediho oe Lycaonia nangepiye dajân, hedi wíje bú? Lystra-á Derbe-á iwe hedá i?ge t'âhká Jôesi Tádávi híwó?di tun in t'owa ovâyt'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú? óek'usäyü

⁸ Ná?i bú? Lystra iwe wí sen natsi?dee?ipí? na?án. Na?aypuyädiibo ha?bi namuu, hediho wáymûu wänbo wí?ijíyépi. ⁹ Paul ihí?máadi ná?i sendá nat'ôeyannán. Paul-dá ta?gebo óemû?di ûnhanginná i? sen in wäyü ûnhehkháapúuwídi imáa?in, ¹⁰ hediho kaygi óetu?an, “Óta?gewínú.” Hedi i? sen ichänuwínúdi natsi?dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji?in háa Paul i?annin dâymû?di di?ánde wên wíje inbí jôesi damuu?in, hediho kaygi ditú inbí tundi, “Wên jôesi damuu?in makówádi nanbí?wepiye dawân hedi na?in t'owa waaginbá dapaa.” ¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, hedi Paul-á Hermes gân óekháyá?, gá Paul shánki ihí?máadân. * ¹³ Wí méesate hay?i oe bú?dí já?wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dâya?ginmä?. I? méesatewi owha? wên tôedo-á hedá póvi ophídé?i-á i? bú? tehpaá phódi iwepiye imaa, hedi i-ádi in t'owa-ádi in tôedo dâyt'aháanú-í?in dida? ovân?a?ginmâánídi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâyímáa?in dânhanginpóe ihaydi inbí k'éwé?in to dânhwée?an ovâykeeyamídí háa díví'o waa wí?ovânhí?anpí?in, hedá in t'owavi jáa dâñ?äät'súdedi dântuwínú, ¹⁵ “Háadan gin úví'o? Na?indá t'owada? gamuu un waaginbá. Na?indá ga?ää Jôesi Tádávi híwó?di tun wây't'ôe?amídí, hedânho ná?i háäwí nachä?muupí? úví'o?i bînjoé?amídí, hedá i? nawówáji?i Jôesiví?piye úvíwäyü-ídá. I-ân makówá-á nandá mâap'oe-á hedá háäwí t'âhki eeje nakw'ó?di-á ikhíje. ¹⁶ Hedi tobá hân?oebo náa puwahay wáyje t'âhki?in t'owa háa díví?amí?in dida? waa Jôesi Tádádi ovâykanmági wänbo?, ¹⁷ thay?eedi ovâykeeyan háawi i? namuu?in hânho híwó ovây?andi. I?dân in kwan makówádi wovâyjemu, i?díbá háäwí i? nan diwedi napaa?i wovâypaye. I?dân koegi? wovâymä? hedá wíyá háäwí unbí pí'ná wovâyhíhchannamígí?-á,” gin Paul-di ovâytu?an. ¹⁸ Hebo tobá t'âhki ná?i ovâytumáa wänbo?, báyéki t'ôe dânpóe in t'owa ovâywóyí?nídí in tôedo wíðâyt'aháanú-ípídí in ovân?a?ginmâánídi.

¹⁹ Ihaydíbá wên Hudíyo Antioch bú?win hedá Iconium bú?windá dipówá, hedi Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáadi in Lystra-win t'owa háa ná?in dipówá?in ditú waagida? dívíwäyü. Hediho Paul óek'usäyü hedi óehay gin dichanpóedí ee bú?dí já?wépiye

* 14:12 In Lycaonia-win t'owa-á in wé?gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyéki jôesi dínk'wó. I? shánki p'ó?dédí?-á “Zeus” gin óekháyánde?, hedá wí t'ôekhuwa?i-á “Hermes” gân nakháwá.

óewhaapiye. ²⁰ Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'ää, hedí wa'di iví'ge dibûuwîn dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwándá i-ádí Barnabas-ádí oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú' Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'an, hedí báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nann shánki kay'indi dívíwäyü-ídí, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwäyühûuwí'in. Ovâytü'an, "T'ähki na'in âyt'ôephaadé-i'in gínpuuwí oe makówa gipówápídíbo'." ²³ Hedí t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá' dänjûusu'andá dänhãädá'andá t'ähki in dívíwäyü'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wovâypahûuwí."

²⁴ Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówa. ²⁵ Iwe in Perga bú'win t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wíyá wêe bú' Attaliapiye damää. ²⁶ Iwedáhá' kophé iwedá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iwedânho hán páadédí wáypiye damää hedí damääpídíbo in méesate iwe'in t'owadi ovânjûusu'an Jôesi Tádáví sígísehkanádi ovân'âyîngi'ámídí, iví t'ôe dân'ámídí. Hedí nää-á inbí t'ôe-á dânbowadi dawáy'ää.

²⁷ Oe Antioch dapówa ihaydi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedí ovâytü'an háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'nannin i' t'ôe dân'andi t'ähki, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá' Jôesi Tádádí ovây mági'in dívíwäyü-ídí. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

¹ Wên senä' oe Antioch dipówa Judea nange iwedi, hedí indi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyhá'o'. Gin ovâytü'an: "In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to' oe makówápiye ímú-í." ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovânhi'anpí háa in senä' dipówa'in ditü'nin, hedí indádí báyéki dívítuhkannan. Hedího Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhéé'ámídí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádí ná'i hääwí napóe i'gedi.

³ Hedího ná'in senä' Antioch iwedi ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâytü'an hääwí t'ähki háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dâyjoe'andi Jesus-ví'piye dívímági. Hedí ná'i hí' dit'oeđi hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú' in senä' dipówa ihaydi, in méesate'in t'owa-ádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádí hedá in méesate iwe'in tsonnindádí in ovâysíghógi. Ihaydiho Paul-ádí Barnabas-ádí ovâytü'an t'ähki i' hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nandi díví'ámídí i'gedi.

⁵ Hebo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedí dívíwínúdí ginnân ditú, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä' in Hudíyoví k'ewe taadi ovây-taa'ami'in, hedá wá' nakhây'ä' ovâytü'âami'in t'ähki i' tsontun Moses ita'nandi' dâya'ginnamí." ⁶ Hedího indádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádí in méesate iwe'in tsonnindádí dívíwé'ge'an ná'i hääwí i'gedi dívíhéé'ámídí.

⁷ Híwó hayho dívíhéé'an, ihaydiho Peter iwínúdí ovâytü'an, "Tí'ûuwîn páadé'in, únhanginná háyü hay paayo phade Jôesi Tádádí naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhéé'ámídí iví híwó'di tun dit'oe-ídí hedá i'piye dívíwäyü-ídí. ⁸ Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánskaa únhanginná, hedí na'in dínkeeyan i'dá in Hudíyo dimuupí'in wá' ovâysíghógi'in i' Yä'dâa'i P'owëhãhã ovây mágidi. Na'in dímági waabá in ovây mági. ⁹ Hedá ikeeyan t'ähki indádí na'indádí handá' dímáa'in, gá indi iví hí' ónwäyüđi i'dá

inbí t'aywó'di inbí pí'ná'dí ovâyjâa'andân. ¹⁰ Heháadanho náä un ída' Jôesi Tádá bînt'ayjaa'ámí'in? Undá ítsonpoe'o in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in wên hääwên kây'in díví'ámí'in, hewânbo háa bîntsonmáa'indá na'in wígínkodipí íví'amídí, nanbí thehtáy pahpá'in wá' wânbo wídínkodipí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'eegi bîn'í'k'úya' waagibá úví'o'. Ha'wâa wí'úví'amípí. ¹¹ Na'indá ívíwâyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísehkanä ûnmuudibo dîn'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' handidibá ovây'aywoení."

¹² Ihaydáhá' Barnabas-ádí Paul-ádí ovâyhée'an. In t'owa t'ähkí diwé'gekw'ó'nin hânda' dikwodee ovânt'ôeyandedi in wíjedi ovâyütumáadi háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'-nannin t'ämäge'i pínán t'ôe dân'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádí daji' ihaydi. ¹³ Dänhí'bowa, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'úuwín páadé'in, náä-á naa-áhá' dînt'ôeyan. ¹⁴ Simon Peter-di na'in dítu'an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'âyîngimáa'in, hedí handidi dînkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in íví'in ûnmúunídí. ¹⁵ In Jôesi Tádáví tukhe'min hán'oebo hanbá dítú, hedí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dâyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ 'I' tsondi David-ví ây iwedí'inbí tsonkhuu dínhandí wí tewhá nakanu'i waagi'inbá dipóe,

hewânbo wáy wí thaa naa owáy'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywáykwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähkí in wé'gen t'owa dida'ídí dítaa-í'in,

hâyü in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in naví'in dînmúunídí.'

Ginho Nanbí Sedó Jôesi natú, i'dá hán'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'ânnan."

¹⁹ Hedá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dînchanpoe'o: Wígínkhây'ähpí in Hudíyo dimuupí'in Jôesiví'piye dívíts'anwâyü'in âytu'âamí'in háawin kây'in dâ'y'amídí. ²⁰ Han íví'amí'wedi, âyta'namí ginnân âytu'âamídí: Wídâyk'o'í'pí i' koegí' nakoekhâk'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymágidân, * hedá wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wídívíw'kw'ôenípí, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí-á wídâyk'o'í'pí, hedá i' ûnp'oe wânbo-á wídâyk'o'í'pí. † ²¹ Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedí Moses ita'nandân, hedí kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki pâyoy phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá íví hí'-á t'ähkí bú' naná' deeje ônt'ôe'o'."

In Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Hedího in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'ähkí in wé'-gen méesate'indá ginnân dítú, "Wên senä' na'inbí'wedibá dimuu'in âyde'mamí, hedí Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indádí." Hedího Silas-á Judas-á ovânkê', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwá. In méesate'in t'owadi ná'in senä' báyéki ovân'a'gin. ²³ Hedí wên ta'nin indádí dâyo' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupí'in hebo nanbí tí'úuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páadé'in gimuu'indi wâysengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa náwedi dimää'indi piháawi hääwí wovâyü'tu'annin, hedího inbí hí' dînmuudi wí'únhanginnáhpí háa úví'amí'in, hedá t'ähkí únbéede. Hebo na'indá hä'in t'owa wí'âyü'tu'anpí ha'wâa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho ívíwé'ge'an hedí âywéhpê'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaanídí. Indá senä' âysigí'in damuu,

* ^{15:20} ^{15:20} In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dâyhäähwíkhjé inbí jôesi dînmúunídí, hedí koegí'-ádí wíyá hääwí-ádí ná'i jôesiví'piye dâyhúja' dâ'y'a'ginmäänídí, hedáhá' i' koegí'ba dâyk'ch'áade' in t'owa dâyk'o'í'pí. In Hudíyo dîchanpoe'o ná'i koegí' dâyk'oedá, in wé'gen t'owaví jôesi dâ'y'a'ginmä' waagibá díví'amí. † ^{15:20} In Hudíyo dínkhâk'óe ná'i píví na'ûnp'oepeepí' dâyk'o'í'pí, hedího in Jesus-ví t'ôekhuwa'in wídida'pí in Hudíyo dimuu'in gi'bi píví dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamí'pí.

hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí? dänmäänídí. Hedá wá? gitú híwó namúuní?in wây-á wên senä? âyde?mamídí indádí damú-ídí, ²⁷ hedího Judas-á Silas-á âysan. Haa ná?in ta?nin diwe âyta?nan waa indibo hanbá wovâyтуhkankhâymaa. ²⁸⁻²⁹ I? Yä?dâa?i P'oewâhâa natú híwó wínamuupí?in wí hääwí kâý?i wâyту?âamídí úví?amídí hedá na?in wá? hanbá gichâa. Hebo ná?i hí?-áho únkhây?ä? bîn?a?ginnamí?in: Wíwînk'o?ípi i? koegí? in wé?gen t'owa inbí jôesi dâymági?i?, hedá wíwînk'o?ípi, hedá in animâa ovâykhâ?éwhihânú?inbí píví i? ûnp'oe napeepí? wíwînk'o?ípi, hedá wíyá to?wíwí kwee-ádí haa sendádí wí?úvíwho?kw'ôenípi. Ná?i hääwí wí?úví?anpídí híwó únpúuwí. Sndgídiho?."

³⁰ Hedího Judas-á Silas-á Barnabas-ä hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówá ihaydi in méesate?in t'owa t'âhkí ovâywé?ge?an hedí in ta?nin ovâyymági. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihíhchanpóe in híwó?nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádí Silas-ádí Jôesi Tádáví tukhe?min damuudi in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in báyéki ovâyhéé?andi ovâyту?an kwee waa sen waa dí?âanídí, hedí inbí hí?dí ovâykhâge?nan shánki kay?indi dívíwâyú-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyú thaa iwe da?án, ihaydáhá? datú Jerusalem-piye dawáymú-í?in, iwedíháho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in Antioch-?in dimuu?indi ovântu?an, "Jôesi Tádáví wovân?áyîngihúuwí hää p'óegé damändi," hedí damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádí oe Antioch-bo dänwóyí?. Eewân indá hedá báyéki wây-á dikw'ó?nindádí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí? in t'owa ovâyт'ôe?o?.

Paul-ádí Barnabas-ádí dänwije

³⁶ Wí háyú thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu?an, "Jaho gawáymú-í t'âhkí bú? eeje, hää Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun ántunphade eeje, hedá hâ?in méesate?in tí?úuwín páadé?in ánmúuní, gánhanginpúuwídí tigú híwó?gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada? John Mark indádí bá dânhúuwí?in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe?jídida? natú? Mark-á indádí wí dânhúuwípi, gá oe Pamphylia nange diji? ihaydi ovânjoe?andân, hedí iwe Mark wíyá wínada?pi indádí in t'ôe i?amí?in. ³⁹ Hedí íwíwo dântuhkannandi dänwije. Barnabas-di Mark óekê? i-ádí damú-ídí, hedí kophé iwedí oe Cyprus-piye damää. Hewânbo Paul-dá Silas-á óede?man. ⁴⁰ In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dívíjûusu?an Jôesi Tádáví ovânsígi?áyînhúuwí?in, hedí damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i?ge damää, hedí in méesate?in t'owa ovâykhâge?nan shánki kay?indi dívíwâyú-ídí.

16

Paul-ádí Silas-ádí Timothy namää ovânkhâge?namídí

¹ Cilicia nange iwedí Paul-á Silas-á ná?i bú? Derbe-piye damää, hedá wíyá bú? Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwá?i? nathaa, i-á Jesus-ví?piye iwâyunde?i namuu. Iví jíyá Hudíyo-ân únmuu, hedí i? wá? Jesus-ví?piye iwâyú, hebo iví tádá-á Greek-ân únmuu. ² In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa?in ditú? Timothy-á híwó?di sen namuu?in. ³ Paul nada? Timothy-di ovânyuuhúuwí?in, hewânbo páadé óeho? i? Hudíyoví k'ewe taadi óetaa?amídí, gá ee dimän ni?ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedí indá t'âhkí dínhanginná Timothy-ví tádá Greek únmuu?in. ⁴ Iwáy bú? iwéngé dimän dihaydi in méesate?in t'owa ovâyhangin?annan haa in Jesus-ví t'ôekhuwa?indá hedá in méesate?in tsonnindá oe Jerusalem ditú?in, hedá ovâyту?an ná?i hí? dâý?a?ginnamí?in. ⁵ Hedí in méesate?in t'owa shánki kay?indi dívíwâyú, hedá shánki wânbo t'owa-á dívíwâyuhon.

Haa Paul oe Troas imú?in

⁶ Oe Asia i? Yä?dâa?i P'oewâhâa?di Jôesi Tádáví hí? i?gedí wí?ovâyhí?mágipí, hedího in nange Phrygia-á Galatia-á i?ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi ná?i

nange Bythinia ditsudedá, hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhâa'an. ⁸ Hedihio Mysia nange i'ge wá' daphade, hedi Troas bú' iwá dapówa.

⁹ I' khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Nää Macedonia-piye óká've na'in díkhäge?-namídí." ¹⁰ Hedi Paul ná'i ûnkeepóe i'gedi dítu'an dihaydi wesebo na'in ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'ôe'amí'in.*

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyu

¹¹ Troas-di kophé iwedi gimäädi i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówa, hedá wíyá tháwándá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimää. ¹² Iwe i' kophé iwedi giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-in t'owa iwe dithaa. Hâyú thaa iwebo ívíwóyí'.

¹³ I' kaykhanwówa thaa-á i' bú' tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää'ä dívíjûusu'amídí. Iwá wên kwiyä' diwé'gekw'ó, hedi nange ívíkw'ó'dídi âyhée'an.

¹⁴ Wí kwee in diwedi nakháwá Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedi i' aa p'í tsáawá'i' ívíwo nachä'muu'i kuhcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginnä', hedi Paul-ví hí' ônt'ôeyandedi Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge'nán háa natú'in isígíkáyjídí. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi ovâyyp'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in dítu'an, "Nää-á únhanginpóe naa ta'gendi Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíká've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovânpansóge

¹⁶ Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdí díjay. Ná'i a'yú-á wên t'owadi óekumä, hedi wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa. Ná'i p'oewaahâadi hää t'ähki hí' óetu'o' natú'únídí háa t'owa dínpuwagi'o'in. Iví tsonnin háyú-anho dâychä'hónde' i' i'o'i'dí. ¹⁷ Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóje'i'di ituwínunde' ginnân: "Ná'in senä'dá Jôesigi' dívít'ôemáa, i-á i' shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâyü'âami hádídi wovây'aywoení'in." ¹⁸ Hâyú thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibéedí i' yä'dâapi' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenídí, há'i a'yúví'wedi ópeeve." Hedi i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

¹⁹ I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wíyá wí'ovâychä't'ankhâyamáapi'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovânyä'di ovânkhóhkay'an i' bú'win p'ó'dédi'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pingé, ²⁰ hedá ovâyü'tu'an, "Ná'in Hudíyo senä'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovây't'e'ya-do'." ²¹ Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhâk'óe ná'in khuu âykáyjí'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuu'di."

²² Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovânyä', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovânwhée'an, hedi ditsonpóe ovânwhä'ni'in. ²³ Báyéki ovânwhä'di ihaydáhá' ovânpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó ovân'áyîngi'amí'in. ²⁴ Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pingé ovânsóge, hedi ovânpó't'ä'k'ú'.

²⁵ Khun pinüdi háädi Paul-á Silas-á dänjûusu'o' hedá dânkha'wo' Jôesi Tádá óékú'-daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovânt'ôeyande'. ²⁶ Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yäpóe, hedi i' pan tewhá tepú wänbo na'a'yäpóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'ó'di'i dínwhisuudee. ²⁷ I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phódi nakhu'undi imû', hediho na'ân t'ähki in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwahké' hedi ipikhe'khâyamáawän. ²⁸ Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwiwá'amípí. Na'indá t'ähki wa'di náäbo gikw'ôn."

* 16:10 Luke nää indádí nají, i' to ná'i hääwí ita'nandí'.

²⁹ I' pan tewhá áyí'didi wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dînmá'," hedí ônmaadi i' pan tewhá ee iwânäts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwêda'di, hedí wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége'disóge. ³⁰ Hedí iwínúdí oe já'wépiye ovânpíye hedí ovântu'an, "Navi sedó'in, hânnan dáy'amí naa dîn'aywoenídí?" ³¹ Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwáyú, u-ádi uví k'aygi'indádi, handidânho wovây'aywoení."

³² Hedí Paul-ádi Silas-ádi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ähkí iví k'aygi'indá ovâytu'an, ³³ hedí wese i' khun i' pan áyí'didi ovânho' ovân'owêedi-ídí ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovây'p'ó'p'oe'an. ³⁴ Hedáhá' Paul-á Silas-ádi iví tewhá eepiye ovânpíye hedá ovân'húujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähkí ívíwo dihíhchanpoe, nää-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwäyüdi.

³⁵ Wíyá tháwán hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senä' ovâysan i' pan áyí'di óetu'âmídí Paul-á Silas-á ovânma'p'âädi-i'in. ³⁶ I' pan áyí'didi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wânma'p'âädi-i'in. Nää-áho damú-í. Jôesi Tádáho wovân'áyíngihúuwí." ³⁷ Hebo Paul-dá in áyí'nin senä' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wídínshaapí wânbo', hedá tobá oe Rome gánkháwâta'k'óe wânbo', in bú'win tsonnin ditsonpoe na'in díwhääni'in in t'owa t'ähkí dímúuní iwe, hedáhá' dípansóge. Hedá nää-á kaadibo wáypiye dísaaní'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Ja' ovâytu'an náwe wí'bo di'ää-í hedí indân dípeemääni."

³⁸ Hedího in áyí'nin senä'di in bú'win tsonnin ovây't'ôe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome-'in damuu'in in tsonnin dínhanginpoe ihaydi hânho dikhunwêda'poe, ³⁹ hedího i' pan tewhá eepiye dimää hedí kay'indi ovântu'an, "Dîn'owójé undi." Hedáhá' iwedi ovânpíye hedí ovândaa'an i' bú'dí dapee-i'in. ⁴⁰ Hedího pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damää. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykweeaaenwaatu'andi ee bú'dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovây't'ôephadékanan

¹ Paul-á Silas-á ná'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á i'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe. ² Hedí Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihayda' i' o waabá wáhää namää wânbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovây'tundo', hedí i-ádi indádi dívíhée'an itunnan ni'gedi. ³ Háa Jôesi Tádáví ta'nin natunda'in ovâythayyan, hedá ovâykeeyan ná'in ta'nin ta'gendi natú'nin i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadékhây máadáhá' nachuwagí'o, hebo wíyá nawáywówápuwagí'o. Hedá ovây-tu'an wá, "Ná'i Jesus, iví'gedi naadi wây'tumáa'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá hedá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dáy'a'ginmä'indá, hedá báyéki p'ó'dédí'in kwiya' wá, indá dívíwäyü ta'gen namuu'in háa Paul natú'nin, hedí Paul-ádi Silas-ádi dívíwón.

⁵ Hewânbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupoe báyéki t'owa dívíwäyüdi, hedího wên senä' dichä'muupí'in háädi waa ee bú' pingé dívíkwinumáa'in ovây'hógidáhá' báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, hedí ovây't'e'ya'nandi ee bú' t'ähkí dínwänpitú. Ihaydáhá' in Hudíyo-ádi in senä'dádi wí sen Jason gin nakháwá'ívi tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i' namuu, hedí in phódi ônthâni'in dívíkhääde'. Paul-á Silas-á ovântu'wámáa oe já'wé ovânpeeyé-ídí in t'owaví páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí'ovânshaapí, hedího in senä'di ovâypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádi. Khóhkaydi in bú' tsonninbí'piye ovâyho', hedí dívítu'wínúndedi ditú, "Ná'in senä'di wáhää dimää wânbo t'owa ovây't'e'ya'do', hedí nää-á náawá dipówá. ⁷ Hedí ná'i Jason-dá ovâysíghógi. T'ähkí ná'in t'owa i' tsondi Caesar-ví tsontun dáy'a'ginhánúnde'. Ditú'

wí to'wí Jesus gin nakháwá'í? i' kodi tsondi namuu." ⁸ Hedího in t'owa t'áhkí hedá in bú'win tsonnindá dit'oe ihaydi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-áđí diji'indádí ovâychä'wá'âakannan ovâyma'p'âđi-íđí.

Oe Berea bú' báyékí t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i' khun in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú'piye ovânsan, Berea gin dâytu'o'í? Iwe dapówá ihaydi i' Hudíyoví méesate'ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe'indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhâymuu ovânt'öeyaaníđí. Háa datú'in dit'öeyanda', hedi thamuwaaagi Jôesi Tádávi ta'nin dâytundo' dínhanginpúuwíđí tigúba háa ovâytu'an waa ta'gen namuu'in. ¹² Báyékí t'owa inbí hí' ovânwäyü, in diwedi wên p'ó'đedí'in Greek senä'dá kwiyä'dá diji'.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádávi hí' oe Berea wá' ovây't'öe'o', hediho iwepiye dimääđi báyékí t'owa hânho ovây't'e'ya'nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul oe mâap'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí'. ¹⁵ Wên t'owa-áđí Paul namää, hedi indi Athens bú'piye óeho'. Iwe i'di ovâytu'an oe Berea-piye diwáymú-í'in, Silas-á Timothy-áđí ovântu'âamíđí hâđi dánkodi ihaydi iví'piye da'ä-í'in. Hediho han díví'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovâyhée'an

¹⁶ Wa'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovântsíkhá'máadíbo kodi wínachan-póepí imúndedi báyékí hääwí dínkw'ó'di' in t'owa dâykhíjédí inbí jôesi dínmuu waa dâychaa'í? ¹⁷ Hedího in Hudíyoví méesate'ay ee báyékí ovâyhée'an Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá, to'wên Jôesi Tádá dâ'y'a'ginmä'in. Hedá wá' thamuwaa-á bú' pingé dâyhääwíkw'ch'áade' iwe in to'wên diphademännindá ovâyhée'o'.

¹⁸ Hedá wëndá senä' wá' iwe diji', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí hâhkan dínmuu'in dívíhá'o'. * Ná'in senä' Paul-áđí dívítuhkandodi wên ditsikapóe, "Hânnan ná'i hâhsó'yó natunji'?" Hedá wëndá ditú, "Hádeewáy pí'wên t'owaví jôesiví'gedi ihí'máa." Gin ditú' gá Paul-di Jesus-ví'gedi ovây't'öe'odân, hedi ovây'tumáa nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá.

¹⁹ Hedího in tunjowa'ví'piye óeho', ee okú eedi Areopagus gin dâytu'o'í?, hedi óetu'an, "Na'indá gihangin'ânda' ná'i ts'aabi' hääwí i'gedi u'di t'owa ovâyhá'o'í? Ti na'in dít'öe'amí i'gedi? ²⁰ Báyékí hääwí náwe bihée'andi wémûu wänbo wígit'oe'pí, hedânho háa natunda'in gínhanginnáani'in gida'." ²¹ (In Athens-windádí hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indádí hâđi wänbo t'áhkí hääwí wänbo ts'aabi' namuu i'gedida' dívíhí'máa hedá dit'oe'o. Hedânkun han óetu'an Paul.)

²² Hedího Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytu'an, "Un Athens-'in t'owa, naadi wâymúnde' un báyékí únhääwíkw'ó'nin bîn'a'ginmä'in. ²³ Unbí bú' i'ge ojidi wáyjé unbí jôesi bîn'a'ginmä'i dómú', hedá wá' wí antâa-á dómú', iwe bîn'hääwíkw'óe'ó i' bîn'a'ginmä'igí', hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigí' ná'i antâa âypaa, tobá i' âytaapí wänbo'. Ná'i mađi bîn'a'ginmä' tobá bîn'taapí wänbo', hediho nää-á iví'gedá naadá wây't'öekankhây máa. ²⁴ "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á ná'i nan oepáa-á hedá i' hääwí t'áhkí iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á náä nangá shánkí natsonji'. Hedânkun i' méesate t'owa dâykw'ódi eejedá'mân wínathaapí. ²⁵ Hedího t'owaví'wedi khäge' wänbo wí'üntáypí, gá hääwí wänbo t'owa dâypa'i wí'üntáypíđân. I'dânkun t'owa t'áhkí inbí wówátsi-á inbí hâ-á hedá hääwí dín'táyi t'áhká ovây'má'. ²⁶ Jôesi Tádáđí wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'áhkí nange'in t'owa dipuyä náä oepáa k'aydi t'áhkí dívíthaayé-íđí. Hewänbo in dipuyäpíđíbo' Jôesi Tádá i'ânshaa'an hâđi hedá wéngé dívíthaayé-í'in. ²⁷ Jôesi Tádáđí in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-íđí, hedi hádeebá óeshaa-í

* 17:18 In Epicureans dívíwäyunde' i' shánkí híwó'di hääwí in t'owagí' namuu dihíhchaaníđí náä oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji' ta'gendi gihíhchaaníđí wíngínkhây'âpí hääwí wänbo gida'í-in hedíháa wáydi wänbo wíghaytaachaanípi.

óetuwámáadí. Hewänbo ta'gendi na'in t'owavi'wedi kayi' wínajihpi, wêevi'wedi wänbo-á joe. ²⁸ Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji', hedá íví'a'yänmaa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo iví ây gimuu.' ²⁹ Hedího Jôesi Tádáví ây gimuuđi wíginkhây'âhpi gi'âani'in i-á wí hääwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ânshaapóedí inbí mandibo dâypaa'i' óedodi háa kwák'u ts'ä'i'di háa k'uudi. ³⁰ Jôesivi'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihayđi, i'di wí'ovâytu'anlı ihayđiho naná ovâyтуhchäänú-í'in, hewänbo náa t'owa t'âhkí wéngé t'âhkí diji'in ovâyтumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amíđi wí'ovâyтуhchäänú-ípíđi, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'ôení t'âhkí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin, hedí wí senho óesóge gin ovâyту'amíđi, hedí ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâyту'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihayđi, wên dip'âajidi t'âmäge Paul óetumáa, hewänbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hääđi ná'i bihée'andi' wíyá git'oe-í'in gida'." ³³ Hedí Paul iwediho namää. ³⁴ Wên sená' iví hí' ônwâyüđi i-áđi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwá, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'í'ba namuu. Wí kwee wá' iwâyü, Damaris gin nakháwá'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwâyü.

18

Paul-di Jôesi Tádáví híwó'di tun oe Corinth bú' ovâyт'ôe'an

¹ Ná'i naphade ihayđi Paul Athens-di namää, hedí Corinth bú' napówa. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwá'i' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuyä. Iví kwijó Priscilla-áđi Italy nange wáhääđi dats'anpówa, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'déđi' Claudius-di t'âhkí in Hudíyo oe Rome-di ovâykhehpiyedân. ³ Paul-á ná'in wíje'inbí'piye namää hedí indáđi iwóyi'. I-áđi indáđi te'aapa'in dimuudi wé'ge díví't'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedí kay'indi ovâyhée'o'. Ikhääde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupi'indá iví hí' ônsíg'amíđi.

⁵ Silas-áđi Timothy-áđi Macedonia-di dapówa ihayđiho Paul wíyá wí'ite'aapaapi, hebo thaa t'âhkí Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovâyт'ôe'o', hedí thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi. ⁶ Hewänbo wí'ôn-síg'anpíđi iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpi'da' iví'gedi díví'hée'an. Hedího iví aa iwedi ina'jeepíđi ovâykeeyamíđi ovâyjoekankhâymaa'in. Ovâyту'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wíđinchäänú-ípí. Náa iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupi'innân ná'i hí' dovâyт'ôekankhâymaa'."

⁷ Hedího ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwá'iví'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedí Jôesi Tádá báyékí óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'déđi' nakháwá Crispus gin. I-áđi iví k'aygi'indáđi t'âhkí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü, hedá báyékí wây-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oeđi dívíwâyüdáhá' ovâyт'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedí Paul óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí ovâyт'ôe'âamíđi naví'gedi, wíwíwóyi'nípi. ¹⁰ Naadi wí'âyîngimáa, hedího wí to'wíđi wóeyâ'dá há'to wóewa'amí, gá náa bú' báyékí t'owa navi'in dín-púuwí'in dithaadân." ¹¹ Hedího Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyi' Jôesi Tádáví hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wáhää Gallio óep'ó'déđi'sóge ihayhääđibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmääníđi, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymaaawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâyту'an, "Ná'i sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wâhphade yä'dâapí'in namuu'in i'andáho', ihayđânho

híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyt'ôeyaanídí. ¹⁵ Hewänbo nää úvíwänpituhanbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwá namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ä' ná'i hääwí bínkodí'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gi'bi hääwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykhepiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakháwá, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhá', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'áyîngimápipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádí Priscilla-ádí hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imági waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídíbo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-ádí Priscilla-ádí ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovânjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-ádí báyékí ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyékí thaa indádí iwóyí'nídí, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitü'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wíyá unbí'piye owáy'ää-í." Hedí iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitü'âmídí. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wáhâä báyékí thaa na'án, hedí iwedi oe Galatia nange i'ge t'ähkí hedá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'namídí shánkí kay'índí dívíwäyü-ídí.

Apollos-di Jôesi Tádáví híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovây't'ôe'an

²⁴ Ihayhâädíbá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakháwá'i' oe Ephesus-bá napówá. Ná'i sendá nahi'magan, hedá Jôesi Tádáví ta'nindá híwó'dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedi ûnhanginná, hediho pín ta'gedi wây-á t'owa i'gedi ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedi ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan ni'gedida' ûnhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwôeda'ginpídíbo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-ádí Aquila-ádí dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedí Jôesi Tádáví khuu shánkí thay'eedí ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídí, hediho indi in Achaia-win Jesus-ví'iná ûnmuu'in ovâyta'nán Apollos óesígikáyji'in. Apollos-á oe Achaia napówá ihaydi báyékí ovâykhäge'nán in to'wên Jôesi Tádáví sígísehkaná ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwäyü'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedí in t'owa t'ähkíví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwäyunde'in, hedí Jôesi Tádáví ta'nin ovây'tundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhée'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy nají' ihaydi, Paul i' nange i'gedi na'äädi Ephesus bú' napówá, hedí wên t'owa John i' p'ó'p'oekandiví hí' ónwäyü'in ovây'mû'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i p'oewâahâa bínkê' úvíwäyü ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dâa'i P'oewâahâa wänbo nají'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handí wovâyp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan äwäyüdüân." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovây'p'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dáyjoe'andân, hedí ovây'tumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagí'o'iví'piye úvíwäyü-í.' Hedí há'i-á Jesus-ân namuu."

* 18:18 Wáyjédí in Hudíyo senä' inbí tun dívímä' Jôesigí' dívít'ôe'amídí, hedí inbí phó dâysôemä' inbí t'ôe dâybowa píhay.

⁵ Paul-ví hí? dit'oe ihaydi ovâyp'ó?p'oe'an dâykeeyamídi Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwäyü'in. ⁶ Hedi Paul iví?di imank'ú?di i? Yä?dâa?i P'oewâahâa dínwân, hedi wíyá pi?wí tundi dívíhí?máa, hedá Jôesi Tádávi tukhe?min waabá dívíhée?an. ⁷ Madi tä?di wíje senä? iwe diji?.

⁸ Poje p'oe t'ähki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää?ä, hedi khunwôeda?gin-pídíbo? in t'owa ovâyhí?máa. Ovâythayjo? Jesus-ân namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, hedi ikhääde? iví hí? ónsígi?amídi. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây?andi wídívíwäyüpí, hedá Jesus-ví p'oe i?gedá híwóhpí-á in iwe dikw'ó?nin ovâyhée?an. Hedânho Paul-di ná?in ovâyjoe?andi in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in i-ádí ovâyho?, hedi wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwá?i?di t'owa ovâyhá?o? iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí? ovâythayjo?. ¹⁰ Wíje paayo t'ähki Paul gin i?an, hedi handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa?in Na?inbí Sedó Jesus-ví?gedi dit'oe, Hudíyo dimuu?indádí Hudíyo dimuupí?indádí.

Sceva-ví e?nün dida' in yä?dâapí?in p'oewâahâa ovaykhehpeeyé-i?in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádí Paul óekhäge?nan pínán t'oe i?amídi, gi?bi hääwí in t'owa wémûu wänbo dâymû?pí?, hediho aa?ây hääwí dedantâa hääwí itäge?i? in dihaykw'ó?ninbí?piye ovâyho?, hedi dihekháapóe, hedá yä?dâapí?in p'oewâahâa-á in t'owa ovâymaa?in dínpee.

¹³ Ihayhääbá wên Hudíyo wá? wéngé t'ähki dívíjýyende ná?in yä?dâapí?in p'oewâahâa t'owavi?wedi ovâykhehpeeyé-ídí. Nää-á indá dívíkhääde hanbá díví?amídi Jesus-ví kháwá? ónkháyá?dedi. Ginnân ovâytumáa in p'oewâahâa: “Ná?i Jesus-ví kháwá? dónkháyá?de?, iví?gedi Paul-di in t'owa ovây't'oe?o?, hediho naadi wítsonmáa nääbo ópeeve ná?i t'owavi?wedi.” ¹⁴ Wí Hudíyo owhá? p'ó?dédí? Sceva gin nakháwá?i tsé ihay e?nün gin díví?o?in únk'w'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i? yä?dâapí? p'oewâahâadi ovâytu?an, “Jesus dótaa, hedá to?wí Paul namuu?indá dínhanginná. Hebo undá — to?innan ímuu?” ¹⁶ Hedi i? sen i? yä?dâapí? p'oewâahâadi óemáa?i?di ovâytsaachänudi hânho ovâymahpúu ovây't'an píhay, hedi aawhé buugi?nin diwâhkanmuu?in i? tewhá iwedi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú? dithaa?in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí?indá dínhanginpóe háa dín-póe?in, hediho dikhunwôeda?póe, hedi ditú? Nanbí Sedó Jesus hânho hay?i namuu?in. ¹⁸ Hedi báyéki in Jesus-ví?piye dívíwäyü'in Paul-ví?we dipówá, hedi dívít'aywó?dihäätsi?andá dâykeekw'ódi háa dívítseyekanhonin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá?indá inbí chuge háhkan ta?di dâykán, hedi dâypahánú in t'owa t'ähki dâymúunídí. I? ta?di háyú nachä?muu?in dâymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasôn (50,000) kwák'u ts'á?i chá? napóe. ²⁰ Handidiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí? dit'oe?o hedá i?piyá dívíwäyunde?.

Háa Paul nakanda? waa

²¹ Ná?i hääwí napóe?i naphade ihaydi, Paul i?ánshaamági namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá? oe Jerusalem bú?piyá. Natú, “Owáy eepiye omää ihaydáhá? dínkhây?ä? oe Rome-piye wá? omú-i?in.” ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge?nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy t'ähki oe Asia nangebo iwóyí?.

Demetrius-di in t'owa ovây't'e?ya?nan hedânho híwóhpí díví?amídi

²³ Ihayhäädi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'oe i?ge dimännin-bí?wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwá?i? iwe na?án, i-á kwák'u ts'á?i?di ihääwípa?i namuu, hedi méesate hí?índi ipa?, ná?i méesate-á i? kwee Diana dây?a?ginmä? iwe?i méesate hay?i waagibá nakeet'óe?i?. Demetrius-á hedá in we?gen i-ádí dívít'óemáa?indá híwó hay chá? dín'ts'úya? inbí t'oe iwedi. ²⁵ Hediho Demetrius-di iví t'oe?in hedá wây-á wéndá há?bi t'ôebá díví?o?indá ovâywé?ge?an, hedi ovâytu?an, “K'ema?in, únhanginná

báyékí chǎ? nanbí t'ôe iwedi gínts'úya?nin. ²⁶ Unbo bînmû? hedá it'oe háa ná?i sen Paul ikanhonnin. I? natû? in jôesi t'owa dâypa?in dâya?ginmâänídí ta?gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gíngí náá Ephesus-á hedá ná?i Asia nange t'ǎhká t'owa iví hí? ovâywâyukannan, hedá iví hí? ûnmuudi báyékí t'owa Diana-ví?wedi dívíjâa?an. ²⁷ Hádée nanbí t'ôe i?gedí t'owa híwóhpí díví'ánshaa?ámí?in napúuwí. Hedá iwedá mađi wá? napúuwí t'owa di?ǎanı?in i? hay?i kwee Diana i? to?wí na?indi ây?a?ginmä?iví méesate wí'ûnchǎ?muupí?in. Hedá tobáháa t'ǎhkí t'owa náá Asia-windáđí hedá in wé?gen háwéngé t'ǎhkí dithaa?indáđí náá óe?a?ginmä? wänbo?, mađi náá iwedi páadépiye di?ǎanı hay?i wínamuupí?in.”

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú?in dit'oe ihayđi hânho dit'ayyaapóe, hedí dívítuwinúnde gin, “Diana náá Ephesus-wi namuu?i báyékí hay?i namuu.” ²⁹ Hedí shánkí báyékí t'owa diwé?gepóe, hedí dívít'ehtuwinúnde?, hedí wên wíje sená? oványâ?đi ovánkhóhkay?an oe bú? pingé t'owa dívíwé?ge?o? iwepiye. In sená?dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwǎ, indá Macedonia nangewin damuu, hedí Paul-áđí wéngé t'ǎhkí dänjyénde?. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó? diwepiye natsudedá? ovâyhée?ámíđí, hewänbo in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?indi óekhâa?an. ³¹ Hedá wên Asia-win p'ó?dédí?in sená? Paul-ví k'ema?in ûnmuu?indi Paul ônt'ôesan óetu?âamíđí in t'owaví páadépiye wí'ikeehúuwí?in.

³² In t'owa t'ǎhkí wé?ge shánkí dîntuhkwíntû?. Wênho wên háawên dívítuwinúnde?, hedá wây-á shánkí piháa wänbo-á. Wên háyúhayđida? t'owa dínhanginná háadí diwé?gepóe?in. ³³ Hedí in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwǎ?i? oe páadépiye óewínúđí óetu?an háa natúuní?in. Hedího Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaaníđí. Nada? in t'owa ovâytu?âamí?in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpíchâänú-ípíđí ná?i napuwamän ni?gedí. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu?in in t'owa dínhanginpóe ihayđi t'ǎhkíđíbo mađi wíje ôeda t'ǎhkí shánkí kaygi wänbo dívítuwinúnde?, “Ná?i Ephesus-winbí Diana hânho hay?i namuu” gin.

³⁵ T'ôediwän i? bú?wi ta?kandiđi hânda? ovâykannan in t'owa, hedí ovâytu?an, “Un Ephesus-win ímuu?in, t'ǎhkí t'owa wéngé t'ǎhkí dikw'ó?nin dínhanginnáhpí?an na?in Ephesus bú?win t'owa ná?i hay?i Diana-ví méesate ûnmuu?i? ây?áyîngimáa?in, hedá i? k'uu Diana waagibá ûnchâa?i? oe makówáđí ûnke?t'á?di-á wá? ây?a?gindo?. ³⁶ Tóebo wûnkodipí natúuníđí ná?i háäwí ta?gen wínamuupí?in. Hedânho ánpí íkwo?ní, hedí wíyá háawên wí'úví?ámipí híwó úví'ánshaapíđíbo?. ³⁷ Undi ná?in wíje sená? náäpiye bînmaa tobá háäwí wänbo méesate iwedi wíđânsǎ?manpí wänbo?, hedíháa nanbí Diana ây?a?ginmä?iví?gedí háawin t'aywó?nin wídatúhpí wänbo?. ³⁸ Hedího Demetrius-áđí in i-áđí dívít'ôemáa?indáđí wí to?wí ônt'e?p'êede-í?in dida?dá, dínkhây?ǎ? óetsondiwekáani?in. In tsonnin dívíwé?gekw'óe?ó t'owa ovâytuñjó?namíđí, hedí in t'owaví t'ehpide tun ovây't'ôeyande?. ³⁹ Hebo wíyá háäwí i?gedí íhéeda?dá, hedân úntsíkhakanpoe?o in bú?win p'ó?dédí?indi in t'owa t'ǎhkí ovâywé?ge?an píhay. ⁴⁰ Ná?i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditúuníđân un nâwewin t'owa unbí p'ó?dédí?indáđíbo úvípíhánmáa?in. Háa náa thaa napóe waa wínakhây?ǎhpí napúuwí?in, hedí tóebo wí'ûnkodipí ovâytu?âamíđí háadí un t'owa úvít'aywé?ge?andi.”

⁴¹ Hedí han natú ihayđi ovâytu?an t'ǎhkíđíbo? inbí?piye dimú-í?in.

20

Paul-á iví k'ema?indáđí oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T'ǎhkí hânda? napóe ihayđi Paul-di in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in ovâywé?ge?an, hedí ovâytu?an kwee waa sen waa di?á?be-íđí. Hedáhá? ovâysengitu?andi ovâyjoe?an oe Macedonia nangepiye namú-íđí. ² Ee Macedonia iwéngé t'ǎhkí ijíyéndedi in dívíwâyunde?in iwe dikw'ó?nin wá? hanbá ovâyhée?an, hedáhá? oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy

wáhãä poje p'óe na'án. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iwedi namú-ídí, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyí ÿ'gedí dívíhí'máadí, hedího iví ánshaa i'egó'andi oe Macedonia nange ÿ'ge nawáymää.

⁴ Ná'in senä' i-áadí dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú ûnmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádí Trophimus-ádí oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedí Paul-ádí naa-áadí oe Philippi bú'bo ánwóyí', in Hudíyoví shánkí'eedi dínphade píhay, ná'i shánkí'eedi dâytü'o' "Owáaseepí' Pává Dâyk'o'i Thaa" gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedi gamää, hedí p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítíkha'máa iwe, hedí wí jáadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápa

⁷ Dumîngu iwe ívíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'o'ídí, hedí Paul-di díhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihé'an gá wíyá tháwán iwedi ijâakankhâyamáadân. ⁸ T'âhkídíbo oe wha'k'ay íve giwé'gekw'ó, hedí báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwá'i nawháphódikhuuchá' deedi na'án, hedí hânho najôeda'puwamän Paul thaa t'âhkí ihí'máadí. Téegîndi najókhândi, na'án diwedi oe já'wépiye najóke't'á, hedí óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedí idége'disógedí i' e'nú óeba'aakê', hedí ovâytü'an, "Ívíwo'gi wí'ítaachanpúuwípi. Ná'i-á náä nawówámuu." ¹¹ Hedího wíyá oe wha'k'aypiye napee, hedí indádí ipáváhávedí ihúuyan, hedá shánkí ovâyhé'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú iví'piye indí wówá'i óeho', hedí báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítü'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'amídí, hebo i-á nangedíbo namú-í hedí iwe i' wá' i' kophé itokhâyamáa. Hedího han íví'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iwedá wa'di kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojâadi namuu, hedá wíyá tháwándá wíyá p'ojâadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' ívíwóyí', hedá wíyá tháwándá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamági oe Ephesus wí'iwóyí'nípidí, báyéki thaa oe Asia nange ÿ'ge wínyêenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánkí'eedi thaa Pentecost gin dâytü'o' dínnáhpídíbo', hádéeho ûnkodídi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédi'in ovâytumakhe'an

¹⁷ Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytü'amídí iví'piye dí'ää-ídí. ¹⁸ In dipówá ihaydi ovâytü'an, "Un t'âhkí ûnhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo náä puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dâyt'ôe'andi wídáypitegendepí. Hâyán wänbo dáysíhtãä in t'owaví'gedí o'âyîngipóedí. Báyéki t'ôephade dínpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. ²⁰ Un ûnhanginná naa wídáywóyí'pí'in háäwí wänbo úntáy'i wâytü'odi wâykhäge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé ÿ'gá wâyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wâytü'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvíbée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwääyú-í.

²² "Nää-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'dâa'i P'owâahâadi dítü'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wáhãä dînpuwagí'o'in, hewänbo ná'indáho dînhanginná: ²³ Náä bú' ÿ'ge ots'ú eeje t'âhkí, i' Yä'dâa'i P'owâahâadi dînthayyan ta'gendi dípanso-gekhâyamáa'in hedá dont'ôephadekhâyamáa'indá. ²⁴ Hewänbo háa dînpóe wänbo háäbo wídînmuupí, tobáháa díháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di dítü'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sígísehkanä ÿ'gedí pín ta'gedí in t'owa dovâyt'ôe'amí.

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-ádí naji'.

²⁵ “Undádí naa oji? Jôesi Tádáví khuu i'gedi wâyt'ôe'odi. Hewänbo nää dînhanginná wêedi wänbo un diwedi há'to wíyá dí múuní'in. ²⁶ Hedânho nää-á naadi ta'gendi wâytu'âamí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho?, tóebo wí'ûnkodipí naa dîncháänú-ídí, ²⁷ gá wó'khunwôeda'pidân wâytu'âamídí hääwí t'âhkí Jôesi Tádá ikhây máa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'âyîngi'an, hedá t'âhkí hâ'in t'owa Jôesi Tádáví'in ûnmuu'indá bin'âyîngi'an, wí k'úwá áyí'di' iví k'úwá i'âyí'do waagibá. I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi un wovâytsonninkw'lódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá í múunídí. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eeje'in dimuu'in iví'in ûnmuu, ingí' iví ay imágidi iví ûnp'oe ich'âanídí. ²⁹ Naa dînhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho?, wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagi'o, wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyhâanú-ídí di'ä'ä'ä waagibá, ³⁰ hedi wáy wên unbí jâa diji'indi wänbo in Jesus-ví'piye díwíwâyü'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídí. ³¹ Hedânho bí'âyîngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'ôede-ípí naadi poje paayo t'âhkí khü-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

³² “Nää wâytumáa, Jôesi Tádáví wovây'âyîngi'amí hedá wovâysígisehkaná'o'in wovâyhangin'ânnamí. I' ûnkodi wovâykhäge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánki iví'piye úwíwäyü-ídí, hedá wá' ûnkodi i' k'ä'ä'ä únmuu'i wovâydenkw'lódi'i wovây mâäní'in. Hedá to'wên t'âhkí i'di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di hääwí bá diyâmu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandi dâyt'ôe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádí diji'in dîntáy'i wá' ingí' dovâyhógi. Un t'âhkí ná'in únhanginná. ³⁵ Naa hâadi wänbo t'âhkí ha'wâa dáy'an wâykeeyamídí háa únkây'ä'in úwí'amí'in. Hânho úwíkhä-í to'wên dîntáy'in bînkhäge'namídí. Wí'ún'ôede-ípí ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natú'in: ‘To'wí imá'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedi.’”

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedi t'âhkí in wé'gendádí díwíjûusu'an. ³⁷ T'âhkídíbo hânho díwísíhtädi Paul óeba'aakê' hedi hânho óesígísengitü'an. ³⁸ Dik'âykháapóe i'di ovâytu'andi, “Undi wíyá há'to dí múuní” gin. Hedáhá' t'âhkídíbo na'indádí i' kophé iwepiye dí máa dí sengitü'âamídí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa äyjoe'an dihaydi i' p'ojâadi Cos gin dâytü'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwán oe p'ojâadi Rhodes gin dâytü'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namändi na'án, hedi ívítógidi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojâadi nanbí yá'mángedí nak'óe, hedi i' giphademändi äymû'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhây máa. ⁴ Wa' gin díwí'odi wên Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in äynu wä, hedi äyshaadi wí jâadi indádí íwíwóyí'. Indi Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâytu'andân háa ûnpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídí napóe ihaydi, t'âhkí in senä' inbí kwiya' hedá inbí äyyä'ä wóegé oe bú' já'wépiye dí paho', hedi mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídége'dikw'lódi' íwíjûusu'an. ⁶ Ívísengitühkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá díwíweho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedi oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in iwe dithaa'in äysengitü'an, hedi wí thaa indádí íwíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwán iwedi gipee, hedi oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwá'í'wí'piye gimää, i-á Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'ôe'o'i namuu, hedi i-ádí íwíwóyí'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedi, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâykhäge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yûn khóhtsaapí'in ûnk'w'ló, indá Jôesi Tádáví tukhe'minnân ûnmuu. ¹⁰ Hâyü thaa iwe gikw'ôn dihaydi wí sen Agabus gin nakháwá'í' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ônké'di wí'bo iví ándádí iví mandádí ipiwhi'an, hedi natú, “I' Yä'dâa'i P'oewaahâa natú, ginbá

in Jerusalem-win Hudíyodi óewhikhankhâymáa to'wí ná'in ba'áa iví'in ûnmuu'i?, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa."

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádi kay'indi Paul âytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hânnan úví'o?? Háadan íséeji?? Háadan dík'áykháa'o?? Naa okhâymuu t'owađi díwhi'amídida'ba joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídi." ¹⁴ Wígínkodipí âyhíjekannamídi, hediho giwânpitú, "Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí," hedi wíyá wí'âytu'anpí.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi nanbí háäwí âykhây'an hedi Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indádi dimää. Oe Jerusalem gipówádi Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwonídi. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedi wí in páadé'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'wedi'i'ba namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ovâytu'an háa ûnpóe'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indi híhchandi dísíghógi. ¹⁸ Wíyá tháwán Paul-ádi na'indádi James-ví'piye gipuwämää. T'âhkí in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengitú'an, hedáhá' t'âhkí háa napóe waabá ovâytu'an, háa Jôesi Tádádi in Hudíyo dimuupí'in ovây'an waa in t'ôe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ovâyt'ôe'andi dit'oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá' Paul-á óetu'an, "Tí'ûu páadé'i?, úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye dívíwâyumági'in, hedi indá i' tsontun Moses ita'nan deepiye hânho dívíkay'o'. ²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedi ginnân ovâytu'an: U'di t'âhkí Hudíyo in Hudíyo dimuupí'inbí nange eeje dithaa'in ovâyhá'o' Moses-ví hí' dâya'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyää in Hudíyoví k'ewe taadi wí'ovâytaa'amípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wídyá'âyíngi'amípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye dívíwâyú'in ta'gendi dínhanginpúuwí ɥ náwe unpówá'in. Hediho ívítsika'yan háa gínkhây'ä' íví'amí'in. ²³ Gá ginnân: U-á ná'in wítuhkankhâymáa'in ó'an. Nanbí jâa jónu senä' diji', inbí tun Jôesi Tádá dâymági'in háa igí' dívíkhâymáa'in. ²⁴ Indádi ópûn, hedi háa ditú waa dívíbowa'in dâykeeyan dihaydi, ɥ-á háa díví'o waa hanbá bí'amí, hedá ingí' ovâywá'âa-í t'âhkí ovâyk'oewá-ídi. * Gin bí'andáho t'âhkí t'owa dínhanginnáaní ná'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hediho háäwí uví'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupí'in. ²⁵ Hewänbo in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indi âyta'nan âytu'âamídi ná'in na'in âywéhpêe'annin: Wídyak'o'ípi i' koegí' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymági'i?, † hedá wídyá'ûnp'oe'k'o'ípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepí' wá' wídyak'o'ípi, hedá wíyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wídívíwho'kw'ôenípi."

²⁶ Hediho Paul-di in jónu senä' i-ádi ovâyho', hedi wíyá tháwán indádi háa dínkhây'ä' waa díví'an inbí khuu dâya'a'ginnamídi, hedi i' méesate hay'i ee dits'ú in owhá' ovâytu'âamídi háyú thaa ovâyhúuwí'in ná'i t'âhkí dâyboewá-ídi. Ihaydânho dâyk'úwákhanugi'o wí'íngi' Jôesi Tádá óemäänídi.

Paul i' méesate hay'i' iwe óepankê'

²⁷ Hedi i' jâadi naphademän dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i' iwe óemú', hedi indi in t'owa iwáyge diji'in Paul-ví'piye ovây't'ayjaa'andáhá' óeyâ'. ²⁸ Ginnân dívítuwínunde': "Un t'owa Israel-win, díkhäge'nan. Ná'i-ân namuu i' sen wéngé t'âhkí t'owa ovây'tumáa'i nanbí khuu gínmuu'i hedá nanbí t'owa-á hedá ná'i méesate hay'i-á háagi' wänbo wígínchä'muupí'in, hedá wá' ná'in Hudíyo dimuupí'in wänbo ná'i méesate ee i'di ovâyts'úde, hedânho ná'i tewhá Jôesi Tádáví' ûnmuu'i' ón'a'ginhánú.'" ²⁹ Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú'dân Paul-ádi oe bú' i'ge dajidi, hediho di'ân Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

* 21:24 Wa' in senä' ovâyk'owapídi'bo dínkhây'ä' wên animâa dâykuumá-i'in dâyháanú-ídi Jôesi Tádá óemäänídi. † 21:25 Námú'dí 15:20.

³⁰ In t'owa ee bú' i'ge t'ähkí dit'ayjaapóe, hedí wáy Paul nawin diwepiye dívíwänäho? di óeyâ?di i' méesate eedi já?wépiye khóhkaydi óeho?, hedí in phódi dâyt'ídi. ³¹ Paul óeháji'in dida?, hedího to?wí i' Rome-win sundadóvi p'ó?dédi? tsondivi'piye namää óet'óe'mídi in Jerusalem-win t'owa t'ähkí báyéki dit'ayjaapóe'in. ³² Wesebo i'di wên sundadó inbí tsonnin wóegé ovâywé?ge?an, hedí indá owáy in t'owa diji? iwepiye díví?äähö?. Iví sundadó wóegé dipówádí in t'owadi ovâymû? ihaydi wesebo Paul óewhâdidi dívíwóyi?. ³³ I' sundadóvi p'ó?dédi? Paul-vi'piye namäädi iví khóe ônyâ?, hedí in sundadó ovâytu'an kadénaði óewhi?ámí gin, hedá in t'owa ovâytsika?yan, "To-an ná?i sen namuu? Hännan i'an?" ³⁴ Wên t'owa wí hääwí dívítuwínunde?, wây-á wëndá hääwí piháa-á, hedânho hânho dítuhkwintû?di wí'ûnkodipi ûnhanginpúuwí'in ta?gendi háa napóe'in. Hedího in sundadó ovâytu'an, "Nanbí sundadó tewhá iwepiyebo bînts'ûude-í" gin. ³⁵ In sundadódi iwáy she?áy iwepiye óeho?, hedí iwedáhá? óetegekê?di kw'áyepiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa?odân, ³⁶ hedí Paul ûnwóemändi dívítuwínunde? "Ja? áyháji" gin.

Paul-di wí'bo iví?gedi in Hudíyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadódi Paul inbí?piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundadó p'ó?dédi? óetu'an, "Ti wên háawên wítu?âami?" I'di Paul óetu'an, "Naa wíðinhangin-náhpíwän Greek tundi bihéé?o'in. ³⁸ Hedího u-á wí'unmuupi i' to Egypt-wi?, wên t'owa i' nangewin tsonnindadi ovâyhánkannandi?, hedáhá? i'di in jónu maapaasôn (4,000) senä? oe ahkónupiye ovâyho?, t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú?wibá omuu, hä?i-á wí bú? hay?i? oe Cilicia nange iwe?i namuu, hedí iwe othá?de. Ti ná?in t'owa naa díhí'määni?" ⁴⁰ Hedího in t'owa ovâyhée?amídi óemágiði Paul she?áy kw'áye wáy iwínú, hedí imannan dívít'óeyaanídi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Má?mää?indá tí'ûuwín páadé?indá, bí'tóeyan. Naadi wâytuhkankhâymaa naa háawên wänbo híwóhpí'in wídáy?anpí'in." ² Hebrew tundi ovâyhí?máadi dit'oe ihaydi shánki wänbo händá? dínpóe.

³ Hedáhá? ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú? Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewänbo náä Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dînmuu, hedí i'di áyngídi nanbí thehtáy pahpá?inbí khuu naa díhá?an. Háa Jôesi Tádá nada? waagi naa pín ta?gedi oda? dáy?amí'in, náä thaa un íkanda? waagibá, ⁴ hedânho naa osôedi o'ân híwó namúuni'in há?in Jesus-ví p'óegé di?ahsaa?in báyéki t'ôephade iwe dovâykánídi ovây'taháanú-ídi, hedí naa otsonpóedí kwiyä?dá senä?dá ovâywhi?ankídáhá? ovâypankw'ódi. ⁵ I' owha? p'ó?dédi?-adí hedá in tunjowa?-adí dínkodí wovâytu?âamídi naadi in ta?gen wây-tumáa'in. Indá wí ta?di naa dímági nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú? dovâymmäänídi, hedí naa omää in t'owa Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in owáy wáhâä dikw'ó?nin dovâypanhóenídi hedá náä Jerusalem-piye dovâywáymá?ídi ovâytu'hchäänú-ídi."

Paul-di ovâytu'an hádídí Jesus-ví?piye iwäyu'in

⁶ "Naa p'óegé omändi oe Damascus bú? opowamän dihaydi taage púnú?dí naná. Tsíkhagipi wí ko makówadí nawá hedí dí'ánkê?. ⁷ Nangepiye okanu, hedí wí to?wídi naa díhí?máadi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u?di naa dí'tôephadekando?'" ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u?di dí'tôephadekando?i-ân omuu.' ⁹ In to?wên naa-ádi diji'in i' ko dâymû?, hebo i' to?wídi díhí?máa?iví tun wídika?pówápí. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hännan dáy?amí?' I'di dítu'an, 'Ówínúdi oe Damascus-piye ópûn, hedí iwe wóetu?amí háa úkhây?ä? bi?amí'in.' ¹¹ I' ko hânho nakaydi naa otsi?t'aapóe, hedího in naa-ádi diji?indi naa dípahtsaakê?, hedí handídi oe Damascus opówá.

¹² “Wí sen Ananias gin nakháwá?i? iwe nathaa. Ná?i sendá ta?gendi Jôesi Tádá óe?a?gin, hedá in Hudíyoví kuu-á t'áhkí ihon, hedí t'áhkí in Hudíyo Damascus dithaa?in ditú? híwó?di sen namuu?in. ¹³ Navi?piye na?áädi naví nú? iwínú, hedí dítu?an, ‘Tí?úu páadé?i Saul, uví keetan mänke?.’ Wesebo naví keetan donkè?di i? dómú? ¹⁴ I?di naa ginnân dítu?an: ‘Jôesi Tádá nanbí thehtáy pahpá?indi óe?a?ginmä?i?dân wóede?man háa nakanda?in úhanginnánídí, hedá Jesus i to?wí iví wówátsi ta?ge ihondi namuu?i nâamúunídá, hedá i? tun wóetuhkankhâymaa?i? unt'oe-ídá. ¹⁵ Ta?gendân u? i?gí? bihéé?ámí, hedí u?di t'owa t'áhkí háäwí nâamú?i hedá unt'oe?i-á ovâytu?âamí. ¹⁶ Hedího náa wíyá shánkí wívitskha?ámí. Ópûn, unp'ó?p'oejúuwí, hedá Jesus nádaa?an uví t'aywó?di wônjáa?ámí, gin Ananias-di dítu?an.”

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu?annin in Hudíyo dimuupí?inbí?wepiye namú-í?in

¹⁷ “Jerusalem-piye owáymää ihaydi i? méesate hay?i ee ots'ú?di o?áäji? waabá dínpóe. ¹⁸ I? áä iwe Nanbí Sedó Jesus dómú?, hedí dítu?an, ‘Oe Jerusalem háäwí naví?gedí ovâytu?kankhâymaa?i há?to wónsígí?ámí, hedího ówánáki?, iwedi ópeeve.’ ¹⁹ Hedí naa otú, ‘Hewänbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'áhkí i? Hudíyoví méesate eeje dáyjíyéndewän in uví?piye dívíwâyunde?in dovâypanhóenídí hedá dovâywháänídá. ²⁰ Hedí Stephen i? uví?gedí ovây?óe?andiví unp'oe ónch'áa ihaydi, naa wá? ok'aawin ee nú?. In to?wèndi óhéyi?ninbí k'léwé?i aa dovây?áyinmáa, hedí híwó díví?o? gin naa o?ân.’ ²¹ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu?an, ‘Ópûn, naadi kayí? wáháäpiye wísankhâymaa, in Hudíyo dimuupí?inbí?wepiye.’ ”

²² In t'owadi Paul ónt'óeyande?, hewänbo ná?i hí? in Hudíyo dimuupí?inbí?gedí natú ihaydi dívít'ehtuwínú, “Binhe?, wínachä?muupí nawówáyéénídí.” ²³ Wídituhánde pídí shánkí dívítuwínúnde?, hedí inbí k'léwé?i aa dâythathá?o? hedá kw'áyepiye dâynahchä-nunde dâykeeyámí dí t'ay?in. ²⁴ I? Rome sundado p'ó?dédí?di in sundado ovâytu?an Paul inbí?piye óets'úude-í?in óewháhwhá?namídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadi in t'owa Paul-ví?piye dívít'ehtuwínúnde?. ²⁵ Hedího óewhiwínú púwhí?dí óewháänídí, hebo Paul-di óetu?an in tágintä (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindi?, “Ti i? tsontun natú? úk'óe?in naa dívíwáänídí? Naa-á oe Rome dínkháwáta?k'óe, hedí wa?di wívínkeek'ú?pí háa naa híwóhpí dáy?annin háa joe.”

²⁶ Ná?in nat'oe ihaydi in sundadoví shánkí p'ó?dédí?ví?piye namää hedí óetu?an, “Ti úhanginná háa bitsiyekhây?o?in? Ná?i sendá oe Rome ûnkháwáta?k'óe.” ²⁷ I? sundadoví shánkí p'ó?dédí? Paul-ví?piye namäädi óetu?an, “Dítu?an, ti oe Rome úkháwáta?k'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú. ²⁸ Óetu?an Paul, “Naa oe Rome dínkháwáta?k'úwídí báyéki chá? dáywá?áa.” Paul-di óetu?an, “Naví tádá?in Rome-win t'owa damuudiho naa wá? Rome-wibá omuu.” ²⁹ Wesebo in to?wèn Paul óetsikakhâymaa?in iví?wedi dívíjâatää. I? sundado tsondi p'ó?dédí? wänbo nakhunwóeda?póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu?in, gá i?báho natsónpóedân kadénađi Paul óewhi?ámí?in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa? ovâyhi?máa

³⁰ I? sundado tsondi p'ó?dédí? nahangin?ánda? ta?gendi háawin híwóhpí?in in Hudíyodi Paul ónchänunde?in, hedího wíyá tháwán óewhihsuu hedí in Hudíyo owha? p'ó?dédí?in hedá in wé?gen Hudíyo p'ó?dédí?indá dívíwé?ge?ámí?in ovâytu?an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéénú-ídí.

23

¹ Paul-di in tunjowa? ta?ge ovâymundedí ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, Jôesi Tádáví páadépiye ná?in naadi wâytu?âamí: Naví pí'ná khó?jé dínhanginná naví wówátsi thaa t'áhkí híwó?nin wówátsi donhonnin.” ² Ná?in nat'oeđi Ananias i? owha? p'ó?dédí? namuu?i?di in Paul-ví nú? diwinnin ovâytu?an sóe eedi óemaphâave-í?in. ³ Paul-di óetu?an, “U-ân Jôesi Tádádí wóemaphavekhâymaa. Wí paa ijánúmáa?i waagi?bá unmuu.

Úkhây'ä' úhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dáy'annin háa joe, ná'i tsonnun namuu'i natû' waagi, hewänbo u wí'bo hä'i tsonnunbá wínâa'a'ginpí, ná'in t'owa dísomaphâave-í'in ovâytu'andi." ⁴ In iwe diwinnindi Paul óetu'an, "Háadan Jôesi Tádávi owha' p'ó'dédí' uví hí'dí mân'a'ginhánunde'?" ⁵ Paul-di ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa wí'dínhanginnáhpí owha' p'ó'dédí' namuu'in. Dínhanginnándáho há'to han otúuníwän, gá Jôesi Tádávi ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wígínkhây'ähpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedi gitúuní'in."

⁶ Heđi Paul-di ovâymu' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in heđá wëndá Pharisee t'owa-á. Heđiho kaygi in tunjowa' ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dínmuu. Náwe dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundédân." ⁷ Han ovâytu'an dihayđi in Pharisees-áđi in Sadducees-áđi dívítuhkannan, heđi diwijedeedi wêege'in dipóe. ⁸ Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wí'dívíwäyundepíđân in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, heđá p'oewaahâa-á makówáwin t'óepa'aa'indá diji'in wí'dívíwäyundepí; hewänbo in Pharisee t'owa-á dívíwäyunde diji-ákun. ⁹ In t'owa t'ähkí shánkí kaygi dívítuwínunde', heđi wên Hudíyoví khuu dáyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúđi kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawín t'aywó'nin i'annin wänbo wí'âyshaadepí. Mađi hádeéwáy wí p'oewaahâađi háa wí makówáwi t'óepa'aa'i'đi ta'gendi óehée'an."

¹⁰ Hânho dívítuhkandodi dívítsaakhây'o', heđiho i' sundado tsondi p'ó'dédí' nakhunwôeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewa'ámí'in, heđiho in sundado ovâyjôn, "Ja' bípûn, Paul bínkê'đi hä'in Hudíyoví'wedí bínjâa'ámí, heđi unbí'piyebo bints'ude."

¹¹ I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwínudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihée'an, heđá oe Rome hanbá bikhâymaa."

Paul óeháyji'in dida'

¹²⁻¹³ Wíyá tháwán hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'ámíđi wên ánskaa dáyk'úuwíđi. Ditú, "Ívíhãadãkhâymaa, heđi wí'ívíhúukankhâymaaapí Paul áyhay píhay. Han íví'anpíđá, tobá Jôesi Tádáđi díthchãänú-í." Ná'in gin ditú'in jónántã'điví (40) shánkí diji'. ¹⁴ Heđi dimää in owha' p'ó'dédí'indá heđá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, heđi háa dáywéhpê'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihayđiho ovâytu'an, ¹⁵ "Nää undáđi heđá in tunjowa'dáđá i' sundadoví tsondi p'ó'dédí' bint'óesân. Bintu'an Paul náä unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí íhangin'ânda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymuuní áyháyjídí náä tsowa napówápíđibo'."

¹⁶ Hebo Paul-ví máãmá'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, heđiho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedi Paul óetu'an. ¹⁷ Paul-di wí tãgintã (100) sundadoví tsondi óetuhkannandi óetu'an, "Ná'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'dédí'ví'piye náhúu. I' e'núđi wên háawên óetu'ámí'in nada'?" ¹⁸ Heđiho i' e'nú i' sundadoví tsondi p'ó'dédí'ví'piye óeho', heđi óetu'an, "Paul i' to gínpannándi'đi naa díthkannandi dítu'an ná'i e'nú uví'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'ãámí'in nada'đi."

¹⁹ I' sundadoví tsondi p'ó'dédí'đi i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, heđi óetsika'yan, "Hãã-an naa dí't'ôe'ámí'in unda'?" ²⁰ I' e'núđi óetu'an, "In Hudíyo dáywéhpê'an wóedaa'ámíđi tha'đi Paul tunjówháagépiye óehúuwíđi, háa i'annin shánkí dihangin'ânda' waagibá. ²¹ Hebo wíwóewäyukannamípi. Jónántã'điví (40) shánkí senã' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádávi páadépiye dívítunmági wí'dívíhúuyamípi'in wí'dây'p'oesuüwã-ípi'in Paul óehay píhay. Náä dikhâymuu heđi dítsíkha u' untúuníđi i' náasaaní'in." ²² Óetu'an i' e'nú, "To'wí wänbo wínâatu'ãámípi ná'i dí't'ôe'andi'." Heđi iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

²³ Heđi i' sundadoví tsondi p'ó'dédí'đi wáy-á wíje senã' ovântuhkannan, indá tãgintã (100) sundado dântsonmää'in damuu, heđi ovântu'an, "Wíje tãgintã (200) sundado

nangedi'indá, hedá tségintä (70) kwääjêe k'ewédí'in sundado-á, hedá wây-á wíje tågintä (200) júnphé wóegé'in sundado-á ovâytu'an dívíkhây'ami'in, náä khun whänu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. ²⁴ Hedá wíje wên kwääjêe Paul i'íhsôege-ígí' bínputesoge, hedi oe Felix i' tunjoví'wepiye bin'áyînhûu." ²⁵ Hedi wên ta'nin ita'nandi gin natú:

²⁶ "Naví tunjô Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitu'an. ²⁷ Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwá'i' óeyâ'di óekhe'khây máawän, hewänbo naa dînhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwáta'k'oe'in, hediho in sundado-ádí omää inbí mangedi dójâ'ámídí. ²⁸ Háawin híwóhpi'in ônchänunde'in naa ohangin'ânda', hediho inbí tunjowháagépiye naadi dóho'. ²⁹ Naa dînhanginpóe in híwóhpi'in ônt'e'p'ídénde'indá wên háawin kây'in wänbo óepansôege-ídí háa óeháyjídí wínamuupi'in. In Hudíyo wên háawên inbí khuu i'gedida' dívíwänpihí'máa. ³⁰ Ihaydáhá' to'wídí naa dít'ôe'an dâywéhpê'annin ná'i sen óekhegi'o'in, hediho wesebo uvi'piye i' dósan, hedi in to'wên in híwóhpi'in ônt'e'p'ídénde'in dovâytu'an uvi'piyân dimú-í'in wóetu'âámídí háadí ivi'piye dít'ay'in" gin ita'nan.

³¹ Hediho in sundado háa ovâyjôn waagi díví'an. Khü'déedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho'. ³² Wíyá tháwän in sundado kwääjêe k'ewédí'indida' Paul óehon, hedi in wé'gen sundado inbí'wepiye dívíweho'. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjô in ta'nin ôn'an hedi Paul iwebo óejoe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjô itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjô ná'in nat'oe'di Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wônt'e'p'ídénde'in dipówá ihaydânho naadi wîntunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyîngi'ami'in i' tewhá hay'i Herod ik'ú' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ônt'e'p'ídénde'

¹ P'ánú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owhá' p'ó'déedí' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwá'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indadí dâykán, hedi i' tunjoví'piye dimää i' tunjô óetu'âámídí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedi Tertullus-di i' tunjô óehé'e'an Paul ônt'e'p'íéde-ídí. Ginnân natú:

"Nanbí tunjô Felix, u' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'áhkí na'ingí' wéngé t'áhkí bi'andi namuudi. U' unmuudânkunho hánpídíbo báyékí paayo githaa, hedá uvi hangintandi báyékí híwóhpi' nanbí nan diwedi dînjâa'an. ⁴ Náä naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'ami'in, hediho unsehkanát'óedí wí háy tãhkiwän dînt'ôeyaani, han unchanpóedí. ⁵ Ginnân hîn napóe: Na'indi ná'i sen ovây't'owat'e'ya'dodi âymû'. Ná'in Hudíyo wéngé t'áhkí ovâypitsaakando', hedá i-á p'ó'déedí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí hãhkan deepiye dívíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wänbo i'a'ginhánú, hedânkun âypankê'. Gida'wän âytunjó'namí'in âynuuwá-ídí háa ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundadoví tsondi p'ó'déedí' napówá, hedi kay'indi nanbí man diwedi óejâa'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ônt'e'p'íde'in uvi páadépiye di'ää-ídí. U'di wí'bo híwó ná'i sen náatsika'yandáho úhanginpúuwí t'áhkí ná'i ivi'gedi wít'e'p'ídénde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹ T'áhkí ná'i Tertullus Paul-ví'gedi natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo ivi'gedi ihí'máadí i' tunjô Felix óetu'an híwóhpi wí'i'anpí'in

¹⁰ I' tunjô imannan Paul óehí'määnídí, hediho ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dînhanginná báyékí paayo ná'in t'owagí'in tunjowháagé un'ánnin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhé'e'ámídí wí'bo dá'yaywoenídí. ¹¹ Ma'di tã'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tádá dó'a'ginnmäänídí. ¹² T'ôepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádí wídaytuhánbopí, hedá wídivây't'owat'e'ya'nanpí i'

Hudíyo méesate hay'i? iwe, háa inbí méesate hí'índi eeje wänbo joe, hediháa i? bú? i?ge wänbo joe. ¹³ Indá wíđínkeekankodipí ná'i naví'gedi dñt'e?p'ídénde'i ta?gen namuu'in.

¹⁴ “Hebo ná'innân naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'əhtuyende'indá ná'in t'owa ditú? pi?wên p'óegé namuu'in, hewänbo i?ge dáy'əhtuyendedi Jôesi Tádágí? dáy't'ôemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe?a'ginmä?. T'ähkí ná'i kuu Moses ita'nandi? hedá in Jôesi Tádáví tukhe?min dáyta'nandi-á naa dáywäyunde?. ¹⁵ Háa ná'in t'owa dívíwäyunde'in napuwagi'o'inbá naa wá? dáywäyunde?, hedí ginnân namuu: Jôesi Tádádí t'ähkí in dichuu'in ovâywówápkhây máa, híwó'nindá híwóhpí'indá. ¹⁶ Hedí gin dáywäyundedi, háädi wänbo t'ähkí dáykhäde Jôesi Tádáví páadépiye hedá t'owaví páadépiyá híwó dáytsiye'amídí, hedänho naví pí'ná khó?jé dñhanginnánidí híwó dáykanhonnin.

¹⁷ “Báyékí pəayo Jerusalem bú? iwe wó'ánpíwän, hedáhá? dáywäybun wí chä? in naví t'owa dikäkw'ó'nin dovây máänidí, hedá wí naví háäwí dñnmúuní'i-á Jôesi Tádá-á dómáänidá. ¹⁸ I? méesate hay'i ee gin dáy'o? ihaydi in t'owadi naa dímu?. Naa dáykhây'anho? Jôesi Tádá dó'a'gin máänidí, nanbí kuu gínmuu waabá. Báyékí t'owa iwe wíđijihpí, hedí t'ähkí händá? naná. ¹⁹ Wên Asia-win Hudíyo wá? iwe diji?. Indáho dínkhây'ä? wóetu'äamí'in háawin wên t'aywó'nin naa dáy'annin, naví'gedi wóet'e?p'êede-í'in dida?di. ²⁰ Hewänbo náä náwe wíđijihpídí, tobá ná'in diji'indän wóetu'äamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dñhanginpóe'in in Hudíyoví tunjówháagépiye díkán dihaydi. ²¹ Ná'in wéhpêeda'män dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytwínúdí dovây-tu'an, ‘Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundedän’ ” gin Paul-di óetu'an.

²² Felix Jesus-ví p'ôe i?gedi híwó ûnhanginná, hedího in iwe diji'in ovâytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívíhée'amípí. Owáy Lysias i? sundadóví tsondi p'ó?dédí? napówá ihaydänho naadi wâytu'äamí háa unbí hí? i?gedi o'ánde'in.” ²³ Hedího wí sundadóví tsondi gin óetu'an, “Ná'i sen ná'áyîngi'an, hewänbo napannán waagidá joe. Iví k'ema'in i? ovâypuwámáäní, i? háäwí ûntáy'i? ônkáanidí.”

Felix-ádí Drusilla-ádí Paul ônt'ôeyan

²⁴ Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'údedi dánt'ôeyansóge, hedí Paul-di ovánthayk'ú? hádídí to?wí Christ Jesus-ví'piye iwäyú-í'in. ²⁵ I?di ovánhí?máa hádídí inbí wówátsi ta?ge dñnhúuwí i?gedi, hedá háa dawänpida? waa dñkanhúuwí'in wíđánkhây'ähpí i?gedá, hedá i? thaa Jôesidi t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpí díví'an ní'gedá. Han ihí'máadí Felix nakhunwôeda?póedí óetu'an, “Náwedí ópeeve wíyá wítuhkännan píhay, háädi naa dñnpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsíkha Paul-di óechä?máänidí, hedänho óewá'aadá óema?p'äädí-í, hedího ihayda? óetuhkando? i-ádí ihée'amídí.

²⁷ Wíje pəayo daphade ihaydi Felix óetunjójáa'an hedí Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe'an, in Hudíyo-ádí nak'emamúuní'in nada?di.

25

Paul nada? Caesar-di ôntsonnamí'in

¹ Festus i? tunjó ts'aaabi namuu'i? oe Caesarea bú? napówá, hedí poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú?piyá namáa. ²⁻³ Oe Jerusalem napówá ihaydi in owhá? p'ó?dédí'indádí hedá in wé?gen Hudíyo sená? he'ennindádí Paul wíyá ônt'e?p'íde, hedí kay'indi Festus dida?póe wên háäwên ovây'amídí. Dida? Paul oe Jerusalem-piye óemá'í'in, gá dñwéhpêemuudän dívíkhakw'ôení'in óeháyjídí wa? p'óegé namändibo?. ⁴⁻⁵ Felix-di ovâytu'an, “Paul-á oe Caesarea napannán. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí sená? he'ennin bñntu'äamí naa-ádí dímu-í, hedí wên híwóhpí'in Paul i?andáho?, indi óetunjó?diwekání.”

⁶ Festus maḍi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyíʔ, heḍáháʔ Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwán ovâytsonnamídí isóge, heḍi in sundado ovâytuʔan Paul dikenmú-íʔin. ⁷ Paul óekán, heḍi nats'úʔ dihayḍi in Hudíyo oe Jerusalem-di diʔääʔin iví núʔ iwéngé diwindi ónt'eʔp'íḍéndeḍi ditúʔ báyéki kâyʔi háäwí híwóhpíʔ iʔandi, hewänbo wíḍínkodipí taʔgendi dâythayyamídí náʔi ditúʔdi taʔgen namuuʔin. ⁸ Paul wíʔbo iʔaywoenídí ihéeʔandi gin natú: “Naadi in Hudíyoví kuu wíḍovâʔaʔginhánupí, heḍá náʔi Hudíyoví méesate hayʔi ee aʔginkhanugíʔ wóʔts'úhpí, heḍá wên háawin t'aywóʔnin wänbo in Rome-ʔinbí tsondi Caesar-víʔpiye wíḍáyʔanpí.”

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwóʔnamíʔin nadaʔ, heḍiho Paul óetsikaʔyan, “Ti oe Jerusalem-piye unpundaʔ iwe naví páadépiye wíntsonnamídí náʔi wónt'eʔp'íḍéndeʔ íʔgediʔ”

¹⁰ Paul-di óetuʔan, “Joe, náwebânkun dîntsonnamíʔin odaʔ. Náä uví páadépiye owindi iʔ tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Heḍá wáʔ u-á wíʔbo híwó úhanginná wên háawên t'aywóʔnin wänbo in Hudíyovíʔpiye wíḍáyʔanpíʔin. ¹¹ Wáy wên háawên t'aywóʔnin dáyʔandáhoʔ, heḍi náʔin t'aywóʔnin namuudi ochuu-íʔin dînkâyʔädáhoʔ, háʔto otúuní wíḍíháyjípíʔin. Hebo náä háäwí náʔin t'owadi dînt'eʔp'íḍéndeʔi taʔgen namuupídá, toʔwí wänbo wíʔunk'óepí inbí mangepiye díkáaníʔin. Heḍiho oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjóʔnamíʔin odaʔ” gin Paul-di óetuʔan.

¹² Festus-di in óetumakhemáaʔin ovâyhéeʔan, ihayḍáháʔ Paul-víʔpiyá ibéedí óetuʔan, “Caesar-ví tunjówháagé iwe wóntunjóʔnamíʔin undaʔḍiho ivíʔpiye wísaaní.”

Paul-di Agrippa-ádí Bernice-ádí ovânhéeʔan

¹³ Háýú thaa naphade ihayḍi iʔ tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádí oe Caesarea dapówá Festus óesengituʔamídí. ¹⁴ Wí háýú thaa daʔán dihayḍi Festus-di Paul-víʔgedi Agrippa óet'óeʔan. Ginnân óetuʔan:

“Náä pan diwe wí sen naʔán Felix iʔ tunjó phadeʔiʔdi óejoeʔandiʔ. ¹⁵ Naa oe Jerusalem ojiʔ ihayḍi in Hudíyo owháʔ p'óʔḍéḍíʔindi heḍá in tsonnindá háʔivíʔgedi díteʔp'íḍe, heḍi in didaʔ otúuníʔin háʔi t'ehpide tun taʔgen namuuʔin. ¹⁶ Hewänbo dovâytuʔan, ‘In Rome-windi hânhay wänbo wí toʔwí wíʔóekándeḍi in toʔwên ónt'eʔp'íḍéndeʔinbí mange. Páadé nakhâyʔäʔ in toʔwên ónt'eʔp'íḍéndeʔinbí páadépiye iwéñnú-íʔin, heḍân wíʔbo iʔaywoenídí ihéeʔamí náʔi háäwí ónt'eʔp'íḍéndeʔ íʔgedi.’

¹⁷ “Heḍiho náwe diwéʔgepóe ihayḍi wíḍáytsíkhaʔanpí. Wíyá tháwánho dovâytsonnamídí dáysóge, heḍi in sundado dovâytuʔan iʔ sen óets'úude-íʔin. ¹⁸ Ivíʔgedi díteʔp'íḍe-ídí dívíwínú ihayḍi, naa oʔán wên háawin kâyʔin iʔannin díthkankhâymaaʔin, hebo han wíḍívíʔanpí. ¹⁹ Náʔi sen Paul gin nakháwáʔi-ádí dívíwänpíthkandoʔ inbí wäyü dínmuu íʔgedi heḍá wí sen Jesus gin nakháwáʔiʔgedá, i-á nachuu wänbo Paul natú nawówájiʔ gin. ²⁰ Naa wíḍínhanginnáhpí háḍíḍí dóshaa-íʔin náʔi háäwí háawin namuuʔin, heḍiho dótsikaʔyan, ‘Ti oe Jerusalem-piye unpundaʔ, iwe náʔi háäwí wónt'eʔp'íḍéndeʔ íʔgedi wíntunjóʔnamídíʔ’ ²¹ Hebo Paul nadaʔpóe náä pan diwebo nachaníʔin heḍá iweḍá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di óntunjóʔnamídí. Heḍiho in sundado dovâytuʔan óeʔáyíʔnamíʔin Caesar-víʔpiye dósan píhay” gin Festus-di Agrippa óetuʔan. ²² Heḍi Agrippa natú, “Naa wáʔ náʔi sen háa natúʔnin ot'oe-íʔin odaʔ.” Festus-di óetuʔan, “Thaʔdibo unt'oe-í-áhay.”

²³ Wíyá tháwán Agrippa-ádí Bernice-ádí náʔi íve hayʔi dats'ú, wên sundado tsonnin heʔennin wóegé heḍá wây-á búʔwin tsonnin wóegá. Saʔwó daʔaamuu, heḍá háäwí t'áhkí hânho saʔwó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-íʔin. ²⁴ Heḍi Festus-di ovâytuʔan, “Tsondi Agrippa heḍá un t'owa náwe íjiʔin t'áhkí, binmúʔdí náʔi sen. Ivíʔgedi t'áhkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windáḍí heḍá náwe dijiʔindáḍí naa díhéeʔan.

Dívítuwínúndedi naa dítu'an ná'i sen óháyji'in ûnkhây'ä'. ²⁵ Naadi wên háawin wânbo wíðônshaapí óháyjídí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di òntunjó'nami'in, hedího naa dáy'ánshaamági Caesar-ví'piye dósaaní'in. ²⁶ Hebo háäwí wânbo wíðînhanginnáhpí ná'i senbí'gedi naví tsondi p'ó'dédí' Caesar dõnta'nami'in. Hedânho un t'áhkíví páadépiye dómaa bînhée'amídí, hedí shánkídí uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedí bîntsik-abowa ihaydi shánkí dînhanginpúuwí háäwí i'gedí Caesar dõnta'nami'in. ²⁷ Han dáy'an, gá dînchanpóedân bondoe'i namúuni'in wí pan dósaanídí páadé wíðovâythayyanpídí háä i'gedí ònt'e'p'ídénde'in."

26

Paul wí'bo i'aywoenídí ihí'máadi Agrippa óetu'an híwóhpí wí'i'ani'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wînk'úya' uví'gedí bipihée'amídí." Hedí Paul imannandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náä naadi wítuhkankhâymaa naví'gedí hedá ná'i háäwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'ídénde' i'gedá, hedí naa ohíhchan u-ân i' unmuu'in uví páadépiye owindi. ³ Hedí shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyoví khuu dínmuu i'gedí úhanginnândi, hedá úhanginná wáygéhää handa' wíðíví'ánshaa'opí'in. Hedího pín ta'gedí wída'máa dînt'òeyaani'in.

⁴ "T'áhkí in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. ⁵ Hedí in dida'dáho wóetu'áamí ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedí ná'in Pharisee t'owa-á nanbí khuu shánkí kay'in dâyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedí. ⁶ Náä naa dítunjó'diwékán gá dáywâyundédân Jõesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâyamági'in. ⁷ T'áhkí in tá'dí wíje Israel-ví e'nûnbí ây iwedi'in wá' ná'in in Jõesi Tádá natú'in ikhâymaa'inbá dívíwâyunde', hedího khuy-á thaa-á i' óe'a'ginmá'. Hedí náä, naví tsondi unmuu'i', naa wá' hanbá dáywâyundédibo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'ídénde'. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'únkodípí úvíwäyú-ídi Jõesi Tádádí in dichuu'in ovâywâywówápa'in?

⁹ "Naa-ân o'ânwân báyéki dînjänäkíkanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwá'ivi'piye. ¹⁰ Hedího oe Jerusalem han dáy'an. In owá' p'ó'dédí'indi naa dînk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'òeni'in, hedá ovây't'akhanukhâymaa ihaydi naví tun wá' eepiyebá dáymági. ¹¹ Háyanbo naa omää in Hudíyoví méesate eejepiye otsonpúuwídí ovâywháhwhá'namídí, hedá dáykhää dovâykaygi'amídí dítúunídí Jesus-ví'piye wíðívíwâyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú' i'ge dáykhenjýénde dovâyhóenídi."

Paul-di Agrippa óetu'an háa ûnpóe'in hedího Jesus-ví'piye iwâyunde'in

¹² "Hedího han dáy'amídí naa oe Damascus bú'piye ománwân. In owá' p'ó'dédí'indi wên ta'nin ho dîn'an dóhúuwídí dînk'úuwídí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídi. ¹³ Naví tsondi unmuu'i', taagedí oe p'óegé omán dihaydi wí ko oe makówádí nawândi dómú', i' thanbí shánkí nakohkay'i namuu, hedí ná'i kodí na'in gimännin t'áhkí dí'ánhógi. ¹⁴ T'áhkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to'wídí Hebrew tundi díhée'andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dít'òephadekando?' U wí'bo biwânpiwá'o', wí búdu in phék'e'indi óesanhonnin i'a'ts'áđíndedi ipiwá'o' waagibá.' ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' I'dí dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'dí dít'òephadekando'i'. ¹⁶ Náä ówínú. Naa uví'piye dáykeeyan gá wíde'mandân naví t'òe dîn'amídí, hedí u'dí t'owa ovây't'òekankhâymaa náä thaa dímu'in, hewânbo ná'idá'ba' joe, owáy wíyá uví'piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangí'o'i wá' ovây't'òekankhâymaa. ¹⁷ Naadi wísankhâymaa wí'gín in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piyá, hedí inbí'wedí naadi wîn'aywoení. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewânbo u'dí ovâykhäge'khâymaa dínkeepúuwídí hedá Jõesi Tádáví ko i'ge dívíhúuwídí. Hedá Satan i' Penísendíví mangedí

ovâyjâa'andi Jôesi Tádávi mange ovâykwokhâymaa. Hediho naví'piye dívíwâyundedi inbí t'aywó'di ovây'owóejé-í, hedá in wé'gen naví'piye dívíwâyundedi naví'in dînmuu'indádí dívíwóeni' gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an iví t'ôe i'gedi

¹⁹ "Hediho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu'an waa makówádí dînkeepóedí díhée'andi naa dáy'a'ginnan. ²⁰ Páadé in Damascus bú'win dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'áhká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wänbo-á. Dovây-tu'an inbí t'aywó'di dáyjoe'andi Jôesi Tádávi'piye dívíhâadi-í, hedá híwó dívítsiye'amí dáykeeyamídí ta'gendi inbí t'aywó'di dáyjoe'annin. ²¹ Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i khó'jé díyâ' hedi díháji'in dívíkhâade'. ²² Hewänbo Jôesi Tádádí hâadi wänbo t'áhkí naa díkhäge'do', hediho nää náwe owindi in ta'gen namuu'in t'áhkí t'owa dovâyttumáa, tobáháa he'ennin dimuu háa he'ennin dimuupí wänbo'. Hääwí t'áhkí ná'in t'owa dovâyttumáa'i-á, Moses-á'dí in Jôesi Tádávi tukhe'mindádí dítu'in napuwagí'o' inbá namuu, hedi wíyá hääwí wänbo wó'tú'pí. ²³ Indá dítu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymaa'in nachuu píhay, hedi i-á i' páadé'i namúuni chuwa iwedi nawáywówápúuwídí, hedânho i'di wí'gín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jôesi Tádávi p'óegé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Wa'di Paul ná'i hääwí ithaykw'óe'ó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, "Paul, u-á bondoe'i-ân unmuu. Báyéki bihá'an, hedânkun unbondoepuwamän."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A'gindi Festus, naa bondoe'i wó'muupí. Naa híwó donhangintanmáadí in ta'gen namuu'indá dáyhi'máa. ²⁶ I' tsondi Agrippa náwe na'ándí' ûnhanginná ná'i hääwí t'áhkí i'gedi. Hedânkun iví páadépiye dáyhi'máadí hääwí wänbo wídokaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'áhkí ná'i hääwí napóe i'gedi Agrippa-á nat'oe'in, gá kaadi wínapóepídân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde' háa in Jôesi Tádávi tukhe'min dítu'in? Dînhanginnân biwâyunde'in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un'ân gáhân u'di wesebo wí Christian dípa'i'in?" ²⁹ Paul-di óetu'an, "Hádéebá wesebo háa wíyá shánkí díhúuwí. Hebo naa Jôesi Tádávi'piye dáyjüusu'o' u-á'dí hedá t'áhkí ná'in nää thaa dit'ôeyankw'ó'nindádí naa waagibá ípúuwí'in. Hewänbo naa wó'da'pí kadénadi íwhimúuní'in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ihí'bowa ihaydi i' tsondi Agrippa hedá i' tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé'gen iwe dikw'ó'nindá dívíwínú, hedi oe já'wépiye dipeedi dívíhée'an. Dítu, "Ná'i sendá háawin wên wänbo wí'i'anpí óeháyjídí háa napanchanídí wänbo'." ³² Hedi Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná'i sen dóma'p'âadi-i'in dínkodiwän, hewänbo nää wídínkodipí, gá Caesar-di ôntunjó'nami'in nada'póedân."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-í'dí

¹ Hediho in tsonnin di'ánshaapóe na'in kophé iwedi oe Italy-piye dísaanídí, * hediho Paul hedá wây-á pandádí ovâyjoe'an wí tägintä (100) sundado ovâytsónmáa'iví mange. Ná'i sendá Julius gin nakháwá, hedi in sundado i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí'ví'in gin ovâykháyá'de'in diwedi'i-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwá'i wá' na'indádí nají, i-á Macedonia nangewi bú' Thessalonica iwedi'i namuu. Hedi wí kophé Adramyttium bú' iwedi'i' ívítógi. Ná'i kophé-á nakhâymuu i' bú'ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i'gepiye namú-í'dí.

³ Wíyá tháwán oe Sidon bú' iwe ívívóyí'. Julius-di Paul híwó óe'andi iví k'ema'in óepuwámági, indi hääwí ûntáy'i' óemâánídí. ⁴ Iwedá i' kophé iwedi gimää, hewänbo i' wâadi tí'úupiye díchânuhúja', hediho oe Cyprus p'ojâadi shánkí nawaakaypí i'gedi gimää. ⁵ Oe p'o' p'ánâpiye giphade, hedi Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé

* 27:1 Luke wíyá Paul-á'dí nají'.

ĩ'ge gimää, hedáhá' oe Lycia nange wí bú' Myra gin dâytũ'o' iwe gipówá. ⁶ Iwe i' sundađoví tsondi wíyá pi'wí kophé Alexandria-wi namuu'i' ishaa. Ná'i kophé-á Italy-piye namän, hedihó dítũ'an iwe ívít'öen'i'in.

⁷ I' waa hânho nakaydi jóngíđá' wí háyũ thaa gipundee, hedá báyéká ívít'öe'andi Cnidus bú' tsowa gipówá. I' waa kay'i namuudi ee gimän diwepiye wíyá wíginpuhkodipí, hedihó Crete k'áygé i'gedi giphade, Salmone gin dâytũ'o' iwe, hedá nawaakaypí'we i'gedá gimän. ⁸ Jóngíđá' p'o kíngé i'ge gipundee, hedí wí bú' Lasea gin dâytũ'o'i tsowa gipówá. Náwe naná' diwá dâytũ'o' "Híwó naná i' kophé dívíwóyí'nígí'" gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupí wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochan-poe'o wíyá shánkí náwedi gimäädá âyt'öephadekhâymaa. Ná'i kophé-á hé wógebo gipedé-í, hedá wây wên wá' dívíp'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundađoví tsondi Paul-ví hí' önt'öeyaaní'wedi i' sen i' kophé iví' ünmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'öeyan. ¹² Ná'i kophé nawhi'án diwe wâhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hedihó t'ähkí waa díví'ánshaamági i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytũ'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'öe'ó, hedí aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewaa'ahkhánde'.

Hânho iwaa'andá ikwá'nan

¹³ Hedihó aakonpha'gedi híyää iwaa'an dihaydi di'ân háa dítũ waagi díví'amí'in, hedihó iwedi gimäädi ná'i Crete p'ojáadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí waa hânho kay'i ná'i Crete nange i'ge iwaa'an, i' waa-á p'inpiye thanpiye jáadi'i waa gin dâytũ'o'. ¹⁵ I' waa hânho nakaydi i' kophé öenándí wíyá páadépiye wí'ünpuhkodipí, hedihó i' kophé dâybée, hedí wáy i' waa' dihon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojáadi'ay Cauda gin dâytũ'o'i tsowa giphade, i' waa wâhphade wínakaypí iwe, hedí báyékí ívít'öe'an i' kophé'ay âywhimáa'i ná'i kophé gáháyú'i' iwe kw'áye âytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâywhisóge ihaydá i' kophé gáháyú'i' whihkannin kay'indi dâywhibuugi'an wínatha'dee-ípí. Hedá i' te'aa i' waa' i' kophé óechänunde'i-á dâywáve, gá dikhunwöeda'dân oe Syrtis gin dâytũ'o' iwe dikhähkwodee-i'in, i' p'oe iwe wâhphade wínowä'änpí. Hedihó iwedi díwänpip'omáa.

¹⁸ Wíyá tháwán wá' i' waa hânho nakay, hedihó in kophé'in senä' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychänu, i' kophé wâhphade wínakháa-ípí. ¹⁹ Hedá wíyá tháwándá inbo i' kophé'i háäwí wá' p'oe iwe dâychänu. ²⁰ Báyékí thaa agóyó wänbo than wänbo wí'âymu'pí, hedí i' waa nahánpídi kay'i iwaa'o'. Hedihó gi'ân há'to wówá'in gipee-i'in.

²¹ Báyékí thaa wí'ívíhúuyanpí. Hedí Paul inbí páadépiye nawindi ovâytũ'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuníwän naví tun dînt'öeyaaní' Crete diwedi wígipee-ípí'in otũ waa. Háy úvít'öeyandáho há'to ná'i kây iwe gipóewíwän hedá i' háäwí há'to gipedé-íwän. ²² Hebo náa wí'úv'áyíngimâání. Tobáháa ná'i kophé natha'dee wänbo há'to to'wí wänbo óep'oháyjí. ²³ Naa Jöesi Tádáví' omuu, hedá ív'í t'öe-á dön'o', hedí khũ'di wêe ív'í makówáwi t'öepa'aa'i dînpówá, ²⁴ i-á naví nú' nawindi ginnân dítũ'an: 'Paul, wí'unkhunwöeda'í. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwínugi'o, hedí ú' unmuudi ná'in ú-á' d'í diji'in há'to wêe wänbo nachuu-í.' ²⁵ Hedânho k'ema'in, wí'íkhunwöeda'í. Naa dâywâyunde ná'in Jöesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. ²⁶ Hewänbo wí p'ojáadi eedi gikhähkwodee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedí wa'di i' waa' i' mâap'oe Adriatic gin dâytũ'o' i'ge díchänuhon. Khun pinudi háädi naná' dihaydi in kophé'in senä' dítũ nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywä'ántaayan, hedí wétä'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawä'an gin dâyshaa. Wíyá shánkí háy dimäädá wíyá dâywä'ántaayan dihaydá tä'di kháve (18)

kwi'óhpa taa-á nawä'än. ²⁹ Dikhunwôeda' i' kophé k'uu eedi óechänukhâymaa'in, hedihó i' kophé tí'ûupha'gedi jónu kháa'i kwák'u maayää'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêñídí nathay píhay dívíjûusu'an.

³⁰ Ná'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedi diwhaveda' dijáanídí, hedihó i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhâyú'i páadépiyedi wíyá maayää'i dâywajekhâymaa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundado hedá inbí tsondi-á ovâytu'an, "Ná'in kophé'in t'ôe'in ná'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hedihó in sundado i kophé'ay nawhi'ándiví whihkannin dâyts'á', hedi i kophé'ay nama'p'á'.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di ovâytu'an dívíhúuyamí gin. Ovâytu'an, "Wíje jáadi t'áhkí hânho úví'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hedihó náa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wänbo wí'únpuwagi'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegi' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává iké'di Jôesi Taa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánkí híwó dichanpóedí in wá' dívíhúuyan. ³⁷ Wégín tágintädáhá' tségintä'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'áhkí dívíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychänu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wí dâytaapí. Hewänbo na'okhänná hedá nap'oehánginá' diwe dâymû', hedihó díví'ánshaamági dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwák'u maayää'i nawhi'wa'jendiví whihkannin dâyts'á', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywihisuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' wáadi i' kophé ee na'okhänná' diwepiye óechänuts'úude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nápha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbóedí'án, hedi iwe i' kophé páadépiye ichänudi nakhähsogedeedi wínajâpóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá náäpiyá kaygindi na'a'yäpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewänbo Paul-ví wówátsi ôn'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wänbo wí'ovâykhe'mágipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéwhéé óep'omáa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'áhkídíbo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'áhkídíbo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojâadi Malta gin dâytu'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigí'an. Ikwa'dodi nat'êe, hedihó dâypa't'égi, hedi díví'an i' phaa nú'piye ívîháadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul íphé'âywé'ge'an ípha'k-w'ôenídí, hedi ípha'kw'óe'ó ihaydi wí páâyü phaadi óesúwánáandi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'ú'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' páâyü Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû', hedi dívítu'an, "Ná'i sendá ma'di ta'gendi t'owa t'akhänu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wänbo', nanbí jôesi 'Ovây't'owatuhchänunde'i'" gin gínkháwá'i'di há'to óewówápeemääni." ⁵ Hewänbo Paul íví man iwádâa'andi i' páâyü i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'únpóepí. ⁶ In t'owa dí'ánde' i' páâyüdi óekhuugee ee úntee-í'in, háa ma'di wesebo nachuhkaanú-í. Hewänbo thaa t'áhkí dívítsíkha'andi Paul háabo wí'únpóepí, hedihó inbí ánshaa dâ'y'egó'andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnáandi' Publius gin nakháwá. Ívísúwá'o' iwe tsowa únnavakw'ó, hedi sígídí na'in díhógidi íví tewhá únná' diwe poje thaa dívóyí'mági

hedá híwó'dá dí'áyîngi'an. ⁸ Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwäp'íde' hedá nasihaydi óe'äãde'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandi óetãgedi ònjûusu'andi hehkháa óemági. ⁹ Ná'in napóe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye di'äã, hedi in wá' hehkháa ovâymági. ¹⁰ Indi báyéki díhããwímági na'in, hedi poje p'óe naphade ihaydi iwedi gimän dihaydi i' gíntáy'i' t'ãhkí dímgí.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojãadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-ádi Pollux-ádi gin dâytu'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje thaa iwe ívíwóyí'. Iwedi p'o kíngé i'gedã' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwán aakonpha'gedi iwãã'an, hediho wíyá tháwándá Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in âysha, hedi indi kay'indi dítu'an indádi wêe jáadi ívíwóyí'ní'in. Iwedi wíyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'úuwín páadé'in Rome-win dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ãã. Dâyhããwíku'kw'óe'ó iwe Appius gin dâytu'o' iwéhay wáy wên di'äã, wây-á wëndá wãhphade kayi' wídi'ãhpidí oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytu'o' iwe díjay. Paul-di ovâymú' ihaydi Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánkí nakaypóe. Han âyphade, ihaydáhá' wí háyú thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannán diwe in Hudíyo ovâyhí'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemági, hewänbo wí sundadodi óe'áyîngimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getu'an. Dipówá ihaydi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'ínbí kuu a'ginkhanu naa wídáy'ánpi wänbo', hedá nanbí t'owaví'piye wên yã'dãapí'in wänbo wídáy'ánpi, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípankê', hedi ná'in Rome-winbí mange díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dînuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díhããwí'in wänbo wídáy'ánpidí, hediho díma'p'ããdi-i' in dida'wän. ¹⁹ Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'ããdi-i' in, hediho shánkí híwó dînpóe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'námí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovâyt'e'p'êede-ídí. ²⁰ Hedânkun naadi wâytu'kánan ná'i hããwí i'gedi wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadi óetsíkha'máa'iví'piyebá naa dáywâyundedânho ná'i kadé-nadi owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uví'gedi natú'nin oe Judea-di wí'âykê'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'i owedi na'ãã'i wänbo wên híwóhpi'in nat'oe'in uví'gedi wínatúhpi. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ãhkí híwóhpi dívíhí'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ni'gedi. Hedânho gida' u'di dítu'ããmí'in háawi uví wâyú úmuu'in."

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dâye'man wíyá di'äã-ígí', hedi i' thaa napówá ihaydi báyéki di'äã. Héde'ndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báyéki hããwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ãhkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ni'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ni'gedá ovây't'óe'andi ikhããde Jesus-ví'piye ovâywâyukannamídí. ²⁴ Paul-ví hí' dâysígi'andi dívíwâyú wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handã' wídín'ánshaamuupídí iwedi dívíjãa'an, hewänbo wa' dipeepídíbo Paul-di ná'i t'ã'ge hí' ovâytu'an: "I' Yã'dãa'i P'owããhããdi hán'oe Isaiiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'ínbí'piye namú-ídí ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'ããmídi:

²⁶ Ihaydá' ít'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,

ihaydá' bînmú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkâymuudi wí'íka'póya'pí.

* ^{28:11} Ná'i kophé páadépiye wíje p'ônbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dínmuu, Castor-ádi Pollux-ádi gin dakháwá.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítsíkhämu.
Gin úví'anpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá ít'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'ää-í yä'dâa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'i hí' natú'i-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedânho nää ná'in únkhây'ä' únhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupi'in ovâysan ovây'aywoenídí. Innânkun dívít'ôeyaaní."

²⁹ Paul ihí'bowa ihaydi in Hudíyo dívítuhánboði dipee.

³⁰ Paul wíje p̄ayyo iwe na'án, hedí iwá'âa i' tewhá ee nachanídí. To'wên ûnpwäpówá'in t'âhkí ovâysíghógi. ³¹ I'di Jôesi Tádáví khuu i'gedí ovâyt'ôe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsónji'iví'gedá ovâyhâ'an. Khunwôeda'ginpídíbo ihée'an, hedí to'wídí wänbo wí'óekhâa'anpí.

In Ta²nin Paul-di In Rome Búu²úwi Méesate²in T'owa Ovâyta²nannin

¹ Naa Paul omuu²i², Jesus Christ-gí² dáy²t'ôe²o²ídi ná²in ta²nin wâysande² un Rome búu²ú iwe íthaa²in. Yôesi Tádádí² naa díde²man hedá dísaanígí² dísóge iví híwó²di tųu t'owa dovây²t'ôe²amídí. ² Hân²oebo Yôesi natú ná²i híwó²di tųu na²in dímmâni²in, hedí iví tukhe²min iví ta²nin diwe i dâyta²nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na²inbí tsondi hay²i gínmuu²iví²gedi dâyta²nan. Na²aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpâa David i hân²oe²i tsondi namuu²iví t'úuge kã²ã²inbí²wediho na²aypuyä. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápóe ihaydi i Yä²dâa²i P'oweahhâadi dínkeeyan ta²gendi Yôesi Tádáví ay wá² ûnmuu²in. ⁵ Háa Jesus í²an waa namuudi Yôesi Tádá naví²piye² híwó²di namuu, hedího in Hudíyo dimuupí²in t'owa wéngé t'âhkí dithaa²inbí²piyeho naa dísan dovâykhäge²namídí iví tųu ipiye² dívíwhâyú-ídi hedá ôn²a²ginnamídá. Kin dáy²o² hedânho t'owadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wá² Yôesi Tádádí wovây²tukánnan Jesus Christ-ví²in ímúnídi.

⁷ Hedího un t'âhkí oe Rome íkw²ó²nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâyde²man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na²inbí Sedó Jesus Christ-dí² séegísehkaná wovây²mâni hedá wovâykhäge²namí ánsaaginpidíbo² íkwó²nídi.

Paul oe Rome-piye² napunda²

⁸ Hedí nää-á häädi Jesus Christ dóhée²an ginhay-á Yôesi naví Tádá dókú²daa²o² un t'âhkí ímuudi, gá wéngé t'âhkí t'owa dívíhí²máadân unbí whâyú í²gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná²i naa otú²di ta²gen namuu²in. Igí² pín ta²ge haydi dáy²t'ôemáa t'owa dovây²tu²odi i híwó²di tųu iví ay Jesus-ví²gedi, hedí häädi wänbo t'âhkí wâyúusu²o². Yôesi dóda²máa i-á natúdáho hanwaapídi²bo unbí²piye² dípunmâni, ¹¹ gá hânho o²ádâa-punda²dân. Naa oda² hääwí i Yä²dâa²i P'oweahhâadi naa díhâ²andi² wâyphadé-í²in, hedânho unbí whâyú shánkího únkay-ídi. ¹² Kinnân otú²da²: Undádi naa-ádi wé²ge ívíkhäge²namí kwee waa sen waa gi²âanídi, handá² ívíwhâyundedi.

¹³ Tí²úuwín páadé²in, oda² ûnhanginnáni²in háyân wänbo dáy²ánsaamáa omú-ídi unbí²piye², hewänbo häädi waa hääwídi dí²ahkhánde². Hânho oda² báyéki²di unbí búu²úwín Jesus-ví²piye² dovâywhâyú²amí²in, in wé²ge²in Hudíyo dimuupí²in t'owa dovâywhâyú²an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'âhkí t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawín dimúní wänbo², in Greek tųudi dívíhée²o²indá in pí²wí tųudi dívíhée²o²indá, in hânho díhâ²indá in díhâhpí²indá, gá Yôesidi naa dísógedân iví híwó²di tųu t'âhkí t'owa dovây²t'ôe²amídí. Hedânho shánkí oda² un oe Rome diwe íkw²ó²nin wá² wây²t'ôe²amí²in.

Yôesi Tádáví híwó²di tųu-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó²di tųudi naa wí²díwôeda²mähpi. Ná²i tųu-ân nakay, hedí í²gedi Yôesidi t'âhkí t'owa in ipiye² dívíwhâyunde²in ovây²aywonde², páadé in Hudíyo dimuu²indá, hedá in Hudíyo dimuupí²indá wá². ¹⁷ Ná²i híwó²di tųudi díhâ²andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovây²chaa²máa²in t'aywó²di dâymáapí waagi. Hewänbo inbí whâyú dínmuu²idí² kin í²o², hääwí híwó²di díví²o²i namuudá yoe, iví ta²nin diwe ûntá²muu waagi:

Wí to²wí Yôesiví²piye² ta²gendi iwâyundédáho², iví whâyú ûnmuudíbo Yôesidi óecha²máa t'aywó²di imáapí waagi,
hedí wówátsi óemâni.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovây²tuchänukhây²máa

¹⁸ Yôesi Tádá oe makówa² na²ándidi dínkeeyo² ovây²tuchänukhây²máa²in in to²wên óe²a²ginpí²indá hedá in yä²dâapí² díví²o²indá, háa díví²o²in namuudi nat'aydi. Hedí

híwó'pí díví'odibo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wíðâytaá-ípídí. ¹⁹ Dínkoedi híwó' dínhanginnánídí Yôesiví'gedi, gá idi ovâhangin'ânnandân. ²⁰ Yôesi Tádá pinnán kay imáa hânhay wânbo nahánde'pí'in, hedi ida' Yôesi namuu hânhay nanân wânbo'. Tobá tséedi Yôesi âymúndepí wânbo', ná'i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo' thay'eedi ná'i hääwí gínhanginná iví'gedi i hääwí ipaa'idi. Hedânkun t'owa wíðínkoedipi ditúnídí wíðínhanginnáhpí'in.

²¹ Hewânbo tobá Yôesiví'gedi t'owa dínhanginnân wânbo', óe'a'ginnamíví'wedi hediháa óekú'daa'amíví'wedi dínkhây'ä' waagi, inbí ánskaa wíðínchä'muupí hedá inbí hangintandá dâymáapídí khuu i'gebo diyí'. ²² Báyékí dihá kin di'ánde', hewânbo hangintáhpí'indá' dimuu. ²³ Tobá Yôesi-á t'âhkíví kw'áye namuu wânbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wânbo wí'ûnhánde'pí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpi; hedi tobá Yôesi nachu'pí wânbo hedá t'owa-á dit'ahánde wânbo', báyékí hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyékí wíyá hääwí-á dâypaa, tsidé-á p'oekanu-á hääpandá pääyu-á waagá dínchaa'i', hedi ná'i hääwí dâypaa'i wá dâya'ginmä'.

²⁴ Hediho Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí ná'i yä'dâapí' inbí pí'ná khó'yédí dikanda'i', hedi wôeda'ginpídí yä'dâapí' hääwí wí'ná táyedi inbí túu'údí dívítsiye'o'. ²⁵ Wíyá wíðívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedi i hôeyó namuu'ida' dívíwhâyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'ida' dâya'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhíyé'i namuu. Ida'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' häädi wânbo t'âhkí ditúní'in. Hamân.

²⁶ Hedi in t'owa ná'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídí. In kwiya' wânbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wíðithaapí, hedá wây-á kwiya'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. ²⁷ Hedi in sená' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyôe-ádí dívítháye'bé-íví'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wây-á sená'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-i'in. Hedi ná'in sená' wôeda'wó'gí wí'ná táyedi dívítsiye'odi i tuchânu dín'ä'i ovâymä', hedi inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'o'.

²⁸ Dichanpo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánskaa'âamídí, hediho Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapí' ánskaa-ádí, i hääwí dínkankhây'ähpí' díví'amídí. ²⁹ Yä'dâapí'-ádí híwó'pí'-ádíida' inbí pí'ná khó'yé dinto'on; hânho diha't'aa; wây-á to'wëndadá háa'wânbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; häädi wânbo t'âhkí dit'owat'akhanuda'; hânho dívít'aymáa; häädi wânbo t'âhkí dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanákí díví'ánshamáa hedá dívíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytûusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'âmägí' dâytumáa; dívíyengi; dívípihuude'; wíyá shánkí t'aywó'di ts'aabi i'gedi díví'ánshamáa díví'amídí; inbí tádá-á yíyá-á wíðâyít'óyandepí; ³¹ inbí ánskaa-á wíðínchä'muupí; háa dívítu'u'an waa wíðíví'opí; inbí maatu'indá wíðâyseegípi; wây-á to'wênbí'piye' wíðí'iyapo'pí. ³² Yôesi natsónpóe in to'wên ha'wâa díví'o'indá dínkhây'ä' dihâni'in, hewânbo ná'i dínhanginnân wânbo handá' dívíkanhon, hedá hää'ida'ba' yoe, ovâyhí'an wây-á to'wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹ Hediho wí to'wíðí wây-á t'owa ovâytuusúu'odi natû' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to ûnkoedí-i natúní'in wí'bo wí't'aywó'nanpí'in, tobá to'wí namúní wânbo'. In wé'ge'in-bí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó'-dodân. ² Hedi gínhanginná Yôesi híwó' i'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâyituchânu'di, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'i to'wíðí wây-á to'wên ovâytuusúu'odi hewânbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ánde Yôesidi há'to óetuchânú-i'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wânbo hedá hânho nabo'atá wânbo-á, ma'di

ná'i to'wí na'ánde háäbo wínamuupí'in. Ti wí'ûnhanginnáhpí'an Yôesi i-áđí híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân ná'i to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'apídí, iví tuchänu shánkí pín'aywó'nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovây tuchänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'ôení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' íví'o', hedá wëndá híwó'pí íví'o', hedí Yôesidi na'in wí'inbo dímääni háäwí gín'ä'i'. ⁷ Wáy wên t'owa-á háädi wänbo t'ähki híwó' dívíkanhon, hedí dida' Yôesidi ovâytege-f'in hedá híwó' ovây má've-f'in, hedá dida' hânhay wänbo t'ähki diwówayêen'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde pí'in ovây máäni. ⁸ Wây-á t'owa-á dihääkhâadá ingí'da' háäwí t'ähki dikanda', hedí Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpí, hewänbo shánkídi in yä'dâapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovây tuchänukhây máa, indáđí nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki dívíyä'dâapítsiye'anindá wí'inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovây má've-í, hedá híhchan ánskaa-á ovây máäni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähki t'owa handa' ovây máädân.

Yôesi Tádáda'mân ûnk'ôe natúnídi t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wíđâytaapí i tsontu Moses ita'nandí', hewänbo dívít'aywó'-dodibo' ovây tuchänú-í tobá i tsontu dâymáapí wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'i tsontu-á dâytaa wänbo', dívít'aywó'dodibo i tsontu dâ dínmuu'i ovâykeekw'ôení. ¹³ In to'wên Yôesiví tsontu dâya'a'ginnannindáho Yôesidi ovây cháamáa t'aywó'di wíđây máapí waagi, in to'wên diwänpit'o'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsontu dâymáapí wänbo', háa ná'i tsontu natû' waagi wí'bo díví'odá, kindídi nakepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hedího háa díví'o'in namuudi nakepo' i tsontu Moses ita'nandí' inbí ánskaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hedího i thaa napówá-í Yôesi Tádáđí t'ähki t'owa ovâykeekw'ôeníđí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo'. Hedí Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin ovaytu'amíđí. Kindá ihayda' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'di tuu dovây t'ôe'odi.

In Hudíyo-áđí Yôesiví tsontu ûnmuu'i-áđí

¹⁷ Ma'dí wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'maadí natû' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, hedí na'ánde Moses-ví tsontu itaadibo' ôn'aywoen'in, hedí iyêngihée'odi natû' Yôesi óe'a'ginmá'in. ¹⁸ I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, hedá ûnhanginná wá' wé'i wí yä'dâa'i namuu'in wé'i wí yä'dâapí' namuu'indá gá Yôesiví tsontu iwedi naháhpóedân, ¹⁹ hedího na'ánde' ovây pahúuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'nbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wí dínhanginnáhpíđí, hedá in to'wên phahkuu ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wí dínhanginnáhpí'in ovây háäwíthayyami'in, hedá in to'wên áyyää waagi'nbá dimuu'in ovây há'amí, gá ná'i tsontu imáa'in diwedi ûnhanginnândân t'ähki in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovây há'o', hedí háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovây tumakhe'o wí dínvisá'mamípíđí, hedí háadan i isá'bo'? ²² Wây-á t'owa ovây tu'o wíyá to'wíwí sedó-áđí háa kwiyó-áđí wí dínwíwhokwomá've-ípi gin, hedí háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natû' it'ay'in i háäwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychaa'i', hedí háadan i-á ná'i háäwí'ba isá'bo' i tewhá wáyyé nakw'ó' deeye? ²³ Iphuedéi natû' Yôesiví tsontu itaa'in, hedí háadan ná'i tsontu i'a'gindopíđí Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? ²⁴ Háa Yôesiví ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natû'di: Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanáki dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewe' taadibo há'to in ovây'aywoení

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuü i'a'gindodáho?, in Hudíyoví k'ewé? taa imáa'indá ûnchä?-muu; hewänbo ná'i tsontuü i'a'gindopídá, tobá nataamuu wänbo? iví taa wí'ûnchä?-muupí. ²⁶ Heđi wí Hudíyo namuupí? Yôesiví tsontuü i'a'gindodí tobá in Hudíyoví k'ewé? taa imáapí wänbo?, Yôesidi óechaa nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewé?-taamuupídí hewänbo i tsontuü i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó? wí'úví'opídí, gá i tsontuü wívîn'a'gindopídân, tobá ná'i tsontuü-á ûnta?muu wänbo heđá tobá ík'ewé?taamuu wänbo?.

²⁸⁻²⁹ To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Heđi wí to'wí in ta'gennin k'ewé? taa wí'imáapí wên k'ewé? taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo?. Hewänbo nakhây'ä? wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodí?di Hudíyo namúní'in hedânho ta'gendi ha?bi namúnídí, heđá in ta'gennin k'ewé? taa-á pí'ná khó'yéba imá've-í'indá ûnkây'ä?. Heđi kin waagi ûnpo? i tsontuü iwänpi'a'gindodida?bá yoe, hewänbo i Yä'dâa'i P'oewahhâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä?. Wí to'wí ha?biví'gedi Yôesi-ân híwó? ihée'o?, t'owada?bá yoe.

3

¹ Ma'di to'wí na'âní, “Hä-än in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí? Heđi háagi'innan nachä?muu hä'in Hudíyoví k'ewé? taa?” ² Gá báyékígi'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuü ovây mági dâ'yâyîngi'amídí. ³ Heđi tobá wáy wên in háa dínkhây'ä? waagi wídíví'opí wänbo?, ti Yôesi wá' ûn'óde-í i'amídí háa ituu'an waagi? ⁴ Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ä? gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'ähkí t'owa dihôeyó wänbo?. Yôesiví ta'nin diwe iví'gedi ûntü? waa: Ihée'andá t'owa dínhanginnání ta'ge ihí'máa'in.

Heđi t'owadi ônt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hânhay wänbo híwó?pí wí'i'opí'in.

⁵ Hewänbo ma'di wí to'wí t'owada? namuudibo kin na'ánde?: “Naa dáyhíwó?pí'andá, Yôesi-á shánkí híwó?dá i'o'in nakeepo?; hedânkun híwó? wínamuupí Yôesidi dítuchânú-í'in.” ⁶ Hewänbo wígínkhây'ähpí kin waagi íví'hée'amí'in. Yôesi wí'bo híwó? i'opídá, hândidan i-á ûnkoedí-í ta'ge natúní'in in t'owa dívít'aywó?nannin? ⁷⁻⁸ Heđi ma'di to'wí kinnân natúní: “Naa dáyhóeyó?andáho?, iwedi nakeepo? Yôesi-á shánkí hay'i namuu'in, gá i-á wínahôeyópídân. Heđiho kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí dítu'âamídí t'aywó?to'i omuu'in.” Hewänbo to'wí kin ihée'andiví hí' ûntü?da? gínkhây'ä? ívít'aywó?náamí'in, hedânho na'inbí t'aywó?di iwedi hääwí híwó?di napúwí. Wên t'owa yanákí naví'gedi dívíhóeyóhí'máadí dítü? kin waagi naa ohâhkanyí'in. Ha?min t'owa-áho i tuchânú dín'ä?i' dâyhóní-áhe?.

T'ähkídíbo dívít'aywó?nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánkí híwó?nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedí? Heđân yoe. Naadi ho wâykeekw'ódi t'ähkídíbo t'aywó?to'indá? gimuu'in, na'in Hudíyo-á heđá in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta?muu: To'wí wänbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wänbo yoe.

¹¹ To'wí wänbo wínaka?póya?pí háa in yä'dâa'in namuu'in, to'wí wänbo wínada?pí Yôesi óetaa-í'in.

¹² T'ähkídíbo Yôesiví'wedí dívíhânge'an, inbí wówátsi-á hääbo wídínchä?muupí, wí' wänbo wína'ánpí híwó? i'o'i?.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí'-á tay'i dínmuu, hóeyóda? inbí hân diwe dínkw'ó,

háa dítü? waa whánpüüví só'p'oe waagi?bá dínmuu,

¹⁴ heđi inbí sóphogedi t'aywó?di hí'-á heđá hí' nawhâkant'óe'i-á báyékího dínpi?.

¹⁵ Häädi wänbo t'ähkí dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,

¹⁶ wáhhää dimää wänbo hääwí dâypedeé'ó', hedá t'owa-á ovâydaháachando'.

¹⁷ Háa inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhúuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,

¹⁸ hedí Yôesi-á hây wänbo-á wídây'a'ginpí.

*Yôesidi in t'owa ovâychaqamáa t'aywó'*di wídây máapí waa inbí whäyü dínmuudibo', háa díví'o'in namuudá yoe

¹⁹ Gínhanginná t'ähkí Yôesiví tsontüü natü'di-á in to'wên dâya'a'ginnamídí dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnípidí wídívít'aywó'nannpí'in, hedího t'ähkí t'owa dínhanginnání Yôesiví'piye' dívít'aywó'nannin. ²⁰ Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapí' waagi namuu iví tsontüü ôn'a'ginnamídí iwänpisó'díndedibo', gá ná'i tsontüüdá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. ²¹⁻²² Hedího náä-áho ná'in nathaypóe háa t'ähkí Yôesiví tã'nin diwe ûntü' waa: Yôesidi in t'owa ovâychaqamáa t'aywó'di wídây máapí waagibá inbí whäyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontüü dâya'a'ginnamídí dívísó'díndedidá'ba yoe. Ná'i tüü-á t'ähkí t'owagí' namuu, t'ähkí t'owa há'mindá' gimuudi, ²³ gá t'ähkídíbo ívít'aywó'nandân, hedího to'wí wänbo yä'dâ'ida' wínamuupí Yôesi t'ähkí yä'dâ'i namuu waagibá. ²⁴ Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oe di iwá'âa na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-ídí, hedí ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ûnmuudi díchaqamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagibá. ²⁵⁻²⁶ Hânwänbo Yôesi Tádá í'ánshaamági Jesus óesaanídí, iví ûnp'oe ich'ânídí, hedânho iví'piye' ívíwhäyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýâ'a'mí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nann wänbo Yôesi Tádá nabo'atádí itsíkha'andi wesebo wí'ovây tuchänupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapí kin í'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovây yâakankhây máadân. Hedího náä-á híwó'dá' í'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovây chaqamáadi t'aywó'di wídây máapí waagibá.

²⁷ Hedího Yôesi Tádádí há'wâa na'ingí' í'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'ámídí? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díchaqamáadân t'aywó'di wí'ây máapí waagi hääwí híwó'di íví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívíwänpiwhäyundedân. ²⁸ Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâychaqamáa t'aywó'di wídây máapí waagi inbí whäyü dínmuudibo', i tsontüü dâya'a'ginnamídí dívíkhäädédidá'ba yoe.

²⁹ Hedí ti gi'âní Yôesi-á in Hudíyoví'dá' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí'-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, ³⁰ gá wí'dá' wí Yôesi na'ándân, hedí idáho ovây chaqamáa in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in t'aywó'di wídây máapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. ³¹ Hedânho na'inbí whäyü gínmuudibo ti ná'i tsontüü-á äyyoegi'o'? Hedân yoe. Náä-á shánkí gínkoedí äy'a'ginnamídí háa natü' waa.

4

Abraham-bí whäyü háawin ûnmuu'in

¹ Náä wâyhí'khây máa Abraham-bí'gedí háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. ² Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óechaqamáa'in t'aywó'di imáapí waagi híwó' í'odibo', hedânho Abraham ûnkoedí-íwän iví híwó'di tsiyekan ní'gedí iyêngihée'ámídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedí iyêngihée'ámí'in. ³ Yôesiví tã'nin diwe kinnân nata'muupí'an:

Abraham Yôesiví'piye' iwähäyü dänkun Yôesidi óechaqamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

⁴ Kin waagi namuupí'an: To'wí it'óe'andi-á óewá'ánde', hedí iví wá'âa ûnt'anmuu háyü it'óe'an waagidi, wí'óewänpidamáhpí. ⁵ Hewänbo to'wí wänbo híwó'di hääwí í'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedí-í natúnídí t'aywó'di wí'imáapí waagi'ba namuu. Yôesidá'mân ûnk'óe wí to'wí óechaqamá've-ídí t'aywó'di wí'imáapí waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedí kin óechaqamáa iví whäyü ûnmuudibo', híwó' í'ámídí iwänpikhäädédidá yoe. ⁶ Hedänkun David hân'oe natü in to'wên Yôesidi

ovâychaamáa'in t'aywó'di wíðây máapí waagi dihíhchaa-í, hewänbo híwó' díví'amídí dívíkhäädé'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân ita'nan:

In to'wên inbí yä'dâapí tsiyekan ovây'owóyé'indádí

in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâyá'annindádí dihíhchaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhchaa.

⁹ Hedí to'gí'-an ná'i híhchan namúni? Ti in Hudíyogí'dá? Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingí' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewé' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'anpídíbo-ân. ¹¹ Tí'úugédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwídí Yôesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudíbo wa' in taa imáapídíbo'. Hedânkun Abraham-dá t'ähki in to'wên ta'gendi Yôesiví'piye' dívíwhäyunde'inbí tádá waagi'ba dínmúni, tobá ná'in Hudíyoví k'ewé' taa dâymáapí wänbo', hedí in wá' Yôesidi ovâychaamáa t'aywó'di wíðây máapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkíví'-á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dimúnídí, indá dín táy iví ahtaa eeye díví'ah TUYÉ-ídí, i waagibá whäyü dâymá'vé-ídí, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadân wa' in taa ikê'pídíbo'.

¹³ Yôesidi iví tju Abraham óemági idi Abraham-dádí iví äy iwedi'indádí ovây máäní'in hääwí t'ähki náä oepáa k'aydiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontju i'a'ginnamídí ikhäädédídá yoe. ¹⁴ Yôesidi i hääwí ipäkhây máa'i' in to'wên i tsontju dâya'a'ginnamídí dívisó'dinde'in ovây máänidáho', in whäyü iví'piye' wínatâynípí, hedí i tju Yôesi imági'i-á hääbo wí'ûnmúnípí. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsontju i'a'ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontju wänbo nayipídá há'to nakoedi-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídí, hewänbo nayi-á kun ná'i tsontju.

¹⁶ Hedânkun hääwí híwó'di iví'anpídíbo Yôesi iví tju imági t'ähki in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkaná dâykéyí'in inbí whäyü dínmuudi. Hedí kin Yôesidi ovây'äämí in to'wên i tsontju dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên dívíwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'ba gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ivíwhäyunde'ingí'. ¹⁷ Yôesiví tã'nin diwe ûnk'w'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagí' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivípiye' iwhäyunde', hedího Yôesidi i-á ho óechaä hä'in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-ídí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natúdáho', napúwí-á kun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'ä' ivíwhäyü-í'in

¹⁸ Hedího tobá whäyupíwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí tádá dínpuwagí'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyéki tí'úuge kã'ää'in ûnk'w'ó'gít'óe'in, hedí han ûnpóe. ¹⁹ Iví túu'ú i'gedi i'ánshaamáadí, há'to i'âykw'óení waa nachaa, ma'di tãgintã (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyó Sarah-á wãhphade kwiyó náä ûnmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. ²⁰ Yôesiví tju óemági'in ônwhäyü, hedí iví whäyü ûnhááníví'wedí shánkí ûnkaypóe, hedího Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Iví pí'ná khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähki natú'i' i'amídí. ²² Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i' Abraham-gí'dá' wínatã'muupí, ²⁴ hewänbo na'ingí'-ân wá' natã'muu, gá Yôesi-á natú'dân na'in wá' díchaa t'aywó'di wí'ây máapí waagi iví'piye' ivíwhäyunde'di, idá Jesus na'inbí tsondi shánkí hay'i gínmuu'i' óewáywówápaa. ²⁵ Yôesi Tádadí Jesus óemági na'inbí t'aywó'di gínmuudi

nachúu-ídí, hedá óewáywówápaa nakeepúwídí díchaamáa'in t'aywó'di wí'âymaapí waagi.

Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedáho Yôesi Tádádí díchaamáa t'aywó'di wí'âymaapí waagi.

5

¹ Hedího náä Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá díchaamádân t'aywó'di wí'âymaapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. ² Hedí na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' díkán, iví séegísehkanä âytáa-ídí, hedí háädi wänbo t'ähkí ná'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedí hânho ívíhíhchando?, gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádí gikwó'gít'óe'in. ³ Hewänbo hähaydi'da'ba wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'ôephadende wänbo?, gá tobáháa gínpóe wänbo ná'i t'ôephade namuu'idi giháhpó'dân ívíyää'amídi. ⁴ Hedá ívíyää'andá shánkí gikweesenpa?, hedí gikweesenpaa iwedáho shánkí gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. ⁵ Hedí kin ívíwhäyundedá há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oewahâa Yôesidi dímgí'i na'inbí pí'ná khó'yé âymádân, hedí idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegí'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídi yä'dâa'in gimúnídi gínkoedipídíbo?, híwó' naná' dihaydân Christ nachuu na'in gimuudi, in Yôesi ây'a'gínpi'in gimuu wänbo?. ⁷ Nabâapu'wan óeshaa-ídí wí to'wí nahíye-í'í wíyá to'wígí' nachúu-ídí, tobáháa i wíyá to'wí i tsontuü i'a'gindo wänbo?. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'igí' nachúu-ídí. ⁸ Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' dihaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegí'in.

⁹ Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoeni'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídi, gá na'ingí' ho nachuudi iví ûnp'oe ich'áadân, hedânho Yôesi Tádádí díchaamá've-ídí t'aywó'di wí'âymaapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hánmin gimú'dewän, hewänbo náä-á i-ádí ívíwón iví ay na'ingí' nachuudi. Hedího náä Yôesi Tádá-ádí ívíwóndí gínhanginná ta'gendi dín'aywoeni'in gá iví ay wíyá ûnwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hähayda'ba wínamuupí, náä-á gíhíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánkí natsonyi'i namuu'i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwóndi-á, idiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi âymáa

¹² Wí wí' to'wí Adam gin nakháwá'i' it'aywó'nan, hedí i-á it'aywó'nandi t'ähkí t'owa t'aywó'di giyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedí na'in wá' ívít'aywó'nandibo t'ähkí'díbo git'aháani. ¹³ Wí tsontuü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúni t'owa wídayt-sontuü'a'gínmaapí'in hedího wínatúnípi dívít'aywó'nannin. Hewänbo náä oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontuü ita'nanpídíbo?. ¹⁴ Ná'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähkí t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídínmuupí wänbo?. ¹⁵ Háa Adam ûnpóe'indi díhá'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' náä oepáa k'aydi wínapówápí. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handa' wídánmuupí. Hääwí Yôesidi khäagipí dímä'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánkí nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'óegédí ihänge'andibo t'ähkí t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá hääwí dímä'i-á shánkí gáhâyü'i ûnmuu Adam-bí t'aywó'di ûnmuu'ivíwedi, hedí t'ähkí t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imá'i dâyhónídi, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanä ûnmuudi. ¹⁶ Hedí háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímä' iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handa' wídánmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-í, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó' dívít'ó wänbo?, Yôesidi wí híwó'di háäwí wá'âapídíbo na'in dímä' waagibá idi díchaamáa t'aywó'di wí'âymaapí waagi. ¹⁷ Hedânkun wí wí' sen it'aywó'nandibo chuwa'di na'in t'ähkí díhógi. Hewänbo háa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ

namuu⁷i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkanä-á díma⁷, hedi kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo⁷, i-á natû⁷ idi díchaamáa t'aywó⁷di wí'âymaápi waagi, hedi wówátsi nahándepe⁷in âymá⁷ve-í, hedá iwe tsonnin waagi⁷inbá githáa-í.

¹⁸ Hedího ha⁷wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó⁷nin Adam i'annin namuudiho tuchânu napówa t'âhkí t'owagi⁷, hedá han waagibá wí wí⁷ ta'geda⁷ hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'âhkí t'owa ovâytu⁷amídí t'aywó⁷di dâymáapi⁷in waagi⁷in dimuu, hedá wówátsi nahándepe⁷indá ovâymaáni. ¹⁹ Wí wí⁷ to⁷wí Adam namuu⁷i háa Yôesi Tádádí óetu⁷an waa wí⁷i'a⁷gínpídího t'âhkí t'owa dit'aywó⁷to⁷inpa. Hanbá i wíyá wí⁷ to⁷wí Jesus namuu⁷i' i'a⁷ginnandibo t'âhkí t'owa dínkoed dipúwí⁷in in Yôesidi ovâychaamáa⁷in t'aywó⁷di wídâymaápi waagi. ²⁰ Yôesi ivi tsontu⁷u imági t'owa ovâythayyamídí háyú hânho dívít'aywó⁷nannin. Hewänbo i t'aywó⁷di gínkeepóe ihaydá Yôesivi séegísehkanä-á shánkí wänbo-á ünkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó⁷di kay⁷i namuudibo t'owa ovây⁷t'andânho chuwaho dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádáví séegísehkanä-á t'aywó⁷diví shánkí ünkey, hedího na⁷in díchaamáa t'aywó⁷di wí'âymaápi waagi hedânho wówátsi nahándepe⁷in âykéyídí, háa Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i gínmuu⁷i na⁷ingí⁷ i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówayêeni

¹ Báyéki t'aywó⁷di dîn'owóyendedího Yôesivi séegísehkanä shánkí ünkeepo⁷. Hedího hân gínkhây⁷ä' íví'amí⁷in? Ti in ta'gen gínk'óe ívít'aywó⁷kanhúuwídí wíyá shánkí ivi séegísehkanä ünkeepúwídíbo⁷? ² Hedân yoe. T'owa chu⁷in dimuu⁷indá wídívít'aywó⁷-dopí, hedího t'owa chu⁷in waagi⁷inbá gínkhây⁷ä' gimúní⁷in hedânho t'aywó⁷di eeye wí'ívíhúuwípídí. ³ Na⁷in díp'ó⁷p'oe⁷an âykeeyamídí Christ Jesus-ádí wí⁷da⁷ gimuu⁷in. Ti wí'únhanginnápi⁷an díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi i-ádí gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi, i-ádí gichuudáhá⁷ díkhä⁷kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yôesi Tádáví pínnán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na⁷indá wá⁷ wówátsi ts'aaamin âymá⁷ve-í.

⁵ I-ádí gichuu waagibá gipóe, hedího kindidi i-ádí wí⁷da⁷ waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywówápóe waagibá na⁷in wá⁷ díwáywówápaa-í. ⁶ Gínhanginná ná⁷in: T'aywó⁷to⁷in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádí phé⁷wan deedi gichuu waagibá gínpóe hedânho háa gimú⁷de waagi⁷in wíyá wígmúnípídí, hedá iwedá i t'aywó⁷di iwedi díma⁷p'ádi-í, ⁷ gá to⁷wên dichuu⁷indá t'aywó⁷ diwedi díma⁷pândân. ⁸ Ná⁷in ívíwhâyunde⁷: Christ-ádí gichuudá i-ádíbá giwówayêeni, ⁹ hedi gínhanginná Christ nawáywówápóedí hânhay wänbo wíyá wínachúu-ípi. Chuwadi há⁷to wíyá óet'aaní. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó⁷didí há⁷to wíyá óekéyí, hedi nää wíyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'âhkí nawówayêeni i Tádá óehíhchannmäänídí. ¹¹ Hedí un wá⁷ chu⁷in ímuu waagi kin únkhây⁷ä' í'âani⁷in hedânho wí'úvít'aywó⁷kanhúuwípídí. Nää-á Jesus Christ-ádí ímuudi unbí wówátsi bîn⁷amí Yôesi Tádá bîníhchannamídí.

¹² Hedânkun wí'úvímäänípi i t'aywó⁷didí wovây⁷t'aanídí, hedi unbí túu⁷ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvíkanhúuwípi, ná⁷i túu⁷ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo⁷ unbí túu⁷údí t'aywó⁷kan wänbo yä⁷dâapíkan wänbo wíwínkanmäänípi. Shánkídí kinnân úví'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bînmaáni gá idân chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'aaamin wovâymagidân, hedá unbí túu⁷ú t'âhkídá híwó⁷-didá⁷ Yôesi Tádágí⁷ bîn⁷amí. ¹⁴ Nää iwedi t'aywó⁷didí wíyá wíwovây⁷t'ankhâymaápi gá wí'úvívänpisó⁷dínepídân híwó⁷nin ípúwídí i tsontu⁷u bîn⁷a⁷gindodibo⁷, hewänbo Yôesivi séegísehkanädân wovâykhäge⁷do híwó⁷ úvíkanhúuwídí.

Gínkhây⁷ä' híwó⁷di ívíkanhúuwí⁷in

¹⁵ Hedihó kin napo⁷di hânnan nää ív⁷amí? Ti gínk'óe i tsontuú ây⁷a⁷ginhánú-ídí hedí kin ívít'aywó⁷nâamí? Hedân yoe. ¹⁶ Únpíhanginnáhpí⁷an wí to⁷wíví⁷piye⁷ úvímágidá igí⁷da⁷ úvít'óe⁷amídí hedá idá⁷ bîn⁷a⁷ginnamídá, hedân ná⁷i to⁷wíví⁷ pant'óe⁷in waagi⁷inbá ímuu. Hedihó hanbá úvívân⁷pit'aywó⁷kanhondá kindidi t'aywó⁷diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewânbo Yôesiví⁷piye⁷ úvímágidá bîn⁷a⁷ginnamídí, iví pant'óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedí idá wovâychaamáa t'aywó⁷di wívîn⁷máapí waagi. ¹⁷ Naadi Yôesi dókú⁷daa⁷o⁷, gá tobá úvít'aywó⁷dodi ná⁷i t'aywó⁷diví pant'óe⁷in waagi⁷in ímú⁷de wânbo⁷, nää-á pín ta⁷ge haydi in ta⁷gen háhkan wovây⁷máagi⁷in bîn⁷a⁷gindodân. ¹⁸ Nää-áho t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'á, hedí unbí wówátsi thaa úvímági híwó⁷dida⁷ úví⁷âamídí. ¹⁹ Yä⁷dâakan ni⁷gedá t'ôedi íka⁷póya⁷, hedânho ná⁷in pant'óe⁷inb⁷gedi naadi wâyhí⁷máa wâythayyamídí shánkí íka⁷pówa-ídí. Wáymûu-áho úvít'aywó⁷dodi wên pant'óe⁷in waagi⁷inbá ímuuwân, hedihó unbí túu⁷ú t'âhkídí úvít'aywó⁷dowân, hedá háädi wânbo t'âhkí híwó⁷pí⁷ úví⁷owân. Hewânbo nää-á Yôesiví⁷piye⁷ úvípimâáni iví pant'óe⁷in waagi⁷in ímúnídí, unbí wówátsi ta⁷ge bîn⁷hûuwídí, hedânho yä⁷dâa⁷inda⁷ ímúnídí háa Yôesi nada⁷ waagi.

²⁰ T'aywó⁷diví pant'óe⁷in ímuu ihaydi wí⁷ida⁷píwân unbí wówátsi ta⁷ge bîn⁷hûuwídí. ²¹ I t'aywó⁷di háäwí úví⁷andidi nää wovâywôeda⁷má⁷, hedí hândidan ná⁷i t'aywó⁷didi wovâykhäge⁷nan? Wéngédí wânbo yoe. I t'aywó⁷di úví⁷o⁷i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewân. ²² Hewânbo t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'âandi nää-á Yôesiví pant'óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedí idi wovâykhäge⁷do⁷ yä⁷dâa⁷in ípúwídí. Hedí Yôesiví⁷piye⁷ úvímágidihó wówátsi nahánde⁷pí⁷in bínkéyí. ²³ T'aywó⁷digi⁷ ívít'óe⁷andá chuwa-ân na⁷inbí wá⁷áa-á gínmúní. Hewânbo Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i-ví⁷in gimuu⁷dá, in wówátsi nahánde⁷pí⁷in Yôesi Tádágí dí⁷má⁷.

7

Paul khóhtsaq í⁷gedi ita⁷do⁷ hedânho wíyá háäwí giháhpúwídí

¹ Tí⁷úuwín páadé⁷in, tsontuú í⁷gedi únhanginná⁷nin ímuu, hedihó wâyhí⁷khây⁷máa kinnân: Únhanginnáhpí⁷an únkhây⁷ä⁷ ná⁷i tsontuú bîn⁷a⁷ginnamí⁷in háyú wówátsi úntä⁷än diwe pu⁷wahayda⁷. ² Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaq⁷ändi-á únkhây⁷ä⁷ iví sedó-ádídá⁷ natháa-í⁷in háyú wówátsi thaa iví sedó ún⁷tä⁷än diwehay. Hewânbo iví sedó ún⁷chuu ihaydáho iví sedó-ádí wíyá wínawhí⁷ánpí. Hannânho natú⁷ in khóhtsaq tsontuú. ³ Hedí wíyá pí⁷wí sendádí ithayedá wa⁷di iví sedó únwówáyidibo⁷, iví sedóví⁷piye⁷ it'aywó⁷do⁷. Hewânbo iví sedó ún⁷chuudáho in khóhtsaq tsontuú iwedi nawhima⁷p'á, hedihó wíyá pí⁷wí sendádí ikhó⁷yä⁷dáho t'aywó⁷to⁷i wínamúní⁷.

⁴ Un wá⁷ kin waagibá únpo⁷, naví tí⁷úuwín páadé⁷in. Christ-ví túu⁷ú ún⁷chuu ihaydá un wá⁷ íchuu waagibá únpo⁷ hedí kindidi ná⁷i tsontuú Moses ita⁷nan diwedi wovâywiye.

* Hedihó nää-á únkoedi wíyá to⁷wíví⁷ ímúní⁷in, i to⁷wí nawáywówápóe⁷i-ân i namuu. Hedihó nää-á iví⁷ gimuu⁷di gínkoedi híwó⁷di háäwí Yôesi Tádágí⁷ íví⁷âamí⁷in. ⁵ Háa giwân⁷pida⁷ waagi ívít'aywó⁷dodi na⁷inbí wówátsi áyhonwânho⁷, hedí ihaydá wíyá shánkí ívít'aywó⁷namí⁷in gida⁷po⁷ ná⁷i tsontuú git'o⁷di, hedí chuwa iwe gipóya⁷wân ná⁷i t'aywó⁷didi na⁷inbí túu⁷ú dîntsonmáadíbo⁷. ⁶ Hewânbo nää-á i tsontuú iwedi gima⁷p'á. Nää-á Christ-ádí gichuu waagibá gínpo⁷di i tsontuúdi wídítsonmáapí. Nää-á wíyá ts'aa⁷bi giháhpóe Yôesi ây⁷a⁷ginmâánídí i Yä⁷dâa⁷i P'oweahâadi díhá⁷o waagi, háa íví⁷owân waagá yoe i tsontuú nata⁷muu⁷i⁷ ây⁷a⁷ginnamídí ívísó⁷dinde ihaydi.

Wáyýédí shánkí i tsontuú gínhanginnândi shánká ívít'aywó⁷do⁷

* ^{7:4} Ná⁷i hí⁷ wínatu⁷da⁷pí wígínkhây⁷ähpí i tsontuú ây⁷a⁷ginnamí⁷in, hewânbo natu⁷da⁷-á, wígíntáypí i ây⁷a⁷ginnamí⁷in hedânho Yôesidi díchaamá⁷ve-ídí t'aywó⁷di wí⁷ây⁷máapí waagi, gá Jesus-ví⁷piye⁷ ívíwhâyundeda⁷ han díchaamáadân.

⁷ Hedi ti gitúní ná'i tsontu-á t'aywó'di namuu gin? Hedân yoe. I tsontuudidá'mânho dínkeeyan hääwí ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnân: I tsontu-á natú', Hääwí wíyá to'wí ûnk'w'ó'di' wí'ída'ípi.

Han natúnípidá há'to naa dínhanginnáníwän wíyá to'wíwí hääwí odada'di dáy't'aywó'-do'in. ⁸ Hewänbo hä'in tsontu i'gedi oháhpóe ihaydá shánkí dáy't'aywó'nami'indá oda'póe, hediho wíyá i hääwí naví' namuupí' shánkí owänpida'. Hewänbo i tsontu nak'óepidá há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáy't'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'ân owówámuu'in wa' Yôesiví tsontu oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsontu natú'in wídínkhây'áhpí wíyá to'wíwí hääwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáy't'aywó'nami'indá oda', hedi ochuu waagibá dínhanginpóe. Hediho tobá na'in wówátsi âykéyídi Yôesidi ivi tsontu dímági wänbo', naa-á in chuwaḍá' dínkán. ¹¹ I tsontu i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontu i'gedi namuu'in dínkaayan, hedi ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dínpóe.

¹² I tsontu Moses itá'nandi-á Yôesiví'wedí na'ää, hedi t'áhkí i hí' iwe nata'muu'i yä'dâa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsontuudi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe. Naví t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsontu-á híwó'di namuu wänbo', naa dáy't'aywó'nandânho i tsontu natú chuwa iwe díkáani'in. Hediho dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuudân dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapí' namuu'in.

Hääwídi na'inbí pí'ná khó'yé dínhânbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'oweahhâadi ná'i tsontu dímági'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'diví pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wídínhanginnáhpí háadi kin waagi dáy'o'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wídáy'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihayḍá' dáy'o'. ¹⁶ Hedi híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáy'odá, iwedí nakeepo' naa ochanpo'in i tsontu-á híwó'di-ânkun namuu'in. ¹⁷ Hediho nää-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'ôndidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuudi hääbo híwó'di naví pí'ná khó'yé wídínkw'óhpí. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wídínkoedipidân. ¹⁹ Wíyá otúní: I híwó'di okanda'i-á wídáy'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáy'o', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedi i okanda'pí'-á dáy'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'ôndidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedânkun kin waagi häädi wänbo t'áhkí dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánkí wídínbâapu'wanpí dáy't'aywó'namidí. ²² Naví pí'ná khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontu-á híwó'didá' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'áhkí naví túu'ú t'áhkí iwe wíyá pí'wí hääwí nayí', i-á naví híwó'di ánskaa-ádí ihânbo waagibá, hedi naví túu'ú iwedí owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedi kindidiho naví pí'ná khó'yé-á ta'gendi Yôesigí'dá' ot'ôeda'. Hewänbo naa t'owada' omuudi dáy't'aywó'do'. Áhkhi'yowän, to'dan díkhäge'nami naa, hedânho ná'i túu'údi chuwa iwe wídíkáani'pídi? Naadi Yôesi Tádá dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánkí natsonyi'i namuu'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'i P'oweahhâadi na'in díkhä'ge'máa na'inbí wówátsi yä'dâa'i âyhúuwídi

¹ Hediho nää-á in to'wên Christ Jesus-ádí dimuu'indá Yôesi Tádádí wí'ovâyutuchänú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádí wí'dá' waagibá gimuuḍi i Yä'dâa'i P'oweahhâa i wówátsi napây-i'i' ûnkoedidân díma'p'ádi-ídi t'aywó'diwedí hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owada' gimuuḍi wí'gikaypí, hediho Yôesiví tsontu ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'diwedí dín'aywoenídí. Hewänbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedi dín'aywoenídí. Kin i'ámídi ivi

ay dînsan wí t'owa napáa-ídí, na'in kaypí'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedí tobá t'aywó'di wí'i'anpí wänbo na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wíyá wídít'aanípídí. ⁴ Hedí kin i'an hedânho Yôesiví tsontuu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge âyhúuwí. Hedí nää-á háa giwänpida' waagida' wí'ívíkanhonpí, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewâhâa natú íví'amí waagân.

⁵ In to'wên háa diwänpida' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ähkí díví'anšhaa'o hääwí dikanda' i'gedida', hewänbo in to'wên háa i Yä'dâa'i P'oewâhâa nada' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ähkí díví'anšhaa'o' i hääwí i Yä'dâa'i P'oewâhâa nada'póe'i'. ⁶ Hedí háa giwänpida' waagi íví'amí'in ni'gedida' íví'anšhaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewâhâa dítu'an waagi i'gedi íví'anšhaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánšhaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedânkun wí to'wí háa nawänpida' waagi i'ámí'indá' i'anšhaa'odi Yôesiví hánbi' waagi'ba namuu, gá Yôesiví tsontuu wí'i'a'gindopidân, hedí wí'ünkoedipí on'a'ginnamí. ⁸ Hedí ki'min t'owadá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesiví P'oewâhâa ta'gendi unbí pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvíkanhúuwí, háa íwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí iví pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewâhâa Christ-di ónsandi' imáapída Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'ná khó'yébo bînmaadá i Yä'dâa'i P'oewâhâa wówátsi nahánde'pí'in wovâyma', gá Yôesi Tádádí wovâyçamáadân t'aywó'di wíwînmaapí waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewáywówá-paa, hedí iví Yä'dâa'i P'oewâhâa unbí pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádádíba undá wíyá wovâywówápaa-í, Christ Jesus óewáywówápaa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesiví P'oewâhâa unbí pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymaáni.

¹² Hedího tí'úuwín páadé'in, nää-á hääwí gíphaamuu waagibá hääwí híwó'di gínkhây'á' íví'amí'in, háa giwänpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa íwänpida' waagida' unbí wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewâhâa úvímágidáho wovâykhäge'-namídi i t'aywó'di unbí túu'údi úví'o' i bínyâ'amídi, kindidânho in ta'gennin wówátsi bínkéyí.

¹⁴ T'ähkí in to'wên Yôesiví P'oewâhâa ovâppahonnindá Yôesiví ây dimuu. ¹⁵ Yôesiví P'oewâhâa bínké' ihaydá pant'ôe'in dikhuwêda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédí íçaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewâhâa wovâyseégíhógi Yôesi Tádáví ây ímúnídi, hedânho Yôesiví'piye' úvíyúusu'o' ihaydá wí'inbo bínkhây'á'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewâhâadânho na'inbí pí'ná khó'yé díhangin'ândo' Yôesi Tádáví ây gimuu gin. ¹⁷ Hedí iví âyho gimuu i hääwí iví âygi' iwiyekw'ódi'i' âyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i hääwí âyhóní. Christ-ví'in gimuu'ibo âyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hedího i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípaa-í.

Tobá nää t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á hää t'ähkí híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di hääwí Yôesidi dínkhâymaa i'gedi dáy'anšhaamáadí, naa ochanpo' náa oepáa k'aydiwi t'ôephade-á hääbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hää t'ähkí nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'óenídi na'in ta'gendi iví ây gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'anšhaamági hääwí t'ähkí nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i hääwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i hääwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídí. Kindidi owáy Yôesi Tádáví ây chuwa iwedí dima'p'ándi hää t'ähkí sa'wó' ingí' dínpoedí, ná'i hääwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytú' waagibá, ná'i hääwí t'ähkí nakhí'yendi-á wá' han waagibá napó', wa'di wíyá ts'áabi wínakhí'yenpídí. ²³ Hedí kin waagi wí'ünpo'pí ná'i hääwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytú' waagibá

gínpo?, giwó'onpo?di gitsíkhakw'òndi Yôesi Tádá ikeeyamídí na'in iví ây gipúwídí díséegíhógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dînpáa-ídí wá' gitsíkhakw'ó. Hedí dîn-keeyamídí han dînkâyamáa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaaahâa na'in dímági. ²⁴ Yôesidi dîn'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídí ívitsíkhahon. Wí to'wí wí hääwí itsíkha'máa'i ho ikê'dáho?, hedáho wa'di wínatsíkhapí. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí hääwí ho ikê'di? ²⁵ Hewänbo hääwí âykê'pí' wa'di âytsíkha'máadáho?, nakhây'ä' gibo'atá-í'in tobá wó'ondi âytsíkha'máa wänbo?

I Yä'dâa'i P'oewaaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydí i Yä'dâa'i P'oewaaahâada díkhäge'do?. Kaypí'in gimuuđi wáyýedí wígiyúusuháhpí, hedí i hí' wí'âyshaadepídí gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo?di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaaahâada na'ingí' Yôesi Tádá óhéé'o?. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di?, hedího ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaaahâa natú'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaaahâa-á Yôesi Tádáví t'owagí' iyúusu'odân.

Yôesidi na'in díséegídiho hääwídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedí

²⁸ Ná'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo?, ná'i hääwí napo'idiho Yôesi-á híwó' ikhâyamáa in to'wên i óséegí'ingí', innânkun iví'in ûnmúnídí ovâytukánnan, i'an-shaamági waagi. ²⁹ Hân'oebo ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagít'óe'in, hedí iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindídiho Jesus wí pá'dây waagibá namúní hedá na'indá báyéki tí'úuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'min dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpê'an dimuu'indá idi ovâytukánnan iví'in ûnmúnídí, hedí iví'in ûnmúnídí ovâytukánnandá natú t'aywó'di wídaymáapí'in waagi'in dimuu, hedí ná'in t'aywó'di wídaymáapí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâyppáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, ná'i hääwí t'ähkí i'gedí gínhanginnândi, náa-á ta'gendi ná'in gínkoedi gitúnídí: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'wídí wänbo há'to dí'taaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepídí iví ay Jesus imági na'in t'owa t'ähkígí' nachúu-ídí. Hedí kin i'andânkun, nakhâapídí t'ähkí wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí'määní. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wídaymáapí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipi ta'gendi dînt'aywó'dichänú-í'in. ³⁴ Hedího to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúnídí na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'ä' dí'tuchänú-í'in, gá Christ na'in gimuuđi nachuudân, hedá wíyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedí náa-á Yôesi Tádáví ko'dínadá na'ân, hedí iwedi na'ingí' dînyúusu'odiho Yôesi Tádá dînda'máa.

³⁵ Christ-di díséegídi to'wídí wänbo há'to díwiyé-í iví'wedí, tobá âyt'ôephadende wänbo?, háa sehkanäwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo?, háa na'inbí whäyu gínmuudi t'owadi díyanákí'o wänbo?, háa koegi'-á awegi'-á gíntáy wänbo?, háa díwhá'amí'indá dí't'ahänú-í'indá t'owa dida' wänbo?. ³⁶ Kin gínpo' háa Yôesiví ta'nin diwe natá'muu waagi:

Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuuđibo na'indá häädi wänbo t'ähkí dí't'akhänukhây'o?.

Wên k'úwá ovây't'ahänú-í'in gimuu waagi t'owadi dí'máa.

³⁷ Hewänbo tobáháa ná'i t'ähkí gínpo' wänbo?, wéngedí wänbo wídít'aanípí, hewänbo na'indáho git'ampo?, gá Christ i díséegí'i namuudân, hedí díkhäge'do?. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoediwhäyunde hääwídi wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádáví séegi iwedi, ná'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'idi dí'mági. Tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo?, há'to iwedi giwiyedé-í. Makówáwin t'ôepa'aa'indi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oewaaahâaví tsonnindi hedíháa wáy wíyá to'wí tsonkhuu imáa'idi. Tobáháa napóe wänbo náa háa páadépiye' gimän diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hedíháa nansoge núuge na'ándiđi, háa wáy wíyá hääwí nakhí'yendiđi há'to iví séegi iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádí in Israel t'owagi' ovây'an waa

¹Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wídayhòeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'owəḡahəḡadá naví pí'ná khó'yé donmáadí díhangin'ando ta'ge dáy-hí'máa'in. ²⁻³Naa hânho ok'áykháa, hedá naví pí'ná khó'yé hăḡḡdi wänbo t'ăhkí otaachanpo' dáy'ánshaamáadí naví t'owaví'gedi, indá năa oepáa k'aydi naví maatu'in dimuu. Híhchangidi Christ-ví'wedá owiyedéé-í, kin naa dînpóe'indi ovâykhăge'-namídáho'. ⁴Indá Israel-ví ây iwedi'inbá dimuu, hedí Yôesi Tádádí ovâyhógi iví sówé'ây waagi'inbá dimúnídí, hedá idá iví sa'wó'di kohthay iví'wedí ûn'ă'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpê'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá iví tsontu-á ovây mági. Ovâyye haa óe'a'ginmăánídí, hedá háa ovâykhây máa'in ovâytu'an. ⁵In hân'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedí'ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ăhkí itsonmáa, hedí t'owa dínkhây'ă' hânhay wänbo t'ăhkí óetége'bé-i'in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

⁶Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ăhkí dâymáa wänbo', Yôesi-ádí wídimuupídân. Naa wó'tú'pí Yôesi Tádá-á wí'i'a'ginpí'in iví tuu imági'in, hewänbo kinnân napo': Báyéki in Israel-ví ây iwedi'indá kodí'nin Israel-'in wídimuupí, * ⁷hedá wá' t'ăhkí in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodí'nin ây iwedi'in wídimuupí iví tûu ûnp'oe diwän-pimuudibo', hewänbo kinnân Yôesi Tádádí óetu'an Abraham: Uví ay Isaac úmuu'iví ây iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úuge kă'ăä'in kin ovây-tu'ăamí.

⁸Ná'i hí' kinnân natu'da': T'ăhkí Abraham-bí tûu ûnp'oe-á Yôesi Tádávi ây wídimuupí, hewänbo in to'wên háa Yôesi Tádá iví tuu imági waa di'âypuyă'in, inbí'gedidă'mân gitúni ta'gendi Abraham-bí ây iwedi'in dimuu. ⁹Kinnânho Yôesi Tádádí iví tuu Abraham óemági háa ônkhây máa'in:

Wí paayo năa iwedi uví'piye' owáy'ăä-í, hedí ihaydá uví kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'aypuyăkhây máa.

¹⁰⁻¹²Hebo Yôesi wíyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovân'ayyan, hedí in áyyăä-á wí'da' tádá dánmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpâ Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyăä da'aypuyăpídibo', wa'di háawên dân'anpídibo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yôesidi Rebecca kinnân óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úuge'igí' it'ôe'ámí.

Hedí Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídí i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i', háawên díví'annin namuudidă'ba yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bo'dân. ¹³Yôesi Tádá-á iví ta'nin diwe kinnân natú':

Jacob-á dóde'man, hewänbo iví pá'dây Esau-á dóyoe'gi'an.

Wíginkhây'ăhpi gitúni'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵Hedân ti gitúni Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wíyá to'wí óeyoe'gi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'ámídí, hedího Moses óetu'an, To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanăkanda'i-áho dósehkană'ámí.

¹⁶Hedânkun Yôesiví iya ûnmuudibo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. ¹⁷Yôesi Tádávi ta'nin diwá ûntă'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naadi wînk'û' untsonchă'nídí

hedânho háa wíkhây máa'in namuudi naví kay dínmuu'in donkeeyámídí,

* 9:6 Wí to'wí kodí'di Israel-'i namúnídí ûnkhây'ă' ta'gendi Yôesiví'piye' iwăyú-i'in.

hedá náä oepáa k'aydi t'ähki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnáni.

¹⁸ Hedánkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbi'piye' na'iyapo', hedá wáy-á wëndá t'óyanpí'in dimúni gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'di wí to'wídi dítsikáyi'ni naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovâyt'e'p'idénde"? Tóebo wí'ünkoedipi Yôesi óekhâ'ámídi i'ámídi háa nada' waagi."

²⁰ Hewänbo naadá i kin natü'di kinnân dótu'ámí: "To-an unmuu Yôesi nâatüwhán-namídi, t'owa'ayda' unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'i' óetu'âámídi, 'Wí'úk'hây'âhpí háa omuu waagi naa dípaa-f'in"? Hedân yoe. ²¹ I nat'úpa'i-á ûnk'óepí'an i pí'indi háäwi nada'i' ipáa-ídi. Ná'i pí'in diwedibo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gí'inda' ipáa-ídi, hedá wáy-á háäháakangi'inda'."

²² Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'ámídi: Tobáháa nada' wänbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owaví t'aywó'di dínmuudi, hedá iví kay unmuu'in âytáa-f'in nada' wänbo-á, owáy oedi i-á nabo'atádi itsíkha'o' ovâytuchänú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi, inbáho' ovâyhänú-f'in dínkhây'ä'. ²³ Hedá wá' nada' in to'wên iví iya ônhógi'in ovâyhangin'ânnamí'in háa hay'i i namuu'in, inbá páadédíbo' ovâyde'man báyéki híwó'di háäwi dâyhónídi. ²⁴ Hedí na'innân gimuu in Yôesi Tádádí dítukánnannin iví iya âyhónídi. Wáy wëndá Hudíyo gimuu, hewänbo wáy-á wíginuupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedí Hosea-á hán'oe ita'nan:

In to'wên naví t'owa dínmuupí'indáho

naadi dovâytu'ámí naví t'owa gin.

In to'wên naadi wído'vâyséegíwän,

indá náä-á in to'wên dovâyséegí gin dovâytu'ámí.

²⁶ Hedí wáy Yôesidi wáymüu ovâytu'an diwe, "Undá naví t'owa wí'ímuupí" gin,

iwebáho náä-á ovâytu'âámí "Yôesi i nawówayi'iví ây" gin.

²⁷ Hedá hán'oe Isaiah-á in Israel t'owaví'gedi kaygi'di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyí wänbo', háyú okhá i mâap'oe k'áyge i'ge nakw'ó' dihaybá,

wên háyúdída' ovây'aywoení,

²⁸ gá Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípídi iví tuchänu ibowá-ídi náä oepáa k'aydi, háa natú waagi.

²⁹ Isaiah wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i háäwi t'ähki itsonmáa'i namuu'idi wên tí'úuge kâ'ää'in dînyoe'apidá, giháaniwän in t'owa Sodom búu'úwindádí Gomorrah-windádí t'ähki dihán waag-ibá.

In Hudíyo Yôesivi'wedí dipede

³⁰ Hedího háa ots'antú waa kinnân natü'da': In t'owa Hudíyo dimuupí'in dívíwhäyundedi dipóe in to'wên Yôesi Tádádí ovâychaámáa'in t'aywó'di wídyámaapí waagi, tobáháa hádídi kí'min dipúwí'in dâytüwämaapí wänbo'. ³¹ Hewänbo in Israel-índa dâynuwände hádídi t'aywó'di wídyámaapí'in waagi'in dipúwí'in, hewänbo wídyashaadepí. ³²⁻³³ Hedí háadan wídyashaadepí? Gá dívíwänpiwhäyú-iví'wedí dívíkhäädédän híwó' díví'ámídi hedânho Yôesidi ovâychaámá've-ídi t'aywó'di wídyámaapí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádáví ta'nin diwe i'gedí natá'muu'i' iwe dip'ídedi dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natü':

Bít'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'bá namuu, t'owa iwe dip'ídedi dikanunde',

hewänbo to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in. †

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedí iví'piye' wídvíwhäyundepídi dikanunde waagibá dínpóe.

10

¹ Tí'úuwín páadé'in, pín ta'ge haydi Yôesi Tádá dóda'máa naví t'owa in Israel-'in dimuu'in ovây'aywoenídí. ² Ta'gendi wâytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchan-máani'in, hewänbo piháa dívísó'dinde díví'amídí. ³ Ho wídínhanginnáhpí háa Yôesi i'o'in hedânho idi t'owa ovâyçhaamá've-ídi t'aywó'di wídây máapí waagi, hedího indá dâytuwámáa hádídí há'min wí'bo dívípipáa-ídi, hedího háa Yôesidi kin ovây'amí'in wídâyhóndepí. ⁴ Náäho t'ähki in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indá wíyá ho wídintáypí dívísó'dêe-ídi i tsonttuu dâya'a'ginnamídí hedânho dipúwídi in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídây máapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'dinde'in Yôesiví tsonttuu dâya'a'ginnamídí hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-ídi t'aywó'di wídây máapí waagi, inbí'gedi Moses kinnân ita'nan: Wí to'wí t'ähki Yôesiví tsonttuu i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata'muu in to'wên inbí'gedi inbí whâyü dínmuudi Yôesidi ovâyçhaa'in t'aywó'di wídây máapí waagi:

Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' makówápiye' napée-i'in."

(Ná'indá natu'da', Christ óedaa'amídí makówádi nawhawe'ä-ídi.) Hedá wá' nata'muu:

⁷ Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhán'in."

(Ná'indá natu'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-ídi óewówápaa-ídi.) ⁸ Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undádího nayí,

unbí sóedí ítúní hedí unbí pí'ná khó'yé-á bînmáa.

Hedí ná'i tuu whâyü i'gedi namuu'i-á t'owa âyt'ôe'o'. ⁹ Hedânkun t'owaví páadépiye' ítúdí Jesus-á i shánki natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi Tádádí wíyá óewáywówápaa'indá unbí pí'ná khó'yé-á úvíwhâyundedi, wovây'aywoení, ¹⁰ gá na'inbí pí'ná khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhâyundedá Yôesi Tádádí díçhaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi, hedí iví'piye' ívíwhâyunde'in gitúdá, dîn'aywoení. ¹¹ Yôesiví ta'nin diwá ûntú', In to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhâyunde'in.

¹² T'ähki t'owagi' handa' napo', in Hudíyogi'indá, in Hudíyo dimuupí'ingí'indá wá', gá t'ähki t'owagi' wí'da' wí shánki natsonyi'i na'ándân, hedí idá báyéki híwó'di ovây má' in to'wên iví'piye' dívíyûusu'annin ovâykhäge'namídí. ¹³ Yôesiví ta'nin diwá ûntú' waagi: To'wên i shánki natsonyi'iví'piye' dívíyûusu'andi di'aywonda'póedí idá ovây'aywoení-ákun.

¹⁴ Hewänbo hádídan iví'piye' kin dívíyûusu'amí iví'piye' wídívíwhâyundepídí, hedá hádídan dívíwhâyü-i iví'gedi wídínhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to'wídí iví tuu wí'ovây't'ôe'anpídí, ¹⁵ hedá hádídan wí to'wídí ovây't'ôe'amí Yôesidi wí'óesanpídí? Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

In to'wên wí híwó'di tuu dâymáyä'inbí ahtaa-á sa'wó' dínkeet'óe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähki in Hudíyo Yôesiví híwó'di tuu wídây séegi'anpí. Kinnân ita'nan:

Na'inbí Sedó Yôesi, wên háyü haydida' t'owa i hääwí naví'wedi dit'oe'i' dívíwhâyü.

¹⁷ Hedânkun Yôesiví'piye' ívíwhâyü-ídi, gíntáy iví tuu git'óe-ídi, hedá ná'i tuu-á git'o' wí to'wídí Christ-ví'gedi dí't'ôe'odi.

¹⁸ Héyâa in Israel-'in, ti Yôesiví tuu wídít'oe'pí'an? Dit'oe-ákun, Yôesiví ta'nin diwe ûntú' waa:

Yôesiví tuu-á náä oepáa k'aydi t'ähki ûntuümää,

hedího t'owa t'ähki wáyyé t'ähki dikw'ó'nin ná'i tuu dínpówá.

¹⁹ Hedânkun in Israel-'in dínhanginnândákun háa Yôesi ikhây máa'in. Kin Moses páadé ita'nan háa Yôesidi ovâytu'an waa:

Wây-á pí'wên t'owa dimuu'in naadi dovây'aywondibo wâythúukannamí,

Háa hä'in t'owa hangintan dâymáapí'ingí' dovâykhây máa'in namuudi wây't'e'ya'namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánkí kay'indá ihí'máadí ná'i Yôesiví hí' ûntú:
In to'wên naa wídítuwämäapí'indi naa díshaa.

Inbí'piye' dáykeeyan, naví'gedi ditsikayipí wänbo'.

²¹ Hewänbo in Israel t'owaví'gedi Yôesi kinnân ihí'máa:
Häädi wänbo t'ähkí okhóewaa'án ná'in t'owa dovâyséegi'amídí,
tobá wídí'a'ginmäapí wänbo'
hedá naví tų dînyoegi'o wänbo-á.

11

Yôesidi in Israel-?in ovâyséegísehkaná'andiho wáy wên in ovâyde?man

¹ Hedího ti gi'âanı Yôesi Tádá iví Israel-?in t'owa iyoegi'annin? Hedân yoe. Naa wá' Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedi'ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedi'ibá omuu. ² Hedího Yôesi-á iví t'owa wí'yoegi'anpí, indá hân'oebo ûnhanginná iví'in ûnmúní'in. Ta'gendi un ûnhanginnáhpí'an háa iví tų'nin diwe Elijah-ví'gedi ûntú'nin. Elijah-di in Israel-?inbí'gedi Yôesi óehí'máadí kinnân ovây't'e'p'íde:

³ Ná' inbí Sedó, t'ähkí in wé'ge'in uví tukhe'min wônt'ähánú,
hedá t'ähkí uví antâa-á wônnayü.

Naada'mân ote'dee, hedí t'owa hádídí naa díhéyí'in dituwäyi'.

⁴ Hedí kinnân Yôesidi óetu'anpí'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay sená' dovây'âyîngimáa hedí wa'di naví'näpiyebo dimuu,
indá Baal-ví páadépiye' wídívíde'gendikw'ódipí óe'a'ginmäánídí. *

⁵ Nää wa'di hanbo napo'. Yôesi-á naséegísehkanát'óedí wa'di wên háyü haydi Israel-?in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewänbo iví séegísehkaná ûnwänpimuudíbo Yôesidi ovâyde'man, hääwí híwó'di díví'andídida'ba yoe. Hedí hääwí híwó'di indá díví'andídibo idi ovâyde'mandáho', há'to iví séegísehkaná ûnmuu'idídida' ovâyde'mamíwän.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'ähkí in Israel-win t'owa wídínhanginpóepí hádídí dipúwí'in in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídâymäapí waagi, hewänbo in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedí in wé'ge'indá t'oyanpí'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádáví tų'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedi kinnân nata'muu:
Yôesidi inbí hangintan ovâypedee'an,

hedí tsée nakeet'óepí-á, oeyay nat'o'pí-á ovâymägi,
hedí nää thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

⁹ David wá' hân'oe inbí'gedibá natú,

Báyékí hääwí dínkw'ó'dibo dí'ände híwó' dínpo'in, hewänbo Yôesi dóda'máa ná'i hääwí
dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhê'in waagibá dínpuwídí,

háa hääwí iwe dip'ídedi waagibá dínpuwí iwe dikanú-ídí,

hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

¹⁰ Ditsíkhämugi't'óe waagibá dínpuwí hedânho wídínkeet'ôenípídí,

hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu'ú-á dínbé'gayní dínhékháadí waagibá.

¹¹ Hedího hânnan natu'da' ná'i otú'i'? Ti natu'da' ná'in Israel-?in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwinudée-í waagibá dínpoe? Hedân yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudího Yôesidi in Israel-?in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon, hedí iwediho' in Israel-?in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpuwí'in. ¹² In Israel-?in t'owa pedee iwe dipówádí Yôesiví'wedí dívíhänge'an, hebo iwedi t'ähkí in wé'ge'in t'owa Israel-?in dimuupí'in Yôesiví tų dâyhógi, hedí handidân dikodit'owapaa waagi'nbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win dívíwhäyunde'in shánkí báyékí dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpuwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

* 11:4 Baal-á wí hääwí wí sen waagibá ûnçhaa'i namuu, i-á in wé'ge'in t'owa dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí.

¹³ Un Hudíyo ímuupí'in, náá-á undá wâyhí'khây máa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyéki dín'a'ginmuu'in. ¹⁴ Hääwên naadi wây'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i tuu un wâymä'i dâyhónídí, hedí kindidi wáy wên in wá' ovây'aywoení. ¹⁵ Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'ämäpiye' náá oepáa k'aydi dithaa'in ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegi'an dihaydá, shánki wânbo híwó' namúni, ihaydá indá chu'in diwáywówápóe'in waagi'inbá dimúni.

¹⁶ I páadé'i pává dâywahakê'i Yôesi óemágidá, t'ähki i wé'ge'i pává wá' iví'da' ünmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemágidá, i wa'yáy khóe wá' iví'ba' ünmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekhähkídi'in waagi'inbá dimuu, hewânbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâys't'á'i waagi'inbá dimuu, hedí un Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawânpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, ná'i wa'yáy dâys't'á-i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádí dâywânpit'ihśaa, hedího i taypúu iwediwi tayp'oedi i wa'yáy khóe dâyt'ihśaa'i híwó' nasôemän waagibá, náá-á hanbá hääwí in Hudíyo iwedi na'ää'idi híwó' undá wá' únpó'. ¹⁸ Hedího náá-á wí'í'âanípí i wé'ge'i wa'yáyví shánki híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'ámípi, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hedího ná'i tayp'oe wíwînmähpí i taypúu nawówámúnídí, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhúu-á wovâymä'.

¹⁹ Hewânbo ma'di wí Hudíyo namuupí'-á kin natúni, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho na'in dít'ihśaa-ídí." ²⁰ Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'á' gá Christ-ví'piye' wídíwíwhâyupídân, hedí undá unbí whâyü ünmuudi wovâyt'ihśaa. Hewânbo úvíyêngihí'má've-íví'wedi únkhây'á' hânho úví'âyíngi'ámí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo ovâyutuchänu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wânbo', hedího háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâyutuchänú-í.

²² Hedího iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owavi'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewânbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhânge'annindá ovâyutuchänunde', hewânbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedí ná'i híwó'di wovây'o'i bînséegikéndedá kin waagibá wa'di ikanhúuwí. Hewânbo bînséegihógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'áa-í. ²³ Hedí in Hudíyo ovâyts'á'in díví'egó'andáhá' wiyá dívíwhâyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihśaa-í, gá i-á ûnkoedidân han i'ámídi. ²⁴ Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedí iwedi wovâyts'á'di wây-á olive tay óekoe'in deedi wovâyt'ihśaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wânbo'. Hedího shánki wínbâapu'wanpí in Hudíyo in tay eedíba' ovâywáy't'ihśaa-ídí, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ähki t'owavi'piye' nasehkanäpo'

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ni'gedi íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'âamípi. Náwehaydi ná'in ta'gen wa'di wí-naka'powamuupí, hedí kinnân in namuu: Tähki in Israel-win t'owa há'to häädi wânbo t'ähki yoegikannin dimúni, hewânbo báyéki in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhâyü iwéhaydá'mân ha'min dimúni. ²⁶ Hedí owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' di'ää' ihaydânho t'ähki in Israel-'in wá' ovây'aywoení. Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägít'óe,

hedí in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovâyya'amí.

²⁷ Hedí owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídi dówéhpêe'an waa napúwí.

²⁸ Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi náá-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewânbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídí.

† 11:16 I páadé'i pává-á in taypúu-á in Hudíyoví páadé ká'ää'in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'ba' namuu, hedí i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánki tí'úugé ká'ää'in Hudíyo waagi'ba'-á namuu.

Hewänbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa ovâyséegi gá iví hehâäwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. ²⁹ Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i hääwí híwó'di ovây mági'i wí'ovâykwede'pí. ³⁰ Wáymûu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wí'vín'a'ginmáapí, hewänbo náä in Hudíyodi óe'a'gindopí'dího' unbí'piye' na'iyapo'. ³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi náä Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá' na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'ähkí t'owadi wí'óe'a'gindopí'dí inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'iná dipaa, hedí kindidi t'ähkí t'owa handa' ovây máadi t'ähkí'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá äytege-í'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyéki únmuudi há'to äytaayamí, hedí há'to gínhanginnáni háadi háa hândidi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wänbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,
to'wí wänbo wí'ûnkoedipí óetumakhemääní'dí.

To'wí wänbo wí'ûnkoedipí natúní'dí, "Naadi hääwí Yôesi dómági,
hedânho i-á ûnkhây'ä' díwáywá'áa-í'in."

³⁶ Yôesi-áho hääwí t'ähkí ikhíyé. Hää t'ähkí wa'di namän Yôesivi mange imáadi, hedá hää t'ähkí iví-á únmuu. Hedího hânhay wänbo t'ähkí kw'áayébo' äymá've-í. Hamân.

12

Yôesivi'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'úuwín páadé'in, Yôesidi iví séegísehkanä wovâykeekw'ó'di, hedího ná'in namuudi kaygi'di kinnân wây tumáa: T'owadi in animáa dâyt'ahánú'in Yôesi óemä', hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewänbo wówá'innân, hedá wá' yä'dâa'indá' ímúni hedânho bínhíhchanmääní'dí. Kindidân unbí pí'ná khó'yé Yôesi bín'a'ginmääni. ² Háa in t'owa Yôesi dâytaapí'in dív'ó waagibá wí'úvikanhúuwípi, hewänbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovây máäni'dí, hedí handidiho unbí wówátsi wovây'egó'amí'dí. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada'in úv'ámí'indá híwó'nindá' namuu'in, hedá óehíhchando'indá, hedá t'ähkí ta'gennindá.

³ Hedí Yôesidi naa dínk'ú' un wí'ínbo ná'in wây tumakhe'amí'dí: Wí'í'âanípí he'en-nin ímuu'in há'min ímuupí'dí, hewänbo ta'gendi unbí'gedi úv'ánshaa'amí, hedânho únhanginnáni'dí háa únkoedi úv'ámí'dí i whäyü Yôesidi wovây mági'idi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyú'díbo gínpa'an, hewänbo ná'i hääwí-á handa' wí'it'ôe'opí. Hanwaagi'iná na'in gimuu. Tobáháa báyéki'dí giyi wänbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da' gimuudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúní'dí waagibá. ⁶ Yôesidi pí'dinbo magan dí mági, hewänbo t'ähkí há'bidá' wíginmuupí. Wí to'wí únkoedidi wí Yôesivi tukhe'bi waagibá ihé'amí'dí, i-á ûnkhây'ä' kin i'amí'in háyü iví whäyü únmuu ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúni'in únkoedi-i-á ûnkhây'ä' híwó i'amí'in. To'wí Yôesivi tuj ovây há'amí'i namuu'i-á ûnkhây'ä' híwó' ovây há'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'i-á ûnkhây'ä' iví tumakhe imääni'in. To'wí iví hääwí únk'w'ó'di iwiyendedi wé'ge'indá'dí, i-á pín ta'ge haydi ovây máäni. To'wí óetsondisóge'i namuu'i-á ûnkhây'ä' hânho it'ôe'amí'in. To'wí in sehkanäwó' diwówayi'in ovâykhäge'do'i-á ûnkhây'ä' híhchangidi kin i'amí'in.

⁹ Un Únkhây'ä' ta'gendi bín't'owaséegíhúuwí'in, wänpidida'ba' yoe. I hääwí t'aywó'di namuu'i-á binyoe'amí hedá hääwí yä'dâa'i namuu eedá téegi t'aagá úvitsaasáa-í.

¹⁰ Wí'ná táye úvíséegíhúuwí tí'úuwín páadé'in dínkhây'ä' waagi, hedá úv'a'ginmá've-í háädi wänbo t'ähkí. ¹¹ Wí'í'âa-ípi, hewänbo pín ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigi' úvít'ôe'amí. ¹² Yôesivi híwó'di hääwí wovây pägít'ôe'i bínstíkha'máadi'bo íhíhcháa-í.

Bînt'ôephadende wänbo býä'än. Häädi wänbo t'ähkí úvíyûusu'âamí. ¹³ Yôesiví t'owa hääwí dîntáy'indádí i hääwí únk'ó'dí bînwiye-í, hedá unbí k'aygipiyá bînséegí'ámí.

¹⁴ Yôesi bîndaa'ámí idi híwó'da' ovây'âamidí in to'wên wovâyt'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí nahíhchaa'i-ádí bá íhíhchaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-ádí bá úvísíhtää-í. ¹⁶ T'ähkídí handa' úvímá've-í. Wí'úvíyêngí'ánshaamá've-í, hewänbo in wähpahde kw'áye'in dimuupí'indádí úvívóení. Wí'í'âanípí hää t'ähkí íhá'in.

¹⁷ Wí to'wídí yanákí wovây'odá yanákídí bá wívînwa'âa-í. I hääwí t'owa t'ähkí dínhanginná'dí híwó'dí namuu'indá bîn'âamí. ¹⁸ Unnânho únk'óe úvíkhää-ídí hedânho nakoedidáho t'ähkí t'owa-ádí tsaaginpidíbo unbí wówátsi bîn'húuwí. ¹⁹ Un wâyséegí'in, ná'in wâytu'ámí. In t'owa un wovâywha'o'in wívînwha'ámí, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta'muudân:

“Naa-ân dînk'óe t'owa dovâytuchänú-ídí,
naa-ân dînk'óe dovâymaßánídí hääwí dín'ä'i?,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

²⁰ Kin wá' natá'muu:

Uví hânbi nahâhsêndi nákoegí'mää,
hedí nap'oesá'aadá náp'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'dí óephahánúnde waagibá nachanpúwí.

²¹ Wívînmaßánípí hääwí yä'dâapí' namuu'idi wovây'taanídí, hewänbo híwó' úví'odíbo yä'dâapí' hääwí namuu'í' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin ây'a'geen'in

¹ Na'in t'ähkí gínkhây'ä' in to'wên dítsonmáa'inbí khómapho' ívkw'ôení'in, gá Yôesi natúdího gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovây'mä'. ² Hedânkun to'wídí in to'wên dâytsonkhuumáa'in ovây'a'gindopídí, hääwí Yôesi ik'û'i wänbo wí'í'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchänú-í. ³ In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wídaykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanákí díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnándí' wívínkhuwôeda'ípí'in ída'dáho', híwó'da' úvíkanhúuwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihée'ámí. ⁴ I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'ba' namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen ûnk'óedí wovâytuchänú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'ba' namuudího tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. ⁵ Hedího un únk'hây'ä' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'dída'ba' yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'ná khó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

⁶ Hedího i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indá inbí t'ôe dâyo'odíbo Yôesigí' waagibá dívít'ôemáadân. ⁷ Hedího in t'ähkí bînmaßáni hääwí dín'ä'i'. Hääwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähkí úvíwá'âa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dâymáa'indá hânho-á bînpi'a'geení.

T'owa âyséegíhúuwí hedá híwó'dá ív'ámí

⁸ Únk'hây'ä' unbí séegí wí'ná táye häädi wänbo t'ähkí íphaamúní'in, hewänbo wíyá hääwí wänbo-á yoe. Wí to'wídí t'owa ovâyséegíhondáho', kindídi t'ähkí Yôesiví tsonttu'ôn'a'gindo'. ⁹ I tsonttu' kinnân namuu:

Wíyá to'wíví sedó-ádí háa kwiyó-ádí wí'úvíwhqkwomá've-í, wívînt'owat'ahánú-í, wí'úvísä'mâamípí,

thúudí wíyá to'wíví hääwí wí'ída'ípí,

hedá wíyá ha'bi tsonttu' wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähkí ná'i tsonttu' wé'ge wên wéhpêda' tsonttu' waagi'ba' namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípiseégi waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegíhûuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'âhki iséegi'i-á há'to wíyá to'wí yanáki óe'ámí. Hedího ta'gendi bînt'owaséegídá, kindidi t'âhki i tsontuú bîn'a'gindo'.

¹¹ Ná'i wâytu'andi-á úví'âamí, gá únhanginnândân háädi naná'nin. Nää-á shánki tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídí dîn'aywoenídí páadé iví'piye' ívits'anwhäyü ihaydiví'wedí, hedího nää-á ihaydihó nanân íyósa'wó-ídí waagibá namuu. ¹² Nää-á wa' nawáypówápídíbo gínkhüüná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khüü naphademän hedí nathay'ä' kin waagibá napó', hedího i t'aywó'di in t'owa nakhüüná' dihaydi díví'o'i' äyy-oe'ámí, hedí sundado inbí kwák'u hán aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe ívíyíyé-ídí. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhûuwí. Wáy dínshánki'dipo'di dívít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípi, wígisuwátsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígiyêñípi, wí'ívít'aymá've-ípi, hedá wí'ívíthúumá've-ípi. ¹⁴ Hewänbo wí kwák'u hán aadi wovây'âyîngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'âyîngi'ámí, hedí i t'aywó'di kaygi'di íkanda' i'gedi wí'úví'ánshaamá've-ípi.

14

Wí'ná táye wí'ívítuúsúumá've-ípi

¹ Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'ünmuupí wänbo bînséegíke', hewänbo háäwí híwó' naka'póya'pí i'gedída' i-ádi úvítuhánmâamidá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwähâyunde' háäwí koegi' namuu wänbo ik'oe'di wí't'aywó'dopí'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypí'in ünmuu'i-á wí'ípívík'ohpi. * ³ I to'wí koegi' t'âhki ik'o'i-á wí'ünkhây'âhpi na'âaní'in i to'wí ipívík'ohpí'ví hânho shánki híwó'di namuu'in, hedí i to'wí ipívík'ohpí' wá' wínatúnípi ipívík'o'i-á yä'dâapi i'o'in, gá Yôesidi i wá' óeséegímáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântuúsúu'ámídi. I t'ôe'iví tsondidá'mân ûnk'óe óetu'ámídi háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedí ta'gendi Na'inbí Sedóvi t'ôe'i híwó' i'ámí, gá Na'inbí Sedó ûnkoedidân óekhäge'namídi.

⁵ Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánki na'a'ginmuu wé'ge'i thaaví'wedí, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'âhki thaa há'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ívípi'ánshaamâáni'in ná'in ni'gedí. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánki i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídan i'o'. Hedí i to'wí t'ämägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägidí Yôesi óekú'daa'odân, hedí i to'wí wí háäwí ik'ohpí'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'íví'opí, gá giwówáyidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówáyí', hedí gichuudá Na'inbí Sedógi'wá gichu'. Hedího tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóvi'inda' gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedânho t'owa t'âhki'gi' i shánki p'o'dédí' namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówáyí'ingí'-ádi. ¹⁰ Hedího wí' wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwín páadé'in bîntuúsúu'ámí'in, hedí wí'únk'óepí íchanpúwí'in undá inbí shánki híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'âhki Yôesivi páadépiye' gikwínudée-í, hedí ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawín gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesivi tá'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówáyí'” kin natú Na'inbí Sedó,

“hedí ta'gendibá t'âhki t'owa naví páadépiye' dívíde'gendikwokhâymaa,

hedá t'âhki'díbo-á ditugít'óe naa-ânkun ta'gendi Yôesi omuu'in.”

¹² Hedí ná'i hí' natú'da' na'in t'âhki gínkhây'ä' Yôesi äytü'ámí'in háa íví'annin hedá háadi íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítuúsúu'âamí'wedí, íví'ánshaamâáni háäwí wänbo wí'íví'ámí'pi'in na'inbí tí'úu páadé'i' óet'aywó'kannamí'i'. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudího naa dînta'gendihanginná háäbo wí'bo wí'gínkhâak'óepí'in, hewänbo

* 14:2 Ná'i pívi i'gedí ihí'máa'i-á t'owa inbí yôesi dâymági.

wí to'wí wí hääwí igí' ûnkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedân ta'gendi hä'i hääwí-áho ûnkhâak'óe-ákun. ¹⁵ Gá kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'ûu páadé'i bînháachanmáadího', háa úví'o'indáho nakeepuwagít'óe ta'gendi wíwînséegíhonpí'in. I hääwí bînk'o'idân wíyá to'wíwí wówátsi wíwînpedee'amípí, igí' Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó'gí úví'o kin íchanpo' wânbo', hääwí úví'o'i yanákí namuu gin t'owa ditúdáho', wíyá wí'úví'âamípí. ¹⁷ Yôesigí' na'inbí wówátsi âyhondáho hääwí koegí'-á suwägí'-á namuu í'gedida' wí'íwí'ânshaaamápí, hewânbo ná'i' í'gedân: I Yä'dâa'i P'oweahhâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé í'ge gimú-ídí, hedá tsäaginpídíbo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchandá âymáa. ¹⁸ To'wí kí'bi namuu'i Christ-gí' it'óe'o'idá Yôesi óehíhchanmä' hedi t'owa-á wá' ditúní híwó' i'o'in.

¹⁹ Hedânkun nää-á ívísó'dêe-í íví'amídí i hääwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gí âyhûuwídí, ná'i hääwídíbá díkhäge'namí wí'ná táye na'inbí whäyu ívíkay'amídí. ²⁰ Hääwí íwânpikoeda'díbo wíwînpedee'amípí háa Yôesi wí to'wígí' í'annin. Hääwí koegí' wânbo wínakhâak'óepí óek'oe-ídí, hewânbo híwó' wínamuupí wí hääwí to'wí ik'óe-ídí, han í'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédí óehänge'odi. ²¹ Shánkí híwó' namúni wíwînpívík'oe-ípí háa wíwînméenasuwá-ípí háa wíyá hääwí unbí tí'ûu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'âamípí.

²² Tobáháa háa ná'i hääwí í'gedí wí to'wí nachaa wânbo', i-ádí Yôesi-á'dída' dânkây'ä' dânhanginnání'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugédá híwó'pí í'annin wínachanpóepídí, i-á nahíhchaa. ²³ Hewânbo wí to'wí wí hääwí ik'óedáho', hewânbo wí'ûnkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídí, Yôesi-á natúni híwó'pí í'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídân háa híwó' í'annin háa yoe, hedi wí hääwí íví'odá hewânbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó' namuu'in kin íví'amídí, hä'indá t'ay-wó'nin namuu na'ingí'.

15

Wé'ge'in t'owa bînhíhchanmääni, unda'ba yoe

¹ Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyu kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâamí'in, wí to'wídí wíyá to'wíwí hé ôntegende waagibá, hedi háa giwânpida' waagida' wí'íwí'âamípí. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'ûuwín páadé'inbí'gedí íví'ânshaa'âamí'in hedá ingí' híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyu dínke'ennídí, ³ gá Christ wânbo-á wí'bo íví'gedida' wí'í'ânshaa'anpídân. Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanákí hí' uvi'gedí dívíhée'andi-á
naví'webá dînpówá.

⁴ Hedi ná'i hääwí Yôesi Tádáví ta'nin diwe hán'oe dâyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídí âytsíkha'amídí i hääwí híwó'di Yôesidi na'ingí' dínkhây'máa'i', gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaasenwaatumáadân hedá díkhäge'do' ívíyää'amídí.

⁵⁻⁶ Yôesidânho díkweewaasenwaatumáa, hedi tobá háa gínpo' wânbo díkhäge'do' ívíyää'amídí, hedi idá wovâykhäge'namí wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindídiho úví'âamí háa Christ í'an waagibá, hedânho t'âhkídíbo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Tádáví tuu dit'óe-í

⁷ Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséegíhûuwí, hedânho t'owa Yôesi Tádá dâytegé-ídí. ⁸ Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'ôenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa ikhây'máa'in, ⁹ hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo' âymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûnta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidi naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókha'wođi uví kháwǎ wínkháyǎ'ní.

¹⁰ Wíyá wáygá kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-áđí b'íhíhchanpuwave.

¹¹ Hedá wíyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ámäpiye' ówíngé'indi báyéki bintégé.

¹² Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyǎ'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' óntsondisogekhâymáa,
hedí i-ân namuu i dâyt'síkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'ámíđí.

¹³ Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhâymáa'in, hedího' iví'piye' úvíwhâyundeđi idibá báyéki wovâyhíhchanmâáni hedá wovâykhäge'namí ánskaa iwe wí'íkwo'nípíđí, hedânho i Yǎ'dâa'i P'oweahhâđi kay wovâymâáni häwí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymáa'i' hâđi wänbo t'áhkí ítsíkhakwo'níđí.

Paul-di ovâythayyo' háađi ná'i häwí i'gedi idi ovâyta'do'

¹⁴ Naví t'úuwin páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví khuu i'gedi báyéki úhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úví-tumakhe'ámíđí. ¹⁵⁻¹⁶ Hewänbo wáy wí häwí i'gedi wó'yoegipíđí wâyta'nan hedânho ún'ánpówa-íđí. Kin waagi wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudi wên t'ôe dímágidân dáy'ámíđí, hedího náä Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wâykhäge'namíđí. Wí owha' häwí Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dimuupí'in dovâyt'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwíđí, hedí idá ovâyséegihónde gá i Yǎ'dâa'i P'oweahhâđi ovâykhäge'nandân iví'in dimúníđí.

¹⁷ Hedího Christ Jesus-áđí wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'ámíđí. ¹⁸⁻¹⁹ Hewänbo häwí Christ-di díkhäge'nán dáy'amí i'gediđa'mânho wôeda'ginpíđibo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ámägi' pinnán t'ôe i Yǎ'dâa'i P'oweahhâđi díkhäge'nandi dó'ámíđí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hedího Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ámäpiye' omändi ná'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dovâyt'ôekanhon. ²⁰ Hâđi wänbo t'áhkí wáy Christ-ví'gedi wíđit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dínde ná'i Yôesiví híwó'di tuu t'owa dovâyt'ôe'ámíđí. Wáy wíyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí häwí dópaa-í'in, ²¹ hewänbo háa Yôesi Tádáví tǎ'nin diwe ûnta'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'đi to'wíđí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe' anpí'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'đi iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

²² Hedího kin dáy'ođi hânho dínwó'nândi wa'đi wíđínkoedipí unbí'piye' omú-íđí. ²³⁻²⁴ Hewänbo náä-á naví t'ôe t'áhkí nángé donbowa, hedí báyéki paayo wâymuní'in oda'đi náä-á ma'đi unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yâadi undádí o'ádâachǎ'ní hedí ihayđi naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-íđí. ²⁵ Hewänbo náä-á oe Jerusalem-piye' omän wí häwí in Yôesiví t'owa iwe'in dovâyhúuwíđí, ²⁶ gá in Macedonia-áđí Greece-áđíwin méesate'in t'owa wí chǎ' dáywé'ge'ámíđí díví'ánshaamágidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanäwó' diwówayi'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymâáníđí. ²⁷ In Macedonia-windá in Greece-'indádí wí'bo ditú híwó' namúní kin díví'ámíđí, hewänbo ta'gendi häwí in Jerusalem-'in dínphaamuu-'i' ovâywáywá'ánde waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovây'ámúdân i híwó'di häwí Yôesi Tádádí inbí hâgi' ovây'mági'i', hedí náä-á in

Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ä' ovâyýámú-í'in i hääwí in Hudíyo dimuu'in dín'táy'i híwó' ovâykhóekhúumâánídí. ²⁸ Ná'í t'ôe dínbowadee ihaydi i chá' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedí ihaydá dáywóyí'ní wáymúnídí. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyéki híwó'di hääwí Christ-ví'wedi wáyyoe'ámí.

³⁰ Tí'úuwín páadé'in, unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegí i Yä'dâa'i P'oweahâadi na'in dímági'in namuudá, kaygi'di naadi wáydá'máa Yôesi Tádáví'piye' pín ta'ge haydi dínyúusu'ámídí, naa wí'bo wáyyúusu'o waagibá. ³¹ Úvíyúusu'ámí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademâáni, hedá Yôesi Tádáví t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin híhchandi dáyséegí'ámí. ³² Hedího Yôesi Tádá natúdáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádí o'án dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'ámídí. ³³ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsahaaginpídíbo gikwo'nídí, ibá un t'ähki-ádí nacha'ní. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovâysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'úuwín páadé'i Phoebe bîntáa-í'in, I-á i Cenchrea búu'úwi méesate'i khäge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóví' únmuudi binséegí'an, Yôesiví t'owa dínkhây'ä' waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä'i únk'w'ó' diwedi bínyámú-í, gá idá báyéki t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' díkhäge'nan.

³ Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengitü-á dovânsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gí' ívít'ôe'an. ⁴ Indá dakhâymmu unbí wówátsi dänmâánídí naa bahpíbo opúwídí. Hedího dovânkú'daa'o', hewänbo naadidá'ba yoe, t'ähki in Hudíyo dimuupí'in méesate'indi wá' ovânkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa unbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi óe'a'ginmâánídí, in wá' bînsengitü'âámí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengitü'âámí: Epanetus, naadi dóséegí'i', i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwhäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungí' it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádí indádí wé'ge gipankw'ônwân, hedí Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatu-á wá' dînsengitü'âámí, i-á dóséegí hedí i wá' Na'inbí Sedóví'piye' iwhäyunde', ⁹ hedá Urbanus-á, i-á ná'indádí Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegí, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, hedá Aristobulus-ví'k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví'k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye' dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dînsengitü'âámí Tryphena-ádí Tryphosa-ádí, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegí, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá' dînsengitü'âámí, i-á Yôesidi óede'mandi' namuu, hedá íví'yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengitü'âámí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'úuwín páadé'in indádí diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengitü'âámí Philologus-ádí Julia-ádí, hedá Nereus-ádí hedá i kwee íví'tí'úuwín únmuu'i-ádí, hedá Olympas-á, hedá t'ähki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádí diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úvíséegísengitü'âámí. T'ähki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'âmäpiye' dikw'ó'nindi wovâysengitü'o'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'áyîngi'ámí'in

¹⁷ Tí'úuwín páadé'in kaygi'di wáytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'ámí'in dida'inbí'gedi úví'áyîngi'ámí, indáho hääwí íhâhpóe'íví'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyâa'ámí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewänbo ingí'dá' háa dida' waagi dívíwânpi'o'. T'owaví'gedi dívíhí'máadí unbí hí' sa'wó' dín't'oet'ôe, hewänbo kindídi in to'wên ihay

ka'powa dâymáapí'in ovâyhôeyó'o'. ¹⁹ T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yôesi bîn'a'gin-do'in, hedího naa ohíhchaa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípídí. ²⁰ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpídíbo gikwo'nídí, hedí idibáho háy napóe ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádí Yôesigí' it'ôe'o'idi wovâysengitü'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá' wovâysengitü'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dótá'do háa Paul natü'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitümaa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitü'an. Naa iví k'aygi o'án, iwebá t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ná'i búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi chá' í'áyí'do'idi wá' wovâysengitü'an, hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'ähkídíbo'. Hamân.

In Ta²nin Paul-di In Philippi Búu²úwi Méesate²in T'owa Ovâytá²nannin

¹ Na²in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí² änt'ôemáa. Ná²in ta²nin wâyta²do² un méesate²in p'ó²dédí²indádí in khäge²nindádí hää Philippi búu²ú íthaa²in, hedá t'ähká un wé²ge²in Yôesi Tádáví t'owa Christ Jesus-ádi ímuu²in wá² wâyta²do².

² Yôesi Tádá na²inbí Tádá gínmuu²i-ádi hedá Na²inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkanä wovây²määni hedá wovâykhäge²namí ánsaaginpídíbo² íkwó²nídí.

Paul-di in méesate²in t'owa oe Philippi búu²ú dikw'ó²nin ovây²yûusu²o²

³ Häädi unbí²gedí dáy²ánshaa²an ginhay naadi naví Yôesi donkú²daa²o² un ímuudi, ⁴ hedí häädi wänbo un t'ähkígí² dáy²yûusu²an ginhay-á híhchandi kin dáy²o², ⁵ gá i páadé²i thaa úvíwhäyü iwedíbo nää pu²wahaydi na²in díkhäge²nandân i híwó²di tuj Jesus-ví²gedí t'owa äyt'ôe²amídí. Páadé úvíts'anwhäyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí²ná khó²yé wí hääwí híwó²di i²an, ⁶ hedí naa ta²gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu ná²i ikhây²máa²i² nää iwedi páadépiye², hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá ná²i híwó² wovây²o²i-á únbowadée-í.

⁷ Hedí híwó² namuu kin ocháa-ídí unbí²piye², häädi wänbo t'ähkí naví pí²ná khó²yé híhchandi unbí²gedí dáy²ánshaamáadi. Yôesi Tádá naví²piye² híwó² nachaadi wí t'ôe dí²mági dôn²amídí, hedí undídá naa díkhäge²máa ná²i t'ôe dáy²amídí. Ná²in khäge² undi dí²má² tobá opannán wänbo háa hä²in tsonninbí páadépiye² owin wänbo Yôesi Tádáví híwó²di tuj dôn²áyîn²má²ve-ídí hedá dovây²thayyamídí ta²gen namuu²in. ⁸ Yôesi Tádá únhanginná in ta²gen naa otú²nin, unbí²piye² báyéki otaachanpo². Háa Christ Jesus iví pí²ná khó²yé naséegímuu waagibá naa wá² hanbá unbí²piye² ocháa.

⁹ Hediho ná²in namuudi naadi wây²yûusu²o² kin únpúwídí: Shánkí wänbo unbí séegí únsôe-í, hedí iwedá wíyá shánkí híwó²di hangintandá ka²powa-á wovây²määni. ¹⁰ Kindidânho únhanginnání wé²i wí híwó²di namuu²in hedá wé²i wí híwó²pí² namuu²indá, hedânho i híwó²pí² namuu iwedi úvíyáa²amí, hediho owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yá²dáa²indá² ímúní hedá to²wídí wänbo-á há²to wovây²t'e²p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dânho wovâykhäge²namí báyéki híwó²di hääwí úví²âamídí, hedânho t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo² óemá²ve-í, hedá ditúní hay²i namuu²in.

Paul napannán wänbo Yôesiví tuj t'owa ovây²t'ôe²o²

¹² Tí²úuwin páadé²in, naa oda² ná²in únhanginnán²in: Háa naa dín²póe waagidi shánkí báyéki t'owa i híwó²di tuj Jesus-ví²gedí dit'oe, ¹³ hediho t'ähkí in áyí²nin sundado ná²i tsondiví tewhá iwe²in dimuu²indá hedá in wé²ge²in t'owa náwe dithaa²indá dínhanginpóe naa Christ-gí² dáywänpit'ôemáadi²bo² opannánnin. ¹⁴ Hedá naa opannánnin dínhanginnândiho t'ähkí waa in tí²úuwin páadé²in nää Rome dithaa²inbí whäyü Na²inbí Sedó Yôesiví²piye² shánkí dínkaymân, hedá nää inbí khuwôeda² dínhandedi Yôesi Tádáví tuj in t'owa shánkí ovây²t'ôe²o².

¹⁵⁻¹⁷ Wáy wên inbí ánsaa híwó²di dínmuudiho Christ-ví²gedá t'owa ovây²t'ôe²o², hedí indá naa dí²séegídí kin díví²o², dínhanginnândi Yôesi Tádádí naa dí²sóge²in i híwó²di tuj Jesus-ví²gedí dó²áyîngi²amídí. Hewänbo wây-á wëndá naa díwänpithúumáadi hedá dituhánt'óedá in t'owa Christ-ví²gedí ovây²t'ôe²o², hediho pín ta²ge haydi wídíví²opí, indá ingí²dá²mân díví²o². Dí²ánde naa wa² nää pan dee o²ándí shánkí wänbo t'ôephade iwe dítôeni²in.

¹⁸ Hewänbo háa indi dí²o wänbo wídí²áyîngimähpi. Háa híwó² háa híwó²pí diví²ánshaamáa wänbo², Christ-ví²gedí in t'owa ovây²t'ôe²odá híwó²di namuu, hediho shánkí wänbo naa díhíhchando².

¹⁹ Heḍi waʼdi híhchandiboʼ omúní. Un t'áhkíḍíbo naa dînyûusuʼodi, heḍá i Yäʼḍâaʼi P'oewaḥhâa Jesus Christ-di dímaʼídi naa díkhägeʼdodá, handiḍi dîhanginná t'áhkí híwóʼ naa dîpuwagít'óeʼin. ²⁰ Hânho wên hääwên odaʼ, heḍi dáywhäyunde náʼin odaʼin dîpuwagít'óeʼin, heḍi náʼinnân in namuu: Háʼto hääwíḍi díwôedaʼmâániʼi dáýʼamí. Náa puʼwahay khuwôedaʼginpíḍíboʼ oyiʼ, heḍi náa haʼbibo omúníʼin odaʼ, heḍânho háa naví wówátsi donhon waagiḍi t'owa ditúníḍi Christ hayʼi namuuʼin, tobáháa owówayíʼ háa díhay wânboʼ. ²¹ Kinnân naagiʼ namuu: Christ-ân naví wówátsi waagiʼbá dîmmuu, heḍi ochuudáho shánki wânbo i-áḍi ocháʼní. ²² Hewânbo waʼdi náa oepáa k'ayḍibo naví wówátsi dîntäʼándáhoʼ, shánki wânbo híwóʼdi hääwí naví t'ôe iwedi dînpée-í, heḍiho naa wíḍhanginnáhpí wéʼi wí dódeʼmamíʼin, háa owówayêḅeníʼin háa ochúu-íʼin. ²³ Naa wêegeʼin ánskaa-á donmáa. Náa oepáa k'ayḍiʼin wówátsi dóyoeʼamíʼin odaʼ Christ-áḍi ocháʼníḍi, gá han dînpóedáho shánki híwóʼ naagiʼ namúníḍân. ²⁴ Hewânbo ungiʼ-áho shánki natáy waʼdi nááḍi dáywóyíʼníḍi. ²⁵ Naa dîhanginná náʼin wáyḥmáaʼin taʼgen namuuʼin, heḍiho wáʼ dîhanginná nááḍíbo dáywóyíʼníʼin undáḍi owówayêḅeníḍi, heḍânho unbí whäyü únmuuʼi shánki únkay-íḍi heḍá iwedá shánká íhíhchaa-í, ²⁶ heḍá owáy unbíʼwe wíyá opówá ihayḍá Christ-di shánki báyéki wovâyhíhchanmâáni naa omuudi.

²⁷ Hewânbo tobáháa napóe wânbo híwóʼnin wówátsi bînhúuwí, i híwóʼdi tḥu Christ-víʼgedi natúʼ waabá íthaa-íḍi. Kin únkhâyʼäʼ úvíʼamíʼin heḍânho tobá unbíʼpiyeʼ opuʼwämáa wânbo háa omáäpí wânboʼ, naa dîhanginnáni kayʼindi íwinnin, heḍá unbí ánskaa-á unbí taachandá waʼdi wêeḍáʼ únmuuʼindá, heḍá i híwóʼdi tḥu Jesus-víʼgedi t'owa dívíwhäyü-íḍi un wéʼge úvísoʼḍindeʼindá. ²⁸ Toʼwên unbíʼpiyeʼ híwóʼ dicháapíʼin háy wânbo wíwînkhuwôedaʼípí. Íkhuwôedaʼpíʼin wovâyḥmúndedi bînkeekw'ôení indá dipedeemuuʼin, hewânbo undá Yôesi Tádádânho wovâyʼaywoeniʼin. ²⁹ Yôesi Tádáḍi wovâyḥmáʼ Christ namuudi bînt'ôephadé-íḍi, ivíʼpiyeʼ úvíwhäyü-íḍiḍáʼbá yoe. ³⁰ Undiḍá naa ho dímuʼ háa wí Yôesi Tádáví sundado waagibá dáyhânboʼin, heḍá náa-á únhangin-póe waʼdi hanbo dáyoʼin. Heḍá un wáʼ náa hanbá bînphadendeʼ.

2

Háa Christ iʼan waabá naʼin wáʼ gínkhâyʼäʼ úvíʼamíʼin

¹ Christ-áḍi gimuuḍi gínkoedi wíʼná táye ívíkweewaasenwaatuʼáamíḍi. Iḍi díséegíḍi gínkoedi wíʼná táye ívíboʼaawówaʼamíḍi. I Yäʼḍâaʼi P'oewaḥhâaḍi díwóndedi gínkoedi wíʼḍáʼ gimuu waabá gicháa-íḍi. Naʼinbí píʼná khóʼyé gitaachanpoʼdi gínkoedi wíʼná táye ívísehkanähúuwíḍi.

² Heḍiho únkhâyʼäʼ wéhpêeḍáʼ íʼánshaamúníʼin heḍá wíʼná táye-á úvíséegíhúuwíʼin heḍá t'áhkí unbí háa-á unbí taachandá handáʼ únmuuʼindá. Handiḍiho shánki wânbo naa díhíhchanmâáni. ³ Wên háawên wânbo ungiʼḍáʼ, háa úvípítegé-íḍiḍáʼ wíʼúvíʼáamíḍi, hewânbo áagé úvípikw'ôení heḍá in wéʼgeʼin t'owa-á unbí shánki híwóʼnin dimuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wây-á wéʼgeʼin t'owaví wówátsi bînʼáyîngimáʼve-í, unbíʼḍáʼbá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus íʼánshaaʼan waabá un wáʼ únkhâyʼäʼ hanbá úvíʼánshaaʼamíʼin. ⁶ Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagiʼbá Christ wáʼ hääḍi wânbo t'áhkí haʼbibá namuu wânboʼ, wínachanpóepí únkhâyʼäʼin waʼdi haʼbibo namúníʼin, ⁷ heḍiho napidaʼdi iví hääwí t'áhkí iyoeʼan wí pant'ôeʼi waagibá napáa-íḍi. Wí t'owa waagibá naʼaypuyä heḍá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi ihoʼ. ⁸ Heḍáháʼ Yôesi Tádá óeʼaʼginnandi iví wówátsi imáḍi wên phéʼwan deedi nachuu.

⁹ Heḍi han iʼandi Yôesi Tádáḍi shánki kw'áye óesóge, heḍá natú i-á toʼwên t'áhkíví shánki hayʼi namuuʼin, ¹⁰ heḍiho t'áhkíḍíbo dívíḍéʼgendikw'ôení Jesus óeʼaʼginmâániḍi, t'áhkí oe makówá dikw'óʼnindá, náa oepáa k'ayḍi íʼge diyiʼindá, heḍá nan soḡe núuge

dikw'ó'nindádí, ¹¹ hedá t'áhkídíbo-á ditúní Jesus Christ i shánkí p'ó'dédí' namuu'in, hedí kindídi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' ívísó'dêe-í'in Yôesigí' githáa-ídí

¹² K'ema'in, undádí oyi' ihaydi háädi wänbo t'áhkí naví hí' dñt'óyande', hedího náä-á wá' tobá undádí wó'yipí wänbo shánkí dñt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hedího ihayda' úvísó'dí'be-í háäwí únkhây'ä'i' úvíkanhúuwídí, hedânho t'owa bñkeeyamídí in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'ná khó'yé ún'ándí iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhäge'máa hedânho ida'idí háa i natsompóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhäge'do' kin úví'âamídí.

¹⁴ Tut'ayginpídíbo twhánpídíbo háäwí t'áhkí bñ'amí. ¹⁵ Handídi t'owadi wíwovây-tuúsú'amípí, hedí unbí pí'ná khó'yé-á yä'dâa'inda' ímúní, hedânho úvípíkeekw'ôení Yôesi Tádáví ây ta'gendi ímuu'in, hedá yä'dâa'inda' unbí wówátsi-á bñnhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owaví yâa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óegé namuupí i'gedá' dimän. Oe makówá in agóyódí dñnko'o' waagibá nakhây'ä' náä oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'inbá ímúní'in, ¹⁶ i tuu nawówátsipäyí'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi naa dñnkoedí-í híhchandi otúnídí híwó' dáy'annin, hedá wí ää'i' ikhääde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhää'in, hedího háäwí dáy'andi' wídñpedeepí. ¹⁷ T'owadi animâa dáy't'ahánú'in Yôesi Tádá óemä' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímági hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'dí naví ûnp'oe donch'âaní hedânho unbí t'ôe Yôesigí' únbowađée-ídí, hebo tobá han dñnpóe wänbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'min híhchan bñnmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhchaa-í'in, hedího unbí híhchan oyámú-í.

*Timothy-ví'*gedí Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídíbo Timothy unbí'piye' dósaaní hedânho háa íkw'ó'nin dñnhanginpúwídí hedí kindídi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-ádí wína'ánpí. Ida'mân na'áyîngidi ta'gendi unbí'gedí i'ánshaa'o'. ²¹ T'áhkí in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedída' díví'ánshaamáa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpíhanginná Timothy-dá dñnkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikhäge'do waagibá, ida' naa báyéki díkhäge'nán i híwó'di tuu Jesus-ví'gedí ánt'ôe'amídí. ²³ Hedího owáy háa naa dñnpuwagít'ôe'in dñnhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedí naví pí'ná khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yôesídi hanwaapídíbo naa wá' unbí'piye'ba dípuhpägít'ôe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaanídí. Dñnhäge'táy ihaydi undá naví'piye' i dñnsan, hedí naagí' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-ádá wé'gá ánt'ôe'an, hedá wíye sundado wé'ge änhánbođi waagi'inbá gamuu. ²⁶ Náä hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedí há'indá óe'áyîngimági hedího unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na'ánwän. Hewänbo Yôesi Tádá ûn'iyapóedí óehékháamági. Hedí han i'andi naví'piye' wá' na'iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó'k'áykhaapúwípídí. ²⁸ Hedího wíyá shánkí wó'tsíkhada'pí unbí'piye' dówáysaanídí, hedânho i bñnmúnídí hedá íhíhchanpúwídí, hedí handídi naa-á ánshaa iwe wó'chä'nípí. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bñnséegíkéyí. I-ádí hedá to'wên i waagi'ba dimuu'indádí bñ'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'ôe òn'odi chuwa k'áygéhay napówádân, hedá háäwí naagí' i'andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imäänanídí. Ná'i háäwí undá wí'únkoedípí dñ'amídí naví'wedí kayí' diwe íkw'ôndi.

¹ Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'âamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho úvíhíhchanmá've-í. Tobá ná'i háäwí i'gedi wâyta'nan wänbo', kaykhan wíđínpo'pí inho wâyta'nanninbá náä wíyá wâyta'namídí, hedi ná'i hí' wâyta'do'idá wovây'aywoeni.

² Úví'âyíngi'âamí há'in hôeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedi, indá yä'dâapí'da' díví'o', indá in Hudíyoví k'ewé' taadi ovâytaa'an wänbo ná'in taa-á wên tsaa nachä'-muupí'indá'mân inbí túu'ú dínmuu. ³ Na'innân in ta'gen k'ewé' taa waagi'inbá âymáa'in gimuu, gá Yôesiví P'oewâhâadi na'in díkhäge'dodân Yôesi Tádá ây'a'ginmâänídí, hedá na'indá híhchandi gitû' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'ívíwhâyunde'pí háäwí wí'bo íví'o'idíbo na'in dîn'owóyé-í'in.

⁴ Ma'di wí to'wí nachanpo' híwó'di háäwí i'odíbo' ôn'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í íví shánki ochanpúwí'in i háäwí naa dáy'andíbo dîn'owóyé-í'in. ⁵ Naa-á khâave thaa ihay'i omuudi in Hudíyoví k'ewé' taadi dítaa'an; naví tádá-á yíyá-á Israel-'in dínmuu; wí Benjamin-bí ây iwedi'i-ân omuu, hedânho wí kodí'di Hebrew omuu, hedi Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví kuu t'ähki dônho; ⁶ hedi pín ta'ge haydi naví whâyü kuu donhondi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'ódi. I tsontu Moses itá'nandi' t'ähki dó'a'gindodi to'wí wänbo wí'ünkoedí'pí dînt'e'p'íde-ídi.

⁷ Ná'i háäwí namuudi naa dáyyengi'owän, hewänbo náä Christ dóséegídí ná'i háäwí nachä'-muupí waabá dínchanpo'. ⁸ Hedi ná'i háäwí'da'ba' yoe, háäwí t'ähkân nachä'-muupí waagibá dínchanpo', gá náä-á Christ Jesus naví p'ó'dé'dí' dínmuu'i dontaadân, hedi i-á shánki híwó'di namuu háäwí t'ähkíwí'wedi. Hedi náä Jesus dótaadi ná'i wé'ge'i háäwí dínpedee waagibá dóchaa, hedi ná'i háäwí-á phé'yávi whee óecha'gít'óe'idá' waagi'ba' namuu gin otúní hedânho Christ shánki híwó' dótaa-ídi. ⁹ Naa oda' Christ-á'dí wí'da' gamúní'in hedânho Yôesi Tádádí díchäämá've-ídi t'aywó'di wí'dómáapí waagi. Hewänbo há'to kin díchää-í i tsontu Moses itá'nandi' dó'a'ginnamídí dáykhäädé'díbo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywhâyundedân, gá Yôesi Tádá natû'dân in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'innân idi ovâychäämáa t'aywó'di wí'dây'máapí waagi. ¹⁰ Naa oda' ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napäyí', hedi naa oda' ná'in kaybá dí'määni'in dómá've-ídi. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá' hanbá dont'ôephade-í'indá oda', hedá haa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', ¹¹ hedânho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyeda' ívíkhä-í

¹² Naa wó'tú'pí Christ ho dótaa'in haa dínkhây'ä' waa, hedi naa wó'tú'pí ho opóe'in haa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwídi ihayda' dáykhääde' i dîntáy'i donhónídi, gá hangí'-ân Christ Jesus-dída' ho naa díké'dân. ¹³ Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'ähki há'i dîntáy'i ho donhógi'in, hewänbo ná'indá' dáy'o': Haa ho dínpóe'indá dáy'annindá i'gedi wí'dáy'ánshaa'opí, hewänbo shánkídi haa dáykhäymáa i'gedân dáy'ánshaakanho. ¹⁴ Wí ää'i' páadébo napówa-ídi ikhääde waabá naa wá' dáykhääde hedânho háäwí Yôesi Tádádí dí'määni'in ot'anpúwídi. Hedi kinnân idi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yôesi Tádádí makówápiye' dí-tukánkhây'máa.

¹⁵ T'ähkí'díbo hangintan dâymáadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' díví'ánshäämääni'in ná'i otú'i híwó'di namuu'in. Hedi wí to'wí háy piháa i'ánshäämáadi, Yôesi Tádádí ná'in wänbo ônthayk'úwí. ¹⁶ Hediho in nahaydi giháhpóe'inbá ívíkanhondi, hanbá na'inbí wówátsi áyhúuwí. ¹⁷ Tí'úuwín páadé'in, haa naa naví wówátsi donho waabá un wá' t'ähki hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yä'dâa'in wówátsi dâyhonnin haa wâykeeyan waagibá híwó' bínmúní, hedi haa díví'o' waa un wá' hanbá úví'âamí. ¹⁸ Háyan wänbo wâytu'an hedi náä-á sée'indída' wíyá wâytmáa,

báyékí t'owa háa inbí wówátsi dâyhon diwedi nakeepo' dâyyoegimáa'in háa Christ-di na'ingí' dîn'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégépiyeho dimän. Yôesi dâya'a'ginmâäní'wedi húukandá sũwä-á i'gedi shánkí díví'ánshaa'o'. Hääwí wôeda'wó'di díví'o' i'gedá dívíyêngihée'o'. Indá i hääwí náa oepáa k'aydiwi i'gedida' díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa i'gedá íví'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwäná waagibá gínnândân, hediho pín ta'ge haydi âytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'i' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadí na'inbí túu'ú kaypí' gínmuu'i' gínchuwagít'óe wänbo dîn'egókhây máadáhá' ts'áabi dînpakhây máa, háa iví' ûnmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho hääwí t'ähkí i'gedi natsonyidi ûnkoedi kin i'amídi.

4

¹ Hediho naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' kay'indi úvíwhäyuhúuwí. Naadá un báyékí wâyséegídi wây múni'in oda'. Undidá naa díhíhchando', hedi hääwí dáy'andi ot'anpóe'i waagi'inbá ímuu gin wâychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygi'di dovântumáa dänwóeni hedi wí' dänpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'ôe'o'i' unmuudi, wída'máa ná'in kwiya' ovânkhäge'namídi wí' dapúwídi, indá dânt'ôe'o' i híwó'di tũu Jesus-ví'gedi t'owa dânt'ôe'amídi. Hedá Clement-dádi wây-á wé'ge'indádi hanbá dívít'ôe'o', inbí kháwá-áho in ta'nin diwe dînta'muu, iwe natú'to'wên dimuu in wówátsi nahánde'pí'in dâymáa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi háädi wänbo t'ähkí úvíhíhchanmá've-í, hedá wíyá hanbá wâytu'âamí, úvíhíhchanmá've-í.

⁵ T'ähkí t'owa-ádi híwó'da' ímúni, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídi'bo na'ádi. ⁶ Báyékí ánskaa iwe wí'ikwo'nípi, hewänbo hääwí t'ähkí i'gedi úvíyúusu'âamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hääwí úntáy'i bîndaa'amí, hedi kin úví'odi bînkú'daa'âamí wá'. ⁷ Yôesi Tádádi díkhäge'do' ánsaaaginpídi'bo gikwo'nídi, tobá na'in t'owadá' gimuudi wíginhanginnáhpí wänbo háa kin dîn'o'in. Hedi kin wovây'odi t'ähkí unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i-á unbí hangintandá wovây'áyînmá've-í, Christ Jesus wé'ge ímuudi.

⁸ Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'ä'gidi hí' unbí'piye dînmuu: Háädi wänbo t'ähkí ná'i hääwí i'gedi úví'ánshaa'âamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'i-á, in ta'ge'in p'óegé i'ge wovâyhondi-á, i yä'dâa'i namuu'i-á, naséegímuu'i-á, t'owa t'ähkí ovâyhí'andi-á, i shánkí híwó'di namuu'i-á, hedá i'gedi t'owa híwó' dívíhée'o'i-á. ⁹ Naví hí' ít'oe hedá naví tsiyekan dînmú', hediho t'ähkí naví'wedi íháhpóe'i-ádi i háhkan naví'wedi bînhógi'i-ádi ihayda' úvíkanhúuwí, hedi kin úví'odá Yôesi Tádá undádi nayêeni, idá díkhäge'do' ánsaaaginpídi'bo gikwo'nídi.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo náa undi wíyá naa dí'ánshaa'ámáa díkhäge'-namídi, hedi handidân Na'inbí Sedódi báyékí híhchan naa dímági. Naa dînhanginná ta'gendi naví'gedi ho úví'ánshaa'o'in, hebo náa pu'wahaydi wí'únkoedipi háa íchaa'in dînkeeyamídi. ¹¹ Naa dînhäwítáy'in wó'tú'pí. Oháhpóe ohíhchaa-ídi tobá háyú dînkwo'n wänbo'. ¹² Naa dînhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáyí'i waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa oháhpóe hádídí ohíhchanpúwí'in, tobá híwó' dáyhúuyo háa oháhsên wänbo', tobá báyékí dînkwo'n háa hääwí dîntáy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímädiho ná'i hääwí t'ähkí dînkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá hääwí t'ähkí dîntáy'i dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkhäge'nandi wa' náwe dont'ôephadededíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbo ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tũu Jesus-ví'gedi t'owa dovây't'ôe'amídi, undida'mân hääwí naa díyámú, wây-á méesate iwe'indidá yoe, undida'mân dînhä'san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo o'ándí dînhäge'táy ihaydi undi wáymúuví shánkí hääwí dînsan. ¹⁷ Wí'í'âanípí náa wâyda'máa'in wíyá hääwí

dímâänídí, hewänbo oda? unnânho báyéki híwó?di bînhóní?in Yôesiví?wedi, wí to?wí iví t'ôe iwedi báyéki wá?âa ihónde waagibá. ¹⁸ Nää-á hääwí dîntáy?i-á hedá shánki wänbo dîntáy?iví?wedi dómáa. Ná?i báyéki hääwí-á dómáa gá Epaphroditus-di hääwí undi dînsandi? dînkândân. T'owadi hääwí sa?wó? nasu?i-ádí hedá animâa dâyhánú?indádí Yôesi Tádá ônhon óemâänídí, hedí i-á iséegíhógidi nahíhchanpo?. Hedí hanbá ná?i hääwí undi naa dînsandidá wá? Yôesi Tádá óehíhchando?. ¹⁹ Hedího Christ Jesus-ví?in ímuudi naví Yôesidího hääwí un úntáy?i wovâymâäní iví báyéki híwó?di hääwí ûnk'w'ó? diwedi. ²⁰ Hânhay wänbo t'âhkí na?inbí Yôesi kw'áayébo? âymá?ve-í, i-á na?inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitü?an

²¹⁻²² Yôesi Tádáví t'owa t'âhkí ovâysengitü?âamí, indá Christ Jesus-ví?in dimuudi. In tí?úuwín páadé?in naa-ádí diyí?indá hedá t'âhkí in wé?ge?in Yôesi Tádáví t'owa nää dikw'ó?nindá wovâysengitü?an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó?nindi shánki wänbo?.

²³ Na?inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí?ná khó?yé bînmá?ve-í.

In PáadÉ'IN Tə'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séegísehkanä bînma've-í, hedí idi wovâykhäge'namí áns Haagin-pídíbo' íkwó'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhäyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Häädi waa ívíúusu'o' ihaydi Yôesi Tádá áykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedí Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívihadíndedi ívíúusu'amídí häädi wänbo t'ähkí íví'ánshaa'o' háa úví'o'in Jesus-ví'piye' úvíwhäyundedi, hedá háa báyéki úvit'ôemáa'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvíyáa'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää-ídi úvít'síkha'máadi.

⁴ Tí'úuwín páadé'in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin iví'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tuu na'indi wâymági'i tuuda' wínamuupí, hewänbo hääwí kay'i namuu, hedí wâyt'ôe'odi i Yä'dâa'i P'oweahhâa na'indádí nayi', hedí gínhanginná ná'i tuu-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedí t'ähkí íví'andi-á ungi'da' namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'bá-á ímúnídí, hedí tobáháa báyéki t'ôephade únpówa wänbo', i Yä'dâa'i P'oweahhâadi híhchan wovâymági na'inbí tuu dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'ähkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'ä' dâyhúuwí'in. ⁸ I tuu Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi thay'eedi unbí'wedi napeedi oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewänbo iwepiyeda'ba yoe, wéngé t'ähkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvíwhäyunde'in, hedího wínatáypí wíyá háawên unbí whäyü i'gedi áytu'âamídí. ⁹ Hää'in t'owabo unbí'gedi ditü' háa undi na'in díséegí'annin, hedá háa hääwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchaa'i bînyoe'annin Yôesiví'piye' úvíwhäyü-ídi, hedá háa náa-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmä'in, i-á i ta'gendi nawówayi'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa náa íví ay únmuu'i bîntsíkha'máa makówádí nawáy'ää-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewáywówapaa'i', hedí idibá dín'aywonkhâymaa óway ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovâyutuchänu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'úuwín páadé'in, únhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa íví'an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí'we gipówapídíbo báyéki dít'ôephadekannannin hedá báyéki híwó'pí' na'in díhéé'annindá oe Philippi búu'ú. Hewänbo tobáháa báyéki t'owadi dí'ähkhâa'amí'in dida' wänbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dînyâa'an íví híwó'di tuu wâytu'âamídí. ³ Na'indi wâywhäyü'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedí wí'ívíhänge'anpí, hedá na'inbí ánskaa-á yä'dâapí' wíginmuupí, hedí hääwí wänbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímú' ihay híwó'nin gimuu'in íví híwó'di tuu áyt'ôe'amídí. Hedího ívíhí'máadi wí'ívísó'dindepí t'owa áywänpihíhchannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídân. I-áho hääwí t'ähkí na'inbí pí'ná khó'yé áymáa'i' imunde'. ⁵ Un únhanginná sa'wó'gi unbí'gedi wí'ívíwänpihéé'anpí, hedá wá' wí'ívíhóeyó'anpí undi hääwí dímäänídí. Yôesi Tádá únhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'ívísó'dindepí

t'owa na'inbĩ'gedi híwó' dívíhée'ámídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'òekhuwa'in gimuuđi gínk'óe wänbo he'ennin dípaá-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihaydi, wí yíyá ivi áyyäã itsää'odi ovây'áyînmáa waagibá wâysehkaná'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedí na'inbí séegi unbí'piye' gínmuudánkun gikhâmmuu Yôesi Tádávi híwó'di tuu wâyãmäänídíđá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ánshaapí'an, undádí gikw'ó' dihaydi báyéki ívít'òe'an. Yôesi Tádávi híwó'di tuu wâytuuphadende' ihayđibá khuu-á thaa-á ívít'òe'an wá' âychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâyínípi háäwi gíntáy'i díãmäänídí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhâyunde'indádí na'in gikw'ó' dihaydi, háa na'inbí wówátsi âyhon waagi yä'dâa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedípi wên háawên wänbo na'inbí'piye' dînt'e'p'íde-ídí. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá' únhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un únhanginná wí'ínbo wâyhée'an-nin, hedí na'indi wâytumakhe'an wí tádá ivi áyyäã ihée'o waagibá, hedá wâykweewaasenwaatu'an, hedá kaygí'dídá wâyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâytukánnan ivi'piye' í'ää-ídí makówápiye' ímuđi hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedí wíyá háäwi namuudi wá' Yôesi Tádá háädi wänbo t'ähkí âykú'daa'o'. Ná'i tuu wâytumáa'i' un ít'oedi hedá bînséegi'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvíwhâyü, t'owaví'wedíđá'ba yoe. Hedí ta'gendi Yôesiví tuu-ân únmuu, hedí ná'i tuubá un ipiye' úvíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé ít'òemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'gínmá'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhâyunde'in dínpóe waagibá un hanbá únpoe. Unbí ówíngé'in t'owadibo wovây't'òephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ovây't'òephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodánkun hán'oe Yôesi Tádávi tukhe'min ovây'hánú, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhehpiye. Indídá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähkí dâyyoegi'o'. ¹⁶ Dívísó'dêe dí'ahkhâa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa háđídí ovây'aywoení'in wí'ây't'òe'âamípídí, hedí handídi ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsôemän, hedího Yôesi Tádá inbí'piye' nat'ayđi náa inbí tuchänu ho dínpówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähkí giwiyedee, hewänbo tobá undádí wígikw'óhpí wänbo wa'đi na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ánshaamáa, hedího hânho wíyá wây'múni'in gida', hedí unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dinde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dêe wây'múnídí, hewänbo i Penísendiđi dí'ahkhánde'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'äädi ivi páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnân iwebá wây'múnídí, hedá un ímuudá gihíhchangít'óe, hedá unbí'gedá ívíyêngihée'ámí, wí háäwi git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudánkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpo'in, hedí báyéki gitaachanpóedí wígit-síkhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gi'ân shánkí híwó' namúní kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'án dihaydi iwebo dáywóyí', hedí iwedi na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, i-á na'indádí ít'òe'o' t'owa ovây't'òe'ámídí Yôesi Tádávi híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hedího unbí'piye' i wâysan wovâykweewaasenwaatu'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánkí kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhâyú-ídí, hedânho i t'òephade únpoe'i' namuudi wí'úvíyâa'ámípídí unbí whâyü iwedi. Unbo únpihanginná Yôesi Tádávi ná'i t'òephade dînpúuwí'in imä'. ⁴ Wa'đi undádí giyi' ihaydibo wa' napóepíđibo' ihayđá' wâytu'o' âyt'òephadegít'óe'in, hedí únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-đi Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

⁵ Hedânkun báyékí otaachanpóedí wídîntsíkhakoedípí Timothy unbí'piye' dósaanídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whäyü i'gedi háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyîngi iwe o'ânwân gá o'ândân hádíwáy i Penísendi wovây't'annin, hedi wovây't'andá hääwí t'âhkí ungí' íví'andi pedee'in gínpuwí. ⁶ Hewänbo nää-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedi wí híwó'di tuu úvíkanhon ni'gedi dînkán. Idi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegí-á bînmáa'in, hedá häädi wänbo t'âhkí na'inbí'gedi híwó'da' úví'ânshaamáa'in, hedá ta'gendá ída'in wíyá díwáymúní'in, na'indi wáymúní'in gida' waagibá. ⁷ Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihaydi báyékí gi-híhchanpóe, tobáháa báyékí kây'i t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo'. ⁸ Nää gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hediho hânho sa'wó' na'inbí wówátsi âyhon. ⁹ Na'indi Yôesiví'piye' wâyyûusu'odi hânho gi-híhchanpo', hediho un ímuudi tobáháa háyü Yôesi Tádá âykú'daa'o wänbo', ihay kú'daa wänbo wa' wí'ây'ohpí. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta'ge haydi Yôesi Tádáví'piye' ívíyûusu'o' idi dípunmäänídí unbí'piye', hedânho wíyá wâyhá'amídí, hedi handidi wíyá hääwí úntáy'i' íhâhpúwí shánkí híwó' úvíwhäyü-ídí.

¹¹ Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á âyda'máa unbí'piye' díhûuwídí. ¹² Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namídí hedânho shánkí wänbo wí'ná táye úvíséegíhûuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bînséegíhûuwí. ¹³ Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná khó'yé shánkí wovâykaymääní, hediho owáy i nawáypówá ihaydi t'âhkí in wé'ge'in t'owa iví'in únmuu'in wóegé, undá yä'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wänbo wovây't'e'p'íde-í'in wíwîn má've-ípi unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi âyhûuwí'in Yôesi âyhíhchannamídí

¹ Tí'úuwín páadé'in, nää ná'i wâytu'âamí: Háa unbí wówátsi bînhûuwí'in Yôesi Tádá bînhíhchannamídí wâyhá'anho', hewänbo Na'inbí Sedó Jesus-di dînk'ú' wâydaa'amídí hedá wâytumakhe'amídí shánkí wänbo úvísó'dêe-í'in kin úví'âamídí. ² I tsondu wâytu'andi' un únhanginnânho', hedi ná'i tsondu-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'äa.

³ Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhûuwí'in: Yä'dâa'inda' unbí wówátsi bînhûuwí, hediho to'wí unbí sedó háa kwíyó wí'únmuupí'-adí wí'úvíwhohkwomá've-ípi. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada' un únhanginnání'in háa unbí túu'ú bîntsonmá've-í'in, hedânho yä'dâa'in ímúní hedá t'owadá wovây'a'geení, hedi unbí túu'údí háa íwânpichaa waagida' wí'úví'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dívíkanhon waagi wí'úví'âamípi. ⁶ To'wí wänbo wí'únkhây'âhpí wíyá to'wí Jesus-ví'piye' iwâyunde'i híwó'pí óemá've-í'in háa iví kwee háa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâytu'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han díví'o'indá ovây'tuchänukhây'máa. ⁷ Yôesi Tádádí na'in dítukánnan iví'in gimúnídí hedânho yä'dâa'inda' gípúwídí, tsé waagi'inbá giyêenidá yoe. ⁸ Hediho to'wên ná'i híwó'di háhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'da' wí'ovâyyoegi'opí, hewänbo Yôesi Tádáví hí'-ân ônyoegi'o'. Yôesi Tádádânho iví P'oewaahâa dímgá, hedi ná'i P'oewaahâa-á yä'dâa'i namuu.

⁹ Wínatáypí naadi wâyta'namí'in háa únkhây'ä' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in bînséegíhûuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhûuwí'in. ¹⁰ Hedi ta'gendi undi t'âhkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in hää Macedonia nange dikw'ó'nin bînséegí, hewänbo kaygi'di wâytumáa wíyá shánkí wänbo bînséegíhûuwí.

¹¹ Úvísó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpí híwó' bînhûuwídí, hedá ún'âyîngiwó'nâhpí i'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igí' úvít'ôe'âamí bînpichä't'aanídí, háa na'indi wâytu'an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owaví khäge' wí'úntâynípi, hedá háa unbí wówátsi bînhon waagidi t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyundepí'in dimuu'indá wovây'a'gínhûuwí.

Háa napuwagít'óe'in Jesus nawáy'ä ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un únhanginnáni'in háa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dínpuwagít'óe'in. Wáy wên t'owa-á i'gedi wídnhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'áykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in háa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá, hedânkun kin wá' ívíwhâyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dâybowa wânbo', Yôesi Tádádí ovâywáywówápaa-í Jesus-ádí dikw'ónídi owáy nawáy'ä ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâytukankhâymaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' ûnmuu: I nawáy'ä ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówáyi'in iví'piye' wíginánpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'óe-í wên tsontuú kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'déedí makówáwi t'ôepá'aa'iví tuú waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówáda nawnáni. Ihaydibá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyú'indá diwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówáyi'indá wé'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'óe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hedího i-ádí hânhay wânbo t'áhkí gikw'óní. ¹⁸ Hedího únkhây'ä' ná'i háäwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má' ve-í'in hedânho wí'ík'áykháa-ípídí.

5

Gínkhây'ä' gikhâymuní'in Jesus nawáy'ä-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, háädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ä' i'gedi wâyta'namí'in wínatáypí. ² Unbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ä'in, hewânbo wínanhanginnáhpí háädi i thaa nanáni'in. Wí sánbi tsíkhagipí khu'déedí na'ä waagibá, Jesus wá' tsíkhagipí napowagít'óe. ³ T'owa ditú'be-í, "Häawí t'áhkí áyîngipídíbo híwó' gínmán, hedího há'to háäwí wânbo híwó'pí' gínpúwí." Hewânbo wa'di ha'wâa dívíhí'máadíbo t'ôephade dínpúwí, hedí há'to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsíkhagipí ná'i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewânbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuú ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó' únkeet'óe, hedího Jesus nawáy'ä'i thaadi áyîngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sánbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa háäwí t'áhkí thaadida' úví'o'in hedá nakhthayná' ní'ge ímánnin waagi'inbá ímuu, in t'owa háäwí t'áhkí khuúdi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wíginuupí. ⁶ Hedânho wíginkhây'áhpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúní'in, hewânbo giyósa'wo waagi gikw'óní, hedá na'inbí tsiyekandá híwó'dá áy'áyîngihúuwí. ⁷ Khu'déedân t'owa diyókháyä' hedá dívísuwáiyénde'. ⁸ Hewânbo na'in thaadi'in gimuu, hedího na'inbí tsiyekan gínkhây'ä' áy'áyîngi'âamí'in. Yôesivípiye' ívíwhâyú-í hedá t'owa-á âyséegíhúuwí, hedí kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúní, inbí p'íhkhú iwe'i kwák'u aa dívípitógidi inbí túu'ú dâ'y'áyîngi'ámídí. Hedá pín ta'gedi gitsíkha-í Yôesidi dín'aywoenídí, hedí handidá in sundado inbí kwák'u p'óhkhándá inbí p'ôn dâ'y'áyîngi'o'in waagi'inbá gimúní. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí' i'annin namuudi Yôesi Tádádí dídé'man dín'aywoenídí, t'aydi dítuchánú-ídá yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí' nachuu, hedí owáy nawáy'ä ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi áybowa wânbo háa wa' giwówáyi wânbo' hânhay wânbo t'áhkí i-ádí gikw'óní. ¹¹ Hedího wí'ná táye úvíkay'âamí hedá úvíkweewaasenwaatu'âamí, háa náä úvíkanhon waagibá.

Báyékí háäwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bîn'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâypahúuwídí hedá wovâyhá'ámídí. Indá kin dâ'y'ámídí báyékí dívít'ôemáa. ¹³ Hedího ná'i háäwí wovây'o'i namuudi báyékí bîn'a'ginhúuwí hedá bînséegíhúuwí. Hedí t'áhkídíbo tsáaginpídíbo wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wây máäní: In dit'ôeda'pí'in bîntu'âami há'min wídimúní. In dikhuwôeda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwôeda'-ípídí. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvbo'atá'amí.

¹⁵ Wí to'wídí wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwínkanmääní i wí'di híwó'pí bá ònwáy-buunídí, hewänbo undá únkhäy'ä' häädi wänbo t'ähkí úvísó'dêe-f'in wí'ná táye híwó'da' úvíkanhúuwídí, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bînhúuwí. ¹⁶ Häädi wänbo t'ähkí íhíhchaa-í. ¹⁷ Häädi wänbo t'ähkí íkhây múní úvíyúusu'amídí. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo'. Kinnânkun Yôesi Tádá nada' úví'âami'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

¹⁹ Í Yä'dâa'i P'oweahhâavi t'ôe wíwín'ahkhâa-í. ²⁰ Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'inbí hí' hääwí dínchä'muupí waagibá wíwínchanhúuwí. ²¹ Hewänbo hääwí t'ähkí híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'di namuu'ida' bînkhonhúuwí. ²² T'ähkí yä'dâapí' namuu iwedí úvíyâ'amí, tobáháa hääwí namúni wänbo'.

²³ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwó'nídí, hedi idânho wovâykhäge'-namí wá' yä'dâa'indá' ímúnídí, hedi idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'áyíngi'amí, unbí p'oweahhâa-á unbí hâa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi hääwídí wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípídí. ²⁴ Hedi Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'áyíngikhây máa. Idá wovây'tukánnan iví'in ímúnídí, hedi háa natú' waa ta'gendi i'o'.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dînyúusu'âami.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegísengi-tu'âami.

²⁷ Naadi wâytsónmáa, ná'in tã'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'ôe-ídí bîntuu'amí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di iví séegísehkanä wovây máäní.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâytá'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâytá'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-áđí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-áđí séegísehkaná wovâymâäní hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwó'nídí.

Paul-di ovâyûusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'ûuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äykú'-daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han íví'amí'in, gá unbí whäyü Jesus-ví'piye' shánkí kay'in únpuwamändân, hedá shánkí wänbo-á wí'ná táye-á úvíséegíkanhondá.

⁴ Hedânkun wâhää wänbo t'ähkí Yôesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedí ívíhée'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhäyuhondá tobáháa unbí whäyü únmuudiho t'owadi wovây-whá'o hedá wovâyt'ôephadekando wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudíbo nääho un bînt'ôephadende', hedího i-ânho natúní un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedí handídi idi na'in dínkeeyo híwó'dá' í'o'in, i híwó'di ún'ä'i' wovâymädi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge í'o', hedího in to'wëndi wovâyt'ôephadekando'inbá idá hanbá ovâyt'ôephadekankhâymaa, ⁷ hewänbo un nää bînt'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovâyâyâakankhâymaa, hedá na'indá wá' hanbá díkhâymaa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádí nawáy'ädi nakeepuwagít'óe íví kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'í'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba wóegá. ⁸ Ihaydibá in to'wên i híwó'di tûu namuu'i' íví'gedí wíđây'a'ginhonpí'indáđí hedá in Yôesi Tádá óetaa'í'in wídi-da'pí'indáđí idi ovâytuchänukhâymaa. ⁹ Hedí kinnân inbí tuchänu dínmúní: Hânhay wänbo t'ähkí dípedeeyêení, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovâywiyekhâymaađân, hedá íví kay báyékí ûnmuu'indá há'to dâymúní. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wên íví'piye' dívímági'in he'ennin ovâyypáa-í, hedí ná'in íví'piye' dívíwhäyunde'indibá óetegekhâymaa. Hedá undá wá' na'inbí hí' wâypshade'andi' dînwhäyundeđi indáđíbá íkwó'ní.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnândiho', häädi wänbo t'ähkí wâyûusu'o'. Na'inbí Yôesídi wovâytukánnan íví'in ímúnídí, hedího äyda'máa idi wovâykhäge'namídí híwó' unbí wówátsi bînhiuwídí hedânho i-á natúnídí ta'gendi íví'in ímuu waagi íthaa'in. Äyda'máa wá' in kay wovâyymâänídí hedânho háa ída' waagibá híwó'nin ímúní, hedá íví kaydi wá' wovâykhäge'namí bînbowá-ídí hääwí t'ähkí úví'o'i Jesus-ví'piye' úvíwhäyundeđi.

¹² Hedí owáy ná'i ívíyûusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúní Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí íví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yôesi Tádá-áđí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-áđí inbí séegísehkaná wovâymagíđân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'äpídíbo'

¹ Tí'ûuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä', hedí i na'án diwe díwé'gekhâymaa, hedí nää í'gedí wâyhí'khâymaa. ² Ma'di wí to'wídí wovâytu'âamí Jesus-ví thaa ho únpuwá hedího nawáy'ää gin. Hedá wá' ma'di wovâytu'âamí ná'i hääwí í'gedí ûnhanginná'nin gá wí p'oewâhâđi óetu'andân, háa wí hí' í'gedí nat'oadá, háa wên ta'nin dôntá'nannin diwá kin nata'muudá. Hewänbo kin to'wídí wovâytu'andáho naadi kay'indi wâytumáa wesebo wí'iyashapúwípí háa báyékí áyîngi-á wíwovâyymâänípí.

³ Wíwîn-mâänípi to'wídi wänbo wovâyya'a'amídi in ta'gen namuu iwedi, tobáhaa dívíkhäädé wänbo'. Wa' Jesus nawáy'äapídi'bo ná'i wâytukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyékí t'owa Yôesi Tádáví'wedi dívíyâakankhâymaa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'ähkí ikhâymaa'i nakeesogegít'óe, i-á hã'bi namuu napedeegít'óe'i'. ⁴ Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'ähkí ikhâymaa'i-á hääwí wänbo t'ähkí t'owa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychaa'i hedá dâ'y'a'ginmä'i-á iyoegikhâymaadáhá' i-áho ná'i hääwí t'ähkíví shánkí kw'áye ipitegekhâymaa, hedá Yôesi Tádáví méesate hay'i ûnmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymaa hedí natúni "Naa-áho Yôesi omuu."

⁵ Ti wí'ún'ánshaapí'an wa' undádí oyi' ihaydibo ná'i hääwí t'ähkí i'gedí naadi wâytu'annin? ⁶ Oway ná'i yä'dâapíkan t'ähkí ikhâymaa namuu'iví thaa ûnpóe ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä hääwídi óe'ahkhánde', hedí unbo ûnhanginná hääwí namuu'in. ⁷ Náäbo báyékí yä'dâapíkan kaadibo dâykanná, hewänbo wí to'wí náä ná'i yä'dâapíkan i'ahkhánde' hedí kin wa' ikanhúuwí óeyâa'an píhay. ⁸ Hedí oway óeyâa'an dihaydânho i to'wí yä'dâapíkan t'ähkí ikhâymaa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo oway Na'inbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yä'dâapíkan-diví wówátsi óekwee-í óewänpisiphaydeedibo', Jesus-ví kohthay ûnmuu'idibo óehéyí. ⁹ Hewänbo óehaypídi'bo' i Penísendi kay óemâäní t'ämägi' pinnán t'óe i'amídi t'owa ovâyhóeyówhäy'amídi, ¹⁰ hedí t'ämägi' yä'dâapí' namuu'i wóegé wá' nayêeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídi. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wíðâyseégikhâymaapídan. ¹¹ Hedího Yôesi Tádáví in ta'gen namuu'in diwedi dívíyâ'a'amídi ovây-mâäní, hedího hóeyóda' dívíwhâyukhâymaa. ¹² Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähkí in ta'gen namuupí'in dívíwhâyunde di híhchandi dívíyä'dâapít-siye'o'indáho Yôesi Tádáví ovây-tuchänukhâymaa.

Nakhây'ä' inbí whäyü kay'in dínmúni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yôesidi wovâyséegi'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äykú'daa'o', gá hán'oe naná' dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídi. Hedí i Yä'dâa'i P'oweahhâadi wovâykhäge'maadí Yôesi Tádáví'in ípúwídi hedá in ta'gen namuu'in bínwhâyunde di wovây'aywon. ¹⁴ Yôesiví híwó'di tuu na'indi wây't'óe'andi' í't'oe ihaydi idi wovâytukánnan iví'in ímúnídi, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúnídi. ¹⁵ Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwîn-mâänípi wovây'egó'amídi háa úvíwhâyunde waagi, hedá in kuu na'indi na'inbí hí'dá hedá tã'nindá wây'hã'annin wíwinyoe'amípi.

¹⁶⁻¹⁷ Yôesi na'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi na'in díseegi'in, hedí iví séegísehkaná ûnmuudibo na'in díkhäge'nan häädi wänbo t'ähkí kwee waa sen waa gi'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánídi hääwí natú'i dí-mâäní'in äyhóní'in. Hedího Yôesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á äyda'máa shánkí wovâykhäge'namídi un wá' kwee waa sen waa í'âanídi, hedá äyda'máa in kay wovây-mâänídi hedânho t'ähkí híwó'di namuu'ida' úví'âamídi hedá híwó'di i'gedida' úvíhée'amída.

3

Paul-di ovâyda'máa ônyûusu'amídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'âamí: Na'in dînyûusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'inbí Sedó Jesus-ví tuu ûnmuu'i' wesebo t'ämäpiye' t'owa dínhangin-púwídi, hedá t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi. ² Hewänbo to'wên t'ähkí Jesus-ví'piye' wídivíwhâyunde pi, hedího úvíyûusu'amí wá' Yôesi Tádáví hã'in t'owa hânho yä'dâapí'in dimuu'in ovây'ahkhâa-ídi hedânho na'in wídivíwóyí'nípidí.

³ Na'inbí Sedó Jesus háa iví tuu imági waagi i'o', hedí idân in kay wovây-päkhâymaa hedá i yä'dâapí' namuu'iví'wedi wovây'âyíngikhâymaa. ⁴ Hedá wá' Na'inbí Sedódi naa

díkhäge?máa ná?i dáywhäyú-ídí: Undá t'ähkí háa wâyýôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu?wakhây máa.

⁵ Na?inbí Sedó Jesus-di wovâypahûuwí hedânho Yôesi Tádáví séegi ûnmuu?in unbí pí?ná khó?yé bînmá?ve-ídí, hedá wá? háa Christ i?an waagibá un wá? hääwí t'ähkí í?gedí úvíyää?amídi.

Dínkhây?ä? wí?ínbo híwó? dívít'ôe?amídi

⁶ Tí?úuwín páadé?in, ná?in tsontuü Na?inbí Sedó Jesus Christ-di dînk'û? wây máänídi: Wí to?wí na?inbí tí?úu páadé?ibá namuu?i bâa?in wówátsi ihondáho hedá na?indi wây há?an waagi wínathaapídá, undá wí to?wí kí?bi namuu?iví?wedí úvíyâa?amí. ⁷ Unbo únpihanginná háawín wówátsi âyhonnin undádí giyi? ihaydi, hedího háa na?in íví?o waagibá un wá? únkhây?ä? hanbá úví?amí?in. ⁸ Undádí giyi? ihaydi na?in wí gíbbâak-w'óhpí na?inbí wówátsi ây?amídi, hedá wá? wáymûu wânbo-á wá?âapídá wí?ívíhúuyánpi, hewânbo khüü-á thaa-á shánkí ívít'ôe?an hedânho un wí?úntâynípídí unbí chä? bînhánú-ídí hääwí dí máänídi. ⁹ Ha?wâa íví?an hedânho únkeepúwídí háa un wá? únkhây?ä? waa unbí wówátsi bînhûuwí?in, hedí kin íví?an tobá wâydaa?amí?in díhääwímáänídi gínk'óe wânbo?. ¹⁰ Wa?di undádí giyi? ihaydibo ná?in tsontuü wây mági: To?wí nat'ôeda?pi?-á wíwínhúuyóenípi.

¹¹ Kin wâyhí?máa gínhanginpóedí wây wên un diwedí úvíbâawhaakwomáa?in. Báyéki dínwó?nân waagibá díví?o?, hewânbo dín?áyîngiwó?náhpí í?gedá?mân dívíwânpitomáa.

¹² Na?inbí Sedó Jesus Christ-di na?in dînk'û? kí?min t'owa ná?in tsontuü ây máänídi hedá kaygi?di âytü?âamídi: Hangínpi híwó? inbí wówátsi dâyhûuwí, hedá dívít'ôe?amí inbí wówátsigi? dâychä?t'aaídi.

¹³ Hewânbo tí?úuwín páadé?in, undá ihaydá? híwó?dä? úvíkanhûuwí, wí?úvíwóyí?nípi.

¹⁴ Wí to?wí ná?i hí? ná?in tã?nin diwe wâyta?nannin i?a?ginnanpídí, to?wí namuu?in bînhâyîngi?amí, hedá i-á dá wí?íyêenípi hedânho nawôeda?púwídí. ¹⁵ Naa wó?tu?da?pi to?wí há?bi? namuu?i? unbí hânbi? únmuu waagibá bînchâamá?ve-í?in, hewânbo shánkídí unbí tí?úu bîntumakhe?o waagibá ná?i to?wí bîntumakhe?amí hedânho i-á ûnhanginpúwídí híwó? wí?íkanhonpi?in.

I t'ä?gi hí? Paul-di ovâyta?nandi?

¹⁶ Na?inbí Sedó Jesus-dân díkhäge?do? ánshaaginpídíbo gikwó?nídi, hedí tobáháa napóe wânbo? idáho häädi wânbo t'ähkí han wovâykhây máa, hedá ibá undádá namú-í.

¹⁷ Hedí náa naa Paul omuu?idi naví mandibo wâysengitüta?do?, kinbá t'ähkí tã?di dósan deeye dáy?o?. Kinhêe dóta?do hedânho ûnhanginnánídi ta?gendi naví?wedí na?ä?i namuu?in.

¹⁸ Na?inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkídí iví séegísehkanä wovây máäní.

In Páadé'in Tã'nin Paul-di Timothy Ôntã'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in tã'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-ví t'òekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi âytsíkha'máa'idá dítu'andi ki'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wíntã'do'. U-á naví kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagibá Christ-ví'piye' biwhäyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkanä wóemääní hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekhäge'namí ánsahaaginpidíbo' unchã'nídí.

Paul-di ovâyrumakhe'an díví'áyîngi'ámídí in hôeyó'in háhkanninbí'wedi.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omäpidíbo wítumakhe'an, hedí náä-á inbá wítumakhekhâmáa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ní, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyôdení ha'wâa wídíví'âamí'pí'in. ⁴ Ovâytu'âamí wídíví'ímá've-í'pí ná'i háäwí pehtsiyedã' waagi'ba namuu i'gedi hedá inbí hehâäwin thehtáy pahpá'inbí khãwã háädibo hânho báyéki dínã'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedidã' díví'ímáadãho dívíwãnpit'aymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhäge'namí díví'ámídí háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo iví'piye' ívíwhäyundedã gínhanginnã háa natsonpóe'in íví'ámídí. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyôdení'in hedânho in séegí dâymá've-í'in. Hedí híwó'didã' inbí ánsaha dínmuudãho', hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginnã'didã' díví'odá, hedá Yôesi Tádá'píyã pín ta'ge haydi dívíwhäyundedã, handidânho ná'in séegí dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachã'muupí i'gedidã' díví'hée'odi Yôesiví ta'ge'in p'óegédí dívíhãnge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádá'v tsontu'u in t'owa ovâyhá'ámídí, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá di'ãnde' wänbo dínhanginnã'nin háa díví'ímáa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnãhpí.

⁸ Gínhanginnã Yôesi Tádá'v tsontu'u-á híwó'didã' ûnmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'ámí'in nakhây'ã'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'ã' gínhanginnãni'in: Yôesi Tádá-á iví tsontu'u wí'imãgí'pí in t'owa inbí wówãtsi ta'ge dâyhonningí', hewänbo t'owa kinnân díví'o'ingí'-ân: Tsontu'u dâya'a'ginhãnúnde', t'óyanpí'indã dimuu, Yôesi Tádá-á wí'óe'a'ginmãhpí, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-á wídikw'òhpí, Yôesi Tádá'v háäwí-á ûnchã'muupí waagã dâyo', inbí yíyã-á tádã-á báyéki ovâywhã'o', dâyt'owahãnúnde', ¹⁰ tsé waagi'inbã diyí', senã'dã wây-á senã'dãdibo dívíwhohkwomáa, t'owa-á ovâyhõnde' ovâyku'ch'ãanídí, hôeyó'indã dimuu, ovâytyó'dodã dívíwãnpíhõeyó'o', hedá wíyã háäwí ha'wãagi namuu'idã'ba dívíkanhõdibo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádã i áytegende'idã naa dísóge t'owa dovây't'òe'ámídí háa iví hânho híwó'di tuu ûntu' waa ná'in háhkan ni'gedí.

Paul-di Yôesi Tádã óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'ámí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísóge iví t'òe dôn'ámídí, hedá dókú'daa'o wá' in kay dímgí'di kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedí idã kin naagí' dín'an tobã a'ginhãhpí waagi iví'gedí dáyhí'máawän wänbo', hedá yanãkã dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywhã'an. Hewänbo Yôesi Tádã naví'piye' nasehkanãpóe wídínhanginnãhpídí ta'gendi háa dáy'o'in. Ná'i háäwí dáykanmáa wa'dí Christ-ví'piye' dáywhäyundepídíbo'. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedódã hânho báyéki séegísehkanã dímgí. Náä-áho Christ Jesus-ví'piye' dáywhäyunde hedá dóséegí wá'.

* ^{1:4} In Hudíyo inbí hãn'oe'in thehtáy pahpá'inbí khãwã dâytã'kw'ódi inbí'gedí wídín'óde-í'pídí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyo'ógédípaadi dívítuhkando ná'i ógédí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

¹⁵ Ná?i tuj naadi wâytukankhâymaa?i-áho whâyuwó?di namuu, hedihó t'owa dínkhây?ä? t'ähkí dâyséegi?ámí?in: Christ Jesus-á náä oepáa k'aydipiye? na?ää na?in t'aywó?to?in gimuu?in dîn?owóyé-ídí. Hedi náaho i shánkí p'ándíkí? omuu. ¹⁶ Hewänbo Yôesi Tádá naví?piye? na?iyapóe, hedânho in to?wên dívíwhâyukhâymaa?di in wówátsi nahánde?in dâykéyí?indáho naa i shánkí p'ándíkí? omuu?i dímúni háa dînpóe waa, hedihó indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo?atá?in. ¹⁷ Hää?di wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äy?a?ginhûuwí, hedá kw'áayébo? äymá?ve-í. I-ân i tsondi shánkí hay?i namuu, i-ân wínachu?pi, i-ân wínakee?ánpi, i-ân i wí?da? Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy ûnkhây?ä? i?ámí?in

¹⁸ Timothy, u naví ay waagi?bá unmuu?i?, ná?i wítumáa?i-á oda? áyîngidi náa?ámí?in, i-á háa in Yôesi Tádáví tukhe?mindi ho wóetu?an waa bi?ámí?inbá namuu, hedi inbí hí?diho wóekhäge?namí Yôesi Tádáví t'ôe híwó? mân?ámí?di, wí híwó?di sundado híwó? ihânbo waagi?bá unmúní?di. ¹⁹ Biwhâyü?bé-í ná?in ta?gen háhkan, hedá hääwí úhanginná?di híwó?di namuu?indá bikanhûuwí. Wáy wên t'owa-áho ná?i híwó?di hääwí dâyyoegi?an, hedihó náä-á piháawi háhkan dívíwhâyunde?. ²⁰ Hymenaeus-á? Alexander-á?di ho ha?min damuu. Indáho Satan i Penísendiví mange naadi dovânyoe?an hedânho daháhpúwí?di Yôesi Tádáví?gedi wí?dânyanákíhí?má?ve-í?di.

2

Háa in méesate?in t'owa dínkhây?ä? díví?ámí?in dívíwé?ge?o? ihaydi

¹ Páadé kaygi?di wítumáa, u-á?di hedá uví méesate?in t'owa-á?di úvíyûusu?ámí t'owa t'ähkí?di, hedá ingí?-á Yôesi Tádá-á bînhée?ámí, hedá i-á bîndaa?ámí hääwí dîntáy?i? ovâymaa?nídí, hedá bînkú?daa?ámí. ² Úvíyûusu?ámí i nangewi tsondi hay?igí? hedá t'ähkí in wé?ge?in tsonningí?-á, hedânho khuwôeda?ginpídíbo githáa-í hedá t'owadá t'âmägá wí?di?ámí?di, hedá hää?di wänbo Yôesi Tádá-á hedá t'owa t'ähká äy?a?géeni. ³ Híwó? namuu kin ívíyûusu?ámí?di, hedi kin íví?odi Yôesi Tádá na?inbí aywondi gínmuu?i? äyhíhchando?. ⁴ Yôesi Tádá-á nada? t'ähkí t'owa ovây?aywoeni?in hedá háa in ta?gen háhkan namuu?in diháhpúwí?indá. Hedi i-á t'ähkí t'owagi? namuu, ⁵ gá wí?da? wí Yôesi na?ándân, hedi i-á?di hedá na?in t'owa-á?di na?inbí pinudi wí?da? wí to?wí gínwin dívóeni?di, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedi t'owabá napóe. ⁶ I-á ipimá?gidi iví wówátsidi iwá?áa hedânho t'ähkí t'owa wówátsi ovâymaa?nídí. Hedi Yôesi Tádá ide?man i thaa hää?di kin Jesus i?ámí?in, na?in dínkeek'úwí?di nada?in t'ähkí t'owa ovây?aywoeni?in. ⁷ Hedi Yôesidi naaho díso?ge igí? dáyhée?ámí?di hedá iví t'ôekhuwa?i-á omúní?di, t'owa dovâyt'ôe?ámí?di ná?i hääwí i?gedi. In ta?gen wâytumáa, wí?dâyhôeyómá?pi, naaho díso?ge?i-ân omuu ná?in Hudíyo dimuupí?in t'owa dovâyhá?ámí?di háa dívíwhâyü?-í?in hedá hääwí ta?gen namuu?i-á.

⁸ Naa oda? t'ähkí i méesate eeye in senä? inbí man dâytegé-í?di dívíyûusu?ámí?di, hewänbo wí?dínkhây?ähpi ná?i mandibá dívít'aywó?nâamí?in, hedá wé?ge?in t'owa-á?di wí?dit'ây-í?pi, hedá wí?dívítukannâamí?di.

⁹ Hedá in kwiyä? wá? oda? ha?minbá dímúni?in. Indá dínkhây?ä? híwó?da? díví?áwé?bé-í?in, dívíyèngi?ámí?di?da?bá yoe, hewänbo dívípi?a?gindo waa dínchaa-í?di díví?awé-í. Wí?dívíwänpiphóhkoedi?ámí?di hedá wí?dívíwänpitôeni?pi báyéki óedo-á, sa?wó?di k'uú-á, aa hânho nachä?muu?i-á, dívíwänpichaa?ámí?di. ¹⁰ Han díví?äämíví?wedi in kwiyä? dínkhây?ä? sa?wó?nin dívípipáa-í?in hääwí híwó?di díví?o?idi. Ná?i-ânho i hääwí híwó?di namuu in kwiyä?gí?, in Yôesi Tádá dâ?y?a?gin gin ditü?nin. ¹¹ Kwiyä?dáho hânda?dibo-á a?gindi-á ee méesate dikwo?ní Yôesiví tuj diháhpúwí?di. ¹² Naa wó?da?pi kwiyä?di in senä? ovâyhá?ámí?in háa ovâytsónmá?ve-í?in, hewänbo hânda?dibo dikwo?ní. ¹³ Háadan kin otü?? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá? i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá? i kwee Eve-á i Penísendidi iví hôeyó t'ähkí óedawhâyü?an, i sen Adam-dá yoe, hedihó

i kweedi Yôesi Tádáví tuu ôn'a'ginhánú. ¹⁵ Yôesi Tádádáho kwiya' ovây'áyîngi'amí díví'ayyo' ihaydi ivi'piye' dívíwhâyunde, hedá t'owa-á dâyséegídá, hedá yä'dâa'in wówátsi-á dâyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ä' dimúní'in

¹ Ná'i tuu t'owa ditû'di-á ta'ge'ida' namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúní'in nada'dáho', ná'i t'ôe i'amí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúní'in ûnkhây'ä': Híwó' iví wówátsi ihûuwí hedânho to'wí wânbo há'to ûnkoedí-í iví'gedi natúnídí híwó' wí'i'opí'in, wí'dá' kwiyo' ûnchá'ní, háa i'o wânbo-á áyîngídá i'amí, híwó'nin nap'ônbaymúní, t'owa-á dá híwó'di-á namúní, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovây'héegí'amí, t'owagi'-á híwó'di háhkandi namúní, ³ wí suwäto'i-á tsaa'i-á wínamúnípi, hewânbo ûnp'oe khaapi' namúní, wí t'aytuwä'i wínamúnípi, hedí chá' ni'gedá wâhphadá wí'i'ânshaamá've-ípi, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúní hedá iví áyyä-á háa díví'o wânbo t'oyannindá a'ginhá'indá dimúní. ⁵ I-á ûnkhây'ä' kí'bi sen namúní'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yôesi Tádáví méesate'in t'owa wânbo-á há'to híwó' ovây'áyîngi'amí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye' its'anwhâyü'i wínamúnípi, gá kí'bi namuudáho ma'di iyengi-í hedí kin i'andáho Yôesi Tádá iví'gedi natúní it'aywó'nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendiví'gedi natú waabá, iyengimáadi it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ä' wá' in t'owa méesate'in dimuupí'indi ná'i méesatewi tsondi óe'a'geeni'in, hedânho yä'dâapi iví'gedi wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendidáho ônphayk'û' iwá wínowhêe-ípi.

In méesate'in khäge'nin háawin dínkhây'ä' dimúní'in

⁸ In senä' méesate'in khäge'nin dimuu'in wá' há'minbá dimúní, hedânho ovây'a'ginhûuwídí, inbí hí' wídây'egó'âamípi, báyéki méena wídâysúwä'bé-ípi, chá' há't'aa'in wídimúnípi, ⁹ hewânbo pín ta'ge haydi in háhkan Yôesi Tádádí na'in dínthayyan-nin dívíwhâyü-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gí'in ovâykw'ódipídíbo nakhây'ä' ovâytay-i'ní'in, hedí híwó'nin dipeedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi ná'in méesate'in khäge'ninbí kwiya' wá' ovây'a'geeni'in, hedá ná'in kwiya'dá pi'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá suwäto'indá wídimúnípi, hedá háädi wânbo t'âhkí dívíkanhûuwí háäwí dínkankhây'ä'i'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ûnkhây'ä' wí'dá' ûnkweecha'nídí, hedá híwó'di tsondi-á namúní iví k'aygidi iví áyyä-áadí hedá in wé'ge'in ûnkwl'ó'nindá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'ôe dâ'y'odá t'owadi kw'áye ovâykw'ôeni, hedí dínkoedí-í khuwôeda'ginpídíbo dívíhée'amídí Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde' i'gedi.

I háäwí Jesus-ví'gedi ívíwhâyunde'i'

¹⁴ Tobá o'ánde wânbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í'in ná'i háäwí-áho náäbo wînta'-do', ¹⁵ hedího ohayyéepóedáho' úhanginnání háa t'owa dínkhây'ä' dívíkanhûuwí'in in wé'ge'in Yôesi Tádáví k'aygi'indádí dívíwé'ge'an dihaydi. Ná'in t'owa-áho i nawówayi'i Yôesiví kodí'nin méesate'in dimuu, hedí in ta'ge'in háhkan dâykeeyo' hedá dâ'y'âyînmáa. ¹⁶ Hedí t'âhkídíbo dínkhây'ä' ditúní'in i háäwí Yôesiví'gedi ívíwhâyunde'i-á ta'gendi he'endi namuu, ná'i háäwí wíginhanginnáhpí idi na'in dínthayyan píhay. Hedí kinnân namuu:

I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa.

Hedá iví wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dâa'i P'oweahhâdá dínkeeyan.

In makówáwin t'ôepa'aa'indídá óemú'.

In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á iví'gedá ovây't'ôe'an.

T'owa-á iví'piyá dívíwhâyü wa' náä oepáa k'aydi nayi' ihaydibo'.

Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wên hôeyó'in háhkannin dipowagít'óe

¹ I Yä'dâa'i P'oewaahâaho thay'eedi natú i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi wên t'owa inbí whäyü Yôesiví'piye dâyyoegikankhâymaa hedi kin díví'andiho ovâyt'óyankhâymaa in t'owa in dihôeyó'in p'oewaahâadi ovâymaa'in, hedá ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâavi háhkanho dâyséegí'ami. ² Ná'i háhkandá wên hôeyó'in t'owa paa waagi'inbá dívíyanúmaa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovâyhá'ami. Ná'in yä'dâapí'in háhkan-nindá wí to'wí iphahánúdí na'ôepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dimúni, indá yä'dâapí díví'o wänbo wíditaachanpúwípí. ³ Gá kinnân: T'owa ovâykhâakankhâymaa dívíkhó'yâa-ídí, hedá ovâytu'âami wáy wí koegí'-á wídâyk'óe-ípí. Hewänbo Yôesi Tádá-áho ná'i háäwí imági hedânho in to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i háäwígí' óekú'daa'ami hedá dâyk'óe-í. ⁴ Háäwí t'ähki Yôesi Tádádí dí mági'i-áho híwó'di namuu, hedi äyyoegi'amíwíwedi äyhóní, igí' Yôesi Tádá äykú'daa'andi. ⁵ Hedi ná'i háäwí-á híwó'di namuu gá Yôesi Tádá han natú'dân, hedá äyhónde' ihaydi ívíyúusu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'ôe'i háa unkhây'ä' i'amí'in

⁶ Ná'i háäwí udi in méesate'in t'owa ovâyhá'ami, hedi handídi Christ Jesus-gí' híwó' bit'ôe'ami, hedi ná'i Yôesi Tádáví hí' ívíwhâyunde'i-á hedá ná'i híwó'di háhkan nâa'a'ginnandi-á koegí' waagi'ba namúni wóekaymäänídí. ⁷ Hewänbo ná'i hí' pehtsiye waagi'ba namuu'i-á wínâa'âyîngi'amípi, ná'i hí'dá t'owa-á Yôesi Tádávíweda ovâywänpiyâa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhää-i'in uví wówátsi mánhûuwídí Yôesi Tádá nada' waabá. ⁸ Na'inbí túu'ú äykay'amídí ívíkhäädédáho', háyda' gínchä'púwí, hewänbo háa Yôesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi äyhondáho háäwí t'ähkígí' gínchä'muu, hedi gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi nää nää oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' gínpúwí'in. ⁹ Ná'i tuu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hediho t'ähki nâaséegí'ami. ¹⁰ Hedânkun hânho ívít'ôemáa hedá ívíkhääde', gínhanginnândi Yôesi nawówayi'i-áho ikhâymaa'in háa natú waa. I-á i aywondi namuu t'ähki t'owagí', hedi in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. ¹¹ Nakhây'ä' udi t'owa ná'i háäwí i'gedi ovâyhá'ami'in, hedá ovayyôeni kin dâ'y'amídí.

¹² Tobáháa ts'aabibo' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhûuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'gínhanú-ípídí, hediho uví wówátsi híwó'di úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeeyami háawin dínkhây'ä' dimúni'in. Háa dívíhée'ami waa ovâykeeyami, hedá háa dívíkanhûuwí waagá, hedá háa t'owa ovâyséegíhûuwí'indá, háa Yôesi Tádáví'piye' dívíwhâyü'bé-i'indá, hedá háa yä'dâa'indá' dimúni'indá. ¹³ Hedi uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gek'w'ó'nin Yôesi Tádáví ta'nin diwedi ovâytuu'âami'in, hedá ovâytumakhemá've-i'in, hedá ovâyhá'ami'in. ¹⁴ In Yôesi Tádáví tukhe'mindi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uví'di dívímankw'ó'dídi Yôesi Tádádí háawên híwó'nin wóemági hedânho iví t'ôe mân'amídí, hediho nää-á ná'in wóemági'indá úkhây'ä' híwó' mân'âyîngi'âami'in. ¹⁵ Ná'i háäwí ipiye' bikhää-í, hedá bipimääní kin nâa'amídí, hedânho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánkí híwó' nâakanhondi. ¹⁶ Nakhây'ä' bí'âyîngi'amí'in háa uví wówátsi mánhon waa hedá háäwí ovâyhá'o'i-á. Kin bí'âami hedânho wí'bo bí'aywoenídí hedá in to'wên wôn't'óyande'indá wá' ovây'aywoení.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâyamá've-í waa

¹ In senä' uví shánkí saydôe dimuu'in udi ovâytumakhemáadá t'aygídi wí'ovây-hée'amípi, hewänbo shánkídí ovâyhée'ami uví tádá mánhée'o waagíba. Hedá in

shánkí ts'aamin senä'dá uví tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. ² Hedi kweeyôe ovâyhí'máadá uví yíyá mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedi shánkí ts'aamin kwiyä' unbí tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedi ovâyhí'máadá yä'dâa'i' ánsaadä' mänmä've-í.

³ In kwiyä' inbí senä' dínhännin wíyá tóebo wídín'ánpídí ovây'áyîngi'amí. ⁴ Hebo wí kwee iví sen ûnhándi' ûn'âykw'òndi háa ûnsa'yâa'âykw'òndi, ná'in ây-á dínkhây'ä' páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyîngi'amí'in hedi handidiho dihâhpúwí Yôesi Tádá óe'a'ginhúuwídí. Kindidiho' inbí yíyá'indá sa'yâa'indá ovâywáywá'ánde waabá díví'âamí, hedá wá' Yôesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee iví sen ûnhándi', tóebo wí'ûn'ánpídí óe'áyîngi'amídí, hediho wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yôesi Tádádí óekhâge'namídí hedi khuu-á thaa-á iyúusu'o Yôesi Tádá óekhâge'-da'máadí. ⁶ Hewänbo i kwee iví sen ûnhándi-á igí'dä' ipihíhchanmäänídídí iví wówátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'bá namuu tobá wa'di nawówáyí wänbo'. ⁷ Ná'i háäwí díví'amídí ovâyödení hedânho to'wí wänbo há'to ûnkoedí-ídí natúnídí híwó' wídí'opí'in. ⁸ T'âhkídíbo dínkhây'ä' inbí t'owa ovây'áyîngi'amí'in, shánkí wänbo inbí k'aygiwin. Wí to'wí kin i'opídá iví whäyü Christ-ví'piye' iyoegi'an waagibá i'o', hedá wí to'wí hânhay wänbo iwhäyundepí'ví shánkí p'ándíki'-á namuu.

⁹ In kwiyä' inbí senä' dínhännin diwedi wáy wênda' inbí kháwä' ovâyta'kw'ôení hedânho khäge' dâyhónídí, indá ki'minnânho dimúní: Sígintä (60) paayo iwedi diphade-muu'in, hedá wa'di inbí senä' dínwówáyí' ihaydíbo' indádí híwó' dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná háäwí híwó'di díví'annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó'gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dâyséegi'an; tobá háäwí namúní wänbo-á Yôesi Tádáví t'owagi'-á ovây'an; in t'ôephade iwe dikw'ó'nindá ovâykhäge'nan; hedá háädi wänbo dívísó'dêe t'âmägi' híwó'di wé'ge'i háäwí díví'amídí.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánkí ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá wí'ovâykháwätä'k-w'ôenípí, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dâymá've-í hedi wíyá dikhóht-saada'púuwí, hediho háa Christ-gí' páadé dívítu'an waa wídí'opídí t'owa inbí'gedí ditúní híwó' wídí'opí gin. ¹³ Háa ma'di wá' bâa'in dipúwí, hedá oepiyá náäpiyá diwänpiyêení. Hedá iwedá ma'di shánkí p'ándíki'indá dipúwí, t'owaví'gedí t'âmägi dihí'yêení, hedá wídín'áyîngiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá háäwí dínkhây'âhpí' ditú'be-í. ¹⁴ Hedânho otú' shánkí híwó' namúní'in in shánkí ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá dívíkhó'yâa-ídí hedá dâ'yâykw'ôení, hedá inbí k'aygi dâ'yâyîngi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa dichäa'in háabo yanákí tuu namuu'i wídâyma've-í ná' inbí'gedí ditúnídí. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánkí ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá Yôesi Tádáví p'óegédí dívíyâa'an, hediho i Penísendi Satan-bí p'óegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhäyundedi hedá ûnmaatut'owakw'ôndá wí'bo diyoekandee'in, i-á ûnkhây'ä' ovây'áyîngi'amí'in. Kindidi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'ôe wídín'púwípí ovâykhäge'namídí, hedá shánkí dínkoedí-í ovâykhäge'namídí in wé'ge'in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in wíyá tóebo wídín'ánpí'in ovây'áyîngi'amídí.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovâyma've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'ôe dívíkanmáadí híwó' ovâywá'âa-f'in nakhây'ä', hedi in hânho dívít'ôe'o'in Yôesiví hí' ônt'ôe'amídá ônhá'ámídá shánká ovâywá'âa-í. ¹⁸ Yôesi Tádáví tã'nin diwe hanbá natú'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'a'ts'adinde'i-á wívînsówhi'amípí hebo bînhúumääní.

Hedá wá' natú', nakhây'ä' wí to'wídí it'ôe'o'i-áho óewá'âa-f'in.

¹⁹ Wí'dä' wí to'wídí wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ônchänundedi wínâat'óyaanípí. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó'pí i'annin ditú'dí'dä'mânho ovây't'óyaaní. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in

méesate'in t'owa t'ähkíví páadépiyebo iví t'aywó'di nâatu'âamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwôeda'ídí dívít'aywó'namídí.

²¹ Yôesi Tádáví páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'ôepá'aa'in Yôesi Tádáví ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' nâa'a'ginnamí, hedi wí'bo wí'untúnípi wí to'wíwí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedi wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawänpihídíbo'. ²² Wíwíwó'onnamípi wí to'wíwí'di bimank'úwídi méesate'i tsondigí' nâasóge-ídí. Kin bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'. Bipi'áyíngi'amí hedânho yä'dâa'ibo unmúnídí.

²³ Háýánnanho unhaypóe, hediho nää p'oeđá' wínâasúwä'bé-ípi, hewänbo wí híyää méena'ây wá' nâawóení hedânho wí'unsihaypúyá'bé-ípidí. *

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eediho dívít'aywó'do', hediho ná'i háäwí díví'o'i-á nahanginpo' wa'di ovâytyúo'diwekánpidíbo'. Hewänbo wây-á wên t'owavi t'aywó'di-á tí'úugédânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedi híwó'di háäwí t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewänbo tobá nää wesebo híwó' wínahanginnáhpí wänbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ä' díví'amí'in

¹ In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá háädi wänbo t'ähkí dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanákí wídívíhí'má've-ípidí Yôesi Tádáví'gedi hedá iví háhkan tuu únmuu i'gedá. ² Hedi inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'ôe'in wídínkhây'ähpí ovây'a'ginhánú-í'in tí'úuwín páadé'in diwänpimuudíbo', hewänbo dínkhây'ä' ingí' shánki híwó' wänbo dívít'ôe'amí'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'ôe iwedi híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegí.

I chá' wähphe wí'âyseégí-ípi

³ Nakhây'ä' udi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyöení'in ná'i háäwí dívíkanhúuwídi. Ma'di wáy wíyá to'wídá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. ⁴ Kí'min t'owa-á dívíwänpiphuude', hedá háäwí wänbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánshaa-á híwó'di wídínmuupídí t'ämägi' háäwí i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida'ba dituhányi'. Iwediho dithúupo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedi yanákí dívíhí'máa, hedá di'ände' in wé'ge'in t'owa-á yä'dâapi' ánshaada' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánshaa dínpedeemuudi hedá in ta'gen namuu'in dínýapóedí dívíwänpit'aymáa. Indá di'ánshaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwänpiwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewänbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhcháa i háäwí dínkw'ó'didíbo', hediho kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gi'âyypuyä ihaydi háäwí wänbo wí'âymaapi náä oepáa k'aydipiye', hedi gichuu ihaydi wänbo-á náä oepáa k'aydi iwedi háäbo wí'âykhuwakhâymaapi. ⁸ Hediho koegi'-á awegi'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewänbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwänpida'in dimuu'indá yä'dâapída' dívíkanhúuwí'in dichanpo', i háäwí dida'i dâyhónídí. Inbí t'aywó'di dínmúní'idi wên phay ovâyk'ú' waabá dínpóe, hedi iwe diwhêe. Indá díví'ánshaa'anpídíbo' i háäwí ovâywänpiwháhkangít'óe'i dida', hedi ná'i háäwídá áagépiye' ovâywháve-í hedá pedee iwe ovâyöení. ¹⁰ T'owa-á dâychä'séegídí háäwí t'ähkí híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hânho dichä'da'diho' inbí whâyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhänge'an, hediho wí'bo báyéki dívípiwhá'an.

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyýedí sūwägí' híwó'di wídínmuupí, hediho' iwe dâyméenawónde woegi' namúnídí.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídí

¹¹ Hewänbo Timothy, u-á Yôesi Tádáví' unmuu, hedího ná'i híwó'pí' hääwí namuu iwedi biyâatää-í. Shánkídí bikhää-í uví wówátsi ta'ge mänhúuwídí hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhúuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhäyuhúuwí, t'owa-á ovâyséegíhúuwí, biyää'amí tobá úkháamän wänbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúní. ¹² Wí ää'i háa wí tsaa'i' ikhääde' waabá u wá' kay'indi bikhää-í híwó' uví wówátsi mänhúuwídí. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahánde'pí'in mänkéyídí, hedí báyékí t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhäyunde'in, hedího in wówátsi nahánde'pí'in iweho bitsaakêení. ¹³ Nää hääwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôení, i-á hääwí t'ähkí nawówámuu'i' nawówátsipäyí', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydí. Kinnân úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsontuu wóetu'andi' nâa'a'ginnámí, hedânho uví wówátsi híwó'ninda' úmúní hedá to'wídí wänbo-á hääwí i'gedá há'to wônchänú-í. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. ¹⁵ Häädi'i thaa ide'man dihaydího Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaa. Yôesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmääni'i', ibá t'ähkíví shánkí kay-á imáa, ibá-á shánkí natsonyi' t'ähkí wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedi, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánkí kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Ida'mân hânhay wänbo há'to nachúu-í, ida' wí'bo nakohtayná' diwá na'án, ná'i ko-á hânho nakaydí tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihádi-í. To'wídí wänbo wáymûu wänbo wí'óemû'pí, hedá to'wídí wänbo-á hânhay wänbo-á há'to ûnkoedí-í óemúní'in. Yaho kw'áye äytegé-í hedá häädi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúní. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'amí'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyékí nää oepáa k'aydiwi hääwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívíyêngi'âamí'pí'in, hedá wídí'âanípí inbí chä'dá hääwí t'ähkí i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá inbí chä'dáho häädi nanân wänbo dínháanídân. Hewänbo shánkí dínkhây'ä' dívíwhâyú-í'in Yôesi Tádádânho ovâykhäge'námí'in. Idânho ná'i báyékí hääwí na'in t'owa dímä' díhíhchannamídí. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dívíkanhúuwí'in. Indá báyékí hääwí híwó'dí dínkw'ó, hedího dínkhây'ä' báyékí híwó'dí-á díví'âamí'in, hedá inbí hääwí iwedá wídihääkhâ-ípí, hedá wé'ge'in t'owa-á dá dívíwiyé-í. ¹⁹ Kin dívíkanhondáho inbí híwó'dí tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúní inbí wówátsigi', hedí hääwí shánkí nachä'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá díví'amí, gá handídi in kodí'nin wówátsi namúní'in dâykéyídân.

I t'ä'gi hí' Paul-di Timothy ônta'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, hä'in háhkan Yôesi Tádádí uví mange wônyoe'annin nâa'âyîngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'gínpi waa dívíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchä'muupí. Hedá in to'wên háa dívíhée'o'in ihaydá' dâye'egó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá di'ánde' hääwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên ha'min t'owa-á in ta'gen whâyü namuu'in diwedi dívíyâa'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkanä-áho wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsompóedí kí'bi' omúni'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídi Yôesi Tádá iví tuu imági'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' díwihâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymâáni. ² Ná'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíçaa hedí wíséegí. Yôesi na'inbí Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wóemâáni, hedá uví'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhäge?namí ánsaaginpídíbo' unçá'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmáa'i', hedí dînhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugi' dáyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúni'in hedânho ohíhchanpúwídi, uví'gedi báyéki ánsaa dînpóya'di háa bisíhtä'in äniwe ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uví sa'yâa Lois hedáhá' uví yíyá Eunice-á inbí pí'ná khó'yé-á dänwhâyü, hedá naa dînhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyt'ôe'ámídi

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uví p'ó'dé dáyman'k'ú' ihaydi Yôesi Tádádi wí hääwí wóeyôn mân'ámídi. Nää wíyá bipimâáni há'i t'ôe híwó' mân'âamídi, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádi na'in khuwôeda' wídímá'gipi na'inbí pí'ná khó'yé, hewânbo kay-áho dímä', hedá díkhäge?do t'owa âyséegímá've-ídi, hedá hangintandá dímä' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídi.

⁸ Hedího wí'unwôeda'ípi Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovâyt'ôe'ámídi, hedá wídíwôeda'ípi tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wânbo', hewânbo shánkídi naa t'ôephade iwe o'án waagibá un wá' unkhâyúní mânt'ôephade-ídi Yôesi Tádávi híwó'di tuu t'owa ovâyt'ôe'ámídi, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemâáni kin bí'ámídi. ⁹ Idânkunho na'in dîn'aywon hedá ív'indá' gimúnídi dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên ív'annin namuudída'ba' yoe, hewânbo báyéki séegísehkaná imáadân. Hân'oebo wa' hääwí nakhi'yenpídíbo wí'bo i'ánshaamági kin i'ámídi, Christ Jesus-di dínkhâyímá'in namuudi. ¹⁰ Hedí náaho Yôesi Tádádi ná'i séegísehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dîn'aywoenídi. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dînyâ'an, hedá handída dínkeekw'ódi hádídi Yôesi Tádávi híwó'di tuu áywhâyundedi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídi.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'ôekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídi, iví híwó'di tuu únmuu i'gedi t'owa dovâyt'ôe'âamídi. ¹² Hedí ná'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe náa o'án. Hewânbo tobáháa kin dînpó' wânbo wó'wôeda'pí, dînhanginnândi to'wí'piye' naa dáywhâyunde'in, hedá híwó'dá dînhanginná i-á únkoedi'in i hääwí iví mange dônnyoe'andi' dîn'áyíngi'ámídi i t'á'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wînthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'á' ná'in háhkan diwebá bitsaakêeni'in. Hedí kin bí'odi in whâyü-á in séegí-á Christ Jesus napäyi'i nâahúuwí. ¹⁴ Ná'i híwó'di hääwí Yôesi Tádádi uví mange wônnyoe'andi' mán'áyíngihúuwí. I Yá'dâa'i P'oe'wâhâa na'inbí pí'ná khó'yé gínthaa'idáho wóekhäge?namí kin bí'ámídi.

Wáy wêndi Paul óeyoe'an hewânbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'áhkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi indi wânbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóví'piye' dáyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídi, idá naa háyánnanho

díbo'aawówá'an, hedá tobá náä pan tewhá ee owhi'án wänbo wídwôeda'pí. ¹⁷ Nawôeda'íwí'wedi náä Rome-piye' na'ää, hedi napówá ihaydá ihe'yidibo naa dítuwámáa díshaa píhay. ¹⁸ Naa dáyyúusu'o' owáy i t'ä'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Ubo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádí naa-ádí gayi' ihaydi idi báyéki díkhäge'nannin.

2

Timothy ûnkây'ä' híwó' Yôesigi' it'ôe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkanä ûnmuu'in dímgá, hedi ná'indibá wóekay'amí. ² I háäwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedi náä ná'i unt'oe'ibá wây-á t'owa ovâyhähphadé-í, indá díkhây'ä' háädi wänbo t'ähki háa dínwó'nân waa dívíkanhúuwí'indá dimúni'in, hedáhá' indá wá' díngoedí-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídí.

³ U-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá u wá' úkhây'ä' unkhây'múni'in igí' mánt'ôephadé-í. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'di háa óeyôn waa i'odibo há'to iwedi iyâa'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédi' ihíhchannamí'in nada'dân. ⁵ Hedá to'wí i'ádâamáa'i-á háa ûnkây'ä' waa i'ádâa'opídá há'to háäwí in dit'anpo'in ovâyma'i' óemâáni. ⁶ Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'ôe'andi-á ûnkây'ä' i páadé'i namúni'in i háäwí napaa iwedi ihónídí. ⁷ Híwó' bi'ánshaa'amí ná'i wítumáa i'gedi, hedânho Na'inbí Sedódí híwó'di ka'powá wóemâáni háäwí t'ähki útáy'i' unka'pówá-í. ⁸ Jesus Christ-ví'gedi bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví äy iwedi'ibá namuu. Ná'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedi t'owa dovây't'ôe'o'.

⁹ Ná'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'án, hedi wí yanäkikandi waagibá náä pan tewhá iwe owhi'án, hewänbo Yôesi Tádávi tuu-á ûnkaydi wí'únwhimuupí. ¹⁰ Tobá háa naa dínpó' wänbo dáyyäá'o' in Yôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. ¹¹ Ná'i hí' náä otúni'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádí gichuudá i-ádíwá wáy na'án diwebá giwówákwó'ni. ¹² Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádí wé'ge gitsonyëeni. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúni na'in wänbo-á wídwítaapí'in. ¹³ Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íwí'apí wänbo', i-áho háädi wänbo t'ähki háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'únkoedipídân i'egó'amídí iví hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihúuwí'in ûnkây'ä', hedi in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

¹⁴ U-á úkhây'ä' in méesate'in t'owa ná'i háäwí wítu'an ni'gedi ovây'ánshaakanamí'in, hedá Yôesi Tádávi páadépiye' kay'indidá ovâytu'âamí tuu i'gedida' wídwítuhánmá've-í. Han dívítuhkanmáadáho' wídwínchä'muupí, hedi in to'wên dívít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipedee'o'. ¹⁵ Háädi wänbo uví t'ôe áyîngidi män'âamí hedânho Yôesi Tádá natúnídí híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwôeda'ípi, hedá Yôesi Tádávi ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ovây't'ôe'âamí. ¹⁶ In t'owa Yôesi dâya'á'ginpí waa dívíhée'o'inbí'wedi hedá to'wên inbí hí' díwínchä'muupí'inbí'wedi biyâa'amí. Ha'wâa'i hí'dí t'owa Yôesiví'wedi shánki ovây'yaá'o'. ¹⁷ Wí phée nawówa'pí' nawadedi'dá i khowa óehá'dândo waagibá, ná'in t'owaví hí'-áho t'âmäpiye' dínwadedi', hedi handidi t'owa ovâyhá'dândo'. Hymenaeus-ádí Philetus-ádí wên wíye sená' damuu in ha'wâa dívíhée'o'in diwedi. ¹⁸ Indáho in ta'gen namuu'in diwedi dányâa'an. Kinnân datú': Christ-ví'piye' ívívihâyü ihaydiho giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hediho owáy gichuu ihaydáho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whâyü iwedi ovây'yaakanhon. ¹⁹ Hewänbo Yôesi Tádávi tuu ûnmuu'i-áho wên kay'in tepú na'ingí' dínk'ú' waagi'inbá namuu, hedi iví ta'nin diwe kinnân ûntá'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'âhkí ditû'nin Na'inbí Sedóv'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóy'ni'in dínkhây'ä'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sä'áwé ûnsaa óedodi háa kwá' ts'ä'idi napa'andi', hedí ná'i sä'áwé-áho i hääwí shánki híwó'di namuu'i'í óesaa'igí' namuu. Hewänbo wá' wíyá sä'áwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wâh-phade híwó' namuupi'í hääwí óesaa-ígí'-á namuu. ²¹ Hääwí yä'dâapi' namuu'iví'wedí ívíyâ'andá, handidi i sä'áwé hääwí híwó'di óesandi waagi'ba gimúni, hedá Na'inbí Sedóv'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'ôe dímâáni igí' íví'amídi, hangí' ívíkhây'odi, hedí ná'i t'ôe dímâ'i-á híwó' íví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dâymáa'iví'wedí óyâ'an. Shánkidí bikháä-í uví wówátsi ta'ge mánhûuwídi, hedá Yôesiví'piye' biwhâyü'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegíhûuwídi, hedá indádá tsâaginpídíbo-á untháa-ídi. Kin bí'andá in to'wên yä'dâa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûusukanmáa'in waagi'nbá unmúni. ²³ T'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá hääwí wänbo wídi'nhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovây't'óyaanípí. Ha'wâa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye dívíwänpit'ayyaa'o'. ²⁴ Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indá wídi'nkhây'âhpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkidí t'âhkí t'owa-ádi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atá'indá dimúni. ²⁵ Dínkhây'ä' in to'wên Yôesiví hí' ónséegí'opí'in ovâythayyami'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpídíbo' ovâyhée'âami, hedí ma'dânho Yôesi Tádádí ovâykhäge'namí inbí t'aywó'di dâyyoe'amídi, hedânho in ta'gen namuu'in dihâhpúwídi, ²⁶ hedí kindidáho inbí hangintan dâywáykéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyâ'amí. Idá wên phay ovâyk'û' waagibá i'andi iwe diwhêe, hedího iví pan waagi'nbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankhây máa'in úhanginnáni'in: I t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi báyéki kây'in napuwagít'óe. ² T'owa-áho wí'bo dívípiséegíkhây máa hedá inbí chá' ní'gedida' díví'ánshaakhây máa. Indá dívíyêngíkhây máa, kw'áye-á dívípítegekhây máa, t'owa-á t'ämägi-á ovâytukankhây máa, inbí yíyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenípí, kú'daa-á wídi'vímâánípí, Yôesiví hääwí-á wí'ôn'a'geenípí. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyséegí-ípí, häädi wänbo t'âhkí dívíyá'be-í'in didá'í, pí'wên t'owaví'gedá yanákí-á dihí'yêeni, háa diwänpichâa waagá dívíkhây máa, háa'wänbo dimúni, hedá i híwó'di hääwí namuu'i-á dâyt'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hán-min dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'anpídíbo hääwí t'âhkí dívíkhây máa, dívípíphúu-í, Yôesi Tádá dâyséegímá've-íví'wedí indá'ba dívípíhíhchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhûuwí, hewänbo háawin iví kay ûnmuu wänbo wídi'nhanginnánípí. Ha'wâa'in t'owaví'wedí biyâatä'í.

⁶ Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánsaapi'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'ämägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygímáa'in, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívísó'dín-de' inbí háhkan ovâywhâyü'amídi inbí'näpiye' ovâyamá'ídi. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây't'óyandedí häädi wänbo t'âhkí wíyá shánki dida' dihâhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in dihâhpúwí. ⁸ Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaa yä'dâapi'dá' dínmuudi inbí whâyü Yôesiví'piyeho

wídínchä?muupí. ⁹Hewänbo háa dívíkanhon waa há?to híwó? dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapí?in dimuu?in, in wíye sená? Jannes-ádí Jambres-ádí dánpóe waagibá.

Timothy in ta?gen namuu?in ûhanginnândi híwó? ikanhûuwí

¹⁰Hewänbo údá áyîngidi ho naa dímû? háa dáykanhon waa, hedího úhanginná háäwí in t'owa dovâyhá?o?i?, hedá háa naví wówátsi donhon waagidá, hedá háäwí ipiye? dáykhäde?indá, hedá háa dáywhäyunde?indá, hedá háa dáybo?atá?o?indá, hedá háa t'owa dovâyséegí?indá, hedá háa dáyýää?o?indá. ¹¹Hedá dímû? háa t'owadi naví whäyü dînmuudi díyanákí?annindá, hedá háa indi dít'ôephadekannannindá. I búu?ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpué. Hebo tobá díyanákí?an wänbo?, Na?inbí Sedódí ná?i háäwí t'ähkí iwedí dîn?aywon. ¹²Hedá to?wên t'ähkí dida?in inbí wówátsi dáyhûuwí?in Yôesi Tádá óehíhchanmäänidí, in wá? Christ Jesus-ví?in dimuudibo ovâyyanákíkanhâymaa. ¹³Hedi ná?in yä?dâapí?in t'owa dimuu?indá hedá in t'owa dáyhôiéyóhá?o?indáho shánkí p'ándíkí?in ho dipuwagít'óe. Ná?indá wây-á t'owa-á in ta?gen namuu?in diwedá ovâyâyâakankhâymaa, hedá in wá? in ta?gen namuu iwedibá dívípiyâakankhâymaa.

¹⁴Hewänbo u-á úhanginná to?wídí wóehá?annin. hedího téegí t'aagi háa unháhpóe?in diwe hedá háa biwhäyunde?in diwá bitsaakêeni. ¹⁵Híyää?i unmuu ihaydi waabo ná?i ta?kan Yôesi Tádáví?wedí na?ää?i? úhanginná, hedi ná?i ta?kan namuu?idibá wóehá?o? háa Christ Jesus-ví?piye? biwhäyundedi wôn?aywoeni?in. ¹⁶Hääwí t'ähkí Yôesi Tádáví ta?nin diwe nata?muu?i-á i Yää?dâa?i P'oewaahâaví?wedí na?ää?idida? namuu, hedího báyéki nachä?muu díkhäge?namídí in ta?gen namuu?in giháhpúwídí, hedá háa híwó?pí? ív'í?o?in dínthayyamídá, hedá in ta?ge?in p'ôe namúni?in dínkeeyamídá, hedá háa í?ge ívíhûuwí?in díhá?amídá. ¹⁷Hedího ná?in háhkan gihádího na?in Yôesi Tádágí? ívít'ôe?o?indáho háäwí t'ähkí gíntáy?i? âymáa hedânho híwó? igí? ívít'ôe?amídí, hedi hangí? wíyá háäbo wígínte?dée-ípi.

4

¹⁻²Yôesi Tádáví páadépiye? hedá Na?inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân bí?amídí: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá háädi nanân wänbo unkhâymuní kin bí?amídí. Híwó?pí in t'owa díví?odá ovâythayyamí, hedi ovâytu?âamí ha?wâa wídíví?âamí?in, hewänbo i híwó?di namuu?idá? dívíkanhûuwí. Háädi waa kin ovâyhá?odi indádí bibo?atá?âamí. Ná?i kin wâytumáa gá Na?inbí Sedó Jesus-di t'ähkí t'owa ovâykeekw'ôenídân háa híwó? háa híwó?pí díví?annin, in diwówayi?indá in ho dichuu?indádí, hedi kin ikhâymaa owáy nawáypówádí nap'ó?dédi?sogedee ihaydi. ³Hedího náä úkhây?ä? Yôesi Tádáví tuu t'owa ovây t'ôe?âamí?in, gá wáy wí thaa naná? diwáho in t'owa in ta?gen háhkan namuu?in há?to dit'óyandá?í, hewänbo shánkídí báyéki hôeyó?in háhkannin ovâytuwâkhâymaa, hedi dívíwänpihíhchannamídí didá?í ná?in háhkannindi ovâytu?âamí?in háäwí dit'oe?ida?. ⁴Hedá in ta?gen namuu?in wídit'óe-ípidí díví?oyephohtidikhâymaa, hewänbo i hí? ta?gen namuupí? pehtsiye waagi?bá namuu?i? dit'óe-ídí díví?oyepohkhuukhâymaa. ⁵Hewänbo u-á úkhây?ä? ta?gedá? bí?ánshaa?amí?in, hedá mänt'ôephadededá biyää?amí, hedá t'ämäpiye? unyêeni Yôesiví híwó?di tuu in t'owa ovây t'ôe?âamídí, hedá in t'ôe Yôesidi wóeyônnin híwó?dá bikanhûuwí.

⁶Ná?i háäwí wítu?an gá náäho Yôesigí? naví ûnp'oe donts'anchar?khâymaadân, naví wówátsi dáypákhâymaa, ihaydiho naná náä oepáa k'aydidi dáyyâa?amídí. ⁷Wí tsaa?i háa wí ää?i hânho isó?dinde waagibá naa wá? dáysó?dêe Yôesiví híwó?di t'ôe dôn?amídí, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i háäwí ívíwhäyunde?i-á dó?áyîngi?an. ⁸Hedího in to?wên díví?äädedí páadé dipówá?in wí háäwí dit'anpo? waabá, naa wá? háäwí naagí? dín?kw'ódi?i? donkekhâymaa, gá naví wówátsi ta?ge donhondân. Na?inbí Sedó Jesus-á

namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymaa'i haa híwó' haa híwó'pí díví'annin, hedí idáho ná'i dín'te'kw'ódi'i naa dímaáni, hewänbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsíkha'maa'in nawáy'ä-ídi, innân wá' hanbá ovâymaáni.

Wên t'owaví'gedi Paul ita'nan

⁹ Bisó'dêe-í hanwaapídi'bo naví'piye' un'ä-ídi. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi hääwí shánkí iséegídiho', hedího oe Thessalonica búu'úpiye' namää. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namää, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Nää-á Luke-da'mân naa-ádi na'án. Mark-á nâamá'i, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'namí'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedí un'ädi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-ví'we donyoe'annin dînmá'i, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'i, hewänbo shánkídi i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwák'udi ihääwípa'idá naa báyékí díyanákí'an, hedího i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyékí óetuchänukhâymaa. ¹⁵ U-áho hä'i senbí'wedi ó'áyîngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoegi'andi.

¹⁶ Páadé naa dítuýó'diwékándí naa wí'bo dáy'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínupí naa díkhäge'namídi. T'ähkídi'bo díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóyé-í'in tobá han díví'an wänbo'. ¹⁷ Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádi nayidi idân díkhäge'nan, hedá in kay-á dímagi t'ähkí iví tuu t'owa dovâyt'ôe'amídi, hedího t'ähkí in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedí Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wäi iweidi óewhahké' waabá naa dí'an. ¹⁸ Hedí Na'inbí Sedódáho t'ähkí i híwó'pí' t'owadi díkhâymaa'in dida' iweidi díwhahkéyí, hedá idá oe makówa wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähkí t'owa dínkhây'ä' kw'áayébo' óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengituu namuu'i'

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovânsengitú'âamí, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídi'bo' unpówa-ídi. Eubulus-dá wóesengitú'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähkí in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu wónsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uví pí'ná khó'yé mänmá've-í, hedá iví séegísehkanä-á wóemááni.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Yôesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhäge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhâyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhûuwídí. ² In wówátsi nahánde'pí'in gín'ä'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedí hán'oebo iví tuu imági kí'min wówátsi dímmáanídí, ³ hedí híwó' nana' dihaydi i'gedi díhangin'ânnan. Yôesi na'inbí aywondidi naa díyôn hedá dísóge ná'i tuu t'owa dovâytuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do', u-á naví ta'gendi ay waagibá wíchaa, naa dáywhâyunde'ibá u wá' biwhâyunde'í. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus na'inbí aywondi-ádí séegísehkaná wóemááni hedá wóekhäge'namí ánsshaagin'pídíbo' unchä'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyâadi i'amí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyâadi iwe wíyoe'an hedânho háäwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähkí búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á ûnkây'ä' wí' kwee-á'dída' nakhóhtsaachä'ní'in, hedá iví ây-á whâyü'in-da' dimúní, hedá ná'in âyví'gedi t'owa wídítúní'pí háa diwänpida' waagi díví'o'in hedíháa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesiví t'ôe on'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wänbo wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á wína'âanípí ida'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípí, hedá suwäto'i' háa tsaato'i' háa nachä'ha't'aa'i' namúní'in wí'ûnkây'ä'hpí. ⁸ Shánkídí ûnkây'ä' iví k'aygidi nat'owaséegít'ôení'in, i yä'dâa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúní, iví wówátsi-á ta'ge ihûuwí, háäwí Yôesi natsonpóe'i-á háädi waa i'âamí, hedá áyngidi iví wówátsi ihûuwí'in ûnkây'ä'. ⁹ Yôesiví hí' whâyüwó'di ûnmuu, hedího i méesate'i tsondi-á háa naháhpóe waa ná'i hí' ipiye' iwhâyü'ihûuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhäge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhâyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegí'anpí'indá piháa di'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhûuwí gá báyékí t'owa-á t'óyanda'pí'indá' dimuudân, hedí inbí hí'-á wídínchä'muupí, hedí inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando'. In Hudíyo dimuu'in shánkí wänbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ä' ná'i kí'bi hí' ây'ahkhâa-í'in, gá háäwí dínkhây'ä'hpí' dâyhá'o'dân hôeyó'dí dâywänpichä't'aanídí, hedího báyékí tádá'indá yíyá'indá inbí ây wóegé ovâypedee'o'. ¹² Wí Crete-wi sen wänbo', i-á inbí khuu i'gedi itumakhe'o'i' namuu'i natú, "In Crete-win háädi wänbo t'ähkí dihôeyó, khän t'ayyaa'in waagi'inbá dimuu, baa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedi natú'indá ta'gen namuu. Hedího u-á úkhây'ä' kaygi'di ovâytumakhe'amí'in hedânho inbí whâyü Yôesiví'piye' ta'ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá wídây't'óyaanípídí in Hudíyoví pehtsiye-ádí hedá i tsontuu in t'owa in ta'gen namuu iwedi dívíyâa'annin dâypipaa'i-ádí. ¹⁵ In to'wên yä'dâa'in dimuu'ingí' háäwí t'ähkí híwó'di namuu, hewänbo in yä'dâapí'in dimuu'in hedá wídívíwhâyunde'pí'ingí'-á háäbo híwó'di wídínmuupí. Ná'inbí ánskaa wänbo yä'dâapí' dínmuudi wídínhanginnáhpí wé'i wí híwó'di namuu, wé'i wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yôesi dâytaa gin ditú', hewänbo háa dívíkanhon waagidi nakeepo' ta'gendi wídâytaapí'in. Daháa díví'o', wídí'a'ginháhpí, hedá háäwí híwó'di namuu wänbo díví'amí'in wídínkoedipí.

¹ Hewänbo uví'wân úk'óe t'owa ovâyhá'amídí háa inbí wówátsi dâyhûuwí'in, in ta'gen namuu'in dívíwhäyümä' dihaydi. ² Saydôe ovâyhá'amí wídisuwät'ôenípídí, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dâyhûuwídí hedânho t'owadi ovây'a'geenídí. Ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídí, hedá in ta'gendi whäyü-ádi séegí-ádi dâymá've-ídí, hedá tobáháa napo' wänbo dívíyää'amídí. ³ Hedá kweeyôe-á wá' ovâyhá'amí háa inbí wówátsi dâyhon waagidi dâykeeyamídí Yôesi dây'a'ginhonnin. Wây-á t'owaví'gedi yanákiwó' wídíví'má've-ípi, hedá suwäto'in wídimúnípi. Indá dínkhây'ä' hääwí híwó'di namuu'i dâyhá'amí'in, ⁴ hedânho in shánki ts'aamin kwiyä' ovâyýeye-ídí inbí senä'dádí inbí ây-ádi dâyséegíhûuwídí, ⁵ hedá hanginta'nindá dimúní, yä'dâa'in wówátsi-á dâyhûuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dây'âyîngi'amí, diséegít'ôení, hedá inbí senä'dá dây'a'ginnamí. Han díví'odi to'wí wänbo há'to ûnkoedí-i híwó'pí ihé'amídí Yôesiví tuj i'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä' shánki ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídí. ⁷ T'ähki ü bí'o'i híwó'da' bí'âamí, hedi handidi ná'in shánki ts'aamin dimuu'indi wóemúndedi üdi ovâykeeyamí háa indá dínkhây'ä' díví'âamí'in. Ovâyhá'odi in ta'genda'ba bihé'amí, hedá ovâykeeyamí pín ta'ge haydi biwhäyunde'in. ⁸ Uví hí' ta'ge'idä' úmúní hedânho tóebo wí'ûnkoedí-ípidí wóetuusú'amídí. Handidi to'wí uví'näpiye' namuupí' nawôeda'púwí, hääwí wänbo híwó'pí' wí'ishaadepídí na'inbí'gedi natúnídí.

⁹ In pant'ôe'in dimuu'in ovâytu'âamí inbí tsonninbí tuj dâyt'óyaaní, hedá i t'ôe dây'o'idi inbí tsonnin ovâyhíhchannamí, hedá wá' wídívítuwhánnâamípi, ¹⁰ hedá wídívísä'mâamípi. Shánkídi dâykeeyamí sähto'indá hôeyó'indá wídimuupí'in, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagidi nakeepúwídí i hääwí Yôesi na'inbí aywondiví'gedi âyhá'andi' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yôesi Tádádí iví séegísehkanä na'in dînkeeyan, hedi ná'i séegísehkanä-á ûnkoedi t'ähki t'owa ovây'aywoenídí. ¹² Hedi iví séegísehkanä iwedi giháhpóe ná'i a'ginháhpí hääwí Yôesiví'piye' íví'o'i' äyyoe'amídí, hedá i híwó'pí hääwí in t'owa Yôesi dâytaapi'in kay'indi dikanda'i-á äyyoegi'amí, hedi náa oepáa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hanginta'didá âyhûuwí, háa Yôesi nada' waa. ¹³ Hedi gitsíkha i hääwí híwó'di Yôesidi dípägít'ôe'i', hedi kinnân namúní: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, i-á i hay'i Yôesi-á hedá i dîn'aywondi-á namuu. ¹⁴ I-á na'ingí' ipimági na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-ídí hedá ná'i t'aywó'di dînyâa'amídá, hedânho ta'gendi iví t'owa gimúnídí, hedi pín ta'ge haydi gida'ídí híwó'da' ívíkanhûuwídí.

¹⁵ Ná'i hääwí i'gedi t'owa ovâyhée'amí. Kaygi'di ovâytu'âamí háa díví'âamí'in, hedá in to'wên híwó'pí dívíkanhonnin ovâyta'gep'ôegésaaní. Ü-á úk'óe kin bí'amídí, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedípidí wóe'a'ginhánú-ídí.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâyhá'amí waa

¹ Ihayda' in t'owa ovây'ánshaakannâamí t'ähki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'ôení. Dínkhây'ä' di'a'gint'ôení'in, hedá dikhâymuní hääwí t'ähki híwó'di namuu'i' díví'âamídí. ² Ovâytu'âamí wây-á to'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá wídívítuhkanmá've-ípi. Shánkídi ûnp'oe kháapi'in dimúní hedá t'ähki t'owa-ádi a'gindibo dívíhûuwí. ³ Gínkhây'ä' kin waagi íví'âamí'in, gá wáyâmú na'in wá' hanginta'hpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpí'indá gimuuwän, in ta'gen namuu iwedi gihângepóewän, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívípíhíhchanmädi ná'i híwó'pí' hääwídí na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'ähki yä'dâapída' íví'owän, githúut'óewän, wây-á t'owadá dí'taywän hedi na'indi wá' indá âyt'aywän. ⁴ Hewänbo Yôesi na'inbí aywondidá dînkeeyan i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegí-á imáa'indá, ⁵ hediho dîn'aywon, hewänbo na'in híwó'di hääwí íví'annin namuudá yoe, iví sehkanä ûnmuudân dîn'aywon. Dí'owídidi

waagibá wówátsi ts'laamin dí mági, hedá i Yä'dâa'i P'oweahâädá ts'laamin waagi'inbá dí paa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oweahââ báyéki dí mági. ⁷ Hediho Yôesi Tádá iví séegísehkanä ûnmuudi díchaamá t'aywó'di wí'ây máapi waagi, hediho in wówátsi nahándepe'in gitsíkha'in âykéyi. ⁸ Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihayda' i'gedi ovâyi'má've-i'in, hedânho in Yôesivi'piye' ho díviwhâyunde'in hâädi wänbo t'âhkí híwó'da' dívi'âami.

Ná'i otú'i-á híwó'dida' namuu, hedá in t'owa t'âhká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewänbo in to'wên hangintâhpi tsika dívitsika'máa'in wí'ovâyt'óyaanipi, hedá to'wên inbí thehtây pahpá'inbí kháwá i'gedi ihayda' dívihee'o'indá, * hedá to'wên Moses-vi tsontu i'gedi díviwänpituhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopi hedi wínachä'muupi. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyunde'di nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatu'ami han wí'i'âmipi, hedi natáyda' wiyá hanbá nâatu'ami, hedi it'óyanpída nâayoegi'ami. ¹¹ Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ida' namuu'in hedá in ta'ge'in p'ôe i'gá wínamänpí. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ônta'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uví'piye' dósankhây máa, hedi owáy wé'i wí napówa ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídi. Naa dáy'ánshaamági náa te'nú iwebo dáywóyí'nídi. ¹³ Zenas i sen i tsontu itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovâkhäge'namídi hedânho hääwi wänbo wí'dántâynípidí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dínkây'ä' dihâhpúwi'in híwó'da' hâädi wänbo t'âhkí dívikanhúwídi, hedânho in to'wên hääwi díntáy'in ovâykhäge'namídi. Han dívi'opída inbí wówátsi wí'dínchä'púwipi.

¹⁵ In náwe naa-ádi dikw'ó'nindi inbí sengitu wônsan. Uda in to'wên Christ-vi'piye' díviwhâyunde'di na'in díseegi'in ovâysengitu'âami. Yôesi Tádávi séegísehkanä t'âhkídi'bo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangí hí' 1 Timothy 1:4 iwe nata'muu'i'.

In Taʼnin Paul-di Philemon Ôntaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼiʼ opannán Christ Jesus-gíʼ dáyʼtʼôeʼodi. Naa-ádí hedá naʼinbí tíʼúu páadéʼi Timothy-ádí ɸ Philemon wîntaʼdoʼ, ɸ-á naʼinbí tíʼúu wíséegíʼi hedá naʼinbí tʼôe iwe díkhägeʼdoʼi-á unmuu.

² Hedá in méesateʼin tʼowa uvi kʼaygi dívíwéʼgeʼoʼin wáʼ ántaʼdoʼ, hedá naʼinbí tíʼúu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado naʼinbí hänge nawindi díkhägeʼnamídí waagiʼbá namuu.

³ Yôesi naʼinbí Tádádá hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovâyâmâáni hedá wovâykhägeʼnamí ánsaaginpidíboʼ íkwôʼnídí.

Philemon-bí séegí ûnmuu íʼgedi ôntaʼdoʼ

⁴ Philemon, háädi wänbo wînyûusuʼan ginhay Yôesi igíʼ dáyʼtʼôemáaʼi dókúʼdaaʼoʼ, ⁵ dînhanginpóedí uvi whäyü Naʼinbí Sedó Jesus-víʼpiyeʼ úmuu íʼgedi, hedá wáʼ dînhanginpóe Yôesi Tádáví tʼowa tʼähkí ɸdi ovâyséegíʼin. ⁶ ɸ-ádí naa-ádí handaʼ ânwhäyundeʼ, hedi naa dáyyûusuʼoʼ náʼin whäyü gánmuuʼindi wóekhägeʼnamídí shánkí wänbo úhanginnánídí tʼähkí i híwóʼdi háäwí ánmáaʼiʼ Christ wéʼge gamuudi. ⁷ Naví tíʼúu páadéʼiʼ, ɸdi Yôesi Tádáví tʼowa inbí píʼná khóʼyé ovâyhíhchannan, hediho uvi séegí mánmáaʼídi naa wáʼ díhíhchannan, hedá báyéki díkhägeʼnan sen waa oʼâanídí.

Paul-di Philemon óedaaʼan Onesimus óeséegíkéyídi

⁸⁻⁹ Hediho wíʼná táye ánséegíhondi háäwí bíʼamídí wídaʼkhâymaa. Tobá Christ-di dînkʼúʼ wänbo thayʼeedi wíyôenídí háa úkhâyʼäʼ bíʼamíʼin, wên tsontuü wímâáníviʼwedi naadi wíwänpidaʼkhâymaa. Wíʼúʼóde-ípi naa Paul sedó omuuʼin, hedá Jesus Christ-víʼ omuudihoʼ opannán. ¹⁰ Wí háäwí Onesimus-gíʼ mânʼamídí kaygíʼdi wídaʼmáa. I-á naví eʼnú waagiʼbá dînmuu, naa waʼ náa opannán dihaydiboʼ iví tádá waagiʼbá opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ugíʼ úcháʼpóepí wänboʼ, náa-áho wíʼgíndígíʼ ugíʼ-ádí naagíʼ-ádí gáncháʼpóe. ¹² Náa-á i uviʼpiyeʼ dówáysankhâymaa, hedi báyéki dóseegídí naví pín wáʼ i-ádíba ihon waagiba ochanpoʼ. ¹³ Yôesi Tádáví híwóʼdi tuü tʼowa dovâyʼtʼôeʼoʼin namuudi náa waʼdi opannándí naa odaʼwän Onesimus náwe naa-ádí dówóyíʼníʼin, hedânho idi uviʼgedi naa díkhägeʼnamí. ¹⁴ Hewänbo naa wóʼdaʼpí uvi pápidíbo dówóyíʼníʼin. Naa wóʼdaʼpí wíkyagíʼamíʼin háäwí híwóʼdi bíʼamídí, shánkídí odaʼ ɸ wíʼbo kin bíʼamíʼin.

¹⁵ Maʼdi Onesimus uviʼwedi wí háy táhkídaʼ nawiyedee hedânho uviʼpiyeʼ nawáymu-ídí hedá ɸ-ádíba háädi wänbo tʼähkí nachaʼnídí. ¹⁶ Páadédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánkí hayʼi namuu, náa-á naʼinbí tíʼúu páadéʼi gánpóe ánséegíhúuwígíʼ. Hediho naadi hânho dóséegí, hewänbo ɸdá shánká nâaséegíhúuwí, tʼowa namuudi hedá náa-á Naʼinbí Sedó Jesus-víʼ namuudá.

¹⁷ Hedi ɸ-ádí naa-ádí wéʼge äntʼôeʼoʼ waagiba uncháadáhoʼ, Onesimus náséegíkeʼ naa díseegíkéyí waagiba. ¹⁸ Hedi uviʼpiyeʼ itʼaywóʼnandáhoʼ, háa uviʼpiyeʼ háäwí naphaa-muudáhoʼ, naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo náʼi híʼ dótáʼkankhâymaa: “Naa Paul omuuʼídi wíwáʼáa-í.” Hewänbo náa wóʼdaʼpí wíʼánshaakannamíʼin, ɸ-á uvi wówátsi-ân naa unphaamuuʼin. ²⁰ Tíʼúu páadéʼiʼ, Naʼinbí Sedó Jesus-ádí wéʼge gamuu, hediho odaʼ ɸdá náʼi híwóʼdi háäwí wídaaʼandíʼ naa dînʼamíʼin. Handídi Christ-víʼin gamuudi naví píʼná khóʼyé naa díhíhchannamí. ²¹ Náʼin taʼnin wîntaʼdoʼ dînhanginnândi i háäwí odaʼpóeʼi náaʼaʼgíngkhâymaaʼin, hedi shánkí wänbo háäwí wáʼ nâakhâymaa.

Wí sengitüu namuuʼiʼ

* 1:11 In kháwá Onesimus-á natüʼdaʼ “Toʼwí nachäʼmuuʼiʼ” gin.

²² Hedí nää wa²di wíyá hääwí wídaa²amí: Ti wí íve dínkhây²amí dáywhonwóyí²nídí? Undi dínyûusu²odiho naa ochaa hanwaapí²ibo Yôesi Tádádí díwáypunmâáni²in unbíwepiye².

²³ Epaphras-di iví sengituu wônsan, i-á wá² Christ Jesus-gí² it'ôemáadíbo naa-ádí²bá napannán. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádí² wé²ge dívít'ôemáa²indi wá² wóesengitú²an.

²⁵ Na²inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí²ná khó²yé mänmá²ve-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yôesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'iví'-á. Naadi un tã'di wêege'in Israel t'owa t'âmäpiye íwadekw'ó'nin wâysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

² Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwave tobáháa bînt'ôephadende wânbo', ³ gá únhanginnândân unbí whäyu wovâytyayindedá shánkí íyääkanháhpúwí'in. ⁴ Hewânbo háädi wânbo t'ähkí úvíyää'âamí ta'gendi íkweesenpáa-ídí, hedânho wíyá háäwí wânbo wí'unte'dee-ípi kí'min ímúnídí.

⁵ Hedí wéná wí wânbo un diwedí únhanginnáhpídí háa kin i'ámí'in, i-á únkhây'ä' Yôesiví'piye' iyúusu'amí'in, hedího in hangintan óemâáni únhanginnánídí. Na'inbí Sedó Yôesi khâagipí t'owa t'ähkí báyéki háäwí napäyi', hedí wí'ovâytl'e'yopí dida'póedí. ⁶ Hewânbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydi úvíwhäyú-í wovâymmâáni'in. Wí'úví'âyîngimâánípi háa wovâymmâáni'in háa wovâymmâánípi'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi iwhâyundepí'-á wí p'oe oepiyá náäpiyá waadi óechänumáa'i waagi'ba namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí kí'bi namuu'iví ánskaa wí'únta'gemuupí, hedí tobá háäwí i'an wânbo híwó' wí'i'ähkéé-ípi. Hedího i-á wí'únkhây'ähpí na'âaní'in háäwí nada'póe'i Na'inbí Sedó Yôesidi óemâáni'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu?

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá únkhây'ä' nahíhchanpúwí'in, gá Yôesi Tádáví kw'áye óesógedân. ¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' únkhây'ä' nahíhchanpúwí'in Yôesi Tádáví áagépiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gawi póví'ây nasaa'i waagibá dihâanídân. ¹¹ I than napeedi natsáwäpóe ihaydi, i táa t'ähkí óet'awende', hedá i póví-á t'ähká nathanändedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá únpo'. Wa'di wíyá shánkí chä' it'andedibo nahâáni.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wáhâädan na'ä'?

¹² Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' iví tayi' diwedí napee ihaydi wówátsi nahánde'pí'in úntsaawhíhkedée-í, wí ää'i páadé napówá'i háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yôesi Táa iví tujú imági kin ovâykhâymmáa'in in to'wëndi óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewânbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'únkhây'ähpí Yôesi Tádá ónchänú-í'in. Háäwí yä'dâapí' namuu'i há'to únkoedí-í Yôesi Tádá óekannamídí nat'aywó'kandá'-ídí, hedí Yôesi Tádáví wânbo-á to'wí wânbo wí'óet'aywó'dikanyómä'pí. ¹⁴ Hewânbo wí to'wí háäwí hânho nada'dibo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídí. ¹⁵ Hedí iví pí'ná khó'yé nat'aywó'kanda'di, iwedi t'aywó'diho napuyä, hedá shánkí wânbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóya'.

¹⁶ Hedânho naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, piháa wí'úví'ánshaamá've-ípi ná'i háäwí i'gedi. Yôesidá wídítumáapi git'aywó'dikandá'-ídí. ¹⁷ Háäwí t'ähkí híwó'di namuu'i dímagí-i-ádi, hedá háäwí ta'gendi yä'dâa'idá' namuu'i dînmáyä'dadí, makówádí gínpóya'. Yôesi Tádá t'ähkí i kohthay oe makówá nasaa'i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo' hedá dâ'y'óhkhuyu'o', hewânbo Yôesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímagí, iví ta'gen tujú únmuu'i ívíwhäyu ihaydi. Kin i'an hedânho t'ähkí ts'aabi háäwí ipakhâymmáa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbá gípúwídí.

Háa Yôesidi na'in dítumáa waa wígiwänpidat'óe-ípi, hewânbo iví'amí-á

¹⁹ Navi tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, ná'i háäwí wâytu'andi' únhanginnânho?. Hedânho háädi waa íkhâymúni Yôesiví tųu úvít'óyaanídí. Wí'úvívó'onnámipí úvihée'amídí, hedi háäwí hí'índidibo wí'ít'ayyaapúya'bé-ípi. ²⁰ Git'ayyaapóedá Yôesiví tųu wí'ây'a'gindopí, hediho i háäwí i natú' híwó'di namuu'in wí'ây'opí. ²¹ Hediho t'ähkí i híwó'pí' namuu'i' úvíkanmáa'i bînyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'di namuupí' unbí pí'ná khó'yé únk'w'ó'di-á bînyâ'amí. Yêngipídíbo Yôesiví tųu bînkéyí. Ná'i tųu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedi nasôedi in kay imáa unbí hâa wovây'aywoenídí.

²² Hewânbo iví tųu bîn'a'ginnámí, wí'íwânpit'óe-ípi. Yôesiví tųu ít'oedi hewânbo í'ándedi wí'únk'hây'ähpí háa natú waa úvív'ámí'in, unbí ánskaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to'wí Yôesi Tádáví tųu nat'oedi hewânbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'ba namuu ip'oetsíwhayedí iví ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', ²⁴ hewânbo tobá ipimú' wânbo', i p'oetsíwhaye namuu iwedi iyâ'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. ²⁵ Hewânbo wí to'wí Yôesi Tádáví tsontųu híwó' ónt'óyandedí, hedi wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewânbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähkí iví tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontųu-á t'ähkí híwó'dida' namuu, hedi t'owa ovâyma'p'áđinde' inbí t'aywó'di iwedi.

²⁶ Wí to'wí ná'ándedi Yôesi óe'a'ginnámí'in, hewânbo háhsó'yó'i namuudá, wí'bo ipihôeyó'o', hedi iví tsiyekan dá háagí' wânbo wí'únchâ'muupí. ²⁷ Hewânbo wí to'wídí Yôesi ná'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginnámí-i-á kinnân íkhâymáa: In to'wên yíyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyá' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ovâypuwâkhâymáa ovâykhäge'namídí inbí t'ôephade iwedi ovâyya'amídí, hedá wá' ipi'âyíngi'amí hedânho ná'i yá'dâapíkan in t'owa Yôesi Tádá dâyaapi'in díví'o'i namuu'idi wí'óepedee'amípídí.

2

Wígínkhây'ähpí git'owayoegit'ôeni'in

¹ Tí'úuwín páadé'in, Ná'inbí Sedó Jesus Christ i shánkí hay'iví'piye' úvív'wâyunde?. Hediho wáy wên t'owa shánkí híwó' wívîn má've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. ² Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá ná'aamuu, hedi i wí'-á sehkanáwó'dá ná'aamuu, ³ hedi ma'di i shánkí sa'wó'di ná'aamuu'i bîn'a'gindi bîntumáa, "Hä'i shánkí híwó'di púwédé eedi ósoge," hewânbo i sen híwó' ná'aamuupí'-á bîntumáa, "Ówáy hângedíbo ówínú, háa naví ân nú'bo ósoge," ⁴ hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánkí híwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedânho unbí ánskaa híwó'pí únmuudíbo t'owaví'gedi úvív'ánshaamá' háawin dimuu'in.

⁵ Bít'óyanbe naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, Yôesi Tádádí in t'owa ovâyde'-man in wé'ge'in t'owadi ovâytumáa'in sehkanáwó' diwówayi'in dimuu'in, hewânbo shánkí kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tųu imági in to'wêndi óeséegí'in i-ádíba oe makówa dikwó'ní. ⁶ I sehkanáwó' nawówayi'i namuu'i-á bînháawaagimáa. Hewânbo ti wí'únhanginnáhpí'an in kodit'owa dimuu'indidânho wovây't'äämáa, hedá wovây'tuyó'diwékáyä'. ⁷ Christ-ví khává' ún'a'ginmuu, hedi t'owadi in Christ-ví'in ímuu gin wovâykháyä'de', hewânbo in kodit'owa dimuu'indidá iví khává'-á ón'a'ginhánúnde'.

⁸ Ná'in tsontųu Yôesiví ta'nin diwe nak'óe'in in shánkí'in namuu: Un úvív'iséegí waabá, to'wên t'ähkí bînséegíhúwí.

Hedi ná'in tsontųu bîn'a'gindodáho', híwó' úvíkanhon. ⁹ Hewânbo wáy wên t'owada' in wé'ge'inbí shánkí híwó' bînmáada, handidi úvív'aywó'do', hedi Yôesi Tádá t'aywó'kannin wovâyshaa, gá iví tsontųu únmuu'in bîn'a'ginhánúndedân. ¹⁰ Wí to'wí wên wéhpí'indá' Yôesiví tsontųu únmuu'in i'a'ginnanpídá, tobá i wé'ge'i tsontųu i'a'gindo

wänbo?, hanbá namuu t'ähkí tsontuü i'a'ginhánú waabá. ¹¹ Kinho namuu: Yôesi Tádá natú,

Wíyá to'wíwí kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhòhkwomá've-ípi.

Hedá Yôesi Tádábá natú,

Wíwínt'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedânho tobá wíyá to'wíwí kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhòhkwomáapí wänbo?, wí to'wí bînhaydi Yôesiví tsontuü t'ähkí bîn'a'ginhánú waagibá úví'an. ¹² Yôesi Tádádí dítukankhây máa háa híwó? ây'a'ginnin háa ây'a'ginpí'in iví tsontuü, ná'i tsontuü-á ûnkoedi na'inbí t'aywó?di iwedi díma'p'ádi-ídi. Hedânho úví'âyîngi'amí háa ítú'indá úví'o'indá. ¹³ Nää-á t'owaví'piye? na'in gisehkanápóepídi, owáy i thaa Yôesi Tádádí t'owa háa híwó? háa híwó?pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá? na'inbí'piye? wínasehkanápuwagít'óepí; hewänbo gisehkanápóedáho?, há'to dítuchänú-í.

Na'inbí whäyü-ádí hedá na'inbí tsiyekandádi

¹⁴ Naví tí'úuwín páadé'in, tobá wí to'wí natú? wänbo in whäyü Jesus-ví'piye? imáa'in, wây-á t'owa idi híwó? wí'ovây'ohpídáho?, ti ná'i to'wíwí hí? ûnchá'muu? Ti Yôesi Tádádí ôn'aywoení wí to'wí kí'min whäyü ûnmuudibo?? Yoe, há'to?. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye? iwhâyunde'i koegí-á awegí-á ûntáy, hedí bînwanpitumáa, "Sengidi ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhäge?namí uví awegí-ádí koegí-ádí mánhónídi." Kin úví'odi hebo undi wí'bo i háäwí ûntáy'i wíwínmähpidá, unbí tuü háagi? wänbo wí'unchä'muupí. ¹⁷ Hedího whäyüda? bînmáadi hewänbo wây-á t'owagi? híwó? wíwí'ohpídi, unbí whäyü-á wí'unchä'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whäyüda? dâymáa, híwó?di tsiyekandá yoe, hedá wây-á wéndá híwó?di tsiyekandá? dâymáa, whäyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'âamí, "Wí'úkoedipí dînkeeyamí'in Jesus-ví'piye? biwhâyunde'in híwó?gí háäwí bikanhonpídi, hewänbo naadá wínkeeyamí naa dáywhâyunde'in i híwó?gí háäwí dáy'o'idibo?." ¹⁹ Untú? wí'da? Yôesi na'án gin biwhâyunde?. Híwó? namuu há'wâa biwhâyundedi, hewänbo in yä'dâapí'in p'oweahhâ wänbo wá? hanbá dívíwhâyunde?, hebo híwó? díví'âamíwíwedí diwânpihathapo? dikhuwôeda?di.

²⁰ U ánshaapí? unmuu'i?, naadi wítu'angepí'an, tobáháa Christ-ví'piye? biwhâyunde wänbo?, híwó?gí háäwí bikanhonpídi uví whäyü-á wí'úchá'muupí. Ti wíyá wínthayk-w'ôení'in unda?? ²¹ Ti wí'ú'ánshaapí'an, na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham nakhâyumuuwân iví ay Isaac ipihéyídi i antâa k'éwé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho?, Yôesi Tádádí óechaä t'aywó?di wí'imáapí waagi. ²² Uhanginná háa ûnpóe'in. Yôesiví'piye? iwhâyü, hedá wá? háa Yôesi natsónpóe waa i'an. Hedího háa Yôesi natsónpóe waagi i'andibo? ikeeyan ta'gendi Yôesiví'piye? iwhâyunde'in, ²³ hedího iwedi nathaypóe háa Yôesiví tã'nin diwe Abraham-bí'gedí nata'muu waa, kinnân: Abraham-di Yôesi Tádáví hí? ônwhäyü,

hedí iví whäyü ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaä t'aywó?di wí'imáapí waagi, hedá Yôesiví k'ema ûnmuu kin óetu'an. ²⁴ Hedího únhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechaamáa t'aywó?di wí'imáapí waagi iví híwó?di tsiyekandi iwhâyukeeyodi, in whäyü imáa'in nawânpiütúdída?bá yoe.

²⁵ Hedí hanbá ûnpóe ná'i kwee Rahab wänbo?, i-á senä'bí'piye? ikü'p'áy'é?i namuu. Hebo tobá há?bi namuu wänbo?, in wíye Hudíyo senä? kaadi dapówá'in i búu'ú dânmúnídi ovânkhäge?nan, hedí wây-á pí'wên p'óegé i'gedí dawáymu-í kin ovântu'an hedânho in búu'úwín t'owadi wí'ovânhéyípidí. Hedáho kin ovânkhäge?nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaä t'aywó?di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údi i p'oweahhâ ûnpeedá chu'i namuu. Hedí hanbá namuu wí to'wí iwhâyunde?i hewänbo híwó?gí háäwí wí'i'opídi. Iví whäyü-á chu'in waagi'inbá ûnmuu.

3

Na'inbí hán ni'gedi James itq'nan

¹ Tí'úuwín páadé'in, báyékí un diwedi wí'únkhây'âhpi'ída'í'in háhkannin íkwodee-í'in Yôesiví tuj in t'owa ovâyhá'amídí, gá gínhanginnândân Yôesidi na'in háhkannin gimuu'in háa íví'o'in shánkí áyngidi dínmúní'in in wé'ge'in t'owa háa díví'o'inbí'wedi.

² T'âhkí'fibo háyán wánbo piháa íví'o'. Wí to'wí piháa natuhpi'-á t'âhkí yâ'dâa'i namuu, i-á iví wówátsi t'âhkí itsonmáa. ³ In kwáâyêe âysówhi'opí'an, hedânho háa gida' waa díví'amídí. Handidi inbí túu'ú t'âhkí âybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayí'i kophênbay í'gedi. Tobáháa gáhâyú'i namuu wánbo', hedá wí waa kay'idi óesayhúya' wánbo-á, i to'wí isanhondi' wên phépha'ay híyââ'inda' tí'úupiye' nachá'nin namuu'indidi' hanginpi' ibéede' háa nada' waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na'inbí hán. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hán híyââ'inda' namuu wánbo', báyékí ívíyêngihée'o', háäwí t'âhkí gihá waabá.

Wí te'k'ayáa iwe nakoye'di nakop'í'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyââ'i namuu wánbo'. ⁶ Hedi hanbá na'inbí hán gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó'didá na'inbí hán dínphaa'o' waagibá gínpo', hedi wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'âhkí dínpedee'o'. Báyékí híwó'pí' na'inbí hán diwedi gínpi', hedi wíyá háäwídí wánbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'didi yâ'dâapi'in wídípa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dâysahánú hedá náa wá' dâysahánúnde' t'âmági'in animáa dimúní'in, tsidé háäwéndá, páâyü háäwéndá, hedá mâap'oe iwe dívíkohsaymáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewánbo to'wí wánbo wí'únkoedipí iví hán isahánú-ídí. Na'inbí händá ná'i yâ'dâapi' tuj wínahí'wóyí'di'pí, hedá whánpúwí só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedi híwó'gí ívíhée'o', hewánbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí' namúní'i-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyé wánbo'. ¹⁰ Hedi kindidi ná'in sóphogedá wí'gíndí híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhpi' tobá wéhpi'inda' gisóphomuu wánbo'. Naví tí'úuwín páadé'in, kindá wí'gínkhây'âhpi'íví'âamí'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wé'ge'i p'oe napée-í, sūwāgī' híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwín páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hedi háa wên úuva áaphäá iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee áhsäá'i' iwedi híwó'di p'oe sūwāgī' namuu'i há'to napée-í.

In kodi'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyékí ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'â' yâ'dâa'in wówátsi ihúuwí'in, hedá híwó'dá ikanhúuwí, hedi iyêngi'anpídí ikeyyâamí ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewánbo unbí pí'ná khó'yé wây-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hedi háa shánkí kw'áye úvípitége-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyêngihée'amí'pí báyékí íhá waagi. Han úví'odáho' úvíwánpihóeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímágidá kí'min wí'gímúní'pí, hewánbo in to'wên han dívíkanhonnindáho i háäwí náa oepáa k'aydi namuu í'gedidá' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'ná khó'yé diwánpichaa waagida' díví'o', hedá háäwí i Penísendi na'á'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wéndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánkí dívípitége-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwánpit'aypa', hedá háäwí t'âhkí híwó' namuupí' dívíkhây'máa. ¹⁷ Hewánbo i to'wí oe kw'áye na'ándidi híwó'nin hangintan dímágidá, na'in pí'ná khó'yé híwó'didá' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-í'pí, hedá ûnp'oe kháapi'in gímúní, hedá wé'ge'inbí'ánshaa-á ây'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyékí híwó'di ingí'ây'âamí, hedá t'âhkí t'owa handá'ây'má've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-í'pí. ¹⁸ Hedi wên to'wên dívít'aymáadí na'indi âywóyí'dáho', kindidi na'in wá' wí'íví't'aymá've-í'pí, hediho iwedi báyékí híwó'di napi', wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyékí nahäpapedí' waabá.

4

Háadan i háäwí ída'i' wí'ún'ähpí?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde' hedá úvít'aymáa? Háäwídí unbí pí'ná khó'yé wovâyhánbo waa íchaa, gá háädi wänbo t'ähkí únwänpihéegínání'inda' ída'dân. ² Ihaykanpí'inda' ímuu, hewänbo háäwí ída'i wí'úkw'óhpí, hedânkun ídakhâymuu bînt'owat'ahánú-ídí inbí háäwí dínmuu'i bînhónídí. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owaví háäwí ída', hewänbo wíwînhóndepídí indádí úvíyánde hedá úvít'e'yo'. Hewänbo háäwí wí'úkw'óhpí gá Yôesi wíwîndaa'opídân. ³ Hedí bîndaa'odá wíwovâyamáhpí, híwó'di ánskaa únmuudiibo wíwîndaa'opídí, wí'bo wovâywänpihíhchannamídí ná'i háäwí bînhóní'in ída'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yôesiví hánbí' waagi'bá napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa, hedí handídi ná'i háäwí Yôesiví shánkí bînséegídího', wên kwiyä' waagi'inbá ípaa inbí senä' dâyyoe'andi wây-á pí'wên senä'dádí dívíthayé-ídí. ⁵ Wí'í'âanípí piháa natú'nin ná'i hí' Yôesiví tã'nin diwe nata'muu'i', "I p'oewâahâa Yôesidí dîntógi'i nathúupo'di hânho nahäwída'." ⁶ Hewänbo Yôesi-á báyéki ná'inbí'piye' nakhäge'pä't'óe. Hedânkun iví tã'nin diwe ûntú'?

To'wên diyêngit'óe'in dimuu'in Yôesi Tádádí ovâyoyegi'o'.

Hewänbo to'wên diyêngit'óepí'in dimuu'indá Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ovâyamá'.

⁷ Hedáho Yôesi Táaví'piye bípimáa hedânho i-á unbí tsondi únmuúnídí, hedá bíkay'an Penísendi bînyoetú'amídí, hedânho i-á unbí'wedí nashání. ⁸ Yôesiví nú'piye bíhãdi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká ihãdi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bînyä'dâapitsiyekan-wóyí'. Un to'wên unbí ánskaa wí'únta'gemuupí'in, binyâ'an há'i t'aywó'di unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i'. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwave, hedá bík'áykhaapuwave, hedá bísíhtää. Íséeyêení'in únkhat'ä' íp'âayêeníví'wedí. Íhíhchaa-íví'wedí, bîнкеeyámí ík'áykhaapóe'in. ¹⁰ Yôesiví páadépiye' áagé'in bípuwave, hedí idáho shánkí kw'âyá wovâytege-í.

Wây-á t'owaví'gedí híwó'pí wí'úvíhée'amípí

¹¹ Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuusúumá've-ípí. Wí to'wídí in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâytuusúu'odi háa inbí'gedí natú' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesiví tsontuu únmuu'in ón'o', gá Yôesidá dítumáadân ná'inbí tí'úuwín páadé'in han wí'ây'amípí'in. Hedího wí to'wí ná'ánde'dí wí'únkhat'ähpí'in í'âamí'in háa Yôesiví tsontuu ûntú' waa, i-á í'a'ginnâamíví'wedí iwänpíkeeyo' nachanpo'in ná'i tsontuu-á híwó'di wínamuupí'in. ¹² Yôesidá'mân tsontuupä'i namuu, hedí idá'bá ûnkoedi natú'nídí háa ây'a'gindo' háa yoe. Idá'mân ûnkoedi ná'inbí wówátsi dín'aywoenídí háa díkwee-ídí. Hedânho ti unbí'we únk'óe wí to'wí bînt'aywó'dichánú-ídí? Yoe, há'to'.

Wí'úvípíphúu-ípí

¹³ Bít'óyan un kin úvíhée'o'in, "Nää thaa háa ma'dí thã'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimän, hedí i búu'ú iwebo wí paayo gikwó'ní, âyhäwíkwumá-ídí âyku'ch'âanídá, báyéki wíyá chã' âyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí háa unbí wówátsi thã'di únmuúní'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy tãhkí nakeepo'i hedí wesebo nahánde'i waagibá únmuu. ¹⁵ Shánkí híwó' namuu kinnân ítúnídí: "Yôesi natú'dáho giwówáyêení, hedí kindá kindá ívíkhâyamáa." ¹⁶ Hewänbo náä íyêngídi úvíwänpíphuude' háa úvíkhâyamáa í'gedí. Hedí kin úvíhí'máadí, t'ähkí yã'dâapí'dã' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnândi únkhat'ä'in híwó' í'amí'in hewänbo í'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodít'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Nää bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsi'p'oe únmu'ni'í binch'a' hedá bísítuwínú, gá báyékí t'òephade ún'ädân. ² I báyékí hääwí únk'w'ó'di únpedeepuwamän, hedá unbí aa hääwí únmu'ni'í-á khä'nindidá wovâykhä'hon. ³ Unbí óedo-á kwá' ts'ä'i-á t'ähkí únphénpeemän bínwänpite'kw'ó'didi, hedí iwediho nakeepuwagít'óe íkhä'in, hedí han úví'andibo bînt'òephadekhâymaa, unbí túu'ú únmuu'í phaadi wovâyphakhanukhâymaa waagibá. Unbí hääwí báyékí únmuu'í bînte'kw'ó'di hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'. ⁴ Bít'óyan, in táhtsaa'in unbí nava i'ge dívít'òe'anninbí kã'ää wívînwá'âpí, hedí i chã' wí'ovâymagipí'-á Yôesi imúnde hedí ûnhanginná in t'òe'in bín'âywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'ähkí itsonmáa'í nat'oe in dívít'òe'annin diphahsanyidi dívítuwínunde'. ⁵ Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gí bínphadende', hedí t'ähkí úntáy'í hedá ida'i-á bínkumände' únwänpihéeginánidí. Wên wáasí túu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasí ovâyhánunde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovây'tuchänú-ídí. ⁶ Undi hä'in híwó'nin t'owa bínpankw'óe'ó hedá bînt'á'hánunde', hedí indá wídínkoedipí wovây'ahkhâa-ídí.

Bo'atá i'gedi James ita'nan

⁷ Hedáho tí'úuwín páadé'in, bo'atádí bítsíkhakw'o' i shánkí natsonyi'í namuu'í nawáy'ää pí'wehaydi. Un ûnhanginná háa wí to'wí iko'yiko'í namuu'í bo'atádí itsíkha'o'in iví híwó'di hääpaye iví nava iwe ûnkhâymuu pí'wehay. I-á ûnkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'í kwandá i tí'úugé'í kwandádí napówa pí'wehay. ⁸ Un wá' hanbá bo'atádí úvítsíkha'âamí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánkí natsonyi'í namuu'í hanwaapída'dibo na'ädân.

⁹ Tí'úuwín páadé'in, bînt'òephadendedá wí'ná táye wí'úvíchänu'âamí'pí. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yôesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ân namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'óen'í háa híwó' háa híwó'pí dívít'annin, hedí i-á hanwaapí'dibo na'ää-í.

¹⁰ Tí'úuwín páadé'in, hádídí úvíyää'amí'in ûnhanginnánidí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yôesiví tukhë'minb'gedi, indá Na'inbí Sedó Yôesigí' dívíhée'an, hedí t'òephade iwe ovâykw'ó'di wänbo dívíyää'an. ¹¹ In diyää'indá híhchannin dimuu gin áyту'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyää'annin it'òephadende wänbo', hedá háa Na'inbí Sedó Yôesidi äägégwän híwó'di igí' òn'annindá. Kindidího gínhanginná Na'inbí Sedó Yôesi hânho naséegísehanát'òe'in.

Ta'geda' ívíhée'amí

¹² Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankhâymaa'indá báyékí nachä'muu. Unbí tųú úvímädi wí'ítúní'pí, "Ta'gendi ná'í oepáa k'aydi háa makówa nanân waagibá, ta'genbá naví hí' dínmuu." Ná'í tųú háa wíyá tųú kí'bi wí'ítúní'pí. * Hewänbo "hã" gin ítúdáho', hã in namúní, hedá "yoe" gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidi wíwovâytu'âamí'pí híwó'pí úvíhée'annin.

Yûusu i'gedi James ita'nan

¹³ Wénä wên un bînt'òephadendedi únkhây'ä' úvíyûusu'amí'in; hedí íhíhchandidá bínkha'wamí Yôesi bîntegé-ídí. ¹⁴ Wí to'wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovây-tukánnamí, hedí indá Na'inbí Sedó Jesus-ví kháwá ònkháyá'dedi ná'í nahay'iví nú' diwindi ònyûusu'amí, hedá wí olive ka'p'oe'dá óe'âyú-í. ¹⁵ Úvíyûusu'odi Yôesiví'piye úvíwhâyundedá, i nahay'í nawówa-í unbí yûusu únmuudi. Kindidí Yôesidi i nahay'í hehkháa óemääní, hedí it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á òn'owóyé-í. ¹⁶ Hedânho wí'ná táye úvít'aywó'dihäät'si'amí, hedá wí'ná táyegi'-á úvíyûusu'âamí, hedího handidí wovâyhehkháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondiví yûusu-á ûnkaydi báyékí

* ^{5:12} In Hudíyo wídida'pí Yôesiví kháwá ditún'ín, hewänbo Yôesi-á hää t'ähkí íkhíyé'í namuu, hedího makówa-á ná'í oepáa k'aydá i'gedi dívíhí'máadí ta'gendi Yôesiví'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

ûnkankoedi. ¹⁷ Yôesiví tukhẽ⁷bi ûnmuu⁷i⁷, Elijah gin nakháwǎ⁷i⁷ t'owada⁷bá namuu, i-á na⁷in waagi⁷bá namuu. Hewânbo kaygi⁷di iyûusu⁷andi nada⁷póe wí⁷ikwǎ⁷namípídí, hedi poeyedá p⁷ge paayo ee nange kwan wânbo wídiyemupí. ¹⁸ Hedi wíyá iyûusu⁷an dihaydá, Yôesidí báyéki kwan ovâyemu, hedi wíyá dínhääwípayedee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tí⁷ûuwin páadé⁷in, ná⁷in ni⁷gedi úví⁷ánshaa⁷ámí: Wí to⁷wí in ta⁷ge⁷in p'óegé namuu⁷in diwedí ihânge⁷andi, hedi wíyá to⁷wídí óebundá, i to⁷wídí ná⁷i it'aywó⁷nandi⁷ óebundi óekhäge⁷nan iví hâa ûnmuu⁷i péyégepiye wí⁷ûnmú-ípídí, hedá Yôesidá iví báyéki t'aywó⁷di ûnmuu⁷i⁷ ônyâa⁷ámí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i, hedi ná'in ta'nin wâyta'do' un t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'i nange eeje: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówîngedi t'owadi wovâykhēpiye, hedi náä ná'i nan deeje íwadekw'ó. ² Jôesi Tádá hán'oebo ho ûnhanginnândi undá ivi'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedi ivi Yä'dâa'i P'oewâahâadâ wovâykhâge'do yä'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá ivi ûnp'oe ich'áa'i'dá wovây'owēedi-ídí. Jôesi Tádádá ivi sígísehkaná báyéki'bo wovây máäní hedá wovâykhâge'namí ánsahaaginpidí'bo íkwonídí.

Gínhanginná hääwí hânho híwó'di namuu'i' dípâkhây máa'in

³ Gínkhây'ä' báyéki'bo Jôesi Tádá âykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewâywówapaadi na'in wá' wówátsi ts'aamin dí mági. Hediho náä-á ná'in wówátsi âymáadi na'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jôesi Tádádí dîn'amí waa. ⁴ Wí tádá ivi ây wí hääwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówá Jôesi Tádádí hääwí na'ingí' dîndenkw'ódi'i' dípâkhây máa, hedi ná'i-á hânhay wânbo wínakayjee-ípi, háa wínapedee-ípi, háa wínaháanípi. ⁵ Jôesiví'piye' úvíwâyunde'ho ivi kay ûnmuu'i'di wovây'âyîngikhây máa owáy i' t'ä'ge'i thaa napówá píhay. Hedi i' thaa-á hádídí i'di wovây'aywonkhây máa'in nakeepúuwí. ⁶ Hediho náä úvíhíhchanmá've-í tobáháa t'ämäge hääwí únpoe'o wânbo wovây tayi' nídí, hedi iwediho wí hây tãhki bînt'òephadende wânbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dâytayinde', dínhanginpúuwídí háa hääwí híwó'hpí' i-ádi nawóemuu háa joe. Hedi hanbá ná'i hääwí kháa'i-á únpoe'o unbí wâyü wovây tayi' nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewânbo unbí wâyü-á ná'i óedoví shánki wânbo únchá'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewânbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i' únta'yindi i'di wovây tu'amí híwó' úví'annin, hedá he'ennindá wovây pa'í, hediho kw'áye wovây kw'òeni. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáymûu wânbo bînmû'pí wânbo'. Hedi tobá náä bînmúndepí wânbo' ivi'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchanda báyéki' únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí'-á wí'úkw'ó'hpí bînthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedi unbí wâyü únmuudiho únhanginná wovây'aywoen'in.

¹⁰ Hán'oe in Jôesi Tádá ví tukhe'min áyîngidi dívíhá'o shánki dínhanginnáanídí háa Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedi, hedi i' hääwí híwó'di Jôesi Tádádí wovây pägi'o i'gedá dívíhé'e'o'. ¹¹ Christ-ví P'oewâahâa inbí pí'ná khó'jé dâymáa'i'diho ovây tu'an Christ-ví'gedi háa únpuwagi'o'in wa'di únpóepídí'bo'. Ovây tu'an Christ it'òephadekhây máa'in, hewânbo tí'úgedí báyéki' hay'i napuwagi'o, hediho hânho díví só'dinde dínhanginpúuwídí häädi hedá hádídí ná'i hääwí napuwagi'o'in. ¹² Hewânbo Jôesi Tádádí ovây thayan ná'i hääwí i'gedi dâyta'nandi-á ingí' wídínmuupí'in, hewânbo ungi'-ân. Ná'i hääwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wânbo hânho dida' i'gedi shánki dínhanginpúuwí'in. Hedi náä ná'i thaa eeje i' Yä'dâa'i P'oewâahâa makówádí dînsandi'di wây-á to'wên wá' ovâykhâge'nan Jôesi Tádá ví híwó'di tun wovây t'òe'amídí, hedi indá hanbá wovây tumáa háa Jôesiví hán'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jôesidi dí tumáa gínkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi âyhúuwí'in

¹³ Hediho un únkhây'ä' íkhây múuní'in ta'ge úví'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bîn'âyîngi'amí, hedá pín ta'gedi ítsíkhakwoní i' híwó'di hääwí bînhóeni'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'äädi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jôesi Tádá ví ây ímuu, hediho háa

natsonpóe waagi úvíkanhúuwí. Wa' Jôesi Tádá bîntaapídíbo háa íwânpichaa waa úví'an, hebo nää-á ha'wâa unbí wówátsi wívîn'húuwípí. ¹⁵ Jôesi Tádá yä'dâa'ida' namuu, hedí i'di wovây'tuhkânnan iví'in ímúunídí, hedího nää-á hâädi wânbo t'âhkí yä'dâa'ida' úvíkanhúuwí. ¹⁶ Iví ta'nin diwe iví hí' únmuu'i ginnân ûnta'muu: Naa yä'dâa'ida' omuudi un wá' únk'hây'ä' yä'dâa'inda' ímúuní'in.

¹⁷ Jôesi Tádáví'piye úvíjûusu'odi bîntu'o "Nanbí Tádá" gin, hedí i-ân namuu i' ûnhanginná'di' háa na'in t'owa wí'ínbo iví'o'in, hedího handa' dímáadi wí'ínbo ta'gendi dítu'o' háa híwó háa híwóhpí iví'annin. Hedânho wa'di nää oepáa k'aydi íkw'ôndibo únk'hây'ä' unbí wówátsi bîn'húuwí'in i' bîn'a'ginmáadi. ¹⁸ Unbí hehâäwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä'muupí, hedí iwedibáho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bîn'húuwí'in. Hewânbo híwó ûnhanginná hääwídi nawá'âamuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'ánídi hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wívîn'húuwípídi. I' hääwí nawá'âamuu'i-á kwák'u ts'ä'i háa óedo wínamuupí. Ha'bi hääwí-áho hanwaapídíbo nahánde'. ¹⁹ Hewânbo Christ-á iví ûnp'oe ûnchä'muu'i' ich'áa'i'di iwá'âa. I-á wí k'úwá'ay ts'ä'ida' nataamuupí' waagi'ba' namuu. * ²⁰ Wa'di Jôesi Tádá ná'i nan oepáa íkhíjépídíbo Christ óede'man nachuu-ídi, hewânbo nää i' t'ä'ge'i thaa napowa'ä' ihaydiho nää oepáa k'aydi napówa' gin ungi' i'amídi. ²¹ Hedí Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádáví'piye úvíwâyunde'. I'dá Christ nachuu wânbo óewâywówapaa hedá hay'i namúunídi óesóge. Hedího nää-á Jôesi Tádáví'piye úvíwâyunde hedá ítsíkha háa i'di ungi' wovâykhâymaa'in.

²² In ta'gen háhkan namuu'in ho bîn'a'ginnandi unbí t'aywó'di únmuu'i' wovâyjâa'an, hedího nää-á únko'di ta'gendi unbí tí'úuwín páade'in bînsígí-ídi. Hedího úvíkhää-í pín ta'gedi bînsígíhúuwídi. ²³ Wíyá i'âypu'yä' waagibá ípóe, hedího nää-á i' to'wí hânhay wânbo nachuu-i'pí'ví äy ípóe, wí to'wí nachuu'uví'indá joe. Ginho únpóe Jôesi Tádáví tun bîn'wâyundedi'bo'. Ná'i tundá wówa'i-á hedá na'egópoe'opí-á namuu, Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu waagi. Ginnân natú':

²⁴ I' ahkónuwi táa nakhangí'o waagibá, t'âhkí t'owa-áho diháani, hedá t'owaví sa'wó'di hääwí-á wá' dínkhangí'o, i' póvi táa jáa nasó'i' naháani waagi'ba', gá i' táa-á nat'a'dân, i' póvi-á nawânpithanände'.

²⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há'to hânhay wânbo ûnháani. Hedí iví hí'-á wovây't'ôe'andi-ânho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'âhkí yä'dâapíkan bîn'joe'amí. Wí'úvíhójo'amípi, paa dívíjánúmáa'in waaginbá wí'ímúunípi, wí'íthúut'ôenípi, hedá pí'wênbi'gedá wí'úvíjânák'hí'má've-ípi. ² Wí hínchä'i ay nats'an'âypu'yä'i nawâap'oda' waagibá, un wá' únk'hây'ä' hânho ída'i'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yä'dâa'ida' únmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'ná khó'jé únk'w'ôndi wovâykhóekhúumä', hedího bîn'hógidá unbí wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoení. ³ Hääwí nak'âagi'i bîndäädi híwó'di namuu'in ûnhanginpóe waagibá, ûnhanginpóe wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádáví t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówa'i k'uu waagi'ba' namuu, hedí tobá t'owadi óejoegi'an wânbo Jôesi Tádádí óede'man, hedá Jôesi Tádágí'-á báyéki nachä'muu. ⁵ Un wá' wówátsi wovây'mágídiho wówa'i k'uu waaginbá ípóe. Hedího Jesus-ví'piye úvíhâädi-í, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi i' Yä'dâa'i P'owêaahâa iwe ithaayé-ídi. Hedí iwe un Jôesi Tádáví'piye úvípimági'indá ow'ha' waaginbá ímuu, hedí in Hudíyo ow'ha' hääwí Jôesi Tádá óemä' waagibá, undá hääwí unbí pí'ná khó'jé bînmáa'i-á bînmä',

* 1:19 Wên k'úwá'ây gi'min in Hudíyo t'owa dâyhánunde Jôesi Tádá óemâänídi hedânho inbí t'aywó'di dínmuu'i' ovây'owóje-ídi.

hedí Jesus Christ-di wovâykhäge?dodi ná?i bînmä?i?dá Jôesi Tádá óehíhchando?. ⁶ Jôesi Tádávi ta?nin diwe ná?i tun ûnta?muu háa i? Christ-ví?gedi natú waa:

Bít'ôeyan, naadi wí to?wí dóde?man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymaa.*

I-á wí k'uu tehpaá bé?dí shánkí natáy?i? waagi?bá namuu.

To?wên iví?piye dívíwâyunde?indá há?to dichanpúuwí híwóhpí?piye dívíwâyunde?in.

⁷ Hedího un iví?piye úvíwâyunde?ingí? i-á báyéki nachä?muu, hewänbo in to?wên dívíwâyundepí?ingí?-á ná?in iví?gedi nata?muu:

I-á wí k'uu waagi?bá namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa?in waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá ná?i k'uu dâyoegi?an wänbo

i-á i? k'uu ee tehpaá bé?dí shánkí natáy?i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná?in wá? Jesus-ví?gedi nata?muu:

I-á wí k'uu waagi?bá namuu,

t'owa iwe dip'íde?dedi dikanunde?.

Ha?wâa dínpo'e Jôesi Tádávi tun ûnmuu?in wíðây?a?gindopídí, hedího i-áho natú nakhây?ä? gin dínpuuwí?in.

⁹ Hewänbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde?mannin ímuu. Undá owhá? i? tsondi hay?idi wovâykw'ódi?in waaginbá ímuu. Undá in to?wên Jôesi Tádádí in wé?gen t'owaví?wedí wovâywije?in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádávi?indá? ímuu, hedänho i? shánkí he?endi hääwí?an ní?gedi wé?gen t'owa bînhangin?ännamídí. Jôesi Tádádänkun wovâyтуhkánnan iví?in ímúunídí, hedí khun diwedí wovâywhahógidi iví sa?wó?di kohthay iwe wovâykw'ódi. ¹⁰ Wáymûu Jôesi Tádávi t'owa wí?ímuupíwän, hebo nää-áho iví?in ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanä wívîntaapíwän, hewänbo nää-áho únhanginná iví sehkanä wovây mági?in.

Unbí wówátsi Jôesigí?da? bînhûuwí

¹¹ Un naadi wâysigí?indá, nää oepáa k'aydi unbí k'aygi ta?gendi wí?únmuupí, náwe háy tãhkída?mân ípiyéthaa. Hedänho kay?indi wâytumáa, ná?i yä?dâapíkan in wé?gen t'owa inbí tú? iwe dichaa?di hânho dikanda?i-áho wí?úví?âamípi. Gi?bi hääwí-á unbí hâa-ádí ihänbo?. ¹² Undá ná?in t'owa Jôesiví?piye dívíwâyundepí?inbí jáa íji?, hedího yä?dâa?i wówátsida? bînhûuwí?in únkhây?ä?. Gindídiho tobáháa híwóhpí úví?o?in ditú? wänbo?, in híwó?nin úvíkanhonnin dâymúuni, hedího owáy Jôesi dínpuwá ihaydáho indi kw'áayébo óemá?ve-í.

¹³ T'ãhkí in nange?in tsonnin dimuu?inbí khómapho? íkwoní?in únkhây?ä?, hedí gindídi Nanbí Sedó Jesus bînhíhchannamí. Háa i? nangewi kw'áye?i tsondi namuu?i? natsonpo'e o waa úvíkanhûuwí, ¹⁴ hedá in wé?gen tsonnin wá? bînt'ôeyaaní, gá indáho ná?i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yä?dâapíkan díví?o?in ovâyтуhchäänú-ídí hedá in t'owa yä?dâa díví?o?inbí?gedá híwó dívíhée?amídá. ¹⁵ Jôesi nada? híwó úví?âamí?in hedänho t'owa ánsaapí?in dimuu?in hedá háa dívíhí?máa?in dínhanginnáhpí?in dimuu?in háabo híwóhpí? wíðây má?ve-ípi unbí?gedi ditúunídí. ¹⁶ Undá pan wí?ímuupí, hedího pan dimuupí?in waagi?in unbí wówátsi bînhûuwí. Hewänbo íma?p'á?nin íwänpimuudíbo wí?í?âanípi únkodi?in áyîngipídíbo yä?dâapíkan úví?âamídí. Nää-á Jôesiví t'ôe?in ímuu, hedího i?gí?da? unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁷ T'ãhkí t'owa bîn?a?ginhûuwí. In méesate?in tí?úuwín páadé?indá bînsígíhûuwí. Jôesi-á bîn?a?ginmääni. Hedá i nangewi kw'áye?i tsondi namuu?i wá? bîn?a?geeni.

In pant'ôe?in Christ-ví t'ôephade iwedi diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'ôe?in ímuu?in, unbí tsonninbí khómapho? úvípikw'ôení tobáháa wovâytonmáa wänbo?. In t'ãhkí bîn?a?geeni, in híwó?nin dimuu?in hedá in ûnp'oe kháapí?in

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú?ân namuu.

dimuu'indá'ba joe, hewänbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpí'in wí'úví'ánpí wänbo wovây't'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedi úví'ánshaamáadi ná'i wáhkán wovây'andi' úví'áá'andá, Jôesi-á undádí nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yä'dâapíkan úví'odi wovâywhá'didi úví'áá'andáho', i'gedi wí'úví'jêngihée'ámípi. Hewänbo tobá híwó úví'o wänbo wovây't'ôephadekandodáho', hedá úví'áá'andá, Jôesi Tádá undádí nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádádí wovây'tuhkánnan iví'in ímúunídí hedânho bînt'ôephadende wänbo úví'áá'amí'in íháhpúuwí, gá Christ wá' ungi' it'ôephadedân. Gindidi wovâyjéye háa únkây'ä' úví'âamí'in, hedí iví'áhta i'gebá ímú-í. ²² Christ wáymúu wänbo wí't'aywó'-nanpí, hójo wänbo iví sóphogedi wí'únpeepí. ²³ Jänákí óehée'andi óetunsú'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovây'tunsú'anpí. Óet'ôephadekannan dihaydá wínatúhpí t'ôephadedíba ovây'wáywá'áa-í'in, hewänbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáda'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpí wí to'wí'í'o'in. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtägek'ú'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dînho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídí, hedího náä-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'ä'. Christ-ví wáhkandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedeje'i'in waaginbá ímuuwän, hebo náä-á unbí áyi'diví'piyebá íwáypówá, i'dá unbí háa wovây'áyi'do'.

3

Háa in dikhóhtsaakw'ó'nin dínkhây'ä' dithaaní'in

¹⁻² Un kwiya' íkhóhtsaakw'ó'nindá wá' wáytú'amí, únkây'ä' unbí senä'bí khómapho'di íkwoní'in. Ma'di wá wên senä'dá Jôesi Tádáví tun wí'ónwâyundepí, hewänbo Jôesi bîn'a'gindodi yä'dâa'in ímuudá, unbí wówátsi wovây'múuní, hedí gindidi tobá undá háabo Jôesiví'gedi ítúhpí wänbo in wá' ma'di iví'näpiye dívíjäänú-í. ³ Wí'úvíkhä-ípi shánki sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bînkodi'odibo', háa báyéki háäwí óedodi napa'andi úvítóe'odíbo', háa nachä'muu'i' aadi úví'awendedíbo'. ⁴ Gin úví'âamí'wedi unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwe yä'dâa'in ímúuní. Gindidân shánki sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpídíbo hedá hanginpi híwó bînhondi, gindidá háädi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, ná'i-á shánki igí' únchä'muu. ⁵ Gindidânkun in hán'oe'in kwiya' Jôesiví'piye dívíwâyunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, unbí senä'bí khómapho' dikw'ôndi. ⁶ Sarah wá' ha'wâa ikanhon. Iví sedó Abraham ónt'ôeyande', hedí óetu'o' iví tsondi gin. Hedí náä undá yä'dâada' úvíkanhondáho hedá khunwóeda'ginpídíbo jashaginpídíbo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waagibá napúuwí.

⁷ Un senä' íkhóhtsaakw'ó'nin wá' únkây'ä' híwó'di hangintandi unbí kwiya'dádí íthaaní'in. Indá un waagi wídikaypí, hedá wá' in wówátsi nahándepí'in Jôesi imä'in indádí wé'ge bînkhonkhây'máa, hedího únkây'ä' bîn'a'geení'in. Híwó bînmá've-í hedânho híwó únkoedí-ídí wé'ge indádí úvíjûusu'amídí.

Híwó íví'âamí tobáháa dít'ôephadekando wänbo

⁸ Hedá náä-á t'áhkídíbo-á wáytuhkankhây'máa, únkây'ä' wéhpêe ánshaa'indá' ímúuní'in, wí'ná táyeví'piye itaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'in ímuu'in waagibá úvímá've-í, wí'ná táye úvíshkanähúuwí, hedá wí'jêngit'ôenípi. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovây'tunsú'andi, híwóhpí'díba wíwínwáywá'áa-ípi, hewänbo Jôesi bîndaa'amí híwó ón'amídí. Hannânkun Jôesidi wovây'tú'an úví'âa'amídí, iví'in ímúunídí wovây'tuhkánnan dihaydi, hedânho un wá' híwó i'di wovây'âamídí. ¹⁰ Iví ta'nin diwe ginnân únta'muu:

Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'i'
hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkây'áhpí yä'dâapí tun ihée'amí'in

hedá wínahójot'ôenípí.

¹¹ I' yä'dâapí' namuu iwedi ijâa'amí'in ûnkhây'ä' hedá i' yä'dâa'i namuu'ida' i'âamí.

Pín ta'gedi ikhää-í häädi wänbo t'ähkí tsaaginpidíbo iví wówátsi ihûuwídí,

¹² gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin ovây'áyí'dodân,

hedá inbí jûusu-á häädi wänbo t'ähká ovâyt'ôeyande',

hewänbo in yä'dâapí díví'o'indá t'aygi ovâyümunde'.

¹³ Ta'gendi úvíkhäädedi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywä'amí? Hedân joe.

¹⁴ Hewänbo tobá híwó'di namuu'ida' bîn'o wänbo t'owadi wovâyt'ôephadekandodáho', undáho híhchan bînshaa-í. Hedího ha'min t'owa wívínkhunwôeda'ípi hedá wähpade

wí'úví'âyîngimâänípi. ¹⁵ Hewänbo unbí pí'ná khó'jébo Christ bîn'a'ginmâäní, hedânho

i-á unbí tsondi únmuunídí. Hedí to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in,

únkhây'ä' íkhâyümüun'in bînthayyamídí. Hewänbo t'ayginpidíbo-á a'gindibo-á bîn-

hée'amí. ¹⁶ Häädi wänbo t'ähkí únkhây'ä' unbí pí'ná khó'jé únhanginnáan'in yä'dâada'

úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänákí unbí'gedi ihée'an wänbo nawôeda'púuwí iví

hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. ¹⁷ Tobá

híwó úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho', ná'indá shánkí híwó'nin

namuu bînt'ôephaadé-íví'wedi yä'dâapí úví'o'in namuudi.

¹⁸ Wí'ún'ôede-ípi Christ wá' ôet'ôephadekannannin. I-á híwó'dida' namuu, hewänbo

in híwóhpí'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wâyümüuda' nachuu nanbí t'aywó'di gínmuudi

hedânho Jôesi Tádáví'piye díkáanídí. Hewänbo tobá iví tú' ônhay wänbo iví p'owäähâ-

á wówá'i únmuu. ¹⁹ Iví p'owäähâ-á in wé'gen hán'oe dihanninbí p'owäähâ'áví'piyebá

namää, indá dipankw'ôn waaginbá dimuu, hedí Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'annan.

²⁰ Hää'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah i' kophé hay'i'

ipa' ihaydi, Jôesi Tádá in t'owa-ádí báyéki iyää'odi ovâytsíkha'máa iví'piye dívíwäyü-

ídí, hewänbo wídívít'ôeyandepí. Hedânkun wên chäädidá' t'owa i' kophé iwe dívíkuu.

I' kophé ôep'oké' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. ²¹ Hedí hää'i p'oe-á i' p'oe

wovây'óp'oe'andi' waagi'ba namuu. Nää-á wovây'aywonde ná'i p'ó'p'okandi unbí

tú' kháapí wovây'owídíndedidá'ba joe, hewänbo Jôesi Tää bînda'máadan wovâykhäge'-

namídí únhanginnáanídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjâa'annin, hedí Jesus Christ

nawáywówápóedího wovây'aywonde'. ²² I-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee,

hedí nää-á Jôesi Tádáví ko'díngédí na'án. Iwediho t'ähkí in makówáwin t'ôepa'aa'indá

hedá in to'wên tsonkhuu dâymáa'indá t'ähká ovâytsionmáa.

4

Gínkhây'ä' Jôesigi'da' nanbí wówátsi âyhûuwí'in

¹ Hedího Christ iví tú' iwe it'ôephadedi, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ä' i'an-

shaamúuní'in hedânho shánkí íkay-ídí, hedá íkhâyümüuní bînt'ôephaadé-ídí. Wí to'wí

Christ-ví'piye iwâyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in.

² Hedího nää iwedi wa'di náá oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihaydi, i' t'aywó'di in

wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'i wí'únkhây'ä'hpí úví'âamí'in, hewänbo háa Jôesi Tádá

nada' waagân úvíkanhûuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen

t'owa Jôesi dâytaapí'in díví'o waagibá úví'owän. Wên tsé waagibá íjiwän, hedáhá'

háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owän. Íháapoe'owän, hedá wé'gen t'owa-ádá

úvíwé'ge'owän bînwänpisuuwá-ídí hedá wíyá ha'wâagi'i t'aywó'di úví'âamídí. Hääwí

bínkhíjé'i' unbí jôesi únmuu waa bínchaa'i-á unbí a'gin bînmäwän, ná'i-á Jôesi Tádá

nakhâpóe. ⁴ Hedí nää-á in t'owa Jôesi Tádá dâytaapí'indádíba wíyá wí'úví't'aywó'dopídí,

indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedânkunho jänákí t'ämäge unbí'gedi

dívíhée'o'. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tádáví páadépiye diwin dihaydi i'di

ovâytsika'yâamí háadí gin díví'o'in. Hây napóe ihaydi i-áho t'ähkí t'owa ovâykeekw'ôení

háa híwó háa híwóhpí díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indádí. ⁶ Jôesi Tádáví

híwó² di tundá in ho dichuu² in wänbo ovâyt² ôe² an, hediho tobá ovâytuhchänudi inbí tú² dínchumuu wänbo², t'ähkí t'owa dínpo² o waagibá, inbí p'owəḡahəḡ-áho dínwówayēeni, Jōesi Tádá nawówáji² waagibá.

Gínkhây²ǎ² hǎəwí Jōesi Tádádí dí²mǎ²i² áy²áyíngi²ǎmí²in

⁷ Hanwaapídíbo ná²i nan oepáa nakhangí²o. Hedânkun t'ähkí háa úvíkanhonnin úvíáyíngi²ǎmí, hedá íkhây²múuní híwó úvíjúusu²ǎmídí. ⁸ Ná²indá shánkí nachǎ²-muu: Pín ta²gedí wí²ná táye úvísígíhúuwí, gá t'owa bín²sígídá báyékí inbí t'aywó²di bín²owójéndedân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí²ná táye úvísígíhóeni. ¹⁰ Jōesi Tádádí t'ähkídíbo wí²ínbo magan wovâymági, hediho ná²i magandi wí²ná táye úvíkhǎge²húuwí. Gindídiho ná²i wovâymági²i²di híwó úvíkanhúuwí, tobá hǎəwí namúuní wänbo². ¹¹ Gá ginnân: Wí to²wí híwó nahí²hádí, Jōesi Tádáví tunnân t'owa ovâyt² ôe² ǎmí. Wí to²wí nat'owakhǎge²hǎ²i-á ûnkhây²ǎ² ovâykhǎge²namí²in gá Jōesi Tádádân kay óemädân gin í²ǎmídí. Gin úvíkanhúuwí t'ähkí t'owa dínhanginnánídí Jesus Christ namuudânkun gin úví²o²in, hediho Jōesi Tádá-á kw'áayébo dâymá²ve-í. I-á ta²gendi hay²i namuu, hedá báyékí kay-á imáa, hedi iví tsonkhuu-á hânhay wänbo há²to ûnhǎani. Hamân.

In to²wên Christ-ví²in ûnmuu²in dâyt²ôephadekhây²máa

¹² Un naadi wâysígí²in, tobáháa báyékí bín²t'ôephadendedí phaa í²ge ímân waagibá íchǎa wänbo², wí²ítsikapúuwípí, “Háadan naa gin dínpo² o?” Wí²ítúunípí, “Naa o²ân ná²i dínpo² o²i-á há²to dínpuúwí²in.” Ná²i-á wovâytayí²nídânho únpoe² o. ¹³ Undá wí²ínbo hí²íngin bín²t'ôephadende Christ it'ôephade waagibá, hediho bíhíhchanpuwawe gin únpoe²odi. Hedânho wáy wí²thaa háyú hay²i i-á namuu²in nakeepóe ihaydiho shánkí wänbo íhíhchanpuúwí. ¹⁴ Christ-ví²in ímuudíbo t'owa jänákí unbí²gedí dívíhí²máa wänbo bíhíhchanpuwawe, gá Jōesiví P'owəḡahəḡ i² shánkí hay²i namuu²i-á undádíba hǎədi wänbo t'ähkí najidân. ¹⁵ T'owat'akhanu²in, háa sänmin, háa yǎ²dâapíkannin wí²ímúunípí, hedá wây-á t'owaví áyíngi wí²únwó²náhpí eeje wí²úvítomá²ve-í, hedânho wíwovâytuhchänut'ôephadekannamípídí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví²piye úvíwâyundedíbo wovâyt'ôephadekandodá, wí²íwôeda²-í. Shánkídí Jōesi Tádá bínkú²daa²ǎmí gá in wé²gen t'owadi Christ-ví² t'owa ímuu gin wovâytú²andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jōesi Tádádí t'owa háawin dimuu²in ovâykeekw'ôenídí, hedi iví t'owa ûnmuu²in páadé gin ovâykhây²máa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedi in iví²in ûnmuu²in t'owa wänbo gin ovâykhây²máadá, in to²wên iví híwó²di tun ónwâyundepí²in dimuu²in shánkí báyékí kháa²in dínpuúwí. ¹⁸ Jōesi Tádáví ta²nin diwe ûntú²:

To²wên inbí wówátsi ta²ge dâyhon wänbo kháa²in dínpuúwí,

hediho to²wên Jōesi Tádá dâyt²a²ginmähpi²in hedá t'aywóhkannin dimuu²indá shánkí p'ándíkí wänbo dâypaadé-í.

¹⁹ Hedânkun tobá Jōesi Tádá natú wänbo bín²t'ôepaadé-í gin, hǎədi wänbo t'ähkí híwó úvíkanhúuwí, hedá iví mangá pín ta²gedá úvímâáni. I-á i² wovâykhíjé²i² namuu, hedi háa iví tun imági waa hǎədi wänbo t'ähkí i²o².

5

Peter-di ovâytumakhe²o² in méesate²in tsonnindádí in e²nündádí

¹ Náa-á un méesate²in tsonnindá wâyhée²ǎmí. Naa wá² méesate²i tsondi²bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómú² it'ôephadendedí, hedi naa wá² i² sa²wó²di hǎəwí Christ-di dípǎkhây²máa²i² donkhonkhây²máa. Hedânho pín ta²gedí ná²in wâytukankhây²máa: ² Jōesi Tádáví t'owa unbí mange bín²máa²indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áyí²nin waaginbá-á ímuu. Hedânho bín²áyíngi²húuwí únwänpikhây²ǎdídá²bá joe, hewänbo ída²dân. Wí²íchǎ²hǎ²aa-í, hewänbo híhchandi bínkhǎge²namí. ³ In to²wên unbí mange wovâymági²in bín²áyíngi²ǎmídí wíwíntsonchänumá²ve-í, hewänbo un wovâymúndedí háa íthaa waagidi bínjây²ye-í

híwó inbí wówátsi dâyhûuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédí' waagi'ba namuu. Hedí híwó igí' úvít'ôemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'i' bînhoení, há'i-á hânhay wânbo sa'wó'di namúuní hedá há'to naháani. ⁵ Hedí un wé'gen méesate'in shánkí ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'âhkídíbo háa wí'ná táye úví'o'in jêngiginpídíbo bîn'amí, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûntû'dân:

In dijêngit'ôe'indá Jôesi Tádádí ovâyjoegi'o',

hewânbo in dijêngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkaná-á ovâymä'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádáví páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in ûnmuudân, hedí híwó' dihaydi ûnnândiho i'díbo kw'áye wovâykw'ôení. ⁷ Báyéki áyîngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi'ba namuu. Hewânbo ná'i áyîngi-á Jôesi Tádáví mange bînjo'e'amí, hedânho i'di wovâyjáa'amídí, gá i'dá wovây'áyîngi'amí'in nada'dân.

⁸ Hâädi waa áyîngidi íyêeni, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hânbi ûnmuudân hedí hâädi wânbo t'âhkí itséemáa wovâywa'amídí. Wí khân nahâhsêndi wí to'wí óek'o'ídí natuwâyí'i waagi'ba namuu. ⁹ Wíwînmâänípi i'di wovây'taanídí, hewânbo pín ta'gedí Jôesi Tádáví'piye úvíwâyü'bé-í. Wí'ún'ôede-ípi náä oepáa k'aydi t'âhká wây-á tí'ûuwin páadé'in únk'w'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypfadende'in dimuu. ¹⁰ Wí hây t'âhkída'mân bînt'ôephadekhây máa, ihaydáhá' Jôesi Tádádíbo hâäwí úntáy'i t'âhkí wovây máäní, i'di wovây'téegíkwînukhâge'namí, wovâykay'amí, hedá wên tepú waagi'ba unbí wówátsigí' wovây máäní. Jôesi Tádá-áho t'âhkí iví sígísehkaná na'in dímä'i namuu, hedí idá wovây'tuhkännan iví'in ímúunídí he'ennin wovây'paa-ídí, i-á hânhay wânbo t'âhkí báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádí wí'da' ímuudího ná'in únpo'e'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, hedí iví kay-á hânhay wânbo wí'ûnhândepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitü'an

¹² Silas-dá naa díkhâge'nan ná'in ta'nin'ay wâyta'namídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí'ûu páadé'i gínmuu'in hâädi waa háa ûnk'hây'ä' waa ikanhondi'. Naadi wâyta'do wây'kweewaasenwaatu'amídí, hedá háyú naa dînhanginná'nin Jôesi Tádáví ta'gennin sígísehkaná i'gedí wây'tü'â'amídá, hedího téegí t'aagi iwe úvítsaasa'í.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbí sengitun wovây'san, indá un waagibá Jôesi Tádádí ovâyde'man. Mark-di wá' wovây'sengitü'an, i-á naví ay dînmuu waagibá dócháa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígí'sengitü'â'amí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánshaaginpídíbo' íkwoní.

In Páadé'in Tə'nin John Itə'nannin

John itə'do' i to'wí In Təu kin nakháwá'iví'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayı'iví'gedi naadi wáyta'do', i-á in Təu kin nakháwá, hedá in wówátsi napäyi'i-ân namuu. Haa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á âypimû', hedá na'inbí mandidá âytäge. ² Ná'i nawówátsipäyi'i' nakeepóe ihaydi âymû', hedá haa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa âyt'ôe'o'. Ná'i in wówátsi nahándepe'i'n napäyi'iví'gedi wáytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádí na'án, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Haa âymû'in hedá haa iví'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedânho un wá' únhanginpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge âyhúuwídí. Hedi ta'gendi Yôesi Tádá-ádí hedá iví ay Jesus Christ-ádí na'inbí wówátsi âyhon. ⁴ Hediho ná'i háäwí i'gedi unbí'piye' wáyta'do' hedânho un wá' t'áhkí híhchan bínmá've-ídí.

Yôesi Tádá-ádí gimuuđá há'to ívít'aywó'kanhúuwí

⁵ Ná'i hí' náä wáytukankhâymáa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wänbo wí'únkhunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádí na'inbí wówátsi âyhondi gitúdáho', hewänbo wa' t'aywó'di i'gebo gimändáho', ívíwänpihóeyó'o', hedi khuu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'âyhonpí. ⁷ Hewänbo nakohtayná' ni'ge Yôesi Tádá na'án diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá iví ay Jesus-ví ún'oe ich'áa'idá dí'owídidi na'inbí t'aywó'di t'áhkí dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wänbo wí'âymaápi gin gitúdáho wí'bo ívípihóeyó'o', hedá na'inbí pí'ná khó'yé-á in ta'gendá wí'âymaápi. ⁹ Hewänbo Yôesi Tádáví'piye' ívít'aywó'dihätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedi i yä'dâapíkan ívít'andi' dînyâa'amí, gá iví tų imági waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'áhkí ívít'aywó'do', hediho wáymûu wänbo wí'ívít'aywó'nánpí gin gitúdáho', kindidá Yôesi Tádá ihóeyó'an waagibá gitú', hedá iví hí' na'inbí pí'ná khó'yé wí'âymaápi.

2

¹ Naví áyyää, ná'i háäwí i'gedi wáyta'do' hedânho wí'úvít'aywó'nâamípídí. Hewänbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'án Yôesi Tádáví páadépiye' igí' i'aywondaa'amídí, i-á Jesus Christ i t'áhkí híwó'di namuu. ² Hedi i-ân iví wówátsi imági na'inbí t'aywó'di dîn'owóyé-ídí, hewänbo na'inbí'da'ba yoe, t'áhkí t'owaví t'aywó'di dínmuudân.

Yôesi Tádá âytaadá iví tsontųu ây'a'ginnamí

³ Hândiđan gínhanginnání ta'gendi Yôesi Tádá âytaa'in? Gá iví tsontųu únmuu'i' ây'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yôesi Tádá óetaa gin natúdí hewänbo iví tsontųu wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hóeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewänbo to'wídí Yôesi Tádáví tų únmuu'i' ón'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegí, hedi kindidân gínhanginná i-ádí gimuu'in. ⁶ Hewänbo to'wên ditú'nin Yôesi Tádá-ádí dimuu'in, indá dínkhây'ä' inbí wówátsi dâyhúuwí'in Christ iví wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wáyséegí'in, ná'in tsontųu natú'nin ívíséegíhúuwí i'gedi wáyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bínmáa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsontųu náä wíyá wáyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá ây'a'gindodáho i

khụu nakhanmăn waagibá gínpo? dān, hedá i kodí? di ko namuu?i-áho nakeepo?. Ta?gendi Christ ná?in tsontu-á i?a?ginnan, hedá un wá? bín?a?gindo?.

⁹ Wí to?wí nakohtayná? ni?ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí?úu páadé?i it'aydá, i-á wa?di khụu i?gebo nayi?. ¹⁰ To?wên ná?in tí?úuwin páadé?in dâyséegí?in, indáho nakoná? ni?ge diyí?, hedího inbí pí?ná khó?yé háäbo in ta?ge?in p'ôe iwedi ovâyhänge?amí?i? wídây máapí. ¹¹ Hewänbo wí to?wí iví tí?úu páadé?i? it'aydá khụu iwebo na?án. I-á khụu i?ge nayidi wí?únhanginnáhpí wépiye? namännin, gá wí tsí?t'aa?i waagibá únhkhuunândân.

Háa in wé?ge?in t'owa Yôesi dâytaapí?in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí?in wídínkhây?ähpí ovâyhi?amí?in

¹² Naví áyyäã, naadi wâyta?do gá Christ i?annin namuudi unbí t'aywó?di únmuu?i wovây?owóyé dān. ¹³ Un tádá?indá, naadi wâyta?do? gá i to hán?oe ts'anpáadebo nayi?i? bîntaadân. Un e?nûndá, wâyta?do? gá i Penísendi ho bînt'andân.

¹⁴ Un áyyäã ímuu?in, wâyta?nan gá Yôesi Tádá bîntaadân. Un tádá?indá, naadi wâyta?nan gá i to hán?oe ts'anpáadebo nayi?i? bîntaadân. Un e?nûndá, wâyta?nan gá undá íkaydān, hedá unbí pí?ná khó?yé-á Yôesi Tádáví hí?-á kay?indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi?amí?i unbí wówátsi bînhúuwídi háa in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yä?dāapí? háäwí indá ovâyhi?andi-á wíwovâyhi?amí?i. Wí to?wí ná?i híwó?pí? namuu?i? óehí?andáho Yôesi Tádá pín ta?ge haydi wí?óeséegí?i. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dâytaapí?in díví?o?: Háa inbí túu?ú iwe diwānpichāa waagi kaygi?di díví?amí?in dida?, hedá háäwí t'āhkí dâymû?i-á wá? kaygi?di-á dida?, hedá inbí háäwí shánkí híwó?di dínmuu waagi dichāadi dívíyēngi?o?. In Yôesi Tádá dâytaapí?innāho ha?wāa díví?o?, hewänbo kí?bi tsiyekandá Yôesiví?wedi wína?āhpí. ¹⁷ Háa ná?in Yôesi Tádá dâytaapí?in díví?o? waa dínkhangít'óe, hedá t'āhkí ná?i híwó?pí? háäwí kaygi?di dida?i-á wá? nakhangít'óe. Hewänbo to?wên háa Yôesi Tádá natsónpo? waa díví?o?indá hānhay wānbo t'āhkí diwówayēení.

Christ-ví hānbi ho na?ä?

¹⁸ Naví áyyäã, nāāho i t'ä?gi thaa tso?wa na?ä?. Wovâytu?anho Christ-ví hānbi na?ä?, hedí nāābo báyéki kí?min dikeepo?. Kin napo?di gínhanginná nāāho i t'ä?gi thaa tso?wa naná?nin. ¹⁹ Ná?in t'owadá ta?gendi na?inbí?näpiye?in wídímuupí?di na?in díyoe?an. Na?inbí?näpiye?in dímuudáho?, na?indá díbo dívíwóyí?níwān. Hewänbo indá na?in díyoe?an díhaydi nakeepóe wí? wānbo in diwedi na?inbí?näpiye? wínamuupí?in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi?in wí?ímuupí. I to?wí shánkí híwó?di namuu?idi i Yä?dāa?i P'owāhāa wovây mági, hedího un t'āhkí in ta?gen namuu?in únhanginná. ²¹ Naadi ná?in ta?nin wâyta?do gá in ta?gen namuu?in únhanginnāndān, únhanginnáhpí?di yoe, hedá wá? únhanginná wí to?wí in ta?gen natú?di-á wí?ihôeyó?opí?in. ²² To-an wí hôeyó?i namuu? Gá wí to?wí natú?di-ān Jesus-á wínamuupí?in i to?wí Yôesi Tádá?di óesóge?i? t'owa ovây?aywoení?di. Wí to?wí ha?wāagi?i namuu?idá wí?gíndíbo Yôesi i Tádá-á?di hedá iví ay-á?di ovānyoegi?o?, hedího Christ-ví hānbi? namuu. ²³ Wí to?wí natú?di Jesus-á Yôesi Tádá?di ay wí?únmuupí?in, i-á Yôesi Tádá wānbo iví pí?ná khó?yé wí?imáapí. Hewänbo wí to?wí natú?di Jesus-á Yôesi Tádá?di ay únmuu?indá Yôesi Tádá wá? iví pí?ná khó?yé imáa.

²⁴ Hewänbo undá háäwí páadé úvits'anwhäyü ihaydibo? í?oe?i? únhkây?ä? unbí pí?ná khó?yé bînmá?ve-í?in. Han úví?odáho Yôesi Tádá-á?di hedá iví ay-á?di wé?ge ímúní. ²⁵ Hedí Yôesi Tádá?di ay-á?di iví tuu imági in wówátsi nahāndepí?in na?in dípāgít'óe?in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida? in ta?gen namuu iwedi wovây yā?amí?in, hedānkun ná?in ta?nin wâyta?do?. ²⁷ Hewänbo Yôesi Tádá?di i Yä?dāa?i P'owāhāa wovây mági, hedá unbí

pí'ná khó'yébo bînmáa, hediho wí'úntáypí wíyá to'wídí Yôesiví'gedi wovâyhá'ámídí, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadâ háäwí t'âhkí wovâyhá'odân, hedi i háäwí wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wânbo wínamuupí. Hediho únkhây'ä' Christ-ádí wé'ge ímúni'in, háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyhá'an waabá.

²⁸ Naví áyyää, háa otú waa Christ-ádí wé'ge únkhây'ä' ímúni'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'íkhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedi wí'úvíkaakwomá've-ípí. ²⁹ Únhanginná Christ-ân híwó'da' i'o'in, hediho únhanginná wá' t'âhkí to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádáví'wedi di'âypuyä'in.

In Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádáví ây dimuu

3

¹ Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádí na'in báyéki díseegi'in, hedi báyéki díseegídânkun iví ây kin dítu'o'. Hedi ta'gendi iví ây-ânkun gimuu. Hediho in to'wên Yôesi Tádá dâytaapi'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnáhpídí. ² Un wâyséegi'in, tobá nää Yôesi Tádáví ây gimuu wânbo', wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'inbá gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi âymúnidân. ³ To'wên t'âhkí ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâytsíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'âhkí iwedi dívíyâa'o', háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

⁴ To'wên t'âhkí dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádáví tsonttu dâyyoegi'o', hedi iví tsonttu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. ⁵ Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye' na'ää'in t'owa t'âhkíwí t'aywó'di ovâyâyâ'ámídí, hedi i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapí. ⁶ To'wí wânbo Christ-ádí nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

⁷ Naví áyyää, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi ûnmuu waagibá. Hediho wí'úvímâánipí to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyâyâ'ámídí. ⁸ Penísendi páadé iwedibo' it'aywó'kanhon, hediho to'wên háädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedi Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídí-ânkun Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää. ⁹ Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádáví'wedi na'âypuyä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádáví'wedi wówátsi ts'aamin ikê'dân, hediho Yôesi Tádáví'wedi na'âypuyädi wí'únkoedipí háädi waa it'aywó'dikanhûuwídí. ¹⁰ To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídí háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegípídí Yôesi Tádáví'in wídímuupí. Hedi kindidânho nhanginná wé'in t'owa Penísendiví ây ûnmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádáví ây ûnmuu'indá.

Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in dívíséegímáa

¹¹ Ná'innân namuu in hí' ít'oe'in páadé iwedibo': Gínkhây'ä' wí'ná táye ívíséegíhûuwí'in. ¹² Wígínkhây'âhpí Cain waagi'inbá gimúní'in. I-á i Penísendiví' ûnmuu, hedânkun iví tí'úu ihay. Hedi háadan Cain-di óehay? Gá iví tí'úu-á iyä'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pídá' i'o'.

¹³ Hediho tí'úuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dâytaapi'indi wovây't'aydáho', wí'ít-sika'yêenípí, "Háadan hêe dí't'ay?" ¹⁴ Na'inbí tí'úuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wânbo nää-á in wówátsi ts'aamin âymáa'in. Wí to'wí iséegímáapí'-á wa' chu'i waagi'bá namuu. ¹⁵ To'wên inbí tí'úuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'âkhanu'in waagi'inbá dimuu, hedi un únhanginná wí to'wí nat'owat'âkhanut'óe'i-á in wówátsi nahándepí'in wí'imáapí'in. ¹⁶ Christ iví wówátsi na'in gimuudi imági, hedânkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegi

namuu'in. Hedihō na'in wá' gínkhây'ǎ' gíkhây'múní'in na'inbí tí'úuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi âymâánídí.

¹⁷ Wí to'wí híwó' hay hǎäwí iví wówátsi i'amígí' ûnkw'ôndá, hedí iví tí'úu páadé'i hǎäwí ûntáydí imúndedi, hewänbo wa'di iví pí'ná khó'yé wínasehkanátaachanpo'pídí óekhǎge'namídí, ti ná'i to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi séegí iví pí'ná khó'yé imáa? Hedän yoe. ¹⁸ Naví áyyǎä, séegí i'gedi wí'íwíwänpidahí'má've-ípi, hewänbo híwó'di hǎäwí iví'odibo' âykeeyámí in ta'gennin séegí âymáa'in.

¹⁹⁻²⁰ Hedí in séegí âymáadáho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' âymáa'in, hedá hǎädi wänbo Yôesi Tádávi'piye' ívibée ihaydá áyngipídíbo na'inbí pí'ná khó'yé gíchǎá-í. Ma'di wáyyedí gíchǎá idi dítuħchänukhâymaa waagi, hewänbo Yôesidá na'inbí shánki hay'i namuudi na'inbí ánshaa ûnhanginná, hedihō i-á ûnhanginná ná'in séegí âymáa'in, i-á hǎäwí t'ǎhkí ûnhanginná.

²¹ K'ema'in, Yôesidi wídítuħchänukhâymaapi'in na'inbí pí'ná khó'yé gíchǎadáho', iví'piye' ívibeedí há'to gíkhuwôeda'í, ²² hedí hǎäwí namúní wänbo âydaa'andi-á âyhón-de', gá iví tsontuü ây'a'gindodän hedá háa íví'o'indídá âyhíħchandodá. ²³ Hedí ná'innän iví tsontuü ûnmuu: Gínkhây'ǎ' iví ay Jesus Christ-ví'piye' ívíwhâyü'-í'in, hedá idá díyôn waagibá wí'ná táye-á ívíséegíhúuwí. ²⁴ To'wên Yôesi Tádávi tsontuü ôn'a'ginhonnindá i-ádí wé'ge dimuu, hedá i-á indádíba namuu, hedí ná'in gínhanginná gá iví Yǎ'dâa'i P'owəḡḡhǎa dímgídan.

In to'wên ditü'nin i Yǎ'dâa'i P'owəḡḡhǎa dâymáa'indá bîntayi'ní

4

¹ Un wâyséegí'in, t'ǎhkí to'wên ditü'nin Yôesigí' dívíhée'o'in wí'úvíwhâyü'-ípi. Páadé bîntayi'ní ûnhanginpúwídí tigú ta'gendi Yôesiví P'owəḡḡhǎa dâymáa'in, gá báyéki dihôeyó'in wáyyé t'ǎhkí dikw'ôndän, indá Yôesi Tádávi tukhe'min dimuu gin ditü'. ² Wáytuħkankhâymaa hádídi ûnhanginnáni'in háa Yôesiví P'owəḡḡhǎa dâymáa'in háa yoe: To'wên t'ǎhkí t'owaví páadépiye' ditü'nin Jesus Christ i nat'owapaa'iví'piye' dívíwhâyunde'indáho Yôesiví P'owəḡḡhǎa dâymáa. ³ Hewänbo to'wên t'ǎhkí Jesus-ví'gedi han wídívíhi'máapi'indá Yôesiví P'owəḡḡhǎa wídâymaapi. In to'wên kí'min dimuu'in Christ-ví hánmin waagi'inbá dimuu. Ho wovâytu'an ná'in kí'min dikǎ'ǎgít'óe'in, hedí náä wéngé t'ǎhkí diyihó'.

⁴ Naví áyyǎä, undá Yôesi Tádávi'in ímuu, hedí to'wên hôeyódi ditü'nin Yôesi Tádávi tukhe'min dimuu'indá bînt'anho', gá i Yǎ'dâa'i P'owəḡḡhǎa unbí pí'ná khó'yé bînmáadän hedí i-á shánki nakay i Penísendiví'wedí, ná'i Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapi'inbí pí'ná khó'yé dâymáa. ⁵ Ná'in hôeyó'in dimuu'indá Yôesi Tádá dâytaapi'in-dá' dimuu, hedänho in wé'ge'in Yôesi Tádá dâytaapi'in dimuu'in waagibá dívíhée'o', hedá in t'owa dâyt'óyande'indá Yôesi Tádá dâytaapi'in wá' dimuu. ⁶ Hewänbo na'indá Yôesi Tádávi'in gimuu, hedihō in to'wên i dâytaa'indi na'in dînt'óyande', hewänbo in to'wên iví'in dimuupi'indá wídînt'óyandepí. Handidän gínhanginná wé'in in ta'gen dívíhée'o'in dimuu'in hedá wé'in in hôeyóda' dívíhée'o'in dimuu'indá.

Yôesi Tádá iví ây ûnmuu'in iséegí, hedänho indá wá' dínkhây'ǎ' wí'ná táye dívíséegíhúuwí'in

⁷ Un wâyséegí'in, wí'ná táye ívíséegíhúuwí, gá in séegí Yôesi Tádávi'wedí na'ädän, hedí to'wên t'ǎhkí in séegí dâymáa'inda Yôesi Tádávi'wedí di'âypuyä, hedá Yôesi Tádá-á dâytaa. ⁸ Yôesi Tádá-á naséegít'óe'i namuu, hedihō to'wên dâyséegíhonpi'indá Yôesi Tádá wídâytaapi. ⁹ Kinnän Yôesi Tádádí dînkeeyan díséegí'in: I-á iví wí' ayda' ûn'ándi' isan náä oepaa k'aydipiye' hedänho in kodí'nin wówátsi dímgídan. ¹⁰ Kindidän gínhanginná háawin in séegí namuu'in: Tobá na'indi Yôesi Tádá wí'âyséegípi wänbo',

idá na'in díséegídí iví ay náä oepáa k'aydipiye' isan iví wówátsi imäänídí na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-ídí.

¹¹ Un wáyséegí'in, ha'wâagidi Yôesi Tádádí na'in díséegídânho na'in wá' gínkhây'ä' wí'ná táye ívíséegíhúuwí'in. ¹² To'wídí wânbo hânhay wânbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí, hewânbo wí'ná táye ívíséegídá i-á na'indádí namuu, hedá iví séegí idi dímä'i-á na'inbí pí'ná khó'yé gínsôemä'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewâahâa dímági. ¹⁴ Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'âhkí t'owaví aywondi dínmúnídí, hedího i'gedi t'owa t'âhkí âyt'ôe'o'. ¹⁵ T'âhkí to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hedího gihâhpóe hedá ívíwhâyunde Yôesi Tádádí díséegí'in. I-ân naséegít'óe, hedí to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'ná khó'yé ho gínsôedá wíghuwôeda'ípí, gá wa' náä oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. ¹⁸ Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykhuwôeda'ípí, hedí ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewânbo âykhuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípi, hedího tuchânu i'gedi íví'ánshaa'o'.

¹⁹ Yôesi Tádádí páadébo na'in díséegí, hedânkun in séegí âymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewânbo iví tí'ûu páadé'i' it'aydáho', wí hôeyó'i namuu. Iví tí'ûu páadé'i' imunde'i' iséegípidí, há'to Yôesi Tádá óemúndepí' wânbo-á óeséegí-í.

²¹ Hedí ná'in in tsontu Christ-di dímági'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'ûuwin páadé'in wá' dâyséegíhúuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádáví'wedi ho wíyá di'âypuyä, hedí to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. ² Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. ³ Hedího iví tsontu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontu-á wâhphade wí'ûnkháapí ây'a'ginnamídí, ⁴ gá to'wên t'âhkí Yôesi Tádáví'wedi wíyá di'âypuyä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' náä oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedí na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedi dítu'an

⁵ To'wí iwhâyundedi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, idá'mânho i náä oepáa k'aydiwi yä'dâapí' namuu'i' óet'ande'.

⁶⁻⁸ Jesus Christ-ân náä oepáa k'aydipiye' na'ää'i' namuu, hedí p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'âanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídída'ba yoe. I Yä'dâa'i P'oewâahâadân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyidi. Hedího ná'in poeyedi wéhpêe tuuda' dâymáa: I Yä'dâa'i P'oewâahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedí indídá Jesus Christ-ví'gedi na'in díhangin'ândo'. ⁹ Háa t'owađi dítu'o waa ívíwhâyunde', hewânbo háa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánki gínkhây'ä' ívíwhâyü-í'in, iví hí-á shánki ûnchä'muudi, hedí idânho iví ay Jesus-ví'gedi dítu'o'. ¹⁰ To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'indá inbí pí'ná khó'yé dínhanginná háa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewânbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhâyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', háa idi iví ayví'gedi dítu'annin wídívíwhâyundepídí. ¹¹ Hedí kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahándepí'innânho dímági, hedí iví ay âytaadiho kí'min wówátsi âymáa. ¹² To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khó'yé dín'ánnindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewânbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khó'yé wídín'ánpí'indáho kí'min wówátsi-á wídâymáapí.

Yôesi Tádádí wówátsi nahándepí'in dímági

¹³ Naadi un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvíwhäyunde'in ná'i t'ähkí wäytá'do' hedânho ta'gendi únhanginnánídí in wówátsi nahánde'pí'in ho bînmáa'in. ¹⁴ Hedi häädi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedí ívíyûusu'ámídí, háa nada' waagi'i hääwí gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dînt'óyande'in. ¹⁵ Hedi hääwí gida'po'di dînt'óyande'in gínhanginnândi, gínhanginnân wá' hääwí âydaa'andi' ho dímá'in.

¹⁶ Wí to'wí iví méesatewi tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewänbo in t'aywó'nin i'o'indá hâ'min wínamuupídí in wówátsi nahánde'pí'in diwedi óeyâa'ámídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesivi'piye' ônyûusu'ámí, hediho in wówátsi óemâáni. Hewänbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahánde'pí'in diwedi wovâyâa'ámí'in namuu, hedi naa wó'tû'pí wí to'wí hâ'min t'aywó'nin i'andi bînyûusu'ámí'in. ¹⁷ T'ähkí yä'dâpí tsiyekan íví'o'i-á t'aywó'dida' namuu, hewänbo wên t'aywó'nin nayi' hâ'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahánde'pí'in diwedi ovâyâa'ámí'in.

¹⁸ Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'wedi di'âypu'yä'indá häädi wänbo wídívít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'âyînmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipí ovây'hónídí. ¹⁹ Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ähkí in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendi'ovây'tsonmáa. ²⁰ Heda wá' gínhanginná Yôesi Tádáví ay náä oepáa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímági hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i âytáa-ídí. Hediho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádí wé'ge ívíhon, iví ay Jesus Christ-áda wé'ge gimuu'di. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi íbá in wówátsi nahánde'pí'in napäyi'i namuu.

²¹ Naví áyyää, i hääwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaamáa'iví'wedá bí'âyîngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitu'an

¹ Naa wí méesatewi p'ó'dé'dí' omuu'idi wâyta'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóede'-mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'ähkí wâyséegí, hewänbo naadida'ba' yoe, t'ähkí in to'wên in ta'gen namuu'in dâytaa'indidá wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'ähká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádávi ay ünmuu'idá ta'gendi díséegídí na'in-bí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímmáani, hedá díkhäge'namí ánshaaginpidíbo gikwo'nídí.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba' yoe, t'ähkí in to'wên inamuu'in bînhiuwí hedá wí'ná táye-á úviséegíhúuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dînhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsompóe waagibá. ⁵ Hedí nää kó'ôe, naadi wên tsontu'u namuu i'gedí wînta'do', indá páadé iwedíbo' âymáa'in. Ná'in tsontu'u-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye íviséegíhúuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádávi tsontu'u ûntú' waagibá âyhondáho', kindidi âykeeyo' in séegí âymáa'in. Hedí ná'in tsontu'u páadé iwedíbo' ít'o': Íví séegí wóegé unbí wówátsi bînhiuwí.

⁷ Nää-á t'amäpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi ovâyya'a'o', indá wídíwíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi dâyya'a'o'indá hedá Christ-ví hânmindá dimuu. ⁸ Hedího bípi'âyîngi'an hedânho hääwí úvî'andi wí'únpedée-ípídí, hedá t'ähká Yôesidi wovâymâänídí wovâykhây'o'i bînhiwí.

⁹ To'wên háa Christ-di díhâ'annin namuu'in diwedi dívíhânge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymaapí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhâ'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádí hedá íví ay-ádí wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'án. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówadí wovâyhá'amídí hewänbo Christ-ví háhkan ünmuu'in imáapídá, wíwîntsudemâänípí wovâyhá'amídí, hedí namän dihaydá wíwîntu'âamípí, "Yôesidi wóepahúuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhäge'máa íví yä'dâapíkan i'amídí.

I t'ä'gi hí' John-di ovâyta'nandi'

¹² Wa'di báyéki wíyá hääwí wâytu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opu'wämú-í'in, hedí ívímú' ihaydi wé'ge ívíhée'amí, hedí handidi shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'úu úmuu'i Yôesi Tádádí óede'mandíví âydi wóesengitu'an. †

* 1:1 Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá íví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † 1:13 Íví tí'úu-á ma'di wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyyä'á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di i to'wí ònta'nandi' óesengitu'an

¹ Navi híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíséegí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'idi ná'in ta'nin wínta'do'.

² U wíséegí'i', dáyyúusu'o háäwí t'ähkí híwó' úpúwídí, hedá uví túu'údá híwó'dá uncháa-ídá uví pí'ná khó'yé híwó' uncháa waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádí dín'tòekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedí ná'ídi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên navi ây waagi'ínbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dínhanginpo'di, hânho ohíhchanpo', hedí wíyá háäwídí wânbo shánkí wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ U wíséegí'i', háädi wânbo t'ähkí háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'áyíngi'odi, tobáhâa ovâytaapí'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uví séegí úmuu i'gedi ho ovây't'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimän dipiye' ovâykhäge'dodi, hedí kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'ân-namídí, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí'inbíwedi wídâyhóndepí. ⁸ Hedího na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedí handidi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'ân-namídí.

Diotrephes híwó' pí i'an, hewänbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uví méesate'in t'owa dovâyta'nann, hewänbo navi hí' dínmuu'in Diotrephes-di wídínséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédí' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hedího owáy naa opówá ihaydi t'ähkí háa i'an ní'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanákí ihée'o', hewänbo iví hí' únmuu'i wí'únchá'muupí. Hewänbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánkí wânbo p'ándíkí' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádáví tuj wóegé dipóya'nin wí'ovâyséegí'hóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóya'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á idi ovâykhâ'o', hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende'.

¹¹ U wíséegí'i', in to'wên híwó' dívítsiyekanhonnin waagi'ábá unmuní, in híwó'pí' dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítsiyekanhonnindá Yôesi Tádáví'in dimuu, hewänbo in to'wên híwó'pí' dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu'in.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-ví'gedi híwó'dá' dívíhée'o', hedí nakeepo' in ta'gen namuu'in imáa'in. Na'in wá' hanbá híwó' iví'gedi ívíhée'o', hedí u úhanginná ná'i gitú'di-á in ta'genbá namuu'in.

I t'ä'gi hí' John-di ònta'nandi'

¹³ Wa'di báyéki wíyá háäwí wítu'ä'amí'i' dómâa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dóta'namí'in. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpo' hanwaapídíbo wímúní'in hedí ihaydá wé'ge änhée'amí.

¹⁵ Ánshaaginpídíbo' íkwó'ní. Uví k'ema'in náwe diyí'indi wóesengitu'an. Udá navi k'ema'in owe diyí'indá wí'íngin ovâysegitu'ä'amí.